Fratrum Carmelitarum Heillbrunnae ad vrticas

¶ Jncipit dialogus qui vocatur ſcrutiniũ ſcripturarum· Compoſit᷒ ꝑ Reuerendũ patrez dominũ Paulũ de ſancta maria magiſtrũ in theologia· Epm Burgeñ· archicãcellariũ ſereniſſimi pn̄cipis dñi regis caſtelle et legionis quẽ cõpoſuit poſt additiones poſitas ad poſtillam Nicolai de lyra Anno domi· M°· cccc· xxxiiij· etatis ſue· anno· lxxxj·

Scrutami ſcripturas ĩ quibus putatis vitã habere eternã· et ille ſũt que teſtimoniũ ꝑhibẽt de me· Jo· v· xp̄s volens iudeos inſtruere circa ipi᷒ cognitionez in qua vita eterna ↄſiſtit· iuxta i°· Jo· 17· Hec eſt vita eterna vt cognoſcãt te deũ et quem miſiſti filiũ tuũ· que quidẽ cognicio per ſacraꝝ ſcrutiniũ ſcripturarum habet̃· de quo pſ̄· beati qui ſcrutant̃ teſtimõia ei᷒· hortabat̃ eos de huiõi ſcrutinio faciendo· dicẽs· Scrutami ſcripturas ꝛc̃· Quib᷒ verbis tria notant̃ que ad cognicõnez xp̄i per intelligenciã diuinarũ ſc̃ptura ꝝ reqrunt̃· Vnũ eſt ꝙ miſteria xp̄i in ſacra ſcriptura poſita ꝛ tradita non ſũt querẽda ſolũ ſupficialiter ꝛ ꝑfunctorie· ſʒ diligenter ꝑ modũ ſcrutantis· vt ver᷒ ſenſus littere clarius ſeu verius repiat̃ ad modũ illi᷒ qui rem latentem ꝑ obſcuritatẽ ſeu ↄfuſionẽ in aliqua domo ꝑ diligens ſcrutiniũ vlt repire· vñ Soph· p°· deꝰ intendens iniqua cogitationũ in ihr̄lm occulte ꝑpetrata reuelare dicebat· Jn illo tp̄e ſcrutabor ihr̄lm ĩ lucernis· ꝑ lucernas eni ↄſueuerũt abſcõdita in latibulis ſeu obſcuritatibus repiri· Quod quidem ſcrutiniũ ſcripturarũ in p̄mitia eccl̄ia audientes apl̄oꝝ doctrinã ↄtinue exercebant· de quib᷒ actuũ· 17· cottidie ſcrutãtes ſcripturas ſi hec ita ſe hñrent· ¶ Scdm vero qd ĩ p̄dicto verbo notat̃· eſt ꝙ nõ ſolũ ſcrutãdo ſcripturas ex ſcripturis ſacri canonis· ſ· veteris teſtamẽti ſũt acapienda teſtimonia xp̄i· ſʒ etiam ab alijs ſcripturis apud ipos hebreos autenticis· Et ideo dixit in quibus putatis vitam eternaz habere· q· d· Non ſolũ ſcrutemi ſcripturas ĩ quibus vere vitam eternam habetis· ſ· que in ſacro canone ve· teſ· cõtinent̃· ſʒ etiã illos in quib᷒ putatis vitam eternaz habere ſcʒ que apud vos ſũt· ſunt autentice· licʒ in ſe autoritatez nõ habeãt· que quidẽ ſcripture ſt̄ gloſe ſeu auctes talmudice ꝛ

alia ſcripta apud ipſos autētica. Ex talibus enī poſſunt ſu
mi efficacia argumenta contra eos. Tū quia in nōnullis
miſterijſ diuinis q̄nꝰ ad aliqua q̄ñ q̄ꝫ ꝓphetabāt neſcientes.
vt legit̄ de Cayphaa. jo. xi. Tū quia ī iudicialibꝫ et in diſpu
tacōibus dialeticis cōfeſſio adūſarij ꝑ ſufficiēti habet̄ ꝓbacō
ne. Si autē cōtra hoc dicat̄. ꝙ ſcriptura talmudica ⁊ hmōi
nondū erant tp̄e xp̄i ſcripta. Dicendū ꝙ verū eſt q̄ntum ad
modū quo nūc ſūt in voluminibꝫ totalit̄ cōpilata ſeu ordīata
ſꝫ erant ſcripta ꝑ longū tempꝰ ante xp̄i tp̄us ⁊ ꝑ partes q̄ſi
ꝑ modū apocrifariū ⁊ poſtea fuerūt cōpilata ſeu cōiūcta et
in libris publicis redacta ſicut gracianꝰ int̄ nos cōpilauit de
creta. et etiā dicta ſcōrum que antea a magnis tp̄ibus fue
rūt edita. Et ꝙ ſic ſit de talmudica cōpilacōne ſeu conſtru
ctione habetur expreſſe a Rabimoyſe in ſuo deutᵒ. qd̄ eſt liber
magne auctis int̄ eos in p̄te ꝓhemiali ubi p̄ncipalit̄ agit de
talmudica aucte de temp̄e quo cōpilatū ſeu conſtructū fuit.
¶ Ceraū qd̄ in p̄dicto v̄bo notat̄ eſt. ꝙ ꝑ ſcrutiniū ſcriptura
rū cōtra iudeos nō eſt querendꝰ ſenſus miſticus. ſꝫ ſolū lr̄aliſ
a quo enī ſolo ſm̄ augꝰ. cōtra donatiſtas. ⁊ in alijs locis effi-
cax ſuitur argumētū. Et ideo ſubdit. Ille ſūt que teſtioꝰ ꝑhi
bent de me. Teſtimoꝰ ꝓbacōnem dicit maīfeſtam q̄ ex ſolo
ſenſu lr̄ali ſcripturarum ut dictū eſt habet̄. Si aūt cōtra hoc dr̄
ꝙ ſenſus lr̄alis qui ex p̄maria ſig̃ficacōne ꝑ vocē acapit̄ nō
indiget ſcrutinio cum talis ſenſus ſe ſtatim offert intellectui
Et ideo de tali ſenſu improp̄e dicētur. Scrutamī ſcripturas.
ſufficēt enī dicē. Legite ſeu intelligite ſcripturas. Dicendū ꝙ
licet ſenſꝰ lr̄alis ſacre ſcripture ex ſig̃ficacōne p̄maria ꝑ vocē
acapiat̄. Non tamē ex hᶜ ſequit̄ ꝙ ſcrutinio nō indigeat ad
verū lr̄e intellectū reperiendū. Sūt eī in ſacra ſcriptura multe
dictiones equoce ſig̃ficātes diuerſa q̄ ad hoc vt ſciat̄ ſb̄ q̄ ſēſu
acapi debeāt req̄rit̄ ſcrutiniū rōnis. Silr̄ in ſcripturis ſūt ali
qua ꝑabolice tradita in quibꝫ aliq̄d ꝓprie. aliq̄d figuratie tra
dit̄. Unde ad ſciendū q̄uo debeāt acapi req̄rit̄ ſcrutiniū. Si-
milit̄ cū veritas alicuiꝰ ſcripture lr̄alit̄ intellecta. videt̄ vita
ti alteriꝰ repugnare. qd̄ ſepe cōtingit in ſacris ſcripturis ad
lr̄am ītellectis oportꝫ recurrē ad indaginē rōnis. vt repug-
nātia inter ſacras tollat̄ auctē. que ⁊ multa ſilia occurrūt
cōtra iudaicā cecitatē diſputādo ut infra patebit. quoꝝ re-
ſpectu ⁊ ſilium rēe xp̄us dicit. Scrutamī ſcripturas ⁊c̄. Uñ

Criſoſt᷑· ſup̲ hᶜ verbū dicit· Non aūt ad lectionē ſimplicem
ſcripturarū ſꝫ ad ſcrutacōnem exquiſitā eos mittebat· quia
ea q̄ de eo dicebant᷑ ĩ ſcripturiſ deſup̲ obūbrabant᷑· nec ĩ ſr̄fiae
exp̄mebant᷑· ſꝫ velut quidā theſaurꝰ recōdebant᷑· hec ille· Que
quidē obumbracōes ꝑ equiuocacōeſ et apparētes contradiccō
nes et huiōi ĩ miſterijs xp̄i p̄ſertim in antiquo teſtam̄to tra
ditis ſepe occurrūt· ꝓpter que ꝓprie xp̄s eis p̄apiebat ſcruta
mini ſcripturas· Sꝫ attendendū quia ipſi iudei ſpecialit᷑ pha
riſei non ex toto corde exquirebant xp̄m vt eum veracit᷑ ag=
noſcerent· ſꝫ pocius vt occaſioneꝫ eum repellendi inuenirēt·
Ideo in ſcrutinio ſcripturaꝝ non de eis verificat᷑ verbum p̄=
dictū· ſ· bt̄i qui ſcrutant᷑ teſtimōia eiꝰ in toto corde exquirūt
eū· ñ enī ex tot corde requirebāt eū· ſꝫ pociꝰ de eis circa hoc ꝓpe
di᷑ illud pſ̄· Scrutati ſūt iniq̄tates· talit᷑ eī ſcrutati ſūt ſcrip
turas vt ex eiſ niterent᷑ negare xp̄m eē meſſiā· ⁊ ſic de eis ve
rificat᷑ illud qđ ſequit᷑· defecerūt ſcrutātes ſcrutinio· ¶ In
tēcio ergo hꝰ tractatꝰ ē p̄mo diſcurrē ꝑ errores iudeoꝝ p̄ſertī
pn̄cipaleſ quibꝫ īpediunt᷑ ſeu retrahunt᷑ a cognitōe veri meſ
ſie oſtēdendo ꝑ verū ſcrutiniū ſcripturaꝝ ꝙ ipe eſt verꝰ xp̄s·
et ꝙ ipi inique ſcrutantes defecerunt ſcrutinio· Scđo quia ñ
nulli etiā veram fidem habentes de quibuſdā etiam in ſacriſ
ſcripturis ꝯtentis· vel que ab eccl'ia ſeu doctoribꝫ ſāctis tra
dunt᷑ quorū rōnem ignorant ſepe mirant᷑ ſic᷑ ex quadā deuo
tione taliuꝫ rōneꝫ ſcire appetentes iſta ſcrutant᷑· Juxta illᵈ
pſ̄· mirabilia teſtimonia tua· ideo ſcrutata eſt anima mea
Idcirco ad taliū deuotionē excitandaꝫ eorū admiracōnem ra
cionabilit᷑ ſoluendo· Scđo loco ꝓcedet᷑· ¶ Vnde pn̄s tracta=
tus in duas ꝑtes diſtinguit᷑· quoruꝫ p̄ma in forma dialogi
compoſita eſt· vt ꝑ vniꝰ aduerſanciū inquiſicōeꝫ et alterius
diſcuſſionem veritas clariꝰ luceſcat· In qua quidē alterca
tione noīe Sauli iudeū ſeu phariſeum noīaui· eo ꝙ inter per
ſecutores doctrine xp̄i Saulus fuit p̄apuus· De ipo enī legit᷑
Saulus enī adhuc ſpirans minaꝝ et cedis in diſcipulos dn̄i
vt act᷑· ix· capl'o· Catholicū vero ſub nōie pauli volo eē cog
nominatum· de quo legit᷑ act᷑· p̄dicto capl'o· paulꝰ aūt magiſ
inualeſcebat et ꝯfundebat iudeos qui habitabāt damaſci af
firmans qm̄ hic eſt xp̄s· Scđa vero ꝑs modo ꝓcedit didaſca
lico in qua fidelis poſt fidem ſuſceptam tanq̄ꝫ diſcipulus de
quibuſdā in ſacris teſtimonijs ſcripturaꝝ cōtentis ſcrutādo

mirat̄ et a magiſtro iam in catholica doctrina erudito. hoꝝ declaracōe͛ ſeu intellectū deuote petit. a quo hoꝝ declaracōe͛ recipiēs deuocioꝛ reddit̄. Et qꝛ ad vtrūqꝫ ſcrutiniū p̄dictoꝝ recte agendū auxiliū requirit̄ diuinū. Jdeo p̄coꝛ cū pſ. da m̄ intellectū et ſcrutabor mādata tua. vt ſic ad mādatoꝝ diuinoꝝ meritoriā cuſtodiam attingē merear de qua ſubdit. Et cuſtodiam illa in toto corde meo. per quā cuſtodiā ad ſūmā retribucōe͛ deuenit̄. Juxta illud. in cuſtodiendis illis retributio mlta. quā nobis ꝯcedat xp̄us dei filius. Amen.

PResens aūt tractat⁹ diuidit̄ ꝑ diſtinccōes. diſtinctiones vero ꝑ capl'a modo infra ſcripto.

¶ Incipit ergo diſtinctio p̄ma de ſcrutinio ſcripturarū. de hiꝭ qui ſaluādi l' redimēdi erāt ꝑ xp̄m in lege ꝓmiſſū. et continet quatuor capitula.

¶ In capitl'o p̄mo oſtendit̄ ꝙ nō ſolū iudei ſeu iſrl'itici qui de gn̄e iacob deſcenderūt ſm carnē ſaluādi erāt ſeu redimendi ꝑ xp̄m. ſꝫ etiā de aliis nacōib⁹ erant ſaluandi. et quō non om̄s iſrl'itici ſaluandi erāt. ſꝫ valde pauci eoꝝ.

¶ In capl'o ſcdo ꝯtinent̄ obieccōes ꝯtra p̄dicta cum earum ſolucionibus.

¶ In capl'o tercio oſtendit̄ ꝙ ꝑ meſſiā erant ruendi et ſcādalizandi pn̄cipales ſeu maiores ⁊ etiā ꝓpl'ares ꝓpl'i iſrl'itici.

¶ In capl'o. iiii. oſtendit̄ quō diuiſis ſig̃ficacōibus hoꝝ terminoꝝ. iſrl'. et iuda. et iacob. ⁊ huiōi. vtendū ſit in expoſicōne ſacraꝝ auctoritatum.

¶ Sequit̄ capitl'm p̄mum. Quod non ſolum iudei. ſed de omni natione hom̄es ſaluandi erant.

¶ Saulus. ¶

O Paule audiui ꝙ mḡr tuus dū viueret dicebat mḡris noſtriꝭ. Scrutamini ſcripturas ī quibus putatis vitā eternam habere. ip̄e ſunt q̄ teſtimoniū ꝑhibēt de me. Sꝫ ſcrutādo ſcripturas manifeſte reꝑio ꝙ ſolus ꝓpl's iſrl'iticus qui ꝓprie dicit̄ ille. qui a iacob ſm carnē deſcendit per meſſiā promiſſum erat ſaluandus. legit̄ enī yſa. iiii. In die illa. ſ. tempore meſſie vt cōiter exponitur. erit germen domini in magnificencia et gloria et fructus terre

ſublimis et exultatio hijs qui ſaluandi fuerint de iſrahel. ⁊
ꝙ hoc ſe extēdat ad oīs iſrl'iticos habet̃ yſa. xlv. vbi habet̃
ſic. In dño iuſtificabit̃ et laudabit̃ oīe ſemen iſrl'. et ꝙ hec
ſalus ſe nō extēdat ad alios ꝓpl'os. Habet̃ exꝑſſe yſa. lx. vbi
ſic legit̃. Ecce tenebre operiēt terram et caligo ꝓpl'os. Sup te
aūt orietur dñs. et gl'ia eiꝰ in te videbit̃. que quidem ꝓphecie
cōiter exponunt̃ de ſalute ꝑ xp̄m fienda. Ex quibꝰ et multis
alijs māifeſte patꝫ ꝙ ſaluandi ꝑ meſſiam debēt eſſe ſolū de fi
lijs iſrl' ſeu iacob quoꝝ patribꝰ facta eſt ꝓmiſſio. et ꝙ oīs
iſrl'itici tales ſaluādi ſūt ꝑ eum. Cum ergo nazarenꝰ quem
tu p̄dicas hoc non fecit. ml'ti eñi de ꝓpl'o iſrl'itico ymo ma-
ioꝛ ꝑs eoꝝ nec fuerūt nͨ ſūt ꝑ eum ſaluati vt eſt notū. vnde
patꝫ ꝙ ille nō fuit meſſias in lege ꝓmiſſus. Et hanc potiſſi
mam rōnem inducit iſte famoſus mgr̃ in lege moſayca et
phia ꝑitiſſimꝰ. ſ. Ra. mo. egiptius in ſuo dentro. in li. de iu
dicibꝰ. titl'o de regibꝰ et bellis eoꝝ. capl'o. xi. vbi ſic. Iheſus
nazarenꝰ ymaginatꝰ eſt eſſe meſſias. et fuit interfectꝰ ꝑ iu-
dicū et infra volēs ꝯcludere nazarenū nō fuiſſe meſſiam ait
ſic. Nam oīs ꝓphete locuti ſūt ꝙ meſſias eſt redēptoꝛ ⁊ ſal
uator eoꝝ. et congregatoꝛ eoꝝ. Et iſte dedit occaſionē ad ꝑ
dendū iſrl' gladio ⁊ diſꝑgendū reliquias eoꝝ et ad ſupprimē
dum eos. hec ille. et ſic vides ꝙ ꝑ ſcrutiniū ſcripturaꝝ ī hac
materia loqueāū teſtimoniū reꝑit̃. nō pro te ſed contra te.

¶ Paulus. ¶ O ſaule ad auctes ſacre ſcriptu
re quas allegas et recipe teneor. Reſpōdebo tibi p̄mo. et de
inde dicam ad dicta Ra. moyſi. licꝫ ex talibꝰ non vales ꝯt̃
me ſumere argumētum cum ſit de ꝓfeſſione tua. ſicut nec
ego ex dictis doctoꝝ nr̃oꝝ poſſum efficacit̃ cōtra te arguere.
niſi forte ex rōibus in illis ꝯtentis. p̄mo ergo ad auctes ſa
cras quas ſcrutatus fuiſti ꝯtra me tibi reſpondeo ꝙ defeciſti
in hoc ſcrutinio. ml'ta eñi ſacra eloquia obmiſiſti ex quibus
oppoſitum illius qd̓ intendis haberi poteſt. Sunt eñi auctes
ꝗꝫpl'ime manifeſte teſtantes ꝙ nō ſolū ꝓpl's quē dicis iſrl'iti
cum. ſꝫ etiā alie nacōes ꝑ mundū diſperſe ſaluāde erant per
xp̄m. vñ et iacob patriarcha qui p̄mꝰ ꝓphetauit de xp̄o ven
turo. Geñ. xlix. capl'o dicēs. Non auferet̃ ſceptrū ⁊c̃. donec
veniat dñs qui mittendꝰ eſt. ſtatim ſubdit. qui ē expectatio
gentiū. Et yſa. xi. capl'o de ipſo legit̃. Radix yeſſe qui ſtat
in ſignū ꝓpl'orū ip̄m gentes deprecabunt̃ alias requirēt. Itē

zacharie · ij · Et congᵍgabunt̃ gentes multe in die illa ⁊ erũt
michi in ꝑplꝫm qꝺ ad lr̃am ſm oĩs intelligit̃ de tꝑe meſſie ·
que quidẽ extenſio ſaluãdoꝝ ꝑ xp̃m clariꝰ tradit̃ yſay · xlix ·
vbi de deo ad ſuũ xp̃m loquente ſic legit̃ · paꝝ eſt vt ſis mi:
chi ſeruus ad ſuſtinendas tribꝰ iacob et feces iſrl' ꝯuerten:
das · dedi te in lucem gencium vt ſis ſalus mea ad extremum
terre · Que quidẽ auctas mãifeſte oſtendit ꝙ ſaluacio fienda
ꝑ xp̃m nõ erat reſtringẽda ſolũ ad pplꝫm ex iſrl' deſcendentez
ſm carnẽ · ſꝫ pocꝰ extendẽda ad ceteras nacões genciũ et cete
ras regiones terre · Cuiꝰ extenſionis racionẽ aſſignãt Ra:
bini tui antiqui ſi bene dicta eorum ſcrutatꝰ fueris ·
¶ Saulus · ¶ Dic michi ꝓmo vbi habes iſtam ex:
tenſionẽ ex dictis mg̃roꝝ nr̃oꝝ antiquoꝝ · Et deinde cõtra:
dicam tibi in alijs in tua reſponſione ꝯtentis · ¶
¶ Paulus · ¶ In gloſa illa magna ſuꝑ geñ · que
gloſa apud vos dr̃ vereſich rabba in caplo · xli · talis queſtio
mouet̃ · ſ · an poterit dici de deo ſeu de meſſia ꝙ ſit acceptor ꝑ
ſonaꝝ · Et r̃ndetur ibi abſit · ſꝫ oĩs confitentes ei corde ore
et oꝑe ſaluabunt̃ · ſcriptũ eſt · ſ · jere · xxxiij · In diebus illis
ſaluabit̃ iuda · ſ · ꝯfitẽtes · Et hoc eſt qꝺ dicit̃ i yſa · dedi te in
lucem genciũ vt ſis ſalus mea vſqꝫ ad extremũ terre · hec in
gloſa · Ex qua glo · mãifeſte habes duo · vnũ ẽ ꝙ lex xp̄i ſeu
eius ſalus erat extendẽda · non ſolũ vſqꝫ ad ihrlm et iudeaz
ſeu ad iudeos et iſrlitacos · ſꝫ etiam vſqꝫ ad extremũ terre et
al' nacões · Aliud eſt ꝙ deꝰ eſſet acceptor ꝑſonaꝝ ſi confitẽ:
tes ei ore et corde ⁊ oꝑibꝰ · etiam ſi nõ eſſent iſrlita ſm car:
nem non eſſent ſaluãdi ꝑ xp̃m · Et ſic habes extenſionez ꝓ:
dictam · et eiꝰ rõnez ꝑ tuos mg̃ros · ¶ Saulus · ¶
¶ Poſito ꝙ deus ſaluaturꝰ eſſet ꝑ meſſiam oĩs recte credẽ
tes et bene oꝑantes · etiam ſi ex alijs nacõibus deſcenderẽt ꝑ
ut tu aſſeris ex hoc nõ tollit̃ · quin oĩs iſrlitici a jacob ſm
carnẽ deſcendẽtes ſaltem ipi meſſie contemꝑanei et eoꝝ ſuc:
ceſſores nemĩe excepto per ipm meſſiam debere ſaluari · legit̃
eni michee · ij · ꝯgregatione congᵍgabo iacob · totũ te in vnuz
conducam et reliquias iſrl' parit̃ ponam illũ q̃i gregem in
ouili · Et infra · tranſibit rex illoꝝ corã illis ⁊ dñs in capite
eoꝝ qꝺ ad lr̃am intelligit̃ de xp̃o · totum iacob aggregaturo
ſeu redempturo · Ideo yſa · xlv · In dño iuſtificabit̃ et lauda
bit̃ omẽ ſemẽ iſrl' · ꝓut ſuꝑ tibi allegaui qꝺ loquit̃ de vltia

redemptõe ꝯm oĩs· Ex quib⁹ habes ꝙ totũ iacob et oĩs ex
ſemĩe iſrl' erant iuſtificandi ⁊ laudãdi ꝑ xp̃m· Ex iſtis igit̃
et multis alijs ſil'ibus habet̃ manifeſte ꝙ xp̃us tuus ñ fuit
ille de quo loquunt̃ ꝓphete cuȝ ml'ti ymo maior ꝑs de ſemĩe
iſrl' non ſolum nõ ſũt redẽpti ſeu ꝯgregati ꝑ ip̃m· ſed potꝰ
īt̃fecti et diſperſi· et quaſi ꝯſumpti ꝑ eum· ꝓut Ra· moy·
p̃dictꝰ dicit vt ſup̃· ¶ Paulus· ¶ Defecisti
ſaule in hoc ſcrutinio ſic̃ et in p̃cedenti· Si enĩ bene ſcrutatus
fuiſſes ſc̃pturas mãifeſte repꝑiſſes ꝙ non oĩs iſrl'itici· ſ· ꝯm
carnem deſcendẽtes ab iſrl' erant ꝑ xp̃m redimẽdi ſeu ſaluã
di· ſȝ valde pauci ex eis reſpectu remanẽcium· ¶ Saulꝰ· ¶
¶ Indica michi auctes ſacras hoc dicentes·
¶ Paulus· ¶ Legit̃ enĩ ihere· iij· Cõuertimĩ filij re
uertẽtes ait dñs· quia ego vir veſter et aſſumã vos· vnum
de ciuitate· et duos de cognacõe et introducam vos in ſyon·
et dabo vobis paſtores iuxta cor meũ et paſcent vos ſciẽcia
et doctrina· Que quidẽ verba intelligenda ſũt de vltima re=
demptione que ꝑ meſſiam erat explenda· non aũt de redẽpti
one a captiuitate babilonica ꝓut quidam falſe extimauer̃t
Legit̃ enĩ in eodẽ contextu· In illo tp̃e vocabũt ihrl'm ſoliũ
dñi et ꝯgregabunt̃ ad eam oĩs gentes in noĩe dñi· Et ideo
Ra· ſalo· expoſitor veſter in libro qui dr̃ Cancheder i capl'o
helech· verbȝ p̃dicta· ſ· aſſumaȝ vos vnũ de ciuitate et duos
de cognatione exponit de vltima redemptione ꝑ eos expecta
ta· dicit enĩ ſup̃ verbũ p̃dictũ ihere· ſic· Eligam iuſtos et in=
troducam eos in ſyon· Ex quo patȝ ꝙ in redẽptione ꝑ meſ=
ſiam fienda nõ oĩs iſrl'itici erant ſaluandi· ſȝ ſolũ iuſti qui
erant pauci reſpectu iniuſtoꝝ qui remanebãt ſine redẽptione
Et iõ dicit vnũ de ciuitate et duos de cognatione· q· d· valde
pauci eligent̃ ex ml'tis· Item in eodẽ capl'o helech quidaȝ de
antiquis talmutaꝝ alias talmudicoꝝ dicit ꝙ ſicut de ſexcen
tis milibus qui egreſſi ſũt de egipto nõ intrauer̃t terram ꝓ=
miſſionis niſi duo tm̃· ſ· Caleph et ioſue· Sic erit in tempꝰe
meſſie nã ſcriptũ ẽ Ozee· ij· Canet ſibi iuxta dies iuuẽtutis
ſue et iuxta dies aſcenſionis eiꝰ de terra egipti· hec ille· patȝ
igit̃ ex dictis illoꝝ ꝙ tp̃e meſſie ꝓmiſſi valde pauci redimen
di erãt de ppl'o iſrl'itico reſpectu nõ redẽptorũ qđ eſt ꝓpoſitũ·

¶ Capl'm ſcðm de obieccõib⁹ ꝯtra p̃dicta ⁊ eaꝝ ſolucõne·

¶ — Saulus. ¶ —

Ego oſtẽdi tibi ꝑ ſacras auctes ꝙ ſolus ꝑpl's iſrl'itic⁹
erat ꝑ meſſiam redimend⁹. et ꝙ omes illius ꝑpli per
ipm erant ꝯſecuturi redẽptionẽ. vt patꝫ ꝑ auctes per
me allegatas. Si tu ergo michi ꝑponis alias auctes que vi
dent̃ ſonare oppoſitũ. Dic ergo michi quõ poſſit ex iſtis auc
toritatib⁹ ꝯtrietas tolli. maĩfeſtũ ẽ eni ꝙ nõ pñt due verita
tes adinuicẽ ꝯtrariari. ¶ — Paulus. ¶ — Ad ꝯtrarie
tatem tollendã a ſacris eloquijs. tam circa ꝑdicta q̃ꝫ etiam
circa multa alia opoꝛtꝫ ꝑſupponẽ ꝙ ad ſcrutandũ verũ intel
lectũ in ſacris eloquijs contentũ requirit̃ ſcrutari ſignifica
ta v̓boꝝ ſeu noĩm et aliaꝝ dictionũ in eis contentaꝝ. ſ. an
ſint vniuoca ſicut hoc nomẽ lignũ vniuoce dr̃ de qualibet re
de qua non ſolũ hoc nomẽ lignũ. ſꝫ etiã ratio ei⁹ verificat̃. vl'
ſit mere eq̃uoca ſicut hoc nomẽ canis qđ de aliquo ſidere ⁊ de
aliquo aĩali dr̃ quibus non ratio ꝑ nomẽ ſignificata. ſꝫ ſolũ
nomẽ eſt cõe. an. ſ. ſint non mere equiuoca. ſꝫ a ꝯſilio ſeu ꝑ
trãſlacõeꝫ. vt cum hoc nomẽ equus dicat̃ de equo vero qui eſt
quoddã aĩal. et etiã de equo in pariete picto ĩ quib⁹ licꝫ ratio
ſbe ſit diuerſa. eſt tamẽ inter eos aliqua ſil'itudo. ſ. figuralis
Et iõ talia nõia nõ dicunt̃ mere eq̃uoca ſꝫ accomodata ſeu
trãſlata. Et quia in ſacris eloquijs inueniunt̃ ml'te ⁊ diũſe
equiuocacões. Idcirco opoꝛtet inquirẽ diligent̃ ſig̃ficationes
dictionũ ad veritatem ſine ꝯtrarietate extrahẽdam qđ etiam
doctoꝛes tui vident̃ ſentire. ¶ — Saulus. ¶ — Allega
doctoꝛes noſtros hoc ſentientes. ¶ — Paulus. ¶ —
¶ Ille tuus magn⁹ mgr̃. ſ. Rabimoyſes egipcius in ꝑma
ꝑte ſui libri de directõe ꝑplexorũ in ꝓhemio vbi agit de intẽ
tione ſui opis ſic ait. in libris ꝑphetarum inueniunt̃ nomĩa
mere equiuoca que intelligunt̃ a ſimplicib⁹ ſeu ignaris de ꝑ
marijs ſig̃ficatis ꝑ talia noia. Sunt etiã nõia accomodata
ſ. equiuoca ſeu a cõſilio trãſlata que intelligunt̃ a ꝑdictis de
re ꝑma a qua fuerunt tranſlata ſeu accomodata. hec ille.
Que quidẽ diſtinctio noĩm licꝫ pleni⁹ et clari⁹ a nr̃is docto
ribus tradit̃. allego tamen tibi ꝑdictũ Rabimoyſen quia
ſcio ꝙ eum recipies poci⁹ q̃ꝫ doctoꝛes nr̃os. ¶ — Saulus. ¶ —
¶ Applica iſta ad ꝑpoſitũ. ſ. ad tollendã ꝯtrarietatem ꝑ
dictaꝝ auctũ. quarũ quedã ꝑ me. alie vero ꝑ te ſuĩt allgate.
¶ — Paulus. ¶ — Si diligent̃ ſcripturas ſacras

fueris ſcrutatꝰ reꝑies ꝙ filiatio in ſcripturis nõ vniuoce ac=
apiẽ· ſʒ equoce ſeu accomodate vľ trãſłate a conſilio· Qñqʒ
enĩ acapiẽ filiatõ ſm carnalez gñacionẽ· vt geñ· v· de adam
et Seth et alijs legiẽ· genuit filios ⁊ filias· et ſic in pluribꝰ
alijs locis· Qñqʒ vero filiatio acapiẽ ꝓ filiatione ſpũali· ⁊ hᶜ
dupľr· quia aut in bono vt cum diaẽ· iiij· Re· iiij· filij ꝓphe
taꝝ ſedebãt coram eo qꝺ intelligitur de filiacõe diſtipline ſeu
doctrine· ſm quã illi qui ſequebanẽ doctrinã ſeu diſaplinaʒ
ꝓphetaꝝ dicebanẽ eoꝝ filij ꝓpter patrũ unitacõem ſeu ſiľitu=
dinẽ· licʒ ab eis nõ eſſent gñati carnaliẽ· In malo vero cum
diaẽ iob· xl· Ipſe eſt rex ſuꝑ oĩ̃s filios ſuꝑbie· quã quidẽ fi
liacõeʒ manifeſtũ eſt non eſſe intelligendam ſm carnalẽ ꝓpa
gacõeʒ· tali enĩ modo ſuꝑbia non generat· vnde intelligẽda
eſt hec filiatio ſm ſequelã· Suꝑbi enĩ ſequunẽ paſſioneʒ ſeu
motũ ſuꝑbie ſicẽ filij nãles vt pľimuʒ ſequunẽ mores patꝝ·
ſm quã diſtinccõnem filij iſrľ qñqʒ intelligunẽ in ſcriptura
illi tm̃ qui de iacob deſcenderẽt ſm carnẽ· vt diaẽ exo· ṗmo·
Hec ſũt noĩa filioꝝ iſrľ qui ingreſſi ſũt egiptum cuʒ iacob qꝺ
intelligiẽ ſolũ de filijs iſrľ ſm carnis gñationem· ꝓut decla=
raẽ cum ibidem ſubdiẽ· Om̃es aĩe que egreſſe ſũt de femore
iacob· Qñqʒ vero per iſrľ ſeu filios iſrahel vľ ſemen iſrľ in
telligunẽ illi qui ſequunẽ verũ cultũ dei iſrahel· etiã ſi non
ſint ab iſrľ ſeu iacob carnaliter deſcendentes· vñ yſa· xliiij·
vbi agiẽ ad lrãm de mľtiplicacõe ppľi iſrahel ꝑ vocationem
gencíuʒ ad fidem dei que ꝑ effuſioneʒ ſpũs ſancti facta eſt· de
qua diat· effundam ſpm̃ meum ſuꝑ ſemẽ tuũ ⁊c̃· ⁊ germina
bunt inter herbas quaſi ſalices iuxta fluẽtes aquas· In eo
dem ꝯtextu oſtendit ꝙ hec mľtiplicatio ſemis iſrahel ſeu ia=
cob nõ eſt intelligenda ſm carnalem ꝓpagationem tm̃· vnde
ibidem ſtatim ſubdit· Iſte dicet dñi· ego ſum et ille vocabi
tur in noĩe iacob· et hic ſcribet in manu ſua dño· et in noĩe
iſrľ aſſimilabiẽ· in quibꝫ v̇bis diſtinctio p̃dicta declaraẽ di
ligentẽ ſcrutãti· Naʒ ꝑ hoc qꝺ ait· iſte diat dñi ego ſum ĩtel=
ligiẽ de iſrľita ſm carnem· taliꝭ enĩ poteſt dicere dñi ego ſum
Iuxta illud deutro· xxxij· capľo· ꝑs dñi populꝰ eius· et iſrľ
funiculus hereditatis eiꝰ· vnde et de iſto etiã ſm ṗmariã ſig
ficacõeʒ diaẽ· Et ille vocabiẽ in noĩe iacob· Cum aũt ſub=
dit· et hec ſcribet in manu ſua dño· intelligiẽ ille qui ꝑ imi=
tationem oꝑis diaẽ eſſe iſrľitꝰ ſeu de iacob· etiam ſi non

per carnalem gñationem · ꝑ manus enĩ in ſcripturis ſacris
oꝑationes intelligunt̃ · vt cum dr̃ in pſalmo · Innocens ma:
nibus et mũdo corde · vnde cum dicit · et hic ſcribet in manu:
ſua dño · intelligendũ eſt quaſi dicẽt · Iſte et ſi nõ poteſt dicẽ
dñi ego ſum · nec etiã vocari nomĩe iacob eo noĩe quo alius
ſupõdict⁹ qui iſrl'iticus eſt ſm carnẽ ſuam · ſcribet tamẽ ma:
nu ſua dño · ſ · adherẽdo ei ꝑ oꝑationẽ · et vt oñdat ꝙ talis pt̃
nomĩari et etiã cognoĩari iſrl'itic⁹ ſtatim ſubdit · ¶ Et in noĩe
iſrl' aſſimilabit̃ · Et in hebreo habet̃ cognoĩabit̃ · q · d · Iſte q̇
per oꝑationẽ debet dici eſſe dei · etiã nomẽ iſrl' meret̃ ꝑ q̃zdam
ſil'itudinez ſeu cognoĩacõez · Ex quo habes ꝙ ſub noĩe iſrl' pt̃
intelligi in ſcripturis · etiam ille qui nõ ꝑ carnis ꝓpagationẽ
deſcendit · ſ; tantũ ꝑ ſil'itudinẽ oꝑatõis · ⁊ ſic intellexerũt illũ
paſſũ mgr̃i tui · ¶ Saulus · ¶ Oſtende michi
obſecro vnde mgr̃i nr̃i intellexerũt iſtum paſſum illo modo
quo tu dicis · ¶ Paulus · ¶ Quere Rabiſalo·
doctorẽ et mgr̃m tuũ qui in glo · ſua ſuꝑ yſaiam ad lr̃az ſuꝑ
iſtud verbũ · Et ĩ noĩe dñi aſſimilabit̃ · ſic dicit · iſti ſũt qui
ↄuertunt̃ de gentilitate ad fidem iſrl' · hec ille · et ſic habes ꝓ:
poſitũ · ſ · ꝙ imitatores iſrl' ſeu iacob ſm fidẽ et rectaz oꝑa:
tionẽ lic; ſint de gentilitate cõuerſi ad fidem noĩe iſrl' noĩan:
di ſũt · vt dictũ ẽ ꝓut pat; ex auc̃te yſaie allegata · Et glo·
Rabiſal' · qui apud te doctor autentic⁹ eſt · de quib; intelligẽ
da ſũt verba ꝓphetaꝝ ꝑ te allegata · ꝑ que dicunt̃ om̃es filij
iacob ſeu iſrl' ſaluandi per meſſiam · Per iſtos enĩ intelli:
gendi ſũt illi qui ſm fidem et oꝑationẽ deſcendunt de iſrl' et
iacob cui⁹cũq; nacõis ſũt · non aũt illi qui ſm carnem ſolũ
ab iſrl' et iacob deſcendunt · tales enĩ non ſunt vere ſeu ſim
plicit̃ dicendi iſrl'itici nec de iacob deſcendẽtes niſi ſm quid
ſ · ſm nomẽ tantũ · ¶ Saulus · ¶ Illi qui de iſrl'
ſeu iacob deſcendũt ſm carnez · lic; nõ ſint filij iſrl' ꝑ imita
tionẽ fidei et oꝑis ꝓut tu dicis · tamẽ adhuc verius debẽt di:
ci filij iſrl' ſic̃ filius alicui⁹ ꝑ carnalem gñationem veri⁹ dici:
tur filius ei⁹ q̃z adoptiuus · ¶ Paulus · ¶ Ratio
tua et ſi haberet locum in rebus corꝑalib; · non habet tamen
in ſpãlibus in quib; vera filiatio non ſm bona carnalia ſeu
etiam tꝑalia attendi debet · ſ; ſm bona ſpũalia · vt pat; de fi:
lijs ꝓphetaꝝ qui nõ in bonis pr̃nis tꝑalibus ſuccedebant ꝓphe
tis · ſ; ĩ bonis ſpũalib; · ſ · in dono ꝓphetie · Et iõ ꝓprie loquẽdo

noīatio iſrl'is ſeu iacob que eſt ſm imitationē fidei et opis.
ꝑprioꝛ eſt et verior noīatio q̄ȝ ad ſpūalia · q̄ȝ noīatio iſrahel'
que eſt ſm carnis ꝓpagatōeȝ · vnde tales filij vere et ſimplici
ter dicunť filij iſrl' in ſpūalibꝫ · Jlli vero qui tm̄ ſm carnaleȝ
generacōeȝ deſcendūt non ſūt ſimpliciť dicendi filij iſrl' niſi
tm̄ ſm quid · ſ · ſm carnem ſeu nomiacōeȝ tm̄ · ꝓut iam dic
tum eſt · ¶ Saulus · ¶ Nunquid habes · aliquā
auctēm in qua hec dicta tua fundenť · ¶ Paulus · ¶
¶ Yſaie · xlviij · legiť · audite hec domus iacob qui vocamī
nomīe iſrl' et de aquis iuda exiſtis qui iuratis in noīe dn̄i · et
in deo iſrl' recordamī · non in veritate nec ī iuſticia · Ex quo
pateȝ ꝙ illi qui iurabāt in noīe dn̄i · nō in veritate nec ī iuſti
cia non erant ꝑprie dicendi iſrl' · ſȝ ſolū nomīe · tales eni · ſ ·
qui iurant in nomīe dn̄i nō ī veritate nec in iuſticia irreue=
renť ſe habent ad deum · vnde talibꝫ ꝓpheta dicebat · audite
nūc dom⁹ iacob qui vocamī noīe iſrahel · q · d · liceȝ eſtis de do=
mo iacob ſm ſtirpem gn̄ationis · non tamē eſtis veri iſrli=
tici liceȝ vocamī tali nomīe · quia nō re ſȝ noīe ſolū eſtis iſrli=
tici · Et de talibꝫ etiā diciť Ozee · ꝑmo · voca nomē ei⁹ nō ꝓpl's
meus · Jn quo oſtendiť ꝙ illi qui a deo recedūt ſm opationē
et fidem nō ſunt ꝑprie dicendi popul⁹ eius · liceȝ a patribꝫ deū
colentibus deſcendant · ſicut ibidem filius qui ſm carnem a
ꝓpheta deſcendebat vocabatur non populus meus ·

¶ Capl'm · iij · in quo oſtendiť ꝙ ꝑ meſſiam erant ruendi ⁊
ſcādalizandi pn̄cipales ſeu maioꝛes et etiam ꝓpl'ares populi
iſrl'itici · ¶ Saulus · ¶

Dicet filiatio ſm fidem et opationem ꝓut tu dicis ſit
potior et dignioꝛ q̄ȝ filiatio ſm carnalem gn̄ationem
ſaltem in ſpūalibꝫ · nichilomī⁹ tamē filiatio illa que
ſm carnem eſt non eſt in tantū eiicienda ꝙ totaliter amittat
bona p̄n̄a ſaltem tpalia · Et ideo ratio Rabimoyſi quam
tibi allegaui ſupius in ſuo vigoꝛe manet · diciť eni ꝙ occaſio
ne illius quem tu dicis meſſiam iſrl' eſt diſperſus ꝑ orbem ⁊
diſtructus ⁊ oīno deiectus qd̄ eſt ſignū manifeſtū ipm̄ naza
renū non fuiſſe verū meſſiam in ꝓphetis ꝓmiſſū · cum null⁹
ꝓpheta videať dicē ꝙ ꝑ verum meſſiaȝ talia mala contingerēt
in populo iſrl'itico qualitercūqȝ iſrahel intelligať · ¶
¶ Paulus · ¶ Licet ut dixi tibi dicta magiſtrorū

tuorũ non ſunt a me accipiẽda tanq̃ȝ habẽam auctẽ cõtra
me· Concedo tamẽ mgr̃o tuo p̃dicto ꝙ occaſione veri meſſie
quẽ ego p̃dico pp̃l's tuus eſt diſperſus ꝑ orbem et deſtructus
et oĩno eiectꝰ· ſȝ hoc non eſt ſignũ ip̃m dñm iheſũ nazarenuȝ
non fuiſſe eoꝝ meſſiam in ꝓphetis ꝓmiſſum· ſȝ potiꝰ eſt verũ
ſignũ ſcrutantibꝰ ſcripturas ꝯcludẽs oppoſituȝ·ſ· ꝙ ip̃e fuit
et eſt verus xp̃us in ꝓphetis ꝓmiſſus· nam cã diſperſionis
⁊ deſtructõis ſeu deiectionis iudeorũ p̃cipua fuit occiſio xp̃i
quã nequiſſime ĩpetrauerũt ꝓut pt̃ haberi ex auctꝰ ſeu hyſ
toriis autenticis· Si enĩ ip̃m nazarenũ in xp̃m recepiſſent ⁊
in penam huiꝰ redemptõis deſtructionẽ et alia mala paterẽ-
tur· tunc videret̃ habere locũ ratio mgr̃i tui· Sed quia oppoſi
tum ꝯtigit·ſ· ꝙ poſtq̃ȝ euȝ ꝯtẽpſerunt eiecerũt et occiderũt p̃dic
ta mala deuenerũt eis· Idcirco racio tua magis facit ꝯtra te
ſi bene ꝯſideras· ¶ Saulus· ¶ Indica michi
obſecro vñ hẽs ꝙ ꝑ pctm̃ mortis nazareni iudei fuerũt deſtruc
ti et diſperſi· ¶ Paulus· ¶ De hoc ꝙ ꝑ occaſio-
nẽ iudei meruerunt deſtruccõeȝ et eiectioneȝ et cetera p̃dicta
habendus eſt ſmo inter me et te ſeparatim dño ꝯcedente· quia
hoc req̃rit ſcripturaꝝ ſcrutiniũ ſingulare· Sȝ ad pñs ſufficiat
michi vt tibi oſtendã ꝙ ſi bene ſcripturas ſacras ſcrutatꝰ
fueris manifeſte reperies ꝙ ip̃e meſſias futurꝰ erat ĩ ſcanda-
lum et laqueũ iſrl'i et ihrl'm· Et hoc q̃ntꝰ ad p̃cipuos eoꝝ·ſ·
ad ſtatus ſuꝑiores et etiã q̃ntꝰ ad populares ſeu vulgares· de
ip̃o enĩ xp̃o legit̃ yſa·viij· Et erit vobis in ſanctificacõeȝ et
in lapidem offenſionis et petram ſcandali duabꝰ domibꝰ iſ-
rahel· et in laqueũ et in ruinam habitantibꝰ in ihrl'm· Ex q̃
habes ꝙ ille meſſias qui futurꝰ erat in iuſtificationẽ ꝯfirmã-
do eos in bono qui adhererẽt ei· ip̃emet futurus erat in laq̃-
um et lapidem offenſionis ⁊c̃· duabus domibꝰ iſrl'·ſ· rega-
li et ſacerdotali qui ſũt p̃ncipales ſtatꝰ in iſrahel ſic̃ in quali-
bet natione· quas duas domos iſrl' ꝓpter ſuam incredulita
tem iuſto iudicio fecit ruere· Sil'r futurꝰ erat ille in laqueũ
et ruinam habitantibꝰ in ihrl'm·ſ· cõi ſeu vulgari pp̃l'o· quia
in ciuitate ihrl'm vbi xp̃c paſſus eſt oĩs tales fere ruerũt ꝑ
infidelitatẽ licȝ nõ oĩes· vnde ſtatim ſequit̃ ibidem· et offen-
dent ex eis pl'imi·q·d· non oĩs· Ex qua auctẽ mãifeſte ha
bes ꝙ meſſias expectatꝰ et ꝓmiſſꝰ debebat eſſe occaſio offenſi
nis et ſcandali duobꝰ p̃cipuis ſtatibus iſrl'iticis ⁊ etẽ ĩ ruinã

plurimis vulgaribꝰ ppl'is de habitantibꝰ in ihrl'm modo p̄dicto
¶ Saulus. ¶ Hec auctas p̲ te allegata nō ꝯclu-
dit ꝓpoſitū tuū ꝓpter duo. p̄mū quia hīc non loquit̃ de meſ
ſia. ſʒ de deo. Immediate enī ante illa v̓ba dicebat ꝓpheta.
dn̄m exercituū ipſū ſanctificate. ip̄e pauor veſter et ip̄e ter-
ror veſter. Statim ſubdit. Et erit in ſc̄ificationē. ſ. ille deus
quē ſanctificabitis de quo loquor. Ex quo patʒ ꝙ de deo non
de meſſia loquit̃. Scdo quia ille due domus de quibus loquit̃
yſaias fuerūt domus phaſtee filij Romelie regis iſrl' quas
fecit deus ruere p̲ ozee filiū hela. iiij. R. xv. Et domus ozee
filij hela quā cū toto regno iſrl' fecit deus ruere p̲ Salmana-
ſar regem aſſirioꝝ. iiij. R. xviij. vnde ſi bene ꝯſideres aucto
ritas p̄dicta nō facit p̲ te. ¶ Paulus. ¶ Ad
p̄mū qd̓ obicis tibi r̄ndeo ꝙ deꝰ et xp̄s ſeu meſſias ſ̄m veraʒ
fidem quā p̄dico non ſunt duo. ſʒ vnꝰ. et ideʒ deus et homo.
et idō ꝓpheta loquēdo de deo dicens. dn̄m exercituū ip̄m ſanc-
tificate. et ſubmittendo. Et erit in ſc̄ificatōeʒ ꝛc̄. de xp̄o pla-
ne poteſt intelligi qui idem eſt cum deo. quia tamē ſcio ꝙ hoc
erit tibi duꝝ ad credendum ꝓnunc. ꝛ eſt tante arduitatis qd̓
requirit ſingulare et diligens ſcrutiniū ſcripturarū. Idcirco
placet vt ſup̲ſedeamꝰ ad p̄ns. de iſta inquiſitōne ſicut de alia
ſup̄dicta. ſ. de occaſione xp̄i donec habeamꝰ colloquiū ſpeciale
circa deitatem xp̄i. vbi diuina gr̄a inſpirante intendo tibi p̲
ſuadere ratione et oſtendere auctībus ſacris. ꝙ ſ̄m veritatem
xp̄us ſeu meſſias eſt verus deus et verus homo. ¶
¶ Saulus. ¶ Licet firmiter credo ꝙ non p̲ſuadebis
michi nec etiam oñdes qd̓ ꝓmittis cum ſis ꝯtra totā rōneʒ
et ſacras auctes. tamē placet ſup̲ſedere ad preſens de hoc vt
p̲ ſe fiat de eo inter te ꝛ me altercatio ſufficiens. vñ responde
michi ꝓnūc ad ſcdm. ¶ Paulus. ¶ Ad ſcdm
reſpondeo tibi ꝙ dicere ꝙ iſte due domꝰ de quibꝰ ꝓpheta loq-
tur. de domo phaſtee filij Romelie et de Ozea filio hela q̇ fue-
runt reges iſrl' non eſt conuenient̃ dictum. tum quia ſicut ī
regno iuda licet fuerunt multi reges iſrahel ſucceſſiue. non
tamē ꝓpter hoc dicunt̃ mlte domus regie. ſʒ tm̄ dicunt̃ vna
domus. ſ. domus dauid. vnde ī capl'o p̄cedenti ꝓpheta loquēs
achaʒ regi qui a magnis tp̲ibus poſt dauid regeʒ ſucceſſerat
dicat ei. audite nūc domus dauid. p̄ſupponēs ꝙ domus regia
eadem erat a tp̲e dauid et citra. Et ſimilit̃ habet̃ ī alijs locis.

Sic in ꝓpoſito dicendū eſt de regibꝰ iſrahel·ſ·ꝙ licet phaſtee
filiꝰ Romelie et Ozeas filiꝰ hela fuerūt duo reges in iſrahel
ſuceſſiue·non tamen dicā debent due domus regie cum eadē
ſit domus regia regni iſrahel·tum quia licet phaſtee filius
Romelie vna cum Raſini rege Syrie aſcenderūt in ihrl'm
ꝯtra achaz regem iude·vt habet̃·iiij·R·ix·de qua contro-
uerſia yſaias loquit̃ ſup̃ eodē capit'lo·Ozeas aūt filius hela
non legit̃ habuiſſe agere aliquid ꝯtra achaz ſeu ezechiam nͨ
aliquid contra regem iude·Et ideo non apparet ratio quare
de ozea ſeu eius domo in hoc loco fieret mentio·vñ manifeſtū
eſt ſm ſeriē lr̃e ꝙ illud qd̓ ꝓpheta loquit̃ de duabꝰ domibus
iſrahel non eſt intelligendum de duobus regibus ꝑ te alle-
gatis·ſꝫ de duabꝰ domibꝰ·i·duobus ſtatibus pn̄cipalibꝰ·ſ·
regio et ſacerdotali modo p̃dicto intelligendo·quibus idem
deus ſeu idem xp̄us qui debebat eſſe in ſanctificacōe·ſ·iuſtis
fidelibus·idem ip̄e habebat eſſe in lapidē offenſionis et petrā
ſcandali ꝛc̄·nō credentibus·vnde ex p̃dictis diligent̓ ꝯſidera
tis poſſent tolli ꝯtrarietates que apparent in auc̃tibus ſacris
de iſrl' et iacob et huiōi loquētibus in materia redemptōis
ſeu ſaluacōis iſrahelis ſeu iude et huiōi·attribuendo ſingu
la ſingulis ſm diuſitatem ſig̃ficationū ſup̃dictaꝝ iuxta exi
genciā materie·

¶ Capitulum·iiij·in quo oñditur in ſpeciali quō diuerſis
ſignificatōibꝰ horū t̃minoꝝ iſrl' iuda et iacob ꝛ huiōi vten-
dum ſit in expoſitione ſacrarum auctoritatum·

¶ Saulus· ¶

Cum mlťplicitas ſenſuū ſeu ſig̃ficationū ī vna ſc̃p-
tura ſeu dictione parit ambiguitatem ſeu deceptio-
nem et argumētandi tollit firmitatē·ſm qd̓ alique
fallacie ī dialeticis aſſignant̃·Debet ergo dari circa diuerſa
ſignificata p̃dictoꝝ t̃minoꝝ aliqua regula ſeu menſura ſm
quā poſſit intelligi qualit̓ ſingl'a ſignificata ſingulis caſibꝰ
ſeu materijs debeāt applicari qd̓ videt̃ valde difficile·vñ di-
ſtinctiones tue non vident̃ ſufficere ad tollendā ꝯtrarietatē
abſqꝫ omī fallacia ſeu ambiguitate a ſacris auc̃tibus de p̃-
dicta materia loquētibus· ¶ Paulus· ¶ Ym̄o
recte ſcrutanti ſcripturas nō eſt difficile regulam ſeu ratio-
nem dare·qua talis ambiguitas ſeu ꝯtrarietas tollat̃·

¶ Saulus· ¶ Indica michi que dicas ſufficienter ea

declarando· ¶ Paulus· ¶ Si circa hoc recte ſa-
cras ſcripturas ſcrutatat⁹ fueris· auctēꝫ reperies ꝙ in ſcrip-
turis ſacris de hac materia loquētib⁹ varijs ⁊ diuiſis modiſ
iſrahel et iacob ſeu iuda ſūt intelligendi ſaltem·v·modis·
Eſt enī vn⁹ modus qñ ſcripture loquunē de redemptōne iſrl'
oſtendēdo ipi⁹ redemptoris·ſ·ipi⁹ meſſie originem·et talis
oportet ꝙ iſrl' intelligatē ꝓprie ſm gñationē carnalem·vt cū
dicatē de xp̄o venturo·yſa·lxv·traducam de iacob ſemen·et
de iuda poſſidenteꝫ montes meos·Et yſa·xj·Egredietē vir
ga de radice yeſſe ⁊c̄·et ſic de ſil'ibus·Eſt etiaꝫ alius modus
ſ·ſcd̄us ſm quē ſcripture loquunē de hijs qui fuerūt p̄mi et
pñcipales coopatores in miſterio redemptōis cuꝫ ip̄o meſſia
ſeu xp̄o·ſ·in diuulgando eius fidem et doctrinā·⁊ in talibuſ
intelligendū eſt iſrahel ſeu iacob vtroqꝫ modo ſimul·ſ·ſm
carnem et ſm ſpm̄·vt cū dicatē·qui egrediunē impetu ab ia
cob implebunt totū orbē ſemie·yſa·xxvij·Eſt etiā ali⁹ mo
dus·ſ·terci⁹·quādo ſcripture loquunē de ſuſapientib⁹ redēp
cōnem ſeu ſaluationē effectualitē·vt cum dicatē·iſrl' ſaluat⁹
eſt in dño ſalute eterna·yſa·xlv·et michee·ij·capl'o·Congē
gatione ꝯgregabo iacob totuꝫ te·et ſic de ſil'ibus·Et in hijs
oportꝫ ꝙ intelligatē iſrl' ſm ſpiritum ꝓprie·ſiue talis iſrahel
ſit ſm carnalem gñationē ſiue non·Eſt etiaꝫ alius modus
ſ·quart⁹·qñ ſcripture loquunē de hijs qui ꝓpter ſua peccata
non fuerunt ꝑticipes redemptōis·Et in talib⁹ oportꝫ intelli
gere iſrl' ſm carnalem gñationeꝫ·non aūt ſm ſpūalem·vt
cum dicatē Ozee·ix·de pp'lo iſrl'itico·ꝓpter maliciam operum
ſuorum de domo mea expellaꝫ eos·non addam diligere eos
oīs pñcipes eoꝝ recedentes ⁊c̄·Que quidē verba et ſil'ia in-
telligenda ſūt de iſrl' qui non ſm ſpm̄·ſꝫ tantū ſm carnem
a patribus deſcendūt·Poteſt etiam quīt⁹ modus aſſignari
ſ·qñ ſcripture de iſrl' loquunē mixtim·vt cū dicatē yſa·p̄mo
Niſi dñs reliquiſſet nobis·ſ·iſrl' et inde ſemen quaſi ſodo-
ma fuiſſem⁹ ⁊c̄·vbi oportꝫ intelligere iſrl' vtroqꝫ modo·q̇a
ſm carnem q̄n⁹ ad eos a quib⁹ fuerunt relicti·ſm ſpm̄ vero
q̄ntum ad ſemen relictum·Sunt etiā forte alij modi loquē-
di in ſcripturis ſacris de hac materia qui ſm p̄dictos modoſ
ſeu ad eos reduci poſſunt· ¶ Saulus· ¶ Nūquid
habes auctēs ſeu rōnes ad hec que ꝑ te dicta ſūt fundanda
¶ Paulus· ¶ Ad p̄mū modū loquēdi fundādum

ſeu formandum ſunt auctes oſtendentes ꝙ meſſias ꝓmiſſꝰ in ꝓphetis debet eſſe ex ſemine abrahe· vt habetur gen̄· xxvj· caplo· Et bn̄dicent̄ in ſemie tuo omnes gentes terre· prout plenius ibidem in quadā additione fuit expoſitū· Similiter habetur ex auctē ſcripture ꝙ ꝑdictus meſſias debet eſſe de tribu iuda· vt gen̄· xlix· caplo· Nō auferet̄ ſceptrū de iuda· nec dux de femore eiꝰ donec veniat qui mittēdꝰ ē ⁊c̄· qḋ loquit̄ de meſſia etiā ſm doctores tuos· debet etiā meſſias eſſe de fructu ventris dauid· cui dicit̄ i pš· De fructu ventris tui ponā ſup ſedem tuam· Cum igit̄ origo ſaluatoris denūciat̄ eſſe de ſemie abrahe· et de femore iude· et de fructu ventris dauid· q̄ oīa ptinent ad carnalē gñationē· manifeſtū eſt ꝙ meſſias ꝓmiſſus ſm carnem debet deſcendere a patribus ꝑdictis·

¶ Saulus· ¶ ——— Nunquid meſſias non debet deſcendē a ꝑdictis etiam ſm ſpūalem gñationē cum ſit ſanctꝰ ſanctoꝝ et maximꝰ imitator patrū in ſanctitate· Cur ergo non attribuis ſibi generacōem ſm vtrūq3 modum· ſ· carnalem et ſpūalem· ¶ ——— Paulus· ¶ ——— Scdm veram fidē quā ꝑdico meſſias deſcendit a patribꝰ carnalibus qui in ſua genealogia ponunt̄ ſm carnē tantū· Nā ſm ſpūalem gñationē a ſolo deo patre naſcit̄ ſeu natꝰ eſt· Et quia hoc miſterium vt dixi tibi requirit ſcrutiniū ſingulare· ideo ad preſēs ſupſedeamus de hac inquiſitione· ſ3 ſufficiat tibi ꝙ meſſias habuit deſcendere ſm carnem a patribus quod non dubito te concedere· Ad 2ꝰ modum loquēdi fundandū ſatis videtur ſufficere euidencia facti· Eſt eni manifeſtum ꝙ fides xp̄i ⁊ eiꝰ diſciplina diuulgata fuit in orbe terrarum ꝑ aplos ſeu diſcipulos ſuos qui ꝓ maiori pte fuerunt de iſrahel ſm carnē et etiam ſm ſpiritū· ꝑſuppoſita veſtra veritate qḋ tu etiā poteſ ↄcedere de meſſia ꝑ te expectato ſine ꝑiudicio tue opinionis· Ad terciū vero modum fundandū recta racio pſuadet· omis eni qui in domiīo ſaluatꝰ eſt ſalute eterna oportꝫ ꝙ ſit de iſrahel ſm ſpiritū vndecumq3 ſit ille ſm carnalem gñationē· alias eni deus eſſet acceptor pſonaꝝ· vt ſupra tibi dixeram· Quartus etiam modus pari rōne fundat̄· Nam illi qui ꝑ peccata ſua a ſalute expellunt̄ non deſcendūt ſm ſpiritum a patribus· Quītus vero modus fundat̄ ex quarto ⁊ tercio· ex quibꝰ mixtus eſt ſeu compoſitꝰ· Ex quibꝰ diligent̄ cōſideratis et debite applicatis poſſūt tolli ↄtrarietates abſq3

ambiguitate ſeu fallacia a ſacris auctoribꝫ de iſrahel ſeu ia-
cob et huiõi in ꝑdicta materia loquētibus·

DIſtinctio ſcđa de ſcrutinio ſcripturaꝝ circa vocatio-
nem gentiū ad iſrahelitică dignitatem· Et cōtinet
quatuor capitula·

¶ In ṗmo capl'o oñditur ꝙ gentes vocande erant
ad iſraheliticam dignitatem·

¶ In ſcđo capl'o oñdit̄ ꝙ vocatio gentiū erat incipienda poſ
ꝙ̄ xp̄us pſencialiter fuiſſet in ihrl'm et ibi euāgelizaret· nec
ibi inueniſſet viros iuſtos·

¶ In ·iij· capitl'o oſtendit̄ ꝙ fideles xp̄i non nomīe iſrahel
ſeu iuda· ſ ʒ alio nomīe erant vocandi·

¶ In ·iiij· capitulo oſtendit̄ ꝙ licʒ nomē iſrl' ſeu iuda poſt
paſſionem xp̄i fuit reꝓbatū ſeu in execrationē dimiſſum·
fideles tamē xp̄i ex iſrl' et iacob ẜm carnē deſcēdentes· non
minꝰ dignitatē xp̄ianā ſeu eccl'iaſticā ſortiti ſūt ꝙ̄ʒ alij gen
tiles.

¶ Capl'm ṗmū in quo oñdit̄ ꝙ gētes vocāde erāt ad iſrl'i-
ticam digtatem· ¶ Saulus· ¶

DIcet ex dictis tuis poſſit haberi ꝙ etiam
gentiles ad cultum diuinū venientes poſ
ſent nomīe iſrahel ſeu iacob cognomia-
ri· vt in tercio modo ſupradicto ex tuis col
ligitur dictis· non tamē ex hoc habet̄ ꝙ ta
les ·ſ· aduene gentiles iſrl'iticam dignita
tem ꝯſequantur· ſcrutans eni ſcripturas
reperio ꝙ huiõi aduene licʒ in conſorciū iſrl'itarū recipiant̄
et ſub eorū nomīe cognominent̄· non tamen ad ſimilem ſeu
equalez dignitatem aſſumunt̄· vnde quia ẜm doctrinaʒ tuā
ſeu magiſtri tui tales aduene ·ſ· de gētilitate cōuerſi ad ean-
dem ſeu ad oīmodā ſil'itudinē iſrl'itice dignitatis recipiunt̄·
ſequit̄ ꝙ xp̄us tuus non eſt meſſias in ꝓphetis ꝓmiſſus· q̄a
talia ꝑ ſe et ſuos diſcipulos dogmatizauit ꝯtra ſacraꝝ deter
minationē ſcripturarū· ¶ Paulus· ¶ Indica
michi vbi in ſacris eloquijs ea que tu dicis continent̄·

¶ Saulus· ¶ Legit̄ yſa ·xiiij· Miſerebit̄ eni dn̄s iacob
et eliget adhuc de iſrl' et requieſcere eos faciet in humū ſuaʒ
et adiunget̄ aduena ad eos et adherebunt domui iacob· et

infra ſub eodeꝫ ꝯtextu: Et poſſidebit eos domus iſrl' ſuꝑ ſer=
ram ſuam et erūt capientes eos qui ſe ceperāt. Ex qua auc=
toritate habes manifeſte ꝙ cū deꝰ miſerebit̃ iacob ⁊c̃. ſ. tꝑe
meſſie et adiunget̃ aduena ad eos. ſ. ꝑ vniꝰ dei cultū ꝙ tunc
tales aduene erunt ſui ſeu ſubditi iſrl'itaꝝ. non aūt eis in
cōdicōe ſeu qualitate eq̃les. ¶ Paulus. ¶
¶ Auctas illa loquit̃ de ſtatu ꝑpl'i iſrl'itici cum fuerit libera
ti a captiuitate babilonica. nō autē de tꝑe meſſie. Dicit̃ eni
ibi immediate ante. ꝓpe eſt vt veniat tempꝰ eiꝰ. ſ. liberatio=
nis iudeoꝝ de babilone que facta eſt iu pri̇ncipio regni Cyri
regis pſaꝝ. vt habet̃ Eſdre ṗmo. Quod tempꝰ non erat mul'
tum longū a tꝑe yſaie. Ideo ſubdit̃. et dies eiꝰ non elonga
bunt̃. Secus ē de liberatione que ꝑ meſſiam erat fienda que
non erat ita ꝓpe. ſ; ꝑ. dc. annos et vltra a tꝑe yſaie ſm ve=
ritatē nr̃am. ſm aūt opinionē tuaꝫ qua adhuc expectas il=
lam liberationē poſt tempus ꝓphete p̄dicti iam fluxerūt duo
milia annoꝝ et vltra. et adhuc nō apparet finis de quo tꝑe
tam longiſſimo et interminato nullo modo poteſt dici. ꝓpe eſt
vt veniat tempus eiꝰ et dies eiꝰ non elongabunt̃. In tem=
pore aūt meſſie non reꝑies ꝙ ꝯuerſi de gentilitate ſint ſerui
ſeu ſubditi iſrl'itaꝝ. ſ; potius de vtraqꝫ natione. ſ. iſral'itica
et gentili debeat fieri vnꝰ et idem populꝰ dei. vn̄ zacharie. ij.
capl'o. lauda et letare filia ſyon quia ecce venio et habitabo
in medio tui dicit dn̄s. qḋ intelligit̃ de tꝑe meſſie quādo ha
bitabit deus in nobis. Et ſequitur. Et applicabunt̃ gentes
multe ad dn̄m in illo die. ſ. ꝑ ꝯuerſionē gentiū ad fidem et
erunt michi in ꝑpl'm. Ex quo patꝫ ꝙ inter eos non erat di=
ſtinctio nationū. ſ. iudei et greci ſeu alteriꝰ nacōis. ſ; vnꝰ po
pulꝰ tm̄ ſicut vnus deus. ¶ Saulus. ¶ Ex illa
auctē quā allegas lic; poteſt ꝯcludi ꝙ gentiles ꝯuerſi ad iu=
daiſmū reciperent̃ ad legis obſeruanciā equalit̃ cum alijs itā=
tum ꝙ poſſent dici vnꝰ populꝰ cum eis non tamē ex hoc ha
bet̃ ꝙ tales alienigene admitterent̃ ad ea que erant honoris
Nam vt habet̃ deutro. xxiij. aliqui gentiles in tercia gn̄atio
ne. aliqui in decima. aliqui nunq̃ꝫ admittebant̃ ad honores
ſeu dignitates iſrl'iticas. ¶ Paulus. ¶ Pſa. liij.
de hac materia legit̃. Et filios aduene qui adherent domino
vt colant eum et diligant nomē eiꝰ ⁊c̃. Et ſequit̃. adducam
eos in montē ſanctū meū et letificabo in domo orōnis mee

holocauſta et victime placebūt michi ſup altare meū· Ex q̄ habes ꝙ etiam gentiles cultui diuino adherētes equalit̄ ſe debent habere in oībus ad dignitatē iſrl'iticam ptinentibus·

¶ Saulus· ¶ Non habes ex iſta auctē intentū ſicut nec ex pma· nam adduci in ſanctuario nec etiam letari ī domo orōnis vl' etiā aīalia ibi offerre· vt ex eis ſacerdotes offerant holocauſta et ſacrificia in altari· cōe eſt ꝑl'aribus fidelibus· ſecus eſt de alijs pemīnēcijs et dignitatib⁹ ad quas nō debebant admitti huiōi aduene· vt iam dictū eſt et ꝑ me allegatam· ¶ Paulus· ¶ Nulla dignitas i lege magis exigebat certaʒ tribū ſeu ꝓſapiā q̄ʒ ſacerdociū· ad qd̄ nulli licitum erat accedere niſi eſſet de ſemīe aaron· vt habet̄ nū· xviij· capl'o et in multis alijs locis· et tamen legit̄ ꝙ tpe meſſie de gentilibus ad fidem cōuerſis erūt aſſumēdi ſacerdotes et leuite· Legit̄· yſaie vltimo vbi de meſſia et ei⁹ diſcipulis qui ab eo miſſi fuerunt ad pdicandum agit̄ cū dicit· Et mittā ex eis qui euaſi fuerint· ſ· a pſecutione fienda tpe meſſie ad gentes· ſ· ꝯuertendas· Et ſequit̄ in eodem cōtextu Et aſſumā ex eis· ſ· gentilibus ꝯuerſis in ſacerdotes et leuitas dicit dñs· Ex quo habes manifeſte ꝙ etiā ex gentilibus potuerunt fieri ſacerdotes et leuite· Et ſic ſequit̄ ꝙ tales ad dignitatē iſrl'iticam debebāt aſſumi qd̄ etiā quidam doctores tui ſenſerunt· ¶ Saul⁹· ¶ Allega doctores nr̄os qui hoc videant̄ ſentire· ¶ Paul⁹· ¶ Sup ill' exo· xij· Hec eſt religio phaſe· ſequit̄ in lr̄a in eodeʒ ꝯtextu· Eadeʒ eni lex erit indigene ⁊ colono qui pegrinant̄ apud vos· vbi gloſa Ra· yanay ſic ait· futuʒ eſt· ſ· tpe meſſie ꝙ conuerſi de gentibus ſint ſacerdotes domīo miniſtrantes hec ille·

¶ Capitulū· ij· in quo oſtendit̄ ꝙ vocatio gentiū erat incipienda p⁹ q̄ʒ xp̄us pſencialit̄ fuiſſet in ihr̄l'm et ibi euangelizaret nec ibi inueniſſet viros iuſtos et huiuſmodi·

¶ Saulus· ¶

Aſſumere ſacerdotes et leuitas non ſolum de alienigenis· ſʒ etiā de alijs tribub⁹ iſrl' pterq̄ʒ de tribu leui manifeſtū eſt ꝙ eſſet trāſgreſſio legis moſayce qd̄ eſt de directo ꝯtra doctrinā magiſtri tui et diſcipuloꝝ ei⁹· cū tamē ipe fatet̄ ꝙ non venit ſoluere legem· Mt̄· v· capitl'o· Sʒ q̄a de hac intēdo ſingl'are ꝯtra te certamē habere tanq̄ʒ re notiſſia

et certiſſima et doctrine tue īimica· Jdcirco ad p̄ſens ſuꝑſe-
deo de hoc· Sed ꝓſequēdo materiam de qua agimꝰ· ſ· de voca
tione gentiū· quero a te ſi gentes indifferent̄ erant vocande
ad fideꝫ tui meſſie ſeu xp̄i· ex quibꝯ cū iſrl'itica natione erat
vnus ppl's ꝯſtituendꝰ· quomō ergo dicit Mt̄· xv· Non ſum
miſſus niſi ad oues que ꝑierunt domꝰ iſrl'· Non enī vales
dicere ꝙ ibi loqnebat̄ de iſrahel ſm ſpm̄· vt ſic cōprehendan
tur etiam alij credentes de ceteris nationibꝯ vt ſup̄ in euaſio
nibus tuis dicebas· Nam hoc nō habet locuꝫ hic· loquebat̄
enī meſſias tuus cuidaꝫ chananee de ꝑtibus tyri et ſydonis
egreſſe· cui petenti ab ip̄o bn̄ficiuꝫ curacōis· rn̄dit· non ſum
miſſus niſi ꝛc̄· Ex quo patꝫ ꝙ ibi cum dixerat ad oues que
ꝑierunt domꝰ iſrahel· intelligendū eſt de iſrl' ſm gn̄ationem
carnalē de qua chananea non deſcēdebat alias reſponſū ip-
ſius ad eam nullam cōtinebat rationē· Si igit̄ ip̄e non fuit
miſſꝰ niſi ad domū iſrl' ſm carnē· ſequit̄ ꝙ alie oues que nō
erant de tali domo iſrl' non ꝑtinebant ad ip̄m· et ſic vocatio
gentiū ad ſuā fidem eſt manifeſte ꝯtra cōmiſſionē quā dicit
ſibi a deo factam· ¶ Paulus· ¶ Placet michi
ꝙ allegas dicta euangelij nr̄i· licet vt credis ſint cōtra me·
et vt videas ꝙ eloquia xp̄i nr̄i ſūt examinata· et nullo mō
repugnāt alicui veritati· ad declaratōꝫ v̄boꝝ xp̄i ꝑ te allega-
toꝝ tibi reſpondeo ꝙ licꝫ xp̄us miſſus fuerit ad totū genꝰ hu
manū redimendū· vt patuit ꝑ auc̄tem yſaie ſup̄ ꝑ me alle-
gatam· xlix· capl'o vbi dicit̄· parū eſt vt ſis michi ſuus ad
ſuſtinendas tribus iacob et feces iſrl' ꝯuertendas dedi te in
lucem gentiū ꝛc̄· In qua manifeſte apparet ꝙ ſalus ꝑ ip̄m
facta ſeu fienda ſe extendebat ad oīs natōes et vſqꝫ ad ex
trema terre tn̄ eius doctina ſeu p̄dicatio et miraculoꝝ opatio
p̄mo et p̄ncipalit̄ et ꝑ ſeip̄m erat exercenda in populo iſrl'i-
tico ſm carneꝫ eo ꝙ antiquis patribꝯ iudeoꝝ fuerat facta pro
miſſio· Et ꝓpter hoc dicit· Nō ſum miſſus ꝛc̄· ſ· vt ī ꝑſona
mea eis p̄dicem et inter eos miracula faciam· non ſic auteꝫ
ad ceteras nationes· quia tamē ꝓ maiori ꝑte iudei fideꝫ xp̄i
repulerunt niſi valde pauci vt dictū eſt· Et gentiles ī mag
no nūo eum ſuſceperūt· Jdeo ꝯn̄ter diſcipl'i xp̄i iudeis repro
batis ad p̄dicandū gentibus ſe extenderunt ꝓut apl's noſter
ad Ro· xv· hoc elegant̄ declarat cuiꝰ auc̄tem tibi nō allego·
eo ꝙ non reciperes eā· Sꝫ ſi ſcrutatꝰ fueris ſcripturas ſacra-

ꝑ te recipiēdas hoc poteris bene reꝑire · ſ · ꝙ xp̄us p̄mo ad po:
pulū iſrl'iticū erat ventur⁹ · et ibi erat p̄mo euangelizandū
verbum dei · Conſequēter aūt ꝓpter defectum iudeoꝝ ad alias
natōes erat hoc trāſferendū ll—— Saulus · ll—— Alle
ga michi vbi ſunt auctes hoc aſſerentes quas ego recipe te:
neor · ll—— Paulus · ll—— Lege in yſaia · xli · capitulo
in fine vbi habet̄ ſic · p̄m⁹ ad ſyon dicet · Ecce aſſum et ihe:
ruſalem euangeliſtā dabo · Et ſequit̄ · vidi et non erat vir ·
nec ex iſtis quiſq̄z vt iniret ꝯſiliū ⁊ interrogantis reſpondēt
verbū · Ecce oīs iniuſti et vana oꝑa eoꝝ ⁊c̄ · Et ſequit̄ ſtatim
in p̄ncipio p̄cedentis capitl'i · Ecce ſuus me⁹ ſuſcipiam eū ·
elect⁹ me⁹ cōplacuit ſibi in illo aīa mea · dedi ſpm̄ meū ſuꝑ
eum vt et iudiciū gētibꝫ ꝓferret · que quidē verba et multa
ſequēcia in hoc capitl'o loquunt̄ de xp̄o ad lr̄am · vnde Rabi
ſal' · in hoc loco exp̄ſſe dicit · totū illud loquit̄ de rege meſſia
ac de redemptōe vltima · hec ille · Idem habet̄ in trāſlatione
caldaica ipi⁹ ionathe que equalet textui apud eos · Ex qui
bus habes ꝙ ille rex meſſias p̄mus ad ſyon dicet · Ecce aſ
ſum ꝑ p̄ſiam ſiue ibi manifeſtat⁹ eſt · et ihr'lm euangeliſ:
tam dabo annūciando ibidem verbum ſalutis ꝑ ſuam p̄dica
tionē · ſ; quia ibi nō inuenit in illa natione virtuoſos ſeu
iuſtos qui vellent recipe doctrinā ſuam · ſ; potiꝰ ꝑ maiori ꝑte
oppoſitū · Ideo dicit · Et vidi et ecce non erat vir nᶜ ex iſtis
quiſq̄z vt iniret conſiliū ⁊c̄ · Ecce oīs iniuſti ⁊ vana oꝑa eoꝝ
⁊c̄ · Idcirco de meſſia qui eſt ſuus dei ſm naturā aſſumptam
et ei⁹ electus in quo placuit deo ⁊c̄ · Statim ſubdit̄ · Iudiciū
gentibus ꝓferet · quia iudicia ſua ſm legem et doctrinam ī
defectū iudeoꝝ gentibꝫ ꝓtulit · et vt oſtenderet ꝙ hec iudicia ꝑ
māſuetudinē et hūilitatē erant ꝓmulganda · non in tumul:
tu ſeu ſtrepitu ſic̄ in datione legis veteris que cum erroribꝫ
maximis data fuit · vt exo · xix · capl'o habet̄ · Ideo ſubdit · nō
clamabit nec accipiet ꝑſonā · calamū quaſſatū nō cōteret
⁊c̄ · Et ſequit̄ · donec ponat in terra iudiciū et legem ei⁹ inſu:
le expectabunt · qd̄ totum de lege xp̄i verificat̄ que in inſulis
maris fuit ꝑ diſcipulos diuulgata poſtq̄z p̄dicauit xp̄us fuit
in ihr'lm ⁊ ibi euāgelizaret vt dictū eſt · nᶜ ibi inueniſſ; vi:
ros iuſtos niſi in modico quod quaſi nichil reputatur ·

¶ Capitulū terciū in quo oſtendit̄ ꝙ fideles xp̄i non noīe

iſrl' vel iuda ſeu iacob· ſꝫ alio nōie erant vocandi·

¶ Saulus· ¶

EX quo tu aſſeris ꝙ gentiles erant vocandi nō ſolū
ad fidem xp̄i· ſꝫ etiam ad iſrliticā dignitatem· et ta-
les potiꝰ ſūt dicendi iſrlite q̄ꝫ antiqui eo ꝙ deſcendūt
de iſrl' ſm̄ filiationē ſpūalem· Quero igit̄ que eſt rō qua ta-
les cōiter non nōiantur iſrl' ſeu iacob et huiꝰōi· ſꝫ alijs no-
minibus· nominatōes enī a digniori ꝯſueuerunt fieri ¶

¶ Paulꝰ· ¶ Q̄ ppl's xp̄i ꝓmiſſi non deberet nōie iſra
helis ſꝫ alio nomīe vocari poteſt haberi auc̄te et ratione·

¶ Saulus· ¶ Indica michi p̄mo auc̄tem ſcripture hoc
dicentem que in rebus diuinis efficacior eſt q̄ꝫ ratio huma-
na· et deinde redde rōnes ſi que ſūt· ¶ Paulꝰ· ¶ Yſa·
lxv· vbi loquit̄ de meſſia qui de iacob erat deſcēſurꝰ et de iu
da dicens· Educam de iacob ſemen ⁊ de iuda poſſidentē mō
tes meos· et hēditabūt eā electi mei· et ſerui mei habitabūt
ibi· qḋ intelligit̄ ad lr̄am de xp̄o et ſuis ſequacibꝫ· Et infra
de hijs qui ab eo receſſuri erant dicit· Ecce ſerui mei comedēt
et vos eſurietis· ſerui mei letabunt̄ et vos erubeſcetis ⁊c̄· In
quibus et alijs ibi īterpoſitis ponit dr̄as inter ſeruos dei· ſ·
adherentes xp̄o p̄dicto· et eī ꝯtradicentes ibidem· vt oñdat
ꝙ huiōi ſerui dei non nomīabunt̄ ſic p̄us· ſ· iſrl'· ſꝫ alio no-
mīe· et ꝙ nomē iſrl' quodāmodo quaſi execrabile manebit
Subdit in eodem ꝯtextu alloquens ꝑfidis a xp̄o recedentibꝫ
Et dimittetis nomē veſtrū ī iuramentū electis meis et īterfi
ciet te dn̄s· et ſ̄uos ſuos vocabit nomīe alio· Ex qua auc̄te
manifeſte habes ꝙ iſrahelite ſm̄ carnem a xp̄o recedētes ha-
bebant dimittere nomē ſuū· ſ· iſrl' in iuramentū· ſ· execra-
tionis electis meis· i· xp̄ianis qui aliquādo iurant execrato-
rie· ſi hoc feci moriar ut iudeus· Et ſic nomē iſrahelis rema
net pꝰ xp̄m in iuramēto execratorio· ſicut nūi· v· vxor de ze-
lotipia accuſata dicit̄ a ſacerdote· det te dn̄s in maledictio-
nem et exemplū in populo· et ſic manet nomē iſrahelis poſt
xp̄m in maledictionē execratoriam· Et ſequit̄ in dicta auc-
toritate yſaie· Interficiet te dn̄s qḋ ſm̄ quoſdā fuit imple
tum ꝑ Romanos deſtruentes templū et gentē· ſed non bene
conſonat p̄cedentibꝫ· ſemꝑ enī hic loquit̄ in pl'ali nūo cum
illis a xp̄o deuiantibꝫ· Et ideo hoc qḋ dicit· Interficiet te dn̄s
referendum eſt ad nomē iſrl' de quo immediate dixerat· Et

dimittetis nomē vr̄m i iuramentū· cui nomī ꝓpħa alloquēs
dicit· Interficiet te dn̄s· nomē enī alicui⁹ ſicut dicit viue per
bonā vł gloriosā famaꝫ· ſic dicit̄ mori ꝑ infamiā ſeu igno-
miniā· vt cum dicit̄ in pſ̄· quādo morieť et ꝑibit nom̄ ei⁹·
Et poſtq̄ꝫ ꝓpheta oñdit obꝓbriū nomis iſrłitici modo ꝑdic
to ſtatim dicit· ꝙ ſerui dn̄i· ſ· fideles iā non nomīe iſrłis· ſꝫ
alio nomīe erant vocandi· vnde ſubdit· Et ſuos ſuos· ſ· fi-
deles vocabit nomīe alio· quia vocati ſūt fideles in ꝑmitiua
eccłia diſcipłi xp̄i· Iuxta yſa· liiij· vniuſos filios tuos doc
tos a deo· quia om̄s illi fuerūt ab ip̄o xp̄o deo imediate docti·
non ſicut in veteri lege in qua fideles docebant̄ a deo mediā
te moyſe ſeu ꝓphetis· p⁹ea vero defunctis ꝑ maiori ꝑte ꝑmi
tiuis eccłie qui a deo vt dictū eſt imediate fuerūt docti vocati
ſunt fideles noīe xp̄iani a xp̄o ſeu a criſmate qd̓ vnctionem
gr̄e deſignat· qua ꝓprie diuidit̄ popul⁹ dei a non populo dei
¶ Saulus· ¶ Hec auctas ꝑ te allegata non adaptat̄
tuo ꝓpoſito· Illi enī qui reprobant̄ in hoc loco· a ꝓpheta erāt
ydolatre· alloquēs enī eos dicit· Et vos qui dereliquiſtis do-
minū et obliti eſtis nomē ſanctū meuꝫ· qui ponitis fortune
mēſam et libatis ſuꝑ eam nūabo vos in gladio ⁊c̄· Conſtat
aūt ꝙ in tēplo ſcd̓o ꝑſertim in tꝑe quo tuus meſſias venit·
iudei non erant ydolatre· Ideo cum hic dicit ponitis fortu-
ne menſā· ꝙ intelligit̄ de deo ſeu dea fortune qd̓ ꝑtinet ad ydo
latriā· hoc non poteſt intelligi de iudeis ꝯtemꝑaneis xp̄o tuo·
Sed oportꝫ ꝙ intelligat̄ de iudeis in templo ꝑmo exiſtentibu⁹
qui ꝑ magna ꝑte fuerunt ydolatre· vt habetur in· iiij· Re·
et quia illi nō ꝑdiderūt nom̄ iſrłis· vt patꝫ de multis viris
ſanctis qui poſtea fuerūt vt zacharias· malachias· eſdras· da
niel· et huiōi· Idcirco tua expoſitio nō videt̄ ꝯſona veritati
¶ Paulus· ¶ Si diligenť conſideras lr̄am iſti⁹ capłi
ꝓprie adaptat̄ ꝓpoſito meo· qd̓ ſinglꝛa contēta in hoc capitło
hoc manifeſtāt que ſinglꝛariť tangere obmitto cauſa breui-
tatis· ſꝫ tantum declarabo tibi exordiū hui⁹ ꝓphecie· et deinde
reſpondebo ad obiectionē tuam· Circa ꝑmū i exordio hui⁹
altercacōis ꝓpheta ſic dicit· Hec dicit dn̄s· quomō ſi īuenia
tur granū· ſ· vinū in botro· ſ· p⁹ tempeſtateꝫ· qd̓ quidē granū
eſt modicum reſpectu ei⁹ qd̓ ꝑditum eſt in tempeſtate ⁊ dicat̄
ſ· volenti dirumpē ne diſſipes illud· qm̄ bn̄dictio eſt i eo· i·
bn̄dictio dei ꝙ remanſit ibi reliquijs ꝑeuntib⁹ ſic faciaꝫ ꝓpť

ꝑuos meos · i · patriarchas et ꝓphetas antiquos, vt non diſ
perdam totũ · ſ · populũ iudaicum · Et vt oñdat quomõ iſta
fient ſubdit · Et educam de iacob ſemen · et exponat̃ vt ſup̃
dictũ eſt qđ manifeſte adaptat̃ ꝓpoſito meo · Ad illud autez
quod obicis de hoc quod dicit̃ qui ponis fortune menſam ꝛc̃ ·
Reſpondeo tibi dupliciť · vno mõ ꝙ hoc intelligit̃ de ydola:
tria ꝓut tu opinaris · Et licz hoc pctm̃ non fuerit in templo
ſcđo · fuit tñ frequenter in pmo · Et quia in hoc caplo ꝓpha ñ
ſolũ imꝓperat eis de pctis occurrẽtibꝫ tꝑe xp̃i · ſʒ et de pctis an
tiquoꝝ patꝝ · dicit eñi imediate añ exordiũ p̃dictũ · Et iniq
tates vr̃as patrũ veſtroꝝ ſil' qui ſacrificauerũt ſuꝑ mõtes ꝛc̃ ·
Ex quo patz ꝙ de iniquitate patꝝ antiquoꝝ ſil' cum iniqui:
tate cõtemꝑaneoꝝ eos arguit · Et ſic referendũ eſt verbũ pre
dictum · ſ · qui ponitis fortune menſã ꝛc̃ · ad ydolatriã i qua
patres peccauerũt de quibus ſimul eos arguit cum pñtibus
Alio modo poteſt itelligi hoc verbum · ſ · qui ponitis fortune
menſam non de ydolatria · ſʒ de ſuꝑſtitioſo cultu cerimonia
rũ · quiquidem cult9 licz in vetteri lege erat licitus et merito:
ri9 · tamẽ poſt paſſionẽ xp̃i et ſue fidei diuulgatõnez eſt ꝑni
tioſus · In quo cultu cõiter ponũt iudei menſã · et libãt ſuꝑ
eam in feſtis azimoꝝ et alijs feſtiuitatibꝫ que oĩa ſunt ve:
ritati fidei ɔtraria cum ꝑ ea ꝓteſtant̃ futura que iam ſũt p̃:
terita · Et quia hoc pctm̃ fuit in templo ſcđo cui9 deſtructio ꝑ
xlij · annos poſt paſſionẽ xp̃i ɔſummata fuit in quo tempore
iam erat diuulgata fides xp̃i · Idarco eis imponit iſtud pec
catum in quo xp̃m negabant ſicut et hodie ꝑfidi eoꝝ negãt
non ſolũ v̇bis · ſʒ etiam factis · ſ · vtendo falſis ꝓteſtacacõibꝫ
cerimoniaꝝ · Ideo de pena eoꝝ ſubdit · et nũabo vos i gladio
ꝛc̃ · qđ impletũ fuit manifeſte ꝑ Romanos · Et ɔñter ꝑ pro
phetam ɔtinuat̃ materia oſtendẽdo dr̃as int̃ ꝑuos dei · ſ · fide:
les xp̃i et alios eũ derelinquẽtes vſqz ibi · Et dimittetis no:
mẽ vr̃m in iuramẽtuz · et ꝑuos ſuos vocabit nomie alio qđ
fuit intentũ ꝓut ſup̃ declaratũ eſt · ¶ Saulus · ¶

¶ Audio auctes tuas que aliqualit̃ vident̃ ſonare ꝓpoſitũ
tuũ ⁊ volo ſcire ſi habes aliquas rõnes ꝓpoſitũ tuũ ſuadẽte
vt dixiſti · ¶ Paulus · ¶ Multe rões pñt aſſig:
nari ad hoc ꝙ noĩa fideliũ xp̃m recipientiũ debuerũt eẽ alia
a nomibꝫ fideliuz qui fuerunt ante ei9 aduentũ · ſʒ ad preſẽs
ſufficiũt due · vna eſt ꝙ hoc fuit ad denotandum dr̃am inter

fidel̃es xp̃i et eũ negantes ſub breuitate· Si enĩ vtriq̨ cõiter denomĩarnẽt hoc nomĩe iſrl̃ denomĩando fideles oportebat addere ſm ſpũalem gñacionez· et oppoſitũ de oppoſitis qḋ eſſ̨ faſtidioſum· noĩando aũt quoſdã diſcipl̃os ſeu xp̃ianos et alios iudeos ſeu hebreos breuiꝰ diſcernunẽ· Alia rõ et fortioꝛ eſt quia denõiationes ꝯſueuerẽt fieri a digniori· qḋ patʒ tã ĩ rebus nãlibꝫ q̃ʒ artificialibꝫ· In nãlibus enĩ cõpoſita denomĩanẽ a formis que ſũt mã digniores vt homo aĩal ⁊ huiꝰmodi· Silr̃ in artificialibꝫ vt domꝰ menſa et huiꝰõi· in quibus denomĩatio fit a forma· Motꝰ etiã denomĩaẽ a termino ad quẽ vt in phi· iij· qui habet ratiouẽ finis et boni· nõ aũt a termĩo a quo· Idem aũt in ꝓpoſito· nam hec noĩa iſrl̃ iuda iacob et huiꝰõi ſumunẽ a patriarchis a quibꝫ deſcenderũt eoꝝ ſucceſſores ſeu imitatores· xp̃iani aũt dicunẽ a xp̃o a q̃ deſcendũt ſm verã imitationẽ opatõis et ſuſceptõis fidei vt dictum eſt· Conſtat aũt ꝙ xp̃us p̃cellit in dignitate et ꝑfectõe oĩs patriarchas qḋ etiã doctores tui aſſenſerũt de meſſia· vnde ſuꝑ illud verbũ yſa· lij· Ecce itelliget ſuus meus exaltabiẽ et eleuabiẽ et ſublimis erit valde· qḋ verbũ intelligiẽ de xp̃o ſm· oĩs doctores qui dicũt exaltabiẽ plꝰ q̃ʒ abraham· et eleuabiẽ plꝰ q̃ʒ moyſes· et ſublimis erit valde plus q̃ʒ angeli dei· Cum igiẽ dignitas ſeu ꝑfectio xp̃i excedat ſupradictos· manifeſtũ eſt ꝙ denoĩatio ſuoꝝ fideliũ potiꝰ debet eſſe ab eo q̃ʒ ab abrahaʒ moyſe ſeu iſrl̃ vel iacob et huiꝰõi· Et ſic habes rõnem verbi ꝑ me ſup̃ allegati· ſ· et ſeruos ſuos vocabit noĩe alio·

¶ Capitl̃m· iiij· in quo oſtendiẽ ꝙ licʒ nomẽ iſrl̃ ſeu iuda pꝰ paſſionẽ xp̃i fuit reprobatũ ſeu in execrationẽ dimiſſũ· fideles tamẽ xp̃i ex iſrl̃ et iacob ſm carnẽ deſcendentes non minꝰ dig̃tatẽ xp̃ianã ſeu eccl̃iaſticã ſortiti ſũt q̃ʒ alij gẽtiles·

¶ Saulus· ¶

EX tuis aſſertõibꝫ ſup̃dictis videẽ ſequi ꝙ iſrl̃ite ſm carnẽ ſunt a deo itantũ reprobati ꝙ etiã eoꝝ nomen execrabile remanet· Ex quo videẽ ꝙ tales etiaʒ ſi fidem xp̃i tui recipiant non tamẽ ꝑfectionẽ ſeu dignitatẽ gẽtiliũ ciꝰ fidem recipienciũ attingãt· Sicut et ĩ lege veteri aliqui gentiles· aliqui nõ admittebanẽ ad honores ſeu iſrl̃itas dignitates· etiam ſi obſuantiã legis recepiſſent· vt habetur deutro· xxiij· qḋ videẽ cõtra multas ſacras auctẽs· ex quibꝫ

habet ꝙ q̄nctūnqꝫ iſrl'itica fuerūt eoꝝ pctis deiecta· nō tamē
repellunt ſeu reliquunt a deo· dr̄ enī ī pſ̄· qꝛ nō repellet dn̄s
plebē ſuā· et hēditatē ſuā nō derelinquet· Et idē ī ml'tis locis
¶ Paulus· ¶ Abſit a me aſſerere ꝙ iſrl'ite ſm carnē
a iacob ſeu iuda deſcendentes ſi fidem xp̄i recipiāt dignita:
tem xp̄ianā ſeu iſrl'iticā non attingāt· hoc enī et ſi dicam⁹
ꝙ non eſſet contra dignitatē xp̄i qui ab illis patribus ſm
carnem deſcendit ꝓpter eo⁹ excellēciam et ſanctitatē· et maxi
me ꝓpter vnionē ad deū qd̄ eſt ſingl'are in ip̄o· eſſet tamē ma
nifeſte ꝯtra dignitatē nō ſolū apl'oꝝ· ſꝫ etiā baptiſte· Et etiā
qd̄ pl⁹ eſt contra dig̃tatē beate virginis de qua cantam⁹· ꝙ
ex ſemīe abrahe ē orta· et de tribu iuda clara ex ſtirpe dauid·
¶ Saulus· ¶ De illis quos valde ſanctos reputatis
et qui fidem vr̄am diuulgauerunt ⁊ hui⁹ōi· non eſt mirum
ſi p̄dict⁹ defect⁹ nataliū non eis noceat· et ideo de eis non eſt
trahenda ꝯn̄a ad alios p̄ſertim ad wlgares et ſimplices·
¶ Paulus ¶ Si cupis veritatē in hac materia ad ple
nū cognoſcere· vide doctorē nr̄m egregiū· ſ· apl'm gentiū qui
in quadā epl'a ſua ad Ro· miſſa hoc diſcutit et finalit̄ deter
minat quid in hoc ſenciendū ſit· cui ſn̄ie oīs fideles xp̄i ob:
temꝑare habent· ¶ Saulus· ¶ Noſti ꝙ nō debes
allegare in altercatōibꝫ nr̄is tuos doctores ſic nec ego alle:
go auc̄tes nr̄oꝝ doctoꝝ contra te· ¶ Paulus· ¶
¶ Concedo tibi ꝙ doctores nr̄i nō ſunt allegandi ꝯtra te· ſꝫ
bene ꝓ te· vnde quia ī hac materia ſn̄ia pauli magis eſt tibi
fauorabilis q̄ꝫ ꝯtraria· Ideo tibi eū allegaui· ¶ Saulus·
¶ Ex quo ſic eſt dic michi quid ſentit in hac materia apo:
ſtolus tuus· ¶ Paulus· ¶ Noueris ꝙ ſic̄ int̄ popu
lū iſrl'iticū tꝑe dauid qui figura meſſie ſeu xp̄i erat fuit mag
na ꝯtrouerſia inter viros iude et viros iſrl' qui adinuicem
ꝯcertabant de hoc· ſ· quis eoꝝ pl⁹ habebat in ip̄o rege· vt ha:
bet̄ ī· ij· Re· xix· dicebant enī viri iude ad viros iſrl'· michi
ꝓpior eſt rex quia· ſ· erant de eadem tribu· viri aūt iſrl' dice:
bant ad viros iude· decem ꝑtibus ego maior ſum apud regē
magiſqꝫ ad me ꝑtinet· quia· ſ· de iſrl' erant decem tribus et
de iuda due tm̄· Sic ſuo modo in p̄mitiua eccl'ia ſub nr̄o xp̄o
contigit magna ꝯcertatio inter fideles xp̄i iudeos et gentiles
quoꝝ vna ꝑs minor erat nūo· ſ· illa de nacōe iudeoꝝ· alia uō
pars erat maior nūo· ſ· gentiliū· et vtraqꝫ ꝑs p̄ſumebat ſe

habere excellenciaꝫ apud xp̄m plus q̄m alia ex certis rōnibꝫ
ꝑ eos allegatis quã ꝯcertatōꝫ apl'ſ amouit reꝑhendēs vtrã:
qꝫ ꝑtem et determinãs ꝙ non eſſet diſtinctio iudei et greci. ꝓut
ad Ro. x. capl'o dicte epl'e. Et ad rōes contra iudeos natio
ne ꝑ gentiles factas in capl'o. x. et. xj. ꝑdicte epl'e apoſtolꝰ
efficacit' reſpondit. vnde quia gentiles ex icredulitate iudeo:
rū xp̄m negãcium. etiaꝫ ꝯuerſos de iudaiſmo increpabant.
Ideo de hoc gentiles reprimit ml'tis rōibus. quaꝝ ꝓ̄ma ē ꝙ
incredulitas iudeoꝝ nō fuit vl'is. quia ml'ti ex eis crediderūt
et de hoc dicit. nunq̇d deus repulit ppl'm ſuū. ſ. iudaicū gene
ralit' eum repellens. Et qꝛ rn̄dit abſit. vnde nō dixit apl's.
nūquid dn̄s repellit iudeos ſeu iſrl'itas ſꝫ ppl'm ſuū. q. d. nū
quid totū ppl'm repellit quia multi ex eis xp̄o adheſerūt. Sꝫ
quia forte diceret' ꝑ gentiles ꝙ illi qui fuerūt ꝯuerſi de iudaiſ
mo erant modice reputatōis ſeu auctis i eccl'ia dei. vnde de
talibus non erat fienda mencio. Iam ſtatim ſubdit. Nam
et ego iſrl'ita ſum qui tamē nō ſolū vocatꝰ fui ad fidem xp̄i.
ſꝫ etiam ad apl'atum. Et ſi forte diceret' a gentilibus contra
iudeos ꝙ erant valde pauci nūo. et ſic qḋ modicū ē ꝓ nichi:
lo reputat' ſ̄m ph̄m. Ideo reꝓ̄mit eos exemplo helie qui pu:
tabat ꝙ totū iſrl' corruerat oīs ꝓphetas occidēdo et altaria
dei deſtruendo. ſic ꝙ nullꝰ niſi ipe ſolꝰ helias remanēt. vnde
et dicebat. ego relictꝰ ſum ſolus et querunt aīam meam. qḋ
totū habet'. iij. Re. xix. vbi ſciendum quia deus quē nichil
latet ſciebat ꝙ non erat ſolꝰ helias relictus ſicut ipe eſtima:
bat. ſꝫ multi plures alij deū colentes. Ideo ſubdit apl's. Sed
quid dicit illi diuinū reſponſū ad tollendam eſtimationem
ſuam. Reliqui m̄ ſeptem milia viroꝝ quoꝝ genua non cur
uauert baal. et ſic in ꝓpoſito non ſolū apl's remanſit de iu:
daiſmo in adherencia xp̄i. ſic nec helias in cultu dei. vnde cō
cludit apl's ex huiꝰōi exemplo. ſic ergo in hoc tp̄e. ſ. noue le
gis reliquie ſ̄m electionē dei ſalue facte ſūt. Et vt apl's ma:
gis reꝓ̄meret gentiles de hoc ꝙ iudeos ꝯuerſos irrōnabiliter
refutabant addidit ſcd'am racionē in qua oſtendit ꝙ etiam
incredulitas ipa iudeoꝝ fuit valde vtilis gentilibus cōuerſis
ad fidē eo ꝙ apl'i relinquētes iudeam incredulam tranſierunt
ad cōuertēdum gentiles. vt habetur act'. xv. Et de hoc dicit
apl's. Nunquid ſic offenderunt. ſ. iudei vt caderent. ſ. tantū
ita ꝙ nichil vtilitatis inde ſequeret' niſi caſus iudeoꝝ. Et

reſpondit · abſit · ſ; illoꝝ delictũ ſalus eſt gentibus quia occa
ſionalit̃ modo p̃dicto ex incredulitate iudeoꝝ ſecuta eſt ſalꝰ
gentiũ · deus enĩ adeo eſt bonꝰ ſm̃ augꝰ · qꝺ non ꝑmittit ma:
la fieri niſi ex eis eliceren̄t maiora bona · Et ex iſta rõe ſc̃da
apl'ſ infert terciã quaſi a forciori arguẽdo dicit · Si enĩ amiſ
ſio eoꝝ · ſ · ꝑ incredulitatẽ recõciliacio eſt mũdi qꝺ itelligit̃ oc:
caſionalit̃ mõ p̃dicto · quid aſſũptio eorũ ñ vita ex mortuiſ ·
quia vt dicunt expoſitores iudei ſaẽtes ſcripturas ꝯuerſi ad
fidem magis poterant ꝓficere circa informacõem ſimpliciuꝫ
q̃m alij · ut patꝫ de paulo apollo et pl'ibꝫ alijs · Conſequenter
quarto apl'ſ ꝓbat intentum ꝑ duo exempla nãlia · p̃muꝫ eſt
cum dicit ꝙ ſi delibacio eſt ſancta et maſſa qꝺ intelligenduꝫ
eſt de apl'is qui fuerũt q̃ſi quedam delibacio de maſſa iudaica
aſſumpta · Scõm exemplũ eſt cum dicit · Et ſi radix ſancta
et rami · patriarche enĩ fuerunt quaſi radices totꝰ ꝑpl'i iſrl'i
tici · Ex quibꝫ exemplis intẽdit apl'ſ ꝯcludere ꝙ caſus iudeoꝝ
non erat irreꝑabilis eo ꝙ erant abiles ad bonũ · vt patet de
radice et delibatione · Conſequent̃ apl'ſ inducit alias rõnes
p̃dictũ ꝓpoſitũ ꝯfirmantes quas ad pñs omitto cauſa breui:
tatis · Et cum miſericors deꝰ te ꝑduxerit ad hoc vt ſis habi:
lis ad acipiendas ſanctoꝝ auctes iſta et alia poteris in illis
plenĩꝰ videre · Ad pñs aũt ſufficiat tibi ꝙ ſm̃ doctrinam ca
tholicam iſrl'itici ſm̃ carnem ſi fidẽ xp̃i recipiãt · dignitateꝫ
xp̃ianã ſeu eccl'iaſticam ſicut ceteri gentiles attingẽ poſſunt
Non enĩ eſt diſtinctio iudei et greci vt ꝑ apl'm detmĩnatũ eſt
vnde ex hoc ꝙ iudei cũ eſſent in ſua infidelitate obſtinati · no
men eoꝝ fuit dimiſſum in iuramẽto execratõis vt dictũ eſt ·
non tollit̃ quin pꝰ eoꝝ ꝯuerſionẽ ad fidem xp̃i ſint ceteris in
bñdictionẽ ꝓut etiam auctes apud te recipiende teſtant̃ ·

¶ Saulus · ¶ ____ Oſtende michi auctes a me recipiendas
hoc teſtantes · ¶ ____ Paulus · ¶ ____ Multe ſũt auctes hͨ
teſtantes · ſed ad preſens ſufficiat illud zacharie · viij · Et erit
ſicut eratis maledictio ĩ gentibus domꝰ iuda et domus iſrl'
ſic ſaluabo vos et eritis benedictio · Ex quo patet ꝙ illi iudei
quoꝝ nomẽ p̃us erat in execratione · quia cum aliquis alicui
maledicebat dicebat · Sis talis ſic̃ iudeꝰ · Sic poſtq̃ꝫ fuerit in
ſtatu ſalutis q̇ vult alicui bñdicere dicet · fiat tibi ſic̃ iſrl'iti
ſeu iudeis · ¶ ____ Saulus · ¶ ____ Auctas illa ſm̃ vos ap
plicat̃ ſtatui nr̃o hodierno ſm̃ p̃maꝫ eiꝰ ꝑtem · quia ad pñs

ſumꝰ in maledictioné gentibus ꝓut tu exponis· ſʒ tꝑe meſſie qué expectamus implebitur in nobis ſecunda pars auctoritatis ꝑdicte· ſ· et eritis bñdictio· In quo tꝑe expectamꝰ ꝙ cetere nacóes in nobis bñdicant̃ modo ꝑ te expoſito·

Diſtinctio tercia de ſcrutinio ſcripturaꝝ circa tempꝰ aduentꝰ xp̃i an ſit ꝑteritũ vl' futuruʒ et continet quatuor capitula·

¶ In capitulo primo oſtenditur ꝙ aduentus xp̃i generalis duplex eſt·

¶ In ſcd̃o capitl'o oñditur ꝙ tempꝰ ꝑmi aduentꝰ eſt ꝑteritum ſm ꝓpheciam iacob patriarche·

¶ In tercio capitl'o oñdit̃ ꝙ meſſias iam diu eſt ꝙ venit ꝑ reuelationé factam danieli de· lxx· ebdomadibus·

¶ In quarto capl'o oñditur ꝙ ſm oĩs mĝros ſeu expoſitores famoſos iudeoꝝ qui tempore ꝑmi aduentꝰ xp̃i determinate locuti ſũt tempꝰ ꝑmi aduentꝰ xp̃i iam trãſijt in ꝑteritũ

¶ Capl'm ꝑmũ in quo oñdit̃ ꝙ aduentꝰ gñalis duplex eſt·

¶ Paulus· ¶

Expectatioñe tuã ſi ſcruteris ſcripturas manifeſte reꝑies eſſe manem cum tempꝰ meſſie ad ſaluandas gentes in ꝓphetis ꝓmiſſi iam diu eſt ꝙ in ꝑteritũ tranſijt· vt poteſt manifeſte approbari tam ꝑ ſacras auctes ꝗ̃ ꝑ alias auctes a te recipiendas· ¶ Saulus· ¶

¶ Doce ꝙ aſſeris· in hoc eni ꝯſiſtit magna ꝑs nr̃e controuerſie· ¶ Paulus· ¶ Anteq̃ʒ ad hoc diſcutiendũ accedam· ne i equocũ int̃ nos ꝓcedat̃ oportʒ aĩaduertere ꝙ aduentꝰ xp̃i ſiue meſſie in mundũ ꝓut ex ſacris ſcripturis poteſt ꝓbari duplex eſt· vnꝰ· ſ· ad ſaluandum ſeu redimenduʒ genꝰ humanũ· quiquidẽ aduentus ꝑnũciat̃ a ꝓphetis fore in for̃ paupis hũilima· Scd̃s uo aduẽtꝰ ad iudicandũ mũdũ qui quidẽ aduentꝰ ꝑnũciat̃ in ſcripturis fore in maxia ꝑtate et maieſtate· vnde ſi diligenter ſcripturas et veras hyſtorias ſcrutatꝰ fueris· ꝑmꝰ iam diu eſt ꝙ tranſijt in ꝑteritum· Scd̃s vero nõ· Et ideo de ꝑmo aduentu ad pñs itendo agere tecum· ¶ Saulus· ¶ Primo oñde michi vnde habes ꝙ aduentꝰ meſſie in mundũ ſit duplex· Regio eni ꝙ

ꝓphe loquētes de aduentu meſſie ſemꝑ loquunt̄ de futuro nō
diſtinguētes futuꝝ tempꝰ ſm̄ remotū et ꝓpiquū vt applicet̄
tempꝰ magꝭ ꝓpinquū · p̄mo aduētui · et longinquū ſcdo · ꝓut
tu videris intēdē · ¶ Paulꝰ · ¶ Licet ꝓphete nō diſtig
nant ita expſſe aduentū meſſie ꝑ remotū et ꝓpiquū tempus
futurū eo mō quo tu dicis · tñ cum de aduētu meſſie ſimpl'r
loquunt̄ attribuētes ſuo aduētui diuerſas ſeu ꝯtrarias diſ:
poſitiones oportet inde ꝯcludere ꝙ ſint duo aduentꝰ · vt alte:
ri eoꝝ applicent̄ aliqua et alteri alia · ¶ Saulus · ¶
¶ Oportꝫ te declarare ea que dicis allegando auc̄tes ſacras
ad hoc ſi quas habes · ¶ Paulus · ¶ Zacharie · ix ·
manifeſte reꝑies ꝙ rex meſſias venturꝰ erat in forma hoīs
paupꝭis ad ſaluandū ꝑ iuſticiā ꝓpl'm ſuū · Legit̄ enī ibi · Ex:
ulta ſatis filia ſyō iubilare filia ihꝛl'm · Ecce rex tuꝰ venit
tibi iuſtus et ſaluator et paupꝭ · et aſcendēs ſuꝑ aſinā et ſuper
pullū ⁊c̄ · ſuꝑ quē locum Rabiſalo · mgr̄ tuus dicit expſſe ·
ſcriptura iſta non poteſt intelligi niſi de rege meſſia · hec il:
le · Habes igit̄ ex hoc loco ꝙ rex meſſias venturꝰ erat in ciui:
tatem ihꝛl'm in forma paupꝭis et equitatā paupꝭrima · et ꝙ
veniebat ad ſaluandū ꝑ iuſticiam · vnde et vocant eum ⁊ ſal
uatorem ⁊ iuſtum que omīa ad eiꝰ aduentum ꝑtinēt · ſ · qui
eſt ad ſaluandū ꝑ iuſticiam · Ibidē enī legit̄ · tu aūt in ſang
uine teſtamenti tui miſiſti vinctos tuos de lacu ⁊c̄ · De alio
vero eiꝰ aduentu habet̄ dan̄ · vij · vbi tractans de gn̄ali iudi
cio dicit · Iudiciū ſedet et libri apti ſunt · Et pꝰ pauca ſubdit
Aſpiciebam ergo in viſione noctis · et ecce in nubibꝫ celi q̄ſi
filiꝰ hominis veniebat et vſqꝫ ad antiquū dieꝝ ꝑuenit · et ī cō:
ſpectu eiꝰ obtulerūt eū · ⁊ dedit ei poteſtatē et honorē · et regna
et om̄es ꝓpl'i tribus et lingue ipi ſuient · poteſtas eiꝰ ptās et̄
na que nō auferet̄ · et regnū eius qd̄ nō corrumpet̄ · In quo
paſſu idem mgr̄ tuus Rabiſal' · dicit · Et iſte eſt rex meſſi:
as · Cum igit̄ in aduentu a zacharia ꝓnunciato exprimit̄ ꝙ
rex meſſias in forma paupꝭrima erat venturꝰ · Et ī ꝓphecia
danielis legit̄ ipm̄ venturū eſſe ī maxima poteſtate ⁊ maieſ
tate · oportet ergo ꝯcludere duplicē eiꝰ aduentū fuiſſe a ꝓphe
tis ꝓnunciatū · In quoꝝ p̄mo meſſias veniēs ad ſaluandū
venturꝰ erat in for̄ paupꝭrima for̄ hūana · In ſcdo vero ipſe:
met meſſias veniēs ad iudicandū vēturꝰ ꝓnunciat̄ in ptāte
magna et maieſtate · vnde de p̄mo eiꝰ aduentu vt dicebam

inter me et te ꝓ nunc eſt agendum· ſcilicꝫ ſcrutādo ſcripturas an ſit pterit⁹ vel futur⁹· ſcđo aduentu· ſ· ad iudiciū ad pn̄s omiſſo· quia de ipo nulla eſt diſceptatio inter me et te· q̄ntū ad hoc enim omnes concordes ſumus q̄ ſit venturus·

¶ Capitl'm ſcđm in quo oſtendiť q̄ tempus pmi aduent⁹ xp̄i eſt pteritum ſm propheciam iacob patriarche··

¶ Saulus· ¶

Vicquid ſit de ſcđo aduentu oſtende ſi vales q̄ meſſias ꝓmiſſ⁹ ad ſaluandū iam venit· ¶ Paul⁹· ¶ Inter ꝓphetas qui locuti ſūt de aduētu meſſie p̄ſeram deſignādo temp⁹ huiōi aduent⁹· pm⁹ fuit patriarcha jacob qui volens filijs ſuis quedā pdicere que futura erant eis geñ· xlix· Inter alia de tribu iuda de qua ſm oīs meſſias erat deſcenſur⁹· dixit hec verba· ſm tranſlatōez nr̄am non auferet ſceptrū de iuda· nec dux de femore ei⁹ donec veniat q̄ mittend⁹ eſt· qui eſt expectatio gentiū· Ex quo habeť intentū Nam cum ſceptꝫ a iuda a magnis tpibus eſt tranſlatum· nec etiam eſt dux de femore ei⁹· Conſtat maīfeſte q̄ venit ille qui mittendus erat· ſ· meſſias ꝓmiſſ⁹ qđ eſt ꝓpoſitum·

¶ Saulus· ¶ In multis deficit hec argumētatō tua· ꝛ pmo in vera tranſlatōe· non enī ſic ſe habet veritas hebraica in hoc loco ſicut trāſlatio tua quā alegas· et ſpāliter ī hoc qđ dicit· donec veniat qui mittend⁹ eſt· In hebraica enī veritate in hoc loco diciť donec veniat Sylo· qđ eſt nomen ꝓpriū cui⁹dam loci vbi fuit aliqñ tabernaculū dn̄i et archa teſtamenti vt habeť pmo Re· vnde ſenſ⁹ hui⁹ auctis quā allegas ſm veritatem lr̄e hebraice talis poť eſſe· ſ· q̄ nō auferet dn̄ium ſeu pſidencia vel pmat⁹ que fuerant in tribu iuda tpe joſue et iudicum vſqꝫ dum veniret Sylo· ſ· quādo ſaul fuit vnctus tpe quo tabernaculum dei fuit in ſylo· et ꝑ oñs erat ibi vnctio qua reges vngi debebant Et quia ſaul erat de tribu beniamin· ꝛ iſte videť eſſe ſenſ⁹ plan⁹ hui⁹ auctis que nichil facit ꝓ te· nichil enī hic agiť de meſſia de quo ad pn̄s loquimur· ¶ Paulus· ¶ Hec tua expoſitio eſt manifeſte extorta et incōſona lr̄e· tum quia tpe quo ſaul fuit vnct⁹ archa dn̄i iam erat amota de Sylo in chariathiarim· vt in pmo Re· vij· Tum quia pauco p⁹ vnctionez ſaulis vnct⁹ fuit dauid in regem· quiquidem dauid fuit pm⁹ rex de tribu

iuda · et extunc reges de illa tribu ſucceſſerūt · Non ergo poſ-
ſet dici auferri ſceptꝝ de tribu iuda qñ icepit eſſe in ꝓpinqua
diſpōe ad regnū ꝑfectuȝ · Tum quia de ſaul nullo modo pōt
verificari hoc ꝙ imediate ſubdit̄ in lr̄a · ſ · qui ē expectatio gē-
tiū ſeu ꝯgregatio gentiū cum ad ſaul nichil iſtorū ꝑtinuit ·
vnde ꝑdicta tua expoſitio nullū habet locum in hoc paſſu ·
¶ Saulus · ¶ Et ſi verba patriarche non intelligan-
tur de Saul vt tu dicis · poſſunt tamen intelligi de alijs vt de
Roboā qui fuit rex iſrl̄ de tribu Effraym · ꝑ quē decem tri-
bus ablate ſunt a regno iuda · et adheſerunt Jeroboam · vt
iij · Re · x · capitl̄o · Et ſic eſt ſenſus · Non auferet̄ ſceptrū de
iuda ſ · ſceptꝝ regni qd̄ fuit datū dauid et ſucceſſoribus ſuis
donec veniret Jeroboam qui coronād9 erat in Silo · et ſm
talem expoſitōeȝ que ſatis eſt applicabilis lr̄e nulla mentio
fit de meſſia de quo hic agim9 · et ꝑ ꝯñs nec ꝑ illā habes intē-
tum · ¶ Paulus · ¶ Hec tua expoſitio manifeſte
eſt nulla · tum quia ꝑ Jeroboam non fuit ablatū regnum a
do mo iuda · ſȝ poci9 ſtetit firmū ꝑ ſucceſſionē hēditariā in ciui-
tatē ihrl̄m que erat metropolis vbi erat templū et archa do-
mi · et vnctio ſacra que ꝓpria erāt et eſſēcialia in regno iſra-
helitico ſeu hebraico · tum quia ꝯgregatio illa facta ꝑ jerobo-
am non fuit in ſylo · ſȝ i ſychen vt · iij · Re · caplō allegato
¶ Saulus · ¶ Volo ſcire in expoſitōe hui9 paſſus pro
ut tranſlatio tua ponit · ſ · cum dicit · donec veniat qui mit-
tend9 eſt · licet enī non ſit ꝓpria cum lr̄a hebraica : eſt tn̄ aliq-
liter ei ꝯſona · Sylo enī interp̄tat̄ miſſio ſeu miſſus ſm quā
trāſlationē ꝓphecia iſta fuit manifeſte impleta ꝑ nabuch ·
regē babilonie qui miſſ9 fuit a deo ꝓpter pcc̄a ꝑpl̄i ad deſtru-
endam terram iude · et ad auferendū regem iudeoꝝ ꝑut habē
iiij · Re · vltimo caplō · Et ſic eſt ſenſ9 · non auferet̄ regnuȝ
ſꝫ ſceptꝝ de iuda ⁊c̄ · donec veniat qui mittēd9 ē · ſ · nabuch ·
qui a deo fuit miſſ9 et abſtulit totam pt̄atem regiā ſeu ſcep-
trū de iuda · Cui nabuch · fuerunt gentes ꝯgregate · quia eius
impiū fuit valde dilatatū · vt habetur iere · xxv · ⁊ in alijs
multis locis · vnde ꝑdicta v̄ba patriarche ſm tuam tranſla-
tionē accepta ꝓp̄e exponunt̄ de nabuch · nulla mētione facta
de meſſia de quo agim9 · ¶ Paulus · ¶ Quia hec
dictio Sylo ꝑut in hoc loco ponitur ē aliqualit̄ obſcura · tui
expoſitores eā varie ⁊ multiplicit̄ expoſuert̄ · vt poſſet euadere

a manifeſta impugnatõe hui⁹ auc̃tas. Jdarco recurrendũ ẽ
in hoc loco ad trãſlationem Caldaicam factã ꝑ aquelon que
tranſlatio apud vos tres habet excellentias. pͥmo. ſ. ut nul-
lus eſt auſus ei ꝯtradicere ꝑ Rabi ſal'. in multis locis et per
Rabi moy. egipciũ in ſuo libro de directione et ꝑ alios. ſcd̃a
eſt ꝙ in ſcolis pueroꝝ vbicũqꝫ legit̃ pentateuc⁹ legit̃ eis hec
trãſlatio poſt textũ. tercia eſt quia etiam in ſynagogis vbi ĩ
diebus ſabbatinis legunt̃ alique lectiones ipi⁹ pentateucĩ q̃
ad maiorez ſolẽnitatẽ repetunt̃ trãſlate. tales tranſlatões
ſumunt̃ vbicumqꝫ terraꝝ a p̃dicta trãſlatiõe aquelon. Cõ-
ſtat aũt ꝙ ipa trãſlatio in hoc loco ſic habet. non auferet̃ ha
bens ptãtem de domo iuda nec ſcriba de filijs filioꝝ iſrl' eius
vſqꝫ in ſecula donec veniat meſſias cui⁹ eſt regnũ. et ipi cõ
gregabunt̃ gentes ſeu ppl'i. hec in p̃dicta trãſlatõe. Ex qua
habes mãifeſte ꝙ hic loquit̃ patriarcha de meſſia de quo hic
agim⁹. Jdem habes ꝑ Rabi ſal'. mg̃rm tuũ qui hanc ſequit̃
tranſlatõnẽ in hoc loco. Jdem etiã ꝑ alios. ¶ Saulus.
¶ Qui ſũt illi doctores nr̃i quos dicis ſequẽtes trãſlationẽ
caldaicam in hoc loco. ¶ Paulus. ¶ ſuꝑ illud
verbum geñ. xlix. Congregami filij iacob vt ãnunciez que
ventura ſũt vobis in nouiſſimis diebus. que quidem verba
ꝓpoſuit iacob filijs ſuis ante ꝓpheciam ſeu bñdictionẽ ſuaꝫ
In qua ꝓphecia verba p̃allegata ꝯtinent̃. ſ. nõ auferet̃ ſcep-
trũ ⁊c̃. Rabi moy. gerundeñ. in ſua expoſitõne ſic dicit no-
uiſſimi dies. ſũt dies meſſie. qm̃ iacob ſig̃ficabat illa tp̃a in
verbis ſuis cũ dixit. donec veniat Sylo et ipi ꝯgregabunt̃
ppl'i. nouiſſimi enĩ dies. dies meſſie ſunt. hec ille. Jdem ille
magn⁹ Rabi Chabadias in ſua trãſlatõe arabica q̃ cõiter
legit̃ ĩ ꝑtib⁹ africe. Jdẽ Rabi cambi ĩ libro ſuo qui dicit̃ Sa
raſin vbi agit de dictionũ ſig̃ficatõe dicit exp̃ſſe ꝙ ꝑ ly ſylo
quod habet̃ in illa auc̃te. donec veniat ſylo. ſignificat̃ filius
eius. et eſt ꝓphecia de meſſia. Sunt etiã alij plimi hoc ſenciẽ-
tes quos cauſa breuitatis omitto. ſuffiaũt enĩ p̃dicti quia ĩ
ore duoꝝ l' triũ ſtat om̃e verbũ. hẽs igit̃ ex hac auc̃te ꝙ meſ
ſias de tribu iuda ꝓmiſſus iam venit a tp̃e quo ablata fuit
ptãs ſeu ſceptrũ de iuda qd̓ fuit ꝑ me ꝓpoſitũ. ¶ Saul⁹.
¶ Et ſi hoc quod dicit̃ in auc̃te p̃dicta. donec veniat Sylo
ĩtelligat̃ de vero meſſia vt vident̃ velle doctores ꝑ te allegati
adhuc ex dicta auc̃te non habes ꝓpoſitum. Nam ſceptrum

ñondū ē ablatū de iuda · adhuc enī remanet ptās ſeu domi:
niū iudicandi cauſas et determīandi apud capita trāſmi:
grationū q̄ ſūt ī babilōia que locū regis tenēt ſup totū pplm
iſrl'iticū · vt habet̄ a Rabimoyſe egiptio in libro de iudicib₉
ī determīacōib₉ ſuis de cauhedrin capl'o · iiij · vbi ſic dic̄ · Ca:
pita t̄nſmigracōis que ſunt ī babilonia locum regis tenēt
et pn̄t dn̄ari ī iſrl' vbiq₃ terrarū et iudicare ſup eos ſiue ve:
lint ſiue nolint ſicut ſcriptū eſt · non auferet̄ ſceptr₄ de iuda ·
p iſtud enī ſceptrū ītelligunt̄ capita t̄nſmigrationū que ſūt
in babilonia · hec ille · Et ſic p̄dicta auctās non facit p te ·
Non enī ex vi p̄dicte auctīs eſt neceſſariū ɔcedere q̄ iam ve
nit meſſias · cum nondū ſit ſceptrū ablatum de iuda ·
Paulus · Hec reſponſio ſeu euaſio tua non ſolu₃
eſt māifeſte falſa ſm euidenciā fcti · ſ₃ etiā ē notorie ficta ſeu
mēdoſa · et inſup contra ꝓpheticā veritatē · P̄mu₃ pat₃ ex hoc
Nam babilonia in qua tu aſſeris eſſe capita trāſmigratio
nū habencia tales ptātes et dominia ſup totū populū iudai:
cum · manifeſtiſſimū eſt q̄ iam a magnis tp̄ibus citra eſt de
ſtructa et inhabitabilis redacta · et hoc fuit de ea ꝓphetatum
yſa · xiij · capl'o vbi ſic dicit̄ · Et erit babilon illa glorioſa ī
regnis · inclita in ſupbia caldeoꝝ · ſicut ſubūtit de⁹ Sodomam
et Gomorrā non habitabit̄ vſq₃ in finē · et non fundabitur
vſq₃ in gn̄atione et gn̄ationem · Conſtat aūt q̄ in terra in:
habitabilit̄ deſtituta null⁹ cōmorat̄ · et multomi⁹ credibilē
eſt q̄ ſint ibi talia capita · Eſt etiam notoriū inter nos q̄ a
magnis tp̄ibus retroactis nunq̄₃ in ptibus babilonias nec
aliqd̄ iudiciu₃ · nec determīatio · nec rumor de illis ptibus ad
iſtas ptes europe veniret · vnde notoriū eſt ſm euidenciā fac
ti q̄ non ſint ibi iudei dn̄antes ſup totū iſrl' vt tu aſſeris ·
Scd̄m aūt · ſ · q̄ euaſio tua ſit ficta ſeu mendoſa pat₃ ex hoc ·
Nam ſm tuū Rabimoyſen p̄dictum et cōiter om̄s docto:
res tuos extra terrā ꝓmiſſionis nō pt̄ · nec licet nec aliquo
modo licuit alicui iudeo iudicare iudicia crimīalia de quibus
ſ · eſt ocaſio ſeu mutilatio mēbri humani · Cōſtat aūt q̄ qui
non habent iuridictionē ī talibus non pn̄t iudicare neq₃ ca:
pitalit̄ punire blaſphemū ſeu ydolatrā homicidā vl' adulte
rū · nec aliū quēcunq₃ īcurrentē ſil'ia crimīa que grauiſſima
ſunt ſm legē moſaycā · et ſic exceptis iſtis et ſimilib₉ cetera
ſunt leuia · Ex quo ſequit̄ q̄ illa capita tranſmigrationū q̄

tu dicis eſſe in babilonia nõ pñt iudicare de ĝuibus ſeu ca-
pitalibꝰ criminibꝰ cum ſint extra terram ꝓmiſſionis· ſꝫ tm̃ de
leuibus et paruis cauſis·quoꝝ reſpectu non pñt dici habere
ſceptꝝ neqꝫ ptãtem regalem ꝑut tu dicis· vnde de eis etiam
ſi ꝑnũc eſſent ñ poſſet dici ꝙ tenerent locuꝫ ſeu ſceptꝝ regis·
ſꝫ tales eſſent ſicꝰ iudices inferiores habentes modicã ptãtem
Vides ergo ꝙ Rabimoyſes et alij Rabini tm̃ qui aſſerũt
ꝙ in babilonia ſint capita trãſmigrationũ habẽcia ptãtem
regiam ſuꝑ totum populũ iudaicũ manifeſte mentiunt̃ cum
illud aſſerũt qd̕ eſt ɔtra mentẽ ſuam·om̃s enĩ ɔcordit̃ tenẽt
ꝙ extra terrã ꝓmiſſionis nulli iudeoꝝ ꝑtinet talis poteſtas·
Tercia euaſio tua eſt ɔtra ꝓpheticam veritatẽ· legit̃ enĩ ozee
iij·ſic· dies multos ſedebũt filij iſrl' ſine rege et ſine pñcipe·
et ſine ſacrificio et ſine altari· que quidẽ auctas tã ſꝫm tuos
expoſitores q̃m noſtros intelligit̃ de ſtatu iudeoꝝ in captiuita
te hodierna·Et ſic patꝫ ꝙ aſſerere iudeos habere in babilõia
vel alibi tꝑe huiꝰ captiuitatis pñcipem vel regeꝫ ſeu aliquod
huiõi· non ſolũ eſt ɔtra ipſam euidenciã rei·ſꝫ etiam ɔtra pro
pheticam veritatem· ¶ Saulus· ¶ Si hec dicta pa-
triarche que ꝑ te allegas ꝓprie ɔſonarent ꝓpoſito tuo· opor-
teret ꝙ meſſias tuus veniret ante tempꝰ machabeoꝝ ꝑ quos
fuit ſceptrũ de iuda ablatuꝫ·Machabei enĩ vt manifeſtũ eſt
ꝙ non erant de tribu juda·ſꝫ de tribu leui· Erant enĩ illi ſa
cerdotes ⁊ illi totũ ꝑplm gubernabãt in templo ſcdo ꝑ centũ
annos et vltra·ante aduentũ xp̃i tui·vt patet in hyſtorijs
joſophi et alijs·Cum igit̃ meſſias tuus natus eſt tempe he
rodis regis qui machabeis ſucceſſit in regno iudeoꝝ·Cõſtat
ꝙ non venit tꝑe p̃nominato ꝑ patriarcham· Nam longe an̄
tempus herodis in quo tꝑe xp̃us tuus natꝰ eſt iam erat ab-
latũ ſceptrũ de iuda· vt dictũ eſt et trãſiuerat in machabeos
qui erant alteriꝰ tribus· ¶ Paulus· ¶ Quãuis ſꝫm
aliquos expoſitores nr̃os machabei licꝫ ſacerdotes fuerint ⁊
ꝑ ɔñs de tribu leui· erant tamẽ de tribu iuda ſꝫm lineã mat-
nam·et ideo ꝑ gubernacõꝫ eoꝝ non erat ablatũ ſceptrum de
iuda·cum hoc poſſet clare ꝓbari· Ideo ad obiectionẽ tuã ſꝫm
alios plenius reſpondet̃· Ad qd̕ ſciendũ ꝙ vt habet̃ nũi·xj·
tꝑe moyſi de mãdato dei fuerunt ɔgregati·lxx·ſeniores ꝑpli
iſrl' vt eſſent coadiutores in regimĩe ꝑpli cum ipſo moyſe· ⁊
extũc ſꝫm om̃s doctores tuos ſemꝑ fuit in judaiſmo collegiũ

ſeu ꝯſiſtoriū qꝺ dicebať Cauhedrin ad qꝺ oēs difficultates
ſeu dubia fidei et legis ꝑueniebāt. Silr̄ et oīa magna et
ſumma iudicia ſeu ꝯtrouſie de quibꝫ cōiter intelligitur illud
deutro. xvij. caplo. Si difficile et ambiguū apud te iudiciuꝫ
ꝓſpexeris inter ſangnem et ſāguinem cauſam et cām ⁊c. et
infra. Surge et aſcende ad locū quē elegerit dn̄s deus tuus.
Et infra. Et facies quecūqꝫ dixerint qui p̄ſunt loco quem
elegerit dn̄s et ſequeris ſententiā eoꝝ. nec declinabis ad dex=
teram et ſiniſtram. que quidē Cauhedrin a tpe dauid et citra
reſidebant p̄ncipalitē ſub regibus ⁊ ducibus iude in ihrl'm et
pꝰea in babilonica captiuitate dum ibi eſſēt reges et duces
de iuda. Conſequenť aūt in reditu p̄dicte captiuitatis reſide
bant apud ihrl'm ſub ducibus de tribu iuda dum eſſēt. ⁊ du
rabat ptās eoꝝ etiā non exiſtente rege ſeu duce de iuda ꝑut
ptās alicuiꝰ capli vacante ſede durat. Et ſic auc̄tas et ptās
Cauhedrin durauit etiā tpe machabeoꝝ. et vſqꝫ ad xl. ānos
ante deſtructionē tēpli ſc̄ōi. In quo tpe ceſſauit ex toto eorū
poteſtas ſeu iuriſdictio. eo ꝙ tūc tempis herodes interfecit oēs
rabinos ſeu mḡros illiꝰ collegij. ꝑut habeť i libro cauhedrin
ieroſolimuᵒ in capitl'o de iudicijs pecuniaꝝ. Idem habeť in li=
bro abodazara caplo p̄mo. vn̄ ꝓtūc ꝓprie fuit ablatū n̄ ſolū
ſceptrū de iuda. ſꝫ etiā ſcriba de filijs eiꝰ qꝺ quidē tempꝰ conc̄
rit cū tpe paſſiōis xp̄i nr̄i qui ſc̄m oēs ꝑ. xlij. ānos an̄ deſtruc=
tōeꝫ templi fuit paſſꝰ ſicut et regnū herodis qui alienigena
erat. In cuiꝰ tpe titulus regius a toto gn̄e iudeorū fuit abla
tus. et fuit valde ꝓpinquū tempi natiuitatis xp̄i. Ex quibꝫ
patꝫ ꝙ tpe machabeoꝝ non fuit ablatū ſceptrū de iuda. ſꝫ tē
pore herodis vt dictū eſt. In quo tp̄e verus meſſias eſt na=
tus quod manifeſte ꝯcordat cum ꝓphecia patriarche ſup̄dic=
ta. ¶ Saulus. ¶ Sc̄dm tuam narratōem duo tem
pora aſſignas circa expoſitionē verboꝝ patriarche. vnū. ſ. q̄n
do fuit ablatū ſceptrꝫ de iuda herode regnāte qui alienigena
erat. aliud vero tempꝰ aſſignas quando ablatꝰ fuit dux ſeu
ſcriba de filijs eius. et hoc dicis impletū fuiſſe qn̄ herodes oc=
cidit Rabinos ſeu mḡros legis qui dicebantur cauhedrin.
que quidē. ſ. narracio tua nō videť fundari in aliqua auc̄te
autentica. nec etiā videť cōſona verbis patriarche ſup̄dictis
Non enī aſſignauit duo tpa ſꝫ tm̄ vnū dicēs. donec veniat
qui mittendꝰ eſt. ſ. meſſias ſc̄m te et tranſlatōem caldaicam

¶ Paulus. ¶ Scd̃m hyſtorias talmudicas quas te
neris tanq̃ʒ autẽticas habere duo fuerũt ablata de tribu iu
da diuiſis tp̃ibus licʒ non multũ abinuicẽ remotis. vnũ eſt
ſceptrũ regni. quia herodes aſcalonita cum eſſet non ſolum
alienigena. ſʒ etiã ſeruus de domo machabeoꝝ. et defacto reg
naſſet in iudea ⁊ ihꝛl'm. Idcirco timẽs q̄ cum regnũ ei non
cõpeteret de iure eo q̄ legit deutro. xvij. de medio fratꝝ tuoꝝ
ponas ſup̲ te regem. nec poteris ſup̲ te ponẽ alienigenã. poſ
ſet ꝓ tp̲e cõſurgere aliquis de ſtirpe dauid et eum de regno ex
pellere. Ideo interfecit om̃es quos potuit habere de gn̄e regio.
In qua occaſione ablatũ fuit ſceptꝝ de iuda p̃ſertim ſm ex
timationẽ p̄p'li cõeʒ et ip̃iꝰ herodis qui credebat nullũ de ſtir
pe regia in iudea remanſiſſe. Sed ſceptro ablato modo p̃dic
to adhuc remanebãt caubꝛoꝛm qui dicunt doctores ſeu ſcri
be qui reſidebant ſub herode ſic alias reſidebant ſub regibꝫ ſeu
ducibus iſrl'itic̃is. ſʒ pꝰea fuerũt ab herode interfecti caubedꝛm
om̃s. ⁊ tunc ꝓprie fuit ablatꝰ ſcriba de filijs iuda. que om̃ia
ſup̃dicta hyſtorialit̃ in libro qui dicit̃ babábatica cap̃l'o p̃mo.
Et in libro canbedꝛin ieroſomuᵒ. et ĩ libro abodazara ſup̃ al
legatis habent̃. patriarcha igit̃ ſpũ dei p̃cognoſcens ꝓprie in
dixit alias p̃dixit. Non auferet̃ ſceptꝝ de iuda in hoc p̃ſig
nans p̃mam ablationẽ p̃dictam ad titulũ regnũ ꝑtinentem
Conſequent̃ dixit. Et ſcriba de filijs eiꝰ. ĩ hoc p̃ſignãs ſcd̃aʒ
ablationẽ caubedꝛm p̃dictã. que quidẽ due ĩ diuerſis tp̲ibꝫ
cõtigerunt ſub herode ſeu herodianis. Et attendẽdum q̄ licʒ
de p̃ma ablatione certificati ꝑ hyſtorias talmudicas p̃alle
gatas. non tamẽ de tp̲e quo contigit ꝑ eas certificam̃. ꝑ hy
ſtorias vero nr̃as. ſ. euangelicas certificam̃. non ſolũ de oc
caſione. ſʒ etiã de ipſius tp̲e. Tradũt enĩ herodẽ occidiſſe quoſ
cumqʒ potuit inuenire in bethleem iude a bimatu. Et infra.
Et hoc cum natꝰ eſſet ſaluatoꝛ noſter in bethleem iude ꝓut
in. ij. cap̃l'o oſtendit. De ſcd̃a vero occaſione. ſ. caubedꝛm de
tp̲e quo contigit ſumꝰ certificati ꝑ hyſtorias tuas in libꝛis p̃
allegatis q̄ fuit ꝑ. xl. annos fere ante deſtructionẽ templi ſe
cundi. Conſtat aũt ſm om̃es hyſtoriographos q̄ paſſio xp̃i
noſtri fuit ꝑ. xlij annos ante deſtructionẽ templi ſcd̃i. Et ſic
habes ex p̃dictis q̄ non fuit ablatũ ſceptruʒ de iuda ꝑ herodẽ
nec dux nec ſcriba de filijs eius modo predicto. donec venit
meſſias vt dictũ ẽ qd̃ fuit ꝓpoſitum. ante enĩ venit meſſias

in mūdum ꝑ ſuā natiuitatem q̄ꝫ fuiſſet ablatum ſceptrū de
iuda vt dictū eſt· Silr̄ ante fuerunt ei·ſ· meſſie gentes con:
gregate ꝑ ſuam paſſionē q̄m ſcriba de filijs ei⁹ auferētur· ut
ſup̄ eſt ſm̄ tuas hyſtorias oſtenſum· ¶ Saulus· ¶

¶ Non video quō poſſis aſſerere q ꝑ paſſionē xp̄i tui fuerīt
ei gentes ꝯgregate· totū em̄ oppoſitum patꝫ ꝑ euidenciā facti
quia ꝑ mortem xp̄i tui non ſolū gentes fuerūt ei ꝯgregate·
ſꝫ etiam diſcipuli ꝓprij dimiſſo illo diſperſi per orbem fugerīt

¶ Paulus· ¶ De hac cōgregatione gencium ad xp̄m no:
ſtrū ꝑ ſuam paſſionē oportet nos habere finito iſto articulo
ſingulare certamē· et ideo ꝓnunc differatꝰ et ꝯtinuem⁹ quod
incepim⁹·ſ·ſcrutinū ſcripturaꝝ circa aduentū xp̄i an ſit p̄:
teritū vel futurū·

¶ Capitulū terciū in quo oñditur q iam diu ē q meſſias
venit ꝑ reuelationē factam danieli de ·lxx· ebdomadibus·

¶ Saulus ¶

Ad ꝓpoſitū noſtꝝ ꝓut vis reuertendū· Et ſi ꝓphecia p̄
dicti patriarche iacob ſm̄ tranſlationē nr̄am Caldai
cam quodāmodo ꝓ te faciat adhuc vellē aliā auc̄tem
ad hoc q temp⁹ aduentus meſſie ſit p̄teritum ſi quā habes·

¶ Paulus· ¶ Multas habeo auc̄tes hoc ſatis oſtendētes
illis p̄ſertim qui veritatem ſcire deſiderant ſine affectione mi
n⁹ recta· ſꝫ tm̄ vnā allegabo tibi que eſt de vltimis ꝓphetaꝝ
de hoc loquēciū ſicut ꝓphecia p̄allegata patriarche fuit de pri
mis ꝓphetis ſeu ꝓphecijs tractantib⁹ de t̄pe aduent⁹ meſſie·

¶ Saulus· ¶ Allega illā auc̄tem quam dicis vt vi
deam⁹ ſi faciat ꝓ te· ¶ Paulus· ¶ Daniel qui fuit
de vltimis ꝓphetaꝝ veteris teſtamēti de hac materia·ſ· de ad
uentu meſſie inter ceteros ꝑtractauit qui vt habetꝰ dañ ·ix·
Cum oīoibus p̄cibus et ieiunijs et ſacco et cinere orans deū
t̄pe babilonice captiuitatis ꝓ illuminatiōe ſeu reparatione ſanc:
tuarij ciuitatis et ppl'i iſrl'itici· cum inſtantꝰ oraſſet ⁊ peccata
ꝓpria ⁊ ppl'i cōfiteretꝰ· angel⁹ gabriel ei apparuit t̄pe ſacrificij
veſpertini quādo ieiunanciū mentes magis eleuantꝰ et deuo:
cius orant· Quiquidē gabriel poſtq̄m reddidit danielē attē:
tum ꝓpter arduitatē dicendoꝝ· dicēdo ei hec verba· Ab exor
dio p̄cum tuaꝝ egreſſus eſt ſmo· Ego aūt veni vt indicarē
tibi· quia vir deſideriorū es· Tu autē aīaduerte ſmonem et
intellige viſionē· Conſequentꝰ et reuelauit temp⁹ aduentus

meſſie dicēdo ei hec verba ·ſꝫm trāſlatonē tuā ·lxx· ebdoma-
de abbreuiate ſūt alias decīſe ſunt ſuꝑ populū tuū et ſuꝑ vr-
bem ſanctā tuā vt ꝯſumat̄ ꝑuaricatio et finē accipiat pcc̄m
et deleat̄ iniquitas· ꝛ adducat̄ iuſticia ſempiterna ·et imple
atur viſio et ꝓpheciа· et vngat̄ ſanctꝰ ſanctoꝝ· In quibus
verbis angelicis manifeſte patet ꝙ infra terminū ·lxx· ebdo-
madaꝝ a deo ꝑ angelū danieli reuelatū· iuſticia ſempiterna
erat adducenda ·ſ· meſſias ꝓmiſſus· de quo in pſ̄· Oriet̄ in
diebus eiꝰ iuſticia ·Et jere ·xxiij ·capl'o· hoc eſt nomē qḋ voca
bunt eum iuſtus dn̄s deꝰ noſter· et ſic in alijs locis iuſtus ſeu
iuſticia ꝑ excellenciā de meſſia dicit̄· Cum igit̄ tempꝰ ꝑdicta
rum ebdomadaꝝ iam diu eſt ꝙ tranſiuit vt poſſet euidentē ꝓ-
bari· non ſolū ꝑ rōnes· ſꝫ etiā ꝑ auctes a te recipiendas· ſeq-
tur ꝙ iuſticia ſempiterna ·ſ· ipe meſſias iam diu eſt ꝙ venit
qḋ eſt intentū meū in hac nr̄a altercatōe· ¶ Saulus·
¶ Auctas ꝑ te allegata nō ꝯcludit intentū tuū niſi ꝓus
ꝓbes aliq̄ que non credo te ꝓbare poſſe· et ſpāliter tria que ti
bi ꝑ ordinē tangam· ꝓmo ·ſ· ꝙ tibi incumbit ꝓbare ꝙ ꝑ hoc
qḋ dicit̄ iuſticia ſempiterna in hoc loco intelligat̄ meſſias ꝓ-
miſſus· Juſticia enī ſempiterna ꝓprie deus eſt qui cū ſit iuſ-
tus ꝓut ī ſcripturis ſepe nomīat̄· ſequit̄ ꝙ ſit iuſticia· Illa
enī que de deo dicunt̄ in ꝯcreto oportꝫ verificari de eo ī abſtra
cto ꝓpter eiꝰ ſūmam ſimplicitatē· Et cum ipe ſit ſempiternꝰ
ſequit̄ ꝙ eiꝰ iuſticia que eſt ſua eſſencia ſit ſempitēna· vnde ꝓ-
prius ſenſꝰ huiꝰdi dicti angelici ·ſ· et adducat̄ iuſticia ſempi
terna· eſt vt adducat̄ deus qui eſt iuſticia ſempiterna ꝓpe ut
dictū ē· Deus aūt dicit̄ venire ſeu adduci methaphorice ſꝫm
ſuos effectꝰ qn̄ ·ſ· effectus mie ſue vl' ꝓuidencie vel iuſticie ſue
venit ſeu ducit̄ ad miſerandū ſeu ꝓuidendum ſuis creaturis
vnde ſi bene ꝯſideras in hoc loco ſic debet intelligi hoc dictum
ſ· et adducat̄ iuſticia ſempiterna· Non enī daniel ī ſuis ora
tionibꝫ que in illo capl'o qḋ tu allegas ꝯtinent̄· petiuit meſ-
ſiam adduci nec aliquid huiꝰdi· ſꝫ ſolū reꝑationē templi et ci-
uitatis que erant deſtructe et etiā amotionē obꝓbrij ꝑpl'i ſui-
ꝓut v̓ba ſua manifeſte ſonāt· In quibꝫ nulla mētio de meſ
ſia reꝑitur· vnde quia infra terminū ꝑdictaꝝ ebdomadarum
deus venit miſerādo populo ſuo reducēdo eos de captiuitate
babilonica et reedificando templū et ciuitatē· et vīdicando
eos de inimicis ·ſ· de caldeis qui infra iſtud tempus fuerunt

deſtructi ꝑ medos. Idcirco horū reſpectu ſatis ꝓprie poteſt in-
telligi adductio iuſtiae ſempiterne correſpondent ad orōnes
danielis quibꝰ iſta petebat. Paulꝰ. Utiqꝫ ꝯcedo tibi
ꝙ deꝰ eſt iuſtus. et ꝑ ꝯñs iuſticia ſempiterna eo modo quo tu
dicis. et etiā ꝙ in hoc loco ꝑ hoc ꝙ dicit̄ iuſticia ſempiterna i
telligat̄ ipē deꝰ. ſꝫ ꝑ hoc non excludit̄ quin verba iſta de meſ-
ſia ſeu de xp̄o itelligant̄. Nam ꝓut iam dixi tibi verꝰ meſ
ſias iuxta veritatē fidei nr̄e verus deus ē de cuiꝰ diuinitate tra
ctaturꝰ ſum tecū in articulo certo ꝑ ſe. Sed ad pn̄s oſtendam
tibi magiſtros tuos qui verba predicta angeli exponunt de
meſſia ꝓmiſſo. in libro enim cedar holan. i. de ordine mūdi
Rabibarachia exponēs illud yſa. lvj. vbi dicit̄. ꝓxima ē
ſalus mea ad veniendū et iuſticia mea ad reuelandū. dicit
exp̄ſſe ꝙ ꝑ illud qd̓ dicit̄. ⁊ iuſticia mea. intelligit̄ meſſias de
quo ſcriptū eſt i daniele vt adducat̄ iuſticia ſempiterna. hec
ille. Similr̄ rabimoyſes gerundeñ. exponēs p̄dicta verba an-
geli in ſuo loco ſuꝑ dañ. ſic dicit. Iuſticia ſempiterna et ſan-
ctuariū ſanctuarioꝝ vel ſanctꝰ ſanctoꝝ. non niſi ipē meſſi-
as ē ſāctificatꝰ de filijs dauid. hec ille. Et ſic habes māifeſte
ſm̄ doctrinā antiquorū talmudiſtaꝝ et modernorū etiā ma-
giſtroꝝ ꝙ ꝑ iuſticiam ſempiternā ⁊ ſāctū ſc̄toꝝ que in v̓bis
angeli ſup̄dicta ꝯtinent̄ intelligit̄ meſſias. Illud aūt qd̓ obi
cis dicens. ꝙ daniel in ſuis orōibꝰ in p̄dicto capl'o ꝯtentus ñ
petiuit meſſiā adduci. ſꝫ ſolū reꝑationē templi non facit ꝯtra
ꝓpoſitū meū cū deꝰ ex habūdancia ſue bonitatis nō ſolū me
rita ſupplicuꝫ excedit. ſꝫ etiā orationū vota. ſepe eni plꝰ dat
q̄m ab eo petat̄. vnde geñ. xvij. abrahā non petenti ꝙ daret̄
ſibi filius de ſara. ſꝫ ſolū ꝯſuatōez hyſmahelis dicens. vtinā
hyſmael viuat corā te. Deꝰ reſpōdit. Sara vxor tua pariet
tibi filiū ⁊c̄. Et infra. Et ꝓ hyſmael exaudiui te ⁊c̄ Ex quo
patꝫ ꝙ nō ſolū qd̓ petebat ſꝫ amplius ei ꝯceſſit. Et ſic in ꝓpo-
ſito. tñ quia licꝫ daniel non petiuiſſꝫ aliquid de meſſia ſꝫ ex cō
ſideratōe verboꝝ iere. oraſſꝫ ꝓ liberacōe ppl'i iſrl' de babilōica
captiuitate et reedificatōe tēpli et huiōi. Deus tamē cui ni
chil latet futuꝝ p̄ſciens ꝙ illa liberatio ppl'i et illa reedifica-
tio templi et huiꝰōi. non erāt ſtabiles ſeu ꝑpetue nec ꝑ ſe in-
tente. Ideo reuelauit ſibi veram ꝯſolationē ppl'i. et ꝑpetuam
edificationē tēpli dei ꝑ aduentum iuſticie ſempiterne et ſc̄ti
ſanctoꝝ. ſ. meſſie fiendos. ſic̄ ſi aliquis ſuus dn̄o ſuo gratus

ſeu accepꝰ peteret a dño ſuo aliquã grãm modici valoris ⁊
dñs ei rñderet· bene dabo tibi illã ſꝫ eſt modice reputatõis·
quia cito corrumpet̃·ſꝫ dabo tibi aliã incõꝑabilit̃ maiorẽ·Sic
ꝑmi Re·ix· Samuel dicebat Sauli quẽ ſciebat futuꝝ regẽ
de aſinis quas nudiuſteraus ꝑdideris ne ſolliciꝰ ſis·quia in
uente ſũt·⁊ cuiꝰ erũt optima iſrl'·nõne tibi·et ſic ĩ ꝓpoſito·
deus aũt ſciens ꝙ appropinquabat tẽpus meſſie in quo redi
mendus erat ppl's dei et ciuitas ſcta·ſ·ihrl'm ſpũalis ꝑpetuo
reꝑanda danieli petenti de tꝑali liberatõe et reedificatõe ciui:
tatis ſeu tẽpli q̊dãmodo momẽtanea rñdit· ꝙ illa edificaº
quã petebat fieret et cum hoc dicit·Et rurſũ reedificabitur
platea et muri·Sed ꝯſequent̃ oſtendit ei ꝙ huiõi reedificatõ
nõ erat durabilis·⁊ hoc cũ dicit·Et ciuitatẽ ⁊ ſãctuariũ diſ
ſipabit ppl's cũ duce venturo et finis eiꝰ vaſtitas· Verũtamẽ
vt eum vere ꝯſolaret̃ reuelauit ſibi liberatõez ppl'i ſpũalem q̃
fienda erat·ſ·ꝑ ꝯſummatõez p̃uaricatõis et pcti et deletionẽ
iniquitatis que ꝑ adductionẽ iuſticie ſempiterne ⁊ vnctionẽ
ſancti ſctõꝝ implenda erant infra tempꝰ·lxx·ebdomadaꝝ a
deo deciſaꝝ ꝓut plane lr̃a ſonat· Saulꝰ· Quicq̃d
ſit de intellectu haꝝ dictionũ·ſ·iuſticia ſempiterna et ſanctꝰ
ſanctoꝝ adhuc nõ habes intentũ tuũ ex hac auctẽ danielis·
et hoc ex duobꝫ que tibi vt dicebam incumbũt ꝓbare· ꝑmo
quia nõ conſtat hee ebdomade cuiꝰ ſint q̃ntitatis·ſ·an dierũ
annoꝝ centenarioꝝ ſeu millenariorũ·Ebdomada eñi nichil
aliud dicit niſi ſeptenariũ· dicunt̃ eñi ebdomade dieꝝ et an:
norũ· Et ſil'i modo ſeu rõne pñt dici ebdomade iubileoꝝ et
centenarioꝝ et huiõi· Et quia hoc eſt incertũ ex dicto angeli
Ideo tempꝰ ꝯtentũ in p̃dictis ebdomadibꝫ ĩcertũ remanet no
bis· Scđo quia dato ꝙ eſſemꝰ certificati de q̃ntitate ebdoma:
daꝝ adhuc ignoramꝰ eaꝝ iniciũ· non eñi habet̃ eaꝝ iniciũ ĩ
lr̃a·nec ꝑ ꝯñs eaꝝ finis· vnde dato ꝙ infra tempꝰ p̃dictaꝝ eb
domadarũ meſſias eſſet venturꝰ et ꝙ ille ebdomade ſint an:
norũ·adhuc neſcit̃ an illud tempꝰ ſit p̃teritũ vl' futuꝝ cum
haꝝ ebdomadarũ vt dcm eſt iniciũ neſciat̃· ⁊ ſic patꝫ ꝙ argu
mentatio tua in hoc loco non includit intentum tuũ·
¶ Paulus· Ad ꝑmũ qđ obicis de quãtitate temꝑis
ebdomadaꝝ tibi reſpõdeo ꝙ ebdomade ꝯtente ĩ hac reuelatõe
facta danieli manifeſtũ ẽ ꝙ ſũt intelligẽde annoꝝ·tum quia
in tota ſacra ſcriptura nõ ĩuenit̃ aliqua ebdomada dici·niſi

vel dieꝝ· vt leui· xxiij· vbi de feſto ebdomadaꝝ agit᷑· vel an:
noꝝ vt ibidē· xxv· vbi de jubileo agit᷑· Et igit᷑ fingere ebdo
madam iubileoꝝ et huiꝰo̅i nō ꝯſonat ſacre ſcripture· nec
vſui cōiter loquenciū· tū qꝛ tui expoſitores tam talmudici
antiqui q̄ꝫ etiam moderni nunq̄ꝫ has ebdomadas intellexer̄t
niſi annoꝝ· vt patꝫ in libro qui dicit᷑ Cedar holam· ſ· de ordi:
ne mūdi in expoſitōe Rabiſal· ſup hūc paſſū· Silr̄ et Ra:
bimoy· gerūdeñ· et ſic de alijs qui om̄s licꝫ in expoſitōe alioꝝ
contentoꝝ in hac reuelatōe deuient a veritate nr̄a et etiam i
ter ſe ſint diuiſi· In hoc tamē ꝙ· ſ· huiōi ebdomade intelligā:
tur annoꝝ nullꝰ eoꝝ diſcordat· tū quia cum ſit manifeſtum
ꝙ ciuitas ihr̄lm ꝑ romanos a magnis tꝑibus ſit deſtructa
et extunc ſacrificiū iudaicū fuiſſe ablatū qđ iuxta planū ſen
ſum lr̄e in vltima p̄dictaꝝ ebdomodaꝝ hoc p̄noſticat᷑ fore vl᷑
ſaltē pꝰ· lxxij· ebdomadas· legit᷑ enī ſic ibi· Et poſt ebdoma:
das· lxxij· occidet᷑ xp̄us et non erit ei et ciuitatē et ſācuariū
diſſipabit ꝑꝑls cum duce venturo· et finis eiꝰ vaſtitas· ſequi
tur ꝙ iam a magnis tꝑibus retroactis tempꝰ p̄dictaꝝ ebdo
madarū ſit finitū· Et quia ꝯſtat ex p̄dictis ꝙ infra tempꝰ p̄:
dictaꝝ ebdomadaꝝ adduci debebat iuſticia ſempit̄na· ſ· meſ:
ſias· ſequit᷑ ꝙ a magnis tꝑibus citra· ſ· a tꝑe quo finite ſūt
lxx· ebdomade ſepe dicte ſm ꝓpheciā daniel xp̄us ſeu meſſi:
as debuit venire· et ſic eiꝰ p̄mꝰ aduentꝰ de quo agimꝰ ſm re
uelationē angelicā factā danieli iam diu eſt ꝙ tranſijt in p̄:
teritū qđ fuit a me intentū· ¶ Saulus· ¶ Licet verū ē
ꝙ expoſitores nr̄i et ſpālit᷑ mgr̄i antiqui talmudiſtaꝝ ꝑ· lxx
ebdomadas p̄dictas intelligūt ebdomadas annoꝝ vt tu di:
cis· tū illi nō ꝯcedūt tempus aduentus meſſie iam p̄teritū·
Exponūt enī lr̄am huiōi reuelatōis ꝑ alios modos· jta ꝙ ꝑ
hoc nō pñt cogi vt ꝯcedāt meſſiam iam veniſſe· et iō ex di:
ctis eoꝝ tu nō poſſes ꝯcludere qđ intendis· cum ſit manife
ſte ꝯtra mentē eoꝝ ¶ Paulꝰ ¶ Scio vtiqꝫ ꝙ mgr̄i tui co:
nant᷑ ſic ex torte exponē lr̄am huiōi reuelatōis ut ſubterfu
giant a veritate ibidē ꝯtenta· ſꝫ ex hoc non̄ tollit᷑ quin ex di
ctis ab eis ꝯceſſis poſſim ꝯtra te agere· In dyalecticis enī quic
quid alter diſputanciū habet ex cōceſſione alteriꝰ reputat᷑ ꝓ
batū et ꝯcluſū inter eos· licꝫ ille ꝯcedens pl'a alia diuiſa ſeu
cōtraria ꝓponat· Silr̄ in altercatōibꝫ iuridicis ſemꝑ credit᷑
homi cōtra ſe licet nō ꝓ ſe niſi de conſenſu ſui aduſarij· vn̄

et, in ꝓpoſito expõnes mgr̃oꝝ tuoꝝ· ego non cogor admitt̃e
niſi tm̃ in hijs que ꝑ me faciũt· quapꝓter qꝛ ipi vnanimit̃
ꝯcedũt ebdomadas huiõi intelligendas eẽ annoꝝ· ideo hoc ꝑ
pono tibi tanq̃m a te nccĩo ꝯcedendũ et recipiendũ· De alijs
vero expoſitõibus ſuis ſi que ſũt ꝯtra me· non cogor eas re
cipe niſi forte ratio vel auc̃tas ſacre ſcripture eis ſuaderet· et
eodẽ modo debet eſſe inter me et te· qꝛ ſi ex auc̃tibꝫ noui teſta
mẽti vel ſanctoꝝ nr̃oꝝ aliquid īuentũ fuerit cõtra me potes
illud allegare et oportebit ꝙ ego ꝯcedã illud· De hijs aũt q̃
ꝯtra fuerint in p̃dictis non eris obligatꝰ ꝯcedere· ¶ Saulꝰ
¶ Habeo mentẽ tuam circa p̃mũ qd̕ obiciebam· dic igit̃ ad
ſcdm̃ ·ſ· de inicio huiõi ebdomadaꝝ qd̕ in lr̃a nõ eſt exp̃ſſum
¶ Paulus· ¶ Si bene lr̃am ꝯſideras iniciũ huiõi ebdo-
madaꝝ angelꝰ oſtendit danieli vbi poſtq̃ꝫ ꝓpoſuit ſibi· lxx·
ebdomade decīſe ſũt ſuꝑ populũ tuũ ⁊c̃· vſqꝫ ibi· Et vngat̃
ſanctꝰ ſc̃toꝝ· ſtatim ſubdit· Scito ergo et aĩa duerte ab exitu
ſmonis ut iteꝝ edificet̃ ihꝛl'm uſqꝫ ad xp̃m ducẽ ebdoma-
des ſeptem et ebdomade· lxxij· erũt· vñ ſm planũ intellectũ
lr̃e in hoc qd̕ dicit· ab exitu ſmonis et iterũ edificet̃ ihꝛl'm·
oſtendit̃ iniciũ haꝝ ebdomadaꝝ eſſe ab exitu ſermonis reedi
ficacõis ihꝛl'm· Sꝫ quomodo intelligat̃ illud· ab exitu ſmo
nis ⁊c̃· diuerſi diũſimode expoſuer̃t· aliqui vero expoſuerunt
de exitu ſmonis dei ad gabꝛielẽ angelũ de quo dixerat· ab i
icio p̃cum tuaꝝ egreſſus eſt ſmo· alij vero a ·xx· anno regni
artarxerſis· ſ· qñ idem rex p̃cepit vt reedificaret̃ ihꝛl'm· ut
habet̃ neemie· iiij· capl'o· alij vero vt mgr̃ raymũdꝰ martini
et alij ſequentes exponũt hᶜ iniciũ fuiſſe a· iiij· anno zedechie
regis a quo anno vt ſufficient̃ ꝓbat̃ exiuit ſmo dei ad jẽmi·
dicens· Cũ ceperint impleri in babilonia ·lxx· anni viſita-
bo vos et ſuſcitabo ſuꝑ vos v̓bũ bonũ· et reducã vos ad locũ
iſtũ· in quo v̓bo ſmo dei p̃mo exiuit de reditu ꝑpl'i in ihꝛl'm
Et ꝑ ꝯñs reedificandũ tibi templũ dei et habitacula ꝑpl'i et
miſtroꝝ licꝫ adhuc non eſſet data licencia reedificandi· vnde
iſte fuit p̃mꝰ exitꝰ ſmonis dei de reductione captiuitatis ba
bilonice ad quaꝫ refert̃ ꝓprie verbũ angeli dicentis danieli·
Scito ergo ⁊ aĩa duerte ab exitu ſmonis vt reedificet̃ ihꝛl'm
Cõſonat aũt huic ſnĩe qd̕ daniel in ſuis or̃oibꝫ et ieiunijs ſu
p̃dictis ſumpſit exordiũ ab illa ꝓphecia jeremie· dicit̃ enim
in p̃ncipio illiꝰ capl'i dañ· ix· Ego daniel intellexi in libris

nūm annoꝝ de quo factꝰ eſt ſmo dn̄i ad jeremiam ꝓphetam vt cōplerē dies cōſolatōis ihꝛl'm · lxx · anni · et poſui faciem ad orandū deū ⁊c̄ · Ex quo pꝫ ꝙ danieli ꝯſideranti de verbis jeremie p̄dictis ab illis v̄bis ſumpſit ſibi initiū angli dei dicentis · ab exitu ſmonis vt reedificet̄ ihꝛl'm ⁊c̄ · vnde ab iſto initio ꝓcedendo ī cōputatōe · lxx · ebdomadaꝝ rc̄te ſm veteres hyſtorias et planiorē ſenſu͂ l'r̄e deuenit̄ ad vltimā ebdomadā in qua paſſio xp̄i fuit celebrata ꝑ quaꝫ ſm veritatē fidei nr̄e cōſūmata fuit p̄uaricatio et finem accepit pc̄tm̄ ·

¶ Saulus · Oſtēde ergo m̄ ꝓceſſū huiꝰ cōputacōis · ſ · lxx · ebdomadaꝝ vt videaꝫ q̄uo ab illo exitu ſmōis · ſ · dei ad jeremiā vſqꝫ ad tempꝰ paſſionis q̄d dicās fuer̄t implete · lxx ebdomade ſup̄dicte · Paulꝰ · Non eſt necc̄e vt tibi ad p̄n̄s oñdam illū ꝓceſſū quē petis · qꝛ potes eū habē plene in illo libro notabili q̄ dicit̄ pugio iudeoꝝ m · ij · ꝑte · iij · capit'lo vbi hec cōputatio eſt ꝑfecte t̄dita · Sil'r illam īuenies paucis mutatis in poſtilla magiſtri nicolai ſuꝑ hoc capit'lm dañ · ix · Et ī additōibꝰ quas in illo capl'o edidimꝰ in quibꝰ oībus p̄dicta cōputatio vera et exquiſita cū reprobacōe expoſitōis Rabiſal' · mḡri tui ꝑfecte tradit̄ et ꝓ̄be · Ibi etiam īuenies planū ſenſū et rōnem oīm q̄ in illo capl'o ꝯtinent̄ tā de diuiſione triꝑtita ebdomadaꝝ · ſ · ꝑ ſeptem et · lxij · et vnā · Sil'r de quo itelligit̄ vſqꝫ ad xp̄m ducē et occidet̄ xp̄us · et ſic de alijs ibidē contentis · et iō remitto te ad p̄dicta · tū qꝛ hic nō agimꝰ de hoc vt īueniamꝰ tēpus aduentꝰ xp̄i diſtincte et pūctualit̄ · ſꝫ ſolū ſtrutam̄ ſcripturas ad īueniendū ſcrip̄tas ſm reuelatōeꝫ p̄dictaꝝ ebdomodaꝝ danieli factā an iſte aduentus ſit adhuc in futurū expectandus an iam tranſiuit in p̄teritum · Et quia ſm expoſitores non ſolū nr̄os ſꝫ etiam tuos totum tempus harū ebdomadarū infra q̄d iuſticia ſempiterna · ſ · xp̄us erat adducendꝰ cum iam diu eſt ꝙ tranſijt in p̄teritum vt patet ex p̄dictis · Ideo hoc ſuffiat ad ꝓbandū intentum meū ad preſens ſine hoc ꝙ intremus ad calculandum ꝓceſſum cōputationis ab initio ebdomadaꝝ vſqꝫ in finē p̄ſertim cū ille ꝓceſſus ex varietate hyſtoriarū et alioꝝ cōcurrencium ſit valde longus · ⁊ tranſcendat compendioſitatem huiꝰ tractatꝰ · Saulus · Allega michi doctores noſtros ſm quos totū tempꝰ p̄dictarū ebdomadaꝝ iam tranſijt in p̄teritū · Paulus · In illo

libꝛo talmut qui dicit̃ abodazara capl'o p̊mo habet̃ determīa-
te φ·lxx·ebdomade danielis incipiunt a deſtructione p̊mi tē-
pli·et terminant̃ ī deſtructionē templi ſcdi· Inter quas qui-
dem duas deſtructões fluxerũt·cccc·xc· anni qui faciũt·lxx
ebdomadas annoꝛum· quoꝝ quidem annoꝛũ p̊mi·lxx·anni
fluxerunt durante deſtructione templi que facta fuit per na-
buchodonaſoꝛ·cccc· vero anni et·xx·fluxerunt a pn̄cipio re-
edificatõis templi ſcdi vſqꝫ ad deſtructionē eiꝰ ꝑ romanos·
Idem etiã habet̃ in libꝛo qui intitulat̃ de ordine mundi· qui
hebꝛaice dicit̃ Cedar holam·quas quidem auct̃tes Rabi ſal'·
ſequit̃ in hoc paſſu tanq̃m inuiolabilit̃ tenendas apud hebre-
os apud quos illa que in talmuth determinata habent̃ ſeu
diffinita ſine cõtradictione circa ſacre doctrine expoſitionē·
non licet eis qualitercũqꝫ ab eiſdem recedere· ſꝫ tenenda ſunt
tanq̃m in textu ſacre ſcripture contenta ꝓut in multis lo-
cis ab eis tradit̃· Et a Rabimoyſe in pn̄cipio ſui deutrono-
mij tanq̃m pꝛo fundamento totius ſui opis p̃ſupponit̃·auc-
toꝛitas ei talmudica ī huiõi determīatõibꝫ apud iudeos eſt
in eodem gradu ſicut auct̃tas vniu̾ſalis eccleſie apud nos·
Conſtat aũt φ a deſtructione templi ſcdi ꝑ titum in quo tē-
poꝛe fuit finis·lxx·ebdomadarũ ſcḋm tuos doctoꝛes vſqꝫ ad p̃-
ſentem annũ·ſ·a natiuitate domi ·M·cccc·xxxij·fluxerunt
anni mille tricenti·lxiiij·Et ſic habes manifeſte φ vltimus
termiꝰ ebdomadaꝝ ſcḋm cõputationē doctoꝛum tuoꝛum iam
a magnis tempoꝛibꝰ retroactis tranſiuit in p̃teritum·et per
conſequẽs tempus aduentus meſſie de quo agimꝰ qui infra
eaſdem ebdomadas ꝓphetice ſeu angelice p̃nunciatur foꝛe·

¶ Saulus· ¶ ___ Licet illi magiſtri ſeu doctoꝛes quos al-
legas ſic computaſſent ebdomadas·fuerunt tamē alij docto-
res nr̄i aliter ſencientes· Et ideo ex p̃dictis ſolum nõ potes
formare efficacem contra me rationē niſi prius diſcurrat̃
ꝑ alios doctoꝛes· ¶ ___ Paulus· ¶ ___ Licet bene cre-
do φ multi hebꝛeorũ attendentes φ ex p̃dicta computatõne
ebdomadaꝝ ꝑ ſuos magiſtros determīata ꝯcludebat̃ xp̄m iã
veniſſe inuenerunt circa hoc quaſdam vanas ſeu confuſas
expoſitiones· vt ſaltem ꝑ vias obliquas et extoꝛtas verita-
tem luce clarioꝛē ſubterfugerent· ꝓut de eis vaticinat̃ Ezech·
xiij· Sicut vulpes in deſerto ſunt ꝓphete tui·i· doctores tui
iſrl'· vulpes enĩ volentes ſeu querẽtes ſubt̃fugere venatorē

vel canem multas et varias vias et cauernoſas atqꝫ tortuo
ſas ſequunẽ quod in hoc loco maxime contingit tuis expoſi:
toribꝫ de quibꝫ omībus non eſt ſcrutiniū faciendum· Nam
vt ait phus in pmo ethicorū· omēs quidem ꝑſcrutari opini
ones inane forſitan eſt· ſufficiens aūt maxime que ſupficiete:
nus appareat vel eſtimeẽ habere aliquā rōnem· hec ille· Cum
autem p̄dicta expoſitio tuorum doctorū quam ſupra allega
ui ſit a doctoribus talmudiſtaꝝ nemīe eoꝝ contradicente de
termīate tradita· et poſtea a tam magno expoſitore tuo· ſ·
Rabiſal'· repetita tanq̄m concluſa in ſua gloſa nō oportet
ꝑut phs dicit ad alias ſingl'ares expoſitōes ſeu opīones diu
tere· de vno tū te certifico ꝙ fuerē mlti doctores tui qui de ter
mino aduentus meſſie non ꝑ ebdomadas p̄dictas ſꝫ ꝑ alias
auctes diſcurrentes tractauerūt· quorū quilibet aſſignauit
certum tempus huiōi aduentus· que quidem tempora licet
varia et ex diuerſis motiuis ꝑ quēlibet eorū aſſignata omīa
iam tamen tranſiuerūt in p̄teritum· et ſic iuxta teſtimoniū
cuiuſqꝫ eorū tempus aduentꝰ xp̄i iam tranſijt in p̄teritū qd
eſt intentū· Omīa enī vera ſ̄m phm pmo ethicorū ꝯſonāt
vero·

¶ Capl'm· iiij· in quo oſtenditur ꝙ ſ̄m omēs magiſtros ſeu
doctores et expoſitores famoſiores iudeorū qui de tempore pri
mi aduētꝰ xp̄i determīando locuti ſūt idē aduentꝰ iam trā:
ſijt in p̄teritū· ¶ Saulus· ¶

Narra michi qui ſūt illi doctores noſtri qui tempora
diuerſa aſſignauerunt ad huiōi aduentū et quomo:
do illa tempora iam tranſiuerunt· ¶ Paulus·

¶ Inter tuos doctores fuerunt multi quaſi pmitiui et alij
moderni quaſi vltimi· et alij medij· et in quolibet iſtorū or:
dinū fuit non modica temporis latitudo in qua fuerūt plu:
res et varij rabini ſeu expoſitores famoſi qui de hac materia
tractauerunt· ¶ Saulus· ¶ Indica michi de quo
libet iſtorum graduū ſeu ordinuꝫ vnū vel duos ſi forte ha:
bes tuam opinionem in hoc aſſerentes· ¶ Paulus·

¶ De turba pmorū talmudiſtaꝝ fuerunt aliqui vt noſti ꝗ
vocanẽ thanay quoꝝ auctas inter vos alios eſt maxima ꝓ:
phetas· Et de iſtis fuerunt tres de hac materia loquentes·
quoꝝ vnꝰ dicẽ Ra· yote· qui ī libro cedar holam: ſ· de ordīe
mundi expoſuit terminuꝫ· lxx· ebdomadarū modo ſup̄dicto

ſm᷒ quē iam tranſijt tempus aduentus meſſie vt dictū eſt·
Fuit etiam alius de maximis illoꝝ qui de thanaym qui vo
catꝰ Rabi aaquiba qui ſecutus eſt iſtam computationē eb⸗
domadarū · et ſic credebat ꝙ meſſias erat venturus tempore
deſtructionis templi ſcōi · Ideo ſecutus eſt quēdam fatuū no
mīe heutoliba qui illo tempore dixit ſe eſſe meſſiam quē fa
tuū ſecuta eſt magna multitudo iudeoꝝ pꝰ · xlviij · annos a
deſtructione ihr̄l'm ꝑ romanos · et congregati ſūt in quadā
ciuitate nomīe biter et rebellauerūt cum ꝑdicto falſo meſ⸗
ſia aduerſus impatorem alias imperiū romanū · qua ratōe
adrianus ceſar ēnſfretauit et obſedit eos cū ſuo falſo meſ⸗
ſia antedicto · et capta ciuitate omēs interfecit cum ſuo fal⸗
ſo meſſia ꝓut omīa iſta tradunꝰ ꝓlixius in quodam libro
qui dicitꝰ demoy iudij qui incipit biſloſa ꝑ aquinij · Et ī glō
treñ · jeronimi ſuꝑ illud verbum treñ · ij · caplo · diſſipauit do
miꝰ et nō eſt miſertus omīa ſpecioſa iacob de quo quidē fal
ſo meſſia ⁊ ſuis ſequacibus intelligitꝰ illud danielis · xj · filij
quoqȝ ꝑuaricatorū populi tui extollentꝰ vt impleant viſio⸗
nem et corruent · fuit alius vt ibidem habetur qui dicitꝰ de do
mo helie ꝓphete qui poſuit ibidem expſſe · ſ · in libro de ordine
mundi ꝙ ꝑ ſex milia annorū debebat mundus durare quiq̄
dem anni erant ꝑ tres partes diuidendi iſto modo · quia per
duo milia annoꝝ ꝑma mundꝰ erat quaſi ſub vacuo · per hoc
deſignās tempus ante legiſdationem qđ vocat vacuū · quia
non erat aliquis populus ſub lege diuina · duo milia vero
annorū ſequencia vocat tempus legis · aſſerēs ꝙ hoc tempꝰ de
bebat fluere a datione legis vſqȝ ad meſſiam · duo vero mi⸗
lia tercia ſeu vltima aſſerit eſſe ſub meſſia · quia ſm eum ab
aduentu meſſie vſqȝ ad finem mundi debebāt fluere duo mi
lia annorū · Conſtat aūt ꝙ iuxta cōputatōez hebreorū que ī
hijs regionibus hyſpanie et vbiqȝ terrarū cōiter tenetur a
creatione mundi vſqȝ ad ꝑſentē annū dn̄i · M · cccc · xxxij ·
fluxerunt quinqȝ milia et centum et nonaginta et duo āni
Vnde ſm ꝑdictū doctorem tempus aduētus xp̄i a mille · c ·
xcij · annis tranſijt in ꝑteritum · Et ſic habes tres pn̄cipales
de numero eorum qui dicunꝰ thanayn · poſt ꝑdictos fuerūt
alij non tante auctis ſed quaſi ſub eis · et iſti dicuntur emo⸗
rayn · de quibꝰ fuit vnus de maioribus qui vocatꝰ Rab qui
determīauit ī libro Cauhedrin in helech ꝙ oēs termī aſſignati

de aduentu meſſie iam tranſiuerunt in p̃teritum · et q̄ non
pendebat redemptio niſi in ip̃a penitencia · hec ille · que quidē
determiātio veriſſima eſt ſi ſane intelligatˀ · Nam terminꝰ aſ-
ſignatꝰ in ꝓphetis iam tranſiuit vt dictū eſt · in quo termino
iam xp̃us venit et non pendet redemptio niſi in ip̃a penitē-
cia · quia quicumqꝫ eorum penitenciam agerēt ſtatim haberēt
meſſiam qd̄ habemus per rei euidenciam · Sed licet iſte Rabi
non ita recte intellexit verba ꝑ ſeip̄m ꝓlata · tamen ex eis
habemꝰ q̄ oīs termī aſſignati de aduentu meſſie iam tran-
ſiuerūt qd̄ eſt intentum · Fuit et alius contemꝑaneus ſibi q̄
conſiderans q̄ omēs termini de aduentu meſſie iam tranſi-
uerant ꝓut iam dixerat · ſocius ſuus voluit p̃cludere viam
inueſtigandi huiꝰōi termīos ne ꝑ hoc aliqui cauſarentˀ alias
auiſarentˀ de veritate · Et ideo dixit · ve aīabus computanti-
bus alias computanciū termīos · ſ · aduentus meſſie · per hoc
volens deſignare q̄ eſſet peccatum inquirere ſeu inueſtigare
de huiōi termīs · non reddens ad hoc aliquam rationem nec
auc̄tem · cuiꝰ malicia manifeſta eſt · Nam nullus fuit famo-
ſus ſcriptor ſeu gloſator inter eos qui de hoc ſolempnitˀ non
inquireret ꝓut iam patebit · poſt p̃dictos qui dicuntˀ emora-
yn fuerunt alij qui dicuntˀ gaonī · de quoꝝ numero fuit vnꝰ
in aſia nomīe Rabi cahadras qui ſcripſit ſuper talmud et
ſuper bibliam · et compoſuit vnū librum qui vocatur liber de
credendis ī quo conatus eſt ex dictis ꝓphetaꝝ ꝓbare q̄ meſ-
ſias nondum venerat · Et exquiſiuit cum magna diligēcia
de termīo aduentꝰ meſſie · Et concluſit ſm̄ ſuam diligentem
inquiſitionem certum terminū p̃dicti aduentus qui iam trā-
ſiuit in p̃teritum per · ccc · xl · annos et vltra vt ī eodem libro
habetˀ · Poſt p̃dictos Gaonī ſurrexit Rabi moyſes egipcius
qui tante auc̄tis fuit inter eos ut a maiori parte iudeorum
dicatur ꝓuerbialiter q̄ a moyſe · ſ · legiſlatore vſqꝫ ad moy-
ſen · ſ · egipciū maior non ſurrexit ſicut iſte moyſes · Iſte ve-
ro licet in ſuo deutro · in libro de iudicibꝫ titulo de regibꝫ vbi
tractat de meſſia · determīat q̄ nullus debet computare t̄mi-
nos aduentus meſſie ſequens opinionem ſupradicti dicēs
Ve aīabus computanciū termīos · tamen ip̄emet in quadā
epiſtola quam miſit iudeis qui erant in affrica ſcripſit q̄ ha-
bebat ex certiſſima traditione antiquoꝝ q̄ ꝓpheta venturus
erat in iſrahel · et q̄ meſſias debebat venire et redimere iſrl̄

in anno a creatione mundi · iiij · M · dcccc · lxxiiij · qd etiam conatus eſt fundare in quadam auctē balaam · ij · capitulo · Et cum iam dictum eſt ſm computationem iudeorū · p̄mꝰ annus · ſ · milleſimꝰ quadringenteſimꝰ · xxxij · eſt milleſimus centeſimus · xcij · a creatione mundi ſm eos · ſequitꝰ ꝙ terminꝰ ab eo aſſignatus tranſiuit iam in p̄teritum per · cc · viij · annos · quā quidē cōputationē fūdauit ī quadā auctē balaam numeri caplo · xxiij · vbi dicit in tranſlatinoe noſtra · In tēporibus ſuis dicet jacob et iſrl quid operatus eſt deꝰ · vbi in hebreo habetur · quaſi in tempore iſto dicetur jacob et iſrael quid oꝑatus ſit deus · quod verbum ex traditione antiquorū ſuorū ſic exponitꝰ · ꝙ q̄ntum tempus defluxerat a creatione mūdi ſm hebreorum computationē vſq3 ad tempus ī quo balaam iſta verba dixit · tantum tempus p̄aſe fluere habebat a tempore ipſius dicti · ſ · balaam vſq3 ad tempus in quo ꝓphecia futura erat in iſrahel ꝑ meſſiam · quicquid tamē ſit de iſta ꝓbatione de qua non eſt curandū ſufficiat ad preſens ꝙ ꝑ ipſius Rabimoyſen concluditꝰ terminꝰ aduentus meſſie modo p̄dicto · Fuit p̄terea alias poſtea alius magne auctoritatis qui dicit Rabimoyſes gerundeñ · qui ſcripſit ſuper talmud quoddā opus quod vocauit nouellas · Expoſuit etiam pentateucum in cuiꝰ expoſitōis parte ꝓhemiali determīauit cum magna ſolemnitate ꝙ meſſias erat venturus certiſſime in anno a creatione mūdi · v · M · c · xviij · Item alius de ꝓuincia ꝓuincie nomie Rabi leui berig nerſon · vulgariter magiſter leo de bannolas nūcupatus qui ſcripſit ſuꝑ aliquos libros biblie ī expoſitione ſua ſuꝑ danielem reddens deo gracias qui ſibi reuelauit terminū aduentus meſſie · aſſignauit huiōi terminū in anno ſup̄dicto · v · M · c · xviij · ſm hebreoꝝ computationē concordans cum Rabimoyſe gerundeñ · ſup̄dicto · quorū · ſ · amborū terminꝰ iam tranſijt in p̄teritum per lxxiiij · annos · De Rabiſal · vero iam dictum eſt ſupra · ꝙ ſm eum finis · lxx · ebdomadarū fuit finitus tempore deſtructionis templi ſcōi · Ex quibus omībus bene conſideratis habes ꝙ aduentus meſſie de quo agimꝰ non ſolū ſm ſcrutinium ſcripturaꝝ ſacrarū quas tibi ſup̄ allegaui · ſ3 etiam ſm alias auctes in quibus putas vitam eternam habere · ſ · talmud iſtaꝝ et aliorum doctorum ſeu magiſtroꝝ vl expoſitoꝝ tuorum in varijs temporibus et regionibus conſtitutorum

tempus aduentus meſſie iam tranſijt in p̄teritum·

¶ Saulus· Q doctores noſtri varie ſcripſerunt et etiã fallibiliter de huiõi termio ſeu tp̱e contingit eis ex hoc ꝙ huiõi tempꝰ eſt clauſũ a deo et ſignatũ· ita ꝙ non poſſit cognoſci a quoquam vſqꝫ dum venerit ipſum tempus· teſtante daniele vltimo capl'o vbi de hac materia loquens ſic ait· vade daniel quia clauſi ſignatiqꝫ ſunt ſermones vſqꝫ ad tempꝰ p̄finitum· vnde ex eis non habes intentũ ratione p̄dicta·

¶ Paulus· Si bene conſideras auc̃tem danielis p̱te allegatam nõ rep̱ies ꝙ tempus iſtud ſit clauſum ſeu ſignatum om̃ibus· ſꝫ tantũ prauis ⁊ impijs· quia malicia ſua excecati ea que ſunt luce clariora non poſſunt videre ſed doctis et iuſtis huiõi tempꝰ non denunciat̃ eſſe clauſum· Legit̃ eni ibi· ſ· danielis vltimo ſtatim poſt verba p̱te allegata ſic· Eligent̃ et dealbabunt̃ et quaſi ignis ꝓbabuntur multi· et impie agent impij· nec intelligent omnes impij· porro docti intelligent· Habes ergo ex dictis danielis ꝙ tempus illud p̄finitum ſolum impijs debebat eſſe clauſum et ſignatũ· nõ autem doctis· Cum autem tu non potes concedere om̃s magiſtros tuos ſub quorũ doctrina et eruditione viuũt omnes iudei fuiſſe impios· ſed pocius iuſtos ⁊ doctos eos credis ſeu reputas· ſequitur ꝙ p̱ eoꝝ impietatem non potes eos excuſare a cognitione temporis aduẽtus meſſie p̄finiti cũ apud te non reputentur impij· ſed iuſti et docti·

Quarta diſtinctio de ſcrutinio ſcripturaꝝ loquencium de congregatione iudeorum per xp̃m ſeu meſſiam· et continet quatuor capl'a·

¶ In p̄mo capitl'o oſtendit̃ ꝙ congregatio iſrl'itaꝝ eſt duplicat̃ intelligenda· ſ· corp̱alis et ſp̃ualis·

¶ In ſecundo capitl'o oſtenditur ꝙ congregatio ſp̃ualis eſt dignior ſeu pocior q̃m corporalis·

¶ In tercio capitulo oñditur ꝙ p̱ terram iſrahel et ih'rl'm et templũ dei vbi ꝓphete dicũt congregãdos fore om̃s iſrahelitas· intelligendum eſt de celeſti beatitudine in qua ſancti ſpiritualiter congregantur·

¶ In· iiij· capl'o oſtendit̃ ꝙ reedificatio templi ezechieli reuelata nõ eſt expectãda mãliter ĩ futuro impleri· neqꝫ ex ipſa ſumitur argumentum contra illud quod ꝓbatum eſt xp̃m

iam veniſſe.

¶ Capitulum pͥmũ in quo oſtendit̄ ꝙ congregatio iſrl'itarum duplr eſt intelligenda. ſ. corporalit̄ et ſpiritualit̄.

Saulus.

Quantumcũqȝ per auctes ꝓbaſſes ꝙ tempus aduentus meſſie tranſijt in p̄teritum vt intendis. adhuc non poſſes euadere alias ſacras auctes quib⁹ multa dicunt̄ fore implēda ꝑ meſſiam ꝓmiſſum. que tam̄ ſm̄ rei notiſſimā euidenciā conſtat nondum fuiſſe impleta. Ex quib⁹ ncc̄io ſequit̄ meſſiā nondum veniſſe.

¶ Paulus. ꝓpone que ſunt illa nondum impleta que ſm̄ auctes ſacras ꝑ meſſiam denũciantur impleri. et hec ꝑ ſingula vt melius diſcuciant̄. Saulus.

¶ Inter cetera ꝓpono tibi vnũ. ſ. congregationē iudeorum ſeu iſrahelitaꝝ ꝑ xp̄m faciendam. de qua congregatione ut noſti q̄mpl'imi ꝓphete loquentes expreſſe. et tamen hodie vt euidenter patet ſūt ita diſperſi ꝑ orbem ſicut vnq̄ȝ fuerunt. Ex quo patet ꝙ meſſias ꝓmiſſus qui eos debebat congregare nondum venit. Paulus. Allega illas auctes quas credis ꝓ te facere in hoc loco vt eas diligenter ſcrutando veritas pateat. Saulus. De congregatione diſperſionis iſl'is futura inter multas ꝓpheticas auctes que hoc dicunt. occurrit michi illa ezechi. xxxix vbi ſic dicit. Hec dicit dñs deus. Nunc reducam captiuitatem jacob ⁊ miſerebor tocius domus iſrahel. et zelabo nomī ſancto meo. et infra. Et congregabo eos de terris inimicoꝝ ſuorum. ſanctificabor in eis in oculis gencũ multaꝝ. Et ſcient quia ego dñs deus eorum. Et infra. Cum congregauero eos in terram ſuam et non dereliquerim quenq̄ȝ ex eis ibi. et non abſcondā vltra faciem meam ab eis. Ex qua auctoritate manifeſte habes ꝙ deus congregatur⁹ erat populũ ſuũ iſrahel de terris inimicorũ et deducere ſuꝑ terram ſuā. qd̀ patet manifeſte vſꝙ hodie non eſſe impletuȝ ꝑ meſſiam tuũ. Ex quo ſequitur ꝙ eſt implenda ꝑ verum meſſiam quē expectam⁹. Paulus. Circa hanc cōgregationem ante om̄ia debes ſcire ꝙ ſicut ſuꝑ tibi oſtēderim ꝑ auctes Rabimoyſi magiſtri tui alique dictōes in ſacris ſcripturis contēte ſūt equoce mere ul' a conſilio que quādo i ſcripturis

veniũt oportet diligenť inq̃rere in quo ſenſu ſumanť ſicͭ dic-
tum fuit de hijs dictionibꝰs iſrahel iacob ſeu iuda in pͥma
diſtinctione caplͦo · iiij · Et ſic in ꝓpoſito congregatio de qua
hic ꝓpheta loquiť equoca eſt · quãdoq; eni ſignificat congre-
gationem corporalem ĩ aliquo loco · quãdoq; vero ſignificat
congregationẽ ſpũalem aĩorum in aliquo credibili ſeu opi
nabili vel deſiderabili et huiõi · ſicut eni corpora in eodem lo-
co poſita dicunť congregata localiter et ab inuicem remota
dicunť diſperſa · Sic animi in eodem conceptu intellectꝰ ſeu
volũtatis exñtes vni dicunť ſeu vniti · et a fortiori pñt dici
ɔggati · vñ auctas p te allegata dupliciť pt intelligi · q2 ſm
quoſdã de cõgregatõe corporali intelligiť qd fuit impletũ in
reditu de captiuitate babilonica qñ oĩis populꝰ iſrlitic9 q
voluerũt aſcendere ad terram ꝓmiſſionis habuerũt licẽciam
ſeu poteſtatem hoc faciendi · ut habeť · ij · paralip · vltimo et
Eſdre pͥmo · Et huic ſentencie conſonat principiũ huiꝰ pro-
phecie in qua dñs dicit ꝓphete · Nunc cõuertam ɔuerſionem
jacob ꝛc̃ · quod eſſet manifeſte falſũ ſi hoc eſſet adhuc futuꝝ
cum ab illo tempore in quo dictum fuit · nunc cõuertã uſq;
ad iſtud tempus tranſierunt plus q̃m mille ſexcenti anni ·
Sed quia tempore ezechielis quãdo hoc dictum fuit p ꝓphetã
iam tempus p̃dicte congregationis iminebat · Ideo ꝓprie di
ciť in hac ꝓphecia · Et nunc reducam captiuitatem iſtam ꝛc̃
Et congregabo eos de terris inimicoꝝ ſuorũ ꝛc̃ · Et iſto mo-
do intelligiť iſtud ezechielis · xj · Et congregabo vos de popu
lis · et adunabo vos de terris in quibus diſperſi eſtis · et dabo
vobis humũ iſrahel · Que quidẽ ꝓphecie et plures alie ſimi-
les fuerunt implete in reditu captiuitatis babilonice p con
gregationẽ corporalem iſrlitaru; que tunc fuit facta · Scdm
vero alios congregatio in hac auctte contenta intelligiť ſcdo
modo congregationis ſupra dicto · ſ · animoꝝ qd impletum
fuit p meſſia; ſeu xp̃m nr̃m ſub quo totus iſrahel · ſ · fideles
xp̃i qui veri iſrahel dicunť ꝓut in pͥma diſtinctione eſt con-
gregatus ſeu vnitꝰ in fide xp̃i ſm quã aĩe fideliũ vniunť ſeu
congregantur · Nec obſtat ſm iſtos qd diciť · nunc cõuerta;
Tum quia non tantũ diſtat tempus in quo fuit hec ꝓphe-
cia dicta a tpe aduentus xp̃i ſicut ad tempus preſens vt eſt
manifeſtum · tum quia reſpectu diuine eternitatis tempalia
oĩa reputantur vt nũc · Ex quibus patet q ſm vtramq;

p̄dictaꝝ expoſitionū ꝓphecia iſta iam eſt impleta · et ſic hec
auctas nichil facit ꝑ te · ¶ Saulus · ¶ Si bene
conſideras neutra p̄dictaꝝ expoſitionū poteſt ſtare cum ve-
ro ſenſu lr̄ali hui⁹ auctās quod volo tibi oſtendere · p̄mo de p̄
ma expoſitōe · Scd̄o de ſcd̄a · p̄ma enī expoſitio que dicit q ꝓ-
phecia p̄dicta fuit impleta tēpore reditus de captiuitate ba-
bilonica · eſt manifeſte falſa ꝓpter duo que in eadē ꝓphecia
cōtinent̄ que nunq̄m fuerūt tp̄e templi ſcd̄i impleta · p̄mū
eſt illud qd̄ dicit̄ ibi · Et non derelinquā quenq̄m ex eis · qd̄ ē
manifeſtum non fuiſſe impletum tempore reditus de capti-
uitate babilonica · In quo reditu nedum decem tribus que
ibi non interfuerunt · ſ; etiā de alijs duabus multi relicti ſūt
Scd̄m eſt illud quod dicit̄ in p̄dicta auctē · non abſcondam
vltra faciem meam ab eis · qd̄ nullo modo poteſt dici fuiſſe ī
pletum ī illo tempore · Cum a deſtructione templi ſcd̄i vſq;
nūc manifeſtum eſt deum abſcondere faciem ſuam a nobis
plus q̄m antea relinquēdo nos in tam diuturna ⁊ tam acer
ba captiuitate vt eſt manifeſtum · ¶ Paulus · ¶
¶ Prima obiectio tua contra p̄mam expoſitionē non va
let ꝓpter duo · p̄mū eſt quia tempore reditus de captiuitate ba
bilonica oīs habuerūt licenciam a Ciro vniūſalit̄ redeun-
di in ih̄rl'm libere · vt patet ꝑ ea que ſup̄ allegant̄ · ſ · ij · para
lipom̄ · vltimo · et p̄mo eſdre · Et ſic verificat̄ illud · Et non
dereliquerim quenq̄m ex eis · quia nullus fuit derelictus quin
poſſet redire ſi vellet ſublato iugo captiuitatis et licētia con
ceſſa gn̄ali · Scd̄m eſt quia Eſdre ī fine ſcd̄i capitl'i · et in pn̄
cipio tercij p⁹ reditū captiuitatis babilonice · hec v̄ba legunt̄
Et habitauert̄ ſacerdotes et leuite et de ꝓpl'o et cātores et iani
tores nathinei in ciuitatibus ſuis et oīs iſrl' · ⁊ ꝑuēit mēſis
vij · et filij iſrl' · et in ciuitatib⁹ ſuis cōgregatuſq; eſt ꝓpl's q̄ſi
vir vn⁹ in ih̄rl'm · Ex qua auctē patet manifeſte q oīs iſrl'
fuit in reditu captiuitatis babilonice in ih̄rl'm qd̄ cōcordat
māifeſte cū p̄ma expoſitōe · ¶ Saulus ¶ Impoſ
ſibile videt̄ · vel ſaltem non veriſimile q non remanſiſſent
aliqui de tanta diſperſione iudeoꝝ ꝑ orbem facta · In ſuper
manifeſtum eſt q de decem tribubus vltra flumia ethiopie
tranſmigratis null⁹ fuit in ih̄rl'm in reditu captiuitatis ba
bilonice · et ſic nullo modo poteſt dici q totus iſrahel fuit in
ih̄rl'm in reditu de captiuitate babilonica · ¶ Paulus

¶ De decem tribubus non debuit hic fieri mentio. quia iã
erant p̃aſe non ſolum a regno dauid quod erat a deo inſtitu
tum ſuꝑ totũ iſrahel. ſ; etiã a cultu diuino qui erat in ihrl'm
vt habet̃. iiij. Regũ. xvij. Et ſic forte de duabus tribubus
aliqui remanſerũt qui non aſcenderunt in ihrl'm in reditu
captiuitatis p̃dicte. neceſſe eſt dicere ad ſaluandam auctem
Eſdre ſup̃dictam ꝙ fuerunt tam pauci ꝙ quaſi nulli repu-
tant̃. nam ſm phm. ij. ethicoꝝ. quod modicum eſt quaſi ni-
chil reputat̃. vnde et ſimiliter quod dicit̃ in aucte ezechielis.
ꝑ te allegata. Et non dereliquerim quenq̃m ex eis. Iſto mo-
do intelligendũ eſt. ſ. ꝙ de paucis vel modicis ſi forte reman-
ſerunt non facit mentionẽ ꝓpheta ſicut nec Eſdras cũ dix-
it om̃is iſrahel in p̃dicta aucte ꝑ me allegata. ¶ Saulꝰ.
¶ Adhuc reſtat illud verbum in p̃dicta aucte Ezechiel'
ꝑ quod nullo modo illa auctas poteſt verificari d̃ tempore re
ditus captiuitatis babilonice. ſ. cum dicit̃. Et non abſcon
dam vltra faciem meam ab eis. Conſtat aũt ꝙ poſt illud tẽ
pus maxime abſcondit deus faciem ſuam ab iſrahel p̃ſerti
in hac captiuitate a romanis incepta et vſq; hodie ꝑ totum
orbem crudeliter continuata. ¶ Paulus. ¶ Be
ne concedo tibi ꝙ deus abſcondit faciem ſuam a iudeis ĩ hac
captiuitate exiſtentibus plus q̃; ante. vnde de eis verificatur
illud deutro. xxxj. Et abſcondã faciem meam ab eis. et erit
in deuorationem. De quo forte inter me et te in ſequentibꝰ
erit aliquod colloquiũ cum de vindicta mortis xp̃i loquem̃.
ſed ex hoc non ſequit̃ ꝙ deus abſcondit faciem ſuã ab iſra-
hel. ſ. a veris fidelibꝰ qui iſrahel dicunt̃ ſm ſpiritum vt ha-
betur ſupra. Ab iſtis enĩ nunq̃; deus abſcondit faciem ſuã.
poſtq̃m effudit ſpiritum ſuũ ſuper eos in die pentecoſtes. Et
ideo ꝓprie dicit̃ ꝑ ꝓphetã. Et non abſcondam vltra faciem
meam ab eis. cum effudero ſpiritũ meum ſuper domũ iſrahel
dicit dominꝰ. d̃ qua effuſione largiſſima ꝓphetatũ fuit iohelis
iij. caplo. ¶ Saulus. ¶ Quomodo poteſt veri-
ficari ꝙ deus nunq̃m abſcondit faciem ſuã ab illis quos di-
cis fideles ſeu diſcipulos xp̃i tui cum conſtat ꝙ poſt illud tẽ
pus pentecoſtes in quo dicis ſpiritũ. ſ. fuiſſe infuſum in eis.
om̃es iſti diſcipuli et om̃es fere illoꝝ ſequaces fuerunt occi
ſi ꝑ gentiles. et vagi atq; ꝓfugi ſuper terram diſperſi. maxi
maſq; t̃bulatões et obꝓbria et iniurias paſſi vt tue hyſtorie

teſtanꝰ· que quidē ꝑſecutio fuit maxima · ⁊ durauit ꝑ totum
orbem uſqꝫ ad tempus cuiꝰdā īꝑatoris qui neſcio quo ſpi:
ritu ductꝰ ꝓdictam ꝑſecucionem mandauit ceſſari · Falſum
eſt ergo dicere ꝙ deus nunq̄m abſcondit faciem ſuam a fide:
libus xp̄i tui poſt illud tempus pentecoſtes a te aſſignatum
cum ꝑ quadringentos annos fere durauit illa ꝑſecutio pri:
ma quam paſſi ſunt xp̄iani · et poſtea in ꝓceſſu tꝑis multe
alie ꝑſecutiones in varijs temporibus contra eos inſurrexe
runt et etiam cotidie inſurgunt ut eſt manifeſtum et hyſto:
rie tue et etiam rei euidencia teſtantur · ¶ —— Paulus · ¶
Concedo tibi ꝙ diſcipl'i xp̄i et omnes eius fideles maximas
ꝑſecutiones tribulationes atqꝫ obꝓbria fuerꝰ paſſi poſt paſ
ſionem xp̄i noſtri · et ꝙ ꝑſecuciones ille durauerunt ꝑ mag
nū tempus · et etiā in diuerſis mūdi ꝑtibus durant · ſꝫ ex hoc
nō ſequitꝰ ꝙ deus abſcondit faciem ſuam a fidelibus xp̄i · per
faciem enī dei ꝓprie intelligitꝰ gracia ſua ꝑ quam hoīes ſaluā:
tur · Juxta illud ps̄ · Oſtende faciem tuam et ſalui erimus ·
Quā quidē graciam in tanta habundācia deus infudit in xp̄i
fideles in die illa quādo habundanꝰ ſpm̄ ſuū effudit ſuꝑ eos
ꝓut fuit ꝑ johel dictum et ꝓphetatū · et etiā poſtea in diuer:
ſis temporibus ꝓſertim in ꝓmitiua eccl'ia ꝙ fideles illumīa
ti ꝑ illam graciam ad nichilū reputabant aduerſa mundi
ꝓ fide et amore xp̄i ſuſtinere · ꝑ quam toleranciam maxima:
rum ꝑſecutionū nomē xp̄i fuit per orbem exaltatum et eius
fides diuulgata · vnde ex hoc non ſequitꝰ deū abſcondiſſe fa:
ciem ſuam a xp̄i fidelibus · ſꝫ pociꝰ faciem ſuam miſericorditꝰ
eis oſtendere · juxta illud nūi · vj · Oſtendat dn̄s faciem ſuam
tibi · et miſereatꝰ tui · maxima enī dei mīa relucet in illo qui
ꝓpter nulla mūdi aduerſa a rectitudine ſeu iuſticia cordis ⁊
vere fidei confeſſione nō recedit · de quibꝰ in ps̄ · qm̄ ꝓpter te
mortificam̄ tota die · Et idō diciꝰ a quodā de nr̄is · Hec eſt vi:
ctoria q̄ vincit mūduꝫ · fides nr̄a ꝓut in ſequētibꝰ dn̄o ꝯcedē
te cū inē nos fiet ſermo de victoria xp̄i ampliꝰ declarabitꝰ ·

¶ Capl'm · ij · in quo oñditꝰ ꝙ congꝰgatio ſpūalis eſt dignior
ſeu pocior q̄m corꝑalis · ¶ —— Saulus · ¶ ——

PLacꝫ michi ad pn̄s ſuꝑſedere a diſcuſſione de victo
ria xp̄i tui vt inde fiat ſingularis inter te et me de hᶜ
diſceptatio · Sed ad ꝓpoſitum nr̄m redeundo contra

ſcđam expoſitionē auctis ezechielis ꝑ me ſupᵃ allegate· Inq̄
expoſitione dicebas ꝙ congregatio in illa aucte contenta·
intelligitᵉ ſpūalis· ſ· aīarū· ⁊ ſic aſſeris ꝙ totꝰ iſrahel fuit et ē
congregatus in fide xp̄i tui cui vnū obicis· ſ· ꝙ cōgregatio
ſpūalis non inuenitᵉ in ſacra ſcriptura· ſꝫ vbicūqꝫ dicitᵉ con
gregatio intelligitᵉ corporū· vnde illa expoſitio nullū habet ī
ſcriptura ſacra fundamentū· ¶ Paulus· ¶ Con-
gregatio ſpūalis legitᵉ in ſcriptura· Dicitᵉ enī in pš· Cor eius
congregauit iniquitatē ſibi· Conſtat aūt ꝙ cōgregatio iniq̄
tatū ī corde fit ꝑ multaꝝ cogitationū iniquaꝝ cōgregationē
que non eſt congregatio corporuꝫ ſꝫ conceptuū cordis· Legitᵉ
etiā ezechielis· xxvij· ꝙ ꝓpheta iuſſu diuino accepit duo lig-
na quoꝝ vnū ſcripſit tribui iude et ſocijs eiꝰ· et aliud tribui
effraym et ſocijs eius· que quidē ligna de mandato dei vnuꝫ
ad alteꝝ adiunxit ꝑ quā adiunctionem vt ibidem legitᵉ p̄fi
gurabatᵉ a deo vnio iſrahelis adinuicem· ſic ꝙ non vltra di
uiderentᵉ ī duas gentes ſeu duo regna· Ex quo patet ꝙ ꝑ cō
iunctionem corporalem figuratᵉ cōiunctio ſpiritualis ī ſcrip-
tura· et ꝑ ꝯñs patet ꝙ cōiunctio ſpūalis eſt potior ſeu digni
or q̄m corporalis· ſicut figuratum potius ſeu digniꝰ eſt q̄ꝫ fi
gura· vnde expoſitio illa que dicit congregationē de qua lo-
quitur Ezechiel in aucte allegata ꝑ te· intelligendā eē de cō-
gregatione ſpūali rationabilis eſt et mltis locis ſcripture ſa
cre conſona· ¶ Saulus· ¶ Multa p̄ſuppōnis que
non probas· quoꝝ vnum eſt ꝙ figuratum potius ſeu digni
us eſt q̄m figura· Scđm eſt ꝙ exponere congregationē hoīm
que ſimpliciter in ſcriptura traditᵉ ꝑ congregationem ſpiri-
tualem eſt rationabile· Terciū eſt ꝙ talis expoſitio eſt ſacre
ſcripture conſona· ⁊ quia nullū iſtorum triū in ratione nec
auctoritate fundas· Ideo eadem facilitate poſſūt negari ſicut
concedi· ¶ Paulus· ¶ Quod figuratum dignius ſit
q̄m figura ſatis eſt notum in artificialibus que ꝑ humanam
artem inueniuntᵉ· Nam huiōi figura eſt ꝓpter figuratū· ad
hoc enī fit figura vt figuratuꝫ rep̄ſentet vt ymago Ceſaris
Ceſarem et huiōi· Conſtat aūt ſcđm phm ꝙ ꝓpter vnumqđqꝫ
tale et ip̄m magis· Similiter et in figuratiuis locutionibus
quibus ſepe ꝓphete vtuntᵉ figura eſt ꝓpter figuratum· ꝓphe-
te enī ſicut et poete pulcritudinē humanā ꝑ roſam figurāt·
et fortitudinē ꝑ leonem ⁊ huiōi· Conſtat aūt ꝙ pulchritudo

humana ꝑfectioꝛ eſt q̃m pulcritudo roſe cũ ſit ꝑfectioꝛis ſub
iecti ſm naturam· Silr̃ et fortitudo humana que eſt habi:
tus virtutis anime rationalis ꝑfectioꝛ eſt q̃m leonina· et ſic
de ſimilibus· ⁊ ſic ꝓbatꝰ p̃mũ· Ex quo ſequitꝰ ſcdm· nã mãi:
feſtum eſt ꝙ congregatio hoĩm ſpiritualis in aliquo bono ſpi
rituali vtpote in vera fide ſeu in caritate ꝑfectior eſt q̃m con
gregatio eoꝝ in aliquo bono coꝛporali· Et ideo exponere ali:
quod bonũ miꝰ ꝑfectum in ſcriptura contentuꝫ ꝑ aliqḋ bonũ
magis ꝑfectum rationabile eſt p̃ferum in ꝓmiſſionibꝰ ad
xp̃m ꝑtinentibꝰ· que quidẽ ꝓmiſſiones de maximis bonis ĩ
telligende ſunt· Terciũ etiã patet· Nam ſacra ſcriptura ſe:
pe conſueuit tradere ſub coꝛporaliũ figura nonnũquam ſpũaliũ
vt diuina per humana et huiõi· vñ tria p̃ſuppõita mea ſup̃
dicta ſatis ꝓbantꝰ·

¶ Capl'm· iij· in quo oſtenditꝰ ꝙ ꝑ terram iſrahel et ihr'l'm
et templũ dei vbi ꝓphete dicunt congregandos foꝛe oẽs iſra
litas intelligendũ eſt de celeſti btitudine in qua ſcĩ ſpũaliter
congregantꝰ· L——— Saulus· L———

Preſupponis ꝙ ꝓmiſſiones ad xp̃m ꝑtinẽtes de ma:
ximis bonis intelligende ſunt· quod tamen non pro:
bas· Sed quia circa congregationem iſrahelititaꝫ· de
qua nũc agimus adhuc eſt vlteriꝰ altercandũ· Iđcco ꝓnũc
ſuꝑſedeo de p̃dicto p̃ſuppoſito vt de eo fiat ſingularis ſmo· et
ad ꝓpoſitum redeũdo volo tibi oſtendere ꝙ tam ezechiel in au
ctoꝛitate ꝑ me allegata q̃m alij de congregatione iſraheliti
ca loquentes intendunt dicere congregationẽ coꝛꝑalez· Ex:
p̃mũt enĩ locũ vbi talis congregatio iſrl'itaꝝ eſt facienda
Vnde moyſes loquẽs de hodierna captiuitate nr̃a in qua ſu
mus diſpeſi per orbem· ſilr̃ et de nr̃a reuerſione ſeu cõuerſio
ne ad deum deutro· xxx· ſic dicit· Reducetq; dñs deus tuus
captiuitatem tuam et miſrebitꝰ tui· Et rurſum inde congre:
gabit te· Et infra· Si ad cardines celi fueris diſſipatus inde
te congregabit dñs deus tuus· et inde te aſſumet atq; intro
ducet in terram quam poſſiderunt p̃res tui et obtinebis eam
ꝛc̃· Ex q̃ pateꝫ manifeſte ꝙ illa cõgregatio deberet fieri a di:
uerſis ꝑtibus terre ad terram ꝓmiſſionis qḋ neceſſe eſt intel
ligi de cõgregatione locali· Item jeremie· iij· vbi de redemp:
tione ſeu congregatione nr̃a a captiuitate hodierna ad lr̃am
agitur dicit· In tempoꝛe illo vocabunt ihr'l'm ſolium domini

et congregabunt̃ ad eam om̃es gentes in nomĩe dñi i ihe
ruſalem vbi manifeſte habetur ꝙ congregatõ illa ꝑ meſſiã
expectata nõ ſolũ ad terrã ꝓmiſſionis · ſ ad ciuitatẽ ihꝛl'm
eſt itelligẽda · Et ſic patz ꝙ loquit̃ de locali ꝯgregatõe · Item
ezechiel' · xl · capl'o et in alijs tribꝰ ſeu quatuoꝛ ſequẽtibꝰ agit̃
de menſuratõe templi reedificandi ꝑ extenſũ · Que quidẽ re:
edificacio hactenꝰ non fuit impleta nec tp̃e Eſdꝛe nec ma:
chabeoꝝ ſeu herodianoꝝ vt patz intuenti illa capl'a et hyſto:
rias de templo ſcdo loquẽtes · vnde nccẽ eſt ad veritatẽ ꝓphe
cie ſaluandã ꝙ reedificatio illa impleat̃ tp̃e nr̃e ꝯgregatõis
expectate ꝑ meſſiam · vnde ex p̃dictis auctibꝰ mãifeſte habes
ꝙ cõgregatõ iſrl'itica debet fieri in terra ſancta vt in p̃ma au
ctoꝛitate · et etiã in ciuitate ſc̃a ihꝛl'm vt in aucte ſcda · Sil'r
quidẽ templũ ihcroſolimitanũ eſt reedificandũ modo ⁊ for:
ma ꝑ ezechielẽ ꝓphetã exp̃ſſis · Ex quibꝰ mãifeſte habet̃ ꝙ cõ
gregatio de qua ꝓphe loquunt̃ eſt coꝛꝑalis · ¶ Paulus ·
¶ Vt ꝓpoſui tibi in p̃ma diſtinctõe et ꝑ tuũ Rabimoy ·
ꝓbaui ꝙ qui ſacras ſcripturas recte intelligẽ vult opꝫ ꝙ ſig
nificatões dictionũ equocaꝝ diſcernat Conſtat aũt recte ſcrip
turas ſacras ſcrutãti ꝙ iſte terminꝰ terra in ſacra ſcriptura
equoce dicit̃ · nam qñqꝫ accipit̃ ꝓ iſta terra coꝛpoꝛea et ſenſi
bili in qua hoĩes cõiter habitãt · qñqꝫ ũo ꝓ ſpũali in qua ſo:
lũ ſc̃i habitãt · De qua dicit̃ in pſ̃ · Credo videre bona dñi
in terra viuenciũ · vnde auctas illa quã allegas deutro · xxx
in qua dicit̃ · Si ad cardies celi fueris diſſipatꝰ inde te ꝯgg̃a:
bit dñs deꝰ tuus ⁊c̃ · Si intelligat̃ de hodierna captiuitate ve
ſtra ꝓut tu exponis · tũc ꝯgregatio de qua loquit̃ intelligen:
da eſt ſpũalis · Sil'r ⁊ terra ꝯtenta in illa aucte intelligenda
eſt non terra ſenſibilis in qua p̃res habitauerunt coꝛꝑaliter
ꝓ certo tp̃e et pꝰea moꝛtui ſunt · ſ terra viuenciũ in quã qui
cũqꝫ reuerſus fuerit ad deũ ꝑ verã pñiaꝫ que fidem dei et cari
tatem p̃ſupponit introducit̃ et eternalit̃ manet · vnde ex illa
aucte non habes aliquid contra me · ¶ Saulꝰ · ¶ Et
ſi terra aliqñ ĩ ſcripturis accipiat̃ ꝓ eterna manſione hoc eſt
cum additõe huiꝰ termĩ viuenciũ et huiõi · Sed terra ſimpl'r
ſumpta ſine aliqua additõe nõ credo ꝙ accipiat̃ in ſcripturiſ
niſi ꝓ hac terra ſenſibili · ¶ Paulꝰ · ¶ Imo ter
ra ſimpl'r ſumpta ſine aliqua additõne qñqꝫ accipit̃ in ſcrip
turis ꝓ terra ſpũali in qua ſc̃i habitãt · dicit̃ enĩ in pſ̃ · Iuſti

aũt hẽditabũt terraꝫ et habitabũt in ſeculũ ſeculi ſupˀ eam·
Conſtat aũt ꝙ nulla eſt t̃ra ſenſibilis in qua iuſti in ſeculũ
ſeculi habitant cum oĩs iuſti in hac vita exñtes ſint mõꝛ-
les· Et ſic patꝫ ꝙ terra de qua loquit̃ pſalmiſta· non eſt t̃ra
ſenſibilis in qua hitamꝰ mõꝛles hoĩes tꝑalit̃· ſꝫ illa terra ce-
leſtis in qua iuſti habitant in ſecl'm ſecl'i· ſ· eternalit̃· et iſta
eſt ꝓprie terra viuenciũ· et ſic patꝫ ꝙ vocat pſalmiſta terraꝫ
ſimpl'r ſine addicõe illam terraꝫ celeſtẽ quam ſc̃ti inhabitãt
quam q̃dem ſig̃ficatõꝫ et doctoꝛes tui ſenciũt· ‖ Saulꝰ·
¶ Indica michi· ꝙ doctoꝛes nr̃i ĩtelligũt t̃ram ſimpliciter
ſumptam in ſcripturis q̃nq̃ꝫ ſig̃ficare terram viuenciũ· ‖
¶ Paulꝰ· ‖ Sup̲ illud yſa· lx· capl'o ꝑpl'us tuus oẽs
iuſti in ꝑpetuũ habitabũt terram· doctoꝛes antiqui tui in libro
Canhedꝛin capl'o belech ſic dicũt· oĩs iſr̃l'ita h̃t ſoꝛtem in
ſecl'o futuro· ſcriptũ eſt enĩ ꝑpl's tuus oĩs iuſti in ꝑpetuũ hẽ-
ditabũt terram· hec illi· quaꝫ auc̃tem tenent oĩs poſterio-
res et moderni ſine ꝯtradictõe· Ex qua patꝫ ꝙ terra ſimpl'r
in verbis yſa· dicta· ſ· cum dicit· hẽditabũt terram· accipit̃
ꝓ terra illa celeſti· Et eodẽ modo intelligẽda eſt in auc̃te deu-
teronõ p̲ te allegata· vnde ex illa nõ habes aliquid ꝯtra me·
¶ Saulus· ‖ Video excuſacõꝫ tuam circa ſig̃ficatõꝫ
alias expõnẽ huiꝰ termĩ terra· ſꝫ adhuc hec tua euaſio nõ ſuf-
ficit ad auc̃tem Ihere· ſup̃ p̲ me allegatam· ſꝫm quam patet
ꝙ nõ ſolũ in t̃ra ꝓmiſſionis ꝯg̃gandi ſũt redimẽdi p̲ xp̃m
ſeu meſſiam· ſꝫ etiaꝫ ad ciuitatẽ ihꝛl'm ſc̃tam· dicit enĩ· in tp̲e
illo vocabũt ihꝛl'm ſoliũ dñi et congregabunt̃ ad eam oẽs
gẽtes· Ihere· iij· vnde dicit· licꝫ t̃ra q̃nq̃ꝫ accipiat̃ ꝓ terra cele-
ſti vt vident̃ dicẽ auc̃tes p̲ te allegate· Iſta dictio tñ ihꝛl'm
accipit̃ ſemp̲ ꝓ illa ciuitate ſc̃a ihꝛl'm ĩ qua tẽplũ ſalomõis
fuit fũdatũ vbi ſꝫm legẽ antiquã cultꝰ diuꝰ celebrabat̃· vñ
ad illaꝫ ꝓpꝛie ꝑtinet cõgregatõ coꝛꝑalis ſeu localis de qua
agimꝰ· ‖ Paulus· ‖ De hac dictione ihꝛl'm idẽ ẽ
dicendũ ſic̃ de hoc termĩo t̃ra· ſ· ꝙ equiuoce ſaltẽ a ꝯſilio accipit̃
in ſcriptꝭis· Sup̲ illud eĩ pš· Ihꝛl'm q̃ edificat̃ vt ciuitas cuiꝰ
ꝑticipatio eiꝰ in idipm̃· doctoꝛes tui tradũt ꝙ ihꝛl'm inferior
dirigit̃ ad ihꝛl'm ſup̲ioꝛẽ· hec illi· Ex quo patꝫ manifeſte ꝙ ĩ-
telligũt illud qđ dicit̃ in pš· Ihꝛl'm q̃ edificat̃ ꝓ ihꝛl'm ĩferio-
ri· Et illud qđ ſequit̃· vt ciuitas cuiꝰ ꝑticipatio ĩ idipm̃ pro
ihꝛl'm ſup̲ioꝛi· que quideꝫ expoſitio eſt ſatis ꝯgrua· quia illa

inferior ihrl'm ad illã ſupiorẽ dirigit̃ ſeu ordinat̃ · pz igit̃ ex
dictis tuoꝝ ꝙ ihrl'm qñqz accipit̃ in ſcripturis ſacris ꝑ illa
celeſti, et ſic eam debes intelligere in auctẽ jeremie ꝑ te allega
ta · in qua dicit̃ ꝙ congregabunt̃ ad ihrl'm om̃es gentes in
nomie domĩ · Et ſcias ꝙ etiam ſm doctores non ſolũ btitudo
celeſtis vocat̃ ihrl'm in ſcripturis ſacris · ſz etiaz mons dei et
locus ſanct⁹ dei et ſanctuariũ et atria domĩ et templũ dñi ⁊
huiõi · Et iõ cum dicit̃ · quis aſcendet ĩ montẽ domĩ · aut q̇s
ſtabit in loco ſancto ei⁹ · Et alibi · Et concupiuit aĩa mea in
atria domĩ · et multa ſil'ia intelligi debent ſm tuos de celeſtĩ
beatitudie · ¶ Saulus · ¶ Oſtende michi qui ſunt
doctores nr̃i hoc dicentes · ¶ Paulus · ¶ Inter
tuos doctores qui de beatitudine futura loquunt̃ quodammodo
rõnabilit̃ · ille fuit pñcipalis vt noſti · ſ · Rabimoyſ · egipaus
qui de hoc tractauit ĩ ſuo dentro · in titl'o de pñia · capl'o · viij ·
in quo · et in ꝑticula · vij · loquẽs de ꝑmio eterno ſic dicit · hoc
eſt ꝑmiũ quo nullũ ſupi⁹ eo · et hoc ẽ bonũ p⁹ qd̓ nullũ aliud
bonũ · Et hoc deſiderauerũt om̃es ꝓphete · qd̓ bonũ etiã multis
vocauer̃t nominibus vt mons dei et loc⁹ ſanct⁹ ei⁹ et loc⁹ ſãc:
tuarij et via ſancta atria domĩ templuz domĩ dom⁹ domĩ et
porta dñi · hec ille · Ex qua auctẽ pz qd̓ tibi circa hoc dixerã ·

¶ Capl'm · iiij · in quo oñdit̃ ꝙ reedificatio templi ezechieli
reuelata nõ eſt expectanda mãliter in futuro impleri · neqz
ex ipa ſumit̃ argumentũ contra illud qd̓ ꝓbatũ eſt xp̄m ve
niſſe · ¶ Saulus · ¶

Dicet cõcedat̃ tibi ꝙ hee dictiones terra ihrl'm tẽpluz
dei et huiõi qñqz accipiant̃ ĩ ſcripturis ꝓ celeſti btitu
dine · illa tñ auctas Ezechil' · xl · et in alijs capl'is ſe:
quẽtibus ↄtenta vbi agit̃ de reedificatõe templi nõ tolerat
hanc expoſitõz · declarat enĩ ibi ꝓpheta nũm et menſurã oĩm
cellulaꝝ templi · ſil'r et feneſtraꝝ ⁊ picturaꝝ ſub exquiſitione
mirabilit̃ ꝑticulari · Que quidẽ reedificatõ ſic narrata opz ĩ
telligi de mãli edificatõe · Cõſtat aũt ꝙ tl'is reedificatio q̄lis
ibi continet̃ non fuit p⁹ ꝑdictũ ꝓphetã nec etiã ante · vñ ne
ceſſe eſt ꝙ tpe meſſie nr̃i impleat̃ · ¶ Paulus · ¶
¶ Duo ꝑſuppõnis in hac tua argumẽtatione quoꝝ oppoſi:
tum ꝑ tuos ꝓprios doctores poſſet ꝓbari · ꝑmũ enim ꝑſuppo:
nis ꝙ iſta viſio ezechiel' de qua loquens opz intelligi de mãli

edificacõe· Scõm etiam p̃ſuppõis q̄ hec viſio mãlit̃ intellec-
ta nunq̃m fuit impleta poſt p̃dictã ꝓpheciam· ſꝫ oppoſitũ pri
mi habet̃ exp̃ſſe determiatum in libro canhedrin cap̃lo helech
vbi ſup illud verbũ ezechiel' vltimo p circuitũ· xviij· milia
et nomẽ ciuitatis ex illa die dño ibidẽ ſic habetur· dicit Ra
biabba· domus que eſt corã ſancto et benedicto· ſ· deo· xviij·
milib⁹ leucarũ cõtinet̃ ſicut ſcriptum eſt p circuitũ· xviij· mi
lia ꝛc̃· Sup quã autem Rabiſal'· ſic dicit· De ihrl'm cele-
leſti ĩtelligunt̃ hij textus· ſ· ezechielis· hec illi· Ex quib⁹ ma-
nifeſte habes q̄ illud verbũ vltimũ ezechielis quod eſt quaſi
concluſiuũ tot⁹ materie hui⁹ reedificacõis· et p conſequens
tota illa reedificatio intelligenda eſt de celeſti ihrl'm· hoc idẽ
etiam poteſt haberi p auctoritatem Rabimoyſi egipcij ſup̃ p
me allegatã in qua dicit q̄ mons dei et locus ſanctus eius·
et atria domĩ et templũ domĩ et dom⁹ domĩ et porta domĩ et
huiõi· q̃nq̃ꝫ intelligunt̃ ĩ ſcripturis de p̃mio eterno· vnde pꝫ
ſm eũ q̄ illa que in viſione ezechielis de templo dei et domo
dei et porta domĩ et multa huiõi tradunt̃ intelligi pñt de p̃-
mio eterno que in celeſti ihrl'm potiſſime habent̃· Et ſic patꝫ
q̄ ſm doctores tuos reedificatio p ezechielẽ narrata non eſt
neceſſariũ q̄ intelligat̃ de mãli reedificacõe ꝓut tu p̃ſuppõis
Contra p̃ſuppoſitũ tuũ ſcõm ĩ quo dicis conſtare q̄ talis re
edicatio qualis in ꝓphecia ezechielis continet̃ nunq̃m hacte-
nus fuit materialiter impleta· Sunt q̃mpl'imi doctores ſeu
hyſtorigraphi tui aſſerentes q̄ licet talis edificatio ſicut per
ezechielem p̃noſticatur non fuit impleta tempore zorobabel
Neemie ſeu Eſdre· fuit tamẽ poſtea impleta in templo ſcđo
In quo tempore plures reges pſarũ ex aliqua deuotione ad-
diderunt multa ad edificia templi· Similiter et machabei q̄
faciem templi ornauerunt coronis aureis· et multo magis
vt dicit joſephus in libro· xv· antiquitatũ· herodes aſcaloni
ta rex iudee magna edificia fecit et ſumptuoſa ad fortifica-
tionem ciuitatis et decorem templi· vnde ſm iſtos licꝫ in ſcp-
turis non traditur pticulariter quando fuerunt oĩa illa im
pleta que in viſione ezechielis continent̃· poſſibile tamen eſt
ſeu p̃ſumptibile q̄ ĩ ꝓceſſu temporis ſub p̃dictis· ſ· pſis ma
chabeis et herodianis fuiſſent impleta· ll— Saulus· l—
¶ Opinio p̃ma talmudiſtaꝝ ſeu Rabiſal'· nõ videt̃ poſſe
ſtare ꝓpter q̃mpl'ima pticularia que ĩ illa ꝓphecia continent̃

que impoſſibile ſeu valde difficile eſſet applicare ad celeſtia. Scḋa vero opinio etiam videt̃ eſſe inconſona rationi. Naȝ ſi tale edificiū materiale fuiſſet factum in templo ſcḋo ſicut p̃nunciatum fuerat ꝑ ezechielem. fuiſſet de hoc aliqua ſcriptura autentica inter nos quod tamen non apparet. L

¶ Paulus. L Ad illud quod obicis contra p̃mam expoſitionem tibi reſpondeo ꝙ in beatitudine celeſti multi et diuerſi ſunt gradus ſeu ordines beatoꝝ angelorū .ſ. et hoim de quibus non poſſum⁹ i hac vita exiſtentes exquiſitam noticiam habere. licet in ꝓpheciis reuelatõibus inuanit̃. De beatitudine eni celeſti legit̃ yſaie. lxiiij. caplo. quod oculus nõ vidit ꝛc̃. vnde talia non cadunt ſub expſſa ꝛ expliata narratione noſtra licet quodãmodo cadant ſub ꝓpheciis iſinuatõibus. Poteſt etiam exponi p̃dicta reuelatio ezechielis ſpiritualiter de eccl'ia ſanctoꝝ in hac vita cõmorancīuȝ et de regimine eorum in quo multa et varia ſpũaliter ordinata cõſiſtũt ſicut in edificatione ezechieli reuelata. et iſto modo exponit̃ a multis de nr̃is ſaltem ↄgrue quas expoſitiones ꝓpt̃ earum ꝓlixitatem ad preſens omitto. Remitto tamẽ te ad illas cum eas volueris audire. Et nota ꝙ ezechiel inter ceteros ꝓphetas plꝰibus vtitur ꝑabolis, vt patet in p̃ncipio ſue ꝓphecie de viſione rotarum et aĩalium. et in caplo. ij. et. iij. de rotulo libri. et in capitulo. iiij. de latere in quo edificata erat ihrl'm. et de ſartagine et ſic de multis alijs. vt patet in ꝓceſſu ſue ꝓphecie in qua ꝗmplĩmas methaphoras inducit. vnde ip̃e de ſeip̃o deo dicebat ezechielis. xx. a. a. a. domĩe deus ip̃i dicũt de me. nunquid ꝑ ꝑabolas loquit̃ iſte. quaſi dicãt omẽs ſmones iſtius ꝓphete ſunt ꝑabolicĩ. Ex qua conſideratione appaȝ ꝙ iſte viſiones edificacionũ quas Ezechiel tradidit non imerito ſunt methaporice intelligende. et ſic ĩ eis et ſimilibus ſenſus lr̃alis eſt. non ille qui ꝑ lr̃am ſignificat̃ ſȝ ille qui ꝑ res ip̃as quas lr̃e ſignificãt intelligit̃ ꝑut patȝ vere ſcrutanti varios ſcripture ſacre ſenſus. Et hoc facit manifeſte ꝑ iſta expoſitione ſm quã hec reedificatio ezechielis eſt intelligenda ꝑabolice. De hoc aũt quod obicis contra ſecundam expoſitionẽ tibi reſpondeo ꝙ de geſtis ĩ templo ſcḋo poſt primos eius edificatores parum ſeu modicum habet̃ eo ꝙ ꝓphete in templo ſecundo iam deficiebant ſeu languebant. Et ideo hui⁹ͦdi edificiuȝ non inuenit̃ ſic complete narratum.

p̄ſertim cum ī magno ꝓceſſu temporis ꝛ ſub varijs et diuer-
ſis edificatoribꝫ fuit conſtructum vt dictum eſt· Et nota ꝙ
ꝓpheta aliqua ꝓponebat ꝑ modum p̄cepti que tñ non debent
intelligi vt p̄cepta·ſ· ne imponant neceſſitatem obſeruandi
ſed quaſi conſilia que non habent vim obligandi ad penam
ſi non ſeruent̄· vnde ſup̄ capl'o· xlv· dicit̄· Hec dicit dñs deus
Jn p̄mo menſe·i· p̄ma menſis ſumes vitulū ꝺ armento im
maculatum· et expiabis ſāctuariū ꝛc̄· Et ſimilit̄ ponit ali-
qua circa ſacerdotes et circa p̄ncipes in ſacrificijs et ornamē-
tis et ingreſſu templi et alijs que ſi intelligerent̄ vt p̄cepta·
eſſet manifeſte contra illud· Nō addetis ad verbum quod
vobis loquor neque auferetis ab eo· vnde ī veteri teſtamēto
ſicut nullꝰ potuit auferre aliqđ p̄ceptum de hijs que deus p̄c-
piebat ꝑ moyſen· Jta neqꝫ poterat addere aliquod p̄ceptum
vltra iſta· Et ſil'r poteſt dici de edificacōe templi et ciuitatis
hic ꝓpoſita·ſ· ꝙ non ſignificabat reedificatōem templi ali-
quando neceſſario fiendam·ſꝫ edificationem que de conſilio ꝓ
phetico fieri debebat· et ſic p̄dicta edificatio pot̄ intelligi ma
terialiter ſicut ſonat nō ꝓphetizando ꝙ fieret· ſed ꝙ quaſi de
conſilio ad maiorem ꝑfectionē fieri deberet· et ſm hoc ꝑ ſecū-
dam expoſitionem non excludit̄ p̄ma expoſitio· Nam ꝓphe
ta iſtud edificiuꝫ conſulebat fieri materialiter ꝓpter ſignifi-
cationem ſpiritualem illius quā ꝓpheta p̄ncipaliter intende-
bat· Ex quibus patet ꝙ ex iſta reuelatione Ezechielis non
habetur ꝙ xp̄us nōdum venit cum ſm vtramqꝫ expoſitioneꝫ
hec ꝓphecia tranſijt in p̄teritum·

Sequit̄ diſtinctio·v· de ſcrutini ſcripturaꝝ

DIſtinctio quīta de ſcrutinio ſcripturarum lo
quenciū de redemptōne et de modo redemptōis
iſrl' per xp̄m ſeu meſſiā· et cōtinet·xi·capl'a

¶ In p̄mo capitulo oſtenditur ꝙ duplex eſt
redēptio·ſ·corꝑalis et ſpūalis· et ꝙ redemptio
ſpūalis ē digṅoꝛ ſeu ꝑfectioꝛ q̄ȝ redēpcō corꝑal'

¶ In ſecūdo capitulo oſtendit̄ ꝙ habūdancia temporalium
bonorum et libertas a ſubiectiōe humana non reputant̄ ad
redēptionem ſpūalem ꝑ meſſiam ꝓmiſſam·Siľr ꝙ meſſias
non in pt̄ate bellica armoꝛū erat victurus gentes· et ꝙ tali
um bonoꝛū habundācia de cōi curſu hoīes diſtrahunt̄ a diui
na cognitione·qui quidē curſus nō erat mutād⁹ tꝑe meſſie.

¶ In capl'o·iij·oſtendit̄ ꝙ ī ſacra ſcriptura qn̄qȝ agitur de
victoria ſpūali·et ꝙ victoria ſpūalis ē dignior ſeu virtuo:
ſior q̄ȝ victoria tꝑalis·

¶ In quarto capitulo oſtendit̄ ꝙ verus meſſias de quo lo:
quitur ſcriptura excellēcioꝛ et ꝑfectioꝛ in ꝓphetis p̄noſticatur
non ſolū hominibus · ſed etiā angelis dei · Siľr ꝙ redemptio
in ꝓphetis ꝑ meſſiam ꝓmiſſa ceteris redēptionib⁹ de quibus
in ſcriptura fit mentio eſt ꝑfectioꝛ· et ꝑ conſequēs ꝙ huic re:
dēptori·ſ·meſſie victoria competit ꝑfectioꝛ ceteris victorijs
ſcilicȝ victoria ſpūalis·

¶ In capl'o quīto oſtendit̄ ꝙ illa que in ꝓphetias p̄nūciatio
nibus tradunt̄ ſonācia bella ſeu victorias corpoꝛales non
ſūt applicanda p̄mo aduentui meſſie· ſed ſecūdo·

¶ In capitl'o ſexto oſtendit̄ ꝙ mod⁹ redempcionis ꝓpl'i dei
ꝑ meſſiam ſm̄ ſcrutiniū ſcripturaꝝ· p̄mo fundari debet·ꝯſe:
quēter vero eius cōgruitas ſeu ꝯueniencia ſm̄ rōnē q̄n⁹ fra
gilitas humana ꝑmittit inueſtiganda eſt·

¶ In capl'o ſeptio oſtendit̄ ꝙ ille ſeruus dei de quo loquit̄
yſaias capl'o·liij·ꝑ totū· et in fine p̄cedentis capituli eſt ver⁹
meſſias· nō autem ꝓpl's iudeoꝝ ſicut Rabi ſal'·falſo finxit
et ꝙ ex illo capl'o cum fine p̄cedētis capl'i habent̄·xi·ꝯcluſio:
nes plane tradite que ꝓprie meſſie noſtro applicant̄ qui nō
ꝑ potenciā armoꝝ alios vīcendo· ſȝ pocius parcēdo et moriēdo
ſuos redemit a ſuitute pc̄ti ·ñ aūt a ſeruitute corꝑali huāna

¶ In capitl'o·viij·oſtendit̄ ꝙ licȝ de⁹ potuiſſȝ hominē redi:
mere a pc̄tis ſine paſſione et morte xp̄i · nō tn̄ ex hoc dicend̄

eſt ꝙ fruſtra hominē ꝑ xp̄i paſſionē redemit.
¶ In capitulo. viiij. oñditur ꝙ mod⁹ liberationis populi
dei a pc̄to ꝑ paſſionem ⁊ mortez xp̄i fuit ꝯuenienciar ex ꝑte
dei liberātis q̄ȝ ſi ꝑ ſolam diuinā miam ꝓpl'm liberaſſet.
¶ In capl'o decimo oſtendit̄ ꝙ modus liberacōnis ꝓpl'i dei a
pc̄to ꝑ mortem et paſſionez xp̄i fuit ꝯuenientior ex ꝑte xp̄i
ꝑ quē facta fuit redēptio ſeu liberatio q̄ȝ ſi ꝑ ſolam diuinam
miam popul⁹ fuiſſꝫ liberatus.
¶ In capl'o. xj. oñditur ꝙ modus liberacōnis populi dei a
peccato ꝑ paſſionē et mortē xp̄i fuit cōuenientōr ex ꝑte ꝓpl'i
q̄ȝ ſi ꝑ ſolam diuinam miam popul⁹ fuiſſet liberatus.

¶ Capitulū ꝑmuȝ in quo oſtendit̄ ꝙ duplex eſt redēptio. ſ.
corꝑalis et ſpūalis et ꝙ redemptio ſpiritualis eſt dignior ſeu
ꝑfectior q̄ȝ redemptio corꝑalis. Ꝟ Saulus. Ꝟ
Habeo mentē tuā circa ꝯgregacōnem iſrahelis que ꝑ
meſſiam ſeu xp̄m ꝓnoſticat̄ fienda. Sed volo vt mi-
chi dicas quid ſentis de redemptione quā ꝓphete fre-
quenter ꝓmittunt populo iſrahelitico per meſſiam. vt cum
dicit̄ yſa. lix. veniet ad ſyon redemptor. et. xlviij. auditum
facite hoc vſqȝ ad extremuȝ terre dicite. dicite redemit dominus
ſeruum ſuum iacob. et multa ſimilia que in propheciis pro-
miſſionib⁹ ꝯtinent̄ qḋ nō poť dici iam impletū. cū iudei ſeu
popul⁹ iſrahelitic⁹ non eſt redemptus a ſuitute. ſȝ ꝑ oppoſitū
nec etiā fideles xp̄i tui quos dicis eſſe veros iſrahelitas fue-
runt ꝑ xp̄m tuū redempti a ꝑſecucōibus ſeu afflictionibus
mūdi. vt patȝ in hiſtoriis ꝑmitiuorū tuorū. neqȝ etiā hodie
ſūt redēpti ab huiōi aduſitatib⁹ in diuſis ꝑtib⁹ orbis. Ex q̄
patȝ ꝙ xp̄s tu⁹ nō fuit ver⁹ redēptor ꝓpl'i ⁊ ꝑ ꝯñs nec verus
meſſias. Ꝟ Paul⁹. Ꝟ Circ̄ iſtā ꝯcōnez redimere ſeu re-
demptio et huiōi. ſil'r ē dicendū ſicut ſup̄ de ꝯgregatione. Eſt
enī duplex redemptio. ſ. corꝑalis. vt cuȝ dr̄ exodi. vj. redimā
vos in brachio extēto. et exo. xv. ca°. dux fuiſti i miſericor-
dia tua ꝓpl'o tuo quē redemiſti qḋ intelligit̄ de redemptōne a
ſeruitute egipciaca que corꝑalis erat et ſic de ml'tis aliis. Eſt
aūt alia redemptio ſpūalis. ſ. cum homo redimit̄ a ſeruitute
pc̄ti de qua in pſ̄. Ex vſuris ⁊ iniquitate redimet aīas eoꝝ.
Et alibi. Et ipſe redimet iſrl' ex oībus iniquitatib⁹ ſuis. et
ſic de multis ſil'ibus vnde redēptio ꝑ meſſiam in ꝓphetis ꝓ-

miſſa ītelligēda eſt· nō de ꝑma redemptione·ſ·corꝑali ſicut·
redēpcio egipciaca ⁊ babilonica·ſ ſpūali·ſ·a ſuitute peccatí
ſic̄ de ɔgregatione dictū eſt·talis enī redēptio·ſ· ſpūalis val:
de dignior eſt q̄ꝫ redēptio corꝑalis·et ſic magis ꝑtinens ad bo
na que ꝑ vez redēptorē meſſiā ꝓmittunt· ¶ Saulus·
Duo ꝑſupponiſ que tibi incumbūt ꝓbanda ad tuū habendū
intentū·quoꝝ vnū eſt ꝙ ſpūalis redēptio eſt dignioꝛ q̄ꝫ corpo
ralis cuiꝰ oppoſitū tenet̄ cōiter·wlgarit̄ enī dicit̄· Non bene
ꝓ toto libertas vendit̄ auro qđ cōiter intelligunt homines de
libertate a ſuitute hūana·ꝑſupponis etiaꝫ ſcđo ꝙ maioꝛa bo
na magis ꝑtinēt ad ꝓmiſſionē meſſie q̄ꝫ mīora·videamus
ergo de ꝑmo·deinde ꝓcedamꝰ ad ſcđm· Paulus·
¶ Ad ꝑmū tibi rn̄deo ſic ꝙ redemptio ſpūalis·ſ·a ſeruitute
peccati eſt dignioꝛ ſeu maior q̄ꝫ redēptio corꝑalis·ſ·a ſuitu:
te humana ſatis videt̄ notū· Si enī infideles ſeu pagani lu:
ce fidei carētes ɔcedūt bona aīe potiora eē,q̄ꝫ bona corꝑis· vt
patꝫ nō ſolū ꝑ ſtoycos q̇ bona extioꝛa nō iudicāt eē bona ho
mis· ſ etiā ꝑ perīpateticos qui dicūt bona extioꝛa eſſe bona
homis licꝫ mīma·vtriqꝫ enī tenēt bona aīe dignioꝛa eē ⁊ ma
ioꝛa q̄ꝫ bona corꝑis· Cuiꝰ rō patꝫ·nam cū corpꝰ ſit ꝓpter anī
mā ſicut mā̄ ꝓpter formā· Conſtat ꝙ bonū aīe potiꝰ eſt q̄ꝫ bo
nū corꝑis·finis enī habet rōneꝫ optimi ſm ph̄m·hoc aūt qđ
allegas de libertate corꝑali ꝙ nō bene ꝓ toto ⁊c̄·ꝓut wlgarit̄
dicit̄·verū eſt·nam auꝝ ſeu diuicie et huiōi ſūt de bonis exte
rioꝛibꝫ homīs que ſūt mīoꝛa bona q̄ꝫ libertas corꝑalis que eſt
de bonis corpoꝛis·que quidem bona corpoꝛs ſm ſnīam phi·
ſunt media inter bona anime que ſunt maioꝛa et bona exte
rioꝛa que ſunt minoꝛa· Et ideo non bene venditur libertaſ
corpoꝛis que eſt de medijs bonis ꝓ toto auro quod ē de bonis
mīmis· Et eadem racione ꝑmo et foꝛcioꝛi libertas anime n̄
bene venditur·non ſolum ꝓ toto auro·ſed etiam ꝓ libertate
corꝑis cū bona aīe excedāt in digtate· cetera bona hoīs tam
corꝑis q̄ꝫ extioꝛa ratione ꝑdicta·vnde ⁊ pſ̄·cū dixiſſet· apᵈ
dn̄m eſt mīa et copioſa·apud eū redēpcio·vt oſtenderet que
eſſet illa redēpcio copioſa ſtatim ſubdit· Et ipe redimet iſrl̄
ex oībus iniquitatibꝫ eiꝰ·q·d·illa eſt magna ſeu copioſa re
dēptio in qua redimit̄ iſrl̄ ab iniquitate·redēptio enī a ſub:
iectione hoīm·licꝫ bona non tam̄ magna eſt ſeu copioſa·

¶ Capl'm ſcȯm in quo oſtendit̃ ꝙ habūdancia tꝑaliū bono
rū ⁊ libertas a ſubieccōe hūana nō requirunt̃ ad redēptionē
ſpūalē ꝑ meſſiā ꝓmiſſā· Siľr ꝙ meſſias nō in ꝑtate bellica
armoꝝ erat victur⁹ gētes· ⁊ ꝙ taliū bonoꝝ habūdācia de cōi
curſu hoīes diſtrahunt̃ a diuina cognicōe· qui quidē curſ⁹ ñ
erat mutand⁹ tempore meſſie· ⸗ Saulus· ⸗

Qvicquid ſit de compacōe harū redēptionū adinuicez
cōcedo tibi ꝙ tꝑe meſſie redimēdi ſūt iſrľ ſpūalit̃· ſ·
ab iniquitatib⁊· legit̃ eni iere· l· In tꝑe illo queret̃ in
iquitas iſrľ et nō erit et pctm̄ iuda et nō iuenietur qm̄ ꝓpici⁹
ero eis quos reliquero· Et ſi forte hec v̓ba intelligant̃ de re
demptione a captiuitate babilonica multo a forciori intelli
genda ſūt de redēptione a captiuitate hodierna ad quā requi
rit̃ pn̄ia redimēdorū· vt habet̃ deutro· xxx· vbi ſic dr̃· Conū
teris ad dn̄m deū tuū et audies vocem ei⁹· Et infra· et con
uertet dn̄s captiuitatē tuā et miſerebit̃ tui ⁊c̃· que ad lr̃am
de captiuitate hodierna intelligunt̃· et ſic nō eſt dubitandū
ꝙ ad redēptionē hodiernam requirit̃ vera pn̄ia in ipis redi
mendis· Sed ex hoc non ꝯcludit̃ ꝙ redēptio corꝑalis· ſ· a ſer
uitute humana requirat̃ in redemptōe meſſie· Nam ad hoc
ꝙ ipa redēptio ſpūalis ſit ꝑfecta et integra requirit̃ redēptio
corꝑalis q̄ exſpectat̃ ꝑ hoc ꝙ aliquis rex de gn̄e dauid vincat
potenter ceteras nationes mūdi talit̃· ꝙ tot⁹ iſrľ deducat̃ a
ſubiectione gentiū· et remaneat in libertate mera ſub dn̄io
dei et ſui meſſie ſeu xp̄i· vt habet̃ expreſſe ezechi· xxxiiij· vbi
de hac redēptione loquēs dicit· Et ſciet· ſ· iſrľ ꝙ ego dn̄s cū
cōtriuero catenas iugi eoꝝ et eruero eos de manu impancium
ſibi· Et ibidē paulo ante dr̃· Ego aūt dn̄s ero illis ī deum·
et ſuus me⁹ dauid princeps in medio eoꝝ· De hac etiā vic
toria gn̄ali ipi⁹ meſſie· legit̃ nūi· xxiiij· orietur ſtella de ia
cob· et ꝯſurget v̓ga de iſrľ ⁊ ꝑcuciet duces moab et vaſtabit
om̄s filios Seth· ⁊c̃· Ex quib⁊ et alijs ibi cōtentis eſt māifeſ
tum ꝙ de iſrľ debet ſurgē aliquis potens qui om̄s filios Seth
ſ· totū mūdum qui de Seth deſcendit liberet· Nā noe a quo
totū gen⁹ humanū hodie deſcēdit de ſeth deſcēdē dinoſcit̃· vt
habetur gen̄· v· Et ſic ꝑ talem victoriam erūt filij iſrľ liberi
a ſubiectione gentiū· que quidē libtas ē quodamō neceſſaria
ad libtatem a pctō habendā per quā futura vita acquiritur
ꝓut ille mḡr magn⁹· ſ· Rabi moyſes egipci⁹ in ſuo deutro·

titl'o de pnia capitl'o. ix. ſuffitienter oſtendit ſic dicens. ꝓpꝫ
hoc deſiderauerūt iſrl' et ꝓphete eoꝝ et ſapiētes eoꝝ dies meſ
ſie vt quieſcerēt a ſubiectione regnoꝝ. nequā que nō dimit-
tūt iſrl' ad laborandum in lege et ꝑceptis ꝓut debēt. et vt in
ueniat eis requies ⁊ ml'tiplicent iuſticiā ꝑ quā mereant vi
tam futuri ſeculi. hec ille. Et idem in titl'o de regibꝰ et bellis
eoꝝ capl'o vltimo loquēs de tpe meſſie ſic ait. In illo tpe nō
erit fames neqꝫ bellū neqꝫ zelus ſeu ꝯtentio. quia bona erunt
valde affluencia et oia mineralia inuenient ſ̄c terra et non
erit cura hoim niſi vt cognoſcant deum tantūmodo. hec ille.
Video igit̄ ſm̄ veraꝫ doctnaꝫ iſtius doctoris. ꝙ libertas a ſb-
iectione humana eſt neceſſaria in tpe meſſie ad habendū ve-
ram libtatem ſeu ꝑfectā. Et idō nō oportꝫ exponere redemp-
tionē ꝓmiſſam in ꝓphetis ꝑ tpe meſſie ꝑ redēptionem ſpūalē
tantū. ſꝫ etiā ꝑ corꝑalem. que tamē libtas. ſ. corꝑalis nō fuit
hactenꝰ per meſſiam tuū gnalit̄ vt dictū eſt habita. vnde et
expectāda eſt homi ꝑ verū redēptorem. ſ. meſſiam a nobis ex
pectatum. Paulus. Si bene ꝯſideras ma-
giſter tuus Rabimoyſes deficit in ſcrutinio ſcripturarū de
vero meſſia loquētiū in multis et ſpālit̄ i duobꝰ que ad ꝓpo-
ſitum ꝑtinent. ꝑmo eni deficit in hoc ꝙ aſſerit habūdanciam
bonoꝝ tꝑaliū vtpote libtas corꝑalis a ſubieccōe hūana. Silr
et pax tꝑalis et magna copia diuiciaꝝ huiꝰ mūdi fuiſſe ne-
ceſſaria ad hoc vt hoies cognoſcāt deum. et in diuinis operi-
bus exercitent̄ ſeu ꝓficiāt. Scdo deficit aſſerens ꝙ meſſias ꝓ-
miſſus habebat vincē oms nationes mūdi potent̄. et ſic edu
cere ꝑpl'm iſrl'iticū a ſubieccione gentiū. ꝑmꝰ eni defectꝰ pꝫ.
Si eni ſcrutatus fuiſſet ſcripturas manifeſte inueniſſet ꝙ ha
bundācia tꝑaliū bonoꝝ ē potiſſima cauſa ſeu occaſio obliuiſ-
cendi deum et ydola colendi. legit̄ eni deutro. viij. Ego ꝑci-
pio tibi ne poſtqꝫ comederis et ſaciatus fueris et domos pul
cras edificaueris et habitaueris in eis. habuiiſqꝫ armenta et
ouiū greges argenti et auri cūctorūqꝫ rerum copiam. eleuet̄
coꝛ tuū et nō remiſcaris dni dei tui q̄ eduxit te de terra egip-
ti. Et infra. Si oblitꝰ fueris dni dei tui ambulabis pꝰ deos
alienos ⁊c̄. hēs gͦ ex teſtionio eximij ꝓphetaꝝ. ſ. moyſi ꝙ co
pia tꝑaliū bonoꝝ occaſionē ꝑbet nō cognoſcendi deū. ſꝫ obli
uiſcendi. Idem habes ꝑ teſtimoꝰ illiꝰ ſapiētiſſimi. ſ. ſalomo
nis qui ꝓpū. xxx. a deo inſtant̄ petebat. mēdicitatē ⁊ diuicias

ne dederis michi · ſz tm̄ victui meo tribuas neceſſaria ne foꝛ
te ſaturat⁹ illiciar ad negandū · et dicā · quis eſt dn̄s · Hono:
res etiā hui⁹ mūdi impediūt cognicōez intellectuā · teſtante
dauid · homo cum in honore eſſet non itellexit · Si ergo tu⁹
magiſter ſcrutat⁹ fuiſſet huiōi et ſil'es ſcripturas nō aſſeru:
iſſet ꝙ copia bonoꝝ rerū tp̄aliū requirebat̄ de directo ad cog
nicōez dei · Scōus vero defect⁹ tui mḡri dicentis ꝙ meſſias ꝓ
miſſus cum potentia armoꝝ coꝛp̄ali deberet vincē totū mun
dum et vniūſum patz manifeſte · yſa · xlij · vbi de meſſia ad
lr̄am tractat̄ ſic legit̄ · Ecce puus meus ſuſcipiā eum · elect⁹
meus complacuit ſibi in illo aīa mea et dedi ſpm̄ meū ſup̄
eum · judiciū gentibꝫ ꝓferet non clamabit nec acapiet p̄ſo
nas nec audiet̄ foꝛis vox ei⁹ · calamū quaſſatū nō ↄteret · et
linū fumigans nō extinguit in veritate educet iudiciū · non
erit triſtis neqꝫ turbulent⁹ donec ponat in terra iudiciū ⁊ le:
gem ei⁹ inſule expectabūt · Ex quo habes ꝙ meſſias ꝓmiſſus
cum ſūma humilitate et māſuetudine docturus eſt gentes ⁊
datur⁹ legem ſuam · nō in tuml'tu ſeu elatione que ꝑtinent
ad exerciciū coꝛp̄alis victoꝛie · Ioez habet̄ zacharie · ix · vbi de
aduentu meſſie ſm̄ maioꝛes doctoꝛes tuos tractat̄ legit̄ · ex
ulta ſatis filia ſyon · iubila filia ihꝛl'm · ecce rex tuus venit
tibi iuſtus et ſaluatoꝛ ip̄e pauꝑ aſcendēs ſup̄ aſinā et ſuper
pullū aſine et diſperdam quadrigā ex effraym et equum de
ihꝛl'm · et diſſipabit̄ arcus belli et loquet̄ pacem gentibus · et
poteſtas ei⁹ a mari vſqꝫ ad mare · et a fluminibus vſqꝫ ad fi:
nes terre · Ex quo habes ꝙ meſſias ꝓmiſſus in pauꝑtate et
magna deieccōe venturus erat et nō cum quadrigis ⁊ equis
nec in bellicis armis · ſz pacem loquēdo ſuū dn̄iu3 erat exten:
dendum ꝑ oꝛbem · quas auctes mḡr tuus Ra · moy · ſi cōſi:
deraſſet certe nō dixiſſet · in libro et capit'o ꝑ te allegatū · ꝙ
ſicut dauid vicit moabitas · ſ · ꝑ vim armoꝛu3 · Sic meſſias
victur⁹ erat totū vniūſum qd̄ non eſt veꝝ · Nam victoꝛia
xp̄i mere ſp̄ūalis intelligenda eſt · vt patebit ſicut et ſua re:
demptio · P ____ Saulus · P ____ Rabimoyſes poſſet re
ſpondē ad tuas obieccōes · Et p̄mo ad p̄mū ſic · licꝫ eni verū
ſit ꝙ de cōi curſu hoīm habūdancia ſeu affluēcia tp̄aliū bono
rū ipediat a cognicōe dīna et et̄ a noticia veritatis tm̄ ſp̄āli
ſeu ſingl'ari dono diuino poſſet homo cū huiōi affluēcia non
impediri a taliū bonoꝝ ſp̄ūaliū ↄſecutōe · Legit̄ eni de abꝛahā

geñ · xiij · ꝙ erat mľtum oneratꝰ in pecudibꝫ argento ⁊ auro.
Et tam̃ legiť ibidẽ · xviij · ambula coꝛam me ⁊ eſto ꝑfectuſ
Ex quo patꝫ ꝙ affluẽcia bonoꝝ reꝝ tꝑaliũ nõ nccĩo impedit
ꝑfectionẽ humanã · et ſic videreť intelligendũ in tꝑe meſſie
ſ · ꝙ hoĩes etiã dono dei ſpeciali ꝑ bonã affluenciã bonoꝝ tꝑa-
liũ non impedienť a diña cognicõe et amoꝛe · ſꝫ poci⁹ in ea ꝓ
ficient · Paulus · Concedo tibi ꝙ illi qui
ſũt in magna ꝑfectione ꝯſtituti nõ diſtrahunť ꝑ habundan
ciam bonoꝛũ tꝑaliũ a diuina cognicõe et amoꝛe · ſꝫ hoc ꝑtinet
ſolũ ad magnos et ꝑfectos ſicť abꝛaham · ſꝫ ad cõeꝫ ſeu vulga
rem ꝑplm auctes ṗdicte teſtanť oppoſitũ · ſ · ꝙ huiõi habun-
dancia nõ adiuuat ſꝫ diſtrahit · Cum aũt meſſias debet cõeꝫ
doctrinã exercẽ oĩbꝫ ꝑplis ꝑ quã deũ cognoſcant et ei adhe
reant opoꝛtꝫ ꝙ non eos alliciat ſeu attrahat ꝑ bona tꝑalia q̃
de cõi curſu hoĩes ab hoc diſtrahũt · Saulus ·
¶ Et ſi de cõi curſu verũ ſit ꝙ habũdancia tꝑaliũ bonorum
hoĩes diſtrahat a diuina cognicõe et huiõi ſicut auctes ꝑ te
allegate videnť dicẽ · In tꝑe auteꝫ meſſie hoc erit nouũ · ſ · ꝙ
huiõi habũdancie tꝑaliũ non ſoluꝫ nõ diſtrahunt · ſꝫ etiã ad
iuuãt hoĩes ad diuina cognoſcenda · et bona oꝑa exercenda ·
Sic enĩ de cõi curſu nature eſt ꝙ lupus agnũ capiat et par-
dus hedũ et huiõi · Et tñ de tꝑe meſſie legiť yſa · xj · Habita
bit lupus cum agno et pardus cuꝫ hedo accubabit vitulus
et leo et ouis ſiľ moꝛabunť ⁊c̃ · pari igiť modo iſtud nouum
foꝛe meſſie tꝑe debet credi · ſ · ꝙ hoĩes bonis tꝑalibꝫ repleti ñ
impedienť ex hoc a diuina cognicõe · ſꝫ poci⁹ ꝑ ea adiuuenť et
ꝓficiãt · deo hoc oꝑante de nouo in hõibꝫ ſicť inť bꝛuta aĩalia
ſuṗdicta ſocietatem inſuetam factur⁹ eſt dicto modo ·
¶ Paulus · In hac reſponſione ſeu cauillacõe tua
manifeſte cõtradicis doctrine magiſtri tui Rabimoyſi ſuṗ
dicti · Dicit enĩ in li · de iudicibꝫ titľo allegato · capľo · xij · nõ
aſcendat ſuꝑ coꝛ · ꝙ in tꝑe meſſie ceſſet aliquid de ꝯſuetudine
mũdi · aut ſit aliquid nouũ in hijs que facta ſũt a pĩcipio ·
ſꝫ mũdus ſm ꝯſuetudinẽ ſuam incedet · hoc enĩ qd̾ dť in yſa ·
Habitabit lupus cum agno · ꝑabolicũ eſt et enigmaticum et
ſigť ꝙ iſrľ habitabit confidenť cum impijs ſeculi qui figu-
ranť vt lupus et pard⁹ in ſcripturis · hec ille · Ex quo habes
ꝙ ſm tuũ mgr̃m non eſt dicendum ꝙ conſuetudo naturaľ
ſeculi muteť tꝑe meſſie · ſꝫ auctes hoc ſonãtes ſũt exponende

tanq̄ꝫ ꝑabolice· vnde patꝫ ꝙ dicere ꝙ in tp̄e meſſie hoīes quū
cōir ꝑ affluenciā tp̄aliū bonoꝝ alias diſtrahebant̄ a cognicōe
ſpūaliū tunc ꝑ nouū donuꝫ dei per tp̄alia non diſtrahant̄· ſꝫ
pocius ad diuina ſeu in diuinis ꝓficiant eſt manifeſte ꝯtra doc-
trinam expreſſam tui magiſtri·

¶ Capitulū tercium in quo agit̄ ꝙ in ſacra ſcriptura qn̄qꝫ
agit̄ de victoria ſpūali· ⁊ ꝙ victoria ſpūalis eſt dignior ſeu
virtuoſior q̄ꝫ victoria corꝑalis· Saulus·

Circa ſcōm qd̄ obiciebas contra Rabimoyſen dicē-
tem ꝙ meſſias victurꝰ erat vniūſum vi armorū qd̄
dicas eſſe falſum· aſſeris enī ꝙ victoria xp̄i tui habu
it eſſe mere ſpūalis tibi reſpondeo ꝙ hec aſſertio tua eſt ma
nifeſte ꝯtra cōeꝫ curſum loquēdi ſcripturaꝝ· Eſt enī iꝯſona
oībꝰ victorijs que ī geſtis ſacre ſcripture repiunt̄· victoria
enī quā abraham habuit de quīqꝫ regibꝰ tp̄alis fuit· per quā
a melchiſedech ſacerdote dei excelſi benediccōeꝫ accepit eo ꝙ
deo ꝓtegente hoſtes in manu ſeu poteſtate ſua habuit· vt le-
git̄ gen̄ ·xiiij· Egipcijs etiā in mari v̓tute diua corꝑalit̄ ſub-
merſis victoria diuina laudat̄ cantātibꝰ moyſe ⁊ filijs iſrl̄·
Dextera tua dn̄e ꝯfregit īimicum· exo·xv· Idem de victo-
rijs ioſue et de mltis alijs que tp̄ibus iudicū in iſrl̄ contige
runt vſqꝫ in tp̄e dauid qui ſm̄ te figura fuit xp̄i tui· Iſte
etiam dauid qui ꝓlia dn̄i mltiplicit̄ ꝓliauit· et grāruꝫ actio-
nes de tot victorijs agens ip̄i deo pſallens dicebat· qui docꝫ
manus meas ad ꝓliū· et digitos meos ad bellum· qd̄ intel-
ligitur de corꝑali victoria· Non ergo repio ꝑ ſacras ſcriptu
ras diſcurrendo hanc victoriā ſpūalem quā tuo meſſie at-
tribuis· cuiꝰ rōnes ſic incōuenient̄ impꝓbas· Rabimoy· qui
illud verbū· vaſtabit om̄s fideles ſeth· qd̄ intelligit̄ de meſ-
ſia de victoria corꝑali expoſuit· ſic̄ et alia oīa in ſacra ſcrip-
tura contenta que de victoria loquunt̄· de corꝑali victoria
intelligunt̄· Paulus· Victoria ſpūalis
non ſolū repit̄ in ſacra ſcriptura· ſꝫ etiam affirmat̄ ip̄am eē
meliorem q̄ꝫ victoria corꝑalis· Legit̄ enī ꝓū·xvij· melior eſt
viro forti et qui dn̄atur aīo ſuo expugnatore vrbiū alias v̓
bis· Ratio autē quare paciens vir virtuoſe melior ē viro
forti· aſſignat̄ cōir ab expoſitoribꝰ ſic· Nam paciencia que ē
virtꝰ ꝓpe ꝯſiſtit in fortitudie aīe ꝑ quā equanimit̄ tollerant̄

adūſa · Et ideo quāto aīa melior eſt corpore · tanto fortitudo
aīe eſt melior q̄ȝ fortitudo corꝑalis · Ratio aūt ſcdi · ſ · cum di
cit · qui dn̄atur aīo ſuo melior eſt expugnatore vrbiū talis ē
Nam ſenſitiuꝰ appetitꝰ ꝑ maiori ꝑte in homībus dn̄atur ap
petitui intellectiuo · licȝ ꝯtra ordinē rōnis · Sed ille cuiꝰ ratio
dn̄atur ſuo ſenſitiuo appetitui ꝑ ꝯn̄s dn̄atur dn̄ijs ceterorūȝ
hoīm · ⁊ ſic tale dn̄iūȝ vl' victoria maior eſt ſeu v̇tuoſior q̄m
victoria corꝑalis · vnde dyogenes ph̄us de alexādro magno
qui q̄ȝ pl'imas vrbes expugnauerat audact̄ dicebat ꝙ alexā
der erat ſuus ſui ſui · nam dyogenes ꝑ rationē dn̄abat̄ ſuo
ſenſitiuo appetitui · cui · ſ · ſenſui alexander diligent̄ ſeruiebat ·
mouebat̄ enī alexander ſollicite ꝑ ambitionē et cōcupiām ·
quibꝫ tamē dyogenes dn̄abat̄ ꝑ rationē eas ſubiciens · Habes
igit̄ ꝑ auc̄tē ſacram et rationē ꝙ eſt dare victoriam ſpūalē
et ꝙ talis victoria eſt melior q̄ȝ victoria corporalis ·

¶ Capitulum quartū in quo oñditur ꝙ verus meſſias de
quo loquit̄ ſcriptura excellentior et ꝑfectior in ꝓphetis ꝑnoſ-
ticat̄ · non ſolū homībus · ſȝ etiā angelis dei · Sil'r ꝙ redemptō
in ꝓphetis ꝑ meſſiam ꝓmiſſa ceteris redemptōibꝫ de quibus
in ſcriptura fit mentio eſt ꝑfectior · et ꝑ ꝯn̄s ꝙ huic redēpto-
ri · ſ · meſſie cōpetit victoria ꝑfectior ceteris victorijs · ſ · vic-
toria ſpūalis · Saulus ·

Audio illa que dicis de victoria ſpūali et de eiꝰ cōpa-
tione ad corporalē victoriam · Sed vt iſta ad ꝓpoſitū
tuū applicētur oportȝ te duo ꝓbare · quoꝝ vnū eſt ꝙ
huiōi victoria ſpūalis ꝑtineat ad verū meſſiaȝ · Aliud vero
ꝙ ꝑ talem victoriam quā dicis ſpūalem meſſias tuus rede-
mit populū iſrl'iticū ſeu ſuos fideles · Paulus ·
¶ Concedo tibi ꝙ hec ſūt ꝑ me ꝓbanda · Et ideo prius ꝓba
bo p̄mūȝ · deinde ſcdm · Ad ꝓbationē igit̄ p̄mi p̄ſuppono ti-
bi duo · vnūȝ eſt ꝙ meſſias de quo loquimur excellentior ⁊ ꝑ
fectior p̄noſticat̄ in ꝓphetis eſſe ceteris quibuſcūqȝ hoībus ·
Aliud eſt ꝙ redemptio in ꝓphetis ꝑ meſſiam ꝓmiſſa ceteris
redemptionibꝫ de quibus in ſc̄ptura fit mentio eſt ꝑfectior ·
P̄mūȝ patȝ nam licet in vetteri teſtamēto mlt̄i fuerūt ſancti
et ꝑfecti viri · vt patriarche int̄ quos p̄ncipalis fuit abrahā
cui facta eſt ꝓmiſſio future b̄titudinis · geñ · xxij · Similit̄
fuerunt et ꝓphete de quibus moyſes fuit principalis in legis

datione et in dei cognitione et in miraculoꝝ opatione ꝓut
de eo testat̄ scriptura deutro· vltimo· Et non surrexit vltra
ꝓpheta in isrl' sicut moyses· quē nosset dn̄s facie ad faciem
in oibus signis atq; portentis ⁊c̄· Sil'r fuerunt alij qui eo ꝙ
ꝑl'm isrl' saluauerūt ab hostib⁹ dicunt̄ saluatores· vt legit̄
de aboth· iij· judicum· Suscitauit dn̄s eis· s· filijs isrl' salua
torem vocabulo aboth alias hayoth filiū Gera filiū gemmi
qui vtraq; manu ꝓ dextera vtebat̄ ⁊c̄· Sil'r de sompsone le:
git̄ iudicum· xiij· Ipse saluabit isrl' de manib⁹ philistinoꝝ
et sic de mlt'is alijs· tamen int̄ om̄s illos null⁹ fuit tante ꝑ:
fectōis ꝙ de eo dicant̄ tam magna ⁊ sublimia sic̄ dicunt̄ de
messia ꝓmisso· Ex quo patz ꝓpositū· s· ꝙ messias ꝓmiss⁹ in
ter ceteros patriarchas et ꝓphetas seu saluatores fuit excel:
lentior· Saulus· Allega illa magna et
sublimia que de messia dicuntur in ꝓpheciis· sic ꝙ de nullo a
lio sil'ia dicunt̄· Paulus· Ysaie· lij· cuȝ
de redemptione seu saluatione vltia que ꝑ messiam erat fi:
enda loqueret̄ dicens· q̄; pulcri sup̄ montes pedes annūcian:
tis et p̄dicantis pacem· annūciantis bonū· p̄dicātis salutem·
dicentis· syon regnabit de⁹ tu⁹ ⁊c̄· Et ifra· ꝑauit dn̄s brach
ium sanctū suū in oculis oīm gen̄cū· et videbūt om̄es fines
terre salutare dei nostri ⁊c̄· Et infra· p̄cedet eni vos dn̄s et
cōgregabit vos deus isrl'· que et multa alia que in hoc con
textu cōtinent̄ de redēptione que ꝑ veꝝ messiam erat fienda
s̄m om̄s expositores tam nr̄os q̄; tuos itelligunt̄· et vt ibi:
dem declararet ꝓpheta maximā dig̃tatem hui⁹ redemptoris
in eodem cōtextu nullo alio īterposito subdit· Ecce intelliget
s̄u⁹ me⁹ exaltabit̄ et eleuabit̄ et sublimis erit valde· Quis
aūt sit iste seruus de quo loquit̄ ꝓpheta translatio caldayca
ondit dicens in hoc loco· Ecce intelliget s̄uus me⁹ messias·
quid aūt sig̃ficent verba ꝓphete in hac t̄na replicatōe excellē
tissima cum dicit· exaltabit̄ et eleuabit̄ et sublimis erit val
de· Talmudici expositores in hoc loco declarāt dicentes sup
hijs v̄bis sic· Exaltabit̄ plus q̄; abraham· et eleuabit̄ plus
q̄; moyses· et sublimis erit valde plus q̄; angeli mistri· s· deo
ministrantes· Ex quib⁹ verbis ꝓpheticis sil' cuȝ talmudicis ex:
positōibus satis habes ꝙ nulli pr̄m nec ꝓphetaꝝ tanta dig
tas cōpetit sicut messie· qui nō solū maior q̄; abrahaȝ pater
fidei et q̄; moyses in tota domo dei fidelissimus· nūi· xij· sed

et ſublimioꝛ q̃z angeli dei denotat̃ · pᵒ p̃ſuppoſitũ manifeſtuꝫ
eſt · 2ᵒ vero p̃ſuppoſitũ · ſ · ꝙ redẽptio que ꝑ meſſiam erat fien=
da eſt excellentioꝛ alijs ceteris que in p̃teritis tꝑibus fuerunt
ꝓbatur ꝑ illud yſa · xlv · Iſrl' ſaluat⁹ eſt in dño ſalute eter
na · non ꝯfundemĩ et non erubeſcetis vſqꝫ in ſeculuꝫ ſeculi ·
Ex quo patꝫ ꝙ ſalus iſta eſt ꝑpetua non habens finẽ qᷓ non
poteſt dici de aliqua ſaluatione quaꝫ in p̃teritis tꝑibus filij
iſrl' habuerunt · oĩs enĩ fuerũt limitate in tꝑe · q̇a ſolũ cer=
tis tꝑibus durauerũt · vt patꝫ de egipciaca et babilonica et a=
lijs ꝑticularibus · ¶ —— Saulus · ¶ —— Verba hui⁹
auctis quã vltimo allegas videnť loqui de p̃terita ſaluatõe
Dicit enĩ · iſrl' ſaluat⁹ eſt in dño que eſt de p̃terito · non enim
dicit ſaluabiť · Ex quo patꝫ ꝙ tꝑe yſaie loquẽtis illa ſalua
tio de qua loquiť iam trãſiuerat in p̃teritũ · ſꝫ iſta de qua agi
mus futura erat tꝑe iſti⁹ ꝓphete · et ideo non videť ꝙ de ipſa
ꝓpheta loquať · ¶ —— Paulus · ¶ —— Tua cauillatio
nullũ habet hic locum · tũ quia mãifeſtũ eſt ꝙ ꝓphete ſepiſ=
ſime loquunť de futuris ꝑ modũ p̃teriti · et hoc ꝓpter certitu=
dinẽ ꝓphecie · Illa enĩ que a deo ſibi reuelanť ita indicãt eẽ
certa ac ſi eſſent p̃terita · licꝫ nondũ inchoata · qᷓ patꝫ in q̃ꝫ=
plĩmis locis · et ĩ hoc capl'o patꝫ ꝑ me allegato vbi dicitur ·
Conſolat⁹ eſt dñs ꝓpl'm ſuũ redemit ihrl'm viderunt oĩes
termini ſalutare dei nr̃i · que oĩa ꝓtunc erãt futura et ad
huc ꝑ te expectanť · et tamẽ loquiť ꝑ modũ p̃teriti · tum quia
tꝑe hui⁹ ꝓphecie manifeſtũ eſt ꝙ nulla fuit facta ſaluatõ ſeu
redemptio ꝑpetua ſeu eterna · etiã ſm te · Et ideo neceſſe eſt vt
intelliganť verba ꝓphetie de futuro · quoꝝ veritas ſaluatur
ratione iam dicta · Predictis igiť duobꝫ p̃ſuppoſitis iã ꝓ=
batis faciliter ex eis ꝯcludiť p̃muꝫ ꝑ me ꝓbandũ ſ · ꝙ victo
ria ſpũalis p̃ncipaliť ꝑtineat ad verũ meſſiam · Sic enĩ nãliť
actiua ꝓportionanť ſuis paſſiuis · ſil'r ꝛ forme ſubſtãles ſui⁹
materijs vt ex documẽtis phiſicis habeť · vt ꝑfectiores forme
dexanť materijs ꝑfectioribꝫ ꝛ huiõi · Sic in ꝓpoſito ꝑfectiori
redemptori · ſil'r et ꝑfectiori redemptõi ꝑfectioꝛ victoria debe
tur · Cum aũt ex p̃dictis patꝫ ꝙ ꝑfectioꝛ redemptoꝛ inter cete
ros de quibus ꝓphete loquunť verus meſſias eſt · Similiť et
inter redemptiones alias redemptio ꝑpetua eſt ꝑfectioꝛ · ſequiť
ꝙ ꝑ victoꝛiam ſpũalem que ꝑfectioꝛ eſt tꝑali vt dictuꝫ eſt · re=
demptoꝛ ꝑfectior redemptionẽ ꝑfectaꝫ ſuis redemptis acq̇rat

qd̓ fuit ꝓbandū primo.

¶ Caplm̄ quintū in quo oſtendit̄ ꝙ illa que ī ꝓphetias p̄=
nūciatoībus tradunt̄ ſonācia bella ſeu victorias corporales
nō ſūt applicanda p̄mo aduentui meſſie ſed ſcd̓o.

Saulus.

De hoc qd̓ modo ꝓbas non eſt magna ɔtrouerſia int̄
me et te. ſicut enī faciliter ɔcederem tibi ꝙ meſſias ꝓ=
miſſus ꝑfectior eſt inter ceteros hoīes qui dicunt̄ ſal
uatores ſeu redēptores. Silr̄ et ꝙ redemptō ꝑ ipm̄ expectata
ꝑfectior atq; validior ſeu diuturnior ſit ceteris. ſilr̄ et tibi
cōcedo ꝙ victoria ſua potentior ſit atq; validior ceteris. alie
enī victorie non ſe extenderūt ad oēs filios ſeth. ſ. ad totū
vniūſum. ſ; tantū ad aliquas gentes et certa climata et hoc
cum modica duracōe. victoria aūt meſſie totū vniūſum ad
ſemꝑ ſubiugabit. vnde in iſtis facilit̄ cōcordarem9. Sed ma=
ior ꝑs tota9 nr̄e controūſie in hac ꝑte cōſiſtit in hoc ꝙ tu aſ=
ſeris veꝝ meſſiam victurū eſſe paciēdo. non aūt corporaliter
vincendo ſeu ſupprimēdo qd̓ eſt manifeſte contra auctes ſacre
ſcripture. Legit̄ enī zacha. vltio de quodā bello iħrlimitano
in quo oēs gentes debent cōgregari. et erit ciuitas capta et
p9ea liberata. Egrediet̄ dn̄s et p̄liabit̄ ɔtra gētes illas ſic̄ p̄
liat9 eſt in die certaminis. et p9 multa que ibidem p̄dicant̄ q̄
ꝑtinent ad victoriam corꝑalem illi9 belli ɔcludit̄. Et erit do
min9 rex ſuꝑ oēs terrā. In die illa erit dn̄s vn9. et nomē
ei9 vnū. Ex qua ꝓphecia habes manifeſte ꝙ ꝑ victoriā cor=
poralem erit deus rex ſuꝑ omnē terram. Silr̄ et nomen eius
vnum. quia nō nomīabit̄ diuerſis nominibus ſeu cultibus
ſicut ī preſenti tempore. ſ; omnes gentes ſub vna fide et vno
ritu deum colent. que quidē ɔcordia finalis ꝑ victoriā meſ=
ſie ſuꝑdictam que corꝑalis eſt expectat̄. Silr̄ qd̓ dr̄ ſophonie
iiij. tunc reddam populis labiū electū vt vocent oēs ī no
mīe dn̄i. et ſuiāt ei humero vno qd̓ vſq; hodie non ē imple
tum. tamē erit in futuro poſtq̄; deus effuderit iram ſuam ſuꝑ
gentes et regna ꝓut ibidem habet̄. que tamē effuſio ire per
corꝑalem ſubūſionē intelligenda eſt. Item qd̓ habet̄ ezechiel
xxxviij. et. xxxviiij. de p̄lio gog et magog. qd̓ quidē p̄lium
manifeſte p̄nunciat̄ corꝑale et cum bellicis armis exercitatū
In qua ꝓphecia multa ⁊ varia ponunt̄ que nullo modo poſ
ſūt exponi niſi de actibꝫ bellicis ⁊ huiōi. In cui9 fine redēptio

populi iſrl'iticá ponit̃ cum ibidem ſubdit ꝯcludendo. Nunc
cõuertam captiuitateꝫ iacob et miſerebor domui iſrahel ⁊c̃.
Ex quibꝫ mãifeſte habet̃ ꝙ ꝑ bella fortiſſima corꝑea ⁊ ꝑ vic-
toriam corꝑalẽ redimẽdꝰ ẽ iſrl' v̓tute diua ꝑ meſſiam. et hᶜ
ſubiugando et ſuppmẽdo gentes adũſas. nõ autẽ paciendo
vt tu videris ſentire. Paulus. Si bene at
tendis ea que dicta ſũt ſup̃. duo ſũt aduentus gñales meſ-
ſie ſeu xp̃i de quibꝫ ſacra ſcriptura mentionẽ facit. non ſil'.
ſꝫ qñqꝫ de vno. qñqꝫ de alio. In quibꝫ duobus aduentibꝫ licꝫ
idem ſit xp̃us ſeu meſſias veniẽs. non tamẽ ſub eadem for̃
ſꝫ ſub diuerſa ſeu oppoſita. nec ad eundẽ effectũ ꝓximo ꝓdu-
cendũ. ſꝫ ad diũſos ꝓut ex ſacris auc̃tibꝫ poſſet ꝓbari. In p̓
mo enĩ aduentu meſſias p̃nunciat̃ venturus ĩ forma maxi
me manſueta et humili. de qua yſa. xlij. ꝙ calamũ quaſſa-
tum nõ conteret. et linuꝫ fumigans nõ extinguet. et zacha.
ix. de eodem legit̃. Ecce rex tuus venit pauꝑ ⁊ equitans ſuꝑ
aſinaꝫ ⁊c̃. Ex quibꝫ ⁊ ſil'ibus manifeſte oſtendunt ꝓphete q̃ꝫ
dam aduentũ xp̃i fore in forma maxime humilitatis ⁊ ſine
aliquo bellico tumultu. de tp̃e aũt et effectu p̃ncipali et ꝓxio
huiꝰ aduentꝰ habes ꝑ danielem cum dĩ daniel'. ix. lxx. ebdo
mode abbreuiate ſũt ſuꝑ populuꝫ tuuꝫ et ſuꝑ vrbem ſanctaꝫ
tuam vt ꝯſummet̃ p̃uaricatio. et finẽ accipiat pc̃m. et deleat̃
iniquitas. et adducet̃ iuſticia ſempiterna ⁊c̃. Ex quibus hẽs
manifeſte ꝙ meſſias iuxta p̃noſticatões ꝓpheticas venturꝰ
erat in forma manſuetiſſima et hũili ad p̃uaricatões et pec-
cata atqꝫ iniquitates tollendas. et hoc in tp̃e danieli reuela
to. Eſt aũt ſcd̃us aduẽtꝰ meſſie de quo ꝓphete aliter loquunt̃
tam circa formã ſub qua venturꝰ eſt. q̃ꝫ circa effectũ p̃ncipa
lem ſui aduentus. de quo ſcd̃o aduẽtu dañ. vij. aſpiciebam
ĩ viſu. ⁊ ecce q̃ſi filius hoĩs veniebat ⁊ vſqꝫ ad antiquũ dieꝝ
ꝑuenit. et ĩ ꝯſpectu eius obtulerũt eum. et dedit ei poteſtatẽ
et honorem et regnũ. et oĩs ꝑpli tribus et lingue ip̃i ſerui-
ent. poteſtas eiꝰ p̃tas eterna que non auferet̃. et regnũ eius
qd̓ nõ corrumpet̃. Qui quidẽ filius hoĩs de quo ꝓpheta loquit̃
in hoc loco intelligit̃ etiaꝫ ſ̃m expoſitores tuos ip̃e meſſias.
Effectꝰ aũt huiꝰ aduentꝰ declarat̃ a daniele in eodem capit'lo
cum dicit. Iudiciũ ſedit et libri aꝑti ſunt. Habes igit̃ mani
feſte auc̃te danielis. ꝙ xp̃us venturꝰ eſt aliquãdo non in for̃
manſueta ſeu humili. ſed ſub forma maxime maieſtatis et

poteſtatis· habes etiã ꝙ effectꝰ huiꝰ aduẽtus eſt nõ ad delẽdas
iniquitates ꝑcendo peccatoribus ſic̃ in pͥmo aduẽtu ſeu ſal:
uãdo· ſꝫ adiudicandũ ſeu puniendũ iniquos ꝛ peccatores ꝛ
huiõi ꝑ ſuũ rectuꝫ iudiciũ· Et de hoc ſcdo aduentu·ſ· ad iu:
diciũ etiam loquunẽ ꝓphete in m̃ltis locis· vt cuꝫ dicẽ yſa·
iij· dñs ad iudiciũ veniet cum ſeniorib; populi ꝛ pͥncipibuſ
eius ꝛc̃· De tꝑe aũt huiꝰ ſcdi aduentus non habenẽ reuela:
tiones ꝓphetice ſic̃ de pͥmo· Si vis ergo o ſaule non deficere
in ſcrutinio ſcripturarũ de vtroqꝫ aduentu xp̃i loquenciũ a
vero ſenſu ꝑ eas intẽto· diſtingue huiõi duo tꝑa et duos ad
uentꝰ et illa que videris in ꝓphecicis locucõnibus ꝑtinentia
ad remiſſionẽ peccatoꝝ et delecionẽ iniq̃tatũ et huiõi· appli:
ca pͥmo aduentui in quo iſta ꝑ meſſiam teſte daniele debue:
runt impleri· ad que non requirĩẽ tumultꝰ ſeu ſtrepitus ar
moꝝ· Non enĩ vincẽdo hoĩes ꝑ potenciã erat venturꝰ xp̃s ad
dimittenda pc̃a et ad ſaluandos hoĩes· ſꝫ pociꝰ ꝑ humilitatẽ
et pacienciã ab eis duriſſima et acerba paciendo· In remittẽ
do enĩ pc̃a et delendo iniquitates nõ req̃runẽ bella corꝑea q̃
ſũt extra aĩam vt eſt manifeſtum· Illa autem que videris
in ſcripturis que de aduentu dei ſeu xp̃i loquunẽ ꝑtinẽcia ad
p̃lia et cõiectacões corꝑeas· vt illa que allegas de gog ꝛ ma
gog· ezech· xxxix· et de p̃lio ihrl'imitano zacha· ix· Silr de ef
fuſione furoris dei ſupra gentes· Sophonie· iij· applicare de:
bes ſcdo aduentui in quo xp̃us venturꝰ eſt non vt paſſurus
ab iniquis· ſꝫ pociꝰ vt iudex potẽtiſſimꝰ ad puniendũ oĩs ſi:
bi rebelles cum antixp̃o duce eoꝝ· Et ſic ꝑ diſtinctionẽ huiõi
tꝑis et aduentuũ cõcordabis ſcripturas

¶ Capitulum· vj· in quo oſtendiẽ ꝙ modus redempcionis
populi dei ꝑ meſſiam per ſcrutiniũ ſcripturaꝝ pͥmo fundari
debet· ꝯſequenẽ vero eiꝰ ꝯgruitas ſeu ꝯueniencia ꝑ rationem
quantum humana fragilitas ꝑmittit inueſtiganda·

Saulus·

AVdio diſtinccõeꝫ tuam quã etiam alias ꝓpoſuiſti m̃
de duobus aduentibus xp̃i· ſꝫ loquẽdo de pͥmo aduẽ:
tu meſſie de quo nũc agimꝰ· in quo dicis ipm̃ fuiſſe
ventuꝝ ad parcendũ pc̃is et delendas iniquitates et huiõi·
In quo actu non requirĩẽ potencia armoꝝ· ſꝫ pociꝰ hũilitas
et paciẽcia· et ſic ab hominib; duriſſima ſeu acerbiſſima xp̃us

ſeu meſſias paciēdo daret finē peccato ⁊ deleret iniquitates·
ad quod nō video te allegare ratonē nec auctem·cum tamē
ſit valde remotū a credulitate humana·cum deꝰ ad quē ſolū
ꝑtinet delere iniquitates et tollere peccata nō indigeat aliq̄
cauſa media ad hoc faciendū·ſʒ ſola ſua liberalitate et ſum=
ma mīa hoc facere poteſt· De ipo eni legiẗ Exo·xxxiij·ꝙ ipe
eſt miſericors et clemēs paciens et multe miſeracōis et ve=
rax·qui cuſtodit miam in milibus·qui aufert iniquitatem
⁊ ſcelera atqʒ pcc̄a·ꝑ iſtas eni vias dn̄i ab ipo deo moyſi re
uelatas ꝯſueuit deus peccata delere ſine hoc ꝙ aliquis iuſtus
ꝓ acquirenda tali remiſſione paciatur·vnde et nu̅i·xiiij·qn̄
deus ꝓpter pcc̄a populi ipm deum maxime irritantis vole=
bat ppl'm iſrl'iticum delere ſeu ꝑcutere in peſte· moyſes ꝓ eis
interpellans ad deum ſibi repſentabat huiꝰōi vias mīe ſue
quas alias ſibi reuelauerat ſic dicens· Domīe longanimis
et multe mīe auferens iniquitatem et ſcelera· Et infra di=
mitte obſecro peccatū ppl'i tui huiꝰ ſcḋm magnitudinem mīe
tue· Et ſubdit infra· Dixitqʒ dn̄s· dimiſi iuxta verbū tuuʒ
Ex quo patʒ ꝙ ad dimiſſionē pctoꝝ ſeu ſcelerū ꝑ deum non
requiriẗ niſi ſola miſericordia diuina·non ergo requirebaẗ
meſſiam veniſſe ad paciendū dura ſeu aſpera vt deꝰ dimit=
teret ſcelera atqʒ peccata·ſʒ ſolū ſuffeciſſet oracio ipiꝰ meſſie
ꝓ populo·ſicut et moyſes in hyſtoria ſupdicta legiẗ feciſſe·
¶ Paulus· ¶ Verum eſt in dubio ꝙ hoc miſ
teriū de quo agimus·ſ· de modo redemptōis hūane ꝑ xp̄m ē
valde remotū a nr̄o naturali ingenio ſeu intellectu cuʒ ſit
oīno ſuꝑ naturā· et iō aucte ſacre ſcripture fundari oportet
illud qḋ veritas fidei nr̄e in hoc tenet· Ea eni que ex ſola di
uina volūtate ꝓueniūt ſuꝑ oīe debitū creature ſicut miſteriū
redemptōis de quo agimꝰ nobis īnoteſcere nō pn̄t niſi qn̄ꝰ
in ſacra ſcriptura tradanẗ· ꝑ quam diuina volūtas nobis
innoteſcat· Idcirco in pͥmis recurrendū eſt ī hoc ad ſcriptura
rum ſcrutiniū loquenciū de redemptiōe ſeu de modo redemp=
tionis populi dei ꝑ meſſiam·qḋ cum in ſcripturis inuenimus
inueſtigāde ſunt rationes que ꝓ hūana fragilitate reꝑiri poſ=
ſunt ad ꝯgruitatē ſeu ꝯuenienciā modi redemptōis ꝑtinētes
vt ſic rationes humane ſint conſone ſcripturaꝝ teſtimoniis
¶ Saulus· ¶ Placet michi vt iſtū ordinem
teneas in hac materia·ſ· vt pͥmo oſtendas ꝑ ſacras auctes

ſi tamen potes iſtum modū redemptōis quē pſupponis vide
licz ꝙ meſſias pmiſſꝰ redemptureꝰ erat populū a peccato pa
ciendo ab hominibꝫ dura et acerba · non aūt vincendo corꝑalitē
aduerſarios · hoc enī reputo tam remotū a ratione naturali
humana ꝙ non niſi diuina auctē clara ꝛ expꝛſſa debet a pru
denti viro dignū fide exiſtimari · Si aūt hoc poteris ex ſacris
eloquijs oſtendere qđ tamen non credo · tunc poterimus ad ra
tiones congruitatis ſeu cōueniēcie procedere ·

¶ Capitulū · vij · in quo oſtendiē ꝙ ille ſuus dei de quo lo-
quiē yſa · capitl'o · liij · ꝑ totum et in fine pcedentis capitl'i eſt
verus meſſias · non autē ppl's iudeorū ſicut Rabiſal' · falſe
finxit · et ꝙ ex illo capl'o cum fine pcedētis habenē · xj · ꝯcluſio
nes plane tradite que ꝓprie meſſie nr̄o applicanē qua non
ꝑ potenciā armoꝝ alios vincendo · ſꝫ pocꝰ paciendo et morien
do ſuos redemit a ſuitute peccati · nō aūt a ſuitute corporali
humana · Paulus ·

Quod meſſias redempturꝰ a peccato erat ppl'm nō vi
cendo corꝑaliter adūſarios · ſꝫ pocꝰ paciēdo ab eis cru
delia et acerba vſqꝫ ad mortez incluſiue ſatis declara-
tur ab illo euangelico ꝓpheta yſa · liij · capl'o in quo locutu-
rus de hac materia que vt tu aſſeris et veꝝ ē · eſt valde remo
ta a naturali ratione humana ſic dicere incipit · Quis cre-
dit auditui nr̄o · q · d · vix vel raro credibile eſt hoībꝫ pſertim
luce fidei carentibꝫ illa que dicturꝰ ſum de meſſia pdicto qđ
impletū fuit pſertim in iudeis qui ꝓ maiori ꝑte nō credide-
rūt miſteriū paſſionis de quo hic ait ꝓpha · nec hodie vt vi-
deo credunt · vnde recte ꝓpheta in exordio annūciatōis huiꝰ
miſterij incipit · Quis credit auditui nr̄o · fides enī eſt ex au-
ditu · vnde ueſtri doctores ſepe dicunt de hijs que ꝑ traditō-
nes antiquoꝝ recipiūt ꝙ ex ore auditꝰ didicerūt · Que autē
ſūt illa tam difficilia ad credenda declarat plane in hoc loco
et pncipalitē illa que de meſſia de quo agit ſunt ī ꝓpoſito no-
ſtro attendenda · Saulus · Ex illo capitl'o
yſa · ſ · liij · non potes fundare intentū tuū · non enī ibi loqui
tur ꝓpha de meſſia ꝓut tu pſupponis · ſꝫ pocꝰ loquiē ad lr̄am
de ppl'o iudeoꝝ de q̄ loquiē q̄i de vno hoīe · ſicut exo · iiij · dicē ·
filiꝰ meus pmogenitꝰ iſrl' · Sic enī expoīt Rabiſal' · expoſi-
toꝛ nr̄ applicādo omīa que in hoc capl'o ꝯtinenē · ſ · languores

plagas deſpect⁹ ignominiã et huiõi · pp̄lo iudeoꝝ ĩ captiuita-
te hodierna exiſtenciũ · nõ aũt ad meſſiã · et ideo ſiniſtre de h᷑
capitl'o ſumis ꝯtra me argumentũ · Paulus ·

Ꝙ capl'm ſup̄dictum · ſ · yſa · liij · intelligat᷑ de populo iu-
deorum in hodierna captiuitate exiſtenciũ · nõ ſoluꝫ lr̄a non
patit᷑ · ſꝫ etiã eſt incõſonũ tuoꝝ antiquoꝝ expoſitõibus · tuus
eni Rabiſal' · et alij mim⁹ bene intelligentes hãc falſã finxe-
runt expoſitionẽ vt miſteriũ paſſionis ſaluatoris nr̄i qḋ ĩ
hoc capl'o plane tradit᷑ occultare ſeu offuſcare poſſint · Ꝙ at
nõ ꝯſonet p̄dicta falſa expoſitio antiquoꝝ tuoꝝ veris aſſer-
tionibus patꝫ ex iam dictis nam ut ſup̄ tibi dixi in trãſla-
tione caldaica ionathe que vt noſti equalis ẽ auctĩs textui ·
eo ꝙ talmudiã antiqui cõiter tenẽt tranſlationẽ traditam
fuiſſe ab aggeo · zacharia · et malachia ꝓphetis oppoſitũ ma-
nifeſte ꝯtinet᷑ · Nam ſuper illud verbũ · Ecce intelliget ſuus
me⁹ · qḋ eſt in fine p̄cedentis capituli · et ꝯtinuat᷑ cum capitl'o
ſup̄dicto · ſ · legis tranſlatio ſup̄dicta hꝫ · Ecce intelliget ſer-
uus meus meſſias · vnde manifeſtũ eſt ſm p̄dictam trãſla-
tionẽ ꝙ capl'm iſtud de meſſia loquit᷑ · non aũt de populo iu-
deorũ · Idem patꝫ ꝑ talmudicos expoſitores qui de excellẽcia
illi⁹ ſerui dei de quo dicit᷑ · Exaltabit᷑ et eleuabit᷑ ⁊ ſublimiſ
erit valde · dicunt ꝙ ille ſuus dei · ſ · meſſias de quo in hoc ca-
pitl'o ꝓpha loquit᷑ · erit exaltat⁹ et eleuat⁹ et valde ſublimis
pl⁹ q̃ꝫ abrahã et moyſes · et pl⁹ q̃ꝫ angeli qui deo miſtrãt ut
largius tibi ſupra cum de excellencia redemptoris ageretur
ꝓpoſui · qḋ vt manifeſte vides nullo modo poſſet verificari
de pp̄lo iudeoꝝ · vnde expoſitio Rabiſal' manifeſte eſt inꝯſo-
na dictis antiquoꝝ tuoꝝ · et ꝑ ꝯñs debes eam repudiare et re-
putare falſam et ficticiam ratione p̄dicta · Saul⁹ ·

Licet tranſlator Caldaicus et etiam alij talmudiã anti-
qui exponãt hoc capl'm · ſ · yſa · liij · de meſſia intelligi · veruꝫ
tamẽ ex quo habeo tantũ doctorem ſic᷑ Rabiſal' · aſſerentem
oppoſitũ ſufficit michi ſatis ad euacuandã rationem tuam
contra me ex hoc capl'o · adhereo eni in hui⁹õi expoſitõe dic-
tis Rabiſal' · Paulus · Euaſio tua nullo
modo habet hic locum · tum quia dicta Rabiſalomo · nul-
lo modo habent equalem auctẽm ſicut tranſlatio Caldaica q̃
ſm oẽs tuos a tribus ꝓphetis fuit tradita vt dictũ eſt · nec
etiam ſicut antiqui talmudiã quorũ vnus de expoſitoribus

fuit Rabiſal'. ꝓut eſt manifeſtũ et notoriũ in oĩbus ſcoliſ
iudeoꝝ. vñ aliq̄ magis moderni q̄z Rabiſal'. dimiſſa falſa
ſui expoſitione in hoc loco ſecuti ſunt tranſlationem caldai-
cam et expoſitionē ſuoꝝ antiquoꝝ. tum quia verba ſup̄dicti
capit'li nullo modo tollerant hui'ōi falſam et fictam Ra-
ſal'. expoſitionē. Saulus. Volo audire a te
prius qui ſunt illi moderni expoſitores nr̄i qui dimiſſa expo
ſitōne Rabiſal'. ſequunt' caldaicam trāſlationē ⁊ antiquo
rũ expoſitionē. et ꝯſequent' oſtende michi que ſunt verba in
p̄dicto capit'lo contenta. que expōnez Rabiſal'. nullo mo-
do poſſent tollerare vt aſſeris. Paulus.
¶ Rabi moyſes Gerūdeñ. in ſua gloſa ſup̄ geñ. xxix. dicit
ſic. Rex meſſias habet dare cor ſuũ ad petendũ miſeratōes
ꝓ iſrahel. et ad ieiunandũ ⁊ humiliandũ ſe ꝓ eis. ſic̄ ſcriptũ
eſt yſa. liij. Ipſe aũt vulnerat' eſt ꝓpter iniquitates noſtras
attrit' eſt ꝓpter ſcelera noſtra. hec ille. Ex quo habes mani-
feſte ꝙ hoc capit'm ſ̄m ip̄m doctorem loquit' de xp̄o ad lr̄am
Sic et tranſlator caldaicus et alij expoſitores expoſuerant.
non aũt de populo iudeoꝝ vt Rabiſal'. fingere voluit.
¶ Saulus. Declara michi que ſũt verba in cap'lo
ſup̄dicto cōtenta que nullo modo poſſunt tolerare. ꝙ capi-
tulũ illud ītelligat' de toto populo iudeorũ ꝓut Rabiſal'.
exponit. Paulus. Omiſſis alijs que ad hoc
faciunt eo ꝙ forte non de nc̄c̄itate ꝯcludant. tria tamen con
tinent' in p̄dicto cap'lo que nullo modo applicari p̄nt populo
iudeoꝝ in hac captiuitate exiſtenciũ. quoꝝ vnũ ē ꝙ populus
iudeoꝝ licet multipliciť ſit vulneratus et attrit' in hac captu-
uitate. non tamē hoc patit' ꝓpter iniquitates gentiũ ſeu ꝓpt'
ſcelera eoꝝ. ita ut gentes recipiant a deo ſalutem ſeu veniã
ꝓpter merita iudeorũ talia a gentibus paciendũ. hoc eni nō
ſolũ eſt manifeſte falſũ cum ſit ꝯtra diuinã iuſticiã ſ̄m quã
deus reddidit vnicuiq̄z ſ̄m op̄a ſua. ſed etiam eſt ꝯtra men-
tem oīm expoſitoꝝ tuorũ. Ipi eni nemīe diſcrepante credũt
ꝙ gentes que mō ſupprimũt ſeu affligunt p̄pl'm iudaicum in
hac captiuitate finaliter ſũt ꝓpter hoc puniēdi p̄ deum de quo
intelligit'. alias intelligũt illud iohelis vltimo. Congr̄gabo
oīs gentes et educam illas in vallem joſaphat. et diſcep-
tabo cum eis ibi ſup̄ p̄pl'o meo et hereditate mea iſrl' q̄s diſ
perſerunt in nacōibus. et terram meam diuiſerunt. et ſuper

populū meuꝫ miſerunt ſortem· Cum igiť ꝓpheta teſtať de
ſuo dei de quo hic loquiť· ꝙ liuore ſuo alij ſūt ſanati· ⁊ ꝙ do-
mi⁹ in eum impoſuit iniquitatē· ſ· penam oīm alioꝝ· ſ· hoīm
ſequiť ꝙ nō loquiť ꝓpheta hic de ꝑplo iudeorum ꝑ cui⁹ penas
alij nō ſaluanť· ſꝫ poci⁹ puniunť· Item ſcđo de iſto ſeruo dei
teſtať ꝓpheta ꝙ iniquitatem non fecit nec inuentus eſt dolus
in ore eius· qđ non ſolū de iudeis eſt manifeſte falſum vt pa
tet ꝑ euidenciaꝫ rei eo ꝙ oīs ꝓ maiori ꝑte ſint pleni vſuris
et iniquitate et dolo· ſꝫ etiaꝫ ꝑ auctēz ſacre ſcripture habetur
manifeſte ꝙ in hac captiuitate ſūt ꝓpter peccata ꝓpria eorū
et ꝙ ſi de peccatis eoꝝ peniterēt et ꝯuerterenť ad deum ſtatim
eſſent redempti· vt habeť exꝑſſe deutro· xxx· etiam ſcđm expo-
ſitōnem tuorum hoc eſt etiam ꝯtra mentem doctorum tuorū
qui ꝑſupponentes ꝙ in hac captiuitate ſunt ꝓpter magnum
peccatum ſeu magna peccata· Inter ſe inquirant quod ſit
illud peccatū vel que ſunt illa peccata· vnde aliqui dicunt
ſicť Rabiſal'· licꝫ irracionabiliť ꝙ ꝓpter peccatū vituli in de
ſerto fabricati· De quo habeť exodi· xxxiij· alij vero dicunt
ꝙ ꝓpter varia pctā ſingulorꝝ· alij dicunt ⁊ forte veri⁹ ſi recte
intellexiſſēt vt infra deo dante patebit· ꝙ pctm̄ ꝓpter quod
ſunt in hac captiuitate nō eſt eis notū ſeu reuelatū· ſꝫ occul-
tum· Sed quicqđ ſit de iſtis manifeſtum eſt ꝙ oīs ꝯcordant
ꝙ popul⁹ iudeoꝝ non eſt ſine peccato ſeu iniquitate· nec ꝓpť
aliaꝝ gencium pctā· ſꝫ ꝓpť ſua ꝓpria· Et ſic habeť ꝙ ſuus dei de
quo loquiť yſaias· qui ſine peccato ē· non poteſt intelligi de
populo iudeoꝝ· ſꝫ de aliquo dei ſuo qui eſt oīno inmunis a pec-
cato· Item tercio de iſto ſeruo dei ꝓpheta in fine hui⁹ capitli
dicit· ꝙ ꝓ tranſgreſſoribus exorauit qđ non poteſt intelligi
de populo iudeoꝝ qui ſolū nō orat ꝓ gentilib⁹· ymo cottidie
orat ꝓ deſtructiōe Romani imperij et ꝑſertim ꝓ deſtructio-
ne eccl'ie xp̄i et diſcipuloꝝ ei⁹· vt patet ꝑ quādam orationeꝫ
que cottidie ab eis dicť in ſuis ſynagogis in qua inter que-
dam alia exꝑſſe dicť· oīs heretici ſubito pereant· que verba
Rabiſal'· Rabimoy· et ceteri ſic exponūt· Iſti heretici ſunt
diſcipuli nazareni· vide ergo ſi de talibus poť verificari ill⁹
ꝓ tranſgſſorib⁹ exorauit· Ex quib⁹ habes manifeſte ꝙ ſeru⁹
dei de quo loquiť ꝓpheta in ꝑdicto capl'o· non eſt popul⁹ iu-
deorū· nec aliquis iuſtus· quo alius iuſtus creat⁹ ſit maior·
ſꝫ aliqs dei ſeru⁹ qui angelos et ceteros ſeruos dei in digtate

precellit· vnde et de xp̄o predixit· exaltabitur et eleuabitur et ſublimis erit valde· ꝓut ſup̄ allegatū eſt iuxta expoſitio-nē duorū doctorū qui hec verba exponūt ſic· exaltabit̄ ſupra abraham· et eleuabit̄ ſuꝑ moyſen· et ſublimis erit valde ſu-per angelos deo miſtrātes· qui quidez filius dei ꝑ vulnera et a-flictiones et mortez quas paſſurꝰ erat ceteros a peccatis et a penis peccati erat redemptur⁹ ut teſtat̄ manifeſte ꝓpheta ī hoc capl'o dicens· vere languores noſtros ip̄e tulit· ⁊ dolores ipſe portauit· Item vulneratus eſt propter peccata noſtra· attritus eſt ꝓpter ſcelera nr̄a· diſciplina pacis nr̄e ſuꝑ eum· et liuore ei⁹ ſanati ſum⁹ ⁊ ſic de alijs· Ex contentis igit̄ ī hoc capl'o cum fine p̄cedentis capitl'i ipſi īmediate ꝯiuncti inter alia ad materiā nr̄am ꝑtinencia māifeſte habes· xij· Primū eſt q̄ iſte redemptor filius dei excellēcior eſt ceteris ſanctis· tā in celo q̄z ī terra exiſtētibꝰ· de quo dicit· exaltabit̄ ⁊ eleuabit̄ ⁊c̄· ꝓut ꝑ duos doctores expoſitū eſt· Scdm̄ q̄ ip̄e fuit in ſuo exordio ꝑuul⁹ et humilē ortū habens· de quo dicit· aſcendit ſicut virgultū et ſic̄ radix de terra ſitienti· Terciū eſt q̄ in ſuo ꝓgreſſu fuit deſpectus et quaſi ad nichilū reputatus· de quo dicit· deſpectū ⁊ nouiſſimū viroꝝ ⁊c̄· vnde nec reputaui-mus eum· Quartū q̄ fuit vulnerat⁹ ꝓpter iniquitates nr̄as ſ· tollendas· vnde dicit· Et liuore ei⁹ ſanati ſum⁹· et infra· iuſtificabit ip̄e iuſtus filios meos m[illegible]tos· et iniquitates eoꝝ ip̄e portabit· Quintū q̄ om̄s iuſti p̄ter ip̄m de lege cōi erra-uerunt a via ſalutis· et ip̄e oēm iniquitatez portauit· ſ· quo ad penas· de quo dicit· Om̄s nos quaſi oues errauim⁹ et de⁹ impoſuit in eum iniquitates oīm nr̄m· Sextū q̄ has penas ſiue dolores vſq̄z ad mortem incluſiue voluntarie et pacient̄ ſuſtinuit· de quo dicit· oblat⁹ eſt quia ip̄e voluit et ſicut ouis ad occaſionē ducet̄ et quaſi agnus coram tondente ⁊c̄· Septi-mū eſt q̄ totū hoc fuit ꝓpter ſcelus populi· ip̄e tamē mund⁹ erat a peccato· vnde dicit· ꝓpter ſcelus populi mei ꝑcuſſi eum Et infra· qui peccatū nō fecit nec inuent⁹ eſt dolus in ore ei⁹ Octauū q̄ ip̄e filius dei debebat habere victoriā et forciū ſpo-lia diuidē eo q̄ tradiderit in mortem aīam ſuā· de quo· Ideo diſparciaz ei pl'imos et forciū diuidet ſpolia ꝑ eo q̄ tradidit morti aīam ſuam· Nonū q̄ ip̄e erat reputand⁹ malefactor ſeu ſcelerat⁹· de quo dicit· Et cum ſceleratis reputat⁹ ē· Deci-mū q̄ iſte filius dei ꝑ mortem et alia que tollerauit licet oīa

peccata ſufficient̃ ſuſtinuit· nõ tamẽ oĩm effectiue· ſꝫ multoꝝ·
Vnde dicit· Et ipſe pc̃m multoꝝ tulit· Videamũ ꝙ tanta
fuit caritas hui⁹ ſui dei ꝙ etiã ꝓ ſuis aduerſarijs et affligen
tibus ipm atqꝫ occidẽtib⁹ deum orauit· de quo ſubdit· et pro
trãſgreſſorib⁹ rogauit· Quodecimũꝫ ꝙ iſta que in hoc capl'o
traduntẽ ſunt valde remota a naturali ingenio· de quo dicit
quis credidit auditui nr̃o vt ſup̃ expoſitũ eſt· q̃ quidẽ oĩa
et ſingl'a ꝓprie applicant̃ vero meſſie nr̃o ſi diligenter fueris
ſcrutat⁹ geſta ſua tam in vita q̃ꝫ in morte· habes ergo ex cõ
tentis in p̃dicto capitl'o qđ tibi dixeraꝫ· ſ· ꝙ verus meſſias
non per potenciam armoꝝ alios vincendo et ſuperando· ſꝫ paci
endo et moriendo ſuos erat redemptur⁹· et hoc a ſ̃uitute pc̃ti
non autem a ſubiectione ſeu ſ̃uitute humana·

¶ Capitl'm· viij· in quo oſtendit̃ ꝙ licꝫ deus potuiſſet hoĩem
redimẽ a peccatis ſine paſſione et morte xp̃i· non tamen ex
hoc dicendũ eſt ꝙ fruſtra hoĩem ꝑ xp̃i paſſionẽ redemit·

Saulus·

Video intentũ tuũ fundari in dictis yſaie capl'is ſup̃
dictis· que quidẽ capitl'a ſi de vero meſſia intelligan
tur· ꝓpoſitũ tuũ videt̃ aliqualit̃ fundari in aucte· ſed
quia in ſup̃dictis dixiſti ꝙ p⁹ q̃ꝫ ꝑ ſcripturaꝝ ſcrutamũ de re
demptione ſeu modo redemptõis populi ꝑ meſſiaꝫ loquenciũ
inueniſſem⁹ auctem ſufficientẽ ꝙ ꝯſequenter erant ineſtigã
de rationes q̃ntum ꝓ humana fragilitate reꝑiri poſſunt ad
ꝯgruitatem ſeu ꝯuenienciam modi redemptionis in ſcriptu
ris inuenti ꝑtinentes· vt ſic rationes humane ſcripturarum
teſtimonijs cõſonarent· Idarco ad pñs ꝓcedenduꝫ videt̃ ad
rationes· Circa qđ audeo tibi dicere ꝙ p̃dict⁹ modus redẽp
tionis quem tu vis appꝑare ad verũ meſſiam· ſ· ꝙ paciendo
et moriendo ſuos eſſet redemptur⁹ a peccatis eſt nõ ſolũ incõ
ſonũ· ſꝫ oĩno repugnãs dictamini naturali humane rõis·
qđ patꝫ multiplici ratione· Et p̃mo ꝑ ꝯſiderationẽ diuine oĩ
potencie· Conſtat· n· ꝙ deus ꝑ ſuam oĩpotenciam oĩa pot̃
ſine medio facere que cum aliquo medio facit· Dicit̃ eñi in
ps̃· Oĩa quecũqꝫ voluit dñs fecit· Cum ergo potuit redi
mere pp̄l'm ſuũ a peccatis ſine hoc ꝙ ſeruus dei tam exalta
tus et ſublimis pateret̃· fruſtra ergo ꝑ mortem meſſie oĩs
ſaluauit cum ſine hoc eos ſaluare potuiſſet· In naturalib⁹

enī operibꝫ que a deo ſūt ordinata fruſtra. dicit̄ fieri ꝑ plura
qđ poteſt fieri ꝑ pauciora iuxta ſñiam phī · et ſil'r ī huiōi di=
uinis oꝑibus eſt dicendū que oꝑa diuina ſūt tanq̄ꝫ a deo cre
ta mota et regulata · ¶ Paulus · ¶ Cōcedo tibi
ꝙ deꝰ potuit ſaluare populū ſuū a pc̄tis ſine hoc ꝙ xp̄s mor
tem pateret̄ · poteſtati enī diuine cūcta ſubiacent · vnde yſa ·
lix · Ecce non eſt abbreuiata manꝰ dñi vt ſaluare nequeat ·
Sed hoc ītelligendū eſt ſimpl'r et abſolute nulla p̄ſuppōe fac
ta · ſꝫ ex aliqua ſuppōne ꝓpoſita aliter eſt dicendū · Si enī ſup
ponat̄ ꝙ ſc̄m dei p̄ſciām ſeu diſpōneꝫ que caſſari nō pñt deꝰ
erat ſaluaturꝰ populū ꝑ mortem xp̄i · hac ſuppōne facta nō
erat ſimul poſſibile xp̄m nō pati et hoīem alio mō q̄ꝫ ꝑ eius
paſſionem liberari · volūtas enī diuina ſeu eiꝰ conſiliuꝫ in ſui
diſpōne non fallitur · teſte ps̄ · Conſiliū aūt dn̄i in eternuꝫ
ꝑmanet Cum autē in ſcripturis diuīs ꝑ quas voluntas dei
nobis īnoteſcit p̄nunciatū eſt ꝙ deꝰ ꝑ morteꝫ meſſie ſeu xp̄i
ſuū populū erat ſaluaturꝰ · vt ſup̄ oñſum eſt · ꝑ ꝯñs impoſſi=
bile eſt ꝙ aliter eos ſaluaret · impoſibile dico non ſimplicit̄
ſꝫ ex ſuppōne p̄dicta · ¶ Saulus · ¶ Licꝫ verū eſt ꝙ
ꝓuidencia diuina in ſeip̄a ꝯſiderata non fallit̄ cum hoc · tamē
ſtat ꝙ diuina ꝓuidencia nō omnibus rebꝫ nccītatē imponit ·
quedam enī res nō neceſſario ſꝫ contingent̄ eueniūt · Et ideo
in talibꝫ ſcriptura reddit rōnem de aliquibꝫ medijs quibus
aliquos effectꝰ deus ꝓducit cum poſſet tales effectꝰ ſine tali=
bus medijs ꝓducere · Legit̄ enī exo · xiij · Cum emiſiſſet pha
rao populū non eos duxit deus ꝑ viam terre philiſtim que
vicina eſt · reputās ne forte peniteret populꝰ ſi vidiſſet ad=
uerſum ſe bella ꝯſurgere et reuerteret̄ in egiptū · Circa quod
attende ꝙ nō dixit ſcriptura · non eos duxit deus ꝑ viā ter=
re philiſtim · quia ſic fuerat a deo diſpoſitū · ſꝫ reddit rationē
dicens · ne forte peniteret populꝰ · Ex quo patꝫ ꝙ in huiꝰōi
effectibꝫ ꝓcedentibus a diuina volūtate cōtingencia manet ī
rebus ratione cuiꝰ querenda eſt ratio de medijs quibꝫ deꝰ ef=
fectꝰ ꝓducit · et nō ſufficit dicē ꝙ talit̄ fuerat a deo diſpoſitū ·
poterat enī deꝰ de talibus aliter ab eterna diſponē · vnde ī ꝓpo
ſito licꝫ ab eterno a deo fuiſſet diſpoſitum ꝙ ꝑ mortem meſſie
populū ſaluaret vt tu aſſeris · adhuc reſtat querendū de rōe
huiꝰ diſpōis · cum ſine hoc ſaluare potuiſſet ut dictuꝫ eſt · ab
eterno enī diſponere potuit deꝰ ꝙ ſine morte meſſie populus

a pc̄tis redimeret̄ · et ſic videt̄ ꝙ fruſtra mortuus fuit meſſi
as ꝓpter ſalutem ꝑli · In nāl'ibus enī opꝰibus que a deo ſūt
ordinata ciōr dicit̄ ꝙ fruſtra fit ꝑ pl'a qd̄ poteſt fieri ꝑ paucio
ra · Paulus · In nāl'ibus operibꝰ tunc verum
eſt ꝙ fruſtra fit ꝑ plura qd̄ poteſt fieri ꝑ pauciora quādo aliq̄d
eque bene fieret ꝑ pauciora ſic̄ fit ꝑ plura · Sed cum contingit
ꝙ aliquid ꝯuenienciꝰ ſeu ꝑfeciꝰ fit ꝑ pl'a q̄ꝫ ꝑ pauciora fieret
tunc ſepe natura facit ꝑ plura qd̄ ꝑ pauciora potuiſſet fieri ·
ſicut duos oculos in aīali ad videndū ſm naturā format ·
cum tamē tantū ꝑ vnū oculū aīal poſſit videre · et ſic ī alijs
opꝰibus nāl'ibus · vnde illa regl'a ſeu dictū regulare in quo
dicit̄ ꝙ fruſtra fit ꝑ plura qd̄ poteſt fieri ꝑ pauciora · intelligē
dum eſt ſi ita ꝯuenientꝰ ꝑ pauciora fieret ſic̄ ꝑ pl'a · nō autē
cum ꝯuenienciꝰ fit ꝑ plura q̄ꝫ ꝑ pauciora · Et ideo in ꝓpoſito
nr̄o quia mors xp̄i fuit ꝯueniencior modꝰ liberandi hoīem
a peccato q̄ꝫ ſi deus ſua volūtate hoīem liberaſſet · Idcirco nō
eſt dicendū ꝙ fruſtra ꝑ mortem xp̄i deꝰ hoīem liberauit ·

Capitl'm · ix · in quo oſtendit̄ ꝙ modus liberationis ꝑl'i
dei a pc̄to ꝑ paſſionē ⁊ mortē xp̄i fuit ꝯueniēcior ex ꝑte dei
liberantis q̄ꝫ ſi ꝑ ſolam diuinā miām populuꝫ liberaſſet ·

Saulus ·

Aſtēde michi quomō iſte modus liberationis populi
ſ · ꝑ mortem meſſie ſit ꝯueniencior q̄ꝫ ſi deus ſolū ſua
ꝓpria mīa hoīem liberaſſet · Paulus ·
Q̄ꝫ iſte modus liberandi populū a peccato ꝑ mortem xp̄i
ſit ꝯueniencior q̄ꝫ ſi deꝰ ſola mīa ul' ſua voluntate ꝑl'm libe-
raſſet · patꝫ tribꝰ rōibꝰ quaꝝ p̄ma ſumit̄ ex ꝑte dei liberātis
Scd̄a ſumit̄ ex ꝑte xp̄i ſeu meſſie ꝑ quē facta ē liberatio ſeu
redēptio · Tercia vō ex ꝑte hoīs liberati ſeu redēpti · Ex ꝑte ei
dei attendere debes ꝙ deꝰ cuiꝰ opa ſunt ꝑfecta in omibus ſuiſ
opꝰibus p̄ſertim in hijs que ſunt circa gubernacōem generis
humani relucēt ſimul ſua mīa et iuſticia · vnde pſ̄ · Vniūſe
vie dn̄i mīa et veritas · i · iuſticia · Ratio aūt huiꝰ apud no-
ſtros doctores ad plenū deducit̄ · Sed quia auc̄tes eoꝝ non re
apꝰes allegabo tibi duos · Qui enī doctores antiqui cōiter te-
nent ꝙ deus ꝑ duas menſuras ſeu ꝓprietates quas vocant
midoch mundū gubernat · ſ · ꝑ menſuraꝫ ſeu ꝓpetatē iuſticie
ſeu iudicij quā dicunt ſignificari ī ſacra ſcriptura vbicūqꝫ

ponit̄ hoc nomē heloym· Et ꝑ menſuram ſeu ꝓprietatē mi
ſericordie quā dicunt ſignificari vbi ponit̄ adonay· quo p̄
ſuppoſito ſupꝫ illud verbum geñ· iij· emiſit eum· ſ· adam dñs
deus· ſ· de orto voluptatis ad excolendum terram ⁊c̄· Dicit
Rabi ioſue cum mida· ſ· cum menſura ſeu ꝓpietate iuſticie
et mīe creauit de⁹ adam· et cum ꝓpietate iuſticie et mīe dedit
ei p̄ceptum ſil'r· cum ꝓprietate iuſticie et mīe eiecit eum· hec il
le· Cui⁹ ratio fundat̄ in hoc ꝙ tam in creatione ipi⁹ ade q̄ꝫ ī
p̄cipiendo ei· q̄ꝫ etiam in eiectione ipi⁹ ponunt̄ hec duo noīa
diuina· ſ· adonay qd̄ ſignificat mēſurā ſeu ꝓpietatem mīe·
et heloym qd̄ ſignificat menſurā ſeu ꝓprietatem iuſticie· In
creacōe eni ade legit̄· formauit de⁹ hoīem de limo terre et īſpi
rauit ī faciem ei⁹ ſpiraculū vite geñ· ij· In p̄cipiendo ei etiā
dicit̄· p̄cepitq̄ꝫ dñs de⁹ ei ex omni ligno ⁊c̄· Et in ei⁹ eiectione
legit̄ geñ· iij· Emiſit eum dñs de⁹ de orto voluptatis· Ex q̄
patꝫ ꝙ cum menſura ſeu ꝓprietate iuſticie et mīe de⁹ creauit
adam· Sil'r cū eiſdem ei p̄cepit· et cum eiſdem eū eiecit de pa
diſo· Idem ergo dicendū eſt de ipi⁹ ade et totius gñis huma
ni recōciliatōe· que ꝑ xp̄m ſeu meſſiam erat fienda· ſ· ꝙ non
ꝑ ſolam miam vcputa ꝑ ſolam diuinā volūtatem parcen
do ſeu remittendo peccata erat fienda recōciliatio· ſꝫ cum hoc
ꝑ menſuram ſeu ꝓpietatem iuſticie· ſ· ſatiſfaciendo ꝓ offenſa
in deo cōmiſſa· que quidē ſatiſfactio facta fuit ꝑ mortem et
paſſionē xp̄i· ꝓut yſaias declarat in capl'o allegato dicēs·
in ꝑſona generis humani om̄es nos ſicut oues errauim⁹· ⁊
de⁹ poſuit in eo iniquitates oim̄ noſtꝝ· Et ſic patꝫ ꝙ hic mo
dus liberandi hoīem ꝑ miam et iuſticiam cōformior eſt· et ꝑ
ɔñs conuenientior diuine gubnacōi ex ꝑte dei liberantis q̇ to
tum mūdum et p̄ſertim gen⁹ humanū ꝑ menſurā ſe[u] ꝓprie
tatem iuſticie et mīe gubernat vt dictū eſt· ¶ Saulus·
Multa hic inuoluis quoꝝ quedā indigent vlteriori de
claratōe· quedam vero ſūt vt credo indeclarabilia· quia nul
lam vident̄ cōtinere ratiōnē· ¶ Paulus· ¶ Oſtēde
michi p̄mo que ſūt illa que indigent vlteriori declaratōe·
et deinde ꝓcedem⁹ ad illa que dicis indeclarabilia· vt nō cō
fuſe ſꝫ diſtincte ꝓcedam⁹· ¶ Saulus· ¶ Manifeſte
reqrit declarationē illud dictū doctoris nr̄i dicentis· ꝙ cum
menſura ſeu ꝓprietate iuſticie et mīe de⁹ creauit adam· Sil'r
cum eiſdē ꝓprietatib⁹ dedit ei p̄ceptū· et cū eiſdem ꝓpetatibus

euꝫ de paradiſo eiecit· Creatio enī p̄mi hoīs nullo mō videt̄
ad iuſticiam ꝑtinere· ſꝫ ad ſolam miām· cum nulla merita
ipiꝰ ade p̄ceſſerint ante ſui crationē quibꝫ deus ex debito iuſ:
ticie eū debuiſſet creare· In p̄cepto etiā dei dato nō vident̄ ap
parere iſte ꝓprietates· In eiectione aūt de ꝑadiſo non videtur
aliqua ratio mie apparere· ſꝫ ſolius iuſticie cū illa eiectio fuit
penalis et de iuſticia ꝓcedens· non aūt de mia vt patet·
¶ Paulus· L— Dicta doctoris tui p̄allegata veritateꝫ
tenent etiā in quolibet oꝑe diuino· In quolibꝫ enī tali inue:
nit̄ mia et iuſticia ꝓut patꝫ in auc̄te pſalmiſte p̄allegata·
ſꝫ reſtringendo nos ad p̄dicta tria de quibꝫ doctor tuus loquí
tur· ſ· de creatōe ade et de p̄cepto ei dato et de eiecōne eiꝰ de pa:
radiſo· manifeſte reꝑies in quolibꝫ eorū p̄dicta duo inueni
ri· In creatione enī p̄mi homis ſicut et in creatione cuiꝰlibꝫ
rei· licꝫ non p̄ſupponat̄ aliqd̄ meritū in creatura· p̄ſupponit̄
tamē aliquid in dei cognitione in qua oīa eternalit̄ p̄ exiſ:
tunt· et ſc̄m hoc ſaluat̄ ibi ratio iuſticie· inq̄ntum res ineſſe
ꝓducunt̄ ſc̄m qd̄ ꝯuenit diuine ſapiēcie et bonitati· ſaluatur
etiā quodamō ratio mie inq̄ntum res ſine meritis p̄cedentibꝫ
ex nō eſſe ineſſe ꝓducunt̄· In p̄cepto aūt dato ade ratio mie
ſatis apparet· inq̄ntum ſibi data fuit licencia edendi de oī
ligno ꝑadiſi· Ratio aūt iuſticie apparet in ꝓhibendo euꝫ ſub
cōminatōe pene mortis de eſu ligni ſcie boni et mali· In eiec
tione aūt de paradiſo licꝫ nō appareret mia dei totalit̄ relax:
ans pc̄m· apparet tamen mia alleuians dum circa cōdignū
punit· pc̄m enī ade ex ꝑte obiecti· ſ· dei ī quē offenſam com
miſit cuiꝰ excellencia eſt infinita quodamō eſt infinitū· ſc̄m
qd̄ infinitū quodāmodo penam meruerat· vnde ſolū eiciendo
eum de paradiſo miſericordit̄ eum puniuit· ſ· citra ꝯdignū
Ex quibꝫ patꝫ ꝙ modꝰ liberandi hoīem a peccato ꝑ iuſticiam
et miam ꝯuenienĉior modus eſt ex ꝑte dei liberantis q̄ꝫ ſi per
ſolam miam liberaſſet eum inq̄nꝰ iſte modꝰ ꝯformior eſt ce
teris modis quibus deꝰ gubernat mūdum· et etiam quibꝫ p̄:
muꝫ hoīem gubernauit vt ſup̄ dictū eſt· Eſt etiā iſte modus
liberandi hoīem non ſolū ꝑ miam· ſꝫ ꝑ miam et iuſticiam cō
uenienĉior ex ꝑte dei liberantis ad quē ꝑtinet nullū malum
relinquere impunitū· vnde deutro· xxxii· capitl'o· dei ꝑfecta
ſunt opera et omnes vie eius iudicia· deus fidelis abſqꝫ vlla
iniq̄tate iuſtus et rectus eſt· Et quo pateꝫ ꝙ ad ꝑfectionem

dnūnoꝝ operū ꝑtinet vt iuſticia exerceat̄ abſq3 vlla iniq̄tate
qḋ non fieret ſi peccatū hoīs ſine ſatiſfactione iuſticie totalit̄
relaxaret· ¶ Paulus· ¶ Video declarationem
tuā ſatis ꝯgruam ſeu ꝯuenientē ad dicta doctoris nr̄i ī hoc
ſ·q ꝑ menſurā et ꝓprietatem iuſticie et mīe deus hoīem guber-
nat· ex quo ſatis videt̄ ſequi q redemptio ſeu liberatio ꝑpl̄i a
peccato ꝯuenientior eſt ꝑ iuſticiam et miam q̄3 ꝑ ſolā miam
vt iā diu dixiſti· Sꝫ adhuc reſtat tibi vt declares illud qḋ ꝓ
ſuppōis qḋ meo iudicio eſt īdeclarabile·ſ·qūo ꝑ mortez xp̄i
ſeu meſſie fuit facta ſatiſfactio ꝓ offenſa ī deo cōmiſſa a to-
to ꝑpl̄o· hoc enī māifeſte videt̄ inconſonū dictamī cui9cū q3
nāl̄is rōnis ꝓpt̄ tria· ꝑmo· Nā nulli ſatiſfit ꝑ maiorez offē-
ſam ſibi illatā· verbi gracia· ſi aliquē regem vl̄ pn̄cipē ſuus
ſubdit9 offendit furando ſeu rapiendo bona ſua· manifeſtuz
eſt q non ſatiſfacit ſibi de tali offenſa ꝑ hoc q p9ea cōmittit
in eum ſeu in ſuis iniuriā ꝑcuciendo ſeu offendendo aliquem de
magnatib9 ſuis· hoc enī magis addit in ꝑma offenſa q̄m de
ea minuit· Cum igit̄ occidere xp̄m ſeu meſſiam qui excellen
cior eſt in dignitate et ſāctitate· nō ſolū homīb9 ſꝫ etiā ange
lis vt ſup̄ dictū eſt· eſt ḡuiſſimū peccatū in quo maxime de9
offendit̄· ſequit̄ q ꝑ ei9 mortem ſic ꝑnicioſe et ſcelerit̄ ꝑpetra
tam nō potuit deo ſatiſfieri ꝓ peccatis ꝑpl̄i· Item ſcḋo in ſa
tiſfactione requirit̄ equalitas quedā ad culpam cōmiſſā cuz
ſit act9 iuſticie· ſꝫ paſſio ſeu mors xp̄i non videt̄ eſſe equalis
omībus culpis delinquēciū cum ſint q̄ſi infinite vl̄ ſaltem ī
nūabiles· non ergo ꝑ paſſionem xp̄i ſeu meſſie ſatiſfieri po
tuit deo de omīb9 pc̄tis alioꝝ hoīm· Item tercio in ꝑtib9 pn̄ie
req̄rit̄ ydemptitas īnt̄ peccantē et penitentē· eiuſdē enī eſt cō-
teri cui9 eſt peccare· Non enī valet ꝯtritio vni9 ad delendum
pc̄tm alteri9· Sil̄r videt̄ dicendū de cōfeſſione et etiā de ſatiſ
factione·ſ·q eiuſdē eſt peccare et ſatiſfacere et ꝯfiteri· Cum
igit̄ xp̄us ſeu meſſias non peccauit vt patꝫ ꝑ auc̄tem yſaie
liij· capl̄o ꝑ te allegatā· ſequit̄ q ad ip̄m nō ꝑtinuit ſatiſfa-
cere ꝓ pc̄tis· ſꝫ poctius ad ip̄oꝝ peccantes· Ex quib9 bene conſi
deratis videt̄ manifeſte q ꝑ mortem ſeu paſſionē meſſie ſeu
xp̄i non fuit facta ſatiſfactio ſ̄m iuſticiā ꝓ peccatis ꝑpl̄i re-
dempti ſeu redimendi· et ſic iſte mod9 non fuit cōueniēs vt
tu aſſeris ad redimēdum humanū gen9 a pc̄tis· ſꝫ poctius in
cōſonās oīno· ¶ Paulus· ¶ Ad ꝑmū reſpondeo

tibi ꝙ paſſio ſeu mors xp̄i vel meſſie dupliciter pōt ꝯſiderari·
vno modo ex ꝑte occidenciū et ſic ꝯcedo tibi ꝙ fuit grauiſſimū
peccatū ꝓut tu dicis· Alio modo ex ꝑte xp̄i pacientis ſeu ſuſ:
tinētis mḡnꝰ ex maxima caritate et obediēcia paſſionem et
mortem ſuſtinuit· et iſto modo paſſio illa fuit maxime me
ritoria· vnde cum dicitur ꝙ deo fuit ſatiſfactuȝ de peccatis ꝑli
ſeu tocius humani gn̄is ꝑ mortem et paſſionem xp̄i· paſſio
intelligenda eſt ibi ex ꝑte pacientis ſm quam fuit maxime
meritoria et ſatiſfactoria· non aūt ex ꝑte inferenciū ſeu oc
cidenciū ſm quā fuit ḡuiſſimū peccatū· Vnde circa hec ſi bn̄
ꝯſideras poteſt attendi maxima mīa diuina que tante boni
tatis eſt vt ex paſſione ⁊ morte maxime facinoroſa ⁊ deme
ritoria ex ꝑte cōmittenciū ex ip̄a eadem elicet tam maximū
meritū ex ꝑte pacientis vt eſſet ſatiſfactoria etiā ꝓ peccatis
crucifigenciū ip̄m· Et ſic in eadem paſſione relucet nō ſolū
diuina iuſticia inq̄nꝰ ꝑ eam fuit punitū ſufficient pc̄tm to:
cius generis humani· ſȝ etiā mīa diuina inq̄nꝰ per eam fuit
ſublatū ſeu dimiſſum pc̄tm humani generis· Ad ſcḋm ve:
ro qḋ obicis de equalitate que requiritur inter ſatiſfactionē
et culpam tibi rn̄deo ꝙ paſſio xp̄i ex ꝑte pacientis ꝯſiderata
fuit maioris meriti q̄m exigeret recompenſacio tociꝰ offenſe
humani generis· tum ꝓpter magnitudinē caritatis ex qua
paciebatur· In caritate enī ꝯſiſtit radix tocꝰ meriti· vnde quia
maior fuit caritas in xp̄o paciente q̄m odiū in oībus offen:
dentibꝫ deū· Idcirco nō ſolū equaliter· ſȝ etiā ſuꝑhabūdanter pro
omnibus ſatiſfecit· tum ꝓpter dignitatē vite ſue quā ſatiſfa
ciendo ponebat· que quidē dignitas excellit oīs dignitates
humane vite ꝓut ſup̄ dictum eſt· et ampliꝰ forte declarabitur
Vnde paſſio xp̄i non ſolū ſufficiēs· ſȝ etiā ſuꝑhabūdans ſatiſ
factio fuit ꝓ tocꝰ hūani generis pc̄to· Et in hoc etiā ſi bn̄ cō
ſideras relucet diuina mīa ſimul cum eius iuſticia· que quidē
diuina mīa tantā caritatē in aīam xp̄i ſeu meſſie īfudit et
tantā excellētiſſimā dignitatē ei cōtulit vt eiꝰ paſſio ſuꝑha:
bundanter ꝓ omibꝫ ſatiſfaceret et oīm dolores portaret· Iuxta
illud yſa· liij· vere languores nr̄os ip̄e tulit· et dolores no:
ſtros ip̄e portauit· Diuina aūt iuſticia relucet in hoc inq̄ntū
non ſolū ſatiſfactionē equalentem· ſȝ etiā ſuꝑhabundanteȝ
ꝓ omnibꝫ humani generis pc̄tis accepit· Ad terciū vero qḋ
obicis de ꝓmptitate que requiritur inter peccātē et penitenteȝ

reſpōdeo ꝙ non eſt ſimilis ratio de ꝯtritione et ſatiſfactione
Contritio enī ꝯſiſtit in actu interiori ipiꝰ volūtatis ad quē
non poſſunt ſumi inſtrumēta exteriora · Satiſfactō vero cō-
ſiſtit ī actu exteriori ad quē pñt ſumi inſtrumēta inter que
etiam cōputanꝰ amici · vnde et vnꝰ ꝓ alio ſatiſfacere poteſt
Et in hoc etiam ſi bene ꝯſideras manifeſte relucet diuina mi-
ſericordia ſimul cū eiꝰ iuſticia · diuina enī mīa relucet in hoc
ꝙ pctā hoim ꝑ ſolius xp̄i ſeu meſſie ſatiſfactionē relaxauit
Juxta illud yſaie caplo allegato · Et liuore eiꝰ ſanati ſumꝰ
quaſi diceret · miſericordiꝰ habuit ſe deus nobiſcum · quia
non ꝓprio liuore noſtro ſed liuore eiꝰ · ſ · xp̄i ſanati ſumꝰ · Re-
lucet etiam diuina iuſticia inq̄nꝰ non relinquit pctā impu-
nita ſꝫ in ipo xp̄o fuerunt penaliꝰ inflicta · Juxta illud ca-
pit̄lo allegato · attritꝰ eſt ꝓpter ſcelera nr̄a · Saulus ·
Video te conari ad oſtendendū ſeu ſuadendū ꝙ ꝑ paſſio-
nem ſeu mortem meſſie ꝓpl̄s dei erat liberandꝰ ſꝫm diuinam
iuſticiam et eiꝰ mīam ſimul qd̄ non videꝰ cōſonare dictis ꝓ-
phetarum qui liberationē ſeu redemptionē iſtam q̄nq̄ȝ attri-
buūt iuſticie tm̄ · vt cum dicit yſaie p̄mo · Syon ī iudicio re-
dimetur et reducet eam ī iuſticia · In qua auctē tm̄ iuſticie di-
uine attribuitꝰ huiōi redēptio · Et infra yſa · liiij · ꝓpha de hac
redemptiōe loquēs dicit · In mīa ſempiterna miſertus ſum
tui dixit redemptor tuꝰ dn̄s · In qua auctē ſolū mīe diuine
attribuitꝰ redemptio qd̄ nō ꝯcordat dictis tuis in quibꝰ aſſeris
ꝙ ꝑ pñiam et iuſticiam ſimul erat fienda redemptio ·

¶ Paulus · Auctēs quas allegas non ſūt intel-
ligende excluſiue · q̄a ſi ſic eſſent adinuicē oppoſite · Si enī cū
dicit · Syon ī iuſticia redimē · ītelligereꝰ ſyon tm̄ ī iuſticia re-
dimeꝰ · ſic eſſet ꝯtra hoc quod dicit infra · In mīa ſempiter-
na miſertꝰ ſum tui · vnde manifeſtum eſt ꝙ non excluſiue
ſūt intelligenda iſta dicta ſicut nec ponit ibi aliqua dictio
excluſionē ſonās · et ideo ex ambabꝰ auctēbus ſimul iūctis ī-
tentū meū infert · Et ſi ſcrutatꝰ fueris ſcripturas repies ex-
p̄ſſe ꝙ ſimul in mīa et iuſticia erat futura redemptio ·

¶ Saulus · Oſtende michi obſecro aliquā auctem at-
tribuentem redemptionē tunc futuram iuſticie ⁊ mīe ſimul ·

¶ Paulus · Ozeas in · ij · caplo loquēs de deo ꝑ ſilitu-
dinē ſponſi et de populo ei coniuncto ꝑ modū ſpōſe dicit · Erit
in die illo dicit dn̄s · vocabit me vir meꝰ ⁊c̄ · infra declarās

quomodo eſſet iſta ꝯiunctio inter deū ſponſum et eccl'iam ſu
am ſeu populū ſuū et ſponſā ſic dicit· Sponſabo te i iuſticia
et iudicio et i miſericordia et miſeratõibus· Ex quo habes
manifeſte ꝙ ꝯiūctio populi dei ad deū in qua ꝯſiſtit vera re:
demptio et recõciliatio toci⁹ gn̄is humani ad deū futura erat
ꝑ iuſticiam et mīam ſimul· non aūt ꝑ mīam ſolū nec ſoluȝ
ꝑ iuſticiam vt dictū eſt·

¶ Capitulū· x· in quo oñditur ꝙ modus liberatõis populi
dei a pctō ꝑ paſſioneȝ et mortem xp̄i fuit cõueniēcior ex ꝑte
xp̄i ꝑ queȝ fuit facta redemptio ſeu liberatio q̄m ſi per ſolam
diuinam miſericordiam populum liberaſſet·

Saulus·

Habeo mentem tuā circa hoc ꝙ modus liberandi po:
pulū a pctō ꝑ mortem ſeu paſſioneȝ meſſie ſit ꝯue:
nienciox ex ꝑte dei liberantis q̄m ſi de⁹ ſola ſua volū:
tate ꝑpl'm liberaſſet· Sed quia dixiſti p̄dict⁹ mod⁹ erat etiam
ꝯuenientior ex ꝑte meſſie ſeu xp̄i ꝑ quē facta eſt liberatio ſeu
redemptio· Idcirco volo ꝙ michi oñdas ꝑ auctes ſeu rõnes
ſi quas habes· Paulus· Quod iſte modus libe:
racõis ſeu redemptõis generis humani· ſ· ꝑ paſſionē et mor
tē xp̄i ſeu meſſie ſit ꝯuenientior mod⁹ ex ꝑte ipi⁹ xp̄i ꝑ queȝ
facta eſt redemptio q̄ȝ ſi ſolū ꝑ dei mīam abſqȝ paſſione xp̄i
hoc feciſſet· ſatis patet ex duob⁊· p̄mo ex dignitate redemp:
tõis actiue ipi xp̄o homī ꝑ mortē et paſſionē ſuā attributa
Conſtat enī ꝙ xp̄us in ſcriptura dicit̄ redemptor· vt cum dr̄
yſa· lix· veniet ad ſyon redemptor ⁊c̄· qd̄ cõiter exponit̄ etiā
ab expoſitorib⁊ tuis de xp̄o ſeu meſſia qui redemptor ſimpl'r
ſeu gn̄aliter nūcupat̄ qd̄ ad magnā excellenciā ſeu dignita
tem ipi⁹ xp̄i ꝑtinet· Si aūt ꝑ ſolam diuinā mīam de⁹ hūa:
num gen⁹ redemiſſet nulla intueniente paſſione ſeu mor:
te xp̄i nulla ratio dictaret ꝙ xp̄us inq̄ntū homo redemptor
diceret̄· nec ei dignitas huiõi redemptõis attribueret̄· vnde
ex ꝑte xp̄i manifeſte patet ꝙ hic modus redemptõnis· ſ· per
ſuam paſſionē ꝯueniencior eſt q̄ȝ ſi fieret redemptio ſine ea in
q̄ntum ꝑ ipaȝ xp̄o hui⁹õi attribuit̄ cālitas redemptõis gn̄a
lis que excellentiſſima eſt· Saulus· Redemp:
tor toci⁹ humani gn̄is ſeu populi dei null⁹ eſt niſi deus· legit̄
enī yſa· liij· Ego ſum dn̄s et non eſt abſqȝ me ſaluator· Et
infra· hec dicit dn̄s· redemptor noſter ſanct⁹ iſrl'· pſalmiſta

etiam alloquẽs deum dicebat· redemiſti me dñe deꝰ veritatis
Conſtat aũt ꝙ eſſe deum veritatis ꝑtinet ſoli deo· non autẽ
meſſie· Et ideo dignitas redemptõis gñalis ſoliꝰ dei eſt·
Paulus· Concedo tibi ꝙ deꝰ ſit redemptor oĩm
fideliũ tanq̃m ꝓ̇ma cauſa oĩm que fiũt in vniuerſo· Sed ad
xp̃m hoiem ꝓprie ꝑtinet eſſe redemptorem imediate et tanq̃
ꝓximã cauſã ſicut etiã in nãlibus homo qui generat hoiem
dicit̃ ꝓprie genitor eius· et tñ cum hoc deus eſt genitor tanq̃
cauſa ꝓ̇ma et remota oĩm· et ideo ſi paſſio xp̃i non fuiſſet
opata redemptionem nullo modo xp̃us redemptor diceret̃ i
q̃ntum homo· ſicut nec de moyſe dicit̃ ꝙ fuit redemptor po-
puli iſrl'itici de egipciaca captiuitate· licet fuerit miniſter dei in
ipa redemptione· Saulus· Habeo mentem tuã
in hoc· ſꝫ quia dixiſti ꝙ ex duobꝫ patebat ꝯueniencia huiꝰõi
redemptõis ex ꝑte xp̃i ꝑ quẽ facta eſt redemptio· poſtq̃ dixiſ
ti ꝓ̇mũ reſtat vt dicas michi ſcd̓m· Paulus·
Scd̓m ꝑ qd̓ habet̃ ꝙ ꝯuenientior modꝰ fuit ex ꝑte xp̃i ꝑ ſu-
am paſſionẽ redimẽ humanũ genꝰ q̃m ſi ꝑ ſolam miaz dei
redimeret̃ patꝫ ſic· ſcrutando eñi ſcripturas reꝑies ꝙ modꝰ
quo ſancti ꝯſueuerunt deũ placare vel ab eo maximas grãs
impetrare· vel a plaga ab hoſtibus inferenda pplm eruere· &
in obſuatione legis diuine pplm cum deo cõfederare· vel ab
oĩbus pctis ſemel in anno pplm mundare· ſemꝑ fuit ꝑ ob
lationẽ ſacrificioꝝ ſpẽaliter cũ ſangne· De ꝓ̇mo eñi legit̃ geñ·
viij· ꝙ noe pꝰ diluuiũ edificauit altare dño· in quo holocau
ſta optulit· ꝑ quã quidẽ oblatõez holocauſtoꝝ placatus fuit
deus et ꝯceſſit vt vltra diluuiũ in mũdo non veniret· Sequi
tur eñi ſtatim ibidem· odoratuſq; eſt dñs odorem ſuauitatis
et ait dñs ad eum· nequaq̃ vltra maledicam terre ꝓpter ho
mĩes ⁊c̃· De ſcd̓o aũt legit̃ geñ· xxij· ꝙ abraham poſtq̃ optu
lit filiũ ſuũ quem ex mandato dei volebat in holocauſtũ of-
ferre a quo fuit ꝓhibitꝰ ꝑ angelũ· et deinde arietem ꝓ eo op-
tulit in holocauſtum· poſt huiꝰõi holocauſti oblationẽ fuit
ſibi facta repromiſſio ꝑ iuſiurandũ ꝙ i ſemĩe ſuo bñdicerẽ-
tur oĩes gẽtes que fuit ſũma grã ſemĩ abrahe ꝯceſſa et to-
to generi hũano· Que quidẽ duo ſacrificia tam ſolẽniſſima
et fructuoſa manifeſtũ eſt ꝙ nõ ſine ſanguis effuſione fue
runt facta· De tertio etiam legit̃ Exo· xij· ꝙ ꝑ aſperſionem
ſanguis agni paſcalis ꝑ poſtes ⁊ domoꝝ limina liberabatur

populus dei a plaga ſeu peſte egipcijs inflicta ſeu inferenda
Dicit̃ enĩ ibi · videbo ſanguinem et tranſibo vos nec erit ĩ vo
bis plaga diſperdẽs ꝛc̃ · De · iiij · et legit̃ exo · xxiiij · ꝙ pꝰ da
tionẽ legis in eiꝰ ꝯfirmatione moyſes diſperſit ſanguinem ho
locauſtoꝝ ſup̱ pplm̃ vt ꝯfederatio int̃ pplm̃ ⁊ deũ p̱ legeȝ accep
tam ꝯfirmaret̃ · dicit enĩ ſic · Ille vero · ſ · moyſes ſumptum
ſanguinem diſperſit in pplm̃ et ait · hic ẽ ſanguis federis quod
pepigit dñs vobiſcũ ſup̱ cunctis ſ̃monibus hijs · De quito
etiam legit̃ leuitici · xvj · ꝙ in die expiatõis de quo dicit̃ ibidẽ
In hac die expiatio erit veſtra atq; mũdatio · ab oĩbꝫ pec
catis veſtris corã dño mũdabimini · Sũmꝰ ſacerdos intranſ
ſancta ſantoꝝ ſemel in anno diſtillabat de ſangne ſacrificio
rũ ſup̱ ꝓpiciatoriũ ⁊ corã ꝓpiciatorio · Ex quo patet ꝙ p̱ ſãg
uinis effuſionẽ ſeu aſperſionẽ ppl's ex inſtitutõe diuina mũ
dabat̃ · Ratio aũt huiꝰ inſtitutõis declarat̃ ĩ capit'lo ſequẽ
ti · ſ · xvij · vbi ſic · quia aĩa carnis in ſangne eſt et ego illum
ſ · ſanguinem dedi vobis vt ſup̱ altari meo expietis ꝓ aĩabuſ
veſtris quia ſanguis ꝓ aĩe piaculo ſit · Cum igit̃ ĩ redemptio
ne ppl'i p̱ xp̃m ſeu meſſiam oĩa p̃dicta vl' ip̃is maiora con
currere debuerunt ſ̃m oĩs · Cõuenientior ergo modus fuit
vt p̱ aſperſionis ſanguis xp̃i p̃cioſiſſimi ſacrificiũ humanũ
genꝰ redimeret̃ · que quidẽ aſperſio p̱ ſingulas aſperſiones ſu
pradictas tanq̃ȝ p̱fc̃m p̱ imp̱fectũ fuit figurata · q̃ȝ ſi p̱ ſolã
miam dei humanũ genꝰ redimeret̃ ſ̃m qd̃ nulla eſſet cõfor
mitas ſeu correſpondẽcia ad p̃terita ſacrificia · ℞ — Saulus
¶ Contra hoc qd̃ ꝯcludis ꝙ ꝯuenientior modus fuit vt per
ſacrificiũ aſperſionis ſanguis xp̃i humanũ genꝰ redimeret̃
q̃ȝ p̱ ſolam dei miam quedaȝ pñt racionabilit̃ obici · et p̃mo
habeo exp̃ſſam auctem dicentem oppoſituȝ · legit̃ enĩ ozee · vj ·
in p̱ſona dei miam volo et non ſacrificiũ qd̃ de directo opp̃o
tue ꝯcluſioni · mia enĩ ꝓut ꝓpheta teſtat̃ acceptabilior ẽ deo
q̃ȝ ſacrificiũ · Ex quo patet ꝙ humanũ genꝰ redimi p̱ ſolam
dei miam acceptabiliꝰ eſſet q̃ȝ p̱ ſacrificiũ · ℞ — Paulus ·
¶ Auctas tua non facit ꝯtra me · Cõcluſio enĩ mea loquit̃
de mia diuina · ꝓpheta aũt loquit̃ de mia humana comp̱an
do eam ſacrificio per hoĩem deo oblato · que comp̱atio intelligi
debet ceteris paribus ſicut in comp̱atõibus recte acceptis in
telligi debet · vnde ſenſꝰ huiꝰ auctis ẽ ꝙ mia hũana ſola ſine
ſacrificio accepta eſt deo · Sacrificiũ vero ſolũ ſine mia nõ eſt

deo acceptum· nam cum mīa ſit effect⁹ caritatis· ſequit̃ ꝙ ſo
la ſemꝑ ſit acceptabilis deo· Sacrificiū autē ꝓut eſt act⁹ exte
rior cū ſit ſine mīa ē ſine caritate et ꝑ ꝯñs nō eſt deo acceptū
qḋ eſt manifeſte verū et hoc nullo modo repugnat ꝯcluſioni
mee· hoc enī ſacrificiū de quo agim⁹ cū maxima mīa ⁊ cari:
tate fuit oblatū· vñ et deo acceptiſſimū· Saulus·
¶ Scḋm dicta tua paſſio ſeu mors xp̄i tui oꝑata fuit ſalutē
hūani gn̄is ꝑ modū ſacrificij ſicut alia ſacrificia que allegaſti
ī veteri teſtamēto oꝑata fuerūt aliqua bona· ſ3 hoc videt̃ falſū
Nam qui offert ſacrificiū aliqḋ ſacrū facit ꝓut ip̄m nomen
ſacrificij ſonat· Illi aūt qui xp̄m occiderūt magnā ꝑpetrauerunt
maliciam ſm̄ te· non ergo fecerunt aliqḋ ſacrū· et ideo
poci⁹ debuit dici maleficiū q̄m ſacrificium· Paulus·
¶ Sacrificiū paſſionis xp̄i ip̄e xp̄us obtulit ex maxima ca
ritate· non aūt illi ſacrificiū illud obtulerūt qui eum occide
runt· ex quorū ꝑte paſſio fuit maximū maleficium·
¶ Saulus· Conformitas ſeu correſpōdencia quā aſ:
ſeris eſſe inter paſſionē xp̄i quā dicis eſſe ſacrificiū ad p̄teri:
ta ſacrificia veteris teſtamēti que dicis p̄figuraſſe hāc paſſio
nem videt̃ eſſe nulla· In ſacrificijs enī veteris legis nunq̄3
offerebat̃ caro hūana· quimmo talia ſacrificia nephāda erāt
Dicit̃ enī in pſ̄· Effuderunt ſanguinem innocentē ſanguinem fi
liorū ſuoꝝ et filiarum ſuaꝝ· quas ſacrificauerūt ſculptilibus
chanaan· Ex quo pat3 ꝙ paſſio ſeu mors xp̄i non habet ra
cionem ſacricij ſm̄ ꝯformitatem ad ſacrificia antiqua·
¶ Paulus· Licet in ſacrificijs veteris teſtamēti nō
offerebat̃ caro humana· ex hoc nō ſequit̃ qḋ non p̄figurarēt
ſacrificiū paſſionis xp̄i· veritas enī oportet ꝙ excedat figu:
ram· nec requirit̃ ꝙ veritas et ei⁹ figura ſint eiuſdē ſpēi· nec
etiam eiuſdem generis· homo enī verus excedit ſuam figurā
in pariete depictam intantū ꝙ homo verus eſt aīal rōnale ⁊
eſt in gn̄e ſubē· et ei⁹ figura depicta eſt quoddā accidēs in gn̄e
qualitatis· Et ſic in ꝓpoſito lic3 caro aīaliu3 non ſit eiuſdem
rōis cum carne xp̄i· ſ3 valde ab ea diſtans· ſufficiens tamē ē
ad carnem xp̄i figurandā· nec erat ꝯueniens ꝙ tanta mlti:
tudo hoīm occideret̃ ad p̄figurandū mortem xp̄i ſicut aīalia q̄
ſacrificabant̃· Eſſet enī cont̃ miām ip̄ius dei qui ſolū xp̄m
voluit imolari ꝓ ſalute toci⁹ mūdi· vñ nō decebat diuinā cle:
menciam ꝙ multi homines imolarent̃ ſolum ad ſignādum

īmolationem xp̄i ad quā ſignificandū ſufficiebat īmolatiõe
aīaliū rõne p̄dicta · Ad hoc aūt qd̄ dicis ꝙ carnē humanam
ſacrificare erat nephandū · Juxta illud pš · Effuderūt ſang̃
nem inocentē ⁊c̄ · Rn̄deo ꝙ illa ſacrificia erant nephanda ī
q̄ntum fiebant ꝯtra mādatum diuinū in honorē ydolorum ·
vnde ibidē ſubdit̄ · quas ſacrificauerūt ſculptilib⁊ chanaan ·
Si aūt aliqua caro humana ex mādato dei et ꝑ eiꝰ obedien:
ciam fuiſſet ſacrificata hoc eſſet deo acceptū · vt patꝫ in imo
latõe yſaac geñ · xxij · que a deo fuit valde accepta et merito
ria ꝓut ibidē habet̄ · ¶ Saulus · ¶ Licet abra:
ham voluit ym̄olare filiū ſuū ex mandato dei · non tamē eū
īmolauit vt ibidē habet̄ · vnde ex illa īmolatõe non poteſt
ſumi argumentū ꝙ īmolare carneꝫ humanā de mādato dei
eſſet deo acceptū neqꝫ meritoriū · ¶ Paulus · ¶
¶ Si volūtas abrahe circa īmolationē filij ex obediēcia dei
fuit meritoria vt eſt manifeſtū · opoꝫ dicere ꝙ ſi ipſe abrahā
nō fuiſſet ꝓhibitꝰ ꝑ ſcd̄m dei mandatū ab īmolatione · ſed
ex p̄mo mandato dei imolaſſet filiū ꝙ illa ymmolatio eſſet
valde meritoria · Radix enī et fundamentū meriti in volū
tate ꝯſiſtit · dicunt enī doctores tui frequent̄ ꝙ dn̄s cor vult
ſeu acceptat · et intelligunt ꝑ cor volūtatem hoīs in qua
radix meriti p̄apue ꝯſiſtit ut dictum eſt. ¶ Saulus · ¶
¶ Licet aliqualit̄ oſtendiſti ꝙ ꝑ mortem ſeu paſſionē meſ:
ſie ꝑpl's redimeret̄ a pc̄to vt videnē aliqualiter dicere verba
yſaie · liij · hoc tamē intelligit̄ ꝑ modū ſatiſfactõis vt iā ſup̄
dixeras · ſic ꝙ ille ꝑ ſuaꝫ paſſionē ꝓ alijs ſatiſfaceret · nunq̄ꝫ
tamē legit̄ ꝙ paſſio ſua ꝑ modū ſacrificij alios liberaret · ¶
¶ Paulus · ¶ Jn ꝓpheciā zacharie vbi ad lr̄am agit̄ de
p̄mo aduentu meſſie · etiam ſc̄m doctores tuos in cap̄lo · ix ·
vbi dicit̄ · Ecce rex tuus venit tibi iuſtꝰ et ſaluator ⁊c̄ · poſt
q̄m dixerat · et diſperdam quadrigā ex effraym ⁊c̄ · ad oſten
dendū ꝙ non habebat xp̄us triūphare vi armoꝝ · ſꝫ miracl'o:
rū v̇tute et doctrina pacifica · de quo dicit · Et loquit̄ pacē gē
tibus ⁊c̄ · Jn eodē ꝯtextu ſubdit · tu quoqꝫ ī ſang̃ne teſtamē
ti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua · q̄
quidē verba ad lr̄am dirigunt̄ ipi regi meſſie de quo ibidem
agit̄ · cuiquidē meſſie ꝓpheta alloquēs dicit · Tu aūt ī ſang̃
ne teſtamēti tui · ſ · in ſang̃ne tuo qui effuſus eſt emiſiſti vinc
tos tuos · i · eduxiſti antiquos patres ī limbo inferni detētos

qui dicitᷓ lacus ꝓpter eiꝰ ꝓfūditatem in quo non eſt aqua ſicᷓ
nec ignis infernalis· ſ; erant ibi detenti vſq; aduentum re
dēptoris· Ex qua auctē habes māifeſte ꝙ meſſias ꝑ ſangnē
ſuū qui dicitᷓ hic ſāguis teſtamēti redemptur⁹ erat ſeu educ:
turus detentos in lacu ſupᷓdicto· quiquidē ſanguis teſtamēti
manifeſte ꝑtinet ad ſacrificiū qḋ cōiter in veteri lege ꝑ ſang
nis effuſionē ꝑficiebatᷓ vt deductum eſt· Saulus·
¶ Duo ꝓſupponis in hac allegatōe que non ſūt ſufficienter
ꝓbata· pͥmū ꝓſupponis· quia cum dicitᷓ in ſangne teſtamēti
tui· intelligitᷓ ſanguis xp̄i qḋ nō cōſonat lr̄e· debuiſſet enī di
cere ſm̄ mentē tuam in ſangne tuo· non aūt in ſangne teſ
tamēti tui· Scḋo ꝓſuppōis pr̄es fuiſſe ī limbo detētos añ ad:
uentū meſſie· qḋ non ꝓbas· et vt credo qḋ non potes ꝓbare
ꝑ autenticas ſcripturas· Paulus· Ad pͥmū
reſpondeo ꝙ ſanguis xp̄i de quo hic loquitᷓ· dicitᷓ ſanguis teſ
tamēti inq̄ntū ꝑ ip̄m ſangne; fuit cōfirmatū nouū teſtamē
tū ſicᷓ ꝑ paſſionē ſangnis holocauſtorū factā ꝑ moyſen ꝯfe
derat⁹ fuit ppl's cū deo ī ꝯfirmatōe legis veteris exodi· xxiiii·
Scḋm vero qḋ obicis de pr̄ibus ante aduentum xp̄i in lim:
bo exiſtentibus requirit ſingulare ſcrutiniū ſcripturarū de q̄
ad pn̄s ſupſedendū eſt vt de eo fiat inter te et me deo duce ſin
gularis diſcuſſio· Saulus· Placet michi vt
fiat ſingularis diſcuſio de hoc qḋ aſſeruiſti· ſ· ꝙ pr̄es antiqui
debebant eſſe in limbo ante aduentū meſſie· Sed rn̄ſio tua ad
pͥmū meum obiectum in qua dicis ꝙ ſanguis xp̄i tui inq̄n
tum ꝑ ip̄m ſangnem nouū teſtamentum ꝯfirmatū fuit nō
cōſonat dictis tuis· dixiſti enī ſup̄ ꝙ ſanguis xp̄i fuit ſacri:
ficiū quo expiebatᷓ ſeu redimebatᷓ ppl's a pctō· Nunc autem
aſſeris ꝙ ſanguis xp̄i fuit ꝯfirmatiu⁹ noui teſtamēti· ⁊ de hoc
dicis intelligi illud ꝓphete· tu aūt in ſangne teſtamēti tui· ſ;
iſta non videntᷓ ſtare ſimul· aliud eſt enī ꝯfirmare teſtamen:
tum· et aliud ē pctm̄ expiare vt de ſe patet· Paulus·
¶ Paſſio xp̄i in qua ſanguis eiꝰ effuſus fuit pl'es habet ef:
fectus adinuicē cōpatibiles ex quib; alias poteſt habere pl'es
nominatōnes· Nā ſicut in rebus nālibus vnā et eandē rem
videm⁹ habere diūſos effect⁹ ex quib; diūſimode poſſūt deno:
minari· Sol enī illuminat calefacit et exſiccat· Ex quib; effec:
tibus denominari poſſet illuminatiu⁹ calefactiu⁹ et exſiccatiu⁹·
Sic dicendu; eſt de paſſione xp̄i ſeu eiꝰ ſangne que multos

effect⁹ ſalutiferos circa humanū gen⁹ habet· ex quibꝫ ſāguis xp̄i et etiā ip̄e xp̄us denomiatur· Nam inq̄ntum cōſideratur illa paſſio in carne xp̄i ſic habet effectū ſatiſfactōis ſeu redemptōis inq̄n⁹ ꝑ eam ſeu ꝑ ip̄m ſanguinem xp̄i liberamur a ſuitute pctī ſm quā conſideratōez xp̄us dicitur redemptor· ut dictū eſt inq̄ntum vero ꝑ ip̄am paſſionem ſeu ſanguinem xp̄i gen⁹ humanū deo recōciliatur ſic habet effectū ſacrificij· ⁊ ſic dicitur ſanguis teſtamenti ſm quā ꝯſiderationē xp̄us dicitur ſacerdos· Juxta illud pſ̄· tu es ſacerdos in eternū qđ de xp̄o intelligitur ad lrām· habes igitur ex ſup̄dictis ꝙ iſte mod⁹ liberādi· ſ· ppl'm a peccato ꝑ mortem ſeu paſſionē xp̄i ſicut fuit cōuenientior ex ꝑte dei liberantis q̄m ſi de⁹ ſola ſua volūtate ppl'm liberaſſet vt ſup̄ fuit deductū· Sic ex ꝑte xp̄i ſeu meſſie ꝑ quē facta eſt liberatio ſeu redemptio· p̄dict⁹ modus cōuenientior fuit· nam ſi ꝑ ſolā dei miam gen⁹ humanū fuiſſet liberatum abſq; xp̄i paſſione· tunc xp̄us homo nec diceretur redemptor humani gn̄is· nec etiā ſacerdos in eternū vt iā oſtenſū eſt·

¶ Capitulū· xi· in quo oſtenditur ꝙ mod⁹ liberatōis ppl'i dei a pctō ꝑ paſſionē et mortem xp̄i fuit ꝯuenientior ex ꝑte ppl'i liberati q̄m ſi ꝑ ſolam dei miam populus liberatus fuiſſet·

Saulus·

Habeo mentē tuam in duabus cōuenientijs ſup̄dictis· quaꝝ vna ſumitur ex ꝑte dei liberantis· alia vero ex ꝑte meſſie ꝑ quē facta eſt liberatio ſeu redemptio· Reſtat ergo vt oſtēdas michi terciū qđ p̄ſuppoſuiſti· ſ· ꝙ ex ꝑte hoīs liberati ſeu redempti ꝯuenientior mod⁹ fuit hoiem liberare ꝑ mortem et paſſionē xp̄i q̄m ꝑ ſolam dei miam·

¶ Paulus· Multe rōnes ſūt· hoc qđ queris oſtendētes ſm auctes nroꝝ doctorū ſeu ſanctorū· Sed quia ſcio te illas non recipe· Ideo vnā tantū allegabo tibi quā credo eē cōſonā dictis ꝓphete· que quidē ratio talis eſt· Si gen⁹ humanū ꝑ ſolam dei miam fuiſſet a pctō liberatum paſſione xp̄i non interueniente ex tali liberatōe homo nō haberet exēpla tā ſalutifera et ad humanā ſalutē neceſſaria ſicut i paſſione ſeu morte xp̄i ꝑfecte habuit· In paſſiōe eni xp̄i nobis fuit oſtēſum maximū exemplū obediencie que in ſacris eloquijs ſacrificijs p̄ponitur· vt habetur p̄mi· Re· xv· capit'o· nulla autem obediēcia maior vl' ſimilis legitur q̄m ꝙ xp̄us ſeu meſſias deo

patri obediret ſe volūtarie offerendo crudeliſſime morti. In
paſſione etiā xp̄i exemplū hūilitatis pfecte nobis ꝓponit̄ p
quā quidē virtutem .ſ. humilitatis grā dei que maximū do
nū eſt nobis dat̄. Iuxta illud ꝓū. iij. māſuetis de⁹ graciam
dabit que eni maior vel tanta māſuetudo legit̄ q̄ȝ ꝙ xp̄c ſāc
tus ſctoꝝ excellentioꝛ angelis fact⁹. vt ſup̄ oſtenſū ē. Impio:
rum p̄cati ſeu tyꝛannidi ſemetip̄m humiliaret. que quidem
virtutes ⁊ multe alie in paſſione ſeu cruce xp̄i exemplariter
ad ſalutem noſtrā ſūt oſtenſe. Ex quo patet ꝙ ex pte homis
liberati ↄuenientior mod⁹ fuit vt homo p paſſionem xp̄i in
qua tot exempla ſalutifera nobis ꝓponunt̄ liberaret̄ q̄ȝ ſi p
ſolam dei miam ſine talibus exemplis ſalutiferis fuiſſet libe
ratus. **P** Saulus. **P** Indica michi ſi habes ali:
quam auctem ſcripture ſacre hoc qḋ dicis oſtendentem. **P**
¶ Paulus. **P** Habeo vnā auctem breuiſſimam in qua
hoc qḋ dixeram cōpendioſe demōſtrat̄. Ille eni ꝓpheta mag
nus .ſ. yſaias qui paſſionem xp̄i et ei⁹ ſalutiferos effectus
exp̄ſſius q̄m alij ꝓphete in cap̄l'o. liij. ſup̄ ſepe aliegato p̄noſti
cauit cum dixiſſet. liuoꝛe ei⁹. i. xp̄i paſſi ſanati ſum⁹. ibidē
īmediate an̄ p̄dixit. diſciplina pacis nr̄e ſup eū. qḋ meū ꝓpo
ſitū cōpendioſiſſime ↄcludit. Doctrina eni pacis nr̄e n̄ ē alia
q̄m illa doctrina per quā pacem ſpūalem ↄſeq̄mur. In qua
quidē pace ſal⁹ cōſiſtit. Sȝ hec doctrina al' diſciplia pacis nr̄e
eſt ſup eū ꝑ q̄n⁹ ip̄e illā doctrinā pacis nr̄e v̄bo ⁊ exemplo do
cuit ut ſup̄ dictū eſt. Et ideo liuoꝛe ei⁹ ſanati ſum⁹. non ſo:
lū effectiue ſeu meritoꝛie. ſȝ etiā doctrinalit̄. quā quidē doctri:
nam ſalutiferā ſic exēplarit̄ homo nō habuiſſet ſi abſq3 paſ:
ſione et moꝛte xp̄i p ſolam dei miam fuiſſet a pcc̄o liberatus.
vt dictū eſt.

Diſtinctio ſexta de ſcrutinio ſcripturaꝝ circa exten:
ſionē redēptōis ſeu ſalutis p xp̄m facte an illa .ſ.
cōprehendit tm̄ ↄtempaneos ſibi et poſteros. vel
etiā ſe extendit ad p̄res et alios fideles qui ab anti
quo p̄ceſſerunt. et ↄtinet ſex cap̄l'a.

¶ In cap̄l'o p̄mo ponunt̄ alique rōes ſeu auctoꝛitates qui:
bus videt̄ ꝙ ſancti antiqui qui fuerunt ante aduentū xp̄i nō
fuerīt in limbo detenti vſq3 huc ꝙ fuiſſent p xp̄m redempti.
¶ In .ij. cap̄l'o p̄ſupponit̄ oppoſitū .ſ. ꝙ pcc̄m p̄mi parentis
in poſteros tranſiuit et ꝙ ſācti ſup̄dicti ꝓpter hoc pcc̄m detenti

fuerunt in limbo vſqꝫ ad paſſionē xp̄i · qȯ quidē p̄ſuppſitum
ꝑ auctem yſaie ꝓbatur et ꝯtra ꝓbationē arguitˀ · et finaliter
ſoluitˀ ꝯcludendo ex dicta aucte tria huic ꝓpoſito ꝑtinēcia ·

¶ In tercio capl'o vlteriꝰ altercatˀ ſup̄dicta aucte yſa · oſten
dendo ex ea ſtatū antiquoꝝ patꝝ pꝰ mortem ante aduentum
meſſie · ad cuiꝰ aſſertionē inducuntˀ alie auctes apud hebreos
autentice ·

¶ In · iiij · capl'o inducuntˀ alie auctes ex quibꝫ cōprobatˀ ꝙ
ſancti antiqui teſtamēti poſt mortē non ibant ad ꝑadiſum
vbi eſt locus ſāctoꝝ · nec etiam ad gehennā · ſꝫ ad quēdam lo:
cum qui a doctoribus hebreoꝝ ſuburbiū ꝑadiſi vocatˀ · nō ob
ſtante ꝙ p̄dicti ſancti deceſſiſſent ab hac vita mundi nō ſo:
lū a pc̄to actuali · ſꝫ etiam originali ·

¶ In · v · capl'o datˀ ratio quare quedā penalia que fuerunt
impoſita generi humano ꝑ pc̄tm ade non fuerūt amota per
paſſionē xp̄i ꝑ quā fuit indultum pc̄tm originale ·

¶ In · vj · capl'o arguitˀ diuiſimode ꝯtra ea que dicta ſunt de
pc̄to originali · et ſoluuntˀ argum̄ta ·

¶ Capl'm p̄mū in quo ponuntˀ alique rōes ſeu auctes qui:
bus oſtenditˀ ꝙ ſancti antiqui qui fuerunt ante aduentū xp̄i
non fuerˀt in limbo detenti vſqꝫ huc ꝙ fuiſſēt ꝑ xp̄m redēpti ·

Saulus ·

Audiui quid ſentis circa ꝯuenienciā modi re
demptōis ꝑp̄li ꝑ paſſionē xp̄i tui · ſꝫ quia intˀ
tua dicta ſup̄ allegata · illud dictū zacharie
ix · Tu autē in ſangne teſtamēti tui emiſiſti
vinctos tuos de lacu in quo nō eſt aqua · qȯ
quidē dictū expoſuiſti de antiquis patribꝫ q̄s
dicebas eſſe in limbo inferni detentos vſqꝫ ad hoc ꝙ ſanguis
xp̄i tui fuit effuſus in eoꝝ redemptionē · que quidem aſſertio
tua eſt michi valde incredibilis tanq̄m repugnās auctibꝰ
ſacris et rōni naturali incōſona · Idcirco de hoc volo vt fiat
inter nos ſingularis diſcuſſio · **Paulus ·** Pla
cet michi vt hec diſcuſſio fiat · ſed allega in p̄mis quomodo
p̄dicta aſſertio repugnat ſacris auctibꝫ · et deinde ꝓcedamꝰ
ad rōnes · **Saulus ·** In ꝓceſſu ſacrarū ſcriptu
rarū reꝑio ꝙ multi ſancti et iuſti p̄ceſſerunt in tꝑe · tempus
aduētus xp̄i tui et paſſionem vt patet de p̄mis patriarchis
de quoꝝ nūo fuerat abrahā patriarcha qui tante iuſticie fuit

corā deo· vt ipe deꝰ de ipo abrahā defuncto talia teſtaretur· eo
ꝙ obedierit abrahā voci mee ⁊ cuſtodierit ꝑcepta mea et mā
data mea· et cerimonias legeſqꝫ ſuauerit· geñ· xxvj· Cui q̇
dem abrahe in vita ſua fuit a deo dictū· Tu aūt ibis ad pa
tres tuos in pace ſepultꝰ in ſenectute bona· geñ· xv· Dic mi
obſecro quomodo poſſet dici de tanto patriarcha ꝙ ꝑ tanta
tempora poſt mortem fuerit detentꝰ in limbo inferni vbi gᵒ
eſt iuſticia diuina ad quē ꝑtinet nullū bonū irremuneratum
relinquere· ſi abraham qui oīa ꝑcepta diuina cerimonias et
leges cuſtodierit ut ex teſtimonio diuino ſupdicto comꝓbatur
non ſtatim poſt mortem aſſumeret ad gloriam ſuā que ē ꝓ
pria merces ſanctorū et iuſtoꝝ· ſꝫ potiꝰ eum q̄i in carcere detē
tum ꝑ tanta temporū curricula relinqueret· vbi eſt etiā veri
tas diuina que abrahe ꝑdixit· Ibis ad patres tuos in pace
ſepultꝰ in ſenectute bona· Si enī ipe abraham non ad diui
nam viſionē i· qua eſt vera pax fuerit aſſumptꝰ tpe mortis
ſue· ſꝫ in limbo inferni fuit recluſus· ſic nō i pace vera iuiſſet
ad patres· ſꝫ nec in bona ſenectute ſepultꝰ vt eſt manifeſtū
Idem dicendū eſt de alijs ſanctis· vt de moyſe et aaron et ſa
muel de quibus teſtatur pſalmiſta· Cuſtodiebant teſtimonia
et ꝑcepta que dedit illis· Si ergo iſti pꝰ hanc vitam nō ſta
tim ad glorioſam vitam volauerūt· ſꝫ ꝑ q̄mplimos annos
vſqꝫ ad aduentum xp̄i tūc fuerūt i limbo inferni detenti opꝫ
te alterū duoꝝ ɔcedere· aut ꝙ deus non eſt iuſtus cū nō red
dat vnicuiqꝫ ſm opa ſua· aut ꝙ ꝑdicti nō fuerunt ſancti nᶜ
iuſti corā deo quoꝝ vtrūqꝫ ſacre ſcripture teſtimonijs māifeſ
te repugnat·

¶ Capitulū· ij· in quo ꝑſupponitur oppoſitū· ſ· ꝙ pctm ꝑmi
parentis in poſteros tranſiuerit et ꝙ ſancti ſupdicti ꝓpter hᶜ
peccatū detenti fuerūt in limbo vſqꝫ ad paſſionē xp̄i· qd qui
dem ꝑſuppoſitū ꝑ auctem yſa· ꝓbatur et ɔtra ꝓbacōꝫ arguitur· ⁊
ſoluitur concludendo ex dicta auctē tria huic ꝓpoſito ꝑtinētia·

Paulus·

Ad hoc ꝙ aſſertio mea quā dicis eſſe incredibilem et
auctibus ſacris repugnantē· et rōni nāli incōſonā
tanqꝫ vera et nulli veritati ɔtraria ſeu incōſona ſo
lidetur ſeu fundetur· opꝫ vt tibi vnū ꝑſupponā qd ſm veritatem
fidei catholice firmiter eſt tenendū· et etiā ꝑ ſacras ſcripturas
et doctores tuos eſſe verū approbatur· qd quidē ꝑſuppoſitū tale

eſt ꝙ ṗmū peccatū ṗmi homīs de quo habeť geñ · iij · origina
liť tranſijt in poſteros · Ex quo ſequiť ꝙ abrahā et moyſes et
alij quicūqȝ patriarche ſeu ꝓphete q̄ntumcūqȝ ſancti nō fue:
runt īmunes ab huiōi pctō · ſȝ illud ↄtraxerunt ꝑ originē · et
ideo iuſticia diuina meis ſaluať etiam ſi eos non aſſumeret
poſt mortem ſtatim ad gloriā · ſȝ eos in limbo detentos relin:
queret vſqueq̄ pctm̄ illud ṗmi parentis et impedimentū in
troitꝰ regni celeſtis inde ꝓueniens ſufficienter fuiſſet ꝑ ſang
nē xp̄i ſublatū · iuxta illud zacha · tu aūt in ſangne teſtam̄
ti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu ⁊c̄ · vt ſup̄ fuit allegatū ·
¶ Saulus · Hec reſpōſio tua non videť ſufficere ad
mea ſoluēdum obiecta · ſȝ potiꝰ alia ſuꝑaddis incōuenientia
qḋ patȝ ṗmo ſic · Nam illud qḋ p̄ſupponis ꝙ pctm̄ ṗmi ho:
minis originaliť tranſijt ī poſteros non fundas niſi in auc̄te
te catholice fidei quā vt noſti non recipio nec recipe teneor
Sed quia dicis ꝙ etiā ꝑ ſcripturas a me recipiendas illud p̄
ſuppoſitū approbať eſſe verꝫ · Ideo illud debuiſſes michi ṗmo
allegare tanq̄ȝ a me recipiendū · nō aūt catholicā fidem quā
nunq̄ȝ recepi et ſic p̄ſuppoſitū tuū ad p̄ns nulliꝰ momēti eſt
quo ad me · Nec ſolū p̄ſuppoſitū tuū ñ probať ꝑ ſacre ſcrip
ture auc̄tem · ſȝ etiā manifeſte ſacre ſcripture ↄtradicit · dicē
eni ꝙ pctm̄ ṗmi parētis traduciť ad poſteros ꝑ originē ē ma
nifeſte ↄtra ſacre ſcripture auc̄tem · Diciť enī ezech · xviij · fi:
lius nō portabit iniquitatē p̄ris · qḋ eſſet manifeſte falſū ſi
iniquitatē ṗmi parētis poſteri ſeu ab eo vt aſſeris ↄtraherēt
¶ Paulus · Ad ṗmū tibi reſpondeo ꝙ quia docto:
res noſtri clarius tradunt iſtam materiā q̄m tu · Idcirco ñ
tibi allegaui ṗmo auc̄tes a te recipiēdas · nūc aūt volo tibi
oſtendere ꝙ illud pñcipale qḋ ſentiūt doctores noſtri circa pec
catū originale concordat multis auc̄tibus a te recipiendis ·
¶ Circa qḋ ṗmo allego tibi illū ꝓphetā euangelicū · ſ · yſaiā
qui de omnibus ad xp̄m ꝑtinētibus multa tradidit documēta
Ipe enī ꝓpheta in · xliij · capl'o hoc de quo agimꝰ exp̄ſſe tradi:
dit ppl'o iſrl'itico ſic dicens · Pater tuus ṗmꝰ peccauit · inter
p̄tes tui p̄uaricati ſūt ī me · et cōtaminaui alias ꝓphanaui pñ
cipes ſanctos · et dedi ad interēptionem iacob et iſrl' in blaſ:
phemiā · hec ille · que quidē v̇ba ſi eorꝫ verꝫ ſenſū lr̄alem recte
fueris ſcrutatꝰ ꝓpoſitū meū māifeſte oſtendūt · Adā enī qui
fuit ṗmus pater ſimpl'r manifeſte peccauit ṗmū preceptum

diuinū ſibi datū tranſgrediendo· geñ· iij· ꝓpter qȯ quidē pec-
catū pn̄cipes ſcti· ſ· patriarche et alij iuſti ab eo deſcendētes
fuerūt cōtaminati eo ꝙ fuerūt ſeꝑati a deo diuina viſione ca-
rentes ſic cōtaminati a templo ſeꝑabant̄· Saulus·
¶ Ex hac auctē non habes ꝓpoſitū tuū ꝓpter duo· ṗmo q̇a
hoc qȯ dicit̄ pr̄ tuus ṗm⁹ ſ̄m autores nr̄os non intelligit̄ de
adam· ſ; de abrahā qui vocat⁹ fuit a deo pr̄ multaꝝ gentium
geñ· xvij· et ꝓprie pr̄ ṗm⁹ fideliū· vnde cōiter dicit̄ pr̄ fidei
eo ꝙ fuit ṗm⁹ in publicatōe diuini nominis vt habet̄ geñ· xij
Quiquidē pr̄ abrahā peccauit dubitās de diuino ꝓmiſſo qñ
dixit· dn̄e deus qm̄o ſcire poſſum ꝙ poſſeſſur⁹ ſum eam· geñ·
xv· Scd̄o quia hec expoſitio tua non concordat cū hoc qȯ ſequit̄
Et interp̄tes tui p̄uaricati ſūt in me qȯ intelligit̄ de aaron ⁊
moyſe qui p̄uaricati ſūt ad aquā cōtradictōis· nūi· xx· que
quidē p̄uaricatio non tranſiuit in poſteros ſicut nec peccatū
abrahe· Et ideo bene ꝯſonāt adinuicē iſta duo pcc̄a p̄dicta·
ñ aūt pcc̄m ade qȯ vt aſſeris ad poſteros tranſmiſit· ¶ Paul⁹
¶ Primū ꝙ dicis abraham peccaſſe dubitādo de diuino ꝓ-
miſſo et ꝙ intelligit̄ de eo illud yſaie· pr̄ tuus ṗm⁹ peccauit
nō pt̄ ſtare· tū quia abrahā ñ legit̄ fuiſſe īprobat⁹ de aliquo
pcc̄o· et multominꝰ de infidelitate ſeu dubitatōe in fide· ſ; po-
ci⁹ in hac viſione geñ· xv· ei⁹ fides cōmendat̄ cū ibidē p̄mitti
tur· Credidit abrahā deo et reputatū eſt ei ad iuſticiā· tū q̇a
in hoc qȯ dicit· dn̄e deus quomodo ſcire poſſum ꝙ poſſeſſurus
ſum eam· etiā ſ̄m doctores tuos nō querebat dubitādo de di
uino ꝓmiſſo· ſ; querebat a deo vt reuelaret̄ ſibi ꝑ quē cultū
diuinū conſ̄uaret̄ illa terra ꝓmiſſionis ī ſemīe ſuo· vnde ⁊
ibidē fuerunt ſibi reuelate ſpēs aīaliū· ex quib⁹ ſacrificia in
futuro erant fienda in templo· Subdit̄ enī ibi· Accipe tibi
vitulū ⁊c̄· ꝑ que quidē ſacrificia debito modo deo oblata cō-
ſ̄uanda erat poſſeſſio terre ꝓmiſſionis· Tum q̇a in illa re-
uelatōe abrahe facta de⁹ firmauit pactū cū abrahā· vt habet̄
ibidē· ꝯcedens ei ꝙ iret ad p̄res ſuos in pace· vnde nullo mo
do dicendū eſt de abraham qȯ peccauit pcc̄o ſup̄dicto· Reſtat
igit̄ ꝙ cū dicit̄ pater tu⁹ ṗm⁹ peccauit· intelligit̄ de ṗmo pa
tre ſimplr̄· ſ· de adam· Cui⁹ pcc̄m non ſolū exp̄ſſe tradit̄ in
lr̄a geñ· iij· vt dictū eſt· ſ; etiam ꝙ pena illi⁹ pcc̄i in ſuā po-
ſteritatē tranſiuit· oīa enī penalia que ī p̄dicto capitl̄o geñ·
iij· ꝯtinent̄ que ſūt alias fuerūt a deo diffinita ꝓpt̄ pcc̄m ade

vt cum dicit· maledicta terra in ope tuo· et in labore come
des rc· ſil'r qd dictũ eſt mulieri· in dolore paries filios rc· oĩa
tranſierũt in poſteros vt habem⁹ p rei euidenciã· et p oñs pec=
catũ ipi⁹ ade trãſiuit in poſteritatem quo ad culpã alias eẽe
dare penã ſine culpa qd eſt incõueniens· Sil'r qd dicis ſcdo q
hoc qd dicit· interptes tui puaricati ſunt in me· intelligit de
aaron et moyſe qui peccauerũt ad aquas otradictõis· nu·
xx· nullo modo oſonat racõi· licz quidã ex nr̃is hoc videant
ſentire· tam̃ qz moyſes et aaron nunq̃z legunt interptes di=
ci in ſcriptura ſacra ſicut de Eſdra legit Neemie· viij· qui le=
gem dñi pplo exponebat· ſz poci⁹ dicunt pphe dñi· Conſtat
aũt q gr̃a phetãdi diſtinguit a gr̃a interptandi· multi eĩ
interptant ſcripturas ſacras qui nõ phetãt et ecõtra· tũ q̇a
puaricari addit ſup rationẽ peccandi· importat enĩ tranſgreſ
ſionẽ legis p aliis vt habet p auctorem catholiconis· qd nõ pt
dici de aaron et moyſe quoz pctm ad aquã cõtradictõis n̄
fuit ita graue vt puaricatio debeat dici· vt patz bñ oſiderãti
illud capl'm nũi· xx· vbi de hac materia agit· tum quia eoz
pctm nõ fuit cõmiſſum circa legis interptatõz vt lr̃a hic vi
det ſonare· Cum enĩ dicit interptes tui puaricati ſũt videt i
telligendũ q i ipa interptatõe fuerunt puaricati· R· Saul⁹
¶ Si hoc qd dicit interptes tui puaricati ſũt i me· nõ intel
ligit de aaron et moyſe vt dicebam· dic ergo tu de quib⁹ itel
ligendũ eſt· et vt lr̃a ɔueniẽci⁹ intelligat opz q aſſignes in
aliqd pctm correſpõdens peccato ade in hoc q trãſeat ad poſte
ros· hoc enim ſonat lr̃a cum quaſi p pena vtriuſqz pcti ſub=
dit· Et cõtaminaui pñcipes ſanctos rc· R· Paulus·
¶ Verũ dicis in hoc q pheta in pdicto capl'o facit mentio
nẽ de duobus pctis que ad poſteros tranſierunt· Sil'r et de pe
nis illis pctis corñdentibus· pmũ enĩ peccatũ fuit pctm ade
qd trãſijt in poſteros p originez vt iam dixi· de cui⁹ pcti pena
eidem corñdente dicit pheta· Cõtaminaui pñcipes ſanctos·
Et eſt ſenſus q ppt peccatũ ade de quo dixerat· pater tu⁹ p=
mus peccauit· et pñcipes ſancti· ſ· patriarche et alij iuſti ab
adam deſcendẽtes qui de diuino cõſortio gaudere debuiſſẽt fue
runt a deo phanati diuina viſione carentes tanq̃m phaui
Scdm vero eſt peccatũ phariſeoz qui fuerũt doctrine talmu=
dice doctores et iuentores pp quã quidẽ doctrinã legẽ interptati
ſũt puerſe· et ppe dicunt interptes et puaricatores· interptes

quidē qꝛ non legem dederunt nec ſuam doctrinā tradunt ut
ꝓphete· ſꝫ vt legis expoſitores ſeu interp̄tes· et hij quidē ꝓprie
dicunē p̄uaricati in deū qꝛ p̄ alijs trāſgreſſionē legis cōmiſe:
runt ꝑ falſam legis intpretatōez quā in ſuis poſteris vſqꝫ in
hodiernū diē trāſportarūt· de quoꝝ falſa doctrina plura ſcrip
ſi i addicōībꝫ yſaie capl'o· xxxiiij· et zacharie· v· vide ibi· et
dn̄o dirigente inter me et te forte erit ſingl'are colloquiū de
cuiꝰ pc̄ti pena ꝓpheta ſubdit· Et dedi ad intemptionē iacob
qḋ fuit impletū ꝑ romanos qui illam nationē phariſaicam
que iacob ſolo nomīe dicēt cum tēplo et ſuis cerimonijs ad
interemptionē dederūt· Et pn̄cipes eoꝝ in blaſphemiā· quia
fūt ꝯdempnati ꝑ totū orbem tanq̄ꝫ blaſphemi· qḋ totū fuit in
vindictā ſangn̄is xp̄i qui ꝑ falſas interp̄tationes phariſeo
rum effuſus fuit· de qua vindicta ſangn̄is xp̄i dn̄o ꝯcedente
pleniꝰ loq̄mur· Et ſic habes hec duo pc̄ta denūciata ꝑ ꝓpham
que ī poſteros tranſierūt· licꝫ diuiſimode· qꝛ p̄mū ꝑ originem·
ſcḋm vero ꝑ imitatōez· Habes etiā ibidē penas eis corrn̄den:
tes· Silr̄ in eodē textu repies ſi recte ſcrutatꝰ fueris pn̄cipa
lia remedia vtriuſqꝫ pc̄ti ſup̄dicti· ‖ Saulus· ‖
¶ Placet michi vt de doctrina phariſaica ſeu talmudica
quā reputo ſanctā et veram ſeorſum loquamꝰ· Silr̄ et de vi:
dicta xp̄i tui quā dicis eſſe factā ꝑ romanos quia iſta non
ꝓprie ſpectāt ad pn̄s colloquiū vbi pn̄cipalit̄ agimꝰ de pc̄to
originali· ſꝫ quia in hoc capl'o yſa· non fit mentio de paſſiōe
xp̄i tui vt dicis· nec etiā de remedijs horū peccatorū ꝓut tu
videris aſſerere· Idcirco volo ꝙ iſta michi amplius declares
¶ Paulus· ‖ Si bene ſcrutatus fueris hoc totū ꝓprie
ibidē inuenies hec duo que petis· In hoc enī capitl'o omiſſis
cauſa breuitatis multis que ibidē tradunē māifeſte repies
ꝙ ibi ꝓpheta in ꝑſona dei ſeu xp̄i ſui cōquerit̄ de tribulatōi
bus ſeu penis quas ꝓ eoꝝ pc̄tis paſſus fuit· dicit̄ enī ibi po
pulo in ꝑſona dei ſic· verūtamē me ſ'uire feciſti in pc̄tis tuis
quia deꝰ ꝓ peccatis pp̄l'i expiādis formā ſ'ui accepit· ꝙ nullo
modo de deo talis ſ'uitꝰ poſſet verific ari ſm̄ deitatē· Et ſequit̄
vltra· p̄buiſti michi laborē in iniq uitatibꝫ tuis· q̄a pc̄ta hu:
mani gn̄is fuerūt occaſio vt laborem paſſionis xp̄us ſuſti:
neat vt in capl'o· liij· alias allegato· Et ſic habes ꝙ in hoc ca
pitl'o fit mētio de paſſione xp̄i· De remedijs aūt hoꝝ pc̄toꝝ
in pn̄cipio ſeq̄ntis capl'i· ſ· xliiij· ꝓpheta manifeſte ait dicēs

Noli timere ſue meꝰ jacob ⁊c̃·q·d·licꝫ peccata ſupͣdicta grauia ſint· nec ꝑ puꝝ hoīez pñt remediari·ſꝫ ꝑ verũ deũ de quo ſupͣ ſtatim dixerat· Ego ſum qui deleo pc̃a tua ⁊c̃·tũ quia ꝑ aquã baptiſmalem et infuſionẽ ſpũs ſancti iſta ſũt remedianda· de quo dicit· effundã aquam ſuꝑ ſicientem ⁊c̃· Et vltra Effundam ſpm̃ meũ ſuꝑ ſemẽ tuũ·et bñdictionẽ meam ſuꝑ ſtirpem tuam· que quidẽ oīa ꝯſonãt ꝓpoſito meo· eo modo ꝗ phs dicit· oīa ꝯſonãt vero ꝑmo ethiꝝ· Sꝫ quia ꝑ ſingula cõtenta in hoc capl'o diſcurrere eſſet valde tedioſũ et forte non magis vtile· Ideo ex oĩibꝰ in hoc capl'o ꝯtentis ſufficiat michi tria colligere· vnũ eſt ꝙ ꝑ pc̃m ꝑmi parẽtis pñcipes ſc̃ti fuerũt cõtaminati· i· ꝓphanati· de quo dicit· pr̃ tuus ꝑmꝰ peccauit et cõtaminauit pñcipes ſanctos· Scd̃m eſt ꝙ ꝓ ꝓpl'i peccatis deus ſeu xp̃us fuit ſuus ſil'r et paſſꝰ· de quo dicit· ſuire me feciſti in peccatis tuis· et ꝓbuiſti michi laborem ĩ iniquitatibꝰ tuis· Terciũ eſt ꝙ peccata fuerunt remedianda ꝑ effuſionẽ aque et ſpũs· de quo dicit· Effundam aquã ſuꝑ ſitientem· ⁊ effundã ſpm̃ meũ ſuꝑ ſemẽ tuũ· et bñdictionẽ meã ſuꝑ ſtirpem tuã·

¶ Capl'm· iij· in quo vlterius altercat̃ ſuꝑ p̃dictam auc̃tem yſaie oſtendẽdo ex ea ſtatũ antiquoꝝ patrũ pꝰ mortẽ ante aduentũ meſſie· ad cuiꝰ ꝯfirmacõez inducunt̃ alie auc̃tes apud hebreos autẽtice·

Saulus·

Habeo mentẽ tuã de contẽtis in hoc capl'o yſaie· Sed dimiſſis alijs que nõ ſũt ꝓnũc inter me et te agenda ſ· de phariſaica doctrina et huiõi in hoc de quo agimꝰ ſ· de pc̃o ꝑmi parentis· video manifeſte contͣ te illud verbũ qd̃ hic dicit̃· Et cõtaminaui principes ſanctos· qd̃ exponis de pc̃o ꝑmi parentis in eos deriuato qd̃ non cõſonat rationi. Nam pñcipes ſancti·ſ· patriarche et ꝓphete ꝑ hoc pc̃m non remanſerũt cõtaminati cũ de eoꝝ ſanctitate et iuſticia poſt eorum mortẽ plures ſcriptura teſtat̃· vnde nõ poſſꝫ de eis verificari illud verbum· et cõtaminaui pñcipes ſanctos· Ille enĩ qui eſt cõtaminatꝰ non vere dicit̃ de eo quod eſt ſanctus·

¶ Paulus· Si bene conſideras verbũ qd̃ ibi ponit̃ in hebraico vbi nos habemꝰ et cõtaminaui non ſigt̃ ꝓprie cõtaminatõꝫ· ſꝫ ſigt̃ ꝓphanatõꝫ· ꝓphanũ aũt qñqꝫ ſigt̃ idẽ qd̃ cõtaminatum· qñqꝫ vero ſigt̃ non ſanctũ licꝫ non ſit imũdum ſicut hoĩes layci dicunt̃ ꝓphani eo qd̃ nõ ſũt ĩ ſacris ꝯſtituti·

non tamē ex hoc ſunt īmundi· vnde ꝓphanare qḋ ī hoc loco dicit̄ a ꝓpheta ſc̄m hebraicā veritatem nō eſt intelligendum pͥmo modo· ſʒ alio modo tm̄ qḋ bn̄ verificat̄ de patriarchis et alijs iuſtis antiqui teſtamēti qui licet non fuerūt īmundi ex deriuatione peccati originalis in eos· eo ꝙ fuerunt ab eo mū-dati ꝑ ſacramentū circumciſionis et ſacrificia ⁊ huiōi· fuerūt tamē ꝓphani inq̄ntum fuerūt a diuina viſione in alia vita ſepati vt dictū eſt· ¶ Saulus· ¶ In hoc qḋ modo dicis pſuppōnis duo· vnū eſt ꝙ patriarche et alij ſancti ſeu iu-ſti antiqui teſtamēti fuerūt mundati ꝑ ſacramentū circūciſio-nis a pc̄to originali· Aliud eſt ꝙ aſſeris p̄dictos ſāctos a di-uina viſione in alia vita fuiſſe ſeparos· Que quidē duo vi-dent̄ adinuicē ɔtrariari· nulla enī ratio eſt ꝓpter quā ſancti a diuina viſione poſt hāc vitam debuiſſent ſepari niſi ꝓpt̄ ma-culam originalis pc̄ti quā dicis ipos cōtraxiſſe· ſʒ ſi ab illa macula ꝑ ſacramentū circumciſionis ſūt mundati· reſtat ꝙ huiōi ſancti pꝰ mortem eſſent abſqʒ macula alicuiꝰ pc̄ti· et ꝑ ɔn̄s ꝙ ſtatim debuiſſent diuina viſione frui· et ꝑ ɔn̄s poſt hāc vitam non debent dici ꝓphanati· ¶ Paulus· ¶ Vtrūqʒ p̄dictoꝝ que pſuppoſui habeo per auc̄tes a te reci-piendas· pͥmū enī habeo ꝑ auc̄tem totiꝰ ſynagoge tue· que vt noſti habent oratōnes ſeu bn̄dictiones ꝓpͥas a magno tē-pore ante deſtructionē templi ordinatas ꝑ quolibet precepto diuino ſic ꝙ qn̄ aliquid p̄ceptū implet̄ dicit̄ ꝓprie benedictio correſpondens illi p̄cepto· vt habet̄ valde large ī libro talmu-dico qui dicit̄ barahoth in caplʼo baraoe· vnde cū ſacramen-tum circūciſionis circa aliquem in die· viij· a ſua natiuitate ꝑut deus abrahe p̄ceperat· gen̄· xvij· caplʼo implet̄· tūc dicit̄ publice in p̄ñtia oīm circūſtanciū a circūcidente quedā bn̄di-ctio ſub hac forma· Bn̄dictꝰ dn̄s deꝰ noſter qui ſāctificauit dilectū ex vtero· et p̄ceptum in carne ſua poſuit et poſterita-tē ſuā ſignauit in ſigno federis ſancti· Idcirco merito huiōi deus viuꝰ pars nr̄a et fortitudo nr̄a mandauit erui dilectū ſemen ſanctū conſanguinitatē nr̄am ab infero ꝓpter fedꝰ ſuū qḋ in carne nr̄a poſuit· bn̄dictꝰ dn̄s deus iniens pactum ſeu fedus· hec in predicta oratione· Ex qua habes manifeſte ꝙ merito circumciſionis deus mandauit erui ab iferno circum-ciſum qḋ nō pt̄ intelligi niſi ꝑ hoc ꝙ ꝑ huiōi fedus ſeu pactū ſ· circūciſionis debebāt erui circūciſi a peccato originali· pueri

enĩ octo dierum non poterant eſſe obnoxij aliquo pc̃to actu
ali · ſꝫ ſolũ originali · ‖ Saulus · ‖ Verũ eſt ꝙ ora
tiones ſtatute ꝑ p̃ceptis ſũt autentice apud nos tanq̃ꝫ a ſeni
oribus antiquis et ꝓphetis ordiate · ſ; ex hac or̃one nõ potes
fundare intentũ tuũ · tum qꝛ in ea ponunt̃ verba obſcura q̃
nõ bene declarant̃ vt cũ dicit̃ · ſcificauit dilectũ ex vtero ⁊c̃ ·
que verba indigent vlteriori declaratõe ad hoc vt exinde poſ
ſet ſumi argumentũ · tũ quia in p̃dicta or̃one habet̃ ꝙ circũ
ciſi eruunt̃ ab inferno · non autẽ ꝙ ſint a deo ſepati poſt hanc
vitam ꝓut tu dicis · ‖ Paulus · ‖ Verba p̃
dicte or̃onis ſatis ſũt clara hyſtoriã que exordiũ circũciſiõis
narrat conſideranti · deus enim dedit ſacramentũ circũciſionis
abrahe anteq̃m yſaac naſceret̃ · vt habet̃ geñ · xvij · ⁊ in eodẽ
cõtextu p̃nunciauit ei natiuitatẽ yſaac futurã · et ſtatim pꝰ
p̃ceptũ ſup̃dictũ abraham q̃i centenariꝰ circũcidit ſe · circum
cidit et hyſmael filiũ ſuũ qui tũc erat · xiij · annoꝝ et totã fa
miliã · yſaac aũt nõ fuit tunc circumciſus cum nondũ eſſet
natus · ſꝫ in viij · die pꝰ natiuitẽ ſuã qd̓ erat tempꝰ ꝓpꝛium a
deo p̃ſignatũ circũciſus fuit ex quo yſaac dicit̃ ex vtero ſãcti
ficatꝰ · quia abrahã erat iam circumciſus anteq̃m yſaac ge
nuiſſet qd̓ ñ pt̃ de abrahã et yſmael intelli · vnde cũ dicit̃ deꝰ
ſcificauit dilectũ ex vtero et p̃ceptũ in carne ſua poſuit · cõit̃
intelligit̃ de yſaac rõne p̃dicta · Alia vero contenta in p̃dicta
or̃one clara ſũt et vera Aliud vero qd̓ dicis ꝙ ex p̃dicta or̃o
ne nõ habet̃ ꝙ iuſti erant ſepati a diuina viſione poſt mortẽ
ſꝫ ſolũ ꝙ eruerent̃ ꝑ circumciſionẽ ab inferno · cõcedo tibi nec
ego illam or̃onez induxi ad hoc ꝓbandũ · ſꝫ ſolũ ad p̃mũ · ſ ·
ꝙ pueri qui adhuc ſũt innocentes cum ſint in viij · die nati
uitatis ſue eruunt̃ ab inferno ꝑ ſacr̃m circuciſionis · Q autem
iuſti q̃ntũcumqꝫ ſãcti ante aduentũ meſſie fuerũt a ꝑadiſo ·
et ꝑ conſequẽs a diuina viſione ſepati ex alijs auctitatibus poſſes
habere ·

¶ Capitl'm · iiij · in quo inducunt̃ alie auc̃tes ex quibus com
probat̃ ꝙ ſancti antiqui teſtamenti poſt mortẽ non ibãt ad
paradiſum vbi eſt locus beatorum nec etiam ad jehennã · ſꝫ
ad quẽdam locũ qui a doctoribus hebreorũ ſuburbiũ ꝑadiſi
vocat̃ · non obſtante ꝙ p̃dicti ſancti deceſſiſſent ab hac vita
mundi non ſolum a peccato actuali · ſed etiam originali ·

‖ Saulus · ‖

OLlega michi illas rogo. V — Paulus. V — In
gloſa ſup gen̄. que dicit̄ bereſich Rabba ſuper illud
verbū. hee ſūt gn̄ationes celi et terre cū crearent̄ ꝛc.
gen̄. ij. Quidam ex antiquis doctoribus dicit ꝙ res in pmor=
dio fuerūt create a deo ſm plenitudinē ſm ꝑfectionē ſuam.
Et qm̄ peccauit adam diminuta ſūt et corrupta. et vlterius
non erunt reuertētes ad decentem ſtatū donec veniat filius
phares de quo fit mentio Ruth vltimo cū dicit. iſte ſūt ge=
neratōes phares. ꝑ filiū autē phares intelligit meſſiam qui
de phares deſcendit. qui quidē Rabbi ſeu doctor fūdat ibi=
dem intentionē ſuā in quadā cathagͣphia lr̄ali ſic. Nā iſta
dictio tolooch in hebraico ſignificat idem qd̄ gn̄ationes in la=
tino. que quidē dictio ſicut et multe alie ꝯſueuerūt in hebrai
co ſcribi dupl'r. vno modo plene et hoc cū interponunt̄ i di=
ctōe lr̄e vocales que ad hoc cōiter reqrunt̄. Alio modo ſcribū
tur dictōes diminute et hoc cū non inꝑponunt̄ vocales cōit̄
requiſite. quo poſito ſcrutanti ſcripturas ſacras hebraicas
manifeſte patꝫ ꝙ hec dictio tholooch ſcribit̄ plenarie ſolum
in duobus locis. quoꝝ vn⁹ eſt cū dicit̄ hee ſūt gn̄ationes celi
et terre gen̄. ij. qd̄ fuit dictū ante pctm̄ ade. Scd̄s vero eſt cū
dicit̄. hee ſūt gn̄ationes phares ruth vltimo. Iſte due thol=
ooch ſeu gn̄ationes ſolū ſcribunt̄ plenarie. ſ. cum omīb⁹ vo
cabulis requiſitis. Alie ṽo tholooch vbicumqꝫ ſcribunt̄ di=
minute ſcribunt̄. quia ī qualibet deficit vna lr̄a vocalis que
reqrebat̄ ad hoc ꝙ eſſet plene ſcripta. vt cū dicit̄. hic eſt liber
gn̄ationis adam gen̄. ij. Et hee ſunt gn̄ationes noe gen̄. vj.
Et hee ſūt gn̄ationes filioꝝ noe gen̄. x. Et hee ſūt gn̄ationes
Sem gen̄. xj. Et hee ſūt gen̄ationes yſaac gen̄. xxv. et ſic de
ceteris que om̄s ſcribūt̄ diminute p̄terqm̄ p̄dicte due. Ex
quo ꝯcludit doctor p̄dict⁹ ꝙ dictū eſt. ſ. ꝙ res humane et hō
in ſui creatōe fuit in ſua ꝑfectōe creat⁹ et p⁹ pctm̄ diminut⁹
et ſic fuit vſqꝫ ad filiū phares. i. meſſiam. V — Saulus.
¶ Hec ꝯcluſio non ſequit̄ ex illis p̄miſſis. licꝫ eni qn̄qꝫ hec
dictio nō ſcribat̄ plene qn̄qꝫ diminute in ſcripturis. nō tam̄
ex hoc de neceſſitate ſequit̄ id qd̄ ꝯcludis. V — Paulus. V —
¶ Licet ꝯcluſio non videat̄ ſequi de neceſſitate lr̄e vt tu di
cis nichilomi⁹ tenenda eſt auctē doctoris ꝯcludentis. p̄ſertim
cū tūc doctores antiqui illa que fuerūt ſibi tradita a ꝓphetis
applicabant quibuſdā mutationibus ſeu ſignis aut figuris

in ſacris eloquijs ꝯtẽtis ꝓut tu noſti frequenť faciũt· fuerũt
etiã et alij Rabini ſeu doctores huic ſniẽ ꝯformes qui dicũt
ꝙ oĩs patres fuerunt in ſuburbanis ꝑadiſi vſqꝫ ad aduen
tum filij phares· Saulꝰ· Dic michi qui ſunt
alij doctores nr̃i hoc ſentientes vt ex multoꝝ teſtimonijs in
tentio tua firmiꝰ fundeť· Paulꝰ· Quidam do
ctores tui de hac materia loquentes aſſerũt ꝙ ꝓphete et ſãcti
pr̃es antiqui teſtamẽti deſcendebãt in iferno pꝰ hanc vitã qđ
ꝓbant ꝑ hoc· Nam abrahe fuit dictũ a deo geñ· xv· tu ibis
ad pr̃es tuos· Ex quo arguit Ra· rabamay ꝙ q̇a pr̃es ab-
rahe fuerunt ydolatre· vt patꝫ joſue· xxiiij· ſequiť ꝙ abrahã
qui ad illos pr̃es iuit pꝰ mortẽ deſcẽdit ad infernũ vbi pa-
tres ſui erant· Jdeꝫ dicũt de yſaac de quo diciť geñ· xxxv· de-
functꝰ eſt yſaac et mortuus et additꝰ eſt ad ꝑl'os ſuos· Jdẽ
de jacob geñ· vlť· Jdẽ de dauid· iij· Re· ij· Et dormiuit da-
uid cũ pr̃ibꝫ ſuis· Ex quibꝫ ſatis ꝓbať ꝙ pr̃es ſãcti antiqui
teſtamẽti pꝰ mortẽ non ibant ad ꝑadiſũ vbi deus videť be-
atifice a ſãctis· ſꝫ pr̃ibus ſuis aggregabanť· quoꝝ multi de
ṗmis fuerũt ydolatre vt dictũ eſt· Saulꝰ· Jſte
doctor quẽ allegas crudeliſſime ſe habet contra ſanctos nr̃os
antiqui teſtamẽti· Condempnat enĩ abrahã ad infernũ aſſe-
rens ꝙ iuit ad pr̃es ſuos pꝰ mortem· ſ· ad thare qui fuit ydo
latra· et ſic ex dicto iſtiꝰ ſi ſic intelligať vt tu vis· ſequiť ꝙ
pr̃ abrahã et ſancti patriarche ab eo deſcẽdentes pꝰ mortẽ ñ
ſolũ fuerũt ſeꝑati a diuina viſione· ſꝫ etiam fuerunt in ifer-
no vbi nulla eſt redemptio vbi fuit thare et alij ydolatre p̃-
deceſſores eorũ qđ eſt oĩno abſurdum· nec ſic credo ꝙ ſit ꝯſen-
taneũ doctrine tue catholice· Paulus· Ab
ſit ꝙ ſm verã doctrinã catholicam abrahã nec ṗdicti ſancti
patriarche in infernũ deſcendiſſent pꝰ mortẽ ſicꝫ thare et alij
ſimiles qui fuerũt pr̃es abrahe ſm carnẽ· ſꝫ ſi bñ ſcripturas
de hoc loquẽtes ſcrutatꝰ fueris repꝑies ꝙ abrahã ⁊ patriarche
licꝫ pꝰ mortẽ non fuerũt in inferno vbi eſt locus dãpnatoꝝ
non tamẽ aſcenderũt in celũ vbi eſt locus btoꝝ· ſꝫ fuerunt ĩ
inferno nõ in loco penali ſicꝫ dampnati ſꝫ in loco vbi q̃uis di
uina viſione carebãt· nullã tamẽ jehennalẽ ſenciebãt penã·
erãt etiã ibi ſecuri de viſione diuina btĩfice habẽda· quiquidẽ
locus apud tuos doctores vocať ſuburbiũ ꝑadiſi vt dictum
eſt· apud nr̃os uo limbũ que noĩa licꝫ diuꝰſa idem ſignificant

vt ditum eſt· V Saulus· V Indica michi quomõ
ſcripturas ſcrutando hoc qḋ dicis reperiã V Paulus·
¶ Qꝫ aũt abraham qui fuit pͥmꝰ in publicatõe vere fidei vt
dictũ eſt· non iuit ad locũ beatorũ ſtatim pꝰ mortẽ ſatis pa-
tet ꝑ illud verbũ ſup̃ allegatũ· ſ· cum a deo fuit ſibi dictum
Tu ibis ſeu ĩgredieris ad pr̃es tuos· Conſtat aũt vt iam
dictum eſt ꝙ pr̃es ipiꝰ abrahe deos alienos coluerũt· vt ſup̃
allegatũ eſt· Et ſic ex hoc qḋ dicit̃· ingredieris ad pr̃es mãi-
feſte intelligit̃ ꝙ abraham pꝰ mortem nõ erat iturus ad lo-
cum beatorũ· non enĩ ibi erãt pr̃es eius· Sed in hoc qḋ ſtati
ſubditur in pace· habet̃ manifeſte ꝙ abraham non erat itu
rus ad locũ dampnatoꝝ vbi nulla eſt redemptio· nec ꝑ ꝯñs
pax· Si enĩ impijs in hac vita exñtibus non eſt pax vt ha-
bet̃ yſa· xlviij· caplõ· In ꝑſona quoꝝ et pſalmiſta dicebat
Non eſt pax oſſibꝫ meis a facie pc̃torũ meorũ· q̃nto magis
impijs qui poſt hanc vitã iam in termĩo dampnatõnis exi-
ſtunt nulla poſſit eſſe pax· Nichil enĩ habent nec expectant
habere qḋ ſuũ appetitũ quietet· vnde ex hoc ꝙ fuit dictũ abra-
he ꝙ iturus ſeu ingreſſurꝰ erat in pace· neceſſe eſt dicẽ ꝙ ab-
raham pꝰ mortẽ q̃ꝫuis nõ ſtatim iuit ad locũ beatorũ· tamẽ
non ad locum dampnatoꝝ pꝰ mortẽ erat iturꝰ· ſꝫ pocius ad
locum pacificũ vt dictũ eſt· Et ſic ex iſta ꝓnunciatõe abrahe
facta ſane ĩtellecta hẽs mãifeſte ꝙ abrahã pꝰ mortẽ nõ iuit
ad infernũ inferiorẽ ꝓut ſignificat locũ dampnatoꝝ de quo
pſ̃· Eruiſti aĩam meam de inferno inferiori· ſꝫ ad locum a pe
na ĩmunẽ et ſecurũ de beatitudine habenda· q̇a ĩ pace de qua
pace yſa· lvij· veniet pax et requieſcet in cubili ſuo qui am
bulat in directõe· pax enĩ nõ habet̃ niſi vbi appetitꝰ quieta-
tur· Idem dicendũ eſt de alijs patriarchis· V Saulus·
¶ Licꝫ abrahe fuit dictũ ꝙ eſſet iturꝰ in pace pꝰ mortem·
non tñ alijs patriarchis legit̃ hoc dictũ fuiſſe· et ſic ex dicta
auc̃te non potes ꝯcludere ꝙ de alijs ſanctis ſit idem dicendũ
in hac materia ſicͭ de abraham· V Paulus· V Licꝫ
de yſaac nõ fuit dictũ ꝙ eſſet iturꝰ in pace· tamen de ip̃o de
functo legit̃· Et additꝰ eſt ad pplos ſuos geñ· xxxv· qḋ intel
ligit̃ de abraham ⁊ alijs qui in ſuo ſinu ſeu receptaculo erant
qui erant in pace cũ abraham vt dictũ eſt· vnde non oporte-
bat repetere in quolibet ſucceſſiue ꝙ erat iturus in pace· ſed
ſufficiebat dicere ꝙ iret ad pplm ſuũ vel cum patribus ſuis

additus ſeu aggregatus eſt· ex quo iam ibi erat abꝛaham
collocatꝰ tanq̄ȝ pr̄ fidelium cui expꝛ̄ſſe fuerat dictū· Ibis in pa
ce vt dictū eſt Saulus· Licȝ abraham fuiſ:
ſet vnꝰ de ſanctis patriarchis non tn̄ fuit ꝑmꝰ eoꝛū· ꝑoꝛ ei
fuit adam et noe et alij ſancti qui abꝛaham ꝑceſſerunt· Ideo
non videt̄ ratio quare abꝛahe ſoli fuiſſet dictū· ibis in pace
et nulli alioꝛū ꝑcedencū· Paulus· Quāuis
alij ſc̄i ꝑceſſerūt abꝛaham in tp̄e· tamē inter oīs ſāctos ab:
rahā fuit ꝑmꝰ ī ſeꝑando ſe a cetu īfidelium· vt habet̄ geñ· xij·
Sil'r in publicando nomē dn̄i· vt ibidē· fuit etiam ꝑmꝰ in
recipiendo ſignaculū fidei in circūciſione· geñ· xvij· Fuit etiā
ꝑmꝰ in recipiendo a deo ꝓmiſſionē de meſſia venturo· geñ·
xxij· Sil'r fuit ꝑmꝰ in habendo ſepulturā ſeꝑatam ab infide:
libus geñ· xxiij· vnde ñ īmerito fuit abꝛahe expꝛ̄ſſe denūciata
pax pꝰ moꝛtem vt ex illa alijs ei adherentibꝰ intelligeret̄ cō:
cedi· Et ideo ſm̄ doctrinā ſanctā ſummi mḡri nr̄i ſanctorū
requies ſynus abꝛahe dicit̄· eo q̄ ſibi fuit pax pꝰ moꝛtem de
nūciata in qua fideles olim requieſcebāt vt dictum eſt·
¶ Saulus· Cum eni abraham et alij iuſti qui ꝑceſ
ſerunt aduentū tui meſſie ab hac vita migrauerunt in ſta:
tu iuſticie vt ex teſtimonijs ſcripturaꝝ patȝ· nec etiam in eis
fuit macula oꝛiginalis pc̄ti cum ꝑ circumciſionē ab eo mun
dabant̄ vt tu aſſeris· non videt̄ ergo ratio quare huiōi ſācti
non ſtatim intrarēt regnū celeſte pꝰ moꝛtē· ſȝ ī ſuburbio pa:
radiſi detinerent̄· vt ſup̄ dictuȝ eſt· legit̄ ei ꝓu· xj· Semianti
iuſticiam merces fidelis· que quidē merces iuſticie habet̄ in in
troitu regni celeſtis· nō ergo patribꝰ iuſticiā ſemiantibꝰ deti:
nenda eſſet ſeu retardanda eoꝝ merces· Paulus·
¶ Ab ingreſſu regni celeſtis non ſolū impediebat peccatū
ſingulorum· ſȝ etiam pc̄m cōe totiꝰ nature humane qd̄ eſt pec
catū ꝑmi parētis· Legit̄ eni geñ· iij· q̄ pꝰ peccatū ꝑmi parē:
tis collocauit deꝰ cherubin et flammeū gladiū atqȝ v̄ſatilem
ad cuſtodiendam viā ligni vite· Et quia licȝ quilibet ſanctꝰ
ꝑ opa iuſticie purgabat̄ a peccato q̄nꝰ ad emūdationē ꝓꝑ̄e
ꝑſone· non tamē alicuiꝰ fides vl' iuſticia ſufficiebat ad remo
uendū impedimentū qd̄ erat ꝑ reatū totiꝰ humane nature·
qui quidē reatus ꝑ paſſionē xp̄i vniūſaliter remotꝰ eſt· vnde
yſaie ſup̄· liij· Deus impoſuit in eum peccatuȝ oīm noſtrum
Idcirco ſancti vſqȝ ad paſſionē eiꝰ fuerūt impediti ab īgreſſu

celeſtis glorie· Et hoc eſt qḋ doctores tui aſſerunt dicentes ꝙ
ſancti erant in ſuburbio ꝑadiſi vſqꝫ ad aduentum filij pha
res vt ſupᷓ allegatū eſt·

¶ Capitulū· v· in quo dat̃ ratio quare quedā penalia q̃ fue
runt impoſita humano generi ꝑ pctm̃ ade nō fuer̃t amota
ꝑ paſſionem xp̄i ꝑ quam fuit indultū peccatū originale·

Saulus·

Si ita eſt vt tu aſſeris ꝙ ꝑ paſſionez xp̄i tui ſeu meſ
ſie remotū fuit peccatū originale q̄ntū ad culpā ſeu
reatū qḋ quidē peccatū vt dicis ꝑtinet ad totā natu
ram humanā· ſequeret̃ ꝙ peccatū p̄dictū ꝑ eandem paſſionē
eſſet remotū etiā quo ad penā· cum pena nō dat̃ iuſte niſi ꝓ
culpa· Conſtat aūt ꝙ penalia que a deo fuerunt diffinita cō
tra humanū genus ꝓpter ade peccatū· adhuc remanent poſt
paſſionez xp̄i tui ſicut antea· Remanet enī illud penale qḋ
dicit̃· In ſudore vult⁹ tui ⁊c̃· Silr̃ cum dicit̃ mulieri· In do
lore paries filios ⁊c̃· Remanet etiā clauſura paradiſi terre
ſtris quā ſupᷓ allegaſti que oīa habent̃ geñ· iij· Ex quib⁹ pa
tet manifeſte ꝙ pctm̃ originale non fuit ablatū ꝑ paſſionez
xp̄i tui q̄ntum ad penam· et ꝑ ꝯñs nec q̄ntū ad culpam·

¶ Paulus· Si bene attendiſti ea que ſupᷓ tibi dixe
ram cum de modo redemptionis per meſſiam facte agerem⁹·
facilit̃ poſſis ad hoc qḋ nunc obicis r̄ndere· Oſtendi enī tibi
ibidem ꝙ redemptio ꝑ xp̄m ꝓmiſſa in ꝓphetis erat intelligē
da ſp̄ualis que eſt potior et ꝑfectior q̄ꝫ tꝑalis· vnde victoria
ſua in redimendo non debet intelligi ꝑ vim armoꝝ· ſꝫ ſua vi
ctoria intelligenda eſt ꝓut vicia per virtutes vincunt̃· Silr̃
et habundancia ſeu affluencia bonorū· ſilr̃ et libertas que in
ſuo aduentu legunt̃ ꝓmitti intelligende ſūt de habundancia
bonoꝝ ſp̄ualiū· ſ· virtutū· Silr̃ et libertas intelligit̃ de liberta
te a peccato· nō aūt a ſubiectione humana· Illa enī intelli
genda ſūt fuiſſe ꝓmiſſa ꝑ xp̄m que requirunt̃ ad conſecutio
nem vere redemptionis que in vltima beatitudine ꝯſiſtit· nō
aūt illa que indifferent̃ ſe habent ad hoc· et multo min⁹ que
quādoqꝫ impediūt· ſicut eſt bonoꝝ tēꝑaliū affluēcia et hui⁹
modi· ꝓut ſupᷓ eſt oſtenſū· vnde in ꝓpoſito dicendū eſt ꝙ per
paſſionem xp̄i et eius veram fidem remotum fuit peccatum
originale quantuꝫ ad culpam que impedit conſecutōez vlti
mi finis· ſ· beatitudinē· Illa aūt penalia de quib⁹ arguis· ſ·

ꝙ in ſudore vultus tui ⁊c̃· et in dolore paries filios et huiꝰoī
indifferencia ſūt ad cōſecutōꝫ vltimi finis· ſiue enī homo la:
borādo comedat vel nō laborando pt̃ conſequi vltimū finem
ſi in cognitōe dei et alijs ad hoc ꝑtinentibꝫ ſe habeat vt debet·
et ideo iſta nō fuerunt amota in redemptione ſpūali ꝑ xp̄m
facta· Saulus· In pena peccati ade poſitꝰ fuit
gladiꝰ verſatilis ad cuſtodiendū viā ligni vite vt tu allega
ſti geñ· iij· Hoc aūt eſt ſpūale vt videt̃· et tamē remanet poſt
paſſionē· nullꝰ enī legit̃ ꝑadiſū terreſtrem intraſſe poſt paſſi
onē xp̄i tui· ſic̃ nec antea· niſi forte qḋ dicit̃ de Enoch et he:
lia qui fuerunt ante paſſionē xp̄i tui· Paulus·
¶ Intrare ꝑadiſū terreſtrem nō reqritur ad bonū ſpūale·
Ita enī pt̃ homo ibidēꝫ exñs peccare ſicut extra exñs· adam
enī ibi peccauit· et ideo amouere iſtam clauſurā non requi:
rit̃ neccīo ad ultimā beatitudinē ꝯſequēdam· Secus aūt eſt de
clauſura celeſtis ꝑadiſi cuiꝰ ingreſſus requirit̃ ad verā beati:
tudinē ꝯſequendā· vnde et apertionē ianue celeſtis ꝑadiſi opa
ta eſt paſſio xp̄i· nō aūt amotionē clauſure ꝑadiſi terreſtris·

¶ Capitulū ſextū in quo arguit̃ diuerſimode contra ea que
dicta ſūt de peccato originali et ſoluunt̃ argumenta

Saulus·

Audio qūo intendis fundare in auctībus ꝙ peccatū
ꝑmi homīs originalit̃ tranſiuit in poſteros· ſꝫ adhuc
remanet vt rñdeas michi ad hoc qḋ legit̃ ezech· xviij
filius nō portabit iniquitatē pr̃is· Si enī peccatū ꝑmi parē
tis poſteri ſui ab eo ꝑ originē trexerūt ꝑdicta v̈ba ꝓphete erūt
manifeſte falſa· Paulus· Quod dicit̃ a pro
pheta· filius non portabit iniquitatē pr̃is· verū eſt· non eī
punit̃ filius ſpūalit̃ ꝑ pc̄co pr̃is· niſi ſit ꝑticeps peccati eius
ſicut eſt ī ꝓpoſito· deriuat̃ enī ꝑmū pc̄tm pr̃is ꝑ originē in fi
liū ſicut et peccatū actuale deriuat̃ a pr̄e in filiū ꝑ imitatio:
nē· Saulus· Ex hac tua rñſione ſequit̃ ꝙ aīa
humana que eſt ſubiectū culpe traduceret̃ ꝑ originem qḋ eſt
contra textū ſacre ſcripture· Legit̃ enī geñ· ij· vbi de creatōe
homīs agit̃· ſpirauit ī faciem ſuā ſpiraculū vite· ꝑ qḋ verbū
ſm̄ om̄s intelligit̃ ꝙ aīa humana ꝑ creationē in corpore hu
mano a deo imediate īfundit̃· et ꝑ ꝯñs nō t̃duciť ꝑ originē·
cōſequēcia patet ex hoc· nam ſi culpa que eſt quoddā accidēs

in aīa ꝑ oꝛiginē traduceret̃· oportereꝫ ꝙ eiꝰ subiectū · ſ· aīa ꝑ
originem trāſiret· accidēs enī nō migrat de ſubiecto ī ſubiec
tū ſm ſnīam phoꝝ· ‖ Paulus· ‖ Licet erroneū
eſt dicere ꝙ aīa rōnalis traducat̃ cum ſemie a ꝑente in ꝓlē·
tū qꝛ coꝛpꝰ humanū ē ꝓꝑoꝛcionatū aīe· defectꝰ aīe redundāt
ī coꝛpꝰ et ecōuerſo· vñ interdū ex fatuis fatui gñant̃· Et idō
nō eſt neceſſariū dicere ꝙ ſi peccatū p̄mi parētis ꝑ oꝛiginem
tranſit in ꝓlem ꝙ aīa rōnalis ꝑ oꝛiginē t̃ducat̃ a p̄re ī filiū
¶ Saulus· ‖ Poſito vt tu aſſeris ꝙ aliqui defectus
etiā aīe a parente t̃nſeāt in ꝓlem ꝑ oꝛiginem· talis deriuatio
ſeu trāſitus excluderet rōnem culpe· de cuiꝰ rōne eſt ꝙ ſit vo
lūtaria· dicit enī phus in· iij· ethi· ꝙ nullꝰ increpat cecū na
tum· ſꝫ magis miſerebit̃· Si igit̃ poſteri ab adam aliquā tur
pitudinē traherēt ꝑ oꝛiginē· tūc talis turpitudo cū eſſet per
naturā cōtracta nō eſſet volūtaria· et ꝑ ꝯñs nec increpabi:
lis· nec etiam eēt pctm̃· de cuiꝰ rōne eſt ꝙ ſit volūtariū· ‖
¶ Paulus· ‖ hec cōſequēcia quā vltimo īfers dicēs
ꝙ ſi turpitudo ꝯtracta ab adam ꝑ oꝛginem nō eſſet in eiꝰ po:
ſteris volūtaria· ꝙ tūc nō eēt pctm̃ ſi bene conſideras īualida
eſt· In actibꝫ enī non volūtarijs ſꝫ mere nālibꝫ licꝫ nō ſit cul
pa īcrepabilis· contigit tñ ibi eſſe pctm̃· pctm̃ enī ſm rōneꝫ
rectitudinis et deuiationis in oꝛdine ad finem debitū cōſide:
rat̃· vnde actꝰ nālis qui non habet rectitudinē ſm oꝛdinē ad
debitū finē pctm̃ dicit̃· licꝫ nō ſit volūtariū· Et ideo in ꝓpoſi
to pctm̃ oꝛiginale qđ nō eſt pctm̃ ꝑſone· ſꝫ nature· licꝫ nō ha
beret rōnem increpabilis eo ꝙ non eſt in poteſtate volūtatis
ipiꝰ ꝓlis naſcentis· habet tamen rōem pcti inq̄ntum deuiat
a rectitudine finis· Et p̄ter hoc poſſet ad tuam obiectionem
alit̃ rñderi· ſ· ꝙ huiōi pctm̃ habet rōnem volūtarij· qđ ſic pa
tet licꝫ enī inoꝛdinatō que eſt in hōie ex adam gñato non eſt
volūtaria ex volūtate ipiꝰ hōis gñati· eſt tamē volūtaria ex
ꝑte ipiꝰ ade· qui mouet motione gñationis oēs qui ex eiꝰ oꝛi
gine deriuant̃ ſic volūtas aīe mouet oīa mēbꝛa ad actū· vñ
ſic actꝰ vniꝰ mēbꝛi vtputa manꝰ· ñ eſt volūtariꝰ volūtate
ipiꝰ manꝰ· ſꝫ volūtate aīe que p̄mo mouet mēbꝛa· Sic iſtud
pctm̃ oꝛiginale nō eſt pctm̃ huiꝰ ꝑſone niſi inq̄nꝰ hec ꝑſona
recepit nām a p̄mo ꝑente in quo hoc pctm̃ fuit volūtariū·
¶ Saulus· ‖ Si a p̄mo ꝑente pctm̃ ꝑ oꝛiginē ꝯtrahi:
mus inq̄nꝰ ab ipo recepimꝰ humanā nām· eadē rōne pctā

quorũcũq; pentũ ꝓximoꝝ ꝯtraherem⁹. Cõſtat aũt ꝙ fuim⁹ ĩ ꝓximis pentib⁹ tanq̃ ĩ q̇buſdã nat̃e nr̃e pĩcipijs. ex quo ſequit̃ ꝙ innũabilia pc̃ta eẽnt in quolibet homĩe a ſuis parentib⁹ tam ꝓximis q̃m remotis ꝯtracta qḋ eſt valde incõueniẽs nec credo ꝙ tui doctores hoc cõcedãt. ¶ Paulus. ¶

¶ Scḋm doctorũ nr̃oꝝ verã doctrinã nulla pc̃ta ꝓximorũ parentũ. nec etiã ṗmi pentis ṗter ṗmũ ꝑ originez traducãt̃. Cui⁹ rõ eſt. nam homo gñat id qḋ eſt ſibi ſil'e ĩ ſpecie nõ aũt ſm idiuiduũ. Et ideo ea que directe ptinẽt ad indiuiduũ ſic̃ ꝑſonales act⁹ et que ad eos ptinẽt nõ traducunt̃ a pentib⁹ in filios. nõ enĩ gm̃atic⁹ traducit in filiũ gm̃atice ſciam quam nõ ꝑ ſolã nãm. ſ; ꝓprio ſtudio acq̇ſiuit. ea tñ que ptinẽt ad nãm ſpẽi traducunt̃ a pentib⁹ ĩ filios niſi ſit defect⁹ nature Oculat⁹ enĩ niſi natura deficiat generat oculatũ. Illa autẽ que ſunt pure ꝑſonalia vt actualia pc̃ta vt dictũ eſt. nullo modo traducunt̃ a pentib⁹ in filios. ¶ Saul⁹ ¶ Primũ pc̃m ade manifeſtũ eſt ꝙ ꝑſonale fuit. nõ enĩ hoc habuit ex natura ſua ſpecifica. ſ; ex ꝓprio actu ſui liberi arbitrij. vnde ṗmũ pc̃m ade ñ potuit traduci ꝑ originẽ etiã ſm te ſic̃ nͨ alia pc̃ta ꝑſonalia ſua vel aliorũ pentũ. ¶ Paulus. ¶

¶ Sic̃ ad ꝑſonã ptinet aliquid ſm ſeipam. ſ. ꝛ aliquid ex dono gr̃e. Ita etiã ad nãm poteſt aliquid ptinere ſm ſeipam. ſ. ꝙ cauſat̃ ex pĩcipijs ei⁹. Et aliquid ex dono gr̃e ſupnãli. Et hoc modo iuſticia originalis quã non habuit nã humana ex ſuis pĩcipijs. habuit tñ ꝑ quoddã donũ gr̃e toti humane nature diuinit⁹ collatũ ĩ ṗmo pente. qḋ quidẽ donũ ṗm⁹ homo ꝑ pc̃m ṗmũ amiſit. vnde ſic̃ illa originalis iuſticia traducta fuiſſet in poſteros ſimul cũ natura ſi adam nõ peccaſſet. Ita et inordinatio oppoſita cũ nã traducit̃. vnde iſtud pc̃m nõ ẽ ꝑſonale ſ; nature. Alia vero pc̃ta ṗmi parẽtis vl' alioꝝ nõ corrũpunt nãm q̃n⁹ ad illud qḋ nat̃e eſt. ſ; ſolũ q̃ntũ ad id qḋ ꝑſone eſt. Et iõ talia peccata nõ traducunt̃. ¶ Saul⁹

¶ Licet homo nõ generet idem ſibi ſm indiuiduũ. generat tamẽ ſibi ſil'e ſm ſpeciem. Iracund⁹ enĩ gñat iracundũ. velocitas etiã corporis et bonitas ingenij ſepe deriuant̃ a pentibus in filios. ſpãliter cũ natura pentũ ſit fortis. et ſic patz ꝙ etiã indiuidualia tranſeũt a parentibus in filios. Et idem videt̃ dicendũ de alijs pc̃tis ade et alioꝝ pentũ. etiã ṗter ṗmũ pc̃m ade. ¶ Paulus. ¶ Peccata parentũ ṗter ṗmũ ſũt

pure ꝑſonalia · et ideo traduabilia nõ ſūt · Alia tamē accidē
cia vt iracūdia velocitas et huiōi · licʒ ſunt accidēcia indiui-
dualia · ꝓpagant̄ tū qñqʒ ī filios inq̄ntū ſūt ꝑtinencia ad diſ
poſitionē nature · et ideo non eſt ſimilis ratio de talibus ac
cidentibus indiuidualibus et de ꝑſonalibus peccatis ·

Diſtinctio ſeptima de ſcrutinio ſcripturaꝝ circa reg
nū xp̄i an · ſ · ſit illud de quo reuelatū fuit danieli
ꝙ eſſet excellēcius quatuor regnis ꝓcedentibꝫ · et ꝙ
illa quatuor regna deſtrueret an non · et continet
xiij · capitula ·

¶ In capl'o p̄mo oñdit̄ ꝙ ꝑ viſionem daniel' de ſtatua ī ſe
cūdo capl'o contentā intelligit ꝙ ꝑ xp̄m erat extirpanda ydo
latria de regnis p̄ncipalibꝫ mūdi ·

¶ In capl'o · ij · oñdit̄ ꝙ licʒ ydolatria adhuc remaneat in
aliquibꝫ ꝑuiſſimis regionibꝫ apud hoīes beſtiales ſeu bruta-
les · tam̄ ī maiori ꝑte et p̄ncipaliori totius orbis eſt ꝑ diuul
gationē fidei xp̄i ablata · et ꝙ ante aduentū xp̄i ydolatria
caldeorū et alioꝝ regnorum remanebat apud romanos etiā
deſtructis regnis illis ·

¶ In · iij · capl'o oñditur ꝙ viſio ſtatue applicat̄ p̄mo aduē
tui xp̄i · viſio aūt de beſtijs danielis applicat̄ ſcd̄o aduētui ·

¶ In capl'o · iiij · oſtēdit̄ ꝙ licʒ cultꝰ ydoloꝝ pꝰ paſſionē xp̄i
in q̄buſdā ꝑtibus mūdi remāſit · tū totꝰ ſil' intelligit̄ amoue
ri ꝑ ꝑcuſſionē lapidis ſine manibus abſciſi ·

¶ In capl'o · v · oñditur qūo ītelligit̄ illud daniel' · ij · lapis
qui ꝑcuſſit ſtatuā factꝰ eſt in montē magnū ·

¶ In capl'o · vj · oſtendit̄ qūo exponēdū eſt ꝙ regnū ferreū
ſ · romanū habebat ꝑtem pedū et digitorū teſte figuli et ꝑtē
ferream · vt habet̄ danielis ſcd̄o ·

¶ In capl'o · vij · oñdit̄ ꝙ regnū xp̄i ſeu ipſiꝰ eccl'ie non eſt
idē cū romanoꝝ regno ꝓut doctores falſi · ſ · pharizei fingūt ·

¶ In capl'o · viij · oñdit̄ ꝙ ſūmꝰ pōtifex in q̄ p̄ncipalit̄ reſidꝫ
p̄tas eccl'iaſtica · licʒ qñqʒ vtat̄ mūdana ſeu tp̄ali p̄tate · ſ · ar
moꝝ potencia et huiōi · non tū talis poteſtas eſt eſſencialis in
eccleſia · ſed accidentalis ·

¶ In capit'lo · ix · oſtendit̄ ꝙ eccl'ia habuit ſuū eſſe ꝑfectū · ſ ·
ſp̄ūale tempore apl'orum et aliorum diſcipulorum anteq̄m
poteſtatem temporalem a Ceſare accepiſſet.

¶ In caplˈo · x · oñdiẽ ꝙ xp̃us docuit v̾bo et exemplˈo ꝙ beati:
tudo humana ꝯſiſtit in ꝯtẽptu terrenoꝝ et adheſione ad cele:
ſtia · quã doctrinam eiꝰ veri diſaplˈi ſecuti ſūt · et ꝙ in p̾imiti:
ua ecclˈia qñ nullã p̾tatem mũdanam fideles habebant ꝑfe:
tiores viri vt plˈimũ īueniebantˈ in eccĩa q̃ȝ nũc · qñ regnis ⁊
poteſtatibꝰ hũanis et mũdanis eccĩa habũdat · Ex quibꝰ con
cludiẽ ꝙ regnũ romanoꝝ et regnũ xp̃i ſeu ecclˈie nullo mo:
do ſunt idem ſed diuerſa ·

¶ In capitlˈo · xi · oñdiẽ ꝙ ꝑ cornu ꝑuulũ affixũ quarte be:
ſtie nõ intelligiẽ xp̃c nr̃ ꝓut iudei falſe exponũt ·

¶ In caplˈo · xii · oñdiẽ ꝙ ꝑ cornu ꝑuulũ ſup̃dictũ intelligiẽ
antixp̃us ſm veram catholicoꝝ expoſitõem ·

¶ In caplˈo · xiii · oñditur ꝙ ex hoc qḋ diciẽ de cornu ꝑuulo
qḋ loquiẽ cõtra excelſũ · et putabat mutare tꝑa et legẽ · que
v̾ba falſe iudei applicãt ad veꝝ xp̃m ſumiẽ ordo ad t̃ctandũ
de quibuſdam que ſunt magne arduitatis in hoc opuſculo ·

¶ Caplˈm p̾imũ in quo oſtendiẽ ꝙ ꝑ viſionẽ danielis in · ii ·
caplˈo de ſtatua intellˈr ꝙ ꝑ xp̃m erat extirpãda ydolatria de
regnis p̾ncipalibꝰ mũdi · Saulus ·

PRedictis ad p̄ñs obmiſſis reuitam ad alia
q̃ ꝑtinẽt ad examinationẽ xp̃i tui · ſ · ad ſcrutan:
dũ ꝑ ſcripturas vtꝝ ille fuit meſſias ī ꝓphe
tis ꝓmiſſꝰ an nõ · ad qḋ occurrit michi quod
dam validũ argumentũ ꝯtra te qḋ ſumiẽ ex
reuelationibꝰ danieli factis in quibꝰ deꝰ oſtẽ:
dit ſibi excellenciã regni qḋ daturꝰ erat xp̃o ſuo · quã quidem
excellenciã nunq̃m habuit xp̃c tuus · ex quo habeẽ manifeſte:
ꝙ nõ fuit ille xp̃us a deo ꝓmiſſꝰ · Paulus ·

¶ Propone michi hoc argumẽtum clare vt ſciam quante
v̾tutis ſit · Saulus · Scrutatꝰ ſum dañ · in · ii · ca
pitlˈo vbi exp̃ſſe reꝑio ꝙ regnũ xp̃i hẽbat ꝯterẽ ſeu cõmi:
nuere regnũ Caldeoꝝ et alia tria regna ſibi ſuccedẽcia · Legiẽ
enī ꝙ lapis abciſus ſine manibꝰ qui eſt xp̃c · de quo ibidẽ diẽ ·
Suſcitabit deꝰ celi regnũ qḋ in eternũ nõ corrũpeẽ · et tale ha
bebat cõminuẽ ſeu ꝯterere ferrũ · teſtaȝ · es · argentũ et auruȝ ·
que ſm oẽs expoſitores ſig̾ficant regnũ Caldeoꝝ · et tria reg
na ſibi ſuccedẽcia · Sȝ conſtat ꝙ regnuȝ xp̃i tui nõ cõminuit
p̃dicta tria regna p̃ſertim regnũ Caldeoꝝ medoꝝ et grecoꝝ

cum iam ꝑ magna tꝑa ante ſui aduentū fuerunt deſtructa·
ergo regnū xp̄i tui nō eſt illud regnū de quo dicit̄ ibidem qḋ
eſſet a deo ſuſcitandū et qḋ in eternū non corrumperet̄· ı
¶ Paulꝰ ıı Si viſionē danielis quā allegas ſic ſupfi
cietenꝰ intelligis argumentū tuū pari modo et forte amplꝰ
militat cont̄ te· Si eni ꝑ lapidem abſciſū ſine manibꝫ meſſiā
quē tu expectas intelligis quē credis deū celi ſuſcitaturū· et
ꝙ eius regnū in eternū nō corrumpet̄ ꝛc̄· quō de ipō potes ex
pectare ꝙ ipē conterat ſeu comminuat regnū Caldeoꝝ medoꝝ
et grecoꝝ que iam a maxīs tꝑibus an̄ tempus pn̄s fuerūt
deſtructa ymo quoꝝ memoria iam fere n̄ eſt niſi forte ī hy:
ſtorijs antiquiſſimis· vnde ſi verꝰ meſſias quē colo et adoro
nō potuit conterē ſm̄ te regnū Caldeoꝝ et alia tria eo ꝙ iam
fuiſſent ꝑ magnū tempꝰ ante ſui aduentū deſtructa·quanto
magis meſſias quē expectas cuiꝰ eſſe ī reꝝ natā ꝑ· M·cccc·
xxxv·annos pꝰ aduentū xp̄i nr̄i adhuc nō apparet· nō pot̄
p̄dicta regna conterē que iam a lōgiorib̄ꝫ et valde remocio:
ribꝫ tempoꝝ c̄riculis ſūt ānullata et fere obliuioni tradita·
vnde ſi de vero meſſia·ſ·xp̄o meo nō pot̄ verificari ꝙ ꝯtriuit
regna Caldeoꝝ medoꝝ et huiōi ꝓpt̄ eoꝝ antiquā et p̄teritā de
ſtructionē· a forciori de tuo meſſia nō poſſet hoc verificari cꝰ
tempꝰ valde remociꝰ eſſet a tꝑe deſtructōis p̄dictoꝝ regnorū
Sꝫ ſi diligent̄ ſcrutatꝰ fueris veꝝ ſenſū viſionis ꝑ te allega
te manifeſte reꝑies ꝙ applicat̄ ꝓꝑe xp̄o meo ꝓ cuiꝰ declaratio
ne ſare debes ꝙ in regno xp̄i et eccl'ie ſue debuit ydolatria ab
vniūſo l' a maiori et pn̄cipaliori ꝑte eiꝰ extirpari· qḋ fuit ſin:
gulariſſimū in p̄mo aduētu xp̄i· Nam hactenꝰ tꝑe moyſi ꝛ
alioꝝ ꝓphetaꝝ licꝫ magnalia v̄tute dei fiebāt non tamen hoc
viciū·ſ·ydolatrie potuit extirpari·nedū a gentilibꝫ ſꝫ etiā ab
ipō ꝑpl'o iſrl'itico. in cuiꝰ pn̄cia deus fecit magnalia in egipto
terribilia in mari rubro· et in deſerto panē celi· nō ſine mag
nis miraculis dedit eis· quibꝫ nō obſtantibꝫ ī eodem loco vbi
legem a deo ſuſceperāt et verba eiꝰ de medio ignis audierūt·
quibꝫ eis p̄ceperat· nō habebis deos alienos p̄ter me· exo· xx·
ibidē·ſ· in oreb vitulū ꝯflatilē fecerūt· et adorauerunt ſicut
patet exo· xxxij· Sil'r in tꝑibꝫ iudicuꝫ et regū in regno iſrl'
et etiā iudee nō ceſſabant ymmolare et ſacrificare dijs alie:
nis ꝓphis exclamātibꝫ et monētibꝫ et ſigna ꝛ ꝓdigia cōtra
eos oſtendentibꝫ frequenter vt ī hyſtorijs ſacris patet euident̄·

ſed poſtq̄m nr̄ xp̄us venit in mundū et eiꝰ fides fuit ꝑ orbem
diuulgata et frequētibꝫ ſignis ꝑ ſuos diſcip̄los et martires
ꝯfirmata · excluſa ē ydolatria ſimplr̄ a tota re publica mū=
di vl' ab eiꝰ maiori ꝑte ꝑut fuit ꝓphetatū i diuſis locis ſpā=
liter yſa · ij · vbi loquēs de tp̄e meſſie cum dicit · Et erit i no=
uiſſimis diebꝫ ꝑparatꝰ mons dn̄i in vertice montiū ꝛc̄ · Et
infra ꝓpha loquens de doctrina xp̄i ꝑ gentes ſuſcipienda dicit
Ibūt ꝑpl'i multi et dicēt · aſcendamꝰ ad montē dn̄i et doce=
bit nos vias ſuas ꝛc̄ · Et infra ibidē ꝓpha oſtendēs q̄ tempꝛe
ſui aduentꝰ tota terra erat repleta ydolis dicit · Et repleta
eſt terra eiꝰ ydolis · opꝰ manuū ſuaꝝ adorauer̄t · opus qđ fece=
rūt digiti eoꝝ · Et idē infra ꝑnoſticās q̄ huiōi ydola ꝑ ipm̄
et ſuos ſequaces eſſent ꝓiciēda · Subdit · i die illa ꝓiciet ho=
mo ydola argēti ſui et ſimulacra auri ſui que fecerat ſibi vt
adoraret · Ex quibꝫ patꝫ intentū · ſ · q̄ in nouiſſimis diebꝫ ꝑ
qđ dies meſſie intelligunt̄ etiā ſm̄ tuos mḡros erāt ydola ꝓ
iciēda quibꝫ antea vniuſū erat plenū · De hac igit̄ mā agit̄
in hac viſione daniel' quā tu allegas · In qua viſione qua=
tuor regna ꝑcedēcia regnū xp̄i · ſ · Caldeoꝝ medoꝝ et grecorū
et rōnoꝝ figurant̄ ꝑ vnā ſtatuam quadriptitā · nam ſtatua
cōiter deſignat ydolatriā · Simulacra eni demonū cōiter per
ydolatricas ſtatuas colebant̄ qđ patꝫ etiā dan̄ · iij · De ſtatua
quā fecit nabucho · Et quia oīa regna mūdi ante aduentū
xp̄i licꝫ eſſent inter ſe multū differencia ꝛ etiā aduſancia · in
hoc tamē ꝯueniebāt oēs vt cultū deo debitū creaturis impē
derēt · Iuxta illud pſ̄ · oēs dij gencīū demonia · Idcirco ꝓpe
deſignabant̄ oīa regna pn̄cipalia in vnica ſtatua q̄ ydola
triā deſignat ꝓpter ipoꝝ ꝯuenienciā in cultu ydoloꝝ · Sꝫ quia
ipa regna inter ſe erant diuiſa in ritibꝫ et alijs ꝓprietatibꝫ et
modis viuendi · Ideo ꝑticularia mēbra huiꝰ ſtatue erāt de di
uerſis materijs vtpote de auro ꝛ argēto et teſta et huiōi · Si=
militer differebant in formis · quia aliqua ꝑs ſtatue erat capᵗ
alia brachia et huiōi ad deſignandū varietatē int̄ huiōi reg=
na · vnde ad ꝓpoſitū tui argumēti applicando · licꝫ regnū xp̄i
ſeu eccl'ie nō cōminuit regnū Caldeoꝝ ſeu ꝑſaꝝ et huiōi q̄nꝰ
ad ipoꝝ mūdanā ꝑtatem que iam tranſiuerat · cōminuit tam̄
ea q̄ntū ad cultū ydoloꝝ inq̄ntū diuulgata fide xp̄i in orbe ꝑ
eiꝰ diſcip̄los et eoꝝ ſucceſſores · euacuata eſt cultura demonū
a toto fere mūdo · ſ · a maiori et pn̄cipaliori ꝑte eiꝰ vt dc̄m eſt

qȯ recte ꝑſignat̄ a daniele ꝑ ꝑcuſſionē lapidis ſine manibꝰ
Nam abſq; humana potēcia lapis qui ē xp̄us ſtatuā · i · ydo:
latriā diminuit tā; antiquā; · ſ · caldeoꝝ q̄m alias ſuccedētes
vt dictū eſt ·

¶ Caplm · ij · ī quo oſ̄dit̄ ꝙ licȝ ydolatria adhuc remaneat
in aliquibꝰ ꝑuiſſimis regionibꝰ apud hoīes beſtiales ſeu bru
tales tn̄ ī maiori ꝑte ⁊ pn̄apaliori totꝰ orbis ē ꝑ diuulgatō
nem fidei xp̄i ablata · et ꝙ ante aduentū xp̄i ydolatria cal:
deoꝝ et alioꝝ regnoꝝ remanebat apud romanos etiā deſtruc
tis regnis illis · Saulus ·

Quedam inꝑ̄ponis ī hac tua rn̄ſione q̄ non videnť cō
tinere veritatem vel ſaltem aliquam reqrunt ꝓba:
tionem · primū; eſt ꝙ dicis ydolatriam eſſe hodie ex:
cluſam a toto orbe quod credo eſſe falſum · Nam non eſt du:
biū; ꝙ hodie ſūt aliqui etiam int̄ xp̄ianos et ſarracenos qui
hoc vicio abutunť · ſ · ydolatria ſaltē ī latebris et ſecreto · ſic
etiā; multi ſūt phitones diuinatores ⁊ huiōi que ad ſupſticōꝫ
ydolatrie ꝑtinēt · Et vt a quibuſdā narrať in aliquibꝰ extre
mis terre · hoc viciū adhuc publice manet · Scōm ē quia di:
cis ꝙ ꝑ diuulgatōꝫ fidei xp̄i tūc hoc viciū fuit amotū ſine ali:
qua hūana potencia qȯ tamē non ꝓbas · Terciū quia dicis ꝙ
ydolatria qua abutebanť Caldei adhuc remanebat tꝑe xp̄i
tūc qȯ nō videť ratōi ꝯſonū · Nam cōiter cū aliquis ppl's de:
ſtruebať · ſiml' cū eo deſtruebanť et dij eiꝰ yſa · xxxij · ex ꝑte re
gis aſſirioꝝ ſe iactantis de victoria quarūdam gencium dice:
bat · vbi ſunt dij emach et arphat · vbi dij ſapharohim · q · d
ſic deuaſtaui gētes illas ſic ⁊ eoꝝ deos · Paulꝰ · Ad
ꝓmū qȯ obicis de ydolatria dicēdo ꝙ adhuc manet ī orbe ſal
tem in latebris et abſcōſis ⁊c̄ · ⁊ etiā publice in extremis t̄re
tibi rn̄deo ꝙ mala que in occulto fiunt · ſolius dei iudicio re:
ſeruanť · iuxta illud deutro · xxix · abſcōdita deo nr̄o ſūt · ſ · a
ſolo deo iudicanda · vnde de t'libus nō agimꝰ hic · De hijs aū
que dicis ꝙ ī extremis terre publice fiūt · Dicendū eſt ꝙ illa
ſūt valde modica reſpectu regionū ee terraꝝ vbi nullꝰ ydo
latra viget · Nam t̄ra que a veris xp̄ianis et etiā ſcſmaci:
cis poſſideť · Sil'r et a ſaracenis turcis et tartaris occupatur ·
maximā ꝑtem terre obtinet · intantū ꝙ illud qȯ remanet eſt
valde modicum reſpectiue · et ibi viuūt homines beſtiales et
quaſi ſemibruti de quibus non eſt facienda mencio · quia qȯ

modicum eſt ſm phm ꝓ nichilo reuptatur· Et etiam i il⸗
lis partibus extremis non compellunt̃ homĩes ad ydolatrã⸗
dum · ſicut tempore caldeoꝝ hoc fiebat· vt patꝫ danielis· iij ·
Siľr tpe ſuccedenciũ regnoꝝ vt patꝫ de Rõnis qui multipli⸗
cit̃ pſequebant̃ fideles xp̃i vt ſuis dijs ſeu demonijs ymmo⸗
larent· In ꝑtibꝫ igit̃ mũdi extremis vbi ydolatria adhuc
manet ꝓut refert̃ a fidedignis non compellunt̃ hoĩes ad hoc
sic̃ nec puniunt̃ ydola colentes· ſꝫ vnuſquiſqꝫ ad ſuũ arbi⸗
triũ ad hoc relinquit̃· Ad ſcõm aũt a quo petis a me ꝓbatio
nẽ de hoc ꝙ ꝑ diuulgacõꝫ fidei xp̃i ydolatria fuit amota ſine
hũana potencia ⁊c̃· tibi reſpõdeo ſic ꝙ ꝑ ſacras auc̃tes et hy⸗
ſtorias alias autẽticas eſt manifeſtum ꝙ tpe illoꝝ quatuor
regnoꝝ vniũſaliũ quorũ regnũ romanoꝝ eſt quartũ ydola
tria ꝑ totũ orbem extendebat̃· Conſtat aũt ꝑ fidelíſſimã ⁊ pu
blicã famã et hyſtoriaꝝ cõeꝫ narratõꝫ ꝙ ꝑ magnũ temp⁹ an
teqꝫ ſecta ſaracenoꝝ inciꝑet· ceſſauit ydolatria modo p̃dicto
ſꝫ nulla poteſtas hũana fuit intmedia inter rõnos et ſara⸗
cenos que hoc viciũ amoueret vt eſt mãifeſtũ· Reſtat autẽ
ꝙ ꝑ poteſtateꝫ xp̃i et ſuoꝝ diſaplʼoꝝ p̃dicatõꝫ et martiria ve
ritatẽ p̃dicanciа hoc fuit iux̃ ꝓphãrũ vaticinia excluſũ· Ad
terciũ vero qḋ dicis ñ eſſe veriſiľe ꝙ ydolatria caldeoꝝ remã⸗
ſiſſet p⁹ eoꝝ deſtructionẽ tibi rñdeo qḋ de regno rõnoꝝ qḋ fuit
vltimũ p̃dictoꝝ quatuor regnoꝝ· legit̃ in hyſtorijs autẽticis
ꝙ oĩa ſimulacra genciũ colebat· de cui⁹ memoria adhuc re⸗
manet Rome templũ pantheon· ĩ quo alias cõiter oĩa ydo⸗
la colebant̃· et p⁹ea hodie feſtũ oĩm ſanctoꝝ celebrat̃· Et ſic
patet ꝙ ſtatua de qua loquit̃ daniel· ſ· ydolatria in ſua erat
integritate cũ ꝑcuſſa fuit ꝑ lapidem abciſum ſine manibꝫ· ſ·
xp̃m · et hoc teſtat̃ lr̃a danielis ſane ĩtellecta· Cum eñi dañ·
q̃tuor ꝑtes prenunciauit in p̃dicta ſtatua forma et materia
diſtinctas · que quatuor regna ſup̃dicta figurabãt· que tam̃
ꝑtes adinuicẽ ꝑ ſucceſſionẽ ꝯtinuabant̃· in deſtructõꝫ tñ illi⁹
ſtatue totã ſiľ deſignauit deſtructã ſeu deſtruendã · nõ eñi dic̃
ꝙ antea fuerat caput deſtructũ et p⁹ea brachia · et ſic de alijs
ſꝫ ſimul ad lapidis ꝑcuſſioneꝫ tota ſtatua fuit deſtructa qḋ
p̃dictã v̇itatẽ teſtat̃·

¶ Caplʼm · iij · ĩ quo oñdit̃ ꝙ viſio ſtatue applicat̃ p̃mo ad
uentui xp̃i · viſio aũt de beſtijs danielʼ applicat̃ ſcḋo aduẽtui·

In alia viſione danielis .ſ. quatuoꝛ beſtiaꝝ que ĩ caplo. vij.
cõtinet᷑. que quidem viſio de eadem materia loquit᷑ de qua et
ſupdicta viſio .ſ. ſtatue. In vtraqꝫ enĩ viſione agit᷑ de q̃tuoꝛ
regnis ſupdictis adinuicem ſuccedẽtibus et de regno meſſie
ſeu xp̃i oĩa regna illa ſupante. Et tamen in iſtis duobus
viſionibus que de eadem re loquunt᷑ vident᷑ quedam de eſſen
tialibus variari. pmo enĩ ĩ pma viſione put tu dicis om̃ia
quatuor regna que p ſtatuam deſignant᷑ ad lapidis pcuſſi:
onem fuerunt ſimul deſtructa. In ſcda vero viſione in qua
quatuor regna p quatuoꝛ beſtias deſignant᷑. non ſimul ſed
ſucceſſiue vident᷑ quatuor predicta regna deſtrui .ſ. vnũ poſt
aliud. vnde de pma beſtia ante ortũ ſcde legit᷑. aſpiciebam do
nec euulſe ſunt ale eius et ſublata eſt de terra. Ex quo patet
ꝙ ante fuit ſublata pma beſtia quã ſcda ſurgeret. Idem vi
det᷑ intelligendum de alijs. Item in pma viſione p lapidis
pcuſſionẽ fuerũt quatuoꝛ regna deſtructa. In ſcda vero vi
ſione p filiũ hoĩs venientẽ in nubibꝫ celi fuerunt om̃ia deui:
cta vt patet in caplo. vij. Dic ergo rogo quõ tollis contra:
rietates ex iſtis viſionibus que de eadem re loquunt᷑ et tam̃
quedam contraria interponere vident᷑ vt dictum eſt. ¶

¶ Paulus. ¶ Sicut dixeram tibi ſup cum de tempo
re aduentꝰ xp̃i ageremus ꝙ duplex eſt aduentꝰ xp̃i. vnde li:
cet regnũ xp̃i ſm ſe vnũ et idem eſt. dupliciter tamẽ de eo lo:
quunt᷑ ſcripture ſm huiõi duplicẽ ſui aduentũ. ex quo diuẽ:
ſi effectus erant pducendi circa rempublicam mundanam
Nam ſicut in pmo eius aduentu diuulgata eccl'ie fide ydo:
latria erat extirpanda modo pdicto de qua agit᷑ ĩ pma viſio
ne danielis ſupdicta. ſic in ſcdo eius aduentu tota munda:
na poteſtas erat amouenda ſubiciẽdo oĩa diuino imperio de
quo zach. vltimo. Erit dñs rex ſup omnẽ terram. In die il
la erit dñs vnus et nomen eius vnũ. Et ſophonie. iij. tunc
reddam ppl'is labiũ electum vt inuocent om̃es in nomĩe do:
mini et ſuiant ei humero vno. In quibꝫ et alijs pphetiis lo
cutõibus pnoſticãtibꝫ ꝙ tota poteſtas humana publica erat
auferenda et ſubiciẽnda diuine poteſtati intelligit᷑ hoc imple
ri in ſcdo aduentu meſſie. In hac igitur ſecunda viſione p
pheta agit de aduentu xp̃i ſcdo et de huiõi effectu ſuo circa
mundanã poteſtatem penitus auferendam. In qua quidem
viſione pdicta quatuor regna precurrencia aduentum xp̃i

ſcōm · cōuenienē figurantur · nō ꝑ ſtatuā que ydolatriā ſig=
ficat cum iam ydolatria amota erat ꝑ pmū aduentū vt di=
ctum ē · Sꝫ figuranē ꝑ varias beſtias et feroces ꝑ quas deſig
nanē varie ferocitates ⁊ tyrānica dominia ipoꝝ regnoꝝ ꝓut
expoſitores cōiter tradūt · Et quia poteſtas humana ſeu mū
dana quatuor regnorum pdictorū non ſimul ſed ſucceſſiue
fuerat amota · prius eni ꝑdiderunt monarchiam Caldei q̄m
perſi et ſic de alijs · Ideo in ſcda viſione vbi agiē de poteſtate
mūdana non ſimul ſꝫ ſucceſſiue quatuor beſtie fuerūt deſtru=
cte · ſꝫ in pma viſione ſimul ſtatua fuit diminuta · quia per
p muꝫ aduētum fide xp̄i diuulgata ꝑ orbem tota ydolatria
tam preteritorum q̄m pn̄cium fuit deſtructa modo ſupdicto ·
Ad ſcōm vero quod queris quare in pma viſione regnum
xp̄i figuraē ꝑ lapidem abſciſum ſine manibus · In ſcda vero
viſione figuraē xp̄us ꝑ filiū homis venientem in nubibus
⁊c̄ · ſatis patet reſponſum ex pdictis · In pma enim viſio=
ne loquiē de pmo aduentu in quo xp̄us ꝓprie figuratur ꝑ la
pidem ſine manibus abſciſum · tum quia eius cōceptio et na
tiuitas ſm carnem non eſt virili ſemine ꝓducta ꝓut vitas
fidei nr̄e tradit · tum quia non ꝑ potenciam corꝑalem ſtatuā
ſ · ydolatriam deſtruxit ſꝫ ꝑ diuinam · In ſcda vero viſione q̄
aduentū ſcōm vt dictum eſt ſignificat ꝓprie deſignaē ꝑ filiū
homis venientem ī nubibus celi · quia ī magna poteſtate ⁊
maieſtate venturus eſt ad iudicium ·

¶ Caplm · iiij · ī quo oñdiē ꝙ licꝫ cultꝰ ydoloꝝ pꝰ paſſionē
xp̄i in quibuſdā ptibꝰ mundi remāſit tamē totꝰ ſil intelligiē
amoueri ꝑ lapidis ꝑcuſſionem ſine manibus abſciſi ·

Saulus ·

Sicut poteſtas mundana quatuor pdictorū regnorū
non fuit ſimul amota ſꝫ ſucceſſiue ſicut tu aſſeris et
bene · Sic ydolatria non ſimul fuit amota ſꝫ ſucceſſi
ue · quia poſt aduentum xp̄i tui ꝑ magnuꝫ tempus durauit
ydolatria in diuerſis et magnis mundi ptibus · vnde etiā in
tempore Coſdroe regis perſarum qui ꝑ magnū tempus fuit
poſt aduentum xp̄i tui ydolatria adhuc vigebat vt eaā hy
ſtorie tue teſtanē qd nō concordat expoſitioni tue pdicte in q̄
dicas ꝙ ſiml fuit ydolatria a toto orbe ſeu a maiori pte tociꝰ
orbis et pn̄cipaliori amota : Paulꝰ · Licet verū

eſt ꝙ cultus ydolorum ꝑ aliquod tempus etiam poſt paſſio-
nem xp̄i in quibuſdam ꝑtibus mundi notabilibus reman
ſit. tamē ydolatria dicaᵗ̄ ſimul amoueri a mūdo. eo ꝙ ꝑ vir-
tutem paſſionis xp̄i pñcipalis auctoritas ydolatrie. ſ. dya-
bolica fuit amota ſeu valde debilitata. vnde paſſione immi
nente ipſe dixit. Nunc princeps hui⁹ mundi eiicietur foras
johis. xvj. quod intelligitᵗ̄ de dyabolo cui⁹ poteſtate et verſu-
cia homīes in ydolatriā incidebant. et quia ab huiōi dyaboli
poteſtate ꝑ paſſionem xp̄i que ſemel celebrata eſt homo fuit
liberatus. Jdarco ꝑ ſolam ꝑcuſſionem lapidis ſine manib⁹
abciſi ydolatria dicaᵗ̄ eſſe ſimul amota. poſſet etiam intelligi
ꝑcuſſio lapidis hui⁹ fuiſſe impleta tempore Conſtantini qñ
xp̄us qui lapis eſt abciſus ſine manibus dicaᵗ̄ ut iam dictū
eſt. ꝑcuſſit Ceſarem lepra ꝑ cui⁹ ꝑcuſſionem ⁊ miraculoſam
ſanationē tota ſtatua ydolatrie fuit dirupta. Ceſare ꝑapiē-
te vt omnia phana ydolorū ꝑ orbem deſtruerentᵗ̄ vt plenius
iſta continentᵗ̄ in ſua hyſtoria. Secus eſt de poteſtate munda
na ꝑdictorum regnorum que fuit amota ſucceſſiue tam aū
aduentum xp̄i q̄m poſt. quequidem ſucceſſiua deſtructio dura
bit vſq₃ ad tempus antixp̄i quando xp̄us ſc̄do veniens to-
tam deſtruet mundanam poteſtatem vt iam dictum eſt.
¶ Saulus. Miror cur michi allegas auctorita-
tes euangelij tui quas vt ſcis nō teneor recipere ꝑſertim cū
ſint contra me ſicut nec auctes noſtrorum doctorum recipe-
res contra te. Paulus. Quia tu contra meā
expoſitionem de viſione ſtatue obicis. Jn quo actu ꝓcedis
vt arguens. ego poſſum vt reſpondēs allegare auctem ſum
mi magiſtri mei. Non enim ꝑ meam reſponſionem te intē
do obligare ſicuc nec michi in reſpondendo neceſſitas incū-
bit te obligandi ad tenendum reſponſionem meam. vnde
ſolum ꝑdictam auctem allego ad meam ſaluandam expoſi
tionem quod ſufficit per hoc ꝙ auctibus apud me autenticis
mea expoſitio eſt cōſona. Jn alijs vero altercatōib⁹ noſtris
vbi ꝓcederem vt arguēs contra te concedo tibi ꝙ non debeo
allegare auctoritates doctorum noſtrorum ſicut hactenus
feci nec facere intendo. Saulus. Contra auc-
toritatem magiſtri tui ꝑ te allegatam repio experienciā con
trariam. dyabolus adhuc hodie poteſtatem ſuam in homib⁹
exercet animas temptando et corpora ledendo vt eſt māifeſtū

quod non credo te negare · et etiam ĩ actib⁊ ydolatrias ĩ mul:
tis ꝑtibus mundi illudendo quod eſt contrariũ illius dicti ꝑ
te allegati · ſ · princeps huiꝰ mundi eiicietur foras ·
¶ Paulus · Licet nunc dyabolus poteſt deo ꝑmit:
tente homĩes temptare quantũ ad animã et vexare quantũ
ad corpus · ⁊ etĩ ꝑ ydolatriã illudere · eſt tamen nunc homini
ꝑparatum remediũ ꝑ paſſionẽ xp̃i · in quo homo poteſt ſe tu
eri contra hoſtis impugnationes ne ducatᷣ in interitũ mor:
tis eterne · Et quicumqꝫ ante mortem xp̃i dyabolo reſtiterĩt
ꝑ fidem paſſionis xp̃i future hoc facere potuerunt · Nullus
tamen tunc potuit dyaboli manꝰ euadere vt · ſ · non deſcen:
deret ad ĩfernum · Juxta illud pſalmiſte · Quis eſt homo qui
viuet et non videbit mortẽ et liberabit animam ſuã de ma
nu inferni · Sed poſt paſſionẽ xp̃i pñt hoĩes ab hoc virtute
paſſionis tueri ·

¶ Capitulũ quintũ in quo oſtenditur quomodo intelligatᷣ
illud dañ · ij · lapis qui ꝑcuſſit ſtatuam factꝰ eſt in montem
magnũ · Saulus ·

Eclara michi ſcḋm expoſitionem tuam quid eſt illud
quod dicitᷣ in ꝑma viſione ꝙ lapis qui percuſſit ſta:
tuam factus eſt in montem magnũ quod non vide
tur ꝓprie reſpondere ad deſtructioneꝫ ydolatrie ſcḋm tuam ex:
poſitionem · ꝓprius enim dixiſſet · factus eſt in templum dei
ſeu ſanctuariũ vel in aliquam ſonans fidem ſeu ſacram do:
ctrinam · paſſio enĩ xp̃i tui ꝑ quam dicis ꝙ homines poſſunt
tueri a dyabolica poteſtate non oꝑatur talem tuitionem per
modum mõtis magni · ſꝫ potiꝰ ꝑ modum adheſionis ad fidẽ
verã et vite rectitudinem ꝓut credo quod tu etiam concedas
¶ Paulus · Verum dicis ĩ hoc ꝙ paſſio xp̃i liberat
homĩes a dyabolica poteſtate ĩquantũ adherẽt vere fidei cru
cifixi et eius veſtigia ſequunᷣt · Et hoc ꝓprie ĩtelligitᷣ ꝑ illud
quod legitᷣ in viſione danielis ſuꝑdicta cum dicitᷣ · ꝙ lapis q̇
ꝑcuſſit ſtatuam factus eſt in mõtem magnum · In hijs enĩ
verbis alludit daniel huic quod dicitᷣ yſaie · ij · Erit ĩ nouiſ:
ſimis diebus paratus mons domꝰ domini in capite monci
um et eleuabitᷣ ſuper colles · et fluent ad eum omĩes gentes
⁊c̃ · quaſi dicat daniel · Iſte lapis ſtatuam ꝑcutiens factus
eſt ille mons magnus et eleuatus de quo loquitᷣ yſaias · in
quo monte aſcendentes docentᷣ de vijs domĩ et de ſemitis eiꝰ ·

vt ibidez habet᷑. Inter quas vias domī et eius ſemitas vna
de pn̄cipalibus eſt ydola reſpuere et abicere. vnde ibidem le
git᷑. Et ydola penitus conterent᷑. Et infra. In illa die pīc
et homo ydola argenti ſui ⁊c̄. ꝓut fuit ſup̄ allegatum. ꝓꝓrie
igitur ad denotandum deiectionē ydolatrie que ꝑ deſtructio-
nem ſtatue deſignatur daniel p̄dixit. ꝙ lapis qui ꝑcuſſit ſta
tuam factus eſt in montem magnū̄. ſ. in illuz montem ab
yſaia iam ante ꝑ magnū tempus ꝓꝓhetatū de quo etiā mō-
te multa ſub eiſdem verbis ſicut yſaias ꝑ micheam. iiij. ca
pit̄lo fuit ꝓꝓhetatū.

¶ Cap̄lm ſextum in quo oſtenditur quō exponendum eſt
ꝙ regnū ferreū. ſ. rōnoꝝ habebat ꝑtem pedum et digitorum
teſte figuli et ꝑtem ferream. vt habet᷑ danielis ſecundo.

Saulus.

Secundum iſtam expoſionez tuam volo ſcire quomō
intelligis ꝙ regnū quartum. ſ. ferreū ꝑ quod tu intel
ligis regnū Romanorū habebat ꝑtem pedum et di-
gitorū teſte figuli et partem ferream et cetera que ad hoc ꝑti
nent. Paulus. Circa hoc quod petis diuer
ſimode ſe habent expoſitores. ſ; in hoc volo ad preſens ſequi
expoſitores tuos quibus ī hoc ſatis conſonat expoſitio mea
Dicunt enī ꝙ regnantibus Romanis tempore machabeo-
rum fuerunt adinuicem confederati Romani et iudei quod
etiam ioſeph⁹ hyſtoriographus tuus large tradit. quā qui
dem cōfederationem daniel vocat regnū diuiſum. eo ꝙ erāt
difformes in ritibus et cultibus diuinis vt eſt manifeſtum
Non tamen in ꝑtes equales ī fortitudine ⁊ robore. quia ꝑs
romana erat fortiſſima. et ideo vocat eam ferream. iudeorū
vero erat debiliſſima quā teſtam vocat. Et quia iſte due na
tiones adinuicem voluerunt mr̄imonio commiſceri tempore
herodis aſcolonite qui voluit habere ī vxorem quandam de
genere machabeorū. quod tamen matrimoniū nō habuit ef-
fectum. vt ex hyſtoriis ioſephi patet. Idcirco de iſtis duab⁹
ꝑtibus diuiſionis et earum cōmixtione dicit. quia aūt vidi
ſti ferrum mixtum teſte. cōmiſcebunt᷑ quidem hūano ſemīe.
ſed non adherebunt ſibi ſicut ferrum non poteſt miſceri te-
ſte. Et quia illis temporibus. ſ. romanorum et iudeorū ſeu
herodianorum que fuerūt regna corruptibilia ſuſcitauit de⁹
regnū xp̄i incorruptibile. quiquidē xp̄us nat⁹ eſt ī bethleem

iude tempore herodis regis· In quo tempore Cesar imꝑabat
Marco immediate ſubdit· In diebus aūt regnorum illoꝝ
ſuſcitabit deus celi regnū qđ ineternū non diſſipabit·

¶ Caplm· vij· in quo oñdit ꝙ regnū xp̄i ſeu ipiꝰ eccl'ie nō
eſt idez cū regno rōnoꝝ ꝓut doctores falſi· ſ· phariſei fingūt

Saulus·

Secundum doctores noſtros regnum xp̄i tui ſeu euſ
eccleſie vnū et idem eſt cum regno romanorū· et iō
cum regnum Romanorū deſtruendum erat ſm vi:
ſionem danielis ꝑ regnū celi incorruptabile a deo ſuſcitandū
ſ· ꝑ regnum meſſie· Eadem ratione et regnuz xp̄i tui qđ eſt
idem cum regno Romanoꝝ deſtruendum eſt ꝑ meſſiam· Ꝙ
aūt regnū eccleſie tue ſit idem cum regno Romanorū ꝓut
doctores noſtri dicunt ſatis patet ex hoc· Nam regnū eccl'ie
xp̄i tui pricipalit̄ ſumpſit poteſtatem atqꝫ inicīū dn̄ij a Ro:
mano imꝑio· ſ· a Conſtantino ſm omēs hyſtorias· Qui quī:
dem Conſtantinꝰ imꝑialem auctēm et poteſtatē tribuit Sil:
ueſtro ſummo pontifici ꝛ eiꝰ ſucceſſoribus· qui hodie eadez au
ctoritate vrbem obtinent Romanam· Qui quidē Conſtan:
tinꝰ ut quidam referunt compulit ſeu coegit plīma regna
ut acciꝑent fidem eccleſie xp̄i tui· Et ſic patz ꝙ huiōi regnū
eccl'ie eſt regnum Romanū ꝑ quartam beſtiam in viſione
danielis deſignatum· et ꝑ conſequens ꝑ verum meſſiam ſic
expectamꝰ deſtruendum· Paulus· Verum
eſt ꝙ doctores tui phariſei finxerunt ꝙ regnum Romanorū
et regnū eccl'ie xp̄i eſt vnum et idem regnū· quam quidē fic:
tionem ſic diſſeminauerunt ꝑ totam plebem tuam ꝙ omnes
hoc tenent· vocantes regnū xp̄i noſtri regnū Romanorum
nequā· que quidē fictio ab eis fuit fabricata vt euaderent im
pugnatōz efficacem que contra eos militat ex hac viſione
danielis· de qua agimus ſumptam· ꝑ hanc enī viſionem cō:
ſtat ꝙ beſtia quarta ꝑ quā ſm omēs deſignat̄ romanū reg:
num ſeu imꝑiū deſtruēda erat ꝑ regnū a deo celi ſuſcitandū
ſ· regnū meſſie· Ex quo ſequit̄ ꝙ ſi regnū eccleſie et Roma
noꝝ eſſent duo regna diſtincta ꝙ regnū eccl'ie ſuccedens reg
no Romanorū eſſet regnū veri meſſie· quod manifeſte op:
ponit̄ ꝑtinacie tue· ſm quā credis ꝙ regnū eccl'ie non ē reg:
num xp̄i· Sed falſitas huiꝰ fictionis māifeſta eſt ex hoc· nā

regnũ eccl'ie ſeu regnũ xp̃i non eſt regnũ mundanũ ſeu ter-
renũ ſicut regnũ Romanũ aut aliud de ceteris regnis hu⁹
mundi · vnde et xp̃us expreſſe dicit johis · xvj · Regnũ me-
um non eſt de hoc mundo · que quidez auctas ſola ſufficit ad
cogendum fideles ut ponant differenciã ſubſtancialem inter
regnũ eccl'ie et cetera regna ſupdicta · in hoc · ſ · ꝙ cetera reg-
na ſunt terrena ſeu mundana vel tempalia · Regnum vero
xp̃i et eccl'ie ſue nõ eſt mundanũ ſꝫ celeſte vel ſpũale ſeu diui
num · vnde et cõiter in ſacris lr̃is noſtris vocat̃ regnũ celoꝝ
et regnũ dei et huiõi · Sed quia tu et infideles tui ſimiles has
ſacras auctoritates non recipitis · Jdcirco per euidenciam ra
tionis oportet vos de hoc cõuincere · ex multis enĩ ſaltem ex
duobus euident̃ patet eſſencialis differẽcia inter regna mũ-
dana ſeu tpalia et regnũ xp̃i et eccl'ie · quorum vnum ſumit̃
ex poteſtate tradita ſummo principi eccl'ie · ſ · ſummo ponti-
ficii · ordinatio enĩ ppl'i ſm ſentẽciam phi in · iij · politicoꝝ pa-
pue pendet ex maximo pñcipatu · Conſtat aũt ꝙ maximus
pñcipatus eccl'ie in poteſtate conſiſtit ſummi pontificis · que
quidẽ poteſtas eſt ligandi animas atqꝫ ſoluendi ſm quã ſu-
mus pontifex ⁊ eccl'ia credit̃ a fidelibus habere claues regni
celorũ · vt habet̃ Mt · xvj · capl'o · Sed conſtat ꝙ talis poteſtas
non eſt mũdana ſeu temporalis neqꝫ ſimilis poteſtati impe-
rij Romani vel aliorum regnorũ · ſꝫ oĩo ab eadez ſepata ſit
ſicut res corpalis a ſpũali · ℣ Saulus ℣ Licet ĩ
tuo euangelio hec poteſtas ligandi atqꝫ ſoluendi animas aſ
ſerat̃ tuo ſummo pontifici tradi · non tamen hoc a me credi
tur nec a doctoribus noſtris · et ideo fruſtra talem auctem cõ
tra me allegas · ℣ Paulus · ℣ Bene credo ꝙ tu
et tui ſil'es non credunt pdictam poteſtatem clauiũ fuiſſe da
tam eccl'ie xp̃i ſeu ſummo pontifici · licet hoc poſſes repire p
diligens ſcripturarum ſcrutiniũ · Legit̃ enĩ yſaie · xxij · dabo
clauem domus dauid ſup humerũ eius et aperiet · et non erit
qui claudat · et claudet · et non erit qui aperiat · que verba re-
cte intellecta ad hoc aptantur · Sed ſiue ea ſic intelligas ſiue
non · non curo ad preſens · ſufficit enĩ michi ad affirmandã
dñiam eſſencialem inter regnũ Romanorũ et regnum eccle
ſie · quia regnum Romanorũ in virtute armoꝝ et ſeculari-
um legum dñabatur orbi vt in ſuis hyſtorijs eſt manifeſtũ
Regnum aũt eccl'ie xp̃i p poteſtatem pontificalez ſup dictã

ſuos regit ſubditos · et hoc ſufficiat ad latā ponēdā diſtinctō:
nem inter potenciam Romamani Ceſaris et ſummi ponti:
ficis poteſtatem · intantū ꝙ non poſſunt dici vnum et idem
regnum ſicut nec in rebus nālibus illa que ꝓprie et ꝑ ſe ha
bent diūſas potēcias non poſſunt dici vna et eadem res·

¶ Capiculū · viij · in quo oſtendit̄ ꝙ ſumm⁹ pōtifex in quo
pn̄capaliter reſidet eccl'iaſtica poteſtas · licȝ qn̄qȝ vtatur mun
dana ſeu temporali poteſtate · ſ · armorū potencia et huiōi · nō
tamen talis poteſtas eſt eſſencialis in eccl'ia ſȝ accidentalis ·

Saulus ·

Dicet verum ſit ꝙ ſumm⁹ pontifex tuus dicat̄ vti po
teſtate ligandi atqȝ ſoluendi aīas · quā quidem pote:
ſtatē ſm̄ te et veraciter habet · ſȝ ſm̄ me iactat ſe ha:
bere quod non habet · quomodocūqȝ tamen rei veritas in hoc
ſe habeat manifeſtum eſt ꝙ ip̄e ſumm⁹ pontifex tuus etiam
vtit̄ armorum poteſtate et legum ſuaꝝ que humane ſunt in
ſtitutione · Ex quo manifeſtum eſt ꝙ eius poteſtas eſt mun:
dana ſicut poteſtas Ceſaris a quo · ſ · Ceſare talem poteſtatē
mundanaȝ accepit ſicut et impialem auctem · vnde et idem
regnum dici debet ſicut eadem poteſtas eſt que ꝑ ſucceſſionem
gratuite donatōnis ꝓceſſit a Conſtantino in Silueſtrum et
eius ſucceſſores cum poteſtate ip̄i⁹ donātis · Paul⁹ ·

¶ Licet verum eſt ꝙ ſumm⁹ pontifex quādoqȝ vtat̄ armoꝝ
poteſtate · ex hoc non ſequit̄ ꝙ eius poteſtas eſſencialis ſit mū
dana vel temporalis · Nam ſicut in rebus nālibus frequent̄
videm⁹ vnam et eandem rem habere duas poteſtates quarū
vnam habet ex forma ſua ſpecifica · ⁊ illa eſt ꝓprie eſſencialis
poteſtas ſua · Aliam vero habet accidentalem ex aliquo extn̄
ſeco ſuꝑuenienti ſue eſſencie · et illud tale non eſt ꝓprium rei
nec pn̄capale in ip̄a · quia poteſt adeſſe vl' abeſſe p̄ter ip̄i⁹ rei
corruptionem ſicut ſunt accidencia · Sic pari modo conſiderā
dum eſt circa eccl'ie xp̄i poteſtates · Nam illa poteſtas pon:
tificalis eccl'ie · ſ · ligandi et ſoluendi animas · eſt poteſtas ei⁹
eſſencialis et ꝓpria · Alia vero poteſtas quam exercet in vi ar
morum et huiōi non eſt poteſtas eccl'ie eſſencialis · ſȝ acciden
talis · vnde ex hoc ꝙ huiōi poteſtate accidentali vtit̄ · ſ · mūda:
na non poſſet dici vnū et idem regnum cum regno Rōno
Nam poteſtas mundana in Ceſare erat eſſencialis ⁊ ꝓpria ·

per ſolam enī illā dn̄abat̄ et regebat ſubditos ſuos. Sec⁹ ē in eccl'ia xp̄i in qua t'lis p̄tas mundana eſt mere acadēta l'.

¶ Capl'm. ix. in quo oſtenditur ꝙ eccleſia habuit ſuum eſſe ꝑfectum. ſ. ſpiritualē tempore apl'orum et aliorum diſcipu-lorū anteq̄m temporalem poteſtatē a Ceſare accepiſſet.

Saulus.

EX quo tu concedis ꝙ vtraq; p̄tate p̄dicta vtit̄ eccle-ſia tua. ſ. mundana ⁊ pontificali. vnde poſſes michi oſtēdere ꝙ p̄tas pontificalis ſit eſſencialis ſibi. et ꝙ po-teſtas mundana ſit ſibi accidentalis. oportz enī ꝙ hoc michi oſtendas clare vt poſſis tuū intentū fūdare. Paul⁹.

¶ Q̄ poteſtas t̄palis ſeu mundana ſit in eccl'ia accidentalis patz ex hoc. Nam quicquid aduenit rei poſt ſuū eſſe ꝑfectuz eſt ei accidētale. Omē enī tale poteſt adeſſe vl' abeſſe p̄ter ſui corruptionē vt eſt manifeſtum. ſz p̄tas mundana ſeu t̄palis aduenit eccl'ie p⁹ ſuū eſſe ꝑfectum ſeu completū. ergo ⁊c̄. aſ-ſumptū patz ex hoc ꝙ eccl'ia habuit ſuū eſſe ꝑfectū a tempore paſſionis xp̄i quando ſolam p̄tatem pontificalē habebat in quo ſtatu durauit ꝑ magnū tempus vſq; ad Conſtantinuz et tunc mundanā ſeu t̄palem p̄tatem a Ceſare habuit ꝓut tu dicis. Ex quo eſt māifeſtum ꝙ p̄tas illa t̄palis ſeu mun-dana accidentalis eſt in eccl'ia cum poſt ſuū eſſe ꝑfectum ha-buit illam. Saulus. Quomō potes aſſerere ꝙ eccl'ia habuit ſuū eſſe ꝑfectum t̄pe apl'oꝝ et aliorum diſci-pulorū xp̄i tui anteq̄m p̄tatem mundanā ſeu t̄palem a Ce-ſare accepiſſet. hoc enī eſt manifeſte falſum tanq̄m inconſo-num omnibus hyſtorijs de hoc loquentibus. Conſtat enī etiā ꝑ tuos hyſtoriographos ꝙ a tempore paſſionis xp̄i tui vſq; ad tempus Conſtantini impatoris excluſiue om̄s illi ſuper quos nomen xp̄i tui inuocabat̄ viuebāt abiecte et ſub mag-nis ꝑſecutionib⁹ tam iudeorum q̄m gentiliū. intantū ꝙ no-men xp̄i tui et ſuoꝝ erat apud om̄s execrabile. et om̄es fide-les a ceteris nationibus affligebant̄ uſq; ad mortem. ita ꝙ non ſolū dn̄o carebant. ſz etiam erant deterioris conditiōis q̄m alij ſerui. Serui enī a dn̄is ſuis tuebant̄ ne occiderent̄ ab alijs. Sed xp̄iani ꝓ tempore ſup̄dicto exiſtentes etiam a dn̄is ſuis torquebant̄ et vſq; ad mortem ꝑ varia tormenta occide-bant̄. vn̄ ex hoc ridiculū videt̄ dicere ꝙ eccl'ia xp̄i tui habuit

ſuũ eſſe ꝑfectum tempore apl'oꝝ et aliorum diſcipulorũ ꝓut
tu dicis · ſufficeret enĩ tibi dicere ꝙ eccl'ia tui xp̄i in illis tp̄i:
bus incipiebat · i · non habens totaliter ſuũ eſſe ꝑfectionẽ · ſꝫ tũc
incepit habere ſuũ eſſe ꝑfectum cum poteſtatem temporalem
ſeu mundanã a Ceſare accepit · vnde illa poteſtas a Ceſare
accepta ꝓprie dicit̃ eſſencialis in tua eccl'ia · ꝑ illũ enĩ ſuũ eſſe
ꝑfectum habuit ſicut etiã hodie ꝑ illam habet ſuam ꝑfectaꝫ
dignitatem ꝓut eſt notum rerum veritatem conſiderantibꝰ
Vnde patet ꝙ regnũ eccl'ie xp̄i tui et regnum Romanorũ
cuiꝰ p̃tatem temporalem accepit ꝑ quam nomen regni acci:
pere ſucceſſione gratuita habuit · eſt vnum et idem regnum
vt dicebam · Paulus · Concedo tibi ꝙ apl'i
et alij diſcipuli xp̄i a tempore paſſionis ſue vſqꝫ ad tempus
Silueſtri pape · quod quidem tempus durauit ꝑ · cccc · annos
et vltra · ĩ toto illo tẽpore valde abiecte viuebant · et ĩ mag:
nis ꝑiculis et tormentis vſqꝫ ad ſanguinis effuſionẽ vitam
ſuam conſumebant · nullũ dominiũ temporale habentes · ſed
durisſimam paciẽtes ſeruitutem · Sed ex hoc nõ ſequit̃ qd̕ cõ:
cludere intendis · ſ · ꝙ eccl'ia xp̄i non habuit ſuũ ꝑfectum eẽ
ſeu ſuam dignitatem ꝑfectam vſqꝫ ad hoc ꝙ temporalem po
teſtatẽ a Ceſare accepit · nã vt tibi ſuꝑius ſi memor es dixe:
ram · bona ꝑ xp̄m ꝓmiſſa ſp̄ũalia ſunt tm̃ non temporalia
que quidem bona · ſ · ſp̄ũalia excedunt in dignitate et vera
valitate om̃ia temporalia bona · vnde quia poteſtas ſeu reg:
na mundana mere temporalia ſũt · Idcirco vt iam dixeram
xp̄us fatet̃ non ꝑtinere ad ip̄m in ſuo p̄mo aduentu regnũ
mundanũ · vnde iohis · xviij · Regnum meum non eſt de hͨ
mundo · Et de hoc exp̄ſſius loquens diſcipulis ſuis de maiori
tate contendẽtibꝫ luce · xxij · capitulo ſic dicit · Reges genci:
um dñant̃ eorum · et qui p̃tatem habent benefici vocant̃ · vos
aũt non ſic · ſꝫ qui maior eſt in vobis ſit ſicut qui miſtrat ꝛc̃
Ex quo patet ꝙ dignitas eccl'iaſtica ꝓprie loquendo non in
maioritate temporali conſiſtit · nec ſolum hoc ſꝫ ĩ aduerſita:
tibus mundi ꝓ nomĩe xp̄i pacienter tollerandis dignitas
eccl'iaſtica ꝓprie proſperatur · vnde quidam doctor de nr̃is an
tiq̃s hylariꝰ in · viij · de trinitate dicebat · hoc hꝫ ꝓp̄iuꝫ eccl'ia
vt dum ꝑſecutionem patit̃ floret · dum opprimit̃ creſcit · dũ
cõtempnit̃ ꝓficit · dum ledit̃ vincit · dũ arguit̃ intelligit · tũc
ſtat cum ſuꝑari videt̃ · hec ille ·

¶ Capl'm · x · in quo oſtendit̄ ꝙ xp̄us docuit verbo et exēplo
ꝙ btītudo hūana conſiſtit ī cōtemptu terrenoꝝ et adheſione
ad celeſtia quā doctrinā ei⁹ veri diſcipli ſecuti ſūt · et ꝙ in p̄:
mitiua ecclia qñ nullā p̄tatem mundanā fideles habebāt ꝑ:
fectiores viri vt plimū inueniebant̄ in ecclia q̄m nūc quādo
regnis et p̄tatibꝫ hūanis et mundanis ecclia habūdat · ex q̄
bus cōcludit̄ ꝙ regnuꝫ rōnoꝝ et regnū xp̄i ſeu ecclie nullo
mō ſūt idem · ſꝫ diuiſa · Saulus ·

NOn allegas m̄ rogo doctores tuos · qꝛ dicta ſua nul:
lā auctēm hn̄t apud me niſi forte inq̄n⁹ ratonē cō
tinent · Paul⁹ · Scire debes ꝙ in dyaleti
cis diſputatōibꝫ vl' iudiciariis altcatōibus ɔtencioſis ſemꝑ
credit̄ homī ɔtra ſe licꝫ nō credat̄ ei ꝓ ſe · Et ideo cum xp̄c nr̄
et ſui diſcipli ɔcedūt ad ipos nō ꝑtinere regna nec dn̄ia tp̄a
lia · ſꝫ poci⁹ ꝑſecutōes et maximas tribulatōes ſuſtinē mani
feſtum eſt ꝙ ī hoc ſit credendū ſibi cū ſit contra eos · p̄ſertim
qꝛ qd̄ de hac mā verbo dixerīt · oꝑis teſtiōnio comꝓbauerunt ·
¶ Saulus · Declara m̄ iſta que dicis · ſ · ꝙ mgr̄ tuus
et ei⁹ diſcipli v̄bo docuerūt ꝛ facto oñderūt · Paulus ·
¶ Qꝫ aūt mgr̄ me⁹ xp̄us docuit clare et publice ꝙ btītudo q̄
eſt vltimū a rōnali creatura deſiderabile nō ſolū nō ɔſiſtat
in bonis tp̄alibꝫ · ſꝫ poci⁹ ī bona tp̄alia dimittendo ſeu odiēdo ·
ꝛ ꝑſecutōꝫ vſqꝫ ad mortē ꝓ ſuo noīe ſuſtinēdo māifeſte patꝫ
ex hoc · nam ī ſuo pn̄cipali ſmone quē in monte ore ꝓꝓo diſ:
cipl'is et mltitudini ꝑploꝝ p̄dicauit aꝑte dixit · Beati pau:
peres ſpiritu qm̄ ipoꝝ eſt regnū celoꝝ · btī qui lugēt ꝛc̄ · Et ī
fra · beati eritis cū ꝑſecuti vos fuerint hoīes ꝛc̄ · In quibus
et mltis aliis manifeſte docuit ꝙ btītudo qd̄ eſt vltimū deſide
rabile nō ī bonis terrenis ſꝫ in celeſtibꝫ ɔſiſtit · et ꝑ ɔn̄s diſci
pulos ſuos in quibꝫ ecclie fundamēta ɔſiſtūt ad hāc btītudi
nem ſpūalē dirigebat q̄ in ɔtēptu terrenoꝝ ꝓ amore celeſtiū
cōſiſtit · quā quidē doctrinā ipe xp̄us exēplo māifeſte ꝑ vitā
ſuā et mortē ɔfirmauit ſacratiſſimā · ꝙ in ꝓceſſu p̄mitiue ec
cleſie · ſ · a tp̄e aploꝝ vſqꝫ ad temp⁹ Silueſtri pape maxīe cla
ruit qñ nulla p̄tas mūdana erat apud fideles · ꝛ tn̄ tūc maxi
me ꝓſperabat̄ in ſpūalibꝫ bonis · florebat enī in frequētibꝫ et
triūphalibꝫ martiriis cū ꝓ fide xp̄i ſuſtinēda oēs ſūmi pōtifi:
ces qui fuerūt a petro vſqꝫ ad Silueſtruꝫ qui fuerīt · xxxv · in
nūo fere et magna multitudo p̄latoꝝ et religioſoꝝ et etiaꝫ

ſimpliciū vtriuſq; ſex⁹ ꝓ xp̄i noīe tormenta et tyrānoꝝ ra:
biem vſq; ad crudeliſſimā mortē gaudent̄ ſuſtinebāt· ex qui
bus māifeſtabat̄ ꝙ v̓tus fidei et caritatis q̄ ſūt vera et maxi
ma bona ſpūalia in eccl'ia xp̄i ī eodē tp̄e maxīe habundabāt
Et ſic patz ꝙ etiā eccl'ia xp̄i pl⁹ ꝓſperabat̄ in bonis ſpūalib⁹
tp̄e illaꝝ ꝑſecutionū qū tp̄alem p̄tatem nō habebat q̄m cum
p⁹ea fideles xp̄i magnas p̄tates ſecl'ares ꝛ mūdana dn̄ia ob
tinuerūt· Nūc eni et ſi v̓tutes ꝑ miaz diuinam nunq̄m ex to:
to deficiūt ī eccl'ia· nō tamē ſub eodē feruore et gradu cōiter
reꝑiunt̄ ſicut in ꝑmitiua eccl'ia qū hūiliter abſq; tp̄alib⁹ dn̄is
curſū hui⁹ vite faciebant· Ex quo māifeſte patz qd̓ tibi dice
bam·ſ·ꝙ eccl'ia xp̄i iam in ſuo eſſe ꝑfecto et cōpleto erat qū
ſibi aduenit tp̄alis p̄tas· Et ſic talis p̄tas in eccl'ia nō ꝓp̄ria
ſeu eēncialis· ſ; accidētalis ē vt ex dictis pz· Et nō· ꝙ ſc̄dm opi
nionē quorūdā iuriſperitorū Conſtantin⁹ nō potuit tranſ:
ferre dn̄iu; imp̄iale ſeu tp̄ale ſūmo pontifici· ſc̄dm alios vero
licet hoc potuerit non tn̄ debuit· Sz quicquid ſit de hoc ſi eccl'ia
xp̄i·ſ·ſūm⁹ pōtifex cū ſuo ſacro collegio et ſcta ſynodo vni:
uerſalit̓ approbāte dimitterēt ſeu renūciarent libere dn̄ia ſeu
p̄tates ſecl'ares· ſil'r et poſſeſſiones et oīa que eccl'ia olim ha
buit a Conſtantino Ceſare· ſic ꝙ eccl'ia remaneret oīo ab h⁹
modi tp̄alib⁹ ſicut tp̄e ap'loꝝ expedita· nō credo ꝙ alicui vero ca
tholico eſſet dubiū quin eccl'ia xp̄i eſſet tante dignitatis ꝛ ve:
re ꝑfectionis ſicut nūc eſt· Ex quib⁹ patz ꝙ huiōi dn̄ia mūda:
na pn̄t adeſſe l' abeſſe eccl'ie xp̄i ſine ip̄i⁹ corruptōe· et ſic ſūt
ei accidentalia· Secus eſt de regno ſeu imꝑio rōnorū a quo ſi
tp̄ales p̄tates remouerent̄ regnū remaneret penit⁹ deſtructū
Et ideo manifeſtu; eſt ꝙ regnū Romanoꝝ et regnum xp̄i
ſeu eccl'ie nullo mō ſūt idem ſ; diuiſa ꝓut tibi ꝓpoſui·

¶ Capitulū·xj·in quo oſtendit̄ ꝙ ꝑ cornu ꝑuulum affixu;
quarte beſtie nō intelligit̄ xp̄us nr̄ ꝓut iudei falſe exponūt·

Saulus·

Dicet verū ſit ꝙ regnū rōnoꝝ et regnū eccl'ie xp̄i tui n̄
ſūt oīo idem ſ; diuiſa· Regnū tn̄ xp̄i tui ſeu ſue ec:
cleſie habet quādā; dependēciam cum imꝑio rōno· qd̓
ꝓp̄rie ī reuelatōe facta dan̄· vij· capl'o de quatuor beſtijs ſig:
nificantib⁹ q̄tuor regna ſupdicta ſignificat̄· In ip̄a eni viſione
ꝑ quartā beſtiā ſc̄dm oēs intell'r regnū rōnorū· In qua quidē

qr̃ta beſtia cornu ꝑuulũ apparuit qḋ videᷓ ꝓprie ſignificare reg
nũ xp̃i tui ſeu regnũ eccl'ie ſue· vt pꝫ ex multis· p̃mo qꝛ reg:
num eccl'ie xp̃i tui habuit iniciũ īfimũ ſeu hũile qḋ pꝫ de xp̃o
tuo qui vitã paupem geſſit· Silr̃ de eccl'ia tua p̃mitiua eius
veſtigia ſequẽte ꝓut tu ſup̃ affirmaſti· Que quidẽ paupertas
ſeu hũilitas figuratᷓ in p̃dicto cornu cũ dicitᷓ de eo qḋ eſt ꝑuu
lũ· Ex quo pꝫ ꝙ illud cornu nõ erat ita magnũ ſicᷓ alia cor
nua beſtie· Sic nᶜ tua eccl'ia hũit tam magnũ iniciũ ī ptãte
ſicᷓ alia quatuor regna· Scḋo qꝛ cornu iſtud ꝑuulũ erat fixũ
in qr̃ta beſtia ī quo mãifeſte figuratᷓ eccl'ie tue colligatio cũ
impio rõno· q̃ q̃rta beſtia eſt et eiꝰ deriuatio ab eo vt factũ eſt
in Conſtantino et ſilueſtro. Tercio qḋ maiꝰ et forciꝰ eſt quia
xp̃s tuus mãifeſte docuit multa denotãcia pl'alitatẽ ī diuinis
exp̃mendo tres ꝑſonas diſtinctas realiter eſſe in diuinis qḋ eſt
mãifeſte nõ ſolũ ɔtra vnitateꝫ diuinam que etᷓ a ꝓphetis demõ
ſtratᷓ vl' ſaltẽ ɔcediᷓ· ſꝫ etiã ɔtra auctẽ diuine ſcripture exp̃ſ
ſam deutro· vj· capl'o. Audi iſrl' dñs deꝰ tuus vnꝰ eſt· Silr̃
docuit ydẽptitatẽ dei et hoĩs intm̃ ꝙ ip̃e xp̃s tuus qui verus
homo erat etᷓ ƀm te· fatebatᷓ tñ ſe eſſe veꝝ deũ qḋ tu etiã cõce:
dis ⁊ p̃dicas qḋ eſt ɔtra ſũmaꝫ ſimplicitatẽ diuinam que etiaꝫ
rõe nãli a phĩs demõſtratᷓ· Ideo ꝓp̃e figuratᷓ ꝑ p̃dictũ cornu
de quo diᷓ in p̃dicta reuelatõe dañ· Et ƀmones cõtra excelſũ
loquetᷓ· Quid eni ꝑ excelſũ intell'r ī hoc loco niſi ip̃e deꝰ· de q̃
ps̃· Excelſus ſuꝑ oẽs gẽtes dñs· Quis magis ɔtra dñm lo:
quitᷓ q̃ꝫ qui ɔtra ſuã ſũmaꝫ ſimplicitatẽ et vnitatẽ pl'alitateꝫ
reꝝ diſtinctaꝝ ei attribuit· Silr̃ et corꝑalitatẽ ſeu hũanitatẽ
creatã in deũ creatorẽ aſſumi ⁊ hoĩeꝫ veꝝ deũ aſſeruit· Et ſic
pꝫ mãifeſte ꝙ xp̃s tuus ƀmones ɔtra excelſũ locutꝰ eſt· Silr̃
multa docuit ɔtra legẽ moſaicã ⁊ ɔtra eiꝰ doctores· qui quidẽ
erãt phariſei ip̃am legẽ moſaicaꝫ docentes et ad lr̃am obſer
uantes vt pꝫ ꝑ ꝓceſſũ euangelij tui· Et pociꝰ ɔſtat ꝑ euidẽciã
facti· nam tu ⁊ fideles qui xp̃i tui veſtigia ſeq̇mĩ totam legẽ
moſaicã frangitis negligẽdo p̃cepta in eadẽ ɔtenta lege tam
affirmatiua q̃ꝫ negatiua vt diſcurrendo ꝑ ſingula pꝫ· et ſic de
mg̃ro tuo p̃nũciatᷓ in daniele putabit ꝙ poſſit mutare tꝑa
⁊ legem· vnde notanẗ dicit· putabit ꝙ poſſit mutare qꝛ ƀm
rei veritatem ſolius dei eſt mutare legẽ quã ip̃e ɔdidit· vnde
licꝫ hoc putauit· nõ tamẽ potuit hoc facere eo modo quo dicitᷓ
Illud poſſumꝰ quod de iure poſſumꝰ· dicitᷓ aũt ꝙ putauit ꝙ·

poſſit mutare tp̄a · vn̄ xp̄s tuus aſſerūt ꝙ temp⁹ aduēt⁹ ſal:
uatoris impletū erat tp̄e ſuo qd̄ tn̄ non eſt veꝝ · qꝛ ſaluatoꝛ
nr̄ nondū aduenit · et ſic vides māifeſte ꝙ xp̄s tuus eſt ille
qui ſmones cont̄ excelſu̅ loquit̄ · ⁊ putabit ꝙ poſſit mutare
tp̄a ⁊ legē · et ꝑ ɔn̄s ille eſt ꝓp̄e figurat⁹ ꝑ cornu ꝑuulū quod
apparuit in q̄rta beſtia qd̄ deſtruendū eſt ſil' cū eadē beſtia q̄rta
ſ · rōno impio ꝑ regnū meſſie vēturi quē firmit̄ expecto vt i
eodē capl'o dan̄ · habet̄ · Paul⁹ · Si ɔſideras veꝝ
ſenſu̅ verboꝝ danielis que allegas nō recte ea exponis · ſ; ex
torte · Conſtat eni ex hys q̄ ſūt dicta ſup̄ · ꝙ hec viſio daniel'
de q̄tuoꝛ beſtys in · vij · capl'o cōtenta in qua quarta beſtia ex
toto deſtruenda p̄nunciat̄ et fili⁹ hoīs ꝓphetat̄ veniēs i nubi
bus celi ⁊c̄ · totū hoc intell'r implendū in aduentu xp̄i ſcd̄o ·
in quo vēntur⁹ eſt in maieſtate et p̄tate magna ad iudiciū · n̄
aūt de p̄mo aduentu in quo hūiliter nō in p̄tate mūdana · ſ;
tanq̄ȝ lapis abaſus ſine manib⁹ denūciat̄ ventur⁹ · vn̄ nō pot̄
xp̄o ſm p̄mū ſuū aduentū applicari ꝙ figuret̄ in cornu ꝑuu
lo affixo in q̄rta beſtia · Itē de hoc cornu ꝑuulo legit̄ i eodē ca
pl'o · ꝙ faciebat bellū cū ſcīs ſeu cont̄ ſcōs et p̄ualebat eis qd̄
nullo mō p̄t vificari de xp̄o de quo nuſq̄ȝ legit̄ feciſſe bellū p̄:
ſertim ɔtra ſcōs · Saul⁹ · Q xp̄s tuus fecerit bel
lū ɔtra ſctos exponit̄ ſm doctores nr̄os eo ꝙ fecit bellū cōtra
iudeos quib⁹ p̄ualuit inq̄n⁹ occaſione ſua vt ſup̄ dicebā di:
ſperſi ⁊ abiecti et q̄i deſtructi ſūt Paul⁹ · Lic; ve
rū ſit ꝙ iudei ſūt diſꝑſi et deſtructi occaſione xp̄i nr̄i eo ꝙ nō
receperūt eū · ſ; pocı⁹ repulerūt ⁊ occiderūt · ex hoc tn̄ nō ſequit̄ ꝙ
xp̄s fecerit bellū ɔtra eos · bellū eni nō dicit̄ niſi vbi ſit pug
na int̄ ꝑtes adinuicē dimicātes qd̄ hacten⁹ n̄ legit̄ factū int̄
xp̄m ſeu ſuos fideles et iudeos · Saul⁹ · Expoſitio
mea de ip̄o cornu ꝑuulo pn̄cipalit̄ fundat̄ in hoc qd̄ dr̄ de eo ·
ſmōes ɔtra excelſu̅ loquet̄ et putabit mutare tp̄a ⁊ legē ⁊c̄
qd̄ recte applicat̄ xp̄o tuo modo ſup̄dicto inq̄n⁹ locut⁹ ē ɔtra
vnitatē dei et ɔtra ei⁹ ſūmā ſimplicitatē · Silr' putauit mu
tare legē moſaicā et tp̄a p̄finita ad aduentū meſſie · vnde de
iſtis volo ꝙ ſatiſfacias m̄ ſi potes · alijs dimiſſis · In iſtis ei
pendēt ea q̄ ſūt pn̄cipalia in tota ɔtrouſia nr̄a · Paul⁹ ·
¶ Veꝝ dicis i hoc ꝙ in hys que obicis cont̄ xp̄m nr̄m pn̄ci
palit̄ pendet controuſia nr̄a · Et id̄ de iſtis eſt diligent̄ agen:
dū · vn̄ expediti de hac diſtinctōe i qua ſum⁹ placet michi ꝙ

diſcuciam⁹ de ſingl'is ꝑdictis·
¶ Capl'm·xij·in quo oñdit̃ ꝙ per cornu ꝑuulũ ſuꝑdictũ in
telligitur antixp̃us ſm̃ veram catholicorũ expoſitionem·

Saulus·

Hoc quidẽ opto·ſz volo vt ꝑus dicas quõ exponit̃ ill⁹
de cornu ꝑuulo ſm̃ doctores tuos· et ſic expediti de h⁹
modi reuelatione daniel' ad ſuꝑdicta que in hac mã
magne arduitatis ſũt deo diſponẽte ꝓcedam⁹· Paul⁹·
¶ Ad declaratõz hui⁹ qd̃ petis duo ſũt p̃ſuppõẽda·p̃mũ eſt
in viſione i·vij·capl'o dañ·ꝯtenta de aduẽtu xp̃i ſcd̃o· et de
ei⁹ effectu ĉca mũdanã ptãtez ꝑmt⁹ ar ferencã de q̃ ibi agit̃
vt ſuꝑ in·iij·capl'o hui⁹ diſtinctõis oñſũ eſt· Scd̃m eſt ꝙ per
q̃tuor beſtias i hac viſione ꝯtẽtas deſignant̃ oẽs ptãtes tyrã
nice famoſe que fuer̃t et erũt a p̃ncipio mũdi vſqz ad finẽ·
p̃ma eni beſtia in ſcd̃a etate incepit a Nemroth q̃ fuit prim⁹
oppreſſor hoĩm et qui p̃mo regnat̃ i babilonia et Caldea·vt
habet̃ geñ·x·Que quidẽ ptãs tyrãnica ꝯtinuata eſt ꝑ aſſirios
et alios vſqz ad Nabuch·ꝑ q̃rtã uo beſtiaz deſignat̃ tota po
teſtas tyrãnica et mũdana incipiẽdo a regno rõnoꝝ vſqz ad
finẽ mundi ſeu vſqz ad antixp̃m incluſiue· Saul⁹
¶ Circa illa que p̃mo p̃ſuppõis replicare nõ intẽdo· qꝛ ſuꝑ
de hoc habuim⁹ colloquiũ in capl'o ꝑ te allegato· Sz ꝯtra ſup
poſitũ tuũ aliqua vident̃ dicẽda· Et ſpãlit̃ ꝯtra illud qd̃ dicis
ſignificari ꝑ p̃mã beſtiã· nam ſm̃ planũ ſenſũ lr̃e daniel' p̃ma
beſtia nõ videt̃ incipe niſi a nabuch· ſic̃ et i viſione ſtatue p̃
ma ꝑs illi⁹ ſtatue·ſ·caput que rñdet p̃me beſtie a Nabuch·
incepit· Cui dañ·dicebat·tu es caput aureũ dañ·ij· Silr̃ er
go videt̃ dicendũ de p̃ma beſtia ꝙ·ſ·incepit a nabuch· non
aũt a nemroth de quo nõ fit mentio i iſtis reuelatõib⁹ dañ·
Itẽ de hoc ꝙ dicis ꝙ ptãs tyrãnica ꝑ Nemroth icepta ꝯtinu
ata eſt ꝑ aſſirios et ꝑ alios vſqz ad Nabuch· nõ allegas ali
quã auctẽ ſeu· rõnez in quib⁹ hoc fũdes· et iõ p̃ſuppoſitũ tuũ
in hoc manet ſine fũdamẽto· Itẽ hic agim⁹ ad habẽdaz verã
expoſitionẽ de cornu ꝑuulo fixo i q̃rta beſtia· ad qd̃ nichil re
fert an p̃ma beſtia icipiat a Nemroth ꝓut tu vis· vl' a Na
buch· ꝓut lr̃a videt̃ ſonare· Suꝑfluũ videt̃ ergo hoc itrodu
cere de extenſione ſignificati ꝑ p̃mã beſtiam qd̃ nichil facit ad
ꝓpoſitũ· Paul⁹· Int̃ expoſitores nr̃os· quidaz
ſũt qui regnũ ꝑ p̃mã beſtiã ſignificatũ dicũt incipe a nabuch·

ſicut tu dicis· Scdm alios uo incipit a Nemroth vt dixi· q̄
quidē expoſitio· ſ· ſcda magis placꝫ m̄ eo ꝙ Nemroth fuit p̄
mus rex ī babilonia et Caldea vbi pꝰea regnauit nabuch·
de quo quidē Nemroth ſingl'arit̄ ⁊ p̄mo legit̄ ꝙ fuit oppreſſoꝛ
hoīm· que quidē oppreſſio tāte ferocitatis fuit ꝙ vtebat̄ in pꝛo
uerbiū vt legit̄ gen̄· x· Et qꝛ iſta q̄tuoꝛ regna d̄ quibꝫ hic fit
mētio ꝯuenerīt in hoc ꝙ qd̄libet eoꝝ fuit affligēs iuſtos ſeu fi-
deles cū quadā ferocitate· Idcirco rōnabile videt̄ ꝙ cum de
Caldeis ageret̄ maq̄nꝰ fuerīt oppreſſores iuſtoꝝ ſeu fideliū ꝙ ī
tali narratōe non p̄termitteret̄ Nemroth qui fuit p̄mꝰ rex
Caldeoꝝ de cuiꝰ tyrānica p̄tate p̄us facta fuit in diuis ſcrip
turis mētio· nec ē ſil'e q̄ntū ad hoc de viſione ſtatue· qꝛ ibi di-
ctū fuerat vt ſup̄ agebat̄ de hys q̄tuoꝛ regnis maq̄nꝰ ꝯuenie
bant in cultu ydolorū ī quo nabuch· fuit p̄ncipalit̄ excedēs·
voluit enī ſibi vſurpare honorē diuīuꝫ intm̄ ꝙ fecit ſibi ſtatu
am aureā magnā ī qua adoraret̄ ab vniūſis pp'is mūdi da
niel'· iij· Cuiꝰ ſil'e nō legit̄ factū ante ip̄m Nabuch· Et id̄
rōnabile fuit vt ab ip̄o tanq̄ꝫ a capite īciperet figuratio ydo
latraꝝ· In hac aūt viſione de q̄tuoꝛ beſtijs in qua nō agit̄ de
ydolatria ſꝫ de tyrānica p̄tate et ferocitate q̄tuoꝛ regnoꝝ pꝛe
dictorū· nō īmerito inicuū ſumi debet a Nemroth rege babi-
lonie· de cuiꝰ tyrānica ferocitate p̄mo facit diua ſcript̄a men
tionē vt dictū eſt· Ad aliud vero qd̄ obicis dicēs· ꝙ nō ꝓbo
p̄tatē tyrānicā ꝑ Nemroth inceptā ꝯtinuatā fuiſſe ꝑ aſſiri-
os ⁊ alios vſqꝫ ad nabuch· Dicendū ꝙ ſatis legit̄ de Senna
cherib rege aſſirioꝝ· quiquidē aſſirij exiuerūt de terra ſanaar
ſcꝫ Caldea vt habetur gen̄· x· ꝙ inuaſit multas regiones et
t̄nſtulit naciones de ſuis ꝓprijs patrijs ad alienas vt habetur
yſa· xviij· ⁊· xix caplo· vnde p̄ſumendū eſt ꝙ etiā aliq̄n de il
lis ꝑtibꝫ orientalibꝫ ſuccederēt ymitatores huiōi tyrānice fe-
rocitatis licꝫ ſcriptura de hys n̄ faciat mētionē eo ꝙ nō eēnt
tante p̄tatis ſic̄ Nemroth et Nabuch· qui in hoc multū ex-
cedebāt· ꝓpt̄ hoc enī regna illa figurant̄ ꝑ beſtias monſtruo-
ſas vtputa leenam cum alijs qd̄ nō eſt in reꝝ nā· ad denotā
dū ꝙ eoꝝ ferocitas erat ſingularis tanq̄ꝫ mōſtruoſa· De alijs
vero mēmedijs oppreſſoribꝫ ſeu tyrānis qui nō ad tm̄ gradū
ferocitatis attingebant nō fuit mētio facta· ſꝫ p̄ſumendū eſt
ꝙ nō defuerūt oppreſſores hoīm in illis ꝑtibꝫ ex quo nō fuerīt
p̄ncipales oppreſſores deuicti vel ſupati ꝑ alios· talia enī vicia

ex quo incipiũt nõ ꝯſueuerũt ceſſare niſi eis fortiꝰ reſiſtatꝰ· qḋ
ñ legitꝰ factũ fuiſſe circa Caldeos vſqꝫ ad tempꝰ pſaꝝ ſeu me
dorũ· Ad illud aũt qḋ dicis quo ad expoſitõꝫ de cornu ꝑuulo
nichil refert an pͥma beſtia icipiat a Nemroth vl' a Nabu
chodo· ꝛc̃· Rñdeo ꝙ licet hoc nõ faciat ad iſtud ꝓpoſitũ de ne
ceſſitate· facit tamẽ de ꝯgruitate· Nam ſi ꝑ pͥmã beſtiã ſigꝰfi
cantꝰ oẽs tyrãnice pt̃ates a pͥncipio mũdi vſqꝫ ad nabuch·
incluſiue· ꝯgruũ eſt vt ꝑ q̃rtam beſtiã deſignentꝰ oẽs tyrãnice
pt̃ates incipiẽdo a regno rõnoꝝ vſqꝫ ad antixp̃m incluſiue·
quiquidẽ antixp̃s erit ꝟſus finem mũdi· Congruũ enĩ eſt vt
fines ſmonũ ꝓporcionentꝰ· ſ· in ſuis pͥncipijs ſeu inicijs·
Saulꝰ. Dic ergo m̃ qũo exponis hãc reuelationẽ
circa quartã beſtiam cuiꝰ ſigꝰficationeꝫ dicis eſſe duraturam
vſqꝫ ad finem mũdi· Paulꝰ. Per q̃rtã beſti-
am cõiter ſm oẽs intelligitꝰ regnũ rõnoꝝ· que quidẽ beſtia q̃r
ta nõ noĩatꝰ ꝓprio noie ſicꝰ alie p̃cedẽtes vtputa leena vl' par
dus et huiõi· eo ꝙ ferocitas eiꝰ eẽt valde difformis ꝓpt̃ mag-
nã durationẽ tꝑm huiꝰ beſtie· In qua quidẽ duratõe varie ꝛ
varie ferocitates contigerũt et in futuro ꝯtingẽt· Et iõ nõ be-
ne poſſent ꝑ ꝓpriũ nomẽ alicuiꝰ beſtie deſignari· De ſeuicia aũ
iſtiꝰ beſtie ꝯtra fideles dicit ꝙ ẽ tribilis et mirabilis et fortis
nimis· Dicit etiã de ea ꝙ diſſilĩs erat ceteris beſtijs eo ꝙ fero
citates p̃cedenciũ regnoꝝ excedebat· qḋ ſatis patuit in ꝑſecu-
cõe fideliũ tam apl'oꝝ q̃ꝫ marcꝛruꝫ· que quidẽ ꝑſecutio a Ne
rone vſqꝫ ad Conſtantinũ nõ ceſſauit· ſꝫ ꝯtinuata eſt ꝑ· cccc·
annos· dicit etiã de hac beſtia ꝙ habebat cornua decem per qḋ
cõiter intelliguntꝰ decem reges circa mũdi finẽ i quos reges
ſm quoſdã Rõnuꝫ regnũ diuidẽ ante finẽ mũdi· ſic vt fil'
erunt decẽ reges circa mũdi finẽ· pt̃ etiã intelligi hoc de mul-
titudĩe pt̃atum que in ꝓceſſu tꝑis ſucceſiue fuerunt et erunt
in hoc imꝑio· Et ſumitꝰ hic nũs determitus ꝓ indeterminato
ſicꝰ zach· viij· capl'o· Apprehendẽt decem homĩes de oibꝰ ling
uis gencium· ꝑ qḋ intelligitꝰ multitudo hoim· vñ ꝑ hec decẽ cor
nua intelliguntꝰ varia et diuſa regna que ab exordio regni
rõnoꝝ vſqꝫ ad finem mũdi in vniũſo erant regnatura ſiue
ſimul ſiue ſucceſſiue intꝰ que poſſet intelligi regnũ machome-
ti qḋ magnã ꝑtem occupat vniuſi· Intꝰ que quidẽ cornua di
ligentꝰ conſiderabat daniel illud cornu ꝑuulũ qḋ ortuꝫ eſt de
medio eoꝝ· ꝑ qḋ intelligitꝰ antixp̃us qui dicitꝰ ꝑuulꝰ· q̃a erit

de genere iudeorum qui iam a magnis tpibus .ſ. a paſſione
xp̄i et citra ſūt in maxima deiectione et vilitate . et iſte anti
xp̄us aſcenſur⁹ eſt ab eis nō a nobilib⁹ eorꝝ vtputa de tribu
iuda vel de tribu ſacerdotali . ſꝫ de tribu dan de qua nunq̄ꝫ fu-
erūt reges vl' ſacerdotes nec doctores vl' pn̄cipes . Et iō figu
rabat̄ a pr̄iarcha iacob gen̄ . xlix . in colubrū vel ceraſtē que
ſunt aīalia venenoſa ⁊ peſtifera . qȯ quidē ceraſte dicit̄ eē aīal
venenoſū hn̄s cornu in capite . et ſic verba daniel' in hoc loco
pn̄t alludere v̇bis patriarche ſup̄dictis . de ip̄o etiā cornu dr̄
Et ecce oculi quaſi hoīs erant in cornu iſto . Quod dupl'r pt̄
exponi . vno modo ad excludendū ab eo diuinitatē . q . d . licꝫ anti
xp̄c faciat tanta mirabilia vt ab aliquib⁹ credat̄ deus . tamē
erit homo purus . Alio mō pt̄ exponi hoc qȯ dicit̄ . quaſi ho-
mis ad excludendū ab eo rectā ſeu virtuoſam hūanitatē q̄i
diceret . iſte antixp̄us tanta dyabolica fraude ē imbutus q̄
nō debet dici homo . ſꝫ quaſi homo . Dicit etiaꝫ de eo . Et os lo-
quēs magnalia . quia iactando ſe de hijs que non poteſt fa-
cere tam ꝓmittendo q̄ꝫ minādo magnalia loquet̄ . De iſto eē
cornu dicit q̄ loquet̄ contra excelſū . qꝛ tota eius doctrina ne
phanda erit ad blaſphemandū de xp̄o qui eſt excelſus ſup̄ oēs
Vnde et ꝓprium nomen ſuū eſt antixp̄us . i . contra xp̄m .
Dicit̄ etiam de eodem q̄ putabit mutare tp̄a et leges . Nam
tempus qȯ fuit aſſignatū ad aduentū xp̄i p̄mū p̄ . lxx . ebdo-
madas danielis qȯ iam tranſijt in p̄teritū vt dictū eſt . pu-
tabit mutare in futurꝫ vt ip̄e antixp̄us credat̄ venire in tp̄e
aſſignato p̄ ꝓphetas vt ſic haberet̄ p̄ vero xp̄o qȯ eſt falſiſſimū
Sil'r putabit mutare legem gracie . ſ . euangelicā in cerimo-
nias legales que poſt paſſionē xp̄i et euangelij ſui diuulga
tionem ſūt mortifera illas putabit mutare . i . viuificare .
Quod quidē cornu ſil' cum quarta beſtia in qua eſt affixum
qȯ ſiḡficat totam p̄tatem tyrānicā . eſt p̄ verꝫ xp̄m ad iudi-
ciū venientē deſtruenda et tradenda et cōburenda igni . ſ . in-
fernali . et tūc iudiciū ſedet et libri aperti ſunt . Iſta ⁊ plura
alia que ad expoſitionē hui⁹ viſionis daniel' ſpecialiter circa
quartam beſtiam p̄tinent tradunt̄ a doctoribus nr̄is que li-
cet ꝓprie ꝯſonant lr̄e ⁊ veritati . non tamē allego ea contra
te vt arguens . Scio enim q̄ poſſes negare multa de hijs que
dicta ſūt . Sed vt ſcias quomodo expoſitores nr̄i iſtam expo
nūt ꝓpheciam . vnū tamen ex dictis accipio qȯ facit māifeſte

contra te qd̓ nullo modo negare poſſes. ſ. ꝙ hec cornu ꝑuulū de quo dicit̄ ꝙ loquet̄ contra excelſū et putabit mutare tp̄a et legem erit circa diem iudicij et finem mūdi vt manifeſte lr̄a teſtat̄. vnde nullo modo poſſet hoc intelligi de xp̄o noſtro ꝑut tu intēdebas. a cuiꝰ tp̄e natiuitatis trāſiuerunt. M. cccc. xxxiij. anni a natiuitate ſua et nondum ſtatim finis.

¶ Caplm̄. xiij. in quo oſtendit̄ ꝙ ex hoc quod dicit̄ de cornu ꝑuulo ꝙ loquet̄ cont̄ excelſū et putabit mutare tp̄a ⁊ legez que v̓ba falſe iudei applicant ad veꝝ xp̄m ſumit̄ ordo ad tractandū de quibuſdā q̄ ſūt magne arduitatis in hoc opuſcl'o.

Saulus.

Qvicquid ſit de tp̄e aduentꝰ ſeu apparitionis iſtiꝰ cornu ꝑuuli adhuc video ꝙ illa que de ipo cornu dicūtur ꝓprie adaptant̄ xp̄o tuo. ſp̄aliter illud quod dicit̄ de eo ꝙ loquet̄ contra excelſū ⁊ putabit mutare tp̄a ⁊ legē. xp̄us enī tuus contra vnitatē dei et ſummā eiꝰ ſimplicitatē locutus eſt. Sil'r et putauit mutare legez moſaicam ⁊c̄. Et ideo ſi vales responde michi ad iſta que ſūt maioris arduitatis q̄z quecūq3 alia inter me ⁊ te tractāda. Paulꝰ.

¶ Veꝝ eſt vt dicis ꝙ iſta ſūt diligent̄ inter me et te diſcuciēnda. et iō cōuenit ꝙ de ſingulis eoꝝ ꝑ ſe inter nos tractet̄ et detur ordo t̄ctandi. ſ. de quo ṗmo. et de quo ſcd'o. et ſic de alijs Quē quidem ordinem ad tuū bn̄placitū cōmitto.

¶ Saulus. Quia noſtra cognitio cōiter ꝓcedit a minꝰ notis ad magis nota. ideo ordo tractādi ſeu diſcuciendi ṗdicta que michi cōmittis videt̄ talē eſſe debere. ſ. vt primus de mutatōe legis moſaice quaz tuus xp̄us putauit mutare agamus. Deinde de pl'alitate quā docuit eſſe in diuinis. Conſequent̄ de incarnatōe ſeu incorꝑatione dei que oīa ſunt contra ſacras ſcrip̄tas diuinas. Paulus.

¶ Placet michi ꝙ iſte ordo teneat̄. Et iō dic de ṗmo

Diſtinccio octaua de ſcrutinio ſcripturaꝝ ẽca innouacionẽ diuine legis tempore meſſie et ɔtinet ·xvj·capl'a·

¶In p̃mo capitl'o oſtendit̃ ꝙ legi moſayce poſſit aliquid addi uel diminui·licet ꝑ aliq̃s auctoritates iudei nitunt̃ oppoſitũ ꝓbare

¶In ſcd̃o capitl'o oſtendit̃ ꝙ deus promiſit dare populo ſuo iſrahelitico nouam legem aliã a lege moſayca·

¶In t̃cio capitl'o oſtendit̃ ꝙ lex noua·ſ·lex meſſie tam ex=cellencior ẽ reſpectu legis moſayce ꝙ lex moſayca dicit̃ eſſe vana reſpectu legis meſſie·nec ex hoc tollitur·quin lex mo=ſayca ſit ſancta et a deo data·

¶In quarto capitl'o oſtendit̃ ꝙ deus ſuſcitaturus erat de me=dio iſrahel aliũ ꝓphetam legiſlatorem preter moyſen

¶In capitl'o quinto oſtendit̃ ꝙ licet ĩ aliquibus preceptis moſayce legis videatur dici ꝙ ſint in ꝑpetuum obſeruanda· tamẽ ſecundũ hebraycam veritatem hoc non eſt intelligendũ de ꝑpetuitate abſolute ſed tantum modo limitata ſecundum duracionẽ debitam moſayce legi

¶In capitl'o·vj·oſtendit̃ ꝙ terminus duracionis moſayce legis·eſt lex noua que data eſt ꝑ xp̃m·et ꝙ lex moſayca nõ obligat vltra illũ terminum quantũ ad ea que ĩ ipſa lege moſayca continent̃ que non ſunt de lege nature et ꝙ ex hoc non ſequit̃ ꝙ lex moſayca non fuit a deo data

¶In capitl'o·vii·oſtendit̃ ꝙ licet lex moſayca quo ad pl'a p̃cepta in eadẽ contenta non obligat tempore legis noue· eſt tamen ꝑutilis ad multa quia omnia in eadem contenta ad noſtram doctrinaʒ ſripta ſunt

¶In capitulo·viij·oſtenditur ꝙ in duobus preceptis de dilectione tota lex pendet ⁊ ꝓphete ſecundũ ſniaʒ ſaluatoris

¶In capitl'o·ix·oñdit̃ ꝙ ſm̃ q̃ſdã doctores talmudicos mul=titudo p̃ceptoꝝ moſayce legis in paucis uel etiã in vno con=ſiſtit quod etiã concordat cum dicto ſaluatoris ſup̃ dicto

¶In capitl'o decimo declarat̃ de quibus mandatis moſayce le=gis intelligendũ eſt verbũ xp̃i dicentis· Si vis ad vitam in=gredi ſerua mandata·Mt·xix·capitulo·

¶In capitl'o vndecimo oſtendit̃ que ſunt illa p̃cepta moſay=ce legis que dicunt̃ moralia ·quoꝝ duratio eſt ꝑpetua in hac

vita ⁊ que ſunt iudicialia ſeu cerimonialia quorum duracõ
m lege noua terminatur

¶ In capitl'o · xii · oſtendit̃ ꝙ cerimonialia ⁊ iudicialia ꝑcep
ta ſūt quedã determinationeſ moraliū ꝑceptoꝝ · ⁊ ꝙ iſta licʒ
ſint īſtituta a deo · tñ ſunt mutabilia auctate diuina ſine ꝑ
iudicio īmutabilitatis ipi⁹ dei · q̃ quidē mutacio cerimonia
liū et iudicialiū habet̃ etiam ꝑ doctores talmudicos

¶ In capl'o · xiii · oñdit̃ ꝙ fideles xp̃i non ſūt redarguēdi de
trãſgreſſiōe · ꝑcepti de ydolatria eo ꝙ adorãt ſculptilia et yma
gines contͣ iudeos qui eoſ ꝯmuniter ydolatras eſſe exiſtimãt

¶ In capitulo · xiiii · oñdit̃ ꝙ fideles xp̃i non ſūt tranſgreſ
ſores ꝑcepti d̃ obſuatōe ſabbati prout iudei falſe exiſtimãt
et ꝙ dies dominica ſucceſſit ſabbato in hac obſuatione

¶ In capitulo · xv · oñdit̃ ꝙ ꝑceptū de circumciſiōe corꝑali
non obligat fideles xp̃i · ſicut iudei falſe exiſtimant ſʒ ceſſat
cum alijs cerimonialibꝫ veteris legis

¶ In capitl'o · xvj · oſtendit̃ quō ītelligendū ſit iſtud verbū
malachie vltimo · mementote legis moyſi ſerui mei ·

¶ Capitl'm ꝓmum ī quo oſtendit̃ ꝙ legi moyſi poſſit aliq̃d
addi uel diminui · licet per aliquas auctoritates iudei nitun
tur oppoſitum probare ·

· Saulus ·

SCrutando ſcripturas reꝑio ꝙ lex diuina que data fu
it ꝑ moyſen non erat īnouanda nec mutanda · cū
ꝑceptis ei⁹ nͨ ei erat aliq̃d addendū ſeu diminuendū
legit̃ eni deutro · iiij · Et nunc iſrahel audi ꝑcepta et iudicia
que ego doceo te ut faciens ea viuas · et ingrediens poſſideaſ
terrã quã domin⁹ deus patrū veſtroꝝ datur⁹ eſt vobis nō ad
detis ad verbū quod vobis loquor neqʒ auferetis ex eo · Ex q̃
auctoritate et alijs ſil'ibus manifeſte habet̃ quod dictū ē · ſ ·
ꝙ lex moſayca non erat aliquo mō innouanda nec adden
dū ei erat aliquid in ꝑceptis eius ſeu diminuendū · Conſtat
at̃ ꝙ mgr̃ tu⁹ uel ſaltē diſcipl'i ei⁹ auctoritate totū oppoſituʒ
fecerunt quod patet diſcurendo ꝑ ꝑcepta diuina ꝑdicte mo
ſayce legis tam affirmatiua q̃ʒ negatiua que ꝑ maiori par
te a tuis fidelibus non ſeruant̃ quē quidē diſcurſū ꝑ particu
laria ad ꝑſens omitto · ſʒ ſolum volo a te querē in generali
quō poteſtis aſſerere ꝙ lex noua tradita ꝑ mgr̃m veſtꝝ ſit a

deo data cum p̄ncipaliter lex moſayca conſiſtit in p̄ceptis in
eadē contentis quibus n̄ eſt addendū aliq̄d uel diminuendū
ut dc̄m ē ⸿ Paulꝰ ⸿ Ad hoc q̄d obicis · dimiſſis ad p̄ns
quibuſdam alijs quibus ratio tua poſſet euacuari · volo tibi
breuiter r̄ndere ſic · Si bene attendis ꝑ auctoritatē quā alle:
gas ſolū ꝓhibent̄ ſubditi ne addant uł diminuāt ꝓpria auc
toritate ad p̄cepta diuina ī lege moſayca contenta ſꝫ ꝑ hoc
non intelligit̄ quin deus uel etiā aliquis ꝓpheta hn̄s diuinā
poteſtatē ad hoc faciendū poſſit addere uel minuē ad p̄cepta
ꝑ moyſen data · hoc enī ꝓprie intelligit̄ ꝑ verba auctoritatis
a te allegata dicit enī nō addetis ad verbū quod vobis loq̄r
neqꝫ auferetis ab eo · que quidē verba ad populū iſrahel diri:
gunt̄ non autē ad deū cui non loquit̄ nec ad aliquē ꝓphetā
ad hoc diuinam auc̄tem habentē · Non enī dixit · Non addat̄
verbū neqꝫ auferat̄ ab eo ſꝫ dixit non addetis neqꝫ auferetis
ab eo · ſ · vos iſrł quibꝰ loquor · Secus eſt de deo qui ſemꝑ ē lib·
et poteſt ſemꝑ addē ad verbum ꝑ ip̄m datū uł ab eo auferre
idem dicendū de ꝓpheta qui ad hoc h̄ret diuinam poteſtatem
⸿ Saulus · ⸿ Licet concedendū ſit ꝙ deus poteſt
addere uł diminuē ad verbū ſeu p̄ceptū ꝑ ip̄m datū cum eiꝰ
poteſtas nō eſt limitata ſꝫ ē infinita nullus tamē ꝓpheta hoc
poſſet facere · nec credendū eſt ꝙ aliquis habeat ad hoc diuinam
poteſtatē · non enī legit̄ in toto ꝓceſſu veteris teſtam̄ti ꝙ deuſ
ꝓmittēt ſe alicui datuꝝ talē auc̄tatē · ſ · immutandi moſay
cam legē uel aliquid addendi uel diminuendi ex eius p̄ceptis
neqꝫ etiā de meſſia promiſſo ut credo hoc legit̄ · Et iō mḡr
tuus uel eius diſcipuli qui p̄cepta moſayce legiſ minime ob
ſeruant dicit debent hoc facere potiꝰ temeraria preſumptione
q̄ꝫ diuina auctoritate ·

¶ Capitulum ſecundum in quo oſtenditur ꝙ deus ꝓmiſit
dare ꝓplo iſrłitico nouā legem aliam a lege moſayca ·

⸿ Paulus ⸿

Dicere ꝙ nułłus ꝓpheta poteſt habere diuinam auc̄tatem
ad hoc ꝙ poſſit addere ad verbū ſeu p̄ceptū per ipſum
datum uł ex eo diminuē ſi bn̄ conſideras derogatoriū
eſt oīpotencie diuine que poteſt libere dare ſeu concedere ſuam
auc̄tatē cui voluit ad diſpenſandū ſeu innouandū in ſuis p̄
ceptis · Sed quia dicis ꝙ licet deus hoc poſſet facē · nunq̄ꝫ tamē
fecit nec ꝓmiſit ſe facturū ideo volo tibi oſtendē oppoſitū · ſ ·

ꝙ deus ꝓmiſit dare populo iſrl'itico nouã legẽ aliã ab illa
quã dedit eis cum exirent de egipto que eſt lex moſayca · Si
militer ꝙ deus ꝓmiſit ſuſcitare ꝓphetam de medio iſrl' qui
eſſet legiſlator ſicut moyſes · Saulus · Oſtende
michi hoc quod dicis ꝑ ſacras auctes Paulus ·
Quod autẽ deus promiſit dare pp'lo legẽ nouã aliam a lege mo
ſayca clare habet̃ jeremie · xxvi · ubi ſic habet̃ · Ecce dies ve
niẽt dicit dñs ꝛ feriã domui iſrahel et domui iuda fedus no
uũ non ſcḋm pactũ quod pepigi cũ patribꝫ eoꝝ in die qua ap
prehendi manũ eoꝝ ut educerẽ eos de terra egipti · pactum
quod irritũ fecerũt ꝛ ego dominatꝰ ſũ eis eo ꝙ dicit dñs · Sed
hoc erit pactũ qḋ feriã cum domo iſrahel poſt dies illos dicit
dñs dabo legem meã in viſceribꝫ eoꝝ et in corde eoꝝ ſcribam
eam ꝛ ero eis in deũ · Ex qua aucte duo expſſe habent̃ · vnum
eſt ꝙ deꝰ daturꝰ erat legem nouã aliam ab illa quã dederat
patribꝫ eoꝝ cum educeret eos de egipto · aliud ẽ ꝙ hec lex no
ua alio mõ nouo erat danda q̃ꝫ antiqua · nã erat ſcribenda ĩ
cordibꝫ ſicut antiqua fuit ſcripta ĩ tabulis lapideis ad deno
tãdũ firmitatẽ ſeu ſtabilitatẽ ſcḋe legis · ſ · noue et ĩfirmita
tẽ ſeu inſtabilitatẽ antique de qua dixerat pactũ qḋ irritum
fecerunt · Saulus · Vnde habes ꝙ ꝑ pactũ no
uũ quod hic dicit̃ intelligat̃ lex noua · dictio eni q̃ hic ponit̃
in hebraico ubi tu habes pactũ eſt berith quod nõ ſignificat
legem ſolum ſed etiam teſtamentũ et fedus ſeu pactum ·
· Paulus · Licet veꝝ ẽ ꝙ berith ĩ hebraico q̃nq̃ꝫ
ſig̃t pactum uel fedus · frequent̃ tamen ſig̃t legem que eſt
quodãmodo pactũ ſeu fedus inter deũ legem ꝯſtituentẽ ꝛ ho
minẽ recipientẽ legem p̃ſertim ubi dicit̃ de illo berith ſcribi
ſicut hic dicit̃ · Et in cordibus eoꝝ ſcribã eã · in talibus eni
ſemꝑ ſig̃t berith legẽ · Exo · eni · xxxiiij · de moyſe quando decẽ
mandata legis que data fuerũt in monte ſynay in quibus
p̃ncipaliter lex moſayca conſiſtit dicit̃ in ꝑſona ipſiꝰ moy
ſi · et ſcripſi ſuꝑ tabl'as verba berith decẽ · ſ · verba · ĩ quo loco
maifeſte habes ꝙ berith acapit̃ ꝓlege in tabulis ſcripta · Sil'r
deutro · xxix · vbi dicit̃ hec ſũt verba berith que mãdauit dñs
moyſi ſcandẽ cum filijs iſrl' in terra moab p̃ter illud berith
quod ſcidit cũ eis ĩ oreb · berith eni ibi ſignificat legẽ · vnde
et in libro qui dicit̃ mequilda ſuꝑ iſtis et fil'ibꝫ concludit̃ nõ
eſt berith niſi lex · vnde ꝛ in datione legis q̃n deus moyſi pat

piebat manē pplm ad legē suſcipiēdā in mōte synay·exo·xix· sic lē· Dic domu jacob vos vidiſtis q̄ fecerim in egipto rc̄· Subdit· et nunc ſi audieritis vocem meā ⁊ cuſtodieritis berith meum·i·legē eritis michi in pplm rc̄· Unde manifeſtum eſt ꝙ in hoc loco vbi jeremias in perſona dei dicit feriaʒ berith nouum et poſtea ſubdit de hoc berith dabo legem meam in viſceribus eoꝝ et ī cordib' eoꝝ ſcribā eam ꝙ ꝑ hoc berith nouū lex noua intelligat̄ quod fuit intentum vnde ⁊ mgri tui·ſ·doctores talmudici manifeſte dicūt ꝙ lex danda ꝑ meſſiā debʒ eē excellēcioꝛ q̄ʒ lex moſayca·

¶ Capitl'm terciū in quo oſtendit̄ ꝙ lex noua·ſ·lex meſſie tam excellencioꝛ ē reſpectu legis moſayce ꝙ lex moſayca dicit̄ eſſe vana reſpectu legis meſſie·nc ex hoc colligit̄ quin lex moſayca ſit ſancta et a deo data·

Saul'

Ollega doctores talmudicos· Paulus In glo· ecc· ij· capitulo ſuꝑ illud verbū vade queſo rc̄· Et ſequit̄ ecce ipm vanitas rabi hiſin q̄a dicit· omīs lex quā tu addiſcis ī ſeculo iſto habel·i·vanitas ē reſpectu legis ſeculi venturi·ꝑ quā legē ſeculi venturi itelligit̄ lex meſſie·vnde infra·ecc·xi· capitulo ſuꝑ illud· Si annis multis vixerit homo ⁊ in oībus eis letet̄·glo·in leticia·ſ·legis· Quidquid ꝓceſſit erit habel·i·vanitas·glo·oīs lex quā homo addiſcit in hoc ſeculo habel·i·vanitas ē reſpectu legis meſſie·habes ergo ex iſtis maīfeſte duo·vnum ē ꝙ lex meſſie eſt alia a lege moſayca·nō enī compararent̄ iſte leges adīuicē ſi eſſent tantū vna lex· Secundū eſt ꝙ lex meſſie tam excellencioꝛ eſt lege moſayca ꝙ ipſa lex moſayca vanitas eſt reſpectu legis meſſie ut auctoritates ꝓdicte manifeſte ſonant Saulus ·Miroꝛ quō poſſis dicē de lege moſayca ꝙ ſit vana cum q̄ʒplurime auctates ſacre ſcp̄ture teſtātur ipſam legē eſſe ſanctam et a deo data quod etiā ut credo tu et tui conceditis Paulus ·Nullus negare debet ꝙ lex moſayca eſt ſancta et fuit a deo data·poteſt tn̄ dici vana inquantū ꝑ eam homīes non conſequebant̄ finem ad quē fuerunt creati·ſ·vitā eternā et glorioſā·omnis enī mediana quantūcumqʒ bene oꝛdinata ſi tam̄ homo eā ſumēs non conſequit̄ ꝑ eam ſanitatē intentā·vana dicit̄·Cꝫ auteʒ ꝑ legem moſaycā homines ñ ꝯſequebant̄ finē ad quē creati

ſiūt·ſ·vitā glorioſam ſatiſ patet ex antedictis in diſtinctōe
vi·jn capitulo ſecundo et aliȷs ſequentibꝫ· Et ideo dicit va:
na reſpectu legis meſſie ꝑ quā homines finem ꝑdictum con
ſequunt· Et notant doctores tui dicūt legem moſaycā eſſe
vanā reſpectu legis meſſie quia reſpectu aliaꝝ legū mundi
non debꝫ dici vana jn quantū lex moſayca diſponit ad legē
meſſie ꝑ quam finis humane vite habet

¶ Capitulū quartū jn quo oſtendit ꝙ deus ſuſcitaturꝰ erat
de medio iſrahel aliū ꝓphetam legiſlatorē ꝑter moyſen

·Saulus·

Habeo mentem tuā circa hoc ꝙ deus daturꝰ erat legem
nouā aliam a lege moſayca·ſꝫ quia dixiſti ampliꝰ
ꝙ deus ꝓmiſit ſuſcitare ꝓphetam de medio iſrahel q̇
eſſet legiſlator ſicut moyſes jdeo volo ut michi oſtēdas vñ
hoc habes Paulus · Hoc quod petis habet mani
feſte deutro·xviii· Vbi legit ·ꝓphetā dicere· Suſcitabo eis
de medio fratrū ſuoꝝ ſimilē tui·ꝛ ponā verba mea i ore eiꝰ lo
queturqꝫ ad eos omnia que ꝑcepero illi qui autē verba eiꝰ que
loquet i nōie meo audire noluit ego vltor exiſtā· Ex q̇bus
patet ꝓpoſitū·ſ·ꝙ ſuſcitaturꝰ erat deus aliquē ꝓphetā cui te
nebant credere omnia que eiſ ex ꝑte dei erat dicturꝰ ſeu ꝑcep
turus ſicut et moyſi· vñ tal' ꝓpheta ex ꝑte dei credendꝰ erat·
et obediendū legi ꝑ eum date ſicut et moyſi obedierūt ꝛ le:
gi eius et ſic talis ꝓpheta ſuſcitandus debebat eſſe legiſlator
ſicut moyſes Saulus · Si bene fuiſſes ſcrutatꝰ
hanc auctoritatē cum ꝑcedentibꝫ ad eam nō inde intentum
tuum concluderes jn hoc eni loco non agit de propheta qui
eſſet legiſlator ſed de ꝓpheta futura denunciante ꝙ patꝫ mai
feſte ex continuatōne lr̄e ad imediate ꝑcedencia · volebat eni
deus excludere a populo iſrahelitico diuīatōnes ſuꝑſticioſaſ
quibus chananei cōiter vtebant vñ dicebat eis · Gentes iſte
quaꝝ poſſidebitis terrā augures et diuinos audiūt·tu autē
a dño deo tuo aliter inſtitutꝰ es· Et imediate oſtendebat eis
qualiter inſtitutū erat a deo ꝙ populꝰ iſrl'iticus haberet noti
ciam futuroꝝ ſibi ad ſalutē uel ad bonū ſtatū ꝓpl'i oportunā
ſeu congruā·ſ·ꝑ ꝓphetā a deo ſuſcitandū· Et ideo ſubdit ſta
tim ꝓphetā de lege tua et de fratribꝫ tuis ſicut me ſuſcitabit
tibi dñs deus tuus ipm audies·quaſi diceret· Non oportet

te querere cogniciõnē futuroꝝ tibi ꝑtinenciũ ab augurib; ſeu
diuinatorib; quia deus ſuſcitabit tibi ꝓphetam de fratribus
tuis a quo iſta poſſis ſcire licite · qḋ fuit impletũ ĩ ꝓceſſu tem:
poris ꝑ diuerſos ꝓphetas dei ut patet in hyſtoriis ſacre ſcrip:
ture vnde in iſta aucte nulla fit mencio de legiſlatore ſeu le
gis dacione ꝓut tu vis ſed ſolũ de ꝓpheta futura ꝑnũciante
et ſic non habes ex hoc loco ꝓpoſitũ tuũ · Paulꝰ ·
¶ Bene arguis ĩ hoc ꝙ ex continuatiõe verbi ꝑ me allegati
ad ꝑcedencia ſumi debet ſenſus huiꝰ verbi · vnde ⁊ apud docto
res nr̃os intelligencia dictoꝝ ex cauſis eſt ſumenda dicendi
¶ Et hanc rationem recolo me vidiſſe in quadam epiſtola
tui rabi moyſi ad iudeos affricanos qui de mora aduentꝰ ſui
meſſie et de aliis in lege contentis murmurabãt ſeu dubita
bant et inter alia ex hoc loco intendebãt concludere ꝙ aliquis
ꝓpheta erat a deo ſuſcitandus ad dandã legem quos ipſe cõ:
futabat dicens eis ꝙ hic non agit̃ de ꝓpheta legiſlatore ſed
de propheta futura denũciante ad qḋ allegabat ꝑdictã ra:
cionē tuã · Sʒ reuera tam tu q̃ʒ mgr̃ tuus ſuꝑdictus ĩ hoc lo:
co defeciſtis ſcrutinio · quod ſic patet nã ĩ capitl'o ꝑallegato
bis agit̃ de propheta ſuſcitando · ꝑmo cum dicit̃ · prophetam
de gẽte tua ⁊ de fratrib; tuis ſicut me ſuſcitabit tibi dominꝰ
deus tuus ipm̃ audies · et ĩ hoc loco indubie agit̃ de ꝓphetã
futura denũciante quod patʒ ex continuatione ad imediate
ꝑcedencia · ſ · vbi dicit̃ · Gentes iſte quaꝝ poſſidetis terram au
gures et diuinos audiunt · tu autē ⁊c̃ · Ex qua manifeſte pʒ
ꝙ talis ꝓpheta dicit̃ eſſe ſuſcitandus ad ſupplendũ defectꝰ di:
uinatorũ et huiõi ut tu allegaſti et bene quantũ ĩ hoc loco ·
Sʒ in hoc eodem capitl'o ſcḋo legit̃ ꝓphetam ſuſcitabo eis de
medio fratrũ ſuorũ ſimilez tui ⁊c̃ In quo loco · ſ · ſcḋo loquit̃
de ꝓpheta legiſlatore quod manifeſte patet ex continuatõne
ad imediate ꝑcedencia vbi exp̃ſſe loquit̃ de legiſlatore · dicit̃
enĩ ſtatim ante ſic ut petiſti a dño deo tuo in oreb quando con
cio congregata eſt atq; dixiſti vltra non audiã vocē dñi dei
mei · et ignem hunc maximũ ampliꝰ nõ videbo ne moriar ·
et ait dominꝰ michi omnia bene ſũt locuti ꝓphetam ſuſcita
bo eis de medio fratꝝ ſuoꝝ ſil'em tui et ponã verba mea ĩ ore
eius loqueturq; ad eos omnia que ꝑcepero illi · qui autē ver
ba que loquetur audire noluit ego vltor exiſtã · patet igitur
ex huiõi continuacionis ſerie ꝙ quia in dacione legis in oreb

ꝓpl's fuit maxīe attrit⁹ ex igne maximo et alijs t̄ribilibus
ibi occurrentib⁹ in tantum ꝙ a deo petiuit ꝙ ampli⁹ non lo-
queret̄ eis ꝑ illum modū ne morerent̄ ut patet· exo· xx· ⁊ de
utro· v· Jd arco dicit hic· ꝙ deus concedit ſibi ut iam non
cum talibus terroribus legem eis daret ſed ꝑ ꝓphetam verū
hoīem ſicut moyſes in cui⁹ ore poneret ſua precepta· et deus
eſſet vltor cui⁹cumqȝ ī obedientis· Et iſte ē ſenſus plan⁹ lr̄e
correſpondens inmediate p̄cedentib⁹ ut patet recte conſider-
anti· vnde rō mea nō acapit̄ ex p̄mo loco vbi dicit̄ ꝓphetaȝ
ſuſcitabo quia ibi de ꝓpheta p̄nūciante futura agit̄ prout tu
vis· Sed rō mea fundat̄ ī hoc ꝙ dicit̄ ſcdo prophetā ſuſcita-
bo eis ꝙ loquit̄ de propheta legiſlatore prout ē manifeſtū·

¶ Capitl'm· v· in quo oſtendit̄ ꝙ licet in aliquibus p̄ceptis mosayce legis videat̄ dici ꝙ ſūt in ꝑpetuū obſeruanda tamē ſm hebraycā veritatem non eſt intelligendū de ꝑpetuitate abſoluta ſed tantūmodo limitata ſm duratiōeȝ debitam moſayce legi·

·Saulus·

Aſſercio tua de inouatione ſeu mutaciōe legis moſay-
ce ſimilit̄ ⁊ de propheta legiſlatore ſuſcitando quan
tumcūqȝ videant̄ facē pro te· ſūt tū auctes ſacre maī
feſte teſtantes de mlt̄is p̄ceptis moſayce legis que duratura
erant ieternū ſeu in ꝑpetuū· Quequidē precepta a tuis fideli
bus mīme obſeruant̄ ut patet de ſabbato dequo· exo· xxxj·
Et cuſtodient filij iſrl' ad faciendū ſabbatū in generatōib⁹
ſuis pacto ſempit̄no· jdeȝ de paſcate· exo· xij· Erit dies iſta
nobis ad memoriā et ſolempniſabitis ipſā lege ſempit̄na
Jdem de ſolempnitate pentecoſtes ⁊ de feſto tabernacl'orū ⁊ de
die expiacionis ·leuitici· xxiij· et· xxiiij· jdem de ſacrificijs ī
p̄dictis ſolempnitatib⁹ faciendis ⁊ de pane ꝓpoſitionis ī ſin-
gulis ſabbatis coram me proponendo jnquib⁹ et q̄ȝplurimis
alijs cerimonialibus et etiaȝ judicialib⁹ conſil'es dictōes po-
nunt̄ quib⁹ maīfeſte oſtendit̄ ꝙ ineternū ſeu ſempiternum
erant illa p̄cepta obſeruanda vnde licȝ concedat̄ tibi ꝙ alia
lex noua a lege moſayca erat danda ⁊ ꝙ alius legiſlator p̄-
ter moyſen erat ſuſcitandus non tū ex hoc ſequit̄ ꝙ alia lex
eſſet danda que eſſet contraria moſayce legi p̄apiendo ⁊ per
mittendo fieri qd̄ lex moſayca ꝓhibuit· nᶜ etiā ꝙ aliquis le-
giſlator ſuſcitand⁹ erat a deo qui legi moſayce modo p̄dicto

contradiceret· hoc eñ eſſet de directo contra ſacras auctes p̃-
dictas teſtantes de p̃dictis p̃ceptis ⁊ aliꝫ ſiĺib; q̄ i ꝑpetuum
ſeu ſempiternũ erant duratura· Paulus Ad
hanc tuã obiectionẽ ſufficient̃ euacuandã oportet p̃mo ſcru
tari dictiones que in lingua hebraica ꝑpetuitatẽ durationis
ſonant que ſũt ĩ duplici dr̃ia· Nam quedã eaꝝ ſignt̃ ꝑpetui-
tatẽ duratõis abſolutã· ſ· ſine fine· quedã vero ꝑpetuitatem
duratõis ſignt̃ nõ ſemꝑ abſolutã ſ; qñq; periodicã ſeu limi
tatam ad aliquẽ ambitũ temporis determinatũ· ſ2° diſcurrẽ
dum eſt ꝑ p̃cepta ſup̃dicta ꝑ te allegata et ſiĺia ad videndũ
que illaꝝ dictionũ ĩ eis ponunt̃ ꝑpetuitatẽ durationis ſigni
ficantiũ· ſ· an ſint de illis p̃mo mõ dictis· ſ· que ꝑpetuitatem
abſolutã ſignt̃· uĺ de illis ſcd̃o mõ dictis que ꝑpetuitatẽ ſig
nificant non abſolutã ſ; periodicã uel limitatã· Quantũ
ad p̃mũ attendendũ q̄ ſm̃ Ra· necab ĩ libro ſaraſny quiq̄dẽ
liber apud hebreos habet̃ ſicut catholicon apud nos dictiões
ꝑpetuitatẽ abſolutã ſignificantes ſũt plures quaꝝ vna eſt
tela vñ in pſalmo· ubi dicit̃ in ſecula ſecl'oꝝ laudabunt te·
Ubi nos habem⁹ in ſecula ſecl'oꝝ in hebreo habet̃ tela· Alia
dictio ſigñs ꝑpetuitatẽ abſolutã eſt necab· vnde in· pſ̃· dicit̃
viuet adhuc in eternũ ubi nos habem⁹ in eternũ in hebreo
ponit̃ necab· Dictio ſcd̃o ſigñs ꝑpetuitatẽ duratõis limitatã
ſeu periodicã eſt hec dictio helam que proprie ſignificat in he-
breo ſicut hec dictio ſeculũ in latino· Seculũ eñ non ſemper
importat ꝑpetuitatẽ durationis abſolutã ſ; qñq; limitatam
ſeu periodicã ꝓut ꝑtinet ad tp̃is ambitũ illius rei cui coniũ
git̃· vnde cum coniũgit̃ alicui dictioni ſig̃ficanti rẽ cui⁹ dura
tio limitat̃ ꝑ vitã hoĩs tunc tale helam ſeu ſeculũ ſignificat
totũ ambitũ durationis vite ipſi⁹ hoĩs· Si autẽ ꝯiungitur
alicui dictioni ſignificanti rẽ cui⁹ duratio eſt ſm̃ ſtatũ vni⁹
gentis tunc helam ſig̃ficat totũ ſeculũ ſeu totam durationẽ
illius gentis· exemplũ p̃mi deutro· xv· de ſeruo empticio de q̄
legit̃· Et accipies ſubulã et dabis eam in aure eius ⁊ in por
tam· ⁊ erit tibi ſeruus helam· i· ĩ ſecl'm· quod quidẽ ſeculum
finit̃ ꝑ totam vitã ſuam· non eñ poteſt ſeruus ultra illum
terminũ ſeruire ei· vel poteſt intelligi ꝑ totam vitã ſerui· nõ
eñ poteſt ſeruus poſtq̃ꝫ mortu⁹ eſt ſuire· Et ſic manifeſtum
eſt q̄ nõ ſig̃ficat ꝑpetuitatẽ duratõis abſolutã ſ; durationẽ
vite illi⁹ dñi qđ eſt illi⁹ ſeculũ uel etiã illius ſerui· Similit̃

·j·R·i·anna dicebat de ſamuele filio ſuo·⁊ adducã eum cẽ
appareb it ante faciem dñi ⁊ habitabit ibi ad helam·i·ad ſe
culũ quod exponit Ra·ſal'·uſqꝫ in ſeculũ leuitarꝫ·ſ·uſqꝫ ad
quinquageſimũ annũ·Legit̃ enĩ nũ·viij·ꝙ leuite tenebant̃
ſeruire in templo ſeu in tabernac̃lo a·xxv·ſ·etatis ſue anno
vſqꝫ ad qñquageſiꝰ annũ·⁊ hoc eſt quod dicebat anna de ſa
muele ꝙ fuiret ĩ tabñaculo uſqꝫ ĩ ſeculũ·ſ·leuitarꝫ ꝑdictũ·
Non enĩ poteſt dici ꝙ in eternũ uel in ꝑpetuũ ibi debebat ſta-
re·Exꝰ·ſcdi jeremie·ij·capit̃lo ubi dicit̃ ab helam·i·a ſe-
culo confregiſti iugũ ⁊c̃·In quo loco ſeculũ intelligit̃ de tpe
durationis illiꝰ gentis·non aũt de duratõe ſeculi abſoluta
et hoc quantũ ad ꝑmum·Quantũ uͦo ad 2ꝰ maifeſte reꝑies
ꝙ in predictis auctͥbꝫ ꝑ te allegatis ad ꝓbandũ ꝑpetuitatẽ
durationis moſayce legis ul' ꝑceptoꝝ eius nunq̃ꝫ ponit̃ aliq̃
dictio ſignificans ꝑpetuitatẽ abſolutã·ſ·necab l' tela ul' huiõi
ſꝫ ſolũ in eis ponit̃ hec dictio helam·que qñqꝫ ſignificat ꝑpetui-
tatẽ ꝑiodicã ſeu limitatã ſicut hec dictio ſeculũ·Et eſt ſen-
ſus ꝙ illa ꝑcepta duratura erant ꝑ totũ ſpaciũ duratõis mo
ſayce legis non autẽ ultra ¶ Saulus ¶·hec dictio
helam multociens ſignificat in ſcriptura eternitatẽ duratiõis·
Cũ enim dicit̃ in pſalmo in eternũ dñe ꝑmanet verbũ tuũ·
in hebreo dicitur·in helam ꝑmanet verbum tuum·Similiter
cũ dicit̃ veritas dñi manet in eternum ubi dicit̃ in eternum
in latino·ĩ hebreo dicit̃ in helam·Manifeſtũ eſt autem ꝙ ver-
bum dei ſil'r ⁊ eius veritas non hñt duratiõnẽ limitatã ſed
abſolutã quod ẽ contra ſuperius per te dicta·¶ Paulus·
¶·Si bene verba mea conſideraſti hoc quod nunc dicis
nõ facit contr̃ me·dixi enĩ ꝙ ſeculũ ſeu helam non ſemper
importat durationẽ abſolutã ſed qñqꝫ limitatã ꝓut ꝑtinet
ad tpis ambitũ illiꝰ rei cui coniungit̃·vnde cũ hec dictio he-
lam coniungit̃ rei hñti certũ tempꝛis ambitũ tunc taliſ dictio
ſignificat ꝑpetuitatẽ ad talẽ ambitum ꝑtinentẽ·ſicut de ſeruo
empticio dicit̃ deutro·xv·et de aliis ſupradictis·Cum autẽ hec
dictio helam coniungit̃ rei cui ꝑtinet duratio eťna tũc importat
eťnitatis durationẽ vnde ſicut ſecl'm ſeu helam leuitarꝫ t̃mi-
nat̃ in·l·anno·Et ſeculum ſerui emptici terminat̃ in vita
ſua uel dñi ſui et ſecl'm gentis iſrl'itice terminat̃ in duratõe
ſtatus illius gentis·Sic ſeculũ diuinũ quod eſt int̃minabile
cõmẽſurat̃ eternitati·vñ cum dicit̃ de deo in pſalmo a ſeculo

tu es deus· intelligit᷑ ab eterno· eo ꝙ duratio ad deū ptinens ē
etna· et ideo ī auctibꝯ ꝑ te allegatis ubi habet᷑ ꝙ aliqua lex
moſayca utputa lex de ſabbato obſeruando ⁊ de paſcate ⁊
huiōi erat duratura in helam intelligendum eſt in ſecl'o legi
moſayce ptinenti non autē ultra· ꝟ ·Saulus· ꝟ Jn
auctibꝯ per me allegatis contra te hᶜ dictio helam interptan
da eſt in ſempiternū ſicut iā interptati ſunt tranſlatores tui
ut patet ꝑ tranſlationē cōem apud te et tuos autenticā·vn̄
non decet te aliter in predictis locis iam interpretari· ꝟ

Paulus ꝟ ·Licet verꝫ ſit ꝙ tranſlatores nr̄i interptati
ſūt hanc dictionē helam ꝑ eternū ſeu ſempiternū ī auctibus
que loquunt᷑ de obſuatione ſabbati et quoꝝdā legaliū pcep-
toꝝ· non tn̄ cum eis tenendū eſt ſꝫ potius ſtandū eſt cū verita-
te hebraice lr̄e· ꝓbatū eſt enim ſup̄ ꝙ hec dictio helam n̄ ſemp
ſignificat ſpaciū ſeu durationē eternā ſꝫ durationē rei cui con-
iungit᷑ congruentē· et ideo in hoc loco nō eſt tenendū cū trāſ
latione veſtra cōi cum ſtare nō poſſit cum hebrayca veritate
nec etiā catholicoꝝ determinatione· ꝟ Saulus ꝟ ·Quō
ergo poſſes ſaluare interptatores tuos pſertim jheroniꝰ qui
tante auctis eſt apud te· ꝟ Paulꝰ ꝟ Beatꝰ jeromꝰ
loquit᷑ ī hoc loco more cōi ſeu vulgari quo dicunt᷑ ꝑpetua il
la que complēt terminū ſibi poſſibilē ſeu debitū ut cū dicit᷑
cōiter in iſtrumentis publicis· ad ꝑpetuā rei memoriā· Silr
in collationibꝯ beneficioꝝ cōſueuit dici canōia ⁊ inꝑpetuum·
que quidē ꝑpetuitas nō eſt abſoluta ſꝫ ad ſuū debitū ſeu poſſi
bilem terminū limitata· Et iſto mō tranſlatō jeronimi eſt in
telligenda ī hoc loco· Cum enī dicit de obſuatōe ſabbati ꝙ
eſſet eterna ſeu ꝑpetua ⁊ ſic de alijs itelligendū ē de ꝑpetuitate
durationis legi moſayce ptinente·

¶ Capitl'm· vj· jn quo oſtendit᷑ ꝙ terminꝰ duratōis legis
moſayce eſt lex noua que data eſt per xp̄m et ꝙ lex moſay-
ca nō obligat ultra illū terminū quantū ad illa que ī ip̄a
lege moſayca continent᷑ que nō ſūt de lege nature· et ꝙ ex
hoc non ſequit᷑ ꝙ lex moſayca non fuerit a deo data·

ꝟ Saulꝰ ꝟ

Nullus terminꝰ duratōis legit᷑ aſſignatꝰ fuiſſe moſay
ce legi ut ad illū terminū referri poſſit helam ſeu ſe-
culū legis ſicut fuit terminus aſſignatus leuitis ad ſuiēdū
in templo ſeu ī tabernaculo legis ut dictū eſt· Silr ⁊ ſeruo

emptīcio ad ſuiendū dn̄o ſuo· Et ideo hec dictio hel'ā q̄ ponit̄
in obſuatiōe ſabbati ſeu circumciſiōis ⁊ huiōi interpretāda
eſt ſm duratōez tocius ſecl'i p̄ſentis·ſ· uſqȝ ad finem mundi
ꝓut cōiter intelligit̄ apud nos Paul⁹ · Verū eſt ꝙ
tu et tui non creditis aliquē terminū fuiſſe poſitū in hac vi=
ta duratōi moſayce legis· vnde ꝑ hanc dictionē holam i ob
ſuatōe p̄ceptoꝝ legaliū poſitā intelligitis duratōez ꝑpetuam
abſolute· quē quidē errorē nōnulli eoꝝ qui fidē xp̄i r̄ceperūt
ſūt ſecuti ut patet in p̄mitiua eccl'ia quando q̄ȝplurimi bap
tizati rite legalia obſuabant· contra quos apl's nr̄ paul⁹ in
ſuis efficacit̄ ſc̄pſit epl'is· qui quidē morb⁹ peſtiferus ātiqu⁹
adhuc inter hēticos pullulat modernos cui⁹ tamē falſitas
manifeſta ē· Nā lex moſayca ex dei ordinatōe nō erat ob=
ligatoria ad ſemꝑ· ſed tm̄ ad terminū a deo p̄fixū·ſ· uſqȝ ad
legē meſſie ꝓmiſſi· Quod ſic patȝ· nā ut ex ſup̄dictis habet̄
deus ꝓmiſit ſe daturū ꝑpl'o iſrl'itico legē nouā aliam a lege
moſayca ꝓut habet̄ jeremie· xxxj· que quidē lex noua i mľ
tis habebat p̄cellē legem antiquā· Et p̄mo in modo dandi q̇a
lex moſayca data fuit ī tabulis lapideis· lex ũo noua erat
in cordib⁹ ſcribenda ut habet̄ ex auc̄te jeremie p̄allegata· per
qd' deſignat̄ legis noue maior ſtabilitas· In q̄ quodāmodo
aſſimilat̄ legi nature que īdelebilit̄ ī cordib⁹ imp̄mit̄· 2° qȝ
lex moſayca quantū ad illa que in ea cōtinent̄· que non ſūt
de lege nat̄e nō obligabat ad eius obſuanciā niſi ſolā gen=
tem iſrl'iticā cui ſola data fuͭ vnde ī pſalmo de deo dicit̄· an
nūcians verbū ſuū jacob iuſticias et iudicia ſua iſrl' nō fecit
talit̄ omni nacōi ⁊c̄· Sȝ lex noua que eſt lex xp̄i ſicut et lex
nature om̄s natiōes obligat· vnde yſaye· xlij de xp̄o et eiuſ
lege dicit̄ donᶜ ponat ī terra iudiciū ⁊ legem ei⁹ iſule ſpecta=
būt· 3° qȝ lex moſayca quantū ad ſup̄ dicta·ſ· que non ſūt
de lege nat̄e nō obligauit ſubditos ſuos vbiqȝ ſȝ ſolū ī ter=
ra ꝓmiſſionis vnde deutro· iiij· Scitis ꝙ docuerim vos p̄cep=
ta atqȝ iuſticias ſicut mādauit michi dn̄s de⁹ ut faciatis ea
ī terra quā poſſeſſuri eſtis et obſuabitis et implebitis ope·
Et īfra eodē capitl'o michiqȝ mādauit ī illo tꝑe ut docerem
vos cerimonias et iudicia q̄ facē debetis ī t̄ra quā poſſeſſuri
eſtis· Sil'r ⁊ deutro· v· poſtq̄ȝ moyſes repetiuit p̄cepta decalo=
gi et ea que contigerūt tꝑe datiōis legis ſubdit· Tu ũo hic
ſta mecū et loq̄r tibi oīa mādata et cerimōias atqȝ iudicia

que docebis eos ut faciāt ea in t̄ra quam dabo eis ī poſſeſſi-
onē· Ex quibꝫ ⁊ mł'tis alijs ſil'ibꝫ maīfeſtū eſt ꝙ lex moſay-
ca quantū ad ea que in ip̄a continebant̄ que nō erāt de lege
nat̄e non obligabāt ad omnē locum ſꝫ ſolū interra ꝓmiſſi-
onis· lex u͛o noua ·ſ· xp̄i ſicut et lex nat̄e obligabat vbiqꝫ
de qua malachie p̄mo poſtq̄ꝫ dixͭ de reꝓbatōne ſacrificioꝝ
veteris legis dicit· Nō eſt michi volūtas ī vobis dicit dn̄s
exercituū· ⁊ munꝰ nō ſuſcipiā de manu vr̄a· ſtatim ſubdit·
ab ortu enī ſolis uſqꝫ ad occaſū magnū ē nomē m eū ī gen
tibꝫ et ī omni loco ſacrificat̄ et offert̄ nōi meo oblatio mū-
da· Ex quo patet maīfeſte ꝙ ſacrificia deo oblata que nł'lo
mō erant in veteri lege accepta n̄ in templo uł' tabernaculo
que ī t̄ra ꝓmiſſionis erāt ſita· pꝰea debebāt eſſe deo accepta
vbiqꝫ ·ſ· ab ortu ſolis uſqꝫ ad occaſū· 2º quia lex moſayca
tꝑalia bona ꝓmittebat in p̄miū ſue obſ͛uancie ⁊ penas tꝑa-
les in penā tranſgreſſiōis eius· quod patꝫ leuitici· xxij· et deu-
tro· xxviij· et in mł'tis alijs locis· Lex u͛o noua vt patet ꝑ
eius decurſū ſpūalia bona ꝓmittit ·ſ· regnū celoꝝ et ꝑ penas
ſpūales comminat̄ ut eſt gehenna ignis· Conſtat aūt etiāꝫ
apud phōs ꝙ bona ſpūalia incōꝑabilit̄ excedūt temporalia
et econtra de malis oppoſitis· Ratio autē huiꝰ diu͛ſitatis eſt
quia lex moſayca dabat̄ pp̄l'o rudi ad huc impꝑfc̄o· ī compa-
cione ad ꝑfectionē que ventura erat· in tꝑe noue legis· vnde
rabimoyſes egipcius ī ſua expoſitione ſuper libro cauhedrin
caholoch ponit exemplū ad huiōi remuneratōes tꝑales pro-
miſſas ītelligendū de puero qui ꝓuocat̄ ad diſcendū lr̄as ꝑ
aliqua ꝑua munuſcula que ſūt in affecta eiꝰ· Conſequenter
cū attingit ad etatē ī qua ad honores afficit̄· ꝓuocat̄ ad di-
ſcendū ꝑ hoc ꝙ ꝓmittit̄ ſibi gradꝰ magiſterij uel doctoratꝰ·
Conſequent̄ u͛o cū attingit ad cogniciōnē ꝙ ꝑ virtutē ſcien-
cie aīa magis ꝑficit̄ tendit ad diſcendū amore ip̄iꝰ ſcīe ſeu
ꝑfectionis· Et ſic ī propoſito· nā pp̄l's iſrl'iticꝰ cui lex fuit da-
ta rudis erat et nō erat in eiꝰ affectu n̄ cupiditas terrenoꝝ
⁊ ideo ꝑ bona terrena ſeu temporalia īducebat̄ ad obſ͛uatōꝫ
p̄ceptoꝝ legis· Sꝫ tꝑe meſſie quando diuinoꝝ cognitō magis
debebat eſſe in mūdo de quo tempore yſa· xj· Repleta ē terra
ſcīa dn̄i ſicut aque maris operientis tunc lex noua per ip̄m
danda non habebat īducere ad ſui obſ͛uanciā ꝑ bona tꝑalia
que mīma ſūt et quaſi nł'la reſpectu bonoꝝ ſpūaliū· qua pp̄t

nrḡri tui dixerūt ꝙ etiā lex quā tu addiſcis ī hoc ſeculo ·ſ· in ſecl'o vetis legis · vana ē reſpectu legis meſſie ut ſup̄ fuit al: legatū · Ex quo patet ꝙ tempꝰ duratōis veteris legis dicit̄ ſeculū ꝑ ſe et vocabat̄ ſecl'm ·ſ· holā pn̄s reſpectu ſecl'i meſ: ſie qđ dicit̄ futuꝝ · vn̄ Rabimoyſes ī ſuo deutro · li · de iudicī bus titl'o de regibꝰ capitl'o · xij · dicit · Nō eſt int̄ holam · i · ſe: culū iſtud et tempꝰ meſſie n̄ ſbiectio regnoꝝ · Ex quo patet manifeſte ꝙ ſm̄ ipſū tempꝰ veteris legis vocat̄ holam ſeu ſecl'm ꝑ ſe diſtinctū a diebꝰ meſſie · vnde in illo ſecl'o tantū a diebꝰ meſſie diſtincto lex moſayca obligabat · Et ſic itel: ligēda ē hec dictio holā in obſuatōe p̄ceptoꝝ legaliū poſita · lex autē noua ·ſ· xp̄i obligat ad ſemꝑ ſicut et lex nat̄e · Ex quibꝰ habes ꝙ legi moſyca fuit t̄minꝰ p̄fixus ſue duratōis ·ſ· lex noua in quā terminat̄ · et ad quā diſponit et in quā ordinat̄ ſicut impꝑfectū ad ꝑfectū · ꝟ Saulꝰ ꝟ Video ꝙ circa legem moſaycā quedam concedis que nō poſſūt ſil' ſtare · Concedis eni ipſam fuiſſe datā a deo · et tamē dicis ꝙ ē impꝑfecta · que quidē duo nō poſſūt ſimul ſtare · Teſtat̄ eni ſcptura deutro · xxxij · ꝙ dei ꝑfecta ſūt opa · Itē aſſeris ꝙ lex moſayca non obligat ad ſemꝑ ſꝫ ſolum in ſeculo t̄minato ſeu limitato · quod nō ꝑtinet ad opus dei · Legit̄ eni ecc' · iij · ꝙ omnia opa que fecit deꝰ ꝑſeuerant ineternū · et ſic iſta duo in compoſſibilia ſūt ·ſ· ꝙ illa lex ſit a deo ⁊ tn̄ ꝙ non ꝑſeue: ret in eternū ꝟ Paulus ꝟ Ad p̄mum rn̄deo tibi ꝙ ꝑfectū poteſt dici dupliciē · vno modo quod eſt ꝑfectū ſimplici ter · put ꝑtinet ad ſpeciem ſeu naturā ſuam · aliomodo dicit̄ ꝑfectū nō ſimplicit̄ · ſꝫ ſm̄ tempus ſiue duratōez · p̄mo modo dicit̄ homo eſſe ꝑfectus ille · qui ad ꝑfectionē humane ſpeciei attigit iam in etate ꝑfecta · 2° modo dicit̄ ꝑfectus puer · qui ſm̄ tpis conditionē attigit ꝑfectionē humane ſpeciei · non aūt ſimplicit̄ · et iſto modo recta p̄cepta que pueris dant̄ ſūt quedā ꝑfecta · ſm̄ conditionē eoꝝ quibꝰ dant̄ · ⁊ ſi nō ſint ꝑ fecta ſimplicit̄ · ⁊ talia fuerūt p̄cepta legis ·ſ· ꝑfecta ſm̄ con ditiōez ꝑpl'i rudis cui dabant̄ · Ad 2ᵐ rn̄deo ꝙ ī illa auct̄e eccleſiaſtici que dicit oīa que fecit deus perſeuerāt in eternū · vbi in tranſlatōe noſtra dicit̄ in eternū in hebraico habet̄ ī helam · i · ī ſecl'm · quod nō ſignt̄ durationē eternā ſeu ꝑpetuā ſꝫ ꝑiodicā ⁊ limitatam ut dictū ē quod verificat̄ de quolibꝫ ente · vnū qđqꝫ eni durat ſeu ꝑſeuerat ī ſeculo ſue duratōis

a deo determinato· Et iſte eſt verus ſenſus ⁊ planus illius auctõis· falſũ enĩ eſſ; dicere de quolibet ente a deo facto· ꝙ perſeuerat in eternũ· vnde ⁊ de lege moſayca verꝫ eſt dicẽ ꝙ perſeuerat in helam ·i· in ſecl'o ſuo prout iam fuit oſtenſum·

¶ Capitl'm ·vij· in quo oſtendit̃ ꝙ licet lex moſaica quo ad plurima ꝑcepta in eadem contenta non obligat tempore legis noue eſt tamen ꝑutilis ad multa quia omnia in ea cõtenta ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt·

·Saulus·

Si lex moſayca nõ ꝑſeuerat niſi in ſeculo ſuo quod quidẽ ſeculũ ſm̃ te i legem nouã terminat̃· ſequit̃ ꝙ lex moſayca ſm̃ te qui credis legem nouã iam veniſſe iam non ꝑſeuerat · et ſic eſt iam omnino inutilis nec obligat ad aliquid faciendũ neq; vitandũ quod eſt inconueniens manifeſte nã ſm̃ hoc lex moſayca ad quid occuparet membranas vr̃as· ⁊ quare i bibliote volumine includeret̃ cum ad nichilũ valeret vltra· Illud enĩ cuiꝰ ſeculũ iam preterijt deſinit eſſe et i nichilũ redigit̃

Paulus

¶ Abſit a mente fideliũ credere ꝙ lex moſayca eſt inutilis etiã poſt aduentũ legis noue · nec etiã aſſerere licꝫ ꝙ lex moſayca etiã tempore gracie non obligat ad aliquid faciendu; neq; vitandũ Iſta enĩ ſunt a veritate catholica oĩo aliena· Pmũ patet ſic dicẽ enĩ ꝙ lex moſayca ul' etiã alia que in canonicis libris veteris teſtamenti continent̃ ſũt inutilia poſt legẽ nouã· eſt de directo contra apl'm nr̃m quẽ in doctorem gencıũ habemꝰ qui vniuerſalit̃ dicit· Quecumq; ſcripta ſũt ad nr̃am doctrinã ſcripta ſũt· Illa enĩ que ad nr̃am doctrinã ſcripta ſũt· manifeſte ſũt nobis utilia· quod etiã diſcurrẽdo poteſt haberi· diſcurrendo dico nõ ꝑ ſingula generꝫ· quia eſſet valde difficile ſ; per gñ a ſingulorꝫ uel eorꝫ plurima· Conſtat enĩ ꝙ ea que in ſacra ſcriptura antiqui teſtamenti continent̃ ſũt in quadruplici dr̃ia· quia ul' ſũt hiſtorialia · ut ea q̃ narrãt geſta que antiquis temporibꝫ cõtigerũt· vl' ſũt ꝓphetica· ⁊ hoc diuerſimode· quia aut de ꝑterito ut cũ moyſes ꝓphetauit de creatiõe mundi geñ· pmo cuiꝰ noticiam nõ potuit hr̃e niſi ꝑ diuinã reuelationẽ· aut de futuro ut cum ꝓphete ꝓphetant de aduentu meſſie ⁊ etiã de multis alijs quorꝫ aliq̃ erãt pro tunc futura· nũc autẽ impleta· Alia vero ad huc ſunt

implenda in futuro· vel ſūt ſapiencialia ut ea que pro ma-
iori pte in libris ſalomonis continent̄ vel ſūt legalia ut pre
cepta affirmatiua uel negatiua que ꝓpue ī pentateuco cō-
tinent̄· Hiſtorialia autē q̄ narrant̄ in ſacris ſcripturis mag
nam nobis ꝑſtant ſpiritualē vtilitatē ſicut in hyſtoria di-
luuij que narrat̄ geñ· capitl'o informam̄ de diuina ꝓuidē-
cia et eiꝰ iuſticia ꝑ quā deus omnia aīata puniuit· et noe iu-
ſtū cū ſua poſteritate reſeruauit· Silr̄ ex hyſtoria Sodomoꝝ
juſticiā diuinā ꝑ maloꝝ puniciōnē ꝑcipimꝰ Et eius miſeri
cordiam ꝑ euaſionē loth precibꝰ ſeu meritis pr̄iarche abrahe
cognoſcimꝰ Idem de ſubmerſione egiptioꝝ ⁊ liberatōe filiorū
iſrl' ab eoꝝ ſeruitute· ⁊ ī mltis alijs iuſticijs dei quibꝰ iniuſti
puniunt̄ juſti vero remunerant̄ plene cognoſcit̄· ⁊ de talibꝰ
in ſcripturis ſacris contentis ītelligi poteſt illud pſalmiſte·
juſticie dn̄i recte leticantes corda· Tales enī hyſtorie rcte
narrate iuſtoꝝ corda leticāt juxta illud pſalmiſte· memor
fui iudicioꝝ tuoꝝ a ſeculo dn̄e et conſolatꝰ ſū· Ex ꝓpheticis
aūt ſacris ſcpturis veteris teſtam̄ti mlta nobis ad doctrinā
nr̄am accomoda accepimꝰ· de creatōe enī mundi quā moy-
ſes ꝓphetauit habemꝰ veram fidē de hac ꝙ mundꝰ nō fuit ab
eterno nec a ſeipo nec ab alio niſi tantū a deo de nichilo ꝓ-
ductꝰ· jn quo nōnlli phīcī errauerūt· oppoſitū aſſerētes·
Silr̄ et de aduentu ſaluatoris tūc futuro q̄ꝫ multa nr̄e ſalu
ti accomoda ꝑ ꝓphetica vaticinia ꝑcipimꝰ vnde ⁊ de talibus
poteſt verificari illud pſalmiſte· quod de ſacra ſcptura dicit̄
Teſtimoniū dn̄i fidele ſapienciā ꝑſtans puulis· talia enim
ꝓphetica teſtimonia ſapienciā ꝑſtant puulis· ſ· hominibus
quoꝝ cognitō naturalis cōiter ad talia cognoſcenda non n̄
reuelatōe diuina attingit Sapiencialia vero in ſacris ſcrip
turis contenta magnā nobis conferūt vtilitatē qūqꝫ ī cog-
nitōe diuinoꝝ qūqꝫ vero in cōmendatōe moꝝ ⁊ vicioꝝ extir-
patione· ut patet ipa diligent̄ intuenti· de quibꝰ poteſt dici
illud pſalmiſte· declaratio ſermonū tuoꝝ illuminat ⁊ ītel-
lectum dat puulis· Precepta uo legalia· ſ· moſayce legis
etiam tpe legis noue maxime nobis conferūt· quoꝝ quedā
ſūt maxia tanquā coīa et pma p̄cepta legis nature· ſ· dili
ges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo ⁊c̄· deutro· vj· Et diliges
pximū tuum ſicut teipſum leuit̄· xix· que ſūt ꝑ ſe nota rōi
humane ul' ꝑ naturam ul' ꝑ fidē que quidē p̄cepta licet ſint

duo ꝓpter diuerſitatem obiectoꝝ· ſūt tamē vnū ex vnitate
finis quia deꝰ diligendus eſt ꝓpter ſe· et ꝓximꝰ ꝓpter deum·
ad quod quidez ꝑceptū de dilectōe· ꝑcepta decalogi referunē
ſicut concluſiones ad principia cōia· Et ideo de iſto ꝑcepto
·ſ· dilectōis ꝓprie intelligiē illud pſalmiſte· ꝑceptū dn̄i lu-
cidū illuminans oc̄los· Sicut enī ꝑ lumen corꝑale viſibilia
cognoſcunē corꝑalia· ſic ꝑ illud ꝑceptū alia ꝑcepta ſuꝑdcta
cognoſcunē eſſe iuſta· que quidē ꝑcepta ·ſ· tam ꝑma que ꝑ ſe
ſūt rōi humane nota ꝑ naturam uł per fidē ut dictū eſt· q̄z
alia ꝑcepta decalogi que ex pn̄cipijs cōibus manifeſta ꝯſide
ratōe cognoſci pn̄t ī lege noua om̄io ſunt obſuanda· vnde
et mḡr et ſaluator nr̄ de ꝑmis duobus dicit Mt·xxii· In
hijs duobꝫ ꝑceptis lex pendet et ꝓphete· de ꝑceptis vero deca-
logi dicit Mt·xix·capit̄lo· Si vis ad vitam ingredi ſerua
mandata· nullus enī ſane mentis aſſerē poſſet· ꝙ lex vetus
in qua huiōi ꝑcepta ſaluti humane neceſſaria a deo fuerunt
data inutilis ſit tempore legis noue· nec etiam dici pt̄ ꝙ ꝑ-
cepta legis moſayce de quoꝝ numero ꝑcepta ꝑdicta ſūt nō
obligant tempore gracie·

¶ Capit̄lm· viij· in quo oſtendiē ꝙ in duobꝫ ꝑceptis de di-
lectōe tota lex pendet ⁊ ꝓphete ſm ſentenciā ſaluatoris

Saulus

Dicta mḡri tui ꝑ te nūc allegata videnē rōnabiliter
impungnanda· Et ꝑmo ꝑmū· ſcdo ſm· Primū enī
manifeſte diſcordat cū toto ꝓceſſu preceptoꝝ in lege
⁊ ꝓphetis contentoꝝ· in quo quidē ꝓceſſu non poniē aliqua
pendencia vniꝰ ꝑcepti ad alteꝝ ſꝫ quodlibet illorū poniē tan
q̄z a deo ꝑceptū ꝑ ſe ſine aliqua pendencia ad alteꝝ· dicē aūt
ꝙ in duobꝫ ꝑceptis de dilectōe ·ſ· dei et ꝓximi tota lex pēdet
⁊ ꝓphete eſt oīno ſacre ſcripture inconſonū· Item iſtud pre
ceptū de dilectōe nō poniē inter ꝑcepta decalogi nec de eo vi
deē in decalogo facta fuiſſe mencio· Silr̄ nec legiē fuiſſe da-
tū ante dationē legis· Dicē autē ꝙ ꝑcepta decalogi referanē
ad ꝑcepta de dilectōe qd̄ nō fuit datū anteq̄m decalogus da-
reē· Et ꝙ decalogus ſe hr̄et ad ꝑceptū de dilectōe ſicut ꝯclu-
ſiones ad pn̄cipia cōia nll̄a tenꝰ rōꝫ videnē ꝯtinere· et ſic il-
lud dictū mḡri tui ī quo dicit ꝙ in illis duobꝫ ꝑceptis ·ſ· de
dilectōne dei et ꝓximi tota lex pendet et ꝓphete remanet va
cuū et inane· Paulus Ad ꝑmū quod obicis

contra dictū mgr̄i mei dicendis ꝙ in duobꝫ p̄ceptis .ſ. de di
lectione dei ꝛ ꝓxi tota ſeu vniuerſa lex pendet ꝛ ꝓphete. tibi
rn̄ideo ꝙ hoc dictū eſt veriſſimū ſicut ꝛ cetera alia que in mei
mgr̄i et ſaluatoris doctrina continent̄. Nā ī duobꝫ p̄ceptis
de dilectōe ſup̄dictis cetera p̄cepta diuina pendēt dupliciter.
vno modo ſicut concluſiones in p̄n̄cipijs. Nā ſicut in ſpecu
latiā veritas ꝯcluſionū dependet ex veritate ſuoꝝ p̄n̄cipioꝝ
ſic etiā ī practicis rō ꝑticl'ariū agendoꝝ dependet ex rōe ſuoꝝ
p̄n̄cipioꝝ. Ex hoc enī ꝙ deus ē ſup omnia diligendus ſequit̄
ꝙ nō eſt alius deus p̄ter ipm̄ colendꝰ. nec eius nomē in va-
nū ſumendū et ſic de alijs p̄ceptis ī deum ordinantibꝫ. Et ſic
patꝫ ꝙ p̄cepta ī deū ordinancia maīfeſte pendent ex p̄cepto de
dilectōe dei modo p̄dcō. Idē eſt dicendū de p̄ceptis ordinanti
bꝫ in ꝓximū. ut cū dicit̄ non occides. non mechaberis ꝛc̄ .ſ. ꝙ
oīa dependent ex rōne iſtius p̄cepti diliges ꝓximū tuū ſicut
teip̄m ſicut rō concluſionū dependet ex rōe ſuoꝝ p̄n̄cipiorū
Alio modo p̄cepta diuina in ſacris eloquijs contenta pendent
ex rōe ſuoꝝ p̄n̄cipiorū in duobus p̄ceptis de dilectōe ſup̄dic-
tis .ſ. in p̄mio debito facientibꝫ illa p̄cepta. nullū enī p̄miū
debet̄ cuſtodientibꝫ diuina p̄cepta niſi ī dilectione dei fundent̄
ſeu radicent̄. quod patet ſic. nā exo. xx. in ꝓhibitōe ydola
trie deꝰ ꝓmittens penas trāſgreſſoribꝫ. ꝛ p̄mia obſeruantibꝫ
ſubdit. Ego ſū dn̄s deus tuꝰ zelotes fortis viſitans iniqui-
tatem patꝝ in filios in terciā et quartam generatōēꝫ eoꝝ qui
oderūt me. ꝛ faciens miſericordiā in milia hijs qui diligūt
me. et cuſtodiūt p̄cepta mea. Ex q̄ patꝫ maīfeſte ꝙ deꝰ p̄mi
at ꝑ ſuā miſericordiā cuſtodientes ſua p̄cepta ſi tn̄ diligūt
eum. ꝛ oppoſitū de tranſgreſſoribꝫ. Et ſic habes ꝙ p̄mia debi
ta cuſtodiētibꝫ p̄cepta diuina pendent ex dilectōe dei quā qui
non habet ꝑ cuſtodiā alioꝝ p̄ceptoꝝ nullū p̄miū conſequit̄.
et ſic tota lex quantū ad rōnem p̄mij ꝛ ꝑ conſequēs meriti
dependet in duobꝫ p̄ceptis de dilectōe ſup̄dictis. Et ꝑ hoc pa-
tet rn̄ſio ad 2ᵐ obiectū tuū in quo dicis ꝙ precepta decalogi
nō referunt̄ ad p̄ceptū de dilectōe eo qḋ nō fuit datū anteq̄ꝫ
decalogꝰ daret̄. nec in decalogo fit mencio de huiōi precepto.
nā manifeſtū eſt ꝑ auctē p̄dictā ꝙ in decalogo fit mencio de
huiōi precepto .ſ. de dilectōne dei que requirit̄ ad quādā dei
miſericordiā in cuſtodientibꝫ p̄cepta diuina. vnde dicit faci-
ens miſericordiā hijs qui diligūt me et cuſtodiūt precepta

mea ⁊c̄ ⁊ ſic habet̄ exp̄ſſa menčo de dilectōe dei neceſſaria ad
p̄mia conſequenda · non tn̄ ponit̄ dilectio dei ꝑ modū p̄cepti
hic in decalogo · ſꝫ p̄ſupponit̄ tanq̄ꝫ ꝑ ſe notū ꝑ naturā uel ꝑ
fidem ut dictū eſt · ponit̄ tamen dilectio dei ꝑ modū precepti
deutro · vj · vbi hoc p̄ceptū expliate et ꝑfecte tradit̄ · ſil'r et p̄=
ceptū de dilectōe ꝓximi leuitici exp̄ſſe ponit̄ · Saulus
Sicut dilectio dei requirit̄ ad conſequendā dei miſe=
ricordiā in cuſtodientibꝫ p̄cepta diuina ut in auc̄te ꝑ te alle
gata videt̄ contineri · ſic cuſtodia p̄ceptoꝝ diuinoꝝ requirit̄
in diligentibꝫ deū ad ꝯſequendā dei miſericordiā ut patet ꝑ
auc̄tem ꝑ te allegatā in qua diat̄ faciens miſericordiā hijs
qui diligūt me ⁊ cuſtodiūt p̄cepta mea · vnde nō magis pen
det cuſtodia p̄ceptoꝝ diuinoꝝ in dilectōe dei · ad eius miſeri=
cordiā conſequendā q̄ꝫ dilectio dei in cuſtodia p̄ceptoꝝ eius ·
vnde ſcd̄a racio tua in qua dicis ꝙ p̄cepta diuina pendent ī
duobꝫ p̄ceptis de dilectōe dei quantū ad p̄miū non vide᷑ va=
lere rōne p̄dicta Paulus Preceptū de dilectōe
dei ꝓut expliate et ꝑfecte tradit̄ deutro · vj · oīm p̄ceptoꝝ di=
uinoꝝ cuſtodiā includit · in hoc eni quod diat̄ ex toto corde ·
p̄apit̄ ꝙ tota nr̄a itencio ferat̄ ī deū · Ex hoc autē quod diat̄
ex tota mente · preapit̄ ꝙ intellectꝰ nr̄ ſubdat̄ deo in creden=
dis quod eſt tota mente deū diligē · In hoc autē quod diat̄
ex tota aīa · preapit̄ ꝙ appetitus nr̄ reguleẗ ſm̄ deū · quod eſt
ex tota aīa deū diligere · In hoc aūt quod diat̄ ex tota forti=
tudīe · preapit̄ ꝙ exterior actus nr̄ obediat deo · Et ſic patꝫ
ꝙ ad impleaonē huiꝰ precepti requirit̄ cuſtodia ceteroꝝ mā
datoꝝ dei · Sed in cuſtodia mandatoꝝ dei ſeorſū ſumpta nō
includit̄ dilectio dei · poteſt eni homo cuſtodire mandata dei
utputa nō ſint tibi dij alieni honora patrē ⁊c̄ ſiī hoc ꝙ dili=
gat deū · ul' ꝙ hoc faciat ex dilectōe ſeu caritate dei · et ita fa
ciens nō diat̄ tranſgreſſor preceptoꝝ illoꝝ que ſic obſeruat
q̄ꝫuis nō habeat habitū caritatis ſiue dilectōis dei · neqꝫ hoc
faciat ex amore dei · Ex quibus patet ꝙ cuſtodia mādatorū
dei includit̄ in precepto de dilectōe dei et non econtra · et ſic
tota lex · ſ · precepta legis pendent in precepto de dilectōe dei
et ꝓximi modo predicto · vnde ſi bene ſcrutatꝰ fueris dicta
doctoꝝ tuoꝝ repies ꝙ nōnulli eoꝝ aſſerūt multitudinē p̄cep=
torum moſayce legis in pauas ul' etiam in vno tantum ſb
ſiſtere quod ſatis conſonat predictis

¶ Capitulũ · ix · in quo oſtendit̃ q̄ ſm doctores talmudi-
cos multitudo preceptoꝝ moſayce legis in paucas uel etiam
in vno ꝯſiſtat qđ etiã cõcordat cũ dicto ſaluatoris ſupdicto ·

· Saulus ·

Ollega mĩ obſecro doctores nr̃os hoc qđ dicis afferen-
tes Paulꝰ In libro qui dicit̃ machoth · di ·
que incipit · Iſti ſũt qui flagellant̃ · Quidã doctor tal
mudicus nõie Ra · camblai dicit q̄ p̃cepta moſayce legis
ſunt · dc · xiij · quorum affirmatiua ſunt · cc · xlviij · negatiua
vero ſunt numero · ccc · lxv · ⁊ q̄ venit dauid ⁊ conſtituit pre
dicta · dc · xiij · precepta ĩ · xj ut habet̃ ĩ pſ̃ · Dñe quis habi-
tabit in tabernaclo tuo ⁊c̃ vbi dicit̃ de iſto · Qui ingreditur
ſine macula et opat̃ iuſticiã ⁊c̃ qui facit hec non cõmouebit̃
in eternũ · Ex quo infert̃ q̄ in illis · xj · preceptis affirmatiuis
⁊ negatiuis que in illo pſalmo continent̃ conſiſtit vis om-
niũ preceptoꝝ moſayce legis quantũ ad p̃miũ eternũ · Nã
ſm ipm dauid qui facit illa · xj · tantũ ſecurꝰ eſt de hoc q̄ nõ
commoueat̃ ĩ eternũ · Sequit̃ in eadẽ auctte · venit yſaias et
conſtituit ea ſup ſex yſa · xiij · ambulans ĩ iuſticijs ⁊ loquẽs
equitatẽ ⁊ infra ſequit̃ ipſe excelſa habitabit · In qua auc-
toritate yſaie ponunt̃ ſex opa meritoria ſuper quibꝰ conclu
dit q̄ faciens talia excelſa habitabit · ſ · in p̃mio eterno · Et
ſequit̃ ultra in predicta auctte venit micheas ⁊ conſtituit ea
ſup tribus Michee · vj · annunciaui tibi homo quid eſt bonum
et quid dñs petat a te vtiq3 facẽ iudiciũ et diligẽ pietatem ⁊
humilit̃ ambulare cũ deo vñ ĩ iſtis tribꝰ tantũ ſm Micheã
oĩa precepta moſayce legis conſiſtunt cũ dicit q̄ deꝰ nichil
aliud petat ab hoĩe niſi illa tria · et ſequit̃ vltimo ĩ eadẽ auc-
toritate · venit abacuk et conſtituit ea ſup vnũ tantũ · vnde
abacuck · ij · Iuſtus in fide ſua viuit · Habes igit̃ ex auctte pre
dicti doctoris tui q̄ tota multitudo p̃ceptoꝝ moſayce legis ĩ
ſolo vno conſiſtit vñ non mireris de verbis ſaluatoris nr̃i
dicentis q̄ in duobus preceptis de dilectõe tota lex pendet et
ꝓphete Saulus Multũ diſcordat hec auctas
ꝑ te allegata ab auctte mg̃ri tui · Ipſe enĩ dicebat q̄ in duo-
bus p̃ceptis de dilecõne ſup̃dictis tota lex conſiſtit · abacuk
aũt dicit in vno · Itẽ illud vnũ preceptũ aſſignatũ ab aba-
cuk ẽ de fide · Illud aũt mg̃ri tui ẽ de dilectõe que ſũt diuerſa

p̃cepta ⸗ Paulus ⸗ Licet auc̃tas doctoris tui ĩ p̃dictis
videat̃ deuiare a veritate mg̃ri mei· eo ꝙ mg̃r meꝰ in duobꝫ
p̃ceptis dicit pendē totam legē et doctor tuus ĩ vno tantum·
Sil'r in hoc ꝙ magiſter meꝰ declarat illud p̃ceptū ĩ quo lex
pendet eſſe p̃ceptū de dilectõe· ⁊ doctor tuꝰ dicit ip̃m eſſe de fi⸗
de· adhuc ſufficēt tibi ꝙ ſm̃ doctores tuos ml'titudo p̃ceptoꝝ
moſayce legis reducat̃ ad pauca ul' ad vnum tm̃ quod erat
intentū meū· Sed adhuc ſi bn̄ conſideras ad eundē ĩtellectū
reduci pñt verba euangelica mg̃ri mei cū verbis ꝓphetis
abacuk· Nā fides meritoria de qua agimꝰ ſemꝑ intelligenda
eſt cum dilectione dei ſine qua nullus actus poſſit eſſe meri⸗
toriꝰ ut patet ꝑ auc̃tem exo· ſup̃ allegatā vbi dicit̃ faciens
miſericordiam diligentibus me· Et ideo fides in qua homo
viuit vita ſp̃ũali intelligenda eſt ꝙ ſit formata caritate ſeu
dilectione dei· duo etiā p̃cepta de dilectione vnū ſūt ut dctm
ē ſup̃ quia in vnū et eundē referunt̃ finē· Et ideo verba aba⸗
cuk dicentis ꝙ iuſtus in fide ſua viuit intelligenda ſūt de fide
formata caritate cuiꝰ caritatis duo ſūt p̃cepta que ad vnū
reducunt̃ ut dictū eſt· Et ſic patet ꝙ dicta mg̃ri mei dicen⸗
tis ꝙ ĩ illis duobꝫ p̃ceptis de caritate tota lex pendet et ꝓphe
te ſtant in ſuo vigore tanq̃ꝫ veriſſima impugnacionibꝫ tuiſ
non obſtantibꝫ

¶ Capitulū· x· in quo declarat̃ de quibꝫ mandatis moſayce
legis intelligendum eſt verbum xp̃i dicentis· Si vis ad vi
tam ingredi ſerua mandata· Mathei· xix·

⸗ Saulus ⸗

Audio quid ſentis circa dictū mg̃ri tui de p̃ceptis de di
lectione dei· ſꝫ circa ſcd̃m dictū ſuū quo dicit· Si viſ
ad vitam ingredi ſerua mandata Mathei· xix· am⸗
pliꝰ ĩſiſtere nos oportet· videt̃ enĩ ex hoc dicto ꝙ ad habendū
vitā eternā oportet ſuare mandata legis moſayce de qua ĩ
tendit· licet enĩ ibi exemplificet de p̃ceptis decalogi · non tñ
ex hoc intelligi debet ꝙ alia mandata excludē intendit· p̃ſer⸗
tim cum alibi vniuerſalit̃ loquens dicit· non veni ſoluē legē
ſed implere· Ex quo manifeſte patet ꝙ mandata moſayce
legis nō erant ſoluenda ꝑ ip̃m ſed implenda· Cuiꝰ oppoſitū
ꝑ te et alios diſcipulos ſuos ubiqꝫ docet̃ ⁊ etiā implent̃ opꝫe
cum oĩa fere mandata diuine legis que ꝑ moyſen data fue⸗
rūt penitus euacuauit opere et ſermone docendo ea non eſſe

obſuanda · quod nõ ſolũ eſt contra doctrinã ꝓpheticã ĩ eiuſ
fine ꝑ malachiã dicit̃ mementote legis moyſi ſerui mei cui
mandaui ĩ oreb cerimonias et iudicia · ſed etiã eſt contra doc
trinã euangelij tui ut ex dictis patet Paulus
Si es memor illoꝝ que fuerunt tibi oſtenſa in p̃cedentibꝫ ca:
pitulis huiꝰ diſtinctõis faciliter habere poſſes tuoꝝ obiectoꝝ
ſolucõnẽ · habes enĩ ex dictis ſupiꝰ ꝙ p̃cepta moſaice legis p̃:
ſertim ea que non ſũt de lege nature nõ erant ꝑpetue obſuã
da et ꝙ terminꝰ duratõis moſaice legis ultra quem lex mo
ſaica nõ obligat in p̃dictis · ẽ lex noua que data eſt ꝑ xp̃m ·
Ex quibꝫ ſequit̃ ꝙ dictũ xp̃i dicentis Si vis ad vitã ingre
di ſerua mandata · ſi intelligat̃ de omnibꝫ mandatis moſai:
ce legis oportet illud reſtringere ad tempꝰ duratõis moſaice
legis · in quo lex moſaica obligat ad oĩa p̃cepta in eadẽ con
tenta · infra quod tempꝰ neceſſe erat ad habendũ vitã eternã
omnia mandata ſeruare · et in eodẽ tempore xp̃s locutꝰ fuit
illa verba · Si autẽ cum dicit̃ · Serua mandata intelligatur
de mandatis decalogi uel de alijs moralibꝫ in lege moſaica
contentis · que quidẽ moralia mandata cũ ꝑtineant ad legẽ
nat̃e in ꝑpetuũ durant tũc itelligendũ ẽ dictũ ſaluatoris ſe
extendẽ ad om̃e tempꝰ In omni enĩ tempore huiꝰ vite ſeruã
da ſũt mandata decalogi ⁊ alia moralia in lege moſaica cõ
tenta

¶ Capitulũ · xj · in quo oſtendit̃ que ſũt illa p̃cepta moſai:
ce legis que dicunt̃ moralia quorũ duratio eſt ꝑpetua in hac
vita · et que ſũt iudicialia ſeu cerimonialia quorum duratõ
eſt in lege noua terminata ·

Saulus

Mandata legis moſaice idiſtincte dant̃ ſeu indifferent̃
non enĩ circa ea diſtinguit̃ quod eoꝝ ſit p̃ceptũ mo:
rale ſeu ꝑtinens ad legẽ nature · vel quod eoꝝ ad hoc
nõ ꝑtineat · Et ideo hec diſtinctio quã ponis circa p̃ceptorum
diuine legis durationẽ nõ videt̃ eſſe certa ſꝫ potiꝰ ambigua ·
vnde p̃cepta moſaice legis · vident̃ eſſe oĩa ꝑpetua · uel nulla ·
dicere enĩ ꝙ quedã eoꝝ ſunt ꝑpetuo duratura · et quedã nõ ·
non videt̃ habere rationẽ nec auctem Paulus
Mandata moſaice legis nõ fuerũt data indifferent̃ ut tu
dicis nã quedã eoꝝ ut ſũt p̃cepta decalogi fuerũt data ſolem
niori modo q̃ȝ alia · Et p̃mo in hoc ꝙ illa tantũ fuerũt a deo

data toti populo· alia vero precepta fuerunt data moyſi qui
poſtea ea dedit pplo ut habet̃ expſſe deutro· v· vbi facta repe
ticione p̃ceptoꝝ decalogi ſtatim ſubdit hec verba· locutus eſt
dñs ad omnẽ multitudinẽ veſtrã in monte de medio ignis
Et infra in eodẽ capitlo de aliis p̃ceptis dicit ſic· Tu uo hic
ſta mecũ et loquar tibi oia mandata ⁊ cerimonias atqꝫ iu-
dicia que docebis eos Item p̃cepta decalogi fuerũt ſcripta a
deo in tabulis lapideis ut patet exo· xxxi· et· xxxii· Alia uo
p̃cepta non ſic ſed in rotulo a moyſe fuerũt ſcripta· Item
precepta decalogi fuerunt poſita in archa teſtamenti q̃ fuit
collocata i ſancta ſanctoꝝ ut habet̃· iii· Re· v· vbi· ſic· nõ
erat in archa niſi tantũ due tabule lapidee quas poſuit ibi
moyſes ſeruꝰ dei in oreb· Ex quibꝰ maifeſte habet̃ maxima
excellencia p̃ceptoꝝ decalogi cum p̃cepto de dilectõe dei in eis
incluſo ut ſup̃dictũ eſt reſpectu alioꝝ p̃ceptoꝝ moſaice legis
Vnde et illa p̃cepta· ſ· decalogi ſũt oĩno indiſpenſabilia et
conſequent̃ ꝑpetuo duratura· cetera uo diſpenſabilia ⁊ non
ꝑpetua niſi ſint de lege nature ut moralia p̃cepta Saulꝰ
Preter p̃cepta decalogi quoꝝ excellencia patet ex dic-
tis ſũt multa alia p̃cepta i moſaica lege de quibꝰ nõ habet̃
certitudo neqꝫ regula ad hoc ut ſciat̃ an ſint de lege na̾t̃e uel
non Paulus Precepta que ſũt de lege nature
ſũt illa que ex dictamine naturalis rõnis habent̃ quoꝝ aliq̃
ſũt que ſtati· poſt modicã conſideratõꝫ poſſũt approbari uel
reprobari per cõia principia naturalit̃ omnibꝰ cognita uel
ꝑ fidem ut ſũt precepta decalogi ſup̃dicta· quedã vero ſũt ad
quoꝝ iudiciũ requirit̃ conſideratõ diuerſaꝝ circumſtanciarũ
quas ↄſiderare diligent̃ nõ eſt cuiꝰlibet ſꝫ ſapientũ ſicut cum
dicit̃· Corã cano capite conſurge et huiõi· Cuius ſimile con
tingit i ſpeculatiuis· ſ· conſiderare ꝑticulares concluſiões ſci-
enciaꝝ que ex p̉mis p̉ncipiis ſpeculatiuis deducunt̃ non ꝑti
net ad oĩs ſꝫ ad ſolos phos· Et idõ in talibꝰ ſepe ↄtingunt
errores in ſpeculatiuis in deducendo a p̉mis p̉ncipiis ad con-
cluſiones p̃ſertim longinquas· Et ſilr contingit in opabili-
bus· nã ut ait phs in p̉mo ethicoꝝ· bona aũt ⁊ iuſta de q̊bꝰ
ciuilis intendit tantã habent differenciã ⁊ errorẽ ut videant̃
lege ſola eſſe nat̃a· aut non· vnde conſiderandũ eſt diligent̃
ſingula p̃cepta an· ſ· deducant̃ recte ex p̉mis p̉ncipiis iuris
naturalis an nõ· et ſic poteſt cognoſci que illoꝝ ſint p̃cepta.

moꝛalia ad ius naturale ptinencia · ⁊ que non · poſſũt etiam
cognoſci ꝑcepta que non ſũt de lege nature in hoc ꝙ ante le:
gis dationẽ indifferens erat an ſic uel aliter fieri deberent · et
tunc talia manifeſtũ eſt nõ eſſe de iure nature ut ꝙ quis ha:
beat duas ſoꝛoꝛes ꝯiunctas ſibi matrimonialiẽ ꝓut Jacob
legiẽ habuiſſe geñ · xxix · capitl'o quod non ꝓhibitũ fuit in
lege moſaica ut habeẽ leuitica — Habes ergo ex dictis ꝙ ꝑ
cepta moꝛalia in lege moſaica contenta quoꝝ ꝑapua ſũt ꝑ
cepta decalogi cum ꝑcepto de dilectõe in eis incluſo ſunt ꝑpe:
tuo duratura cũ ptineant ad legẽ nature que ꝑpetua eſt · Ce:
tera uo ꝑcepta ut cerimonialia et iudicialia non ſũt ꝑpetua
ſʒ eoꝝ duracõ fuit tm̃ ĩ ſecl'o moſaice legis de q̃ ſuꝑ fuit dctm

¶ Capitulũ · xij · in quo oſtendiẽ ꝙ cerimonialia et iudicia:
lia ꝑcepta ſũt quedã determinacões moꝛaliũ ꝑceptoꝝ et ꝙ illa
licet ſint inſtituta a deo tñ ſunt mutabilia aucte diuina ſine
ꝑiudicio imutabilitatis ipſi⁹ dei · que quidẽ mutacio cerimo:
nialiũ et iudicialiũ habeẽ etiã ꝑ doctoꝛes talmudicos

Saulus

Dic michi que ſũt illa que dicunẽ cerimonialia et q̃
iudicialia · et ꝯſequenter vnde habes ꝙ iſta non fue:
runt ꝑpetuo duratura — Paulus — Precepta
cerimonialia ſũt illa que determinant ꝑcepta moꝛalia ad deũ
ſicut ꝑcepta ſacrificioꝝ et ſacerdotũ de quib⁹ danẽ multa pꝛe
cepta in leuitico in pluribꝰ capitl'is · Sil'r et ꝑcepta q̃ dabanẽ
de abſtinencia ciboꝝ leuitica · xj · et de abſtinendo ab aliquib⁹ ve:
ſtimentis leuiẽ · xjx · Sil'r quod ꝑcipiẽ de fimbrijs faciendis ꝑ
angulos pallioꝝ nũi · xv · que ⁊ multa alia ſil'ia oꝛdinantur
ad deum ꝑ cultũ debitũ ſm ſtatum illi⁹ ꝑpl'i ſub lege exñtis
Judicialia uo dicũẽ illa ꝑcepta que ſũt determinacões moꝛa
liũ ꝑceptoꝝ in hijs que ptinent ad oꝛdinacionẽ hoim adiuicẽ ·
de quib⁹ agiẽ exo · xxj · et in alijs locis · que quidẽ ꝑcepta non
hñt vim obligandi ex ſola rõe ſʒ ex inſtitucõe · ⁊ ſub quolibʒ
iſtoꝝ geneꝝ · ſ · ꝑceptoꝝ cerimonialiũ et iudicialiũ ſũt multa
ꝑcepta differencia nũo et etiã ſpecie de quib⁹ mgr̃ tuus Ra ·
moy · tractat in tercia pte ſui libꝛi de directõe ꝑplexoꝝ reddẽs
rationẽ litteralẽ de ſingulis · Sʒ nr̃i doctoꝛes magis ꝓꝑꝛie ea
tradũt reddendo racionẽ ſinguloꝝ nõ ſolum litteralẽ ſed etiã
figularem — Saulus — · Dic ergo michi cum ꝑdicta

p̄cepta tā̄ cerimonialia q̄ȝ iudicialia diſtinguunt̄ a moralibꝫ
p̄ceptis ut ꝑ te ē aſſertū· quare dicant̄ iſta p̄cepta cerimonia
lia ſeu iudicialia detērminacōes p̄ceptoꝝ moraliū ¶ Paulꝰ
¶ Hoc quod petis tibi oſtendā exemplificando ꝑ aliqua p̄
cepta ꝑticularia ut ex hijs poſſis de alijs iudicare· Et primo
de cerimonialibꝫ de quoꝝ nūo ſunt ſacrificia· Conſtat autem
q̄ de iure nature eſt ſacrificare deo ꝓut phī tradūt· Nam in
qualibet gente et ritu ſacrificat̄ deo uō uel putatiuo· Et ſic
patet q̄ de iure nature quod omnibꝫ eſt cōe· ſȝ detērminare cer
ta ſacrificia certo modo facta in certo loco et cū ceteris circū:
ſtancijs et miſtris hoc non eſt de iure cōi nature quia iſta di:
uerſimode fiūt in diuerſis locis et gentibꝫ· vnde certa detērmi:
natio taliū nō ꝑtinet ad ius nature· nec ꝑ ꝯn̄s ad moralem
doctrinā· iō t'les detērminacōes dicūt̄ cerimoniales nō morales
Simil'r ī iudicialibꝫ q̄ latro reſtituat ablatū ē de iure cōi oibꝫ·
⁊ ideo hoc eſt morale· ſed q̄ aliquod furtū reſtituat̄ ī duplū·
aliud uō in q̄druplū ⁊ huiōi ut exo· xxij· Hoc non eſt de iure
nature ſȝ ex inſtitucōe et iō non dicit̄ p̄ceptū morale ſȝ iudi
ciale· Et ſic ē intelligendū de alijs detērminacōibꝫ iuris natu:
ralis que nō ſunt ſeruande ī lege noua ſicut nec ſūt de iure
nature ſȝ ex inſtitucōe ¶ Saulus ¶ Licet iſta precepta
tā̄ cerimonialia q̄ȝ iudicialia nō ſunt de iure natꝫali ſūt tamē
ex inſtitucōe diuina non aūt humana Inſtitucōes aūt diue
immutabiles debēt eſſe quia ut legit̄ nūi· xxiij· Nō ē deꝰ ut
filius hōis ut mutet̄· Et ideo doctores nr̄i dicunt ea eſſe ꝑpe
tuo duratura· vnde Rabi moyſes libro de iudicibꝫ titulo de
regibꝫ capit'lo· xj· vbi loquit̄ de meſſia ſic dicit· lex iſta ſalicȝ
moſaica cerimonialia eius et iudicialia eius non ſūt muta:
bilia in ſeculū nec in ſeculū ſecl'i· nec eſt addendū ſuꝑ ea nec
diminuendū· Et quicunqȝ addit uel diminuit uel extrahit
verba p̄ceptoꝝ a ſenſu ſuo lr̄ali in dubie eſt impiꝰ et epicurꝰ
hec ille ¶ Paulꝰ ¶ Leges a deo inſtitute mutari poſſūt
ſine mutacōe ipſiꝰ dei inſtituentis· In p̄ma eni etate ex iſti
tucione diuina non erat hoībꝫ licitū edere niſi de terre naſcenti
bus ut habet̄ geñ· p̄mo· Et tamē in ſcḋa etate poſt diluuiū
fuit eis licitū comedere aīalia ut habet̄ geñ· ix· Ex quo patet
q̄ deus immutabilis manens ſtatuta ſua ꝓut diuerſis con
gruit temporibꝫ mutat· Ex dictis autē magiſtri tui Rabi
moyſi nō potes ſumē contra me efficax argumentū ut ſepe

dictũ eſt ſup̃· p̃ſertim cũ in p̃mo capitl'o hui⁹ diſtinctionis
oſtenſũ eſt ꝙ legi moſaice pt̃ addi aliquid ul' diminui· ꝛ etiã
ꝑũt in· v· capitl'o oſtenſũ eſt ꝙ in aliquib⁊ preceptis moſaice
legis videat̃ dici ꝙ ſũt ꝑpetuo obſ̃uanda· non tñ intelligen⸗
dũ eſt de ꝑpetuitate abſoluta ſed tantũmodo limitata ſm du
ratione moſaice legis p̃taxatã· Sunt etiam aliqui doctores
tui ãtiquiores q̃ȝ Rabimoyſes qui dicũt exp̃ſſe de quibuſdã
p̃ceptis cerimonialib⁊ legis veteris ꝙ non erãt duratura in
ꝑpetuũ· Et ſil'r eſt dicendũ de alijs·
Saul⁹
Allega michi rogo illos doctores nr̃os hoc ſenciẽtes
Paul⁹
In libro bereſich rabba geñ· xlj· exponẽdo illud pſalmi
Dñs ſoluit cõpeditos ſic dicit̃· oĩs beſtia que immunda repu⸗
tata eſt ĩ hoc ſecl'o· ſ· tp̃e legis deus ſanct⁹ et bñdictus faciet
eam mundã in fut̃o· quẽadmodũ fuerant munda p̃mitus
filijs noe· de quib⁊ dictũ geñ· ix· Sicut olus herbe dedit no⸗
bis oĩa· quẽadmodũ olus mundũ fuit oib⁊· Sic etiã omne
aĩal et beſtie fuerũt mũde eis· ſ· filijs noe· Ita quoqȝ in fut̃o
tp̃e deus erit abſolutus quicquid ꝓhibuit hec ille· Ex quib⁊
patet ꝙ ſm iſtos doctores tuos oĩa ꝓhibita ĩ veteri lege qd̃
ab eis vocat̃ ſeculũ iſtud· i· ſecl'm legis moſaice erant ſolue̾⸗
da tempe fut̃o· ſ· meſſie· Et idem dicendũ eſt de alijs cerimo⸗
nialib⁊ que non hñt maiorẽ racionẽ manendi q̃ȝ illa·

Capitulũ· xiiij· in quo oſtendit̃ ꝙ fideles xp̃i non ſũt re⸗
darguendi de tranſgreſſione p̃cepti de ydolatria eo ꝙ adorãt
ſculptilia et ymagines cont̃ iudeos qui eos cõiter eſſe ydola⸗
tras exiſtimant

Saulus

Et ſi dimittam⁹ loqui de cerimonialib⁊ ſeu iudiciali⸗
bus de quib⁊ poſſes aliqualit̃ ſubterfugẽ q̃modo tam̃
poſſes euadẽ maifeſtã trãſgreſſiõȝ vr̃am circa quedã
p̃cepta decalogi q̃ temerarie int̃ vos non obſ̃uant̃ ymo vio
lant̃ ꝛ nõ ſeruant̃ a tuis fidelib⁊· Decalogus aũt dat⁹ fuerit
ſolemnit̃ a deo ut ſup̃ ꝑ te fuit allegatũ et ei⁹ p̃cepta ꝑpetuo
ſũt obſ̃uanda non enĩ data fuerũt cum aliq̃ limitacõe taci⸗
ta uel exp̃ſſa ut patet exo· xx· vbi eoꝝ dacio p̃mo narratur·
Et deutro· v· Vbi ipa dacio decalogi a moyſe repetit̃·

Paulus·
Oſtende quõ aliqua p̃cepta decalogi a fide⸗
lib⁊ violant̃ ſeu nõ obſ̃uant̃·
Saulus·
Duo p̃cep⸗
ta de p̃ncipalib⁊ decalogi in p̃ma tabula ɔtenta· ſ· p̃ceptũ de

ꝓhibicōe ydolatrie quod apud vos ē ꝑmū ꝑceptū apud nos
vero 2ᵒ. Silr̄ ꝑceptū de obſuacōe ſabbati apud vos ē Ter:
ciū. apud nos quartū. Manifeſtū eſt ꝙ tui fideles neutꝝ eoꝝ
ſeruant ſed ea cōiter et publice trāſgrediunt᷑. Paulꝰ.
Oſtende michi quod dicis. ꝑmo de ꝑcepto ydolatrie et
ꝯſequent᷑ ꝓcedamꝰ ad ꝑceptū de ſabbato. Saulus.

In ꝑcepto de ꝓhibicōe ydolatrie ſupdicto tria legunt᷑ eſſe
ꝓhibita. vnū eſt ꝙ nll's accipiat᷑ in deū niſi ſolus deus. ille
.ſ. qui eduxit ppl'm iſrl' de egipto quod ſic patet. Nam cum
dixiſſet. Ego ſū dn̄s deus tuꝰ qui eduxi te de t̄ra egipti ſtatī
ſubdit. Nō ſint tibi alij dij corā me. 2ᵒ eſt ꝙ nullus faciat
ſculptile nec ymaginē eoꝝ que in celo ſūt nec in t̄ra ⁊c̄. quod
patet cum dicit᷑. non facies tibi ſculptile. Terciū ꝙ nichil
taliū ſculptiliū ſeu ymaginū adoret᷑. quod patꝫ cum ſequit᷑.
Non adorabis ea neqꝫ coles. quodlibꝫ autē iſtoꝝ triū tranſ
grediunt᷑ fideles tui. manifeſte eni habent fidē in deum xp̄m
tuū. qui quidē licet concedat᷑ ꝙ fuit meſſias. non tn̄ eſt ille
deus qui eduxit ppl'm iſrl'iticū de egipto. vnde manifeſtū eſt
ꝙ recipiendo illū meſſiā in deū eſtis trāſgreſſores illiꝰ ꝓhibi
cionis ī qua dicit᷑. non ſint tibi alij dij corā me. Itē eccleſie
et oratoria vr̄a plena ſūt ſculptilibꝫ ⁊ ſimulacris atqꝫ hoim
ymaginibꝫ qd̓ eſt manifeſte ꝯtra ꝓhibicōꝫ ſcd̓am in q̄ dicit᷑
nō facies tibi ſculptile. Itē ꝑſcripta ſculptilia ſeu ſimulacra
adoratis et colitis. et ſic manifeſte trāſgredimini. Terciā
ꝓhibicionē. in qua dicit᷑. non adorabis neqꝫ coles ea.

Paulus. Preceptū de ꝓhibicōe ydolatrie in decalo:
go contentū obſuat᷑ a fidelibꝫ ꝓut decet obieccōibꝫ tuis nō
obſtantibꝫ. Nam hn̄do xp̄m noſtꝝ in deum nō tranſgredimꝰ
ꝓhibicōꝫ diuinā in qua dicit᷑ nō ſint tibi dij alieni corā me
Ipſe eni xp̄s ſᷣm veritatē catholice fidei eſt verꝰ deꝰ. ſ. et verꝰ
homo. Et id̓ ipſe eſt qui eduxit ppl'm iſrl'iticū de t̄ra egipti.
Silr̄ qui creauit celū ⁊ terrā ⁊ legem dedit moyſi in monte
ſynay. Et ideo ſᷣm deitatē ipſiꝰ ſᷣm quā oīa ꝑdicta ei com:
petunt ip̄m habemꝰ in deum. nec habemꝰ ſᷣm hoc niſi vnum
deum. et ſic non tranſgredimur predictā ꝓhibicionē.

Saulus. Audio verba tua que tn̄ non comprehen:
dunt᷑ ab intellectu humano. quō enim poſſet non ſolū veri
ficari ſꝫ etiā ītelligi ſeu ymaginari ꝙ vna et eadē res ſit crea
tor et creatura finitū et infinitū et multa alia īcompoſſibilia

que in ꝑdicta tua aſſercione includunt᷑. Paulus.
Certus ſũ ꝙ iſta q̃ ad diuinitatem xp̄i ptinent tibi vident᷑
inconpoſſibilia. Sed quia ut ſupdixi tibi quia de hoc miſte=
rio quod ſingularẽ difficultatẽ in credendis importꝫ maxīe
apud te qui nondũ lumĩe fidei es illuſtrat⁹ infra ẽ tractandũ
vbi int̄ me et te eſt agendũ de deitate xp̄i ideo ad pn̄s de hoc
ſupſedeam⁹ uſqꝫ ad ꝓpriũ locum. Sed de ſecd̄o in quo dicis
nos tranſgreſſores eſſe ſcd̄e ꝓhibicōis. In qua dicit᷑ nõ fa=
cies tibi ſculptile ⁊c̄. Ex hoc ꝙ in oratorijs ⁊ eccl̄ijs nr̄is ſunt
ſimulacra ſculptilia hoīm ymagines et huiōi. Rn̄deo tibi
ꝙ illa ꝓhibicio. Scd̄a de non faciendo ſculptile ſimulacra
et ymagines ordinat᷑ i ſequentẽ ꝓhibicionẽ. ſ. terciã in qua
dicit᷑. Non adorabis ea neqꝫ coles. facere enĩ ymagines et
ſimulacra non ad adorandũ ea ſꝫ ad repſentandã aliquã ve
ritatẽ vtilem ad ꝯtemplandũ de diuinis miſterijs ſeu miracu
lis ⁊ de alijs ſimilib⁹ que nõ inducũt errores ſꝫ ad mores pro
ficiũt non intelligit᷑ eſſe ꝓhibitũ in hoc pcepto de ꝓhibicione
ydolatrie. Saulus. Littera ſimplicit̄ ꝓhibet facẽ
huiōi ſculptilia etiã ſi non adorent᷑ neqꝫ colant᷑. Non enim
dicit nõ facies ſculptile ad adorandũ ſed pciſe ꝓhibet nõ faci
es ſculptile. vnde tua rn̄ſio nõ habet locũ. Paul⁹.
Si bene ꝯſideres neceſſe ẽ ut ꝓhibicõ de faciendo ſimulacra ⁊
ymagines itelligat᷑ modo pdicto. ſ. ꝙ talia nõ fiãt ut adoren
tur ſeu colant᷑. Conſtat enĩ i fabricacōe tabernacl'i exo. xxv
ꝙ duo cherubin erant ſupͣ ꝓpiciatoriũ cum alijs extenſis qui
quidem erant in forma humana et mutuo ſe reſpiciebant ⁊
iſta erant in ſcta ſanctoꝝ i loco ſanctiori ceteris vbi dabant᷑
diuina reſponſa. vn̄ nũi. viij. capitl'o dicit᷑ ꝙ cũ i greſſ⁹ eſſet
moyſes in tabernaculũ federis audiebat vocẽ loquentẽ ſibi
in medio duoꝝ cherubin. aduerte igit᷑ ſi ymagines humane
ponebant᷑ in loco tam ſanctiſſimo vbi ſedes dei repn̄tabatur
quõ poſſes dicẽ ꝙ ymagines ſimplicit̄ ꝓhibent᷑ in decalogo.
vnde oportet te concedẽ quod dixerã. ſ. ꝙ ſolũ ꝓhibent᷑ fieri
ut adorent᷑ ſeu colant᷑ ut de⁹. non autẽ ſi alia rōne accomo=
da ſeu vtile fiant. Saulus. Rn̄ſio tua nõ valet
pmo quia nõ ꝓbas ꝙ cherubin eſſent ymagines humane.
Scd̄o quia non oñdis ꝙ tales ymagines. ſ. humane in illo
loco aliquid vtile ſpiritualit̄ repn̄tarent. Paulus.
ꝙ autẽ ymagines illoꝝ cherubin eſſent hũane hn̄tes alas

extēſas in ſcēa ſctoꝝ ſatis declarat̄ i iiij · Re · vij · vbi i fabri
cacione templi legit̄ · Scripſit quoqȝ in tabulatis illis q̄ erāt
ex ere cherubin et leones et palmas quaſi in ſilitudinē hoīs
ſtantis · Et idem · ij · paliṗ · iiij · Ex quibꝰ manifeſte patet ꝙ
cherubin erant ymagines humane · Et i tranſlacōe Caldai-
ca dicunt̄ iuuenes · Et ſic habes primū quod q̄rebas · Ad 2ᵐ
ūo quod queris ut oſtendā tibi quid tales ymagines ſpūalit̄
repn̄tarent · Reſpondeo ꝙ quia ꝓpiciatoriū repn̄tabat ſedē
dei ⁊ deus erat ibi q̄i loquens moyſi ut dictū eſt Idcirco che
rubin circūſtantes repn̄tabant angelos qui aſſidue aſſiſtūt
deo · vnde yſaie · vj · cum dicit̄ · vidi dn̄m ſedentē ſup tronū
⁊c̄ ſequit̄ · Seraphin ſtabant ſuper eum ſex ale vni et ſex ale
alteri · Silr̄ et danielis · vij · capitl̄o de deo dicit̄ · Milia miliū
aſſiſtebant ei · ſ · angeloꝝ · vnde ad hoc ꝙ moyſes uel ſummꝰ
ſacerdos itrans ſcēa ſanctoꝝ eleuaret mentē ſuam in diuoꝝ
contemplacōne ꝯueniens erat ut eſſet ibi repn̄tacio diuine
maieſtatis in ꝓpiciatorio quaſi ſup tronū ſedentis cū aſſiſten
cia angeloꝝ qui frequent̄ in ymagine humana conſueuerūt
apparē ut deſignet̄ eoꝝ intelligencia · Silr̄ et cum alis ut de-
ſignet̄ eorū ꝓmptitudo et accelleratio ad exequendū diuina
mandata ut patet daniel̄ · ⁊ Et in pſalmo dicit̄ · Et aſcen
dit ſup cherubin et volauit · ymagines aūt leonū intra ſcēa
ſanctoꝝ ponebant̄ ut ſummꝰ ſacerdos illuc itrans ad oran-
dū memoriā haberet de regno iude quod erat pn̄cipale i iſrl̄
Iſta enī tribus portabat in vexillo ſuo leonem · vnde dicit̄ de
Iuda geṅ · xlix · Catulꝰ leonis Iuda · Et int̄ orōnes quas
ſummi ſacdotes intrantes ſcēa ſanctoꝝ faciebant vna de pn̄
cipalibꝰ eſt · Non auferet̄ ſceptrū de Iuda ⁊c̄ ut habet̄ i libro
Iana · In qua orōne pro perſeuerancia regni iuda orabat
et etiā ꝓ aduentu meſſie ibi cū dicit̄ donec veniat qui mit-
tendus ē · Et de illo verificat̄ · ſurgit leo de tribu Iuda · Et
ſic habes ꝙ ymagines ponebant̄ a veteri lege i loco ſanctiori
et etiam rōnes quas petis · ⁊ Saulꝰ · ⁊ · Si in ſculptili-
bꝰ ſeu ſimulacris nō ꝓhibeat̄ factio ſȝ ſola adoracō ſufficiſſȝ
hoc ſolū ꝓhibere dicendo nō adores ſcl̄ptilia neqȝ colas ea ·
ſupfluū fuit ergo dicē non facies tibi ſculptile ſi factio ſola
ſculptiliū non eſſet ꝓhibita · ⁊ Paulꝰ · ⁊ Non eſt ſup-
flua illa ꝓhibicio de faccōe ſculptiliū quia qui facit ſculpti-
le et illud adorat ē tranſgreſſor duoꝝ pceptoꝝ · Si at̄ adorat

ſculptilia iã facta que ipſe non fecit eſt tranſgreſſor vnius
p̄cepti tm̄ · Qui autē facit ⁊ nō adorat nec cū intencione ado-
randi hoc facit nō eſt tranſgreſſor alicuiꝰ p̄cepti · Et ſic habes
planū ſenſū harū ꝓhibicionū ex quo nō potes nos arguē de
earū tranſgreſſione · Simulacra enī et ymagines que cōiter
ſūt in oratorijs nr̄is non adorant̄ neq; colunt̄ ut deus · ſed
ſūt principalit̄ ad hoc ut hoīes ꝑſertim ſimplices ad memo-
riam reducant geſta ſeu facta ſctōꝝ v̓tuoſa ſeu meritoria
ut inde excitent̄ ad laudem dei et ad eoꝝ imitacōꝫ · hoc enim
eſt ꝑutile cōiter deſiderantibꝫ iuſte viuere vnde yſaie · li · capi
tulo · audite me q̄ ſequimī iuſticiā et querētes dn̄m intuemī
abrahā patrē veſtrū ⁊c̄ · Si igit̄ ꝯſiderari ſeu intueri abrahā
oculo mentali conſulit̄ ſeu precipitur a ꝓpheta ad ipiꝰ abrahe
imitacionē depingē abraham cum imolacōne yſaac ꝑutile
eſt ad reducendū memorie virtutē ipſius abrahe et eiꝰ obe-
diēciā ad deū · Ex viſis enī ſcd̄m phm̄ mouet̄ animꝰ · vnde
ad iſtum finem ymagines ſanctoꝝ in eccleſijs nr̄is ponunt̄
· ſ · ut eoꝝ oꝑa v̓tuoſa memorie reducant̄ ut ꝑ hoc ꝓuocent̄
hoīes ad ſctōꝝ ymitacōꝫ · Non autē ponunt̄ ymagines pre-
dicte ad hoc ꝙ adorent̄ ut deus · Saulꝰ · Et ſi nō
ponant̄ ymagīes in oratorijs vr̄is ꝓut tu aſſeris ad hoc ꝙ
adorent̄ · adorant̄ tamen de facto ut eſt maīfeſtum · et ſic eſtis
tranſgreſſores p̄dicte ꝓhibicōis diuīe in decalogo ꝯtente ⁊
hoc cōit̄ et frequent̄ · Paulꝰ Non oīs adoracō facta
creaturis ē ꝓhibita ſ; ſola adoracō illa que ſoli deo debetur
que apud nos vocatur adoracō latrie · Si enī nulla adoracio
poſſet licite creaturis fieri abraham amicus dei nō adoraſſet
ethēis quod tamen legit̄ feciſſe geñ · xxiij · neq; dauid qui fuit
ſctūs adoraſſet Saulē quod tamē fecit ut habet̄ · i · Re · xxiiij ·
Et ſic de multis alijs · Ex quibus conſtat ꝙ aliqua adoracō
poſſit fieri creaturis · Et t'lis adoracō apud nos vocat̄ adora
cio dulie · adoracio tn̄ latrie ſoli deo eſt exhibenda · nō aūt crea
turis ī quantū ſūt create · Et iō adoracō quā nos exhibemꝰ
ſctōꝝ ymaginibꝫ nō eſt ītelligenda adoracō latrie ſ; adoracō
dulie q̄ creatis excellētibꝫ poſſ; ſm̄ pctō exhiberi ut patꝫ exem
plis ſup̄dictis Saulꝰ Video ꝙ īdifferent̄ adoratis deū
et ſctōꝝ veſtroꝝ ymagines ⁊ quod deteriꝰ eſt crucē ⁊ ymagi-
nes crucifixi vr̄i ſūma adoracōe adoratis ut eſt manifeſtū ·
Paulꝰ · Ut clariꝰ iſta intelligant̄ ſcire debes ꝙ

adoracio latrie pn̄apalit̄ ꝯſiſtit in corde · ſ · cum homo cordia⸗
lit̄ ſe ſubiciat deo adherendo ei tanq̄ȝ p̄me veritati i credendis
et tradendo ſe ſuis obſequijs ſeu preceptis in agendis · quod
quidē vere fit cum homo timorē dei filialem ſeu ſc̄m in corde
habet · de qua vera adoracōe dicit pſalmiſta · adorabo ad tem⸗
plū ſanctū tuū in timore tuo · talis enī adoracō mentalis cū
timore dei ſancto qui ꝑmanet in ſeculum ſeculi fit et in hoc
pn̄apalit̄ conſiſtit vera adoracō · Et q̄a natāli eſt hoī ſigni⸗
ficare concept⁹ ſuos interiores ꝑ aliqua ſigna exteriora · vn̄
ph̄s in p̄mo periarmenias · voces ſūt eaꝝ que ſunt in anima
paſſionū note Ideo oportuit ut adoracō mentalis que pn̄a⸗
palis eſt ꝑ aliqua ſigna exteriora manifeſtaret̄ utputa ꝑ in⸗
clinacōes corꝑales uel genuflexiones et huiōi · que quidem
ſigna exteriora non eadē ſunt apud nos oīs nec vbiq̄ȝ et
ſemꝑ ſed diuerſa ſm̄ diuerſitatem tempoꝝ et regionū · voces
enī ſeu locucōnes diuerſe ſm̄ diuerſitatē linguaꝝ in diuerſis
temporib⁹ ſeu regionib⁹ idem conceptus ſeu ſimiles ſig̃nt
⁊ ſic eſt de adoracōib⁹ exteriorib⁹ · ſ · ꝙ licet adoracō mentalis
ſup̄dicta eadē ſit ſeu eiuſdē rōnis apud oīs · Adoracō tam̄
exterior que interiorem ſig̃t adoracionē non eſt eadē ſȝ diuer⸗
ſa ſm̄ diuerſitatē tempoꝝ et regionū · Conſtat autē ꝙ reue⸗
rencia que erat exhibenda locis ſacris tp̄e antiquo ſignifica⸗
bat̄ ꝑ āmocionē calciamentoꝝ ut habet̄ exo · iij · ⁊ Joſue · v ·
ꝙ a magnis iā temporib⁹ talis reuerencia exterior non ex⸗
hibet̄ locis ſacris · Racio hui⁹ diuerſitatis ē quia ſigna exte⸗
riora nō natāliter ſȝ ad placitū ſig̃nt conceptus interiores
⁊ iō talia ſigna exteriora frequent̄ variant̄ · vnde in ꝓpoſito
inclinacōnes corꝑales ſeu genuflexiōes que forte aliquādo
ſignificabant adoracionem latrie interiorē iam a magnis
temporib⁹ non ꝓprie hoc ſig̃ficāt ſed cōiter adoracionē cōem
tam latrie q̄ȝ dulie · et iō licite pn̄t fieri tales adoracōes exte⸗
riores creaturis excellentib⁹ ut ſanctis et etiā potentib⁹ · ſal⸗
ua tamen rectitudine intencionis in conceptu interiori ſm̄
quā nunq̄ȝ adoracō latrie ſup̄dicta debet fieri niſi ad ſolum
deum · et hoc obſuat̄ ſeu ſemꝑ debȝ obſuari apud catholicos
⁊ ſic non deberet notari de tranſgreſſione ꝓhibicōis p̄dicte
ſcilicet neq̄ȝ adorabis ea ⁊c̄ · ℞ Saulus · ℞ Quid dicis
de adoracōe crucis et crucifixi que ut audiui a doctorib⁹ tue
gentis adorant̄ adoracōe latrie · et tamen conſtat ꝙ non ſūt

dij · ergo per talem adoracionem manifeſte tranſgredimini
ꝓhibicionē decalogi dicentis nō adorabis · Paul⁹ ·
In qualibet ymagine pñt duo ꝯſiderari · vnū eſt quid eſt
illa ymago ſcḋm ſe · Aliud ṽo quid rñtat illa ymago · ṗmo
modo crux vl' crucifix⁹ ligne⁹ ſeu metallin⁹ et huiōi nō ado-
ranť nec debent adorari cū ſcḋm ſe non ſūt aliud ñ res elemen-
tares et corruptibiles · Scḋo modo ſūt adoranda adoracōe la-
trie · repſentant eni deum crucifixū de cui⁹ deitate tractandū
eſt inť me et te ut dictū fuit ſupra in multis locis · vñ pſup-
poſito ꝙ crucifix⁹ ille quē repñtant eſt ver⁹ deus maifeſtum
eſt ꝙ illa ymago ipm repñtans in quantū talis eſt adoran-
da ut ipe deus eodem eni motu moueť anim⁹ in repñtantē
et in repſentatū inquantū ſcḋo modo ſupdicto ꝯſiderať ·

¶ Capitulū · xiiij · In quo oſtendiť ꝙ fideles xp̄i non ſunt
tranſgreſſores pcepti de obſuacōe ſabbati prout hebrei falſe
eſtimant ⁊ ꝙ dies dñica ſucceſſit ſabbato ī hac obſuacōe ·

Saulus

Puriſſimū eſt quod pſupponis · ſ · ꝙ deus ver⁹ eſt ſeu fu-
it crucifixus · Sꝫ quia de hac deitate tui meſſie te aſſe-
ris tractatur placet m̄i tolerare donec illud inť me
et te tractet · Sed ad pñs ⁊ ſi de fabricacōe et adoracōe yma-
ginū aliq̄liť poſſis euadē nl'a tñ ꝯgiuſacōe celare poſſes qn
eſtis maifeſte trāſgreſſores pcepti ḋ ſabbato qḋ eſt q̄rtū pcep-
tū decalogi apud nos · Terciū ṽo apud vos apud oīs tam
vltimū pceptū eſt ṗme tabule in qua pcepta ordinancia ad
deum ponunť · Conſtat tñ ꝙ omnia opa ſeruilia tā mecha-
nica q̄ꝫ alia in die ſabbati opamini nulla mencōne facta de
ſcītate illi⁹ diei tam ſolemniť in decalogo data ⁊ multipli-
citer in pentateuco et alijs libris ꝓphetalibus repetita ·
Paulus · Obſeruacioni ſabbati ſuccedit apud nos
obſuacio dñice diei · ī qua nullū opus ſeruile licitū eſt facē ·
nec mechanica opa ſeu laborioſa opari ſed eſt dies aſſigna-
ta ad vacandū deo obmiſſis ſollicitudinib⁹ mūdanis ī alijs
dieb⁹ conſuetis et ſic non ſum⁹ hui⁹ pcepti tranſgreſſores ſꝫ
potius pceptū illud impleť pſertim p deuotos fideles qui in
feſtis ſeu diuinis ſolemnitatib⁹ nō in vanitatib⁹ ſeu theatris
occupanť ſꝫ diuinis laudib⁹ atqꝫ ſermonib⁹ vacant · Illi autē
qui p oppoſitū in hijs diuinis feſtis ſe hñt non ſunt dicendi

ſabbatorum obſeruatores apud te nec etiam apud nos·
Saulus· Obſuacio dñice diei q̄ apud vos ꝯſueuit
fieri non poſſet de iure dĩno ſuccedē obſuacõi ſabbati in de:
calogo contenti ꝓpter duo· ṗmũ quia dies ſabbati ꝑ̄apitur
fieri in die·vij·ut exꝑ̄ſſe habet̄ exo·xx·et deutro·v·capitl'is
⁊ in m'ltis alijs locis·dñica autē dies eſt octaua·⁊ ſic deficis
maīfeſte ī obſuacõe huiꝰ ꝑ̄cepti quantũ ad obſuacõis tꝑs·
Scõm quia in obſuacõne ſabbati ꝓhibent̄ multa exꝑ̄ſſe in
lr̄a a quibꝫ in dñicis diebꝫ non abſtinetis ut de coctio ciborũ
⁊ itineracõ que ꝓhibent̄ exꝑ̄ſſe ī ſabbato ut habet̄ exo·xvj·
Sil'r et in cendē ignem que ꝓhibent̄ in ſabbato ut habetur
exo·xxxv· vnde dato ꝙ obſuancia dñice diei ſuccedēt obſer:
uacõi diei ſabbati·adhuc deficitis in eiꝰ obſuacõe facientes
illa que exꝑ̄ſſe ꝓhibent̄ fieri in ſabbato· Paulꝰ·

Circa ꝑ̄ceptũ de obſuacõe ſabbati ꝯſiderare debes ꝙ hoc ꝑ̄
ceptũ ad lr̄am intellectũ non totũ eſt morale ut ſic ſemꝑ ob
liget ſm ſe totum·ſed ꝑtim eſt morale et ſic obligat etiam ī
noua lege ſicut ⁊ cetera ꝑ̄cepta legis moralia·ꝑtim uo ceri:
moniale et ſic nõ obligat ī lege noua ſicut nec alia cerimo
nialia quoꝝ obligacio ut ſuꝑ̄dictũ eſt t̄minat̄ ſm duracõeꝫ
moſaice legis· Illud eni eſt morale in hoc ꝑ̄cepto·ſ·ꝙ homo
deputet aliqḋ tempꝰ rõnabile ad ſpũalē refectiõeꝫ qua mens
hois in deo reficiat̄·ſicut deputat̄ aliquod tꝑs ad corꝑalē refec
cionē·uel ad alia humano corpori neceſſaria· et hoc manet
tꝑe noue legis in obſuacõe diei dñice· que quidē dies depu:
tata eſt ad hoc ut homo vacet ab omni opere ſeruili ut ī deo
ſpũs reficiat̄·et hoc ſufficit ad moralitateꝫ huiꝰ ꝑ̄cepti obſer:
uandã·Cerimoniale aũt in hoc ꝑ̄cepto eſt det̄minacõ temꝑis
in diē ſeptimã ⁊ quantũ ad hoc nõ obligat hoc ꝑ̄ceptũ in le:
ge noua ſicͭ nec alia cerimõialia moſaice legis ut ſuꝑ̄dictũ
eſt· Et iõ ad vacacõꝫ ab oꝑibꝫ ſuilibꝫ et refectõꝫ mentis in
deum deputata fuit dies dñica ex inſtitucõe eccleſie et ꝯſue:
tudine ꝑp'li xp̄iani·que quidē dies ſm ſtatũ noue legis fuit
tempꝰ congruũ ad huiõi obſuacõꝫ magis q̄ꝫ dies ſeptima·
Saulꝰ· Q alia dies ꝑ̄ter diē ſeptimã inſtituta ſit
ſeu deputata ad dei obſequiũ in loco ſabbati ſicut dies ſab
bati reddat̄ ꝓphana ⁊ non ſancta ſicͭ tu aſſeris nullo modo
pt̄ fieri ꝓpter duo·ṗmũ quia deꝰ ipſe benedixit et ſctificauit
diē ſeptimã·ſ·die ſabbati geñ·v·capitl'o· Et hec fuit ṗma

ꝯſecracō ſeu ſctīficacio a deo facta licet enī deus in opib⁹ ſex
dieꝝ legat̄ aliquas creat̄as benedixiſſe ut aīalia et hoīeꝫ· nō
tamē legit̄ aliquā benedixiſſe et ſctīficaſſe niſi diē ſeptimā
·ſ·ſabbati · Sanctificacō autem cui⁹cunqꝫ rei ꝯſiſtit in eius
deputacōe et applicacōe ad diuina obſequia · vnde nūi ·xvj·
capit̄lo ꝺ deo dicit̄·Et ſctm̄ applicabit ſibi · Null⁹ aūt poſſꝫ
amouē hanc ſctīficacōꝫ quā deus ipſe ſctīficauit ut patet de
ſe· 2⁹ quia rō hui⁹ ſanctificacōis a deo aſſignata adhuc ma
net in eodem vigore ſicut tūc· que quidē rō exp̄mit̄ ibidem
·ſ·geñ·ij·vbi ſic·Et bn̄dixit de⁹ diei ·vij ·⁊ ſctīficauit illū
quia in ip̄o ceſſauerat ab vniuſo ope ſuo quod creauit·Que
quidē racio hui⁹ ſctīficacōis eiuſdē efficacie ē etiā poſt aduen
tū meſſie ſicut p̄us·et iō manē debet ei⁹ efficacia· Paul⁹
Ad p̄mū rn̄deo ꝙ nō eſt incōueniens ꝙ aliq̄ res a deo
ſctīficate reddant̄ ꝓphane ⁊ eis ſuccedant in ſctītate alie res
p̄mogenita enī fuerūt a deo ſctīficata ut habet̄ exo·xiij ·et
loco eoꝝ fuerūt a deo ſctīficati leuite·vn̄ nūi·iij·Locutus eſt
dn̄s ad moyſen dicēs· Ego tuli leuitas a filijs iſrl' ꝓ omni
p̄mogenito in filijs iſrl'·erūtqꝫ filij mei leuite mei ⁊c̄·Et ſic
patet ꝙ ſctīficacio p̄mogenitoꝝ ꝑ deū facta tranſlata fuit in
leuitas·Et ſimilit̄ intelligendū eſt de tranſlacōe ſabbati·
Saulus· Ꝙ ſanctificacō a deo facta tranſeat de vno ī
aliud ſic ꝙ vna res ſuccedat alteri in ſctīficacōe nō eſt incō=
ueniens ſi vtrūqꝫ fiat ꝑ diſpoſicōꝫ diuinā ſicut eſt de p̄moge=
nitis et leuitis ꝑ te allegatis· ip̄e enī de⁹ qui ſctīficauit p̄mo=
genita tranſtulit eoꝝ ſanctificacōꝫ ad leuitas ꝓut patet per
auct̄es ꝑ te allegatas· Sꝫ nō ſic eſt de ſabbato quod de⁹ legit̄
ꝑ ſe ſanctificaſſe ·et nuſq̄ꝫ legit̄ ſctītatē ſuā deum trāſtuliſſe
in diē dominicā· Ꝙ autē dicis hanc tranſlacōeꝫ fuiſſe factā
ex inſtitucōe eccleſie tue· et ꝯſuetudine ꝑpl'i xp̄iani maīfeſtū
eſt nō valē· Inſtitucōnes enī humane ſeu ꝯſuetudines non
poſſunt diuinā legē ſeu ſctīficacōꝫ tollere ut eſt manifeſtum
Paulus· Preceptū de ſctīficacōe ſabbati quantū
ad eius moralitatē non obligat ad obſ̄uacōꝫ certe diei pl⁹
q̄ꝫ alteri⁹ ſꝫ ſolū ad aliquē diē·et ideo inſtituta aliqua die ad
huiōi ſctīficacōꝫ p̄ceptū implet̄ ꝓut ē morale ·vn̄ eccleſia
non amouit ſctītatem a die ſabbati ·ſꝫ hec ſctītas īquantū
fuit cerimonialis quo ad determinacōeꝫ certi tp̄is fuit amota
ſicut et alia cerimonialia· Inſtitucio autē diei dn̄ice ꝑ eccīaꝫ

et ꝯſuetudinē xp̄ianam obligat ad dn̄ice diei obſ̄uacionē·
et in hoc eccleſia quod nō tollit diuinā legē· qđ patet ꝑ tale
exemplū· deus enī mandauit decimas dari de aīalibꝫ naſcen
tibꝫ· quod quidē p̄ceptū obligat ad hoc ꝙ homo det de decem
agnis vnū· ſ· iſtū uel illū non tn̄ obligat aliq̄ꝫ eoꝝ determi
natū· Si autē homo vnū eoꝝ detminatū aſſignet et ſeparet
pro decima tūc ille agnꝰ ex tali aſſignacōe humana eſt ſctifi
catus tanq̄ꝫ decimatꝰ deo· non tn̄ ex vi p̄cepti quia ex ſolo p̄
cepto nullꝰ agnꝰ detminatꝰ erat dandus in decima ·et ſic in
ꝓpoſito· Saulꝰ· Exemplū tuū nō applicat̄ ꝓpoito
Nam deꝰ certā diē ſctificauit· ſ· illā ſeptimā ī qua requie-
uit ab opibꝫ ſuis· et ideo talis ſctificacio non pt̄ amoueri ab
eodē die ꝑ humanā inſtitucōꝫ· In decimis autē nō detminat̄
a deo que ſit illa ꝑs que in decimā eſt aſſignanda ſꝫ hoc relin
quit̄ humane aſſignacioni· Et iō ꝓprius accipit̄ exemplū ad
ſctificacōꝫ ſabbati de ſctificacōe p̄mogenitoꝝ in qua deus de
terminauit ꝙ p̄mū apiens vuluā eſſet ſctificatū ⁊ illud nō
poſſit in aliud mutari et ſic intelligi oportet in ſabbato in q̄
deus certā diem aſſignauit que nullo modo īſtitucōe huma
na mutari debet· Paulꝰ· Si bn̄ ꝯſideras diē illā
quā deus ſanctificauit fuit p̄mū ſabbatū in quo deus primo
ceſſauit ab opibꝫ et illa non pt̄ mutari ſeu amota fuiſſet
alia uo ſabbata ſequencia nō ſic fuerūt a deo ꝓprie ſctifica-
ta ſm̄ ſeipā· ſed in ſignū p̄oris ſabbati a deo ſctificati· vnde
cū dixiſſet exo· xxxi· Cuſtodiūt filij iſrl' ſabbatū ⁊c̄ ſubdit
pactū eſt ſempiternū int̄ me ⁊ filios iſrl' ſignūq̄ꝫ ꝑpetuū· ſex
enī diebꝫ dn̄s fecit celū et terrā et in· vij· ab ope ceſſauit· Ex
q̄ patꝫ ꝙ ſabbata q̄ fuerūt pꝰ p̄mū ſabbatū nō fuerūt ſctifi-
cata nͥ ī ſignū p̄oris· qđ quidē ſignū ꝑficit̄ ꝑ hoc ꝙ vna certa
dies detmiata pꝰ ſex dies aſſignet̄ nͥ ī ſignū p̄mi ſabbati in
quo deꝰ requieuit· ad qđ quidē ſignū ſatis ſufficit dies dn̄ica
aſſig̃ta ꝑ eccleſiā ad vacandū deo poſt ſex dies ad labores hu
manos deputatos· vn̄ p̄mū ſabbatū quod legit̄ in deſ̄to cele
bratū fuit ſeptimꝰ dies a deſcenſu māne· qui quidē deſcenſus
nō legit̄ fuiſſe ī p̄ma die ebdomade· Saulꝰ· Non
ſufficit ad hoc ſignū dies dn̄ica ꝑ tuā eccleſiā aſſig̃ta ·hec enī
dies ē· viij· a p̄ma die in qua deus incepit opꝰ creacōis nō
autē ſeptima· deꝰ tn̄ ſeptimā ſanctificauit· Cuiquidē diei ſcti
ficate correſ̄ndent oīa ſabbata ſequēcia ſucceſſiue· oīs enim

ſūt ſeptime computando ab exordio mūdi. Paulus.
¶ Si bene ꝯſideras p̄mū ſabbatū quod legit̄ in deſerto cele=
bratū nō fuit ſeptīa dies corrn̄dens p̄mo ſabbato quod fuit
in mundi exordio ꝓut tu dicis ſʒ fuit ſeptima dies a deſcen=
ſu māne. qui quidē deſcenſ⁹ nō legit̄ incepiſſe in p̄ma die eb
domade ut ſic ſeptima dies computata a p̄ma die deſcenſus
māne concurrat cū die ſabbati ī p̄mo ex ordio ſanctificati.
ymmo ꝓbabili⁹ poſſet dicī q̄ dies p̄ma ī qua māna deſcēdit
non fuit p̄ma dies ebdomade q̄ dicit̄ vna ſabbatoꝝ. Nam
in p̄mis veſperis illi⁹ diei deſcendit coturnix et ſaturati ſūt
carnib⁹ ut legit̄ exo. xvj. Conſtat autē q̄ ſi illa veſpera eſſet
veſpera ſcd̄a diei ſabbati. non eſſʒ eis licitū occidē coturnices et
parare eas. Ex quo patet q̄ dies immediate p̄cedens deſcen=
ſū māne nō fuit dies ſabbati. ⁊ ꝑ ꝯſequens p̄ma dies ī qua
māna deſcendit nō fuit vna ſabbatorum. Ex quo patet q̄
p̄mū ſabbatū in deſerto celebratum. nō fuit corrn̄dens p̄mo
ſabbato qd̄ a deo fuit ſc̄tificatū. Ex q̇b⁹ ſequit̄ q̄ in obſuacōe
p̄cepti de ſabbato ſuffiat obſuare ſeptimā diē poſt ſex dies
laboris etiā ſi nō corrn̄deant ad p̄mū ſabbatū mūdi. Quod
etiā patet in ſabbato terre de quo leuit. xxv. Sabbatizet t̄ra
ſabbatū dn̄o ſex ānis ſeres agrum tuum ⁊c̄ ſeptimo autem
anno ſabbatū erit terre requiecōis dn̄i. Idem de ſabbato re=
miſſionis deutro. xv. In quib⁹ manifeſtū eſt q̄ talia ſabba=
ta non corrn̄dent p̄mo ſabbato mundi quod a deo fuit ſc̄ti=
ficatum. Non enī deus ī ſex annis creauit mundū et in ſep=
timo requieuit. corrn̄dent tn̄ in rōe ſeptenarij. ſ. in memoriā
creacōis mundi hn̄dā. In q̄ deus poſt ſex dies opacōis q̇euit
ī ſeptimo. et ſic p⁹ ſex ānos culture ī ſeptimo requiei terre uł
remiſſionis debitū et hoc ſuffiat obſuare ob memoriā crea
cionis mundi habendā ſine hoc q̄ ſabbata corrn̄deant p̄mo
ſabbato ſc̄tificato ꝓut tu eſtimas Saulus. Scd̄m
te ſufficēt ad obſuandū ſabbati cōputare ſex dies īcipiētes
a quacūqʒ feria ſiue eſſet p̄ma ſiue ſcd̄a et huiōi et obſuare
ſeptimū diē tanq̄ʒ ſabbatum quod eſt abſurdū quia ſic vn⁹
celebraret ſabbatum in die lune. ⁊ alius in die martis.
¶ Paulus. Si ꝯtingēt q̄ aliquis homo exn̄s in ꝑtibus
valde remotis uel ex aliqua alia cā neſciret neqʒ poſſet ſcire
que dies eſſet dies in qua tota cōitas celebraret diē ſabbati
teneret̄ p⁹ ſex dies laboris qualitercūqʒ cōputatos celebrare

ſeptimū diē ut ſabbatū et ſic determinat᷒ a doctoribꝫ tuis ꝓut
Rabimoyſ· in libro ſuo deutro· titulo de ſabbato ponit· Sed
ſcientibꝫ computacōꝫ cōem tocius plebis nō licet aliā ſibi fa
cere ſeorſū ſꝫ obſuare ſabbatū ab omnibꝫ celebratum aliter
enī eſſet magna ꝯfuſio et diſſenſio in celebracōe ſabbati·
Saulꝰ· Quare ergo fideles tui fecerūt ſibi nouā cō=
putacionē incipiendo computare ſex dies opacōes a ſecūda
feria ut ſic ſabbatum celebrarent in die dñica· cum tamen
tpe tui meſſie computabant᷒ hij ſex dies a die dñica que di
cit᷒ ꝑma ſabbatoꝝ ut ĩ multis locis patet tui euangelij· vñ
igit᷒ ꝓceſſit talis nouitas in hac cōputacōe cum ipi ſciebāt
computacōꝫ ebdomade cōem tociꝰ plebis· et ſic non licebat
eis facē aliā nouā ſꝫ ſuare ſabbatū ab oibꝫ celebratū ex hac
enī nouitate ſequit᷒ magna ꝯfuſio et diſſenſio ut tu dicis in
huiōi Paulꝰ· Racio aūt quare dies dñica ſucceſſit
in obſuacōe ſabbati talis eſt· nā obſuacio ſabbati nō ſolū
fuit in memoriā creacōis mūdi ꝓut exo· xx dicit᷒ ſed etiam
in memoriā eductōis de ſuitute egipciaca ꝓut habet᷒ in deca
logo repetito deutro· xv· vbi ſic dicit· Memento ꝙ et ipe ſer=
uieris in egipto· ⁊ eduxerit inde te dñs deus tuꝰ ĩ manu forti
et brachio extento· Jdcirco ꝑcepit tibi ut obſuares diem
ſabbati· Sed conſtat ꝙ in diebꝫ meſſie nō erat facienda me=
moria de eductōe egipti ꝓpter reuerenciā maioris liberacōis
que ꝑ meſſiā erat facienda· vnde Jere· xvj· Ecce dies veniūt
dicit dñs et non dicet᷒ ultra venit dñs qui eduxit filios iſrl'
de terra aquilonis ⁊c̄· Que quidē ꝓphecia nō poteſt verificari
de tpe liberacōis a captiuitate babilonica ꝓut quidā erronee
putauerunt· nam in templo ſcdo celebrat᷒ agnus paſcalis
in memoria liberacōis ab egipto ut patet ĩ libro talmudico
qui dicit᷒ pethaym vbi tractat᷒ de agno paſcali· ſꝫ ĩtelligēda
eſt neceſſario de tpe meſſie in quo iſrl' erat liberandꝰ a multo
maiori ſuitute qꝫ a ſuitute egipciaca· intm̄ ꝙ iā redempcio
egipciaca non erat rememoranda· vnde quia ſabbatū ꝑmū
·ſ· antique legis in memoriā eductōis de egipto in ꝑte erat
celebratū· que quidem memoria erat caſſanda tpe meſſie ut
dictū eſt· Jdcirco tranſlatū fuit de die illa· vij· ad ſequentē
diē· Et hoc ꝯuenient᷒· Nam ꝑma ſabbati eſt· viij· cōputādo
a ꝑmo dieꝝ oim· Sex autē dies opacionī ſignt ſm oms pñs
ſeculū in quo nos oportꝫ laborare· qd quidē ſeculū diuidit᷒ ĩ

ſex etates hui⁹ mundi ꝑut Rabi moyſes Gerundeñ ponit
in ꝓhemio geñ· Sabbatū uo ſignificat ſeptimā etatē que ē
ſeculū futuꝝ ī quo aīe beatoꝝ in deo requieſcunt quod docto-
res tui Talmudici vocant ſeculū· quod totū eſt ſabbatū·
Octaua uo dies· ſ· dñica ſigt octauam etatē· ſ· reſurgenciū·
que quidē reſurrectio incepit a nr̄o meſſia ī vna ſabbatoꝝ
que ē dies dñica· Et iō ꝓprie et rōnabilit̄ celebritati ſabba-
tine ſucceſſit celebritas dñice diei ex inſtitucōe eccleſie et cō-
ſuetudine ppl'i xp̄iani· In hoc etiā celebrat̄ mēoria creacōis
mundi· Nam in qualibet ſeptimana vna tm̄ dies celebrat̄·
et ſic memoria creacōis mūdi ī qua ſex dieb⁊ deus fecit oīa
et in vij· quieuit maīfeſte ꝓteſtat̄· Et iteꝝ quia dies dñica ē
viij· a p̄mo dieꝝ oīm ⁊ ī ip̄a reſurrectio incepit ut dictū ē·
et ſic in eodē reſurrectio celebrat̄ in qua eſt vltima et ꝑfecta
requies· Saulus· Quicquid ſit de iſta ſucceſſiōe vni⁹
ſabbati ad aliud· quid potes dicē in modo obſuacōis in quo
dies dñica debuiſſet ſuccedē ſm te et tn̄ non ſic fit· nam oꝑa
que exp̄ſſe ꝓhibent̄ et ꝓhibebant̄ in ſabbato ut habet̄ exo·
xvj· et in alijs locis tanq̄ꝫ licita nō veremini facē in diē dñi-
cam quā ſuccedē aſſeritis ſabbato· Paul⁹· Opera q̄
ꝓhibent̄ in lege fieri in ſabbato ut decoctio ciboꝝ et egreſſio
de loco et huiōi maīfeſte ꝑtinent ad cerimonialia que ī lege
noua nō obligant ut dictū eſt ſup̄· Illud aūt eſt morale in
obſuacōe ſabbati· ſ· ceſſare ab oꝑib⁊ ſeruilib⁊· Que quidem
oꝑa ſeruilia ꝓprie intelligunt̄ oꝑa peccati· nam ut oſtenſū eſt
ſup̄ ſubiectio ſpūalis ꝑ quā hō ſubdit̄ pcc̄o maior eſt q̄ꝫ ſuit⁹
corꝑalis· vnde facē oꝑa pcc̄i in die dñica graui⁹ eſt q̄ꝫ in die
ꝓphana· dicunt̄ etiam oꝑa ſeruilia opera quib⁊ vn⁹ homo ſer-
uit alteri· Et hec ſūt oꝑa corꝑalia que ſi ſūt talia ut impedi-
ant applicacōꝫ hōis ad diuina non ſūt licita in lege noua q̇a
ꝯtrariant̄ obſuacōi ſabbati que ꝓprie ꝯſiſtit ī vacando deo·
oꝑa aūt corꝑalia que deſuiunt hoīm neceſſitatib⁊ cōib⁊ ⁊ nō
ꝯtrariant̄ p̄dicte obſuancie ut decoctio ciboꝝ et huiōi· nō in-
telligunt̄ur prohibita niſi cerimonialiter· Et iō in lege no-
ua non obligant quia talium duracio non tranſit vltra ſe-
culum moſaice legis ut iam dictum eſt·

¶ Capitulū· xv· In quo oſtendit̄ q̄ preceptum de circum-
ciſiōe corꝑorali nō obligat fideles xp̄i ſic iudei falſi eſtimāt·

ſʒ ceſſat cum alijs cerimonialib⁹ veteris legis·

·Saulus·

Circumciſio que fuit data abrahe et ſemini eius non ſubiacet ſeculo moſaice legis ī duracōe· Nam abrahe data fuit ꝑ magnū temp⁹ ante datōnē legis moſaice geñ· xvij· vñ nec debʒ computari cū cerimonialib⁹ moſaice legis in duracōe· ſʒ eius duracio manere debet durante fide abrahe cui data fuit in ſignū federis· que quidē fides abrahe adhuc durat ſm te· Et ideo manifeſtū eſt ꝙ fideles tui p̄cepti de circūciſiōe ſūt tranſgreſſores ·ꝑſertim cū mḡr tuus circūciſus eſt et etiam apl's tuus poſt paſſiōeʒ ipſi⁹ tui meſſie circumcidit quēdam ſuū diſcipl'm· Ex quo patet manifeſte ꝙ circumciſio durare nō debet etiam poſt tuā legē nouam·

Paulus· Verū eſt ꝙ circumciſio data fuit abrahe et ſemini eius in ſignū federis nō in iuſtificacōʒ· non enī abraham ꝑ circumciſiōʒ iuſtificat⁹ eſt nec etiā ꝑ circumciſiōeʒ eſt deo confederat⁹· nam ante circumciſiōʒ fuit ꝑ fidē iuſtificatus ut habet̄ geñ· xv· vbi dicit̄ de eo· credidit abraham deo et reputatū eſt ei ad iuſticiā· Et de eo ſic iuſtificato legit̄ ibidē· In illa die pepigit dn̄s cum eo· ſ· abrahā fedus ⁊c̄ Ex quo patet quod dictū eſt abrahe ſc· iam iuſtificato et cōfederato cū deo data fuit circumciſio ī ſignū huiꝰ federis· et hoc eſt quod dicit̄ geñ· xvij· Circumcidetis carnē p̄pucij vr̄i et erit ſignū federis int̄ me et vos· vñ non eſt incōueniens ut manēte fide abrahe ſignū ceſſet ſi cā ſubſit rōnabilis· non enī ī ſigno p̄dicto iuſticia abrahe ⁊ ſeminis eius ꝯſiſtit ſʒ in fide ipſius·

Saul⁹· Non video que ul' qualis eſſet rō qua ſignū ꝑ ipm̄ deum abrahe datū ceſſare debeat manente re pn̄cipali cui⁹ ſignū ē· ſ· fides· Paul⁹· Eadē cauſa qua cerimonialia moſaice legis debuerūt ceſſare poſt aduentum meſſie ut dictum fuit ſup̄ ꝑ eandē debuit circumciſio ceſſare· Nam p̄ceptum de circumciſione manifeſtū eſt nō eſſe morale· non enī de dictamine naturalis rōnalis eſt ꝙ hō circumcidat ſe in ſignū vere fidei· alias enī noe iuſtus et alij iuſti ſeu ſcti qui p̄ceſſerunt abraham fuiſſent rei quia non fecerūt circumciſiōʒ· vnde hoc p̄ceptū licet datū fuerit abrahe repetitū tamen fuit in lege moſaica int̄ cetera cerimoīalia legis ut habet̄ leuit̄· xij· vbi hoc p̄ceptū ponit̄ int̄ quedā legalia que circa pueꝝ natū debebant fieri· vnde idē eſt iudiciū de oib⁹ illis quantū

ad eoꝝ duracōꝫ·ſ·ꝙ nō debet excedē duracionē moſaice legis
ſuꝑdictam·xp̄s tamē cuſtodiuit hoc p̄ceptum ſicut ⁊ cetera
quia nō venit ſoluē legē ſed adimplē Mathei ·v·capitulo·
Sil'r et paulꝰ circumcidit Timotheū diſcipulū ſuum poſt
paſſiōeꝫ xp̄i ⁊ ante totalē diuulgacōꝫ euangelij·q̄a tempore
intermedio cerimonialia legis potuerūt obſuari ſine peccato
mortali·p̄ſeruam vbi imminebat ꝑiculū de nō obſuando ſicͭ
in diſcipulo illo erat· eo ꝙ eſſꝫ filiꝰ iudee que adhuc nō erat
informata de ceſſacōe legaliū ſicut et mlͭti alij qui tunc erāt
ad fidem conuerſi·paulꝰ tn̄ non circumcidit Titum qui ex
vtroqꝫ parente gentilis erat et iō non iminebat ſcandalum
in eo de omiſſione circūciſionis·Et circa hoc aduertē debes ꝙ
ſicut dictū eſt ſup̄ ꝙ bona ꝓmiſſa ꝑ xp̄m ſunt ſpūalia· Sic
circumciſio in lege xp̄i non ceſſauit ex toto ſed loco circūciſio
nis corꝑalis que ſolū cerimōialis eſt nullā habens vtilitateꝫ
ſpūalem n̄ inquantū ꝓcedebat ex obediencia dei ſucceſſit cir:
cumciſio ſpūalis que accomoda eſt et valde ꝑutilis et ī ſcrip:
turis magis cōmendata· Saulꝰ· Dic que ſit iſta
circūciſio ſpūalis que magis cōmendatͭ in ſcripͭa q̄ꝫ circūciſio
corꝑalis· Paulꝰ In ſcripͭis ſacris legunͭ diuerſe cir
cumciſiōes·quaꝝ quedā ſūt corꝑales quedā ſpūales· Corꝑa:
liū enī vna eſt de qua agimꝰ·ſ·incircūciſio membri virilis de
qua gen̄·xvij·Maſculꝰ cuius ꝑpucij caro circūciſa nō fuerit
delebitͭ aīa illa de ꝑpl'o ſuo·Eſt etiam ſcd̄a corꝑalis·ſ·incircū
ciſio labioꝝ ꝑ quā hō impeditͭ a recta et apta locucōe de qua
moyſes dicebat exo·vj·quō audiet me pharao et ſū incircū
ſus labijs·Eſt etiam tercia incircumciſio ⁊ eſt ſpūalis ꝑ quam
hō impeditͭ a ſuſcepcōne auditꝰ fidei ſeu diſcipline· Et iſta
diciͭ incircumciſio auris de qua Jere·vj · Cui loquar ⁊ conte
ſtabor ut audiat·ecce incircūciſe aures eoꝝ et audire nō pn̄t·
Eſt etiā quarta incircūſio et eſt ſpūalis·et iſta diciͭ incircū
ſio cordis ꝑ quam hō ꝑ iniquas cogitacōes cordis impeditͭ
a dilectōe dei contra quā incircūciſiōꝫ legitͭ deutro·xxx·capi
tulo·Circumcidet dn̄s cor tuū ⁊ cor ſeminis tui ut diligas do:
minū ex toto corde· Conſtat autē ꝙ ex iſtis incircūciſionibꝫ
ſpūales ſūt deteriores·deteriꝰ enī eſt ꝙ homo nō ſuſcipiat fidē
dei uel eius diſciplinā ſeu ꝙ retrahatͭ ab eius dilectōne q̄ꝫ ꝙ
habeat labia impedita a recta locucōe uel membꝝ virile in
circūciſū·vnde Jeremias ꝓpheta increpans ꝑpl'm iſrl'iticū cum

ciis dicebat· Omnes gentes ſūt incircūciſe et omnis domus iſrl' incircūciſi corde· q̄ dicēt iſrl' deterioris condicōis fact⁹ eſt quantū ad incircumciſiōꝫ q̄ꝫ gentiles· Nam gentiles ſunt incircumciſi corꝑalit̄·ſ·in membro virili ſed dom⁹ iſrl' ſunt incircumciſi ſpūalit̄·ſ·in corde per quā impediunt̄ a dīna di‑lectōe et cuſtodia mandatoꝝ dei· Ex quib⁹ habes ꝙ in noua lege licet ceſſauit circumciſio corꝑalis que nō erat in aliquo bona nῑ inquantū ꝑceptā ſucceſſit·tn̄ manet circumciſio ſpiri‑tualis que longe vtilior eſt·ſ·circumciſio cordis· Et nota·ꝙ adminiſtracio circumciſiōis corꝑalis que in tua gente remāſit p⁹ xp̄m adminiſtrat̄ ſic turpit̄ ꝑ doctrinā phariſaicā q̄ eſt val‑de ignominioſa et ꝑter mentē lr̄e veteris teſtamenti·in q̄ ꝑ‑apſ circumciſio ꝑut Raymund⁹ in argumentū in ſua pu‑gione large declarat quod hic cauſa breuitatis ꝑtermittit̄·

¶ Capitulū·xvj·in quo oſtendit̄ quō intelligendū ſit illud verbum malachie vltimo·Mementote legis moyſi ſui mei·

·Saulus·

Nota rō tua ad excuſandū a ꝑcepto circumciſiōis cor‑poralis fiende ī noua lege· fundat̄ pn̄cipalit̄ in hoc ꝙ ꝑcepta moſaice legis·ſ·cerimōialia ⁊ iudicialia nō obligabant in lege noua ſed hoc eſt maīfeſte falſū· Nā· ma‑lachias qui fuit vltim⁹ ꝓphetaꝝ veteris teſtamenti in vltīo capitl'o ſue ꝓphecie vbi agit de aduentu meſſie dicens· Ecce ego mitto angelū meū· Subdit v̄ſus finē illi⁹ capitl'i· Me‑mētote legis moyſi ſui mei quā mandaui ei ī oreb ad omēꝫ iſrl' ꝑcepta cerimonialia ⁊ iudicialia· Ex quo patet ꝙ ꝑcep‑ta iudicialia remanebant aduenientē meſſia et ꝑ ɔſequens cerimōialia· Jdē enī eſt iudiciū de vtriſq; quantū ad hoc etiā ſm te·

Paul⁹·

Ad iſtam auctem r̄ndetur tibi ꝙ aliud eſt dicē ſuate ſeu cuſtodite legem moyſi ſui mei· Et aliud eſt dicē· memētote legis moyſi ſui mei· pmū enī dctm importat cuſtodiā ꝑceptoꝝ legis ad quā requirit̄ facē ea que in lege ꝑcipiunt̄ et vitare ea q̄ in lege ꝓhibent̄· 2⁹ uo dictū importat memoriam legis habendam·ad quā nō requirit̄ ꝑdicta obſuancia ſeu cuſtodia ꝑceptoꝝ·ſꝫ ſufficit hr̄e memo‑riam de lege in mente ad eius ſpūalē intelligenciā ꝑcipiendā· Vnde in hoc loco ꝓpheta ad ſpūalē intelligenciam legis ꝑ ei⁹ memoriam inuitat non autē exhortat̄ ad eius obſuanciam

Si enī ꝓpheta ad obſuanciā legaliū ꝑpetuo exhortaret̃ vtiq̄ʒ
dixiſſʒ· Seruate ſeu cuſtodite legē moyſi quod nō dixit ·ſʒ
memẽtote legis moyſi· in quo intelligit̃ quod dictum eſt
Et nota ꝙ hanc dr̃iaʒ int̃ cuſtodiā ꝑceptoꝝ ⁊ memoriā eoꝝ
habere poſuit Rabi moyſes Gerundēn̄ in expoſicōe ſua ſuꝑ
penthatheucū ſuꝑ illud verbū exo· xx· Mementote ut diem
ſabbati ſctifices· et illᵈ verbū deutro ·v· obſua diē ſabbati
dicens ꝙ p̄mū verbū eſt preceptū affirmatiuū et ſolū impor
tat memoriā ſabbati habendā· Et ſcōm membꝝ ē ꝑceptum
negatiuū de abſtinendis ab omnibꝫ a quibꝫ abſtinendum ē
ī ſabbato· Et ſic p̄dicta auc̃tas Malachie magis facit ↄtra
te· innuit̃ enim in ea quod memoria iudicialiū legis ⁊ huiōi
ſufficit poſt aduentū meſſie ſine eoꝝ cuſtodia· pt̃ etiam aliter
reſponderi ad tuā obiectōʒ· Nam cū malachias licet fuiſſet
vltim⁹ ꝓpheta veteris teſtamenti· fuit tn̄ in p̄mo tempꝛe ſcdi
templi ī quo tempore uſq̄ʒ ad xp̄m fluxerūt pl⁹ q̄ʒ· cccc· āni
In quibꝫ obſuanda erat lex moſaica· vn̄ et̃ ſi dixiſſet ob-
ſeruate legē moyſi hec verba intelligerent̃ implenda ī toto
illo tꝑe q̄dringētoꝝ ānoꝝ quod temp⁹ reſtabat futuꝝ uſq̄ʒ
ad tempus meſſie et in illo tempꝛe in dubie lex moſaica erat
ſeruanda quantū ad oīa in eadē ↄtenta ſicut fuerat ante a
tempore dacionis ipſius legis·

Diſtinctio nona de ſcrutinio ſcripẽaꝝ circa ſacrum
miſteriū ſcte trinitatis et continet ·xvij· capitl'a·
¶ In primo capitulo oſtenditur ꝙ vnitas dei eſt
credenda apud catholicos ꝑut teſtionia ſcriptura-
rū teſtant̃· licet iudei aliter eſtiment de fidelibus·
¶ In ſcdo capitulo oſtenditur ꝙ in diuinis ſm̄ ſcrutiniū
ſcripturaꝝ veteris teſtamenti credendū eſt eſſe aliquā plura-
litatem realiter diſtinctā ſimul cū vnitate eſſencie·
¶ In tercio capitl'o oſtenditur ꝙ auc̃tes veteris teſtamenti
que pl'alitatē diſtinctam in deo eſſe ſimul cū vnitate eſſencie
teſtant̃ non ſunt exponende prout iudei falſe eſtimant ut
veritatem fidei catholice negare poſſint·
¶ In capitulo quarto oſtendit̃ ꝙ ex auc̃tibus ſacris vetis
teſtamēti non tm̄ pl'alitas ſine alicui⁹ nūi detīminacōe deo at-
tribuit̃ ſʒ etiā oñdit̃ in deo eſſe pl'alitas ſub trino nūo·
¶ In capitulo ·v· oſtendit̃ ꝙ etiam a doctoribus antiquis

hebreorum hoc miſterium traditur licet non ita expreſſe ſeu perfecte ſicut a noſtris doctoribus·

¶ In capitulo ſexto oſtenditur ꝙ non repungnat naturali racioni ꝙ vna et eadem res ſit trina et vna·

¶ In capitl'o·vij·oſtendit̄ ꝙ gen̄acio ſeu p̄rnitas et filiacio que in diuinis eſſe dicunt̄ non ſūt intelligenda ẜm modū infimaꝝ creat̄aꝝ ſꝫ ẜm ſil'itudinē ſupnaꝝ ſ·intellectualiū a q̇bꝰ eē ſil'itudo accepta deficit a rep̄ñtacōe pfeca diuinoꝝ·

¶ In capitl'o·viij·oſtendit̄ ꝙ p̄mo in hijs pcedendū eſt ut p ſcrutiniū ſcript̄aꝝ cognoſcamꝰ an in diuinis ſit generacio Et deinde an hec veritas in ſacra ſcript̄a repta poſſit p rōes humanas impugnari·quod quidem ſcrutiniū cum magna diligencia et deuocione agendum eſt·

¶ In capitulo·ix·oſtenditur ꝙ in diuinis eſt filius genitꝰ et pater generans et hoc per auctoritatē pſalmiſte dicētis· dn̄s dixit ad me filius meus es tu·ego hodie genui te non obſtantibus iudeoꝝ cauillacionibus·

¶ In capitulo decimo oſtendit̄ ꝙ in diuinis generacō credenda eſt eterna ex auc̄te pſalmiſte dicētis de filio dei·erit nomen eius in ſecula ꝛ ante ſolē ynnon nomē eius nō obſtantibus hebreorum cauillacionibus·

¶ In·xj·capitulo oſtendit̄ ꝙ deus qui creauit ſeu formauit vniuerſa habet filiū·auc̄te puerbioꝝ·xxx·capitulo·vbi dicit̄ quod eſt nomē eius et quod nomen filij eius ſi noſti non obſtantibus cauillacionibus hebreoꝝ·

¶ In capitulo·xij oſtendit̄ ꝙ ſpiritus ſanctus eſt alia perſona in diuinis p̄ter pſonam patris et filij ex auc̄te pſalmiſte dicentis· verbo domini celi firmati ſunt ꝛc̄·Non obſtantibus hebreorum cauillacionibus·

¶ In capitulo·xiij·oſtendit̄ ꝙ in diuinis eſt tercia pſona ·ſ·ſp̄us ſc̄tus auc̄te yſaie·xlviij·vbi dicit̄·Et nūc dn̄s miſit me ꝛ ſp̄us eiꝰ q̇buſdā hebreoꝝ cauillacōibꝰ nō obſtātibꝰ·

¶ In capitl'o·xiiij·exponit̄ auc̄tas yſaie ſup̄dicta extēſe ut ex illa ſane intellecta intentū probet̄ ſup̄dictū·

¶ In capitulo·xv· oſtendit̄ per alias auc̄tes ꝙ ſp̄us ſc̄tus eſt deus contra hebreos qui ſpm̄ ſanctū in ſcripturis contentum dicunt eſſe creaturā et ſpecialit̄ expon̄t ibi illud verbū geñ·p̄mo·Spiritus domini ferebat̄ ſup aquas·

In capitulo·xvj·oſtendit̄ ꝙ per hoc qd̄ dicit̄·in principio

creauit deus intelligendum eſt in ſapiencia in deo concepta
per quam deus mundum creauit·

¶ In capitulo·xvij· ponunt̃ quedã obiectões iudeoꝝ con
tra veritatez generacõis quam fides catholica ꝓfitet̃ eſſe in
diuinis· que quidẽ obiectões ſoluunt̃ ĩ cuiꝰ fine declarat̃ ꝙ in
pñti tractatu vbi ſolũ agit̃ de ſcrutinio ſcripᵗ̃aꝝ nõ eſt trac
tandum de oĩbꝫ difficultatibꝫ que ad hoc miſteriũ ꝑtinent·

¶ Capitulũ ṗmũ in quo oſtendit̃ ꝙ vnitas dei credenda ẽ
apud catholicos ꝓut teſtimonia ſcripᵗ̃aꝝ teſtant̃ licꝫ iudei
aliṫ eſtiment de fidelibꝫ· ꝟ Saulꝰ· ꝟ

T Ideo quid ſentis circa innouacõꝫ diuine legis
et quia ſup̃ inṫ nos ordinatũ fuit ꝙ ꝯſequent̃
de hijs que xp̃s tuus fuerat locutus contra
excelſũ tractaremꝰ· ſ· contra vnitatẽ dei pro
ut fuerat ꝓphetatũ de cornu ꝑuulo dañ· vij·
capitulo quod adaptat̃ xp̃o tuo ut ſup̃dictũ
eſt diſtinctõe ſeptima et ultimo capitulo· Idcirco ꝯuenit ꝙ
de hoc ad pñs diſcutiamꝰ· ꝟ Paulꝰ· ꝟ Dic michi vbi
inueniſti ꝙ mḡr meus xp̃s contra deum excelſũ fuit locutꝰ
quod tñ non credo ꝙ reꝑire poſſis· ꝟ Saulus· ꝟ Ymmo
ip̃m et diſcipulos ſuos ꝑ ſuam doctrinã ſeductos maĩfeſte
reꝑio loquentes contra deũ excelſũ· Et ṗmo ſic· Conſtat enĩ
ꝑ ſcrutiniũ ſcripᵗ̃aꝝ ꝙ verus deꝰ qui celũ et terram creauit et
pplˡm ſuũ de egipto eduxit ⁊ legẽ in monte ſynay dedit quẽ
oĩs ſancti ꝓphete et p̃riarche coluerũt vnũ eſſe nõ multos
ſeu plures· vñ moyſes hanc fidem volens pplˡo iſrˡitico fir-
miter docẽ cũ eſſet in vltia etate vite ſue deutro· vj· capitˡo
ait audi iſrˡ· dñs deus tuꝰ vnꝰ eſt hanc etiã veritatẽ teſtant̃
oĩa ſacra eloquia· in quibꝫ oĩa diuina noĩa tam ſubſtantiuã
q̃ꝫ adiectiua ſeu appellatiua ſemꝑ ſunt ſinglˡaris nũi ut cum
dicit̃ deus dñs oĩpotens et huiõi· ꝓpriũ autẽ nomẽ dei· ſ· te-
tagramaton de quo exodi· iij· Hoc eſt nomen meũ in eternũ
non ſolũ eſt ſinglˡaris nũi ſꝫ in tali forma poſitũ eſt ĩ hebreo
ꝙ non poſſit multiplicari nec pluraficari ut patet cuicunqꝫ
in illa lingua perito· hoc etiã patet de verbis quibꝫ ſacra ſc̃p
tura vtit̃ in diuinis ut cum deꝰ loquit̃ tanq̃ꝫ in ṗma ꝑſona·
uel cũ deo aliquis loquit̃ tanq̃ꝫ ſcḋe ꝑſone· uel cũ de deo quis
loquit̃ tanq̃ꝫ de tercia ꝑſona· In ſingulis ṗdictis ſemꝑ tales

locucões ſūt ꝑ verba ſingularis nūi· Exemplū ꝓmi ut cū
dicit̃ exo· xx· Ego ſū dñs deus tu⁹ qui eduxi te de t̃ra egipti·
et deutro· penultio· capitl'o videte ꝙ ego ſū et null⁹ ali⁹ p̃ter
me· Exemplū ſcđi ut cum adam alloquēs deū geñ· iij· dice=
bat· vocē tuā dñe audiui ī ꝑadiſo· Exemplū tercij· In pñ=
cipio creauit deus celū et terram· In quib⁹ locucõib⁹ et īce
teris oib⁹ nunq̃ȝ in ſacra ſcript̃a deus alicui loquens· ul' ipi
deo loquens aliquis· ul' de eo loquit̃ quis ñ ꝑ verba ſingl'aris
nūi· Ex quo maīfeſte inſinuat̃ vnitas ſeu ſingl'aritas ipſi⁹
dei· hanc etiā veritatē non ſolū ex ſacre ſcript̃e teſtimonijs·
ſȝ ex rõe naturali phi cognouerūt cū ex ſolo dictamīe nat̃a
lis rõis ꝓmā cauſā que non ñ deus eſt vnam eſſe aſſeruerūt
⁊ ſimpliciſſimā· Ille ergo qui deū ſeu ꝓmā cauſaȝ toci⁹ entis
trinū eſſe fatet̃ ſiue trinam indubie cont̃ excelſū loquit̃· Et
ideo ubi ut ſup̃ dicebā ꝙ illud cornu ꝑuulū de quo loquit̃·
dañ· vij· capitl'o ꝙ loquit̃ verba cont̃ excelſū· vere et ꝓprie ī
telligi debet de xp̄o tuo qui cont̃ vnitatē dei in ſcript̃is aꝑte
traditam· et ꝑ dictamē nat̃alis rõis inuentam exp̃ſſe locu=
tus eſt modo p̃dicto· Paul⁹· Non te oportebat
laborare ad ꝓbandū michi vnitatē đi· veritas enī catholice
fidei om̄s fideles xp̄i obligat ad credendū vnitatē dei· ꝓm⁹
enī articul⁹ fidei nr̃e hoc teſtat̃· dicim⁹ enī ī ſimbolo nr̃o· Cre=
do in vnū deum· vñ quicūq̄ȝ vnitatē dei negaſſȝ tanq̄ȝ hētic⁹
a conſorcio fideliū eſſet eiciend⁹· Et iõ de hoc nõ oportȝ te me=
cum diſputare· Saul⁹· Et ſi ore qñqȝ confiteamī dei
vnitatē cū hoc tñ dicatis ꝙ deus ſit trin⁹ ita ꝙ aſſeritis tres
eſſe diuinas ꝑſonas diſtinctas qđ eſt maīfeſte cont̃ diuinam
vnitatē· Impoſſibile eſt enī aliquid eſſe vnū et trinū· Et iõ
ꝯfeſſio vr̃a de vnitate dei vana eſt cū ſil' cum hoc trinitatem
in deo aſſeritis·

¶ Capitulū 2ᵒ In quo oſtendit̃ ꝙ in diuinis ſm ſcrutini=
um ſcript̃aꝝ veteris teſtamenti credendū eſt eſſe aliquā pl'a=
litatē diſtinctam realiter ſimul cum vnitate eſſencie·

Paul⁹·

NOn eſt inconueniens ꝙ aliquid ſit vnū ſm aliquid
utputa ſm eſſenciā· ⁊ tñ ſit plures in ꝑſonis et hoc
oportet ꝯfiteri de deo ſm teſtimonia ſcript̃aꝝ· Si enī
diligent̃ circa hoc ſacra eloquia ſcrutat⁹ fueris manifeſte re
peries ꝙ ſicͭ in deo vnitas eſt ꝯfitenda· ſic etiam attribuēda

eſt in diuinis pl'alitas quod manifeſte patet ſacra teſtimoīa
ſcrutanti· ¶ Saul⁹· ¶ Indica m̄ rogo teſtimoīa ſacra
in quib⁊ hoc quod aſſeris repit̄·oppoſitū enī huius īuenio p:
ut iā tibi dixi· ¶ Paul⁹· ¶ Per illa quib⁊ tu conatus
es m̄ oſtendē vnitatē dei p ipā et poſſes intelligē pl'alitatem
in deo eſſe ɔfitendā· quod patet p̄mo in noīb⁊ ſbſtantiuis q̄
de deo dicunt̄ in quibus ſacra ſcriptā pl'alitatē deo attribuit
ut maīfeſte patet de hoc noīe heloym quod eſt nomē pl'ale
illi⁹ noīs heloach· Conſtat enī cuicunq; linguam hebraicam
ſcienti q̄ hoc nomē heloach ſigt̄ficat ſingl'arit̄ deum ·ſicut hoc
nomē deus ſigt̄ in lingua noſtra· Sil'r q̄ hoc nomē heloym
ſigt̄ idem quod dij in nr̄a lingua·manifeſtū eſt aūt q̄ ſacra
ſcriptā loquendo de deo eū ml'tociens vocat heloym ut cū di:
cit̄· In p̄ncipio creauit de⁹ celū et terram·ibi enim vbi nos
habem⁹ deus in hebraico habet̄ heloym quod ſigt̄ dij· Et ſub
iſto noīe heloym quod eſt pl'ale hui⁹ noīs heloach noīatur
deus in toto ope ſex diez ut in q̄pl'imis locis ſacre ſcripture
Ex quo patet q̄ p noīa ſubſtantiua ſigt̄ficat̄ de⁹ in ſcriptura
ſub noīe pl'ali· Idē inuenit̄ in noīb⁊ appellatis ut eſt hoc no:
men ſanctū et hoc nomē viu⁹ uel viuens· Que quidē noīa
de deo dicunt̄ in ſcriptis ſacris in pl'ali nūo· vn̄ Joſue capi:
tl'o vltio pp̄heta loquēs de deo ſic dicebat ppl'o· Nō poteſtis
ſuire dn̄o qm̄ heloym ſctī eſt· non enī dixit heloym ſctus
ſed heloym ſctī quod idē ſonat ſic apud nos dij ſctī· Item
Jerē·x·de deo dicit̄ ipē eſt heloym viui et rex ſempitn⁹ quod
idem eſt ac ſi dicat dij viui·eo q̄ heloym ut dixi ſignificat
idē ſicut dij in lingua nr̄a· Et licet in tranſlacōne nr̄a iſta
noīa ponant̄ in ſingl'ari·ſ·deus ſanct⁹ et deus viu⁹· In he:
braica tn̄ veritate ut noſti in pl'ali nūo ponunt̄ ut dictū eſt
Ex quib⁊ habes maīfeſte q̄ in ſacra ſcriptā deus noīat̄ ſub
noīb⁊ pl'alis nūi tam in ſubſtantiuis noīb⁊ q̄ʒ appellatiuis·
¶ Saul⁹· ¶ Ex hijs que allegas nō habes itentū· Nam
in qualibet auctē de hijs per te allegatis repies q̄ illa noīa
diuina tam ſubſtantiā q̄m appellatiā regunt̄ p verba ſingl'a
ris nūi in qua manifeſte euacuat̄ tua pbacio· nā ſi intencio
ſacre ſcriptē fuiſſet pl'alitatē deo attribuē· ſic noīb⁊ diuinis
pl'alitatē ſigt̄ficantib⁊ ɔiunxiſſet v̄ba pl'alis nūi put ɔgrui:
tas locucōis requirit quod tn̄ nō fecit· nā cū dicit̄ i p̄ncipio
creauit deus celū·licet li de⁹ ponat̄ in pl'ali ut dicis· tam̄ hoc

verbū creauit ſinglaris nūi eſt· Non enī dixit creauerūt ſꝫ
creauit in quo denotat̄ ꝙ licet heloym ſigficet idē ꝙ dij · tam̄
nō eſt ibi pl'alitas ponenda nō enim dixit creauerūt ſꝫ crea
uit· Sil'r in illa auc̄te quam allegas de Joſue dicente de deo
heloym ſcti eſt· maīfeſtū eſt ꝙ hoc verbū eſt· eſt ſinl'aris nūi·
Non enim dixit heloym ſcti ſūt ſꝫ heloym ſcti eſt· et ſic eua
cuat̄ tua ꝓbacio· Idē dicendū ē de illa auc̄te Jere· vbi dicit̄
ipſe heloym viui· nō enim dicit̄ ipſi ſūt heloym viui ſꝫ ipſe
eſt· In quo maīfeſte demōſtrat̄ ꝙ non ē ibi pl'alitas ſꝫ ſola
vnitas per verbū ſingulare ſigficata· ¶ Paulus· ¶ Si
recte ꝯſideras hec euaſio tua nō euacuat rōꝫ meā ſꝫ eam for-
tificat· Nam fides nr̄a catholica nō ſic ꝯfitet̄ pl'alitatem in
diuinis ꝙ vnitatē eſſencialē excludat ut iam tibi dixerā ſꝫ
cū vnitate in eſſencia pl'alitateꝫ in ꝑſonis ꝓfitet̄· quā vni-
tatē auc̄tes ꝑ me allegate teſtant̄ que in noib⁹ pl'alitatem
deſignāt· et in verbo vnitatē· et ſic maīfeſte cū veritate fidei
nr̄e concordāt· et hoc patet in p̄ma auc̄te toci⁹ ſacre ſcripẗe
quā tibi allegaui ·ſ· in pn̄cipio creauit deus ⁊c̄· In hoc enim
ꝙ deū ſub pl'ali nūo ·ſ· heloym denoīauit oſtendit̄ pl'alitas ī
diuinis· In hoc aūt ꝙ ſingulare appoſuit cū ſubiunxit crea-
uit maīfeſte oſtendit̄ vnitas eſſencie· p̄ſertim cū hoc verbum
creauit includit verbū eſſenciale ·ſ· eſt uel fuit creans· Et ſic
maīfeſte denotat̄ eſſencialis vnitas in pl'alitate qd̄ oīno con-
ſonat veritati fidei nr̄e· ¶ Saul⁹· ¶ Antiqui nr̄i ſepe fue-
runt impugnati ab hētīcis ſibi contēporaneis volentes vni
tatē dei ſubuertē per iſtas noīacōes diuinas q̄ ſub pl'ali nūo
qūqꝫ ī ſacris ſcripẗis reꝑiunt̄ ſꝫ nr̄i cōuincebāt eos ex ſingu
laritate intellecta in verbis que talib⁹ noib⁹ adiungebant̄
Vnde rōe ipſi⁹ dicti· in pn̄cipio creauit heloym celū et t̄raꝫ
vbi heloym ponit̄ quod ſigt̄ deū in plurali· Interrogauerūt
hētīci ut legit̄ ī quadā glo· antiqua ſuꝑ geñ· a quodā doctore
antiq̄ noīe Rabicamblay ꝙ dij creauerūt mūdū· Quib⁹ re
ſpōdᵗ ego ⁊ vos q̄ram⁹ ī lege· ī pn̄cipio creauerūt dij· celū ⁊
t̄ram nō eſt ſcriptū· ſed in pn̄cipio creauit dij ⁊c̄· et ſic tacuit
hereticus hec ille· Ex q̄ patꝫ ꝙ ex ſingl'aritate iſti⁹ v̇bi crea-
uit cōuict⁹ fuit hēticus volens impugnare vnitatē dei ꝑ hoc
ꝙ noīat̄ heloym ·i· dij ·et iſto modo inueniunt̄ q̄ꝫ plurima
dicta in geſtis doctoꝝ nr̄oꝝ que cauſa breuitatis obmitto·
¶ Paul⁹· ¶ Licet ex dictis mḡroꝝ tuoꝝ nō poſſis aliq̄d

contra me cõcludere ut ſepe dictũ eſt · tñ in hoc loco volo ti-
bi oſtendẽ ꝙ ea q̃ dicunt̃ hic ꝑ duos doctores aut mg̃ros nõ
faciũt cont̃ me ſꝫ poci⁹ ꝓ me · Ad quod attendẽ debes ꝙ multi
fuerũt heretici q̇ credebãt plures deos eſſe in mũdo diſtinctos
ſm natũam uel eſſenciã quod eſt oĩno falſũ etiam ſm veros
phos fide carentes · Et iſti tales heretici volebant ex hoc no-
mine heloym ꝑ quod de⁹ frequent̃ noiat̃ in ſcripťis errorem
ſuũ concludẽ · ſ · ꝙ eſſent mľti dij diſtincti ſm eſſenciã · vnde
contra hũc errorẽ reſpondebant ſufficient̃ mg̃ri tui oñdentes
ꝙ cum talib⁹ noib⁹ pľalis nũi dictis frequenter de deo cõiter
ſemꝑ adiungebant̃ verba ſingľaris nũi maĩfeſte oſtendebãt
ꝙ non erant multi dij natũa differentes quia ſi ſic oporteret
v̇ba pľalis nũi adiungẽ talib⁹ noib⁹ in pľali ſig̃ficantibus
Si eñi pľalitas eſſẽcialis ſeu ſubſtancialis eſſet in diuinis · Ita
ꝓprie verba pľalis nũi de deo dicerent̃ ſicut et noĩa pľaliter
ſignificancia ſicut cũ aliquis loquens de ſorte et platone ſiľ
aliq̇d facientib⁹ ꝑ v̇bi pľalitatẽ ſig̃ficancia loqui debꝫ dicẽdo ·
hij hoĩes ſunt tales uel talia oꝑant̃ · quod tñ ſacra ſcriptura
maxĩe euitat de deo loquendo · Nã ſi noiat deũ pľalit̃ in noĩ-
bus ad deſignandũ aliquã eſſe in deo pľalitatẽ · non tñ adiũ
git verba pľalia ſꝫ tm̃ verbũ ſingľaris nũi ad denotandum
ſingľaritatẽ ſeu vnitatẽ diuine eſſencie · Et iõ ſi bñ attendis
reſponſio mg̃roꝝ tuoꝝ ſic̃ vere euacuat errorẽ hereticoꝝ mľti
tudinẽ deoꝝ ponenciũ · ſic vẽ fortificat uel ꝓbat fidei catholi
ce veritatẽ · que quidẽ fides veriſſima ut iã tibi dixerã · Non
multitudinẽ ſeu pľalitatẽ deoꝝ ponit · abſit · ſꝫ verã vnitatẽ
dei fatet̃ · et tamen aliquã pľalitatem in diuinis ponit ſeu
aſſerit conformit̃ ad allegatas auct̃es in quib⁹ verba ſingu
laris nũi ↄiũgãt̃ noib⁹ pľalitatem ſig̃ficantib⁹ · ¶ Saul⁹ ·

Auct̃es p̃dicte quas ꝓ te allegas nõ conformant̃ tue
fidei · fides enim tua ut ſepe audiui a doctorib⁹ ⁊ mg̃ris tuis
licet pľalitatẽ deo attribuat · non tñ ↄfitet̃ ꝙ ſint plures dij
ſꝫ tm̃ vnus deus · ꝑ auct̃es aũt antedcťas plures dij dicunt̃
Cum eñi dixit · i pñcipio creauit heloym · idẽ eſt ac ſi dicẽt ·
In pñcipio creauit dij ut dictum eſt ꝑ te quod eſt manifeſte
cont̃ fidẽ tuã ſm quã negas ꝙ ſunt plures dij · ¶ Paul⁹ ·

Verũ dicis in hoc ꝙ ſm veritatẽ catholicã non eſt conce-
dendũ ꝙ i diuinis ſint plures dij et hoc cũ verbo ſubſtantiuo
pľalis nũi · ſed bene conceditur pľalitas in diuinis cum verbo

ſingularis nũi ut cum dicitur q deus eſt trin⁹. Nam p ſingla=
ritatẽ verbi eſſẽcialis vnitas eſſencie ſaluatur. ⁊ ſic eſt in oĩb⁹
auctatib⁹ p me allegatis. in quib⁹ omnib⁹ verbũ eſſenciale ſin=
gularis nũi ponitur vl' aliud verbũ icludens verbũ eſſenciale.

¶ Capitulũ terciũ in quo oſtenditur q auctes veteris teſta=
menti que pl'alitatem diſtinctã in deo eſſe ſimul cum vnita
tate eſſencie teſtantur non ſunt exponende ꝓut iudei falſe eſti=
mant ut veritatem fidei catholice negare poſſint.

·Saulus·

Quomodo poſſunt iſta a rõne naturali comprehendi
uel quid magis rõi naturali contrariari poſſit q̃ʒ q
vna et eadem res ſimpliciſſima vna tantũ res ſit et
plures. Certe et ſi hoc ſcriptura ſacra manifeſte traderet poci⁹
eſſet exponenda q̃ʒ credenda cum due veritates adinuicẽ con
trariari nõ poſſint. Paul⁹. Licet poſſem concedẽ tibi
q hoc miſteriũ .ſ. ſancte trinitatis et vnitatis a rõe naturali
humana comphendi non poſſit cum hoc excedat naturalem
hoĩs racoĩʒ. nullo tñ modo concedendũ eſt q predictũ miſte=
riũ contrariatur naturali rõi humane. licet enĩ vna ⁊ eadem
res ſm idẽ nõ poſſit eſſe vna et plures. bene aũt cũ non ſm
idẽ vna dicitur et plures. vñ homo eſt quoddã vnũ ſm ſuppo=
ſitum. non tñ ſm ptes integrales ſeu eſſenciales. Et licʒ hoc
exemplũ diuinis ex toto nõ competat vbi nll'a eſt pars alic⁹
tocius. eſt tamẽ ſufficiens ad excludendũ racionẽ tuã in qua
dicis q contrariatur racioni naturali humane eandem rem eſſe
vnã et plures. cum hoc etiã inuenitur in ipis creatis. In hec
autem quod dicis. Si ſcriptura ſacra maifeſte tradẽt q deus
eſt vnus et q eſt pl'alitas in deo q hoc non eſſet credendũ ſed
pocius exponendũ quero a te quõ hoc poſſes exponere ſine hoc
q ſacre ſcripture manifeſte contradicas. Saulus. Hoc
poſſem exponẽ ꝓut antiqui nr̃i expoſuerũt quaſdam auctes
que videbantur aſſerẽ aliquã pluralitatẽ in diuinis ꝓut habetur
in libro qui dicitur cauhedrin ⁊ etiã in bereſich rabba ⁊ in alijs
locis. vbi dicitur q oĩs locus in quo dicitur heloym .ſ. deus quia
ſignificat aliquã pl'alitatẽ intelligitur ipſe deus et dom⁹ iudicij
ſui. ⁊ ſic expoſuerunt illud quod dicitur Oſee p̊mo. Et domui
iuda miſerebor et ſaluabo eos in dño deo ſuo. In qua aucte
quia non dicitur ⁊ domui Iude miſerebor ⁊ ſaluabo eos i me

apparet ꝙ ſit alius ille qui miſeretur ⁊ alius ille qui ſaluat
Silr cum dicat̃ zacharie · ij · Ego veniens et habitabo in me-
dio tui ait dn̄s · et applicabunt̃ gentes multe ad dn̄m ⁊c̃ In
qua auct̃e cum dicat · Ego veniens ⁊ habitabo in medio tui
debuiſſ; dicē ⁊ applicabunt̃ gentes mlt̃e ad me · ſ; quia dicat̃
ad dn̄m apparet ꝙ alius ſit ille deus veniens ad habitandū
in medio ihrl'm · et alius ille ad quē applicabunt̃ gentes · et
ſic videtur eſſe pl'alitas in deo · Et ſūt q̃; plurime auct̃es iſto
modo loquentes in ſacra ſcript̃a · Ad cuiꝰ inconuenienciam
tollendam expoſuerūt ꝙ deus in ſil'ibꝫ locis ſacre ſcripture i
telligit̃ non ſolū deus ſ; ip̄e et domꝰ iudiciȷ ſui et ſic itelligit̃
ꝙ illa pl'alitas nō eſt attribuenda deo ad quē ptinent ſūma
vnitas ⁊ ſimplicitas ſ; ad domū iudiciȷ ſui qui ſunt ſummi
angeli beati qui ſemꝑ aſſiſtunt deo · et iſto modo ſequendo ve-
ſtigia antiquoꝝ noſtroꝝ poſſum rn̄dere ad auct̃es ꝑ te allega-
tas ad oſtendendū pl'alitatem in deo · ſ · ꝙ pluralitas in illis
auct̃ibꝫ intellecta · non eſt attribuenda ipi deo ſoli ſed deo et
domui iudiciȷ eius qui ſūt plures ut dictū eſt · Paulꝰ ·
Si bene ſcrutaris ſcript̃as nullo modo poſſis ſubterfugē
ab auct̃ibꝫ ꝑ me allegatis per illā expoſicō; · Si enim cū dicat̃
In pn̄cipio creauit heloym celū ⁊ terram pl'alitatem intel-
lectam ꝑ illam dictō; heloym exponas ꝑ domū iudiciȷ ipſiꝰ
dei ſequeret̃ ꝙ deus et domꝰ iudiciȷ eius mundū creauerunt ·
⁊ ſic non ſolus deꝰ eſſet creator mundi ſ; deus et domꝰ iudi-
ciȷ eius ꝙ eſt hereticū etiā apud te · Et ſil'r ſi illud quod dicat̃
Jere · x · Ipſe eſt heloym viui et rex ſempiternus exponas de
deo et domo Iudiciȷ eiꝰ ſequit̃ ꝙ domꝰ iudiciȷ ipſius dei eſſet
rex ſempiternꝰ tocius mundi quod etiā eſt contra fidem tuā
teſtante ſcript̃a deutro · iiij · capitl'o · Scito ergo hodie et cogi-
ta in corde tuo quia dn̄s ip̄e eſt deꝰ in celo ſurſū et in t̃ra deor-
ſum et nō ſit aliꝰ · vnde auct̃es ꝑ me allegate que pl'alitate;
deo attribuunt non pn̄t intelligi niſi de deo tm̄ · non autem
de domo iudiciȷ eiꝰ ſeu angelis eius ut p̄dictū eſt · niſi forte ꝑ
domū iudiciȷ dei intelligant̃ ꝑſone diuine que ſunt ipſe deus
ſc̄m veritate; fidei nr̄e · et ſic de eis ꝓut ſunt vnus deus ꝓprie
verificat̃ · In pn̄cipio creauit deꝰ ⁊c̃ · vn̄ ſi ſic exponis · ceſſat
contencio int̃ me et te quantū ad hoc · Si aūt ꝑ domū iudiciȷ
aliquid extrinſecū deo intelligis tūc nullo modo poſſ; ſaluari
auct̃as p̄dicta ut dictū eſt · Saulus · Script̃a ſacra

ſepe loquit̃ de deo more humano ⁊ ideo qñqȝ attribuit deo ea
que ꝓprie deo non competũt · vñ cum dicit̃ geñ · xj · Deſcen=
dit aũt domin⁹ ut videret ciuitatē et turrim ⁊c̃ et geñ · xviij
Deus dicebat abrahe deſcendã nunc ⁊ videbo vtrũ clamorē ·
qui venit ad me ꝯpleuerint ope an non · In quib⁊ cum ma
nifeſtũ ſit ꝙ deo non ꝯpetit deſcenſ⁹ ſicut nec motus localis
oportet hoc intelligē ſm morē humanũ · hoı̃es enim volentes
de aliquib⁊ dubijs certificari condeſcendũt ad ꝑticularitates
rerꝫ diſcuciendas ſeu inueſtigandas quod deo non competit
ꝓprie ſȝ ſil'itudinarie tm̃ · vnde in ꝓpoſito licȝ deus ſolus mũ=
dum creauit ponit̃ tañ in creacōe mundi hoc nomē heloym
quod ſignificat pl'alitatē ı̃ deo ut intelligat̃ ꝙ deus creauit
mundũ cum ꝯſilio dom⁹ iudicij eius ſic̃ in humanis illa que
cum ꝯſilio magnorꝫ fiunt credunt̃ ſapienciꝰs ſeu prudencı⁹
fieri · vñ ex hac pl'alitate nõ ꝯcludit̃ niſi illud qd̃ dicit̃ ꝓũ ·
iij · capitulo · Dñs ſapiencia fundauit terrã · ſtabiliuit celos
prudencia ſapiencia illi⁹ eruperũt abiſſi ⁊c̃ hoc eſt dicē ꝙ crea
cio mũdi fuit facta cum maxı̃a prudencia ſeu ſapiencia dei
ſicut illud quod cũ magno ꝯſilio ⁊ deliberacōne fit dicit̃ eſſe
prudentiſſime factũ · Paulus · Licet verꝫ eſt ꝙ qñqȝ
ſcriptʼa ſacra loquit̃ de deo more humano · hoc tñ ſemꝑ fit ad
tollendos aliq̃s errores de deo · In quib⁊ multi fuerũt ſeducti
non aũt ad dandã occaſionē extendendi errores circa deum ·
vñ qꝛ circa prudenciã diuinã erga gubernacōȝ humani gene
ris multi errauerũt antiquorꝫ et etiã hodie errant aliqui eſti=
mantes ꝙ deus non habeat curã de regimı̃e humani generis
ſm iuſticiã ꝓut quidam dicebant ut habet̃ Job · xxj · Super
cardı̃es celi ambulat ⁊ nr̃a nõ ꝯſiderat · Idcirco ad amouen
dos huiõi errores ſcriptʼa loquit̃ de deo ſic̃ de hoı̃e qui diligent̃
ſolliciť⁹ eſt ad ı̃quirendã veritatē alicui⁹ facti · et iõ dicit · De
ſcendã et videbo ⁊ huiõi · Sil'r ut oñdat ꝙ deo diſplicent ho=
minũ pcc̃a · Et cũ zelo iuſticie ꝓcedit ad eorꝫ punicōȝ attribu
it deo iram uel furorē methaphorice dicendo · ignis ſuccenſ⁹
eſt in furore meo ⁊ ſic de ſimilibus · Sȝ ad hoc ꝙ deus mundũ
creaſſet ſapienter et prudenter non expediebat dicere ꝙ cum
conſilio domus iudicij extrinſeca mundũ creauerit hoc enim
ꝑberet ſcandalum erroris in cordibus audienciũ qui ex hoc
eſtimarent deũ indiguiſſe aliorꝫ conſilio · Satis enim ſufficie=
bat dicere ꝙ deus ſapiencia fundauit terram prout legitur

in ꝓuerbijs ⁊ non attribuē deo defectū indigencie ꝯſiliarioꝝ quia ut ait phs in · iij · ethicoꝝ · Conſiliamr̄ in magnis quaſi de nobis ipis diffidentes quod de deo aſſerē eſſet maximū in conueniens · et ſic rn̄ſio tua non ſufficit ad ſaluandā pl'ali- tatem deo attributā in creacōe mundi · Jtē ad aliam auc̄tez allegatā Jere · x · nichil facit rn̄ſio tua nulla enī bona doctri na ſequit̄ ex hoc ꝙ dom⁹ iudicij dei ſi ſit aliquod extrinſecuz a deo dicat̄ ipē eſt dij · viui et rex ſempiternus ·

¶ Capitulū quartū in quo oſtendit̄ ꝙ ex auc̄tabus ſacris veteris teſtamenti non tm̄ pl'alitas ſine alicui⁹ nūi determi- nacōne deo attribuit̄ ſed etiā oſtendit̄ in deo eſſe pl'alitas ſub trino numero · Saulus ·

Adhuc in p̄dictis non rn̄des ad illā auc̄tem deutro · vj · contentā · ſ · audi iſrl' dn̄s deus tu⁹ vnus eſt · In qua auc̄te ſola vnitas dei oſtendit̄ et docet̄ quod eſt contra modū ꝓbacionis tue ſupius dictū · Paulus ·

¶ Jmmo i hac eadē auc̄te trinitas cum vnitate īuenit̄ · tria enim noīa ſignificancia deum cum vnitate ipſius i hac auc̄te continent̄ · Non enim dixit audi iſrl' dn̄s deus tu⁹ vn⁹ eſt Neqz dixit audi iſrl' deus vnus eſt ſed dixit audi iſrl' dn̄s deus tuus deus vn⁹ eſt · quolibz enī iſtoꝝ triū modoꝝ loquēdi poterat vnitatē ſignificare magis ꝯformit̄ ad opiniōz tuā · ſz hoc non fecit · vn̄ ter deum noīauit cum vnitate et ſic illa auc̄tas quā ꝓ te allegas magis facit ꝓ me · Saulus ·

¶ Replicacio iſtoꝝ triū noīm deum ſignificanciū in p̄dicta auc̄te intelligenda eſt ad maiorē confirmacōez ſnīe · Sepe enī in ſcriptꝭis ſacris fit vni⁹ ⁊ eiuſdē repeticio ad maiorē firmi- tatem ſnīe · et iō in hoc loco ſic intelligi debz replicacio dinoꝝ noīm cum vnitate q̄i dicēt firmit̄ ⁊ firm⁹ ⁊ firmiſſime tene ꝙ deus eſt vn⁹ · Paulus · Periculū ponendi pl'ali- tatem in deo eſt apud te maximū ſicut etiam apud nos aſſe rere mlt'itudinē deoꝝ nefandiſſimū eſt · Et iō ſm te nll'o mo do debuiſſet ſcriptꝭa occaſionē dare ad attribuendā pl'alitatē in deo quod cum fecit ter noīando deum ī vnitate · Ad affir- mandā aūt ſnīam vnitatis ſuffeciſſet replicacio firmitatis ſnīe ſicut in alijs locis · et ex hoc non p̄beret occaſionē credēdi trinitatē in vnitate quod apud te nephas eſt · ſz ad rei veri- tatem auc̄tas p̄dicta ter noīando deum tria ſuppoſita diuina

demonſtrat ⁊ includendo vnus eſt ꝙ vnitatē diuine eſſencie
oſtendit· quod ad ꝓpoſitū meum facit nō aūt ꝑ te et in alijs
ſacre ſcripture locis ſiliter repies· ſ· repeticōꝫ trinā ter noīando
deum vbi ſola vna noīacio ſuffeciſſet et hoc ad innuendum
ſancte trinitatis miſteriū· ¶ Saulus· ¶ Declara michi
illa loca ſacre ſcripture vbi talis repeticio trina diui nois re:
periē vbi ſola vna noīacio dei ſuffeciſſet ¶ Paulꝰ· ¶ Ob:
miſſis multis cā breuitatis que ad hoc faciūt tria tamē loca
oſtendā tibi in quibꝰ ſolemniter hec repeticio trina diui nois
legiē vbi tm̄ vna ſuffeciſſet· pmo nūi· vj ·capitl'o· vbi deus
pcepit ſacerdotibꝰ ut ſub certa forma benedicerēt populū in
uocando nomen diuinū ſup eos· et diciē in pdicto capitulo
in pn̄cipio illius pcepti· Sic benedicetis filijs iſrl'· et in fine
diciē· Et inuocabūt· ſ· ſacerdotes nomē meū ſup filios iſrl' ·
Ego aūt benedicā eos· Ex quo patet ꝙ illa bn̄dictio ſacer:
dotalis ſolemnis ꝯſiſtebat in inuocando nomē diuinū ſup po:
pulū· que quidē poſicio ſeu inuocacio nomis diuini pro ut in
capitl'o eodē declaraē pcipiebaē fieri ꝑ trinā repeticionē diui
nois ſub hac forma· bn̄dicat tibi dn̄s ⁊ cuſtodiat te oñdat
dn̄s faciē ſuam tibi et miſereaē tui ꝯuertat dn̄s vultū ſuū
ad te et det tibi pacem· Jnuocabunt nomen meū ⁊c̄· Circa
quod attende O Saule ꝙ i iſta benedictōe ſolū ſuffeciſſꝫ vna
inuocacio diuini nois ut dicendo bn̄dicat tibi dominus et cu
ſtodiat te oſtendat faciem ſuam tibi et miſereaē tui ꝯuertat
vultū ſuū ad te ⁊ det tibi pacem· Sic enī dicendo manifeſtū
eſt ꝙ omnes ꝑticule huiꝰ benedictōis referunē ad dn̄m pmo
nominatū· et ſic videē ꝙ ſcda et tercia repeticio diui nomis
erat ſuꝑflua qd inconueniens eſt dicē in forma tā ſolemnis
benedictionis a deo ordinata· Jn opibꝰ enī nature que a deo
ordinaē nichil ſuꝑfluū inueniē diligentē inueſtiganti racionē
reꝝ· multomagis i eis que a deo ordinanē immediate· vnde
trina repeticio in hoc loco referenda eſt ad trinitatē diuinaꝝ
ꝑſonaꝝ quaꝝ quelibet eſt deus et dn̄s· et ſic forma predicte
benedictōis ꝑfecte ordinata ut nomen diuinū ꝑfecte inuoca:
reē ſup filios iſrl' ꝑ trinam repeticōꝫ ipſius nois· Saulꝰ
¶ Trina repeticio diuini nois in benedictōe ſacerdotali cō
tenta ꝓprie referri poſſet ad pl'alitatē benedictionū que ibi
continenē· non enim ibi eſt vna benedictio ſꝫ plures· Diciē
enim ibi benedicat tibi dominꝰ et cuſtodiat et oſtendat faciē

ſuam tibi ⁊ miſereatur tui· vnde quia plures benedictiones
dabanẗ non eſt īconueniens ꝙ pluries nomen dñi repeterẽ
Paul⁹· Si repeticio iterata nois diuini in predicta
benedictōe ꝯtenta deberet referri ad ꝑticulaꝝ ipſi⁹ benedictio-
nis plʼalitatẽ tunc non ſufficeret trina repeticio diuini nois·
plures enī ſunt ꝑticule hui⁹ benedictionis ꝗ̃ȝ tres ut patet in
lr̃a ſupra allegata ſȝ quia non iuxta numeꝝ ꝑticulaꝝ bene-
dictōnis ſuꝑdicte facta eſt repeticio diuini nois ſȝ trina tm̃
concludendo in fine ponãt ſeu inuocent nomẽ meũ ſuꝑ filios
iſrl'· In quo oſtendiẗ ꝙ nomen diuinũ ꝑ trinam repeticonẽ
exꝓmiẗ· manifeſtũ eſt ꝙ trina repeticio non reſpiat numerũ
ꝑticulaꝝ bñdictionis cui nũo non adequaẗ ſed poci⁹ reſpi-
cit plʼalitatẽ trinam que eſt in diuinis cum vnitate eſſencie
quam ſigficat vnitas nois· et hoc cum dicit· Imponãt no-
men meũ· non enim dicit noīa mea ut oſtẽdat eſſencie vni-
tatem· vnũ enim nomen vni rei competit· Saulus·

Licet ꝑdicta auctas non eſt efficax ad ꝓbandũ intentum
tuũ· tñ dic m̄ ſi habes aliquã ſimileȝ huic in qua ter diuinũ
nomen repetaẗ· vbi vnũ tantũ ſuffeciſſet· Paulus·

Yſaie· vi· vbi de illa ſolemni viſione agitur· Cum dicat
vidi dñm ſedenteȝ ſuꝑ ſolium excelſũ ⁊c̃· ꝓpheta referens ꝙ
cherubin ſtabant ſuꝑ illud cum certo nũo alaꝝ et huiōi· In
quibus demonſtratur illius viſionis ſolemnitas Et de illis
ſeraphin qui ſummũ gradũ tenent inter agmina angelorũ·
teſtaẗ ꝓpheta ꝙ clamabant alter ad alteꝝ ⁊ dicebant· Scṫus
Sanct⁹ Sanctus dñs deus ſabaoth ⁊c̃· In qua auctē atten-
denda eſt illa trina repeticio hui⁹ nois ſanctus quod totum
deũ denoīat· et nichil aliud magis ꝓprie in hac trina repeti-
cione poteſt intelligi ꝗ̃ȝ trinus nũs ꝑſonaꝝ in quo nll'a eſt in
equalitas ſic̃ inter ſigficata vni⁹ nois ſanct⁹ ad aliud· ⁊ tñ
de oībus trib⁹ dicit domin⁹ deus ſabaoth ac ſi dicat· hij tres
vnũ tantũ ſunt· nec eſt dicendũ ꝙ hec trina repeticio hui⁹ di-
ctionis ſanct⁹ ſit ad maiorẽ firmitatẽ ſnīe quia ut ꝓus tibi
dixi ſi nulla pluralitas eſſet in deo talis repeticio trina eſſet
valde ꝑiculoſa Itẽ pſalmiſta in pſalmo· Deus miſereatur
noſtri ter inuocat nomẽ dei ad eundẽ effectũ dicit enī· bñdi-
cat nos deus deus nr̃ bñdicat nos deus· In quo loco mani-
feſte ſuffeciſſet vna inuocacio diui nois repetiẗ tamẽ ter diuinũ
nomen ad ꝑdictũ miſteriũ innuendũ ſicut ī alijs ſuꝑdictis

Et ſic habes tres auctes cōformes ad hoc· quaꝝ pma ſumit
ex lege· Scda vero ex ꝓphetis· Tercia ex agiographis que
ſūt tres ptes integrales tocius veteris teſtamenti· Saul9·
Ex pdictis auctīb9 non ſumit efficax argumentū· Nā
ſi hec pl'alitas trina in deo eſſet ponenda ſicut tu vis expſſius
debuiſſet hoc tradē ſcriptura ſacra· cum hoc ſit de pncipalib9
fundamētis fidei eo ꝙ agit de veritate dei in ſeipo· Pau
lus· Veꝝ eſt ꝙ hoc miſteriū eſt de pncipaliorib9 fidei fun-
damentis· Sed ut magni doctores tui dicūt illa que ad fun
damenta fidei ptinēt ſunt occulte tradita in ſcripturis· nec
erat licitū pdicare ea· nec etiam docē niſi tm̄ vni uel duob9
ydoneis ad hoc ꝓut habet i libro Talmuth q̇ dicit hagniga
in capit'lo quod incipit· Eudorſin quod ſignificat non pdica-
bunt rc̄· quod colligit a Rabimoyſe in ſuo deutro· titulo de
fundamētis legis capitulo· iiij· Racionē aūt quare iſta nō
expſſe ſed occulte fuerūt tradita habebis deo dante i ſequēti
diſtinccione vbi de diuinitate xp̄i eſt agendū que etiā ſecrete
et occulte fuit tradita in ſcriptis veteris teſtamenti· vn̄ ibi
habebis de vtraqꝫ occultacōne ſufficientem racionem·

¶ Capitulū· quintū In quo oſtendit ꝙ etiā a doctorib9 an
tiquis hebreoꝝ hoc miſteriū tradit licet non ita expſſe ſeu p
fecte ſicut a nr̄is doctorib9· Saulus·
Quomodo poteſt eſſe ꝙ de tali pl'alitate ſi i ſacris ſcrip
turis qualitercūqꝫ eſſet contenta ꝙ nullus antiquo-
rum nr̄oꝝ aliquid ſaltem de hoc ſcripſiſſet· Pau-
lus· Multi doctoꝝ tuoꝝ antiquoꝝ de hac trinitate ſcpſerūt
licet non ita pfecte et ꝓprie ſicut noſtri qui hanc veritatē a
mgr̄o xp̄o noſtro didicerūt· Saulus· Allega michi
aliquos eoꝝ ut videā ſi concordant tecū· Paulus·
Multi fuerūt qui de hoc aliquid ſenſerūt ſꝫ allegabo tibi ali
quos eoꝝ omiſſis ceteris cā breuitatis· Et pmo m̄ occurrit
qd̄ ſup illud pſalmi· De9 deoꝝ dn̄s locut9 ē et vocauit terrā·
In glo· que dicit medeas tillim· ſ· glo· pſalterij ſic queritur·
que eſt racio qua pſalmiſta nomen dei ſcti et benedicti trib9
vicib9 cōmemorat dicens· Deus deoꝝ dn̄s locut9 eſt rc̄· Ad
quod rn̄det ibi ſic hoc eſt ut docēt te ꝙ cum iſtis trib9 noib9
creauit deus ſecl'm ſuū iuxta tres midoth· i· ꝓprietates quib9
creat9 eſt mundus· et iſte ſūt· Sciencia ſapia et prudencia ſic

dictũ eſt in ꝓuerbijs ⁊c̃· Dñs in ſapiencia fundauit terram ornauit celos in prudencia· In ſcia ſua abiſſi eruperunt· Et iſto modo dicit̃ exo· xx· capit̃lo qm̃ ego ſum dñs deus tuus zelator· Ecce tria noĩa diuina iuxta tres middoch quib⁹ creatus eſt mundus· Sil'r filij Gad et filij ruben dicebant ĩ libro Joſue· Deus deus dñs ipſe ſit vbi noĩauerunt deũ trib⁹ vicib⁹ hec in p̃dicta glo· Et idẽ habet̃ in bereſich rabba in glo· magna ſup̱ geñ· ſup̱ illud verbũ· In principio creauit deus celum ⁊ terram· Ex quib⁹ habes ꝙ doctores tui ꝑ trinã iteracionẽ diuini noĩs que ſepe fit in ſcriptꝰis exponũt ꝙ eſt itelligẽda ĩ diuinis t̃nitas ẜm tres middoch· i· ꝓꝓietates quas deo attribuũt· Saulus· Ex p̃dictis et ſil'ib⁹ non habes intentũ tuum· tum quia middoch quod eſt nomẽ pl'ale illius noĩs midda ſigĩficat menſurã ĩ hebraico que non conuenit trinitati perſonaꝝ quã tu dicis eſſe in diuinis ut deſe patꝫ· Tum quia ſapia prudencia et ſciencia que ĩ deo ponunt̃ ẜm q̃s dicũt p̃dicti doctores ĩtelligendã eſſe pl'alitatẽ in diuinis nõ ſiit ñ vna res tm̃ realit̃ indiſtincta· tu aũt alit̃ aſſeris de trinitate ꝑſonaꝝ õmaꝝ quas dicis eſſe realit̃ diſtinctas· Et ideo ex predictis auc̃tib⁹ non concludis quod intendis·

Paulus· Ad p̃mũ quod obicis cont̃ ꝓbacĩoẽꝫ meam de iſta dictõne midda ſeu middoch tibi ſic rñdeo ꝙ verũ eſt ꝙ hec dictĩo midda ſigĩficat menſuram et middoch que eſt ipi⁹ pluralis ſigĩficat menſuras in pl'ali· ⁊ hoc eſt qñ hee dictões dicunt̃ de rebus corꝑalib⁹· ſꝫ qñ de ſpũalib⁹ agitur trãſſumit̃ hec dictio midda ad deſignandũ modũ ꝓꝓiũ rei ſeu ei⁹ proprietatẽ· Racio aũt hui⁹ tranſſumpcõis eſt quia ſicut ſe habet menſura q̃ntitatiua in corꝑalib⁹ inquantũ menſura adequat̃ rei mẽſurate· ſic ſe habet ꝓꝓietas in ſpũalib⁹ inquantum ꝓꝓietas adequat̃ rei cui⁹ eſt ꝓꝓietas· vñ cum in diuinis dicit̃ midda nll'o modo intelligendũ eſt ꝙ ſigĩficat menſuram q̃ntitatiuã que in deo nullũ habet locum· Sed intelligendũ eſt ꝑ midda ꝓꝓietatẽ diuinã qua de⁹ menſurat̃· licet enĩ deus ſit immenſus et ĩfinitus· tñ quedã ꝓꝓe ita ꝑtinent deo quod nll'i alteri ut patꝫ in effectib⁹ ſoli deo ꝑtinentib⁹ ut eſt creacio· vnde talia dicunt̃ ꝓꝓia deo quia ipi quodãmodo adequant̃ ⁊ nll'i alteri competũt· Et iſta dicunt̃ midda ſeu middoch dei in lingua tua· Ñi ut noſti in talmudicis ſcripturis cũ de differencia diuinoꝝ ad humana agit̃ ſemꝑ vtunt̃

hoc modo loquendi · ſ· nō eſt midda dei · ſctī ſunt midda car-
nis et ſanguinis · ſ· hoīs · Ex quo patet ꝙ ꝑ hanc dictioneꝫ
midda intelligunt ꝓprium modū ſeu ꝓprietatē diuinam · Ad
ſcd'am uo obiectōꝫ tuam in qua dicis · ꝙ antiqui tui in illis
tribus middoth ſeu ꝓprietatibꝰ quas deo adhibebant non in
telligebant deo attribuē ꝓprietates realit̄ diſtinctas · Nā ſa
pientia prudentia et ſcientia ⁊ huiōi non ſūt in deo niſi vna
et eadem res ⁊c̄ ad hoc tibi rn̄deo ꝙ licet veꝝ eſt ꝙ ſapiā pru-
dentia et ſcientia et huiōi cū de deo dicunt̄ vnā et eandē rem
ſignificant indiſtinctā realit̄ ſꝫ diſtinctam ſolū rōne · Ipſi tn̄
doctores tui diſtinctōꝫ realem int̄ illa eſſe putabant · Si enī
int̄ illa ꝑdicta ſolam diſtinctōꝫ rōis eſſe eſtimaſſent alia in
terpoſuiſſent quibꝰ deus creauit mundū · ſ· potentia et volun
tate · Non enī mundꝰ fuiſſet creatus niſi deus potuiſſet eum
creare et etiam voluiſſet creare eum · ſꝫ reſtrinxerūt ſe ad nu-
merū trinariū in deo ponendū quia trina iteracō diuini nomīs
eos cogit ad ponendā trinitatē diſtinctā realit̄ in deo · non
aūt in maiori nūo q̄ꝫ trinario · Et circa hoc ē attendendū ꝙ ſic̄
int̄ phos qui ꝑ inquiſicōꝫ rōnis reꝝ nat̄as ſeu veritates inue-
ſtigabant · multi antiqui fuerūt ante ariſtotilē opinantes cir
ca pn̄cipia reꝝ naturaliū quedā a veritate devia que tamē
in ſe aliquid veritatis continebant ut in p̊mo phicoꝝ · Silr
et circa felicitatē humanā quidā antiquoꝝ opinabant̄ varia
et minꝰ vera oīa tamen quodāmodo erant ꝯſona veritati in
quantū aliquid veritatis continebant ut in primo ethicoꝝ ·
Sic contingit ī hijs que ſūt fidei que obſcure ī veteri teſtamēto
tradūt̄ · circa que quidā de tuis expoſitoribꝰ aliquid veritatis
ſenciebāt · licet deficiebant a tota cognicōe veritatis · vnde in
ꝓpoſito doctores tui inquantū ex trina iteracōe diuini nomīs
in ſupdicto v̄bo pſalmiſte contenta aliquā trinitatē in deo
intelligebant aliquid ſapiebant veritatis · licet inquantū tri
nitatem diſtinctā ſola rōe ponebant deficiebant a veritate ·
fuerūt tn̄ aliqui de doctoribꝰ tuis qui de hoc miſterio t̄nitatis
ꝓprius et expreſſius vident̄ loqui · Saulus · Allega mī
rogo doctores illos quos dicis hoc aſſeruiſſe · Paulus ·
¶ In glo · magna ſup gen̄ · que dicit̄ beriſich rabba capitl'o
xlij · ſic habet̄ Rabi eliezer dicit · Non eſt creatꝰ mundus n̄
ꝑ verbū uel cum v̄bo dei ſctī et benedicti ſic̄ dicit̄ in pſalmo
verbo dn̄i celi firmati ſūt · Et ſequitur ibidē Rabi ſymeon

dicit· iſpirauit ul' ſufflauit deus ſpm̄ ſc̄tm̄ ſuū et creatus eſt
mūdus ſicut dicit̄ in pſalmo· Spū oris eius oīs ꝟtus eoꝝ·
hec in p̄dicta glo· In qua manifeſte ponit̄ diſtinctio realis
in creacōe mundi qui eſt deus· manifeſtū eſt eni ꝙ verbū di:
ſtinguit̄ realit̄ a ꝓferente ⁊ ſpūs ab inſpirante· ⁊ tamen hij:
tres vnū ſunt· De quibꝫ ſtatim ꝓpheta ſubdit· Congregans
ſicut in vtrē aquas maris loquendo in ſingulari· Sunt etiā
multa alia in dictis eoꝝ que hoc miſteriū innuūt que cauſa
breuitatis ſūt omittenda·

¶ Capitulū· vj· In quo oſtenditur ꝙ non repugnat na:
turali racioni ꝙ vna et eadem res ſit trina et vna·

Saulꝯ

Dixi tibi ſup̄ ꝙ nll'o modo rō natalis tolerat ꝙ vna
et eadē res ſit tres res realit̄ diſtincte· ad quod m̄ de:
diſti tale rn̄ſum· ſ· ꝙ hoc eſſet verum ſi vna ⁊ eadem
res ſm̄ idē eſſet vna et trina quod tn̄ in ꝓpoſito aſſeris non
ſic eſſe· Dicis eni ꝙ deus non ſm̄ idē eſt eternꝰ et vnus· Nā
dicis ꝙ eſt vnꝰ ſm̄ eſſenciā· ⁊ trinꝰ ſm̄ pſonas ſeu ſuppoſita·
quequidē reſponſio modicū valet in hoc loco· Nam nō cre:
do ꝙ m̄ negabis ꝙ in diuinis totū eſt idē· alias oporteret te
concedē ꝙ eſt ibi aliquid diuerſū quod eſſet manifeſte contra
diuinam ſimplicitatē et vnitatē· Si igit̄ totū eſt idē in di:
uinis neceſſe eſt te concedē ꝙ deus eſt trinꝰ et vnꝰ ſm̄ idē qd
eſt manifeſte contra rōem naturalē ut etiam tu concedis·

Paulꝯ· Ex quo ego oſtendi tibi auc̄tes ſacras teſtā:
tes in deo eſſe pl'alitatē et vnitatem· non eſt m̄ neceſſarium
ad rōnacōes tuas rn̄dē· hic eni agimꝰ de ſcrutinio ſcripc̄aꝝ
in quibꝫ multa tradunt̄ que ꝑ racionē humanā attingi nō
pn̄t· nihilominꝰ tamē rn̄debo tibi ad hoc quod modo obicis
ne forte in ſuꝑbiam incidas ſi non iueniſſes rn̄ſū· Circa qd
debes attendē ꝙ ꝓut veritas nr̄e fidei tradit i pl'alitate que
in diuinis credit̄· eſt deus pr̄ generans· et deus filiꝰ genitus
Sil'r pater et filiꝰ ſunt vnū in ſpirare ſpūs· ⁊ ſpiritus ſc̄tus
eſt ſpiratꝰ· Et quia impoſſibile eſt oīno ꝙ aliqua res genet
ſeipſam· et ꝙ aliqua res ſpiret ſeip̄am ideo oportꝫ diſtinctōeꝫ
eſſe realē inter patrē generantē et filium genitū et mē ſpirā:
tem et ſpiratū· Ideo in hoc quod p̄ſupponis ꝙ in diuinis totū
eſt idē· addendū eſt hoc· ſ· n̄ obuiet relacōis oppoſicio ut ob:
uiat in ꝓpoſito eo ꝙ neceſſe eſt concedē ꝙ pr̄ non eſt filius in

dīnis nec pr̄ et filiꝰ eſt ſpūs ſanctus· Et iō cum aſſumis in rōe tua ꝙ in dīnis totū eſt idē· Reſpondet̄ tibi ꝙ hoc eſt veꝝ modo ſup̄dicto· ⁊ ſic nullū inconueniens eſt concedē ꝙ deus eſt trinus ſm ꝑſonas adinuicem relatas· vnus aūt ſm eſſenciam ·et hoc nō eſt ꝯtra racionē naturalē quia non ſm idem vnitas et pluralitas de deo dicunt̄· vnꝰ enim dicit̄ deus ſm eſſenciam quod eſt aliquid· trinus uō ſm relacōez que eſt ad aliquid·

¶ Capitulū ſeptimū in quo oſtendit̄ ꝙ geñacio ſeu pr̄nitas et filiacio que in dīnis eſſe dicunt̄ non ſunt intelligenda ſm modū infimaꝝ creat̄aꝝ ſ; ſm ſilītudinē ſupꝑnaꝝ intellectualiū a quibꝫ etiā ſilītudo accepta deficit a repſentacōne ꝑfecta dīnoꝝ.

Saulus·

IN hac reſponſione tua conaris tollere vnū inconueniens ꝑ aliquid incōuenienciꝰ· Nam ut incōuenienciam pluralitatis ab ipo deo amoueas attribuis ei generacōꝫ quod non minꝰ incōueniens eſt q̄ȝ pl'alitas ſ; adhuc maius qȝ ſic patet· Nam generacio nichil aliud eſt ꝓprie loquendo ň mutacio de nō eſſe ad eſſe cui ꝯtrariat̄ corrupcio· mutacōis aūt ſubiectū eſt materia· Inſaniꝰ igit̄ eſt aſſerē in deo eſſe generacōez que mutacōꝫ importat et etiā materiā p̄ſupponit q̄ȝ pl'alitatē· que etiā licet incōueniens ſit deo attribuē ꝓpter eiꝰ ſūmam vnitatē· non aūt tot incōueniencias implicat ſic̄ generacō·

Paulꝰ·

Cum deus ſit ſuꝑ oīa ea que de deo dicuntur· non ſunt intelligenda ſm modum infimaꝝ creat̄aꝝ que ſūt corꝑa· ſ; ſm ſil'itudinē ſupꝑnaꝝ creaturaꝝ que ſūt intellectuales ſubſtancie· In quibꝫ etiā ſil'itudo accepta deficit a repſentacōe ꝑfctā dīnoꝝ· vñ yſaie· xl· capitulo· Cui ergo ſil'em feciſtis deū ⁊c̄· Non eſt ergo accipienda ꝓceſſio ac generacio in dīnis ſm qȝ eſt in corꝑalibꝫ ul' per motū localē uel ꝑ actionē alicuiꝰ cauſe ī exteriorē effectū ut calor a calefaciente ī calefactū ſ; ſm emanacōez intelligibilē utpote v̄bi ītelligibilis a dicente· qȝ quidē verbū manet in ipo· Et ſic fides catholica ponit ꝓceſſionē ſeu generacionem in diuinis· non aūt ſm ꝓceſſionē ſeu generacōꝫ corꝑalē que nullo modo deo competūt·

¶ Capitulū octauū In quo p̄mo oſtendit̄ ꝙ primo in hijs ꝓcedendū eſt ut ꝑ ſcrutiniū ſcript̄aꝝ cognoſcamꝰ an in dīnis ſit generacio· et deinde an hec veritas ī ſacra ſcriptura repta

poſſit ꝑ rões impugnari humanas quod quidẽ ſcrutiniũ cũ
magna diligencia et deuocione agendum eſt·

·Paulus·

Et attende O Saule ꝙ ſicut tibi dixerã hic agim⁹ de
ſcrutinio ſcripẽaꝝ circa ea que ĩ eiſdẽ tradunẽ que de
deo credenda ſũt uł ab eo remouẽda· vñ ṗmo circa hoc
inſiſtendũ eſt ut·ſ·cognoſcam⁹ an ꝑ veꝝ et ꝑ ſanũ intellectũ
ſacraꝝ ſcripẽaꝝ in diuis ſit p̃rnitas et filiacio· Et ꝯſequentẽ
ꝓcedem⁹ ad rões quib⁊ veritas repta ſacris ſcripturis videẽ
impugnari· Et iſte ordo tenẽd⁹ eſt intẽ me ⁊ te ĩ hoc tractatu
et ſpecialiẽ in hoc miſterio· Saulus· Placet m̃ ꝙ iſte
ordo teneaẽ· Et ſic oportꝫ ꝙ ṗmo oñdas michi· vñ habes ex
ſcripẽis ſacris ꝙ in diuis ſit p̃rnitas et filiacio qđ non credo
poſſe in eiſdẽ oſtendi· Et deinde ꝓcedem⁹ ad rões quas indu-
bitantẽ credo hanc tuã aſſercionẽ impugnare· Paulus·

Ad ĩquirendũ hoc miſteriũ ꝑ teſtimõia ſcripẽaꝝ oportet
ſacras auc̃tes que de hoc loquunẽ cum magna diligencia et
deuocione ſcrutari ꝓpẽ duo· ṗmũ quia talia miſteria in ſcrip
turis ſacris nõ ſufficienter⁹ tradunẽ ſꝫ in eiſdẽ quaſi abſcon
diti theſauri latent· vñ de talib⁊ ꝓũ· ij·legiẽ· Si queſieris eã
tanq̃ꝫ pecuniã et quaſi theſauros effoderis eã tunc intelliges
⁊c̃·2⁹ quia hoc miſteriũ ſummũ gradũ tenet inter alia que ĩ
ſcripẽis ſacris de deo loquentib⁊ tradunẽ· Agiẽ enĩ hic de deo
non ꝑ reſpectũ ad creaẽas ſeu ſuos effect⁹ ab extra ſꝫ de ꝓpe-
tatib⁊ diuis in ſe cõſideratis ſeu relatis ad inucẽ· Et iõ ſi in
hoc contigerit aliquis error· quod abſit in ſcrutinio ꝑicłoſior
eſſꝫ q̃ꝫ in alijs· cũ hoc p̃ncipaliẽ dirigat ad cognicõꝫ dei et xp̃i
ſui· In qua cognicõe vita eterna ꝯſiſtit ut in ꝓlogo ſeu ex
ordio hui⁹ tractat⁹ tactũ fuit· Saulus· Concedo tibi
ꝙ in hoc ſcrutinio de quo agim⁹ ꝓcedendũ ſit eo modo quo tu
dicis· vñ allega auc̃tes quas habes ut attente et diligenter
ſcrutemur eas·

¶ Capitulũ nonũ In quo oñdiẽ ꝙ in diuinis eſt filius ge-
nit⁹ et pater geñans· et hoc ꝑ auc̃tes pſalmiſte dicẽtis· dñs
dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te nõ obſtan
tib⁊ iudaicis cauillacionib⁊·

Paulus·

Occurrit m̃ ṗmo auc̃tas pſalmiſte in· ij· pſalmo pſa
terij in quo loquiẽ de deo ⁊ xp̃o ſuo cum dicat aſtiterũt
reges t̃re aduerſ⁹ dñm ⁊ aduerſus xp̃m eius· Infra

in perſona xp̄i ſup̄dicti dicat· dn̄s dixit ad me filius meus
es tu ego hodie genui te· que verba ſi diligent̄ ſcrutant̄ non
pn̄t verificari niſi de filio dei quē natalit̄ ⁊ eternalit̄ genuit·
Et ſic hui9 auctis teſtimonio concedendū eſt ꝙ in diuinis eſt
fili9 et ꝑ 9n̄s pater· Silr̄ et gen̄ans et genit9· que tn̄ intelli-
gēda ſūt ſine aliquo p̄iudicio deitatis· Saul9· Quod
etiā aſſeris p̄dictā auctem nō poſſe verificari niſi de filio dei
quē eternalit̄ de9 genuit eſt maifeſte falſū· Nam hec auctas
ſm quoſdā plane expon̄ de dauid qui fuit filius dī ut habē
ij· Re· xviij· Aduerſus quē reges ⁊ pn̄apes philiſteoꝝ fre-
muerūt et inſurrexerūt ut habet· ij· Re· In multis locis de
quo· ſ· dauid verificari poſſꝫ fuiſſe filiū dei inquantū iuſtus ⁊
ſctus· Non enī ſolū angeli dicunt̄ filij dei ut Job p̄mo ſꝫ et̄
iuſti et notabiles viri· Juxta i° pſalmiſte filij excelſi om̄es
vos· et etiā oīs iſrl̄ cōiter vocat̄ fili9 dei· legit̄ enī exodi capi
tl̄o deū dixiſſe de iſrl̄ pharaoni· Mitte filiū meū ut ſui-
at m̄· Scōm alios no exponit̄ de meſſia vento qui pur9 hō
fore credit̄ ſm nos· qui tn̄ fili9 dei poſſet dici modo ſup̄dicto
ſine hoc ꝙ de ip̄o neqꝫ de dauid verificet̄ gen̄ari eternalit̄ ſeu
natalit̄ a deo· Paul9· Expoſitores tui qui p̄dictam
auctem de aliquo puro hoīe expoſuerūt nō diligent̄ ſcrutati
ſūt verba in p̄dicta aucte 9tenta ſꝫ ſupficialit̄ tm̄· Pro cui9
declaracōe attende debes ꝙ in ſcripturis ſacris aliqui dicunt̄
filij eoꝝ a quib9 non ſūt geniti natalit̄ ut pphetaꝝ filij· iiij·
Re· xxx· capitl̄o· Quidā etiā dicunt̄ gen̄ari ab aliquo cui9
non ſūt filij ſic̄ dicit̄ Job xxxviij· quis genuit ſtillā roris ⁊
etiā apud om̄s cōiter loquentes ip̄i vermes uel pili dicunt̄
ab aīalib9 gen̄ari quoꝝ tn̄ nec ſunt neqꝫ dicunt̄ eoꝝ filij· vn̄
illi tm̄ filij ſil̄ et geniti dicunt̄ illi9· de cui9 ſb̄a ſm ſil̄itudinē
filiacōis pducti ſūt· vt cum gen̄· v· de Seth ⁊ de alijs ſuccedē
tib9 dicit̄ ꝙ genuerunt filios et filias· Et iō in ſcrip̄tis vbi
filiacio cū generacōe 9iungit̄ ſemꝑ talis filiacio intelligit̄ na-
turalis que tm̄ illa eſt que pcedit de ſb̄a prīs· Qua ppt̄ an-
geli licet a deo pcedāt ꝑ creacōꝫ· et ei p̄ ceteris creatis aſſil̄an
tur· ꝑ hoc ꝙ ſūt ſubſtancie intellectuales· et q̄ꝫpl̄ima alia bo-
na dīna ꝑticipant· intm̄ ꝙ dicunt̄ filij dei· non tn̄ dicuntur
geniti a deo eo ꝙ nō pcedūt ex ſb̄a dei ſic̄ filij qui ꝑ generacōꝫ
a prē pcedūt· Jdē dicendū eſt de iuſtis ⁊ ſanctis in cōi· vn̄ ſi
ſcrutat9 fueris totā ſacram ſcrip̄tam nunq̄ꝫ repies ꝙ de aliq̄

angelo nec ſancto quocūqꝫ dicaꝛ̃ ꝙ ſit filius dei ⁊ ab ip̄o deo
genitus · ⁊ tñ in p̄dicta auc̃te legiꝛ̃ filius meꝰ es tu ego hodie
genui te · Ex quo patet ꝙ ex p̄dicta auc̃te habemꝰ manifeſte
intentū · ſ · ꝙ ille de quo pſalmiſta ibidē loquiꝛ̃ eſt filiꝰ dei ab
ip̄o deo genitus quod neceſſariū eſt intelligē de generacione
naꝛ̃ali ut dictū eſt · Et ſic neceſſe ē cōcedē ꝙ ĩ diuinis eſt pr̃
generans filiū · et filius genitꝰ a pr̃e · que quidē geñacio ĩ deo
nō poſſet poni niſi eterna · nichil enĩ eſt in deo quod non ſit
eternū · ✠ Saulꝰ · ✠ Oppoſitū in ſacris eloquijs reperies
eorū que tu dicis · Nam de ꝑpl'o iſrl'itico legiꝛ̃ ꝙ eſt filius dei
nō ſolū in ſingulari ut in auc̃te ꝑ te allegata exodi · iiij · di-
mitte filiū meū ut ſeruiat michi ſed etiā ĩ pl'ali ut deutro ·
xiiij · filij eſtis dñi dei nr̃i · De illo etiā ꝑpl'o legiꝛ̃ ꝙ eſt genitꝰ
a deo ut cum diciꝛ̃ deutro · xxxij · capitulo · Deum qui te ge-
nuit dereliquiſti · Ex quibus ⁊ ſil'ibus manifeſte habeꝛ̃ ꝙ etiā
de puris creaꝛ̃is ſcriptura conſueuit dicē ꝙ ſūt filij dei · i · ab
ip̄o deo geniti quod manifeſte contradicit tue aſſercioni ·

Paulꝰ · ✠ Adhuc deficis in ſcrutinio veri ⁊ ꝓprij ſenſus
p̄dictoꝝ verboꝝ · Circa quod attēdē debes ꝙ licꝫ in ſacra ſcrip
tura pluries reperiꝛ̃ ꝙ deus vocat aliquos in pl'ali filios ut
cum diciꝛ̃ de angelis ꝙ ſint filij dei ut in pſalmo · afferte dño
filij dei et in alijs locis · Sil'r et de ꝑpl'o ſuo cultui deputato in
cōi diciꝛ̃ filius meꝰ eſt iſrl' · vel filij dei eſtis et huiōi · Nuſq̄ꝫ
tamē reꝑies in ſcriptꝛ̃is in ſingulari ꝙ aliquis voceꝛ̃ filiꝰ dei
niſi in hoc loco et in alijs ſibi corrñdentibꝰ in quibus de filia
ciōe dei coeterni patri agiꝛ̃ · Racio aūt huiꝰ dr̃ie eſt · quia vo-
cando aliquā purā creaꝛ̃am in ſingulari dei filiū poſſet con
tingere erroꝛ ne forte quis exiſtimet talē ꝑſonam eſſe filium
dei ſ̃m genracōꝫ que eſt de ſb̃a pr̃is quod non ꝯuenit ñ ſoli
dei filio patri coeterno · vnde de nullo ſanctoꝝ pr̃iarchaꝝ ul'
ꝓphetaꝝ in eoꝝ vita uel etiam poſt mortē legiꝛ̃ ꝙ ſit ſeu fue
rit filius dei · De moyſe enĩ qui tante excellencie fuit ut dice-
retur de eo poſt mortē non ſurrexit ultra ꝓpheta ĩ iſrl' ſicut
moyſes deutro · ultimo · Cum tñ deus ipſiꝰ moyſi excellēciā
narraſſet nūi · xij · de eo diciꝛ̃ ſeruus meus moyſes in domo
mea fideliſſimꝰ eſt · Et ſic de dauid ut in pluribus locis ſacre
ſcripture et de alijs ſanctis qui ſerui dei ab ipſſo deo dicuntur
qñqꝫ in ſingulari qñqꝫ in pl'ali · Nunq̄ꝫ tam̄ aliquis eorum
in ſingulari filiꝰ dei noīatur · Idem etiā de angelis ut dictū

eſt· In hoc aūt loco pſalmi ſupͣdictū in ſingulari dicit· filius
meus es tu· Et ſup hoc etiam addit· hodie genui te· In quo
exprimit modus filiacōis qui eſt p veram generacōz· Et ideo
auctes tue que in plali vocant iſrl' genitum a deo uel filios
dei nichil contra intentū meū faciunt· Saul9· Contra
te repio illud ſcōi· Re· vij· Vbi legit ego ero illi in patrē
τ ipſe erit m̄i in filiū quod cōiter ad literā intelligit de Saloe·
Et ſic habet manifeſte q de aliqua pura creata in ſingulari
verificet ſm teſtimoniū ſcripturarū q ſit filius dei quod eſt
manifeſte contra te τc· Paul9· Vez eſt q iſta auctas
p te allegata itelligit ad lrām de Salomone et iō non dicit
ipſe erit meus fili9 et ego eius pater ſꝫ dicit erit m̄i in filium
et ego ei in patrē· quod manifeſte denotat filiacōz adoptiuā·
Adopcio enī eſt accepcio extranee pſone in filiū quod non cō
uenit filiacioni naturali i qua fili9 eſt de ſba patris· vn̄ tua
auctas bene intellecta pocius facit p me· Saul9· De
dauid legit in pſalmo· Ipe vocabit me pater meus es tu τc
Ex quo ſequit q de dauid dicat q ſit filius dei in ſingulari·
ex quo deus in ſingulari dicit eius pater· Paulus·

Auctas illa licet de dauid figuralit poſſit exponi ppri9 tn̄
et verius intelligit de xpo a dauid deſcēdente qui eſt ver9 fili9
dei ſm eternā generacōz· vn̄ de ipo dicit in eodē pſalmo· tro-
nus eius ſicut ſol in conſpectu meo et ſicut luna pfecta τc·
que non pn̄t vere de dauid intelligi ſꝫ intelligunt vere de xpo
de quo legit verbū ſupͣdictū· ſ· dn̄s dixit ad me filius meus
es tu· vn̄ idem eſt iudiciū de vtroqꝫ· Saul9· Hec gene-
racio quā tu conaris in diuinis ponē oportet q ſit eterna· non
aūt temporalis et hoc etiā ſupͣ aſſeruiſti· Generacio aūt cōten-
ta in pͣdicta aucte demonſtrat eſſe tpalis· dicit enī ego hodie
genui te· Cum igit lij genui ſignificat pͣteritū temp9· lij hodie
ſignificat pn̄s tempus· oportet igit q generacio illa de qua lo
quit pſalmiſta intelligat fuiſſe pͣterita ſi referat ad ſignifica-
cionē verbi· uel pn̄s ſi referat ad ſignificacionem aduerbij et
vtrumqꝫ eſt tpale ut eſt manifeſtū τ p ꝯſequens ex predicta
aucte non habes intentū tuum· Paul9· Conſiderare
debes q cum de diuinis agim9 non poſſum9 loqui ita ppͥe ſicut
in ſeipis exiſtunt· ſꝫ oportet nos loqui more humano prout
doctores tui i mltis locis hoc dicūt· vn̄ in pͥpoſito qa cognicō
nr̄a ſubiacet tempori· Ideo cum de deo loquimur oportꝫ nos

loqui cum verbis et aduerbijs cum tp̄e ſig̃ficantibꝫ innuendo tamen quantū eſt poſſibile ꝙ diuina non ſubiacent tempori ſꝫ ſūt ſupra tempus quod etiā pſalmiſta ī hoc loco notabilit̄ inſinuat · poſuit enī verbū preteriti tp̄is · et hoc cum dicit ge-nui · ad denotandū ꝙ generacio filij in diuinis intelligenda eſt eſſe ꝑfecta · hoc enī verbū genui eſt p̄teriti ꝑfecti temporis ſed ut īſinuaret ꝙ generacio illa ꝑfecta non tranſit in p̄teritū ideo appoſuit aduerbiū p̄ntis tp̄is · In eternitate enī nichil tranſit in p̄teritū nec expectat̄ futuꝝ ſed totū eſt ut preſens Ideo ad deſignandū generacionē eternam quantū fragilitas nr̄e cognicōis et locucionis ꝑmittit ꝯuenient̄ fuit hic appo-ſitum aduerbiū p̄ntis temꝑis verbo p̄teriti perfecti · Et ſic ſi bene conſideras quod tu obicis ī hoc loco · magis facit ꝓ me ·

¶ Capitulū decimū In quo oſtendit̄ ꝙ generacio in diuinis credenda eſt et̄na ex auc̃te pſalmiſte dicentis de filio dei · Erit nomen eius in ſecula et ante ſolem ꝑmō nomen eiꝰ non obſtantibus hebreorum cauillacionibus ·

· Saulus ·

Ad deſignandā eternitatem generacōis ſeu filiacōis quā tu conaris ponere in diuinis ꝓpriꝰ inſinuaretur per aliquas dictiones deſignantes ꝙ hec generacio eſt ante tempus ſeu ſupra tempus quā per verba uel aduerbia cum tempore ſignificancia · vn̄ reſponſio tua ſupradicta in hoc loco manifeſte non ſufficit · Paulus · Eſt alia auc̃tas pſalmiſte in qua filiacio in diuinis oſtendit̄ eſſe ante omne tempus ſicut tu petis · vnde in pſalmo qui incipit deꝰ iudiciū tuum regi da vbi manifeſte agit̄ de filio dei de eodem filio dicit̄ · Sit nomen eiꝰ benedictū in ſecula et ante ſolē permanet nomē eius · Ex quo patet ꝙ filius dei fuit ante tempꝰ luminaria enī celeſtia quorū precipuū eſt ſol facta fuerūt in ſigna tempoꝝ dieꝝ et annoꝝ ut habet̄ gen̄ p̄mo · Et iō ad de-ſignandū ꝙ generacio filij dei eſt ſupra tempoꝝ ꝯmenſuracōꝫ ꝓprie dixit pſalmiſta ante ſolem eſt nomē eius · q · d · abſqꝫ tempoꝝ cōmenſuracione · Saulus · Ad hoc ꝙ auc̃tas quam nunc allegas aliquid faciat pro te oportet te p̄us pro-bare ꝙ pſalmꝰ iſte intelligat̄ de filio dei in diuinis cuiꝰ oppo-ſitum eſt manifeſtū · Exponit̄ enim cōiter iſte pſalmꝰ apud expoſitores nr̄os de Salomone qui fuit in toto iſrahel p̄mꝰ

rex et filius regis ſimul· Saul enī qui p̄mo regnauit in iſrl̕
licet fuerit rex non tamen fuit filius regis· Sil̕r nec dauid·
alij vero reges qui poſt Salomonē fuerūt nunq̄ȝ regnauerūt
in toto pp̄l̕o iſrahel ut patet ex curſu libri Regū· Et iō cum
in p̄mo verſu hui⁹ pſalmi dicit̄· De⁹ iudiciū tuum regi da·
et iuſticiam tuam filio regis· hoc ꝓprie de Salomone habȝ in
telligi rōne predicta· Confirmat̄ etiam hec expoſicio ex duo
bus· p̄mo quia de Salomone legit̄· iij· Re· iij· capitulo· ꝙ
deo dicenti ſibi· Poſtula quid vis ut dem tibi Salomon re-
ſpondit· dabis ergo ſ̄uo tuo coꝛ docile ut poſſit iudicare po-
pulū tuum ꝛc̄· quod preuidens dauid in ſpū fecit hunc pſal-
mū pro Salomone filio ſuo in quo ꝓphetice pro eo erat illud
quod deus datur⁹ erat ſibi· ſ· iuſticiam ꝛ iudiciū adiudican-
dum pp̄l̕m· Et idē in ſcd̄o verſu dicit· Iudicabit pp̄l̕m tuū
in iuſticia et paupes tuos ī iudicio· quod ꝓprie correſpondet
ſup̄dictis· Scd̄o quia ī titulo hui⁹ pſalmi nichil p̄onit̄ niſi
hec dictio Salomon uel ꝓ Salomone ꝓut in tranſlacōe tui
Jeronimi ponit̄ quod manifeſte demonſtrat iſtū pſalmū cō
poſitū fuiſſe ꝓ Salomōe· Et tituli pſalmoꝝ cōiter deſignāt
materiā de qua p̄ncipalit̄ tractat̄ ī ip̄is pſalmis ut patet
diſcurrenti titulos pſalmoꝝ ꝛ materias de quibus tractāt·
Paul⁹· Expoſitores tui qui hunc pſalmū de Salomo
ne exponūt manifeſte deuiant a veritate lr̄e· ſicut in q̄ȝpluri-
mis alijs locis ſacre ſcripture facē conſueuerūt· p̄ſertim vbi
aliq̄d teſtimoniū catholice veritatis inſurgit ſicut ī hoc pſal
mo· falſitas aūt expoſicionis tuoꝝ in hoc loco ſatis patȝ· tū
quia in multis paſſibꝫ hui⁹ pſalmi teſtatur lr̄a ꝙ ille rex ꝛ
filius regis de quo agit̄ et bona que ad ip̄m ꝑtinent ſūt ante
quodlibet tempus quod ſolū ꝑtinet ad eterna ſeu ꝑpetua· di-
citur enī ibi ꝑmanebit cum ſole ꝛ ante lunam in generacōe
et generacōȝ· Conſtat autem ut dictum eſt ꝙ talia ſūt ſupra
tempus ul̕ ante temp⁹· Sil̕r de bonis que ꝑ ip̄m regē et filiū
regis debebant oriri· dicit orit̄ in diebus eius iuſticia et ha-
bundācia pacis donec auferat̄ luna quod ſig̃ficat ꝑpetuitatē
duracōis pacis ſaltem apte poſt ꝑ ip̄m filium regis oriunde
Conſtat aūt ꝙ nichil iſtoꝝ competit Salomoni cui⁹ perma-
nencia uel habundancia pacis nullo modo fuit ante lunam
nec poſt eius ortum fuit ꝑpetua ſȝ ſtatim poſt morteȝ ſuā pax
in regno ſuo ceſſauit ut habetur· iij· Re· cum ex ipſius filij

regis dñio de quo mlta dicit que nllo modo ſalomoni com=
petunt ut cum dicit· adorabūt eum omnes reges oēs gen:
tes ſeruiēt ei quod nullo modo competit Salomoni qui non
fuit monarcha ut patet in eius hiſtoria· Ad hoc autē quod
intelligas de titulo huius pſalmi conſiderare debes ꝙ hoc no
men Salomon interpretatur pacificus· ⁊ ꝑ hoc nomen ſepe in
ſcripturis intelligitur etiam ad lr̄am ipſe deus qui ꝓprie eſt rex
pacis· vñ doctores tui expſſe dicunt ꝙ vbicunqȝ dicitur Salo:
mon in cantico canticoꝝ ſemꝑ intelligendꝰ eſt ſummꝰ rex pa
cis qui eſt ipe deꝰ· Et iō ꝓut Rabimoy· dicit in ſuo deutro·
ſicut ille qui delet nomē dei tetragramaton in quocūqȝ loco
ſacre ſcripture contentū eſt reus pene ꝓpter reuerenciā diui
nomis· pari rōne qui delet nomē Salomonis in predictis lo
cis reus eſt pene tanqȝ delens nomen diuinū· hec ille· Et ideo
in hoc loco titulus huiꝰ pſalmi in quo dicitur Salomon ſeu ꝓ
ſalomone intelligendū eſt de ipſo deo quod conſonat verita
ti mee expoſicionis· ~ Saulus· ~ Et ſi plura contenta in
hoc pſalmo non poſſunt competē Salomoni rōnibꝫ ꝑ te di
ctis· pñt tamē bene adaptari meſſie ꝑ nos expectato per quē
expectamꝰ habundanciā pacis ꝑpetuam et ꝙ illū oēs reges
adorabunt et ei omnes gentes ſeruient ꝓut multi prophete
teſtantur· verificatur etiam titulus pſalmi de illo· ſ· Salomon
qui interpretatur pacificus· De ipo enim ꝓpheta yſaias ait ꝙ
eſt pñceps pacis· Et ſm̄ iſtam expoſicōȝ pſalmꝰ iſte nō agit
de filio dei ī diuis ꝓut tu vis ſed de filio dei puro hoie qui ex
cellencior erit cetis filijs dei ut ſupra fuit etiam ꝑ te deductū·
~ Paulꝰ· ~ Preambula tua in hoc loco veriſſima ſūt· ſ·
ꝙ pſalmus iſte de uero meſſia loquitur· cui omnia et ſingu
la in hoc pſalmo contenta ꝓprie adaptantur· Sed quod poſtea
vis inferre ꝙ iſte pſalmꝰ non agit de filio dei in diuinis ſed
de filio dī puro homie manifeſte erras· Nam ſicut alias tibi
dixeram verus meſſias promiſſus in ꝓphetis non eſt purus
homo ſȝ homo deus ꝓut in diſtinctione īmediate ſequēti deo
duce largius oſtendetur· que quidē veritas in hoc pſalmo ſatis
oſtenditur· ~ Saulus· ~ Oſtende michi quō in hoc pſalmo
oſtenditur ꝙ meſſias ille promiſſꝰ non ſit purus homo ſed ſit
filius dei in diuinis· ~ Paulꝰ· ~ Ad hoc ꝙ filius regis de
quo in hoc pſalmo agitur ſit filius dei eternus in diuinis ob
miſſis quibuſdam alijs in hoc pſalmo contentis que in hoc

pſalmo faciunt· vnū verbum tantū tibi allego cuius verbi
veram ſignificacōꝫ ſi rcte fueris ſcrutatus hoc plane reꝑies
Saulus· Aſſigna michi illud verbum cum clara et
vera expoſicione· Paulus· In hoc pſalmo de filio re
gis ſupradicto dicitᷣ verſus finem· Erit nomen tuū in ſcl'm
et ante ſolem ynnon nomē eius·quia vbi tranſlacio noſtra
habet ꝑmanet In hebreo ut noſti habetᷣ ynnon quod quidem
verbū non habet ſil'e in toto veteri teſtamento ī forma vbi·
et expoſitores tui qui int̄ ceteros pociores fuerunt in grama=
tica hebraice locucōis dixerunt ꝙ ynnon eſt verbū deriuatū
ab hac diccione ynni·quequidē dictio ſig̃ficat filiū·et nullā
aliam habet ſig̃ficacionē ī ſacra ſcriptura et ſic ynnon ſigni
ficat aliquid uel aliquā rem filiatam·et ſic eſt ſenſus ꝙ ante
ſolem·i·ante tempus nomen huiꝰ regis qui eſt filius regis
eſt filiatū hoc eſt filiacione deriuatū· Et ſic vides manifeſte ꝙ
filiacio de qua hic loquitᷣ pſalmiſta eſt eterna q̇a ante tempꝰ
Saulus· Verū eſt ꝙ vbi in tranſlacione tua dicitᷣ per
manet in hebraica veritate dicitᷣ ynnon·ſꝫ hec dictio ynnon
quia non habet ſimilē in noſtris libris canonicis·vnū poſſet
ſciri eius vera ſignificacio· Idcirco multi ex noſtris dicūt ꝙ
ynnon eſt nomen ꝓpriū quo noīe meſſias debꝫ vocari tanq̄ꝫ
nomīe ꝓprio·hoc autē quod tu aſſeris ꝙ ynnon eſt verbū de=
riuatū a filiacōne non me recolo vidiſſe ꝑ aliquos doctores
noſtros·vnū tu qui hec allegas debes probare ea que tu dicis·
Paulus· Verū eſt ꝙ quidā de doctoribꝫ tuis dicunt
ꝙ meſſias vocabitᷣ ynnon ut habetᷣ in glo·bereſich Rabba
ſuꝑ illud gen̄·xvj· Et vocabit nomen eius iſmahel vbi pre
dicta glo·dicit ꝙ aliqui fuerūt vocati noibus ꝓpriis anteq̄ꝫ
naſcerentᷣ ſicut iſmahel ⁊ yſaac·⁊ alij inter quos numerat
meſſiam cuiꝰ nomen fuit vocatū anteq̄ꝫ naſceretᷣ·ad quod
probandū inducunt illud ante ſolem ynnon nomen eius·
Et ibidē queritᷣ quare meſſias vocabitᷣ hoc nomine ynnon·
Ad quod reſpondetᷣ ibi ꝙ futuꝝ eſt ut ipe filiet ul' naſci fa=
ciet dormientes de humo uel de pulue̊ terre hec in glo·ꝑoc̄ta·
ex qua gloſa doctoꝝ tuoꝝ habes manifeſte quatuor·quorum
vnū eſt ꝙ pſalmꝰ iſte loquitᷣ ad literā de meſſia· Scdm eſt ꝙ
hoc nomen ynnon eſt nomen meſſie· Terciū ꝙ hoc nomen
competit ei eo ꝙ filiet ul' naſci faciat dormientes de humo ul'
de puluere terre quod ꝑtinet ad reſurrectionē futuram que

non niſi a deo expectanda eſt· Alij vero doctores tui magis
moderni exponūt hanc dictionē ymion ꝓut pertinꝫ ad ꝓpo=
ſitum meū· nam ille Rabbi abraham abenhazra qui totā
bibliam expoſuit declarando ſignificata ꝛ deriuacōes dictio=
num in expoſicōe hui⁹ pſalmi ſuper hunc verſū ſic dicit· hec
dictio ymion eſt verbū paſſiuū quod deriuatᷣ ab hoc nomme
inni quod ꝓprie ſignificat filiū hec ille· Item Rabbi dauid
q̄uhi qui fecit librum illū qui dicitᷣ ſaraſin in quo dictiones
hebraicas et eaꝝ ſignificata et deriuacōes ordine alphabetico
expoſuit exponendo hanc diccionē Nin ſic dicit· Nin ſigni=
ficat idem quod hec dictio ben que ꝓprie ſignificat filiū et p=
cipium deriuatū ab eo eſt ymion ut dicatur in pſalmo· ante
ſolem ymion nomē eius· i· filiatus· hec ille· Et ſic habes a
doctoribus tuis quod tibi in hoc ꝓpoſuerā· Saulus·
In hijs allegacionibus tuis ꝑſupponis vnū quod nō ꝓbas
· ſ· ꝙ hoc quod dicitᷣ ante ſolem intelligitᷣ ante omne tempus
et per ꝯſequens eternū ſeu eternalitᷣ quod non videtᷣ neceſſa
rium· Sol enim creatus fuit in quarta die· et ſic creacionem
ſolis precesſerūt tres dies in exordio mundi· ꝛ per ꝯſequens
poſſibile eſt ꝙ aliquid eſſet formatum in illis tribus diebus
ꝑmis· et ſic illud eſſet ante ſolem non aūt ante omē temp⁹
Paul⁹· Luminaria fuerūt creata ut eſſent in ſigna
et tempora et dies et annos geñ· ꝑmo· Inter que ſol et luna
ſūt precipua ut habetᷣ ibidē· Ex quibus duobus luminarib⁹
ſol eſt pñcipalius per cui⁹ motum dies et āni et alie temporꝝ
differencie commenſurantᷣ· Et ideo in ſcripturis ſacris ubi
de duracione alicui⁹ rei temporalis agitᷣ de ſole fit mencio tan
q̄ꝫ de ꝑmo et precipuo ſigno temporis· Et ideo ſepe ī eccleſia=
ſticas inuenitᷣ talis modus loquendi ut cum dicitᷣ eccē· ꝑmo
quid amplius habꝫ homo de vniuerſo labore ſuo quo laborat
ſub ſole· quod intelligitᷣ de vniuerſa mundi duracione tēpli
Similitᷣ ibidem cum dicitᷣ· vidi cuncta que fiunt ſub ſole·
ꝛ ecce vniuerſa vanitas et ſic de mltīs alijs ibidem ꝯtentis·
Et ideo doctores tui qui aſſeruerūt ꝙ aliqua fuerūt añ crea=
cionē tocius mundi ut habetᷣ in glo· que dicitᷣ medras tyllī
ſuper illud verbū parata ſedes tua extūc quorū vnum aſſe=
ruerunt eſſe nomen meſſie hoc ꝓbant ex iſto verbo· ſ· añ ſo=
lem ymion eſt nomen eius· In quo manifeſte ꝑſupponunt
ꝙ dicendo ante ſolem intelligitur ante creacionez mundi· et

per ꝯſequens ante omẽ tempus· vnde in hoc pſalmo· vtitur
pſalmiſta iſto modo loquendi ad deſignandū etnītatē iſtiꝰ
regis et filij regis de quo agit et hoc a ꝑte ante ut cum dicat̃
ante ſolem ymion nomen eius et añ lunam in generacōe ꝛ
generacoēꝫ· et a ꝑte poſt ut cum dicat̃· Et habūdancia pacis
donec auferat̃ luna· Et a ꝑte media inter vtrūqꝫ ut cum di
catur permanebit cum ſole· Et hoc ad deſignandū ꝙ eterni-
tas aſſiſtit omni tempoꝝ differēcie· Et ſic ex predicta auctē
pſalmiſte habes ꝙ in diuinis eſt filius eternus ꝛ per ꝯſequēs
coeternus patri· In alijs etiam locis teſtatur ſacra ſcriptura
ꝙ deus qui creauit ſeu formauit vniuerſa habet filium quod
eſt conforme ſupradictis·

¶ Capitulū vndecimū In quo oſtendit̃ ꝙ deus qui creauit
ſeu formauit vniuerſa habet filium ex auctoritate ꝓū· xxx·
capit°lo· Vbi dicat̃ quod eſt nomen eius et quod nomē filij
eius ſi noſti non obſtantibus cauillacionibus hebreorum·

·Saulus·

Collega michi auctoritatē hoc dicentē ꝙ deus qui crea
uit ſeu formauit vniuerſa habet filiū· Paulus·
ꝓū· xxx· vbi de quodam dicitur· Et noui ſanctoꝝ
ſcienciam ſequit̃ ſtatim· Quis aſcendit in celum atqꝫ deſcen
dit· quis continuit ſpiritū in manibus ſuis· quis colligauit
aquas quaſi in veſtimento· qui ſuſcitauit om̄s terminos t̄re
quod nomen eſt eius ꝛ quod nomē filij eius ſi noſti· Ex iſta
enim auctoritate habes ꝙ deus habet filium de nullo enim n̄
de deo verificant̃ illa que in illa auctē p̄dicunt̃· Saulꝰ·
Ex iſta auctoritate non habes intentum tota enī exponi
tur a doctoribus noſtris de moyſe· Moyſes enim aſcendit ī
celum ſydereū ad deum· ꝛ inde deſcendit ad populū ut habet̃
exo· xix· vbi dicat̃ moyſes autem aſcendit ad deum· Moy-
ſes cineres ardentes de camino accepit ī manibus eius· exo·
xix· Meritum etiam iſtius moyſi fecit ut aque maris rubri
eſſent filijs iſrahel quaſi ꝓ muro a dextris et a ſiniſtris exo·
xiiij· et ſic colligauit aquas q̄ſi in veſtimento· Moyſes autē
in erectione tabernaculi immiſit terrorem in oībus finibus
terre ꝓmiſſionis· vñ deutro· ij· dicat̃· Hodie incipiam mittē
terrorem et formidinē tuam in ꝑplis ꝛc̄· Et quia nllꝰ aliꝰ
ꝓpheta fuit ſimilis moyſi ī predictis· Ideo dicit qđ eſt nomē
eius· q· d· Si dicat̃ ꝙ alius a moyſe fecit iſta dicat̃ ei· quod

eſt nomen eius·quaſi dicat·Si quis fuit ille·et quod eſt no:
men filij eius·i·que generacio remanſit ab eo ex qua poſſit
haberi noticia aliqua de ipſo·quod cum non remanet ſequit̄
ꝙ non fuit alius ꝓpheta ſibi in predictis ſimilis·vnde ex hac
auctoritate nichil aliud habes niſi ꝙ non fuit alius ꝓpheta
ſimilis moyſi in ſupradictis·Non enī predicta auctoritas
loquitur de deo ſ; de moyſe ut dictum eſt· Paulꝰ· Si
bene conſideras predicta auctās de deo loquitur non de moy:
ſe·De moyſe enī nūq̄; legit̄ ꝙ ad celū aſcendiſſ; cū enī dicit̄
moyſes aſcendit ad deum exo·xix·ibidē oñdit̄ ꝙ ſua aſcen
ſio erat uſq; ad montē ſynay ubi gloria dei repreſentabat̄
per oſtenſionē ſuoꝝ miraculoꝝ et non vltra vñ ſtatim ibi:
dem ſubdit·vocauit eum dominꝰ de monte·Silr cum moy:
ſes deſcendit de deo ad populū non intelligit̄ niſi de monte
ubi deus erat modo predicto ut ſatis plane patet intuenti
predictū capitulū·Similiter cum dicitur quis continuit ſpi
ritum ī manibus eius·non poteſt intelligi de accepcōe ciner
in camino de quo agitur exo·ix·ꝓut tu dicis·tum quia cine:
res non ſunt ſpiritꝰ·tum quia etiam aaron accepit cineres
ſicut et moyſes ut ibidem habet̄·et ſic non poſſet de moyſe
ſingulariter dici quis continuit ſpiritū·Silr quod dicit̄ quis
colligauit aquas quaſi in veſtimento non poteſt intelligi de
moyſe in mari rubro·tum quia illud miraculū ſoli deo at:
tribuitur·vñ exo·xv·dicitur de hoc·Spiritu oris tui congre
gate ſunt aque·tum quia aque in mari rubro non ſteterūt
quaſi colligate ſed cum eſſent fluentes prout habent ex na:
tura ſua·virtute tamen diuina ſteterunt·Et ideo dicit̄ ibi·
ſtetit vnda fluens·Similiter cum dicit̄ ibi·Quis ſuſcitauit
omnes terminos terre·non poſſ; intelligi de erectione taber:
nacli per moyſen facta·In illa enim erectione non fuerūt
ſuſcitati omnes termini terre ut pat; de ſe·Quod autē dicis
ꝙ in erectione tabernaculi per moyſen facta immiſit terrorē
omnibus finibus terre ꝓmiſſionis eſt manifeſte falſū·Ta
bernaculū enim fuit erectum in ṗma die primi menſis ſcdi
āni ab exitu de egipto ut habetur exo·xl·deus autē incepit
mittere terrorē et formidinē in populis propter populū iſra
heliticum quod fuit xxxviij·anno a predicto exitu ut patet
intuenti ſcdm capitulum deutro·quod tu allegas·vnde in
erectione tabernaculi que ante ꝑ magnum tempus fuit fcta

ut dictum eſt· nichil legitur de immiſſione terroris ſeu for-
midine nec de aliquo alio miraculo quod ibi fuiſſet factum·
vñ predicta auctas non poteſt de moyſe nec de aliquo alio
niſi ſolum de deo cui oĩa illa proprie adaptant̃ verificari· et
ſic de illo tantum intelligi debet illud quod ſequitur· ſ· quod
eſt nomen eius· et quod nomen filij eius ſi noſti ut iam tibi
ꝓpoſueram· Saulꝰ· Dic ergo quomodo illa de deo ve-
rificari poſſunt que ĩ predicta aucte continentur· preſertim
illud primũ ubi dicit̃· quis aſcendit in celum et deſcendit·
cum ſit manifeſtũ ꝙ deo non competit aſendere nec deſcendẽ
ſicut nec aliquo modo moueri· Paulꝰ· Tu ſcis ꝙ
doctores tui frequent̃ dicunt ꝙ ſcriptura loquitur de diuinis
more humano in quo verum dicunt et concordit̃ cum veris
catholicis doctoribus· Nam ſicut cognicio noſtra accipitur
a ſenſibus ſic et noſtra locucio ex hijs conſurgit· Sic enim
loquimur de rebus prout ſunt in noſtra cognicoẽ· vnde ad
intelligendum aliquid de deo oportet nos uti locucionibꝰ cor
poreis q̃zuis ipſe deus ſit ſũme ſimplex et incorporeus· dicit̃
ergo deum aſcendere ĩ celum ut intelligat̃ ꝙ potencia diuina
ſupat poteſtates celorum· vnde deutro· penult̃· dicit̃ de deo ꝙ
eſt aſcenſor celi in adiutoriũ populi ſui· Similit̃ ut oſtendat̃
ꝙ prouidẽcia diuina attingit uſqꝫ ad infima et ea cognoſcit
et iudicat dicitur geñ· xj· deſcendit deus ut vidẽt ciuitatem
et turrim ⁊c̃· et ſic de m̃ltis ſimilibus· Et ideo ille doctor tuꝰ
magnus Rabimoyſes egipcius in ſuo libro de directoẽ per-
plexoꝝ pte p̃ma capit̃lo· ix· declarans iſta verba· ſ· aſcendẽ
et deſcendẽ dicit ꝙ ſũt equiuoca a ꝯſilio· et ꝙ qñqꝫ ĩtelligunt̃
de aſcenſu ⁊ deſcenſu corporali que ſine motu locali fieri non
poſſunt· qñqꝫ vero de aſcenſu ⁊ deſcenſu ſpũali qui ſine motu
fieri poſſunt ꝓut large in predcto capit̃lo tractat· Et ibidẽ
concludit quomodo de deo poſſũt verificari iſta verba aſcen
dit et deſcendit vide ibi ſi vis· ad propoſitũ autẽ cum dicit̃
Quis aſcendit in celum et deſcendit· Intelligendũ eſt de deo
qui celos celorum aſcendit tranſcendendo eorum poteſtates
⁊ in terram deſcendit omniũ inferioꝝ cognicionem habens ⁊
omnia tam ſupiora q̃z inferiora diſponẽs· et ſic nullo modo
eſt inconueniens talia attribuere deo ut de immenſitate et ĩ
finitate ſue ſapiencie et potencie aliquid ſaltem poſſimus in
telligere· ſemper tam̃ p̃ſupponendo veritatẽ de immobilitate

ſua· teſtať enim ſcriptura malachie· iij· capitulo· Ego dñs et nō mutoꝛ· Saulus· Vellem ſcire quomodo expo=nis illam auctoritatē ꝓū· continuando ea que in ea conti=nenť ad illud verbū quod allegas· ſ· quod eſt nomen eius ⁊ quod nomen filij eiꝰ quia ut ſupꝛadicebas· et verum eſt In=telligencia verboꝛū ex cauſis eſt ſumenda dicendi· Et ſic vi=debiť ſi expoſicio tua conſonat cum illo quod ītendis ex au=ctoꝛitate iſta concludē· Paulꝰ· Placet michi ex=ponere tibi hanc auctoꝛitatē in cipiendo a ṗmo verbo a quo incipit in litera et cōtinuando uſqꝫ in finem ubi tota ſenten=cia huiꝰ auctoꝛitatis finitur· Et licꝫ hoc erit aliqualiter pꝛo=lixum· tamen toleranda eſt ꝓlixitas ut veritas magis elu=ceſcat· Incipit enim hec auctoꝛitas in libꝛo ꝓuer· capitulo ſupꝛadicto ſic· verba congregantis filij vomentis viſio quā locutus eſt cum quo eſt deus et qui deum ſecum moꝛantē con=foꝛtatus ait ſtultiſſimꝰ viroꝛum ⁊c̄· Ad cuiꝰ declaracionem ſciendum ꝙ Salomon in hoc loco intendit vilipendere ſcien=ciam humanam que per inquiſicionem humane racionis ꝓ=cedit in reſpectu ad ſcienciam diuinam que per ſacram ſcrip=turam ſeu dei reuelacionem acquiriť· Et quia ipe Salomon vtramqꝫ ſcienciam habuit· ſ· infuſam ut habeť· iij· Re· iij· Similiť et ſcienciam acquiſitam ut habeť ecclesiaſtes ṗmo· ubi diciť· Ego ecclesiaſtes fui rex iſrahel ī ihrl'm et ꝓpoſui in animo meo querere et inueſtigare ſapienter de omnibus que fiunt ſubſole· Ideo in hoc loco vult oſtendē ꝙ ſciencia ac=quiſita per humanam inquiſicionē pꝛecipue de diuinis quaſi abiecta eſt reſpctū ſciencie a deo infuſe ſeu reuelate· vñ dicit verba congregantis· i· ſalomonis qui congregauit ſcienciā per humanam inquiſicionem que eſt quedam congregacio eo ꝙ particulariter acquiritur· Et ſequiť filij vomentis· i· Salo=monis qui pꝛedictā ſcienciam ſic congregatā tanq̄ꝫ abiectā vomuit ſicut homines ſolent faſtidioſa et inutilia vomere· vnde ecclesiaſtes ṗmo ubi ſupꝛa cum dixiſſet· Et ꝓpoſui in animo meo querere ⁊ inueſtigare ſapienter ⁊c̄· ſtatim ſub=dit hanc occupacionē peſſimam dedit deus filijs hoīm ut oc=cupentur in ea· Ex quo habetur ꝙ occupacōeꝫ quam habuit in huiōi ſciencie acquiſicione reputabat peſſimam· et ſic me=rito erat vomenda· Et ideo reſpectu huiꝰ dicitur filij vomen=tis· Poſtq̄ꝫ igitur oſtendit abiectionem ſciencie humanitus

per congregacionē acquiſite ſpecialiter quantū ad diuina · cō
ſequenter ſubdit · que eſt illa ſciencia ſꝫm quam ipſe loquitᷣ
de diuinis de quo dicit · viſio quam locutꝰ eſt cum quo eſt deꝰ
et qui a deo ſecum morante confortatus ait ⁊c̄ · q · d · Non lo
quor auctoritate congregate ſciencie quam iam euomui · ſꝫ
loquor auctoritate diuine reuelacōis · Ideo dicit viſio quā
locutus eſt cum quo eſt deus · Et quia ille bene loquitᷣ de diui
nis cum quo deus eſt non ſolum in intellectu ſed etiam in
affectu · Ideo poſtq̄ꝫ dixit cum quo eſt deus · ſ · ī intellectu ſb=
dit et qui a deo ſecum morante confortatus quod intelligitᷣ
de illo qui non ſolum ſꝫm intellectum ſed etiam ſꝫm affectū
habet deum ſecum morantē per graciam ſꝫm quam homo cō=
fortatur ī bonis · Sequitur ī litera · Stultiſſimus ſum viroꝝ
et ſapiencia hominū non eſt mecum quod intelligitur de Sa=
lomone poſtq̄ꝫ euomuit ſapienciam mūdanā · q · d · nichil re=
remanſit in me de ſapiencia illa quam a me eieci modo pre=
dicto · et ideo remanſi q̄ſi ſeu tanq̄ꝫ ſtultiſſimus virorum ⁊c̄
Et ſequitur Et non didici ſcienciā · hoc dicit quia Salomon
non habuit ſcienciam acquiſitam humanitus addiſcēdo ab
alio · ſed pocius ꝑ ſe inueſtigando ut habetur ex auctoritate
eccleſiaſtes ſupradicta · quia tamen habuit per reuelacionem
de diuinis ſcienciam alciorē et alciori modo habitā · Ideo ſub=
dit · Et noui ſcienciam ſanctorum · Sanctoꝝ enim ſciencia de
diuinis perfectior eſt q̄ꝫ humana · ꝑ̇mo quia alciorem noticiā
de deo habet · Scđo quia habet eam alciori modo · ſ · per diuinā
reuelacionē · de ꝑ̇mo autem conſequenter dicit ſic · quis aſcē
dit in celum et deſcendit · q · d · per ſcienciam humanam non
cognoſcatur quod deo poſſit dici ꝙ aſcendat uel deſcendat cū
ſolum de eo cognoſcat ꝙ ſit immobilis · per reuelacionē diui=
nam cognoſcitur ꝙ deus aſcendit ad celum et deſcendit per
diuinam prouidenciam que ſe extendit non ſolum ad cogno
ſcendas et regendas res ſūmas ſed etiam ad cognoſcendum
et regendum res infimas uſqꝫ ad mīma · et ideo in multis
locis ſacre ſcripture de deo dicitᷣ ꝙ aſcendit et deſcendit · Con
ſequenter dicit · quis continuit ſpiritum · i · ventum ī mani=
bus ſuis · pħi enim per humanam ſcienciā tantū de natura=
libus loquentes imperfecte locuti ſūt de ventorum flatu ut
patꝫ in ſcđo methauroꝝ ubi de cauſis ventoꝝ agitur ſed per
reuelacionem diuinam que in ſacra ſcriptura traditᷣ habetᷣ

ꝙ deus retinet eos et facit eos flare ſm voluntatis ſue bene=
placitū. Juxta illud pſalmiſte qui producit ventos de the=
ſauris ſuis. Conſequenter patet quia per ſcienciam phicam
ſm quam eleuant̄ aque tanq̄ȝ minus graue q̄m terra debe=
ret eam vndiqȝ circūdare non cognoſcitur qua racione aliq̄
pars terre ſit diſcoꝑta ideo dicit. quis colligauit aquas q̄ſi
in veſtimento hoc enim fit virtute diuina ſolum ut habet̄ geñ.
ꝑmo. Dixit deus congregent̄ aque ⁊c̄. Et quia ex iſta colli
gacione ſeu congregacōne aquarum ſecutum eſt ꝙ termini
terre fuerūt ad habitacionē animaliū ſuꝑeminentes q̄ȝ aque
Jdeo ſubdit. quis ſuſcitauit om̄es terminos terre. q. d. hoc nō
poteſt cognoſci per humanā inquiſicionē niſi per reuelacionē
diuinā de qua dicitur geñ ꝑmo. Et appareat arida. Et quia
autor omniū predictoꝝ eſt deus cuius noticiam phi non ha
bent niſi ex creaturis que ī infinitū diſtant a perfectōe diuina
Jdeo dicit. quod eſt nomen eius. phi enim non poſſunt bene
nominare deum. vnde dicitur in libro de cauſis ꝙ cauſa ꝑma
eſt ſuper omne nomen quod nominat̄ de ipſa. Et ideo dicit
quod eſt nomen eius idest o phe quomodo poſſes nominare
deum ſm tuam ſcienciam per reuelacionem diuinā deus no=
minatur ut patet exo. iij. ubi moyſi interroganti de nomie
diuino fuit reſponſum a deo. diuinū nomē. ſ. deo ꝓprium eſt
.ſ. tetragramaton quod eſt incōicabile creaturis prout etiā
doctores tui tenent. Et quia per reuelacionē diuinā non ſo=
lum cognoſcitur nomen dei eſſenciale ut in capitulo allega
to exo. Sed etiam diſtinctio patris ⁊ filij in diuinis que nullo
modo per humanā ſapienciā cognoſci poſſit. Jdeo ſubdit q̄d
nomē filij eius ſi noſti quaſi diceret hoc nullo modo noſcit̄
per humanā ſapienciam niſi ſolum per reuelacionē diuinā.
Et quia diuina reuelant̄ per ſacram ſcripturā a deo traditā
Jdeo ſubdit. omis ſermo dei ignitus. i. ſacra ſcriptura que
ex ſmone dei habet̄ eſt ita purificata ab oī falſitate. ſicut me=
talla que ī igne purificant̄. vñ pſalmiſta. eloq̄a dñi igne ex=
aīata et ſequit̄. Clipe⁹ ei⁹ eſt ſperantib⁹ in ſe q̄a licȝ cont̄ veri=
tatē fidei inl̄te impugnacōes inſurgant tā ex ꝑte interiori ⁊
hoc cū homines difficultant̄ in credendo ea que ſupra rōeȝ ſūt
naturalem. q̄ȝ ex parte exteriori. ſ. a racionibus hereticoꝝ
et tyrannoꝝ perſecucionibus. tamen ſperantibus in deum ꝑ
veram fidem caritate formatā deus eſt defenſor. Jdeo dicitur

clipeus ⁊c̃· Et ſequitur· Ne addas quidq̄ꝫ verbis illius·ſ· de
hijs que diuinis verbis contrarian̄t ſeu cõtradicunt ne ar=
guaris· inueniaris qꝫ mendax quia quicquid contradicit di
uinis auctoritatibus que ab ip̄a ſūma veritate que deus eſt
reuelantur mendoſum eſt ſeu falſum uſqꝫhuc predcc̄a aucto
ritas per quam ſic expoſitam rc̄te continuan̄t verba eius ad
inuicem ⁊ intentum meum circa ītellectum hui⁹ dicti quod
eſt nomen eius et quod eſt nomen filij eius comprobatur·

¶ Capitulum duodecimū In quo oſtendit̄ ꝙ ſpiritus ſanc
tus eſt alia perſona in diuinis preter perſonā patris et filij
ex auctoritate pſalmiſte dicentis verbo domini celi firmati
ſunt non obſtantibus hebreorum cauillacionibus

·Saulus·

Habeo mentem tuam circa filiacionē quā in diuinis
aſſeris· ſed adhuc video ꝙ addis alium deum quē ſpi
ritum ſanctū vocas· In quo manifeſte tranſgrederiſ
preceptum ſapientis per te ſupra allegati· In quo dicit ne
addas aliquid verbis illius ne inueniaris mendax· Conſtat
enim per p̄dictam auctoritatē per te allegatā prout tu eam
expoſuiſti ꝙ in diuinis eſt pr̄ ⁊ filius ⁊ non alius deus· dicit
enim quod eſt nomen ei⁹ et quod nomen filij eius· non enī
dicit quod eſt nomen ſpūs eius· Ex quo patet ꝙ tu addendo
aliam perſonam in diuinis quam dicis eſſe deum manifeſte
addis verbis eius et ſic inueniris mendax· Paulus·
In hoc quod dicitur ne addas quicq̄ꝫ verbis illius· Intelli=
guntur ꝓhibita illa que diuinis verbis contrarian̄t ſeu cō
tradicunt prout tibi dixi exponendo illud verbū· ne addas
⁊c̃· Non autem ꝓhiben̄t illa que d̄inis verbis non contra
dicunt nec contrarian̄t ·alias enim omnia alia eſſent ꝓhi=
bita que non eſſent contenta in predicta auctoritate quod
eſt falſū quia in ſacris ſcripturis multa continen̄t pret̄ illa
que in predicta auctoritate explican̄t· vnde in ꝓpoſito quia
in verbis ſupradictis non excludit̄ quin ſit in d̄inis alia per
ſona preter ꝑſonam patris et perſonā filij que ibi exprimū=
tur· Et quia perſcrutimū ſcripturaꝝ non ſolum neceſſariū
eſt concedere in d̄inis eſſe patrem ⁊ filiū ſꝫ etiam ſpiritū ſan=
ctū· Idcirco hoc aſſerendo non eſt addere quicq̄ꝫ verbis d̄inis
eis contrariando uel contradicendo ſꝫ potius eſt confiteri ea

que in ſacris eloquiis tradunt̃. Saulus. Allega
michi aliquam auc̃tem ſi habes per quã neceſſariũ ſit conce
dere ꝙ in diuinis eſt ſpiritus alius a patre et filio prout tu
aſſeris. Paulus. Ꝙ in diuinis ſit ſpũs ſanctus qui
eſt deus alia perſona a perſona patris ⁊ filii ſatis habetur ex
auc̃te pſalmiſte ꝑ me ſuꝑ allegata. In qua dicit̃ verbo dñi
celi firmati ſunt ⁊ ſpiritu oris eius omnis virtus eorũ ſeu
omis exercitus eoꝝ. Conſtat auté ꝙ pſalmiſta loquit̃ in hoc
loco de creacõe mũdi que fuit a ſolo deo facta nullo interue
niente adiutorio ſeu miniſtro extrinſeco hoc enim eſt vnum
de fundamentis fidei non ſolum apud nos ſed etiam apud
tuos. tuus enim magiſter Rabimoyſes egipcius i ſuo deu-
tronomio in titulo primo ꝑmi libri capitulo ꝑmo dicit hoc
eſſe ꝑmum fundamentũ omniũ fũdamentoꝝ moſaice legis
Et hoc eſt cõe apud tuos ubicũqȝ de hac materia loquuntur
.ſ. ꝙ deus ſolus celum creauit et terram et omnia que in eis
ſunt nullo exteriori adiutorio coopante .ſ. alicuiꝰ creature.
vnde et talmudica tui dicũt ꝙ deus non creauit angelos in
prima die. ne forte crederet̃ ꝙ angeli fuiſſent coopatores ſeu
coadiutores in creacõe mundi. ſȝ pſalmiſta in ꝑdicta aucto
ritate teſtat̃ quod verbo dei celi facti ſunt. vbi eni tranſlacõ
tua dicit firmati ſunt In hebraica litera dicitur facti ſunt.
Et ſic ſequitur ꝙ deus per verbũ ſuum celos fecit. Similit̃ et
teſtat̃ ꝙ deus per ſpiritũ oris ſui fecit ſeu creauit omnes vir
tutes ſeu exercitus celorũ. Ex quo ſequit̃ ꝙ deus per ſpiritũ
ſuũ hoc fecit. Cum auté de rõne verbi eſt ꝙ diſtinguat̃ a di-
cente ſeu proferente. Similiter ⁊ de rõne ſpiritus oris eiꝰ ut
diſtinguatur ab inſpirante. ſequitur ꝙ ſpũs per qué virtu-
tes celorũ facte fuerunt eſt deus alius ab inſpirãte. Et ſic in
hac auctoritate trinitas quam ꝑdicamus exprimit̃ que eſt
vnus deus creator mundi i q̃a quidé trinitate ſpiritus eſt
tercius in ordine trium perſonaꝝ. Et ſic habes ꝙ in aſſerendo
ſpm̃ ſanctum eſſe deum alium a patre et filio non fit aliqua
addicio que contrariet̃ ſeu contradicat eloquiis dĩnis ymo
eis manifeſte conformat̃. Saulus. Nimis ſtricte in
telligis hoc dictum verbo domini. Sil'r et ſpiritu oris eius.
Intelligis eni verbum ſil'iter ⁊ ſpiritum ut aliquid exiſtens
in deo et a deo realiter diſtinctũ. cum tamen non ſit neceſſa-
rium ſic iſta intelligere. per verbum enim dei et ſpiritũ eius

que in hoc loco continent̃ ſuffeciat intelligere mandatũ dei ſeu
eius preceptũ prout ipſemet pſalmiſta in hoc eodem pſalmo
declarat dicens in hac propria materia · ſ · creacõis mundi ·
Ipſe dixit et facta ſunt ipſe mandauit et creata ſunt · vnde
non aliud intelligendũ eſt de hoc quod diciẽ verbo dñi celi fir
mati ſũt niſi ꝙ creature fuerũt facte per mandatum dei uel
eius imperiũ ſeu voluntatẽ · Paul⁹ · Circa hoc quod
dicitur verbo domini quod ſm̃ veritatẽ ſignificat filium dei
non eſt ad preſens inſiſtendum quia iam de hoc ꝙ in diuinis
ſit filius ſupra eſt oſtenſũ · Sꝫ manifeſtũ eſt in hoc quod diciẽ
et ſpiritu oris eius intelligiẽ aliquid intrinſecum deo ⁊ ab eo
ꝓcedens quod non poteſt eſſe niſi de⁹ et a deo procedens · ſuffe-
ciſſet enim dicere · ⁊ ſpũ oris eius omnis exercitus eorum ad
denotandũ ꝙ de mandato dei facti fuerunt celi · et huiõi · Sed
apponendo ſpũ oris eius manifeſte oſtendiẽ ꝙ ſpũs de quo lo
quitur eſt intrinſecus deo et a deo inſpirante diſtinctus · Et
ſic intellexerũt Rabini tui iſtã auctem · Saul⁹ · Vbi
queſo inueniſti Rabinos noſtros ſic expoſuiſſe · Paul⁹ ·
Supra in capitulo · v · hui⁹ diſtinctõis allegaui tibi quan-
dam auctoritatẽ que in glo · magna ſuper geñ · que dicitur
bereſich Rabba capit̃lo · xlij · habẽ · Vbi ſic Rabi Symeõ
dicit · ſic inſpirauit ſeu ſufflauit deus ſpm̃ ſuum ⁊ creatus eſt
mundus ſicut in pſalmo dicitur · Spiritu oris eius omnis
v̄tus eorum hec in gloſa predicta · Ex quo patꝫ ꝙ hoc quod
dicitur · Spũ oris eius intelligendũ eſt per modum iſpiracio
nis ſeu ſufflacionis que in rebus creatis a quib⁹ cum loqui-
mur de diuinis neceſſe eſt accipe aliquam ſiľitudinẽ · nõ niſi
ab extrinſeco ꝓcedit et ſic oportet ꝙ illa res inſpirata ſit de⁹
cum nichil eſt in deo quin ſit deus · Similiter neceſſe eſt ꝙ ſit
alius ab inſpirante ex neceſſitate oppoſicõnis relatiue · et ſic
manifeſte conſonat expoſicioni mee · Saul⁹ · Licet
ille Rabi Symeon quẽ allegas fũit de magnis ⁊ antiquiſ
doctoribus noſtris · eſt tamen vnus ſingularis cui⁹ dictum
non ſufficit ad concludendũ in tanta materia · Et idõ ſi alias
auctoritates habes ad ꝓbandũ ꝙ ſpũs ſanct⁹ ſit de⁹ allega ·

¶ Capitulum · xiij · in quo oſtenditur ꝙ in diuinis eſt tercia
perſona ſcilicet ſpiritus ſanctus ex auctoritate yſaie · xl viij
vbi dicitur ⁊ nunc dñs miſit me et ſpiritus eius · quibuſdã

in hebreorum cauillacionibus non obſtantibus·

·Paulus·

Dicet verum eſt ꝙ Rabi Symeon ille quē tibi alle=
gaui eſt tantum vnus doctor tamē dicta ſua habent
auctēm a ceteris doctoribus tuis inquantū ſua expo
ſicio i hoc loco non fuit reprobata ſeu cōdempnata · nec etiā
legitur contradictā eſſe ab alijs ſꝫ collocata fuit in illo libro
antiquo ſupra allegato tanq̄ꝫ vera · et non repugnans fidei
et veritati · nichilominꝰ tamen ex quo aliam vis auctorita=
tem · allegabo tibi vnam que tibi debet ſufficere quequidē au
ctoritas eſt illiꝰ ꝓphete euangelici yſaie qui de miſterijs fidei
noſtre q̄ꝫplurima et magna ꝓphetauit · dicit enī in capitulo
xlviij · ſic attendite ad me audite hec · non a p̄ncipio in ab=
ſcondito locutus ſum ex tempore quo facta fuit ibi eram et
nunc dominꝰ deus miſit me et ſpūs eius · hec ille · Ex qua
auctoritate habes ꝙ ille qui a p̄ncipio non in abſtondito lo
cutus fuit · ſ · ipſe deus qui a principio cum populū iſrahelē
ad ſe applicaſſet eis dando legem in monte ſynay non in ab
ſcondito locutus eſt ſed palam et publice cunctis audienti=
bꝫ legem dedit ut habetur exo · xx · qui quidē deus in eodē tp̄e
· ſ · dacionis legis ibi erat · Et quia ipſe deus qui locutus eſt
palam in dacōe legis poſtea fuit miſſus ī mundū ꝑ aſſump=
cionē carnis ad redimendū genus humanū de qua aſſump=
cione in diſtinctōne ſequenti deo duce eſt agendū Ideo dicit ·
Et nūc deus miſit me et ſpūs eius · In qua auctoritate ma
nifeſte exprimunē tres perſone diuine · de quaꝝ qualibet ne=
ceſſe eſt dicere ꝙ eſt deus qui locutus eſt palam · Exprimitur
enim ibi deus miſſus qui ſtatim de ſe ante predixerat · non
a p̄ncipio in abſcondito locutus ſum rc̄ · Similiē exprimiē
ibi deus mittens cum dicit dominꝰ miſit me · Similiē expri
mitur ibi ſpūs dei mittēs cum dicit · Et ſpūs eius · ſ · miſit
me · Deus enim nullo modo intelligi debet miſſus niſi a deo
Et ſic ex iſta auctē plane et ſane intellecta habeē diſtinctio
trium ꝑſonaꝝ in diuinis · quaꝝ tcia perſona eſt ſpūs ſanctꝰ
qui eſt verus deꝰ inquantū dicitur ꝙ ſpūs dei deum mittit · eſt
tamē diſtinctus a deo miſſo de quo dicitur · dn̄s miſit me q̇a
intermittentē et miſſum neceſſaria eſt diſtinctio perſonalis

Saulꝰ ·

Duo p̄ſuppońis in expoſicione huiꝰ auctori=
tatis yſaie que non probas nec etiam ſunt conſona litere=

Et ideo ex illa auc̃te non habes intentũ· p̉mo enim p̃ſuppo⸗
nis ꝙ ille de quo dicitur ꝙ fuit miſſus a deo· eſt verus deus
qui dedit legem genti noſtre iſrahelitice· quod non eſt verum
magiſtri enĩ noſtri cõiter exponunt illud quod hic dicit̃· Et
nũc dñs miſit me de yſaia qui fuit a deo miſſus ut habetur
yſaie· vj· Vbi cum dicatur a deo quẽ mittam aut quis ibit
ꝓnobis Rñdit yſaias· Ecce ego mitte me· Cui deus dixͭ
vade et dic populo huic ⁊c̃· vnde de iſta miſſione in hoc loco
loquitur ꝓpheta· nec valet contra hoc dicere· ꝙ iſte miſſus a
deo dicit de ſe ſtatim ſupra a tempore quo fuerãt ibi eram qḋ
intelligitur a tempore dacionis legis in quo tempore yſaias
nondũ erat natus ut eſt manifeſtũ· hoc enim non obſtat p̃
dicte expoſicõi quia ut mg̃ri noſtri dicũt ſic̃ in mõte ſynay
moyſes ṙcepit legẽ a deo· ſic eodẽ tp̱e ⁊ loco om̃s ꝓphete fue⸗
rũt ibi q̃ntũ ad aĩas ⁊ ibi vnuſquiſq; recepit ꝓpheciã ſuã·
quam poſtea quilibet eoꝝ tempore ſuo prophetauit· Et hanc
ſentenciam tenent om̃s magiſtri noſtri antiqui· fere qui hũc
paſſum expoſuerunt· vñ ex hac auctoritate ſ̃m hanc veram
ſuam expoſicionẽ non ↄcludit̃ niſi eſſe vnus deus qui yſaiã
miſit· Spũs enim dei· de quo hic dicit̃ ꝙ miſit yſaiam non
eſt verus deus· ſed eſt ſpiritus ꝓpheticus creatus quẽ habuit
yſaias a deo ⁊ per quẽ yſaias prophetauit· vnde ſi recte hãc
auctoritatẽ intelligis nichil facit pro te rõe predicta· Scḋo
p̃ſupponis in tua expoſicione ꝙ verus deus fuit miſſus a deo
per aſſumpcõez carnis quod non ꝓbas nec probare valebis
Item ſunt quedam in litera precedencia et ſequencia hãc au⸗
ctoritatẽ que nullo modo ↄſonant tue expoſicioni· Sed quia
dicta ſufficiunt pronũc ad tuam expoſicõez euacuandã Ideo
illa ad p̃ſens omitto· Paulꝰ· Expoſicio magiſtroꝝ
tuorum· in qua dicunt ꝙ yſaias eſt ille de quo hic dicitur·
Nunc dñs miſit me ⁊c̃· eſt manifeſte falſa tanq̃; fundata ĩ
fundamẽto falſo et erroneo· fundatur enim in hoc ꝙ anima
yſaie et anime aliorũ prophetarũ fuerunt in monte ſynay
tempoore dacionis legis anteq̃; ipſi naſcerent̃ ⁊ ibidẽ recepe
runt prophecias ſuas prout tu noĩe eorum recitas· Et veꝝ
eſt ꝙ magiſtri tui hoc aſſerũt in predicta expoſicione· ſed hoc
eſt manifeſte falſum· nam ſ̃m naturalis rõis dictamen aĩa
racionalis tunc ĩcipit eſſe cum in corpore humano ſibi coap⸗
tato ĩfunditur· anima enim ſ̃m verã ſui diffinicõez a phĩs

traditam eſt perfectio corpis phiſici organici ut habetur ſcdo de anima. Conſtat autem ꝙ illud quod eſt perfectio alicuius corporis non habet eſſe ante formacōz illius. Et ſic patet ꝙ predictum fundamentū eſt falſum. Q autē ſit erroneū patz Nam hoc eſt contra ſacre ſcripture teſtimoniū. legitur enim zacharie. xij. Ego domin⁹ formans ſpiritum hoīs in medio eius quod verbum exponit̄ a Rabbi cahadia et a Rabbi quimhi conformiter ad predictā diffinicionē anime. dicunt enī ꝙ per hoc quod dicit̄ formans ſpiritū hoīs in medio eius Intelligit̄ ꝙ creator creat aīam cum perfectione figure corporis humani. Et eſt cōis expoſicio predicti verbi. hoc etiam ꝯſonat huic quod dicitur geñ. ij. formauit igit̄ deus hoīem de limo terre ⁊ inſpirauit in faciē eius ſpiraculū vite ⁊ fact⁹ eſt homo in aīam viuentem. Ex quo patet ꝙ aīa creatur et infunditur incorpore humano formato. Et ſic patz ꝙ nullo modo de yſaia poteſt intelligi illud quod dicitur a tempe quo fuerant ibi eram. quod intelligitur a tempore dacionis legis ſm omnes. nec etiam quod ibi legitur immediate ante. ſ. non a principio in abſcondito locutus ſum. poteſt de yſaia intelligi. nec de aliquo hoīe puro niſi ſolum de deo legis datore. Doctores enim tui in libro qui dicitur mequilea. exo. xix venerunt in deſertum ſynay ⁊ caſtrametati ſūt in deſerto expreſſe dicunt ꝙ hoc quod dicitur per yſaiam non a pn̄cipio in abſcondito locutus ſum. Intelligit̄ de dacione legis que publice fuit data. et eſt ſentēcia cōis omniū expoſitorꝝ tuorꝝ Ex quo ſequitur manifeſte ꝙ illud quod immediate in eodē textu dicitur. ſ. nunc deus miſit me ⁊ ſpūs eius. Intelligat̄ de illo qui non a principio ī abſcondito locutus eſt ⁊c̄. quod non niſi de deo vero itelligi poteſt. Ad hoc autem quod dicis me preſupponere quod non probo. ſ. ꝙ verus deus miſſus eſt per aſſumpcionē carnis ⁊c̄. Verum dicis ꝙ hoc tibi non probaui uſqz nūc. ſꝫ hoc per dei graciam ꝓbaturus ſum in ſeq̄nti diſtinctione. vbi de diuinitate xp̄i eſt agendum. Ad teraū quod dicis ꝙ ſunt quedā in predicta auc̄te precedencia et ſequencia que nullo modo conſonant mee expoſicioni exp̄me illa. et deo duce ſufficienter reſpondebo tibi. Saulus.

¶ Anteq̄z de alijs precedentibus ⁊ ſequentib⁹ contra te obiciā volo tibi oſtendē ꝙ hec verba que allegas ſm te expoſita faciunt manifeſte contra te. vis enim ex iſtis verbis. ſ. nūc

dominꝰ deus miſit me· et ſpiritus eius inferre ꝙ in diuinis
ſunt tres perſone diſtincte· ſ· deus mittens ⁊ ſpiritꝰ ſanctus
mitens et filius dei miſſus· Si bene attendis ex hijs verbis
ſequeretur ꝙ ſunt quatuoꝛ perſone in diuinis quod ut credo
tu etiam non admitteres· primū aſſumptū patet· Nam in
predictis verbis· ṗmo nominatur deus· Non enim dicit· et
nūc deus miſit· ſꝫ et nunc deus miſit me· ecce duo· dicis etiā
ꝙ ille miſſus eſt deus· et ſic ſunt tres perſone· dicis etiam ꝙ
in hoc quod ſequit̄· Et ſpiritus eius exṗmitur alia perſona
diuina mittens quam etiam aſſeris deum mittentē· ⁊ ſic ſꝫm
te ſunt quatuoꝛ perſone diuine quod tu ut credo nullo modo
admitteres· Paulus· Dixi tibi ꝙ cum de hoc miſte-
rio ſcte trinitatis ageretur opoꝛteret diligent̄ ſcrutari ſacra
eloquia non autem ſuperficietenꝰ· vnde in propoſito debes at
tendē formam in qua illa duo nomina ponunt̄· ſ· illa pro
quibus in trāſlatione noſtra habetur dn̄s deus· primū enim
nomen quod ponitur ibi eſt adonay ſcriptū cum hijs literis
a· d· n· y· Cuiꝰ quidem nominis propria ſignificatio eſt dn̄s
deus· Scd̄m nomen quod ibi ponitur eſt nomen dn̄i thetra
gramaton quod eſt nomen dei propriū et incōicabile crea-
turis quod quidē nomen ſcribitur cum alijs literis a predi-
ctis· ſ· y· h· n· h· vnde ſi ꝓprie transferantur hec nomina ſꝫm
veritatē hebraice lingue diceret̄ ſic· Et nunc dominus meus
· y· h· n· h· y· h· miſit me· et illa duo nomīa quoꝝ vnum eſt
propriū diuinum· et aliud eſt nomen adiectiuū nullo modo
ſignt duo ſuppoſita ſed tantū vnū ſicut cum dicitur dominꝰ
meus rex et huiōi non ſignt duo ſuppoſita ſed vnum tantū
Et ideo racio tua non facit contra me· Ex illis enim duo-
bus noībus ṗmis habemus vnū ſuppoſitum· ſ· perſonā pa-
tris· In hoc quod dicitur dn̄s deus In hoc quod dicit̄ miſit
me habemus ſcd̄m ſuppoſitum· ſ· perſonā filij miſſi· In hoc
quod dicitur· Et ſpiritu oris eius habemus· Terciū ſuppoſi-
tum· ſ· perſonā ſpiritus ſancti· vnde in hac auctoritate nō
ſolum tres perſone diuine exprimunt̄ diſtincte· ſed etiā ordo
earum oſtenditur· Et ideo ſi habes alias obiectiones lr̄ales
contra meam expoſitionē propone eas ut videamus cuius
valoris ſint:

¶ Capitulum· xiiij· In quo exponit̄ auctoritas yſaie ſup̄
dicta extenſe ut ex illa ſane intellecta probetur intentum

ſupradictum. Saulus.

S I bene ſcrutentur precedencia ⁊ ſequencia hanc aucto
ritatem quam allegas manifeſte patet ꝙ propheta
non loquit̄ hic de meſſia ſeu xp̄o venturo. ſ; de Cyro
qui populū iſrahel redemit de babilonica captiuitate. legit̄
enim ſtatim ante predicta verba que allegas. dominꝰ dilex-
it eum ⁊ faciet voluntatem ſuā in babilonē et brachium ſu-
um ī Caldeis. Ego locutus ſum. ⁊ vocaui eum adduxi eum
et directa eſt via eius. Que quidem verba ſm omnes expo-
ſitores tam catholicos q̄3 hebreos exponitur de Cyro quē deꝰ
direxit ad faciendum voluntatem ſuam in babilonem edu-
cēdo populum ſuū de illa captiuitate ad quod vocatus fuit
a deo ut habetur yſa. xlv. capitulo ⁊ proſperatus eſt in via
ſua ut habetur Eſdre primo. Et ſequit̄ ſtatim. Accedite ad
me ⁊c̄. que eſt auctoritas per te allegata. poſt autem dictam
auctoritatem cum quibuſdam que ſequuntur ad illam ꝑti-
nentibus ſequitur in litera Egredimini de babilone. fugite
a caldeis in voce exultacōis annūciate. auditum facite hec.
offerte illud uſq3 ad extremū terre et dicite redemit dominꝰ
populū ſuum Jacob. quequidem verba ab omnibus expri-
munt̄ ad lr̄am de redempcīōe a babilonica captiuitate. non
autem de redempcione per meſſiam expectata. vnde in con-
ſonū eſt veritati lr̄e ꝙ auctoritas tua que inter precedencia
⁊ ſequencia ponitur exponatur de meſſia ⁊ redempcione ſua
prout tu intendis ſed magis conuenienter exponenda eſt de
eadē redempcione babilonica ad quam annunciandā yſaias
ibidem dicitur miſſus a deo cum dicitur dominus miſit me
Quequidem annunciacio fiebat a propheta per ſpiritum pro
pheticum dei. ex quo dicit. et ſpiritus eius. Et ſic pat3 ꝙ hec
expoſicio eſt magis conſona litere. cum conueniencius con-
tinuatur cum precedentibus et ſequentibus modo predicto
q̄3 expoſicio tua. Paulus. Vt veritas expoſicōis
mee magis eluceſcat. volo tibi exponere predictam aucto-
ritatem per me allegatam cum precedentibus et ſequentibꝫ
ſerioſe ad literam. Ad cuius declaracionem premittendū eſt
ꝙ in ſacris eloquijs preſertim ꝓpheticis ſepe fit tranſitus ſeu
tranſlacio de vna materia ad aliam ſibi ſimilem et ſpecialit̄
cum vna ſit figura alterius uel habeat cum ea aliquam cor
reſpondenciam ſicut membra ad caput et econtra. vn̄ yſaie

xiiij · cum propheta loqueretur de principe babilonis qui in
tyrannica et ſuperba poteſtate ⁊ caſu horribili quodam mo=
do aſſimilatur lucifero primo angelo de celo cadenti intantū
ꝙ cenſendus erat membrum eius et ipſius figura · Idarco
in eodem contextu propheta de vno trāſit ad alium ut patz
in capitulo ſupradicto · vnde in propoſito yſaias prophetan
do de redempcione populi iſrabelitici a captiuitate babiloni=
ca per Cyrum ab ipō deo ad hoc vocatum tranſit ad prophe=
tandum de alia redempcione longe digniori et remociori in
tempore que tūc fienda erat per meſſiam ſeu xp̄m · quequidez
due redempciones · licz in hoc conueniebant ꝙ vtraqz fienda
erat per dei potenciam que hoſtes populi ſui opprimebat · Silr
per dei miſericordiam qua populo ſuo miſerabatur propter
que trāſit propheta de vna ad aliam · In multis tamen hee
redempciones inter ſe differebant et ſpecialiter in hoc ſcilicet
ꝙ redempcio babilonica facta fuit virtute diuina ꝑ Cyrum
ſuum miniſtrum abſqz miraculorum operacione · ſz mundo
ſuo curſu naturali incedente · Redempcio vero ſecunda que ꝑ
xp̄m erat fienda cum miraculis a deo ſuper naturalit̄ factis
implenda erat per totum · Quibus premiſſis litera ſic videt̄
exponenda ab illo loco in quo dicit̄ · audi me Jacob ⁊c̄ · Ibi
enim eſt quedam diſtinctio capitularis in hebreo ubi ꝓphe=
ta locuturus de predictis duabus redempcionibus que in a=
liquo conuenerunt et tamen in multo magis differunt pre
mittit · audi me Jacob ⁊c̄ · ut ad attencōẑ excitet audiētes
Et ſequit̄ Ego ipſe · vbi in hebreo legitur ego ſum · ad deno=
tandum ꝙ ipſius dei eſſe ſeu eſſencia per ſe conſiſtit et nullo
modo ab alio dependet · Et ſequitur · Ego primus et ego no=
uiſſimus · ad denotandum ipſius eternitatē que omnē dura
cionem temporis excedit · Et ſequit̄ · manus quoqz mea fun=
dauit terram · et dextera mea menſa eſt celos · ad oſtendendū
ꝙ mundus eſt creatus ab ipſo deo et a nullo alio · et mundi
partes adinuicem ab ipſo deo ſunt proporcionate · Et ſequit̄ ·
Ego vocabo eos · In hebreo habetur ego voco eos et ſtabunt
ſimul ad denotandum ꝙ gubernacio mundi creati per ipſum
deum eſt ab ipſo deo creatore ſuo · Que quidem omnia ſupra
dicta propheta p̄mittit ad hoc ut oſtendat ꝙ liberacio populi
dei a babilonica captiuitate de qua ſtatim erat locutur⁹ fu=
tura erat ſc̄m diuinam ordinacionem qua ipſe deus creauit

mundum et eum gubernat nullo interueniente miraculo ſupͤ
naturaliter facto· Qꝫ autem iſta liberacio ſit a deo preordina=
ta probat ſeu perſuadet per hoc ꝙ deus liberacionē ꝑ Cyrum
futuram· ante per prophetam predixit· ⁊ nullus alius· Ex
quo patꝫ ꝙ ſicͭ illa liberacio in ſola dei preſciencia exiſtebat·
ſic in ſola eius potencia· vnde ſubdit· Congregamini omēs
vos· i· gentes omnes que diuerſis ydolorum cultibus ſubia
cebant· Et ſequitur· audite quis de eis ānunciauit hec quaſi
diceret hoc nullus annunciauit anteꝗ̄ꝫ fieret niſi ſolus deus
a cuius potencia ⁊ ordinacione factum fuit· Et ſequitur· do=
minus enim dilexit eum· ſ· Cyrum quē ad dignitatem mo
narchicam ꝓmouit ut populū ſuum liberaret a captiuitate
caldaica· vnde ſequitur faciet voluntatem ſuam ſcilicet dei
in babilonia puniendo caldeos et iudeos inde liberando· Et
ſequitur· Ego locutus ſum et vocaui eum et adduxi eum ⁊
directa eſt via eius· Ad oſtendendum ꝙ tota ꝓſperitas Cyri
fuit a deo preuiſa et intenta ut liberacionem populi per ipſū
iuxta diuinam ordinacionem impleret· et hoc contra ydola
tras qui huiōi proſperitatem attribuebant ydolis ſuis· vñ
dicitur ſupra eodem capitl'o anteꝗ̄ꝫ venirent indicaui tibi ne
forte dicēs ydola mea fecerunt hec et ſculptilia mea et con=
flatilia mandauerunt iſta que audiſti Et ſequitur· accedite
ad me ⁊cͭ· Circa quod attendendum eſt ꝙ poſtꝗ̄ꝫ propheta an=
nunciauit liberacionem populi a Caldeis per Cyrum diuina
virtute fiendam ſine miraculorum operacione· nunc ab ea
trāſit ad liberacionem que tunc futura erat per xp̄m verum
deum et hominem· que quidem liberacio· ſ· ſcd̄a facta fuit per
ipſum deum redemptorem per maxima miracula a deo fcͭa
ſupnatͭalitͤ· Et ideo ſicͭ yſaias locuturus de p̄ma redempcōe
que non ſupra curſum naturalē facta eſt· premiſit magna=
lia que deus fecit in mundi creacione et gubernacōe que non
ſupernaturaliter ſed curſu naturali per potenciam dei infini=
tam facta fuerunt· Sic propheta locuturus de ſcd̄a redemp=
cione que per miracula ſupernaturaliter effecta eſt premiſit
de illis que a deo ſupernaturaliter facta fuerūt· et ſpecialiter
circa gubernacionem populi quorum miraculorum numero
fuit dacio legis in ſynay in qua deus eſt locutus tante mul=
titudini publice et palam ꝙ in maximum reputatur mi=
raculū· vnde deutro· iiij· de hac materia ſic legitͤ· Interoga

de diebus antiquis qui fuerunt ante te ex die quo creauit de=
us hominem ſuper terrã a ſummo celi uſq3 ad ſummũ eius·
ſi fcta eſt aliquando huiuſmodi res·aut vnq̃3 cognitum eſt
ut audiret populus vocem dei loquentis de medio ignis ſic
tu audiſti· Et de hoc dicit ꝓpheta·accedite ad me et audite
hec quaſi dicẽt ea que locuturus ſum·maxima et a deo ſup=
naturaliter facta ſunt·vnde requirunt maiorez attencionẽ
ſicut illa que homo audit a propinquo attencius intelligit
Non a pricipio in abſcondito locutus ſum·quod cõiter ex
ponitur tam a doctoribus noſtris q̃3 tuis de dacione legis in
monte ſynay· In qua totus populus audiebat vocem dñi
loquentis ut habetur exodi·xx· Et dicit hec dacio legis fieri
a principio quia i illa incepit populꝰ iſrabeliticus deo appli=
cari in peculiarem populum·recipiendo obedienter manda=
ta ſua ut habet exodi·xix·Que quidem verba non poſſunt
verificari de yſaia·nec de aliquo puro homine ſed de ipſo deo
qui legẽ dedit·et ſic intelligunt etiam doctores tui·Et ſequit
ex tempe anteq̃3 fierent ibi eram·vbi in hebreo habetur a tpe
quo fiebit·ergo ibi quod intelligitur de ipõ deo qui loquendo
ꝑplo modo ꝑdicto ibi erat quod non poteſt intelligi de yſaia
qui non dũ erat natus nec anima eius creata ut iam oſten
ſum eſt·Et ſequitur in eodem contextu et verſu nulla diffe=
rencia interpoſita· Et nunc miſit me dominus et ſpiritus
eius·quod non poteſt intelligi plane·niſi de quo continue et
immediate propheta loquitur ſcilicz de deo· Et ſic habeturꝰ ꝙ
deus qui legem dedit in ſynay loquendo populo non in ab=
ſcondito poſtea miſſus eſt a deo et ſpiritu eius quod erat in=
tentum· Et ut magis oſtendat propheta ꝙ verba predicta
ſunt verba dei a deo miſſi·immediate ſubdit·hec dicit domi
nus redemptor tuus ſcilicet deus ille qui miſſus eſt a deo et
ſpiritu eius ad tuam redempcionem et ſanctificacionẽ· De
quo dicit ſanctus iſrahel ego dominus deus tuus docens te
utilia·quod intelligit ſic· Nam redemptor non ſolum dedit
precepta que ſunt neceſſaria ad conſequendam beatitudinez
ſed etiam conſilia que ad hoc non ſunt neceſſaria·ſed tamen
utilia inquantum per ea melius ⁊ expediencius homo poſſit cõ
ſequi predictam beatitudinem·gubernans te· In hebreo habe
tur ducens te in via qua ambules·quia geſta ipſiꝰ redemp=
toris ducatum preſtant homi ad hoc ut in hac vita que via

eſt dirigatur ad terminũ beatitudinis· Et ſequitur vtinam
attendiſſes mandata mea· ꝛ facta fuiſſet ſicut flumen pax
tua· quod poteſt intelligi dupliciter· vno modo ꝛ̃ferendo hec
verba ad hoc quod dixerat ſtatim ante docens te vtilia quaſi
diceret· Et ſi docui te utilia ſcilicet ꝯſilia que non important
neceſſitatem ſed utilitatem in conſequendo expediciꝰ beati
tudinem· Vtinam tamẽ attendiſſes mandata mea ſcilicet
precepta que neceſſitatẽ importãt quia hoc ſuffeciſſet tibi ad
ſalutem per quam pax perhennis habetur atqꝫ perpetua de
qua dicit facta fuiſſet ſicͣ flumen pax tua· Alio modo poſſũt
exponi predicta verba ſcilicet vtinam attendiſſes mandata
mea referendo ea ſpecialius ad phariſeos quibus xp̄us dedit
duo mandata que ſi ſeruaſſent habuiſſent pacem temporalẽ
et etiam ſpiritualem· Xp̄us enim interrogatus a phariſeis
ſeu herodianis ſi licẽt tributum dare ceſari· Reſpondit nõ
conſulendo ſed pocius precipiendo que ſũt ceſaris date ceſari
que ſunt dei· date deo· Que quidem mandata non ſeruaue=
runt ſed vtrũqꝫ tranſgreſſi ſunt· Rebellarunt enim Rõno
imperio· et ſic non dederunt que erant Ceſaris Ceſari per qͦ
amiſerunt pacem tp̄alẽ quia venerunt Rõni et deſtruxerũt
locum et gentem ut patet in hiſtorijs Joſephi de deſtructõe
iheruſalẽ et populi Judaici per Titum et veſpaſionũ· Fue=
runt etiam tranſgreſſi· Scdͫm mandatum ſcilicet que ſũt dei
date deo recedendo a xp̄o tam in credendis q̃ꝫ in agendis· et
ſic amiſerunt pacem internam· et etiam ſupernam· vnde de
prima pace ſubdit facta fuiſſet ſicut flumen pax tua· quia
pax temporalis eſt tranſitoria ſicut flumen· De ſcdͣa autem
dicit· Et iuſticia tua ſicut gurgites maris· Juſticia enĩ que
eſt per fidem xp̄i· eſt iuſticia ſuperhabundans ſicut gurgites
maris· et etiam perpetua ſicut gurgites maris non deficiũt
Habes igitur ex predictis expoſicionem literalem p̄dicte au=
toritatis quam tibi allegaui ſcilicet dominus miſit me ꝛc̃·
In qua trinitas in diuinis exprimitur cum expreſſiõe ter=
cie perſone ſcilicet ſpiritus ſancti· que quidem expoſicio con=
ſona eſt precedentibꝰ et ſequentibus ut dictũ eſt· Saulꝰ·
Audio expoſicionem tuam circa predictam autoritatẽ
yſaie· Sed video ꝙ expoſicio facit contra te· dicis enim ꝙ lex
nr̃a que data fuit ĩ ſynay fuit data a filio dei quem tu deũ
vocas· vnde dicis ꝙ de illo ſolo verificatur· non a principio

in abſcondito locutus ſum · Ex quo ſequitur ꝙ nõ fuit illa
lex data a tota trinitate quam tu aſſeris in diuinis eſſe · et
per conſequens non fuit data a deo qui creauit celum et ter:
ram et qui eduxit iſrahelem de egipto · Non enim dubito
te concedere ꝙ tota trinitas creauit mundum ⁊ eduxit iſra
hel de egipto · Et ſic ſi bene conſideras tua expoſicio tibi ipſi
cõtradicit · Paulus · Indubie concedo tibi ꝙ ſan:
cta trinitas que eſt vnus deus creauit mundum · Similiter
⁊ eduxit iſrahel de egipto · et etiam legem dedit moyſi · Nã
ſm veram fidem catholicam opera ſancte trinitatis indiui:
ſa ſunt ab extra · diſtinctio enim perſonarum ĩ diuinis ſolũ
eſt ſm relaciones originis que ab intra tantummodo ſũt cum
hoc tamen ſtat ꝙ in ſacra ſcriptura aliqua opa diuina apro:
priantur certis perſonis ſicut illa que pertinent ad potenciã
apropriant̃ patri · et illa que ad ſapiẽciam apropriant̃ filio
Similiter que ad bonitatem apropriant̃ ſpiritui ſancto · Et
quia dacio legis pertinet ad ſapienciam ideo apropriat̃ filio ·
Non intelligendo ꝙ ſit propriũ filij ſic ꝙ non ſit commune
toti trinitati · differencia enim eſt in hac materia inter apro:
priacionẽ et proprium ſed de iſtis ad preſens non eſt curan
dum circa te · donec aliqualiter ſis illuminatus in fide ·

Capitulum · xv · In quo oſtenditur per aliquas autorita
tes ꝙ ſpiritus ſanctus eſt deus contra hebreos qui ſpiritum
ſanctum in ſcripturis contentum dicũt eſſe creaturam · Et
ſpecialiter exponitur ibi illud verbum geñ · primo · Spirit⁹
domini ferebatur ſuper aquas · Saul⁹ ·

Adhuc non plene probas michi ꝙ ſpiritus ſanctus
ſit de⁹ · Nos enim bene credimus ſpiritum ſanctum
eſſe aliquid a deo creatum quod eſt quid ſanctiſſimum
de quo pſalmiſta ſpiritum ſanctũ tuum nec auferas a me ·
qui quidem ſpiritus ſanctus loquit̃ in ꝓphetis · Iuxta illud
ij · Re · iiij · capit'o · Spũs dñi locutus eſt in me ſ; ꝙ iſte ſpũs
ſanctus ſit verus deus minime credimus · nec autoritates per
te allegate hoc plene oſtendunt · Paulus · Ex quo
ſpiritum ſanctũ credis eſſe quem etiam credis fuiſſe locutũ
in prophetis ꝑut autoritates ꝑ te allegate hoc plene teſtan:
tur · ex conſequenti debuiſſes ipſum credere deum verum eſſe ·
uel aliquam ſubſtanciam intellectualem ſeperatam a corpe

Sed non eſt dicendum ꝙ ſit aliqua ſubſtancia intellectualis
creata ſeꝑata a corpore quia ſic eſſet aliquis angelus · uel aīa
alicuiꝰ beati ſed ſeperata · Sed non primū quia nec ſm phoꝝ
inquiſicionem nec etiam ſm teſtimonia ſacrarum ſcriptura
rum habetur ꝙ ſit aliqua ſubſtancia intellectualis creata ſe:
perata a acorpore niſi ſolum angeli · Nec ſcōm etiam tu con
cederes · Et ſic remanet ꝙ ſpiritus ſanctus de quo ſcriptura
loquitur ſit deus prout autoritates p̄dicte per me allegate
ſatis oſtendunt · Sed ad maiorem habundanciā adhuc oſten:
dam tibi autoritates ī quibus concedere cogeris ꝙ ſpiritus
ſanctus eſt deus per quas autoritates plene ad literam ſpiri
tui ſancto attribuitur illud quod ſolius dei eſt · manifeſtum
eſt enim apud doctores noſtros et etiam tuos ꝙ ſolius dei eſt
eſſe vbiqꝫ per eſſenciam preſenciam et potenciam · Nam hoc
pertinet ad infinitatem eſſencie et potencie diuine que nulli
creature competit cum quelibet creatura ſit finita pſalmiſta
enim eſſe vbiqꝫ attribuit ſpiritui dei qui eſt ſpiritus ſanctuſ
Vnde in pſalmo qui incipit · domine probaſti me dicit̄ quo
ibo a ſpiritu tuo · et quo a facie tua fugiam · Si aſcendero in
celum tu illic es ⁊c̄ · Ex quo patet ꝙ ſpiritꝰ dei eſt ubiqꝫ tan
q̄ꝫ ipſe deus · Similiter Job · xxxiij · legit̄ · Spiritus dei fecit
me et ſpiraculū omnipotentis viuificauit me · Conſtat autē
ꝙ facere hoīem ⁊ viuificare eum ſolius dei eſt · doctores etiam
tui antiqui de ſpiritu ſancto qñqꝫ loquentes ei attribuūt ea
que ad ſolum deum pertinent · ¶ Saulꝰ · ¶ Allega illos
doctores noſtros hoc dicētes · ¶ Paulus · ¶ In illo libro
qui dicitur bereſich rabba que eſt glo · magna ſuper geñ · ſuꝑ
illud verbum ſpūs domini ferebatur ſuper aquas queritur
quid eſt ille ſpūs domini de quo dicitur · Et ſpūs dei ferebat̄
ſuper aquas · Et reſpondetur hic eſt ſpiritus meſſie de quo ī
yſaia legitur et requieſcet ſuper eum ſpūs domini · Spiritus
ſapiencie ⁊c̄ yſaie · xj · hec in glo · p̄dicta tā maiori q̄ꝫ minori
Item in predicta gloſa geñ · xlij · legitur Rabbi Symeon
dicit · Quid eſt illud quod legitur in pſalmo · Spū oris eius
omnis virtus eorum · Hoc eſt inſpirauit deus ſanctus ⁊ be:
nedictus ſpū oris ſui et creatus eſt mundus · Ex quibus et
multis ſimilibus patet propoſitum · ¶ Saulus · ¶ Illa
gloſa quam allegas ſuper illud verbum · ſpūs domini fere:
bat̄ ſuper aquas modicum facit pro te · poſſum eni reſpondē

ꝙ ſpūs meſſie eſt anima eius. Sepe enim ī ſcripturis anima
humana dicitur ſpiritus. vnde zacharie. xij. Ego dominus
formās ſpiritum hominis in medio eius quod intelligitur
de anima. Conſtat autem ꝙ etiam ſm te aīa xp̄i ſeu meſſie
non eſt deus. nec etiam illud quod dicitur ſpūs domini fere=
batur ſuper aquas intelligendum eſt de ip̄o deo. tum quia cū
deus ſit omnino immobilis non poteſt verificari de ipſo ꝙ fe
rebatur quia hoc importat motum. tum quia ſi per hoc quod
dicitur hic ſpiritus dei intelligatur ip̄e deus quem dicis eſſe
terciam perſonam in diuinis. inconueniens eſſꝫ ꝙ in creacōe
mundi fieret mencio de ſpiritu ſancto quem dicis eſſe terciā
perſonam. et non de filio dei quem dicis eſſe ſcđam. Ad au=
toritatē ſcđam quā allegas ipſius Rabbi Symeō nichil
aliud occurrit dicendum niſi illud quod ſupra contra eam
dixi ad quam per te fuit reſponſum. Paulus. Con
cedo tibi ꝙ anima xp̄i nō eſt deus ſꝫ eſt anima humana que
creata fuit in eodem inſtanti quo infuſa fuit incorpore criſti
humano. ſicut dictum eſt et oſtenſum ſupra de alijs aīabus
humanis. et non antea ⁊ iō de ipſa nō poteſt dici ꝙ ferebaꝛ̄
ſuꝑ aquas in exordio creacionis mūdi cum protunc nondū
fuiſſet in eſſe producta. Ad aliud vero quod obicis dicens ꝙ
hoc dictum ferebatur. non poteſt dici de deo ad quem nullo
modo pertinet moueri. poſſem tamen tibi rn̄dere. vno modo
ꝙ licꝫ verum eſt ꝙ deus ſit omnino immobilis tamen ſepe in
ſcripturis de deo dicuntur aliqua verba quorū propria ſig̃fi
cata non poſſunt eſſe ſine motu. ut cum dicit̄. deſcendit de⁹
ſuper montē ſynay Exodi. viiij. Et in pſalmo aſcendit de⁹
in iubilacione. et in multis alijs. Que quidem verba ſcilicet
aſcendere et deſcendere cum de deo dicuntur non proprie ſed
methaphorice dicta intelliguntur. vnde ⁊ in propoſito cum
dicitur. Spiritus dei ferebatur non debet intelligi ꝙ ferebaꝛ̄
ꝑ motū localē ſed methaphorice. ſ. ꝙ ſpūs dei. i. ſpūs ſanct⁹
cui bonitas et amor appropriat̄ afficiebatur ad perficiendam
perfectionem aquarum. i. omnium encium productorum.
aque enim iuxta ſeriem litere illius capituli. oīa encia cor
poralia in p̄mordio producta continebant. Et licet predicto
rum verborum ſentencia hoc modo poſſit haberi. tamen aliter
et magis proprie iuxta veritatem hebraicam exponi poſſūt
Circa qđ attendendum ꝙ vbi noſtra tranſlacio dicit. Spūs

domini ferebať· In hebreo habetur quedam dictio que ſonat
meraphephet quod in lingua noſtra idem ſignificat quod in
cubare in ſimilitudinem volucris oua ſuo calore animantis
Idem eñ verbũ poniť deutronomij penulť· vbi diciť· Sicut
aquila ꝓuocat ad volandũ pullos ſuos ⁊ ſup̱ eos volitans
Ibi in hebreo habeť ſup̱ eos iſrł· i· incubãs· vñ in ꝓpoſito q̇a
ſpũs ſanct⁹ viuificator oĩm a pñcipio diciť· de quo ĩ pſalmo
Emitte ſpm̃ tuũ et creabunť· Idarco in rez exordio ſiť deo
pr̃i attribuiť ꝓducĩo rez de nõ eſſe ad eſſe p̱ creacõz· ſic ſpũi
ſcc̃o attribuiť viuificacĩo rez· quequidẽ viuificacĩo pt̃ itelligi
ſm motũ p̱mi mobilis· Nã mot⁹ ſm phm̃· iij· phicoz eſt
vita rez naťaliũ· Mot⁹ aũt p̱mi mobilis eſt p̱m⁹ et p̄ncipu⁹
a quo om̃s mot⁹ regulanť et menſuranť tanq̃z a p̱ma oĩm
motuũ mẽſura quiquidẽ mot⁹ rez naťaliũ viuificatiu⁹ eſt a
deo tanq̃z a p̱mo mouẽte pñr creatus· vñ in p̱mordio crea:
cõis rez naťaliũ de hoc p̱mo motu tanq̃z de vita rez naťali
um fit mencĩo attribuendo ipm̃ motũ deo in p̱ſona ſpũs ſcc̃i
cui apropriatũ eſt viuificare ut dc̃m eſt· Et ex iſta expoſicõe
tolliť quedã admiracĩo que aĩm non modicũ pulſat q̃modo
·ſ· int̃ p̱mo creata fit mencĩo de tp̱e cũ diciť factũ eſt veſpere
⁊ mane dies vn⁹ et de motu nulla videť fieri mencĩo· Mot⁹
aũt eſt p̱or tp̱e naťaliť· Quequidẽ admiracĩo tolliť p̱ p̄dict.ã
expoſicõz· Nam ſm eam p̱us fit mẽcĩo de motu q̃z de tp̱e ut
dictũ eſt· Ad ſcd̃m ũo quod obicis contr̃ expoſicõz ſup̱ illud
v̇bũ· ſpũs dñi ferebať dicẽs ꝙ incõueniẽs eſſet dicẽ ꝙ ĩ crea:
cõe mũdi fieret mẽcĩo de ſpũ ſcc̃o qui eſt t̃cia p̱ſona ĩ d̈inis et
non de pr̃e qui eſt p̱ma p̱ſona nec de filio qui eſt ſcd̃a p̱ſona·
Ad hoc tibi rñdeo ꝙ vez dicis ĩ hoc· ſ· ꝙ incõueniẽs eſſz dicẽ
ꝙ in creacõe mũdi que eſt p̱m⁹ et pñcipalis effect⁹ d̈initatis
nõ fieret ſufficiẽs mẽcĩo tacita ul' exp̄ſſa de diſtinctõe d̈inaz
p̱ſonaz· Sz ſi rcc̃e ſcrutat⁹ fũis ſenſũ p̄dictoz v̇boz· ſ· i pñ:
cipio creauit de⁹ ⁊c̃ uſq̃z ibi ſpũs dñi ferebať ſup̱ aquas· inue:
nies ꝙ fit mẽcĩo ſufficiẽs de trib⁹ p̱ſonis d̈inis ip̄as inuendo·
ſaltẽ ſacras ſcripťas rcc̃e ⁊ diligenť ſcrutãti· ad cui⁹ declara
cõez p̄ſupponẽ debes ꝙ ſm v̇itatẽ fidei nõ ſolũ nr̃e ſz etiã tue
de⁹ eſt cã oĩm rez creataz p̱ ſuũ intellectũ et volũtatẽ ſic ar:
tifex eſt cã artificiatoz inuentoz p̱ ipm̃ diciť eñ ſcripťa· Oia
quecũq̃z voluit de⁹ fecit· velle aũt p̄ſupponit cognoſcẽ· Cõſtat
aũt ꝙ artifex p̱ artem quã habz in ſuo itellectu ꝯceptã· ⁊ per

amorē ſue volūtatis relatū ſeu applicatū ad ſuū op⁹ ꝓducen
dū opat̄. Ex quo vlti⁹ ꝯſiderandū eſt ꝙ de⁹ pr̄ opat⁹ eſt om̄ꝫ
creatām ꝑ ſuū verbū ſeu ſapiaꝫ ꝯceptā quod eſt fili⁹ et ꝑ ſuū
amorē quod eſt ſpūs ſc̄ts. Ita tū̄ ꝙ nō intelligat̄ ꝙ creare ſit
ꝓpͥm alicui⁹ ꝑſone dīne tm̄. oīa enī opa t̄nitatis ab extra ſūt
indiuiſa ut ſupdictū eſt. Sꝫ ſic ītelligendo ꝙ cauſalitas crea
cōis attribuit̄ ꝑſone pr̄is ꝑ modū efficiētis. et ꝑſone filij at-
tribuit̄ ꝑ modū cauſe exēplaris. Spūi ſc̄to uō huiōi cauſali
tas attribuit̄ ꝑ modū amoris. ſeu affect⁹ ad res c̄atas ꝓdu
cendas. Et iō ſacra ſc̄pt̄a rc̄te īnuit ꝑſonā pr̄is. cui cauſali
tas creacōis attribuit̄ ꝑ modū efficiētis. Cū dicit̄ creauit de⁹
celū et terrā. Innuit etiā ꝑſonā filij cui cālitas creacōis at-
tribuit̄ ꝑ modū exēplaris cū dicit̄ In pn̄apio qȯ idē eſt ac
ſi dicat in v̄bo ſeu ī ſapia ꝓut alibi in ſacra ſcript̄a īuenit̄
Et etiaꝫ quidā de magnis doctoribꝫ tuis hoc ſenaūt. Innuit
etiā ſacra ſc̄pt̄a ꝑſonā ſpūs ſc̄ti cui attribuit̄ cālitas creacio
nis ꝑ modū amoris ſeu volūtatis ꝑ hoc quod dicit̄ ſpūs dn̄i
ferebat̄ ſupͣ aquas ut ſup̄ expoſitū eſt. Ex q̇bꝫ recte ꝯſiderati⁹
reꝑies ꝙ ſup̄ ꝓceſſiōes ꝑſonaꝝ in dīnis rōes ꝓductōis rerū
creataꝝ aliq̄ꝫ addūt inquantū. ſ. iēludūt eſſēcialia attributa
dīna. ſ. potenciā que apꝓpriat̄ pr̄i. Sciēciā que apꝓpriat̄
filio. Et voluntatem que apꝓpriat̄ ſpūi ſc̄to ut per doctores
noſtros iſta plenius elucidant̄.

¶ Capitulum. xvj. in quo oſtendit̄ ꝙ per hoc quod dicit̄ In
pn̄apio creauit deus intelligendum eſt in ſapia a deo ꝯcepta
ꝑ quā mundū deus creauit. Saul⁹.

Oſtende m̄ vn̄ habes ex ſacra ſcript̄a ul' a doctoribus
nr̄is ꝙ in hoc qȯ dicit̄ In pn̄apio c̄auit de⁹. ītelligat̄
in filio ul' v̄bo ſeu ī ſapia a deo ꝯcepta. mirabile enī
eſt ī oculis meis ſi hoc poſſes reꝑire. Paul⁹. Hoc quod
queris habes exp̄ſſe in glo. Rabbi moyſi Gerundeñ qui int̄
cetos expoſitores tuos dicit̄ Int̄ nos maġ. eſſe erudit⁹ ī ſe-
cretis dīne legis. Quiquidē Rabi moy. ſupͣ illud v̄bū. In
pn̄apio creauit de⁹ celū. diſcipl'o ſeu auditori ſuo ſic loquit̄
Si vis intelligē ſecretū hui⁹ dictionis bereſich. ſ. in pn̄apio
cognoſces. ꝙ ſm̄ viā veritatis ſcript̄a loquēs de īferioribus
īnuit ī ſublimibus. dictio enī bereſich. i. In pn̄apio īnuit ī
ſapia q̄ eſt pn̄apiū pn̄apioꝝ. Et iō in trāſlacōe iheroſolimi
tana ī loco vbi dicit̄ bereſich ſeu in pn̄apio habet̄ ī ſapiēcia

hec ille· ex qua auc̃te habes itentũ meũ ſupͣdictũ· Saul⁹·
Adhuc ex illa glo. Rabi moy· nõ habet̃ ꝙ illa ſapia q̃
ſig̃ficat̃ cum dicat̃ bereſich ſeu In pͥncipio ſit a deo ↄcepta ſic
ut diſtinguat̃ realit̃ ab ipõ deo ↄcipiẽte· hoc enĩ requirit̃ ad
hoc ꝙ talis ſapia dicat̃ verbũ ↄceptũ ſeu fili⁹ genit⁹ ꝓut tu
oñdẽ p̃ſumis· Paul⁹· Ille ſapiẽtiſſim⁹ Salomon vo-
lens de ſapia a deo genita aliq̃d loqui ad excitandũ audiẽciũ
de tãta re attencõez in ꝑſona ipſi⁹ ſapie ſic p̃mittit in· viij·
ꝓu· Audite quia de reb⁹ magnis locutura ſũ· q· d· iſta que
dictura ſũ maxĩa ſũt et auditu digna· fides enĩ eſt ex audi-
tu· doctores enĩ tui cũ loquunt̃ de aliq̃ re que a deo fuit eis ul'
p̃rib⁹ reuelata ſẽꝑ ↄſueuerũt dicẽ hoc habet̃ ex auditu ſeu ex
ore audit⁹· vñ ⁊ ſapiẽs ꝓpͥe dicebat. Audite· q· d· ex auditu
iſta hñt̃· nõ ex inquiſicõe· Et ſequit̃ de reb⁹ magnis locut̃a
ſũ· Et ƀm aliã trãſlacõz dicit· audite quia pͥncipalia loquor·
pͥncipia enĩ cui⁹libet ſcie que ſũt pͥncipalia ĩ ipa p̃ſupponũt̃·
tanq̃z v̾a extradicõe ſeu auditu alcioris ſcie ut ph̃s in poſte-
riorib⁹ dicit· Et iõ pͥncipia ſeu pͥncipalia doctͥne diue oportz
ꝙ p̃ſu ponant̃ tanq̃z vera et ꝓbata ex auditu alcioris ſcie·
quequidẽ ſcia eſt ſcia diua· ꝑ cui⁹ reuelacõz talia pͥncipia ha-
bent̃· Cõſequent̃ infra eodẽ capit'lo· Sapia p̃dicta quibuſdam
interpoſitis q̃ ꝑtinẽt ad ↄmendacõz ipi⁹ docz que ⁊ q̃lia ſũt hec
pͥncipalia ſeu magne res de quib⁹ locut̃a erat ſic dicit· Deus
poſſedit me ĩ reſich· i· ĩ inicio viaꝝ ſuaꝝ anteq̃z quidq̃z facẽt
a pͥncipio ab et̃no ordĩata ſũ et ex antiq̃s anteq̃z terrã fieret
nondũ erãt abiſſi ⁊ ego iã ↄcepta erã nec dũ fontes aquaꝝ
eruperãt· nec dũ montes mole graui ↄſtiterãt añ colles ego
ꝑturiebar adhuc terrã non fecerat et flũia et cardines orbis
t̃re· qñ p̃parabat celos aderam qñ certa lege ⁊ giro vallabat
abiſſos ⁊c̃ uſq̃z ibi· Cũ illo erã cuncta ↄponens· Ex quib⁹
diligent̃ ↄſideratis habes maĩfeſte ꝙ aliq̃ ſapia erat cũ deo añ
mũdi ↄſtitucõz· quequidẽ ſapia erat ↄcepta a deo non creata
ſeu fc̃ta ⁊ erat cũ deo cũcta ↄponẽs· ſ· oĩa que ĩ p̃mordio reꝝ
fuerũt a deo creata que oĩa fere ĩ p̃dicta auc̃te tangũt̃· Que
quidẽ ſapia ante mũdi ↄſtitucõz erat ſemꝑ cũ deo ⁊ a deo con
cepta ꝑ quã de⁹ fuit cũcta ↄponẽs non pt̃ eſſe ñ de⁹· alioquin
ſẽ ꝙ nõ ſolus de⁹ eſſet creator mũdi ſʒ illa ſapia ꝑ quã mun
dũ creauit et ſic eſſẽt duo creatores mũdi qd̃ nephas ẽ apud
te ſic̃ et apud nos· Saul⁹· Anteq̃z aliq̃d dicã contra

hoc qđ aſſeris de ſapia a đo ɔcepta volo tibi oñdē ꝙ trāſlatoꝛ
tuꝰ non vere trāſtulit quādā dictōꝫ in ꝑdicta auc̃te ɔtentā
In qua quidē dictōe magna vis tue rōis ɔſiſtit· vbi enim
dicit trāſlatoꝛ tuꝰ· Cū illo erā cūcta ɔponēs In veritate he-
braica dr̄· Cū illo ſeu apᵈ illū erā amon· hec aūt dictio amō
licet habeat mlt̃as intꝑretacōes· in nll̃a tñ ſig̃t cuncta ɔpo-
nens· vñ ex v̇itate lr̃e nō habes ex ꝑdicta auc̃te ꝙ ſapiēcia
illa quā dicis a deo eſſe ɔceptā ſit cū deo ſeu apud deū cuncta
ɔponēs· Et ſic dicendū ꝙ illa ſapia de qua ſapiēs loquit̃ nō
eſt deꝰ· quod tñ tu ex hac auc̃te pn̄cipalit̃ ꝑſumebas ꝓbare·
Paulꝰ· Verū dicis ꝙ iſta dictio amon in hebraico mlt̃-
tas habet intꝑretacōes ſꝫ doctores tui in hoc loco iſtā dictionē
intꝑretati ſūt cōformit̃ ad trāſlacōeꝫ nr̄am· vñ in glo· ſuper
geñ que dicit̃ bereſich rabba ſuꝑ illᵈ v̇bū· In pn̄cipio creaᵗ
deꝰ· volentes exponē iſtā dictōeꝫ In pn̄cipio qđ in hebraico
dr̄ in reſich ɔcoꝛdant iſtā dictōꝫ r̄ſich cū illa alia dictōe dn̄o
ſili que ponit̃ cum ꝑdc̃a auc̃te ꝓū· ꝑ me allegata vbi dicit̃
dñs poſſedit me ī reſich· i· in pn̄cipio viaꝝ ſuaꝝ In eodem
loco allegāt verbū ſuꝑdictū· ſ· erā apud eū amon· Et ibidē
iſtā dictionē amon mlt̃i intꝑretātes finalit̃ ſic dicūt· amon
eſt artifex· lex enī dei dicebat· Ego fui inſtrumentū artis dei
ſc̃ti ⁊ bn̄dicti ī via ſecl̃i· Rex enī carnalis edificās palacia
nō edificat ea niſi habeat exemplaria ⁊ deſcripcōes ut ſciat
quō facturꝰ eſt cameras et cubicula ſeu cellaria· Sic etiam
deus ſc̃ẽs et benedictꝰ reſpiciēs in lege creauit ſecl̃m· vnde et
lex dicit bereſich· i· in pn̄cipio creauit deꝰ· non aūt eſt reſich
pn̄cipiū niſi lex ut dictū eſt ꝓū· viij· dñs poſſedit me reſich
· i· pn̄cipium vie ſue· hec in glo· Ex qua habes manifeſte ꝙ
amon ſig̃t artifex ſeu artificiū artis ul' artem et hoc maīfeſte
ɔcoꝛdat cū trāſlacōe nr̄a que dicit cū illo erā cuncta ɔponēs
ꝑ artē enī artifex cuncta ɔponit hoc etiā explicauerūt ꝑ exēp-
lum de rege edificante ut ī ſua expoſicōe ꝑdicta cōtinet̃· Et
ſic eſt maīfeſtū ꝙ ſ̄m doctores tuos ſapia ꝑdc̃a a deo ɔcepta
ante mūdi ɔſtitucōꝫ eſt illa ꝑ quā mundū deꝰ creauit ſic ar-
tifex ꝑ artē ſuū artificiatū ꝓdūcat· Saulus· Verū eſt ꝙ
ſic nr̄i doctores exponūt· ſꝫ hanc ſapiam dicūt eſſe legē dei qđ
debet ītelligi de lege moſaica non autē de ſapia quā tu dicis
eſſe deum· Paulꝰ· In diſputacōibꝫ dialeticis ſeu in
iudicijs cōtencioſis· alit̃ diſputanciū ſeu ɔtendenciū p̄t accipe

ex dictis ſui adūſarij illud quod ꝓ ſe facit relicto alio quod non facit ꝓ ſe · ꝑſertim cū illud relictū ſit māifeſte falſū · vñ in ꝓpoſito ex ꝑdicta auctē tibi oñdo ꝙ ſm doctores tuos veꝝ eſt ꝙ amon ī hoc loco ſigt artē ſeu artificiū qd facit ꝓ me ꝛ ꝓ trāſlacōe nr̄a · Sꝫ qd vlteri⁹ dicūt ꝙ illa ars ſeu artificiū eſt lex · ſ · moſaica ut tu aſſeris · hoc eſt nō ſolū falſū ſꝫ ridicl'oſū ꝛ forte abſurdū dicē · tū qꝛ lex moſaica nunq̄ꝫ legit̄ eſſe añq̄ꝫ fuiſſet data in mōte ſynay · nec etiā tpe pr̄iarchaꝝ · Tū q̄a ſuꝑfluū etiā eſſet illā eſſe añ mūdi ꝯſtitucōꝫ qñ null⁹ homo erat qui eā intelligēt ſeu obſuaret · De pluuia enī legit̄ geñ ij · non enī pluerat dñs ſuꝑ terrā eo ꝙ nō erat hō qui oꝑaret̄ terrā · vnde a ſili ſeu a forciori nll'o modo eſt credendū ꝙ lex fuiſſet ꝓducta qñ hō nondū erat ī mūdo · tū qꝛ ſi lex illa per quā de⁹ feciſſet mundū fuiſſet aliq̇d ext̄ deū exiſtens · ſequeret̄ ꝙ deus min⁹ ꝑfcte ꝓducēt mūdū q̄ꝫ aliq̇s artifex ꝓducit ſuū artificiatū qd eſt nō ſolū falſū ſꝫ abſurdū · ꝯſequēcia patet ex hoc · qꝛ artifex ꝓducat ſuū artificiatū ꝑ artē ſibi intrīſecā · de⁹ ūo ſm tuā poſicōꝫ ꝓduxiſſet mundū ꝑ artē ſibi extrīſecā qd derogat ꝑfectōi creacōis reꝝ a deo facte qꝛ deus ſm hoc indiguiſſet adiutore exteriori ad creacionem mundi ·

¶ Capitl'm · xvij · in quo ponunt̄ quedā obiectōes iudeorū cont̄ v̇itatē gñacōis quā fides catholica ꝓfitet̄ eſſe ī ōmis · quequidēꝫ obiectōes ſoluūt̄ · in cui⁹ fine declarat̄ ꝙ in ꝑſenti tractatu vbi ſolū agit̄ de ſcrutinio ſcꝑt̄aꝝ nō eſt tractandū de omnibus difficultatibus que ad hoc miſterium pertinēt ·

· Saulus ·

Expoſicio tua ċca ꝑdictā auctem ꝓū · nll'o modo ꝯſonat rōi · Qꝫ enī ſapiā ōina ꝑ quā de⁹ fecit mūdū ſit a deo genita ſicut a deo gñante realit̄ diſtinguat̄ nll'o modo pt̄ a rōe tolerari · gñalit̄ enī ut tu ſuꝑdixiſti in · vij · c · ea que de deo dicunt̄ non ſūt intelligēda ſm modū infimaꝝ creat̄aꝝ que ſūt corꝑa ſꝫ ſm ſili'tudinē creat̄aꝝ que ſūt intellectuales ſbē · et ſic ꝙ gñacio in ōinis ītelligēda eſt ſm emanacōꝫ ītelligibilē ꝓut v̇bū intelligibile a ꝓferente ſeu a dicente diſtinguit̄ · Que quidē emanacio nō tranſit in exteriorē materiā ſed int̄ manet · adhuc ſm iſtaꝫ tuā declaracionem nullo modo dicendū eſt ꝙ in ōmis ſit gñacio · nec ꝑ ꝯſequēs generans et genitū ſeu pr̄ et filius · In hoīe enī et in angelo

in quib⁹ eſt aliqua emanacio ītelligibilis ſm quam eſt in eis
intelligens ⁊ intellectū· non tamen in homine ſeu in angl'o
dicitur eſſe generacio ſic ꝙ ītelligens pater dicat̄· et illud qd̓
intelligitur filius ergo nec in diuinis racione predicte ema-
nacionis intelligendū eſt eſſe generacionē ſm quā ibi dicat̄
eſſe pater et filius· Item de racione geniti eſt ut accipiat eſſe
a generante· Et ſic oportet ꝙ genitū habeat eſſe receptū· et ꝑ
ꝯſequens ꝙ non ſit per ſe ſubſiſtēs· quod repugnat ꝑfectiōi
diuine cui⁹ eſſe ē ꝑ ſe ſubſiſtens· Ex quibus ſequit̄ ꝙ nullius
geniti eſſe ſit deus· Paulus· Vex eſt ꝓut tibi dixi
ꝙ generacio in diuinis non eſt intelligenda ſm ſimilitudinē
gn̄acōis rex ꝯpaliū ſ; ſm ſil'itudinē emanacōis ītellc̄tualiū
rerum· Sed circa hoc attendē debes ꝙ nulla res creata tantū
deo aſſimilatur quin inter talem rem ⁊ deum ſit maior diſſi-
militudo q̄ȝ ſit iſta ſimilitudo accepta a rebus Iuxta illud
yſaie· xl· capitulo· Cui ergo ſimilē feciſtis deum ⁊c̄· Cuius
racio eſt· Nam ꝑfectio diuina eſt infinita· ꝑfectio autē crea-
ture cuiuſcūqȝ finita eſt· Inter finitū autem ⁊ infinitū non
eſt danda proporcio· vnde cum ex perfectione alicui⁹ creature
quequidem ꝑfectio finita eſt· ſimilitudinē accipimus ad di-
uinam ꝑfectioneȝ que eſt infinita oportet ꝙ ſemꝑ remaneat
maior diſſimilitudo· Ex quo vlterius ſequit̄ ꝙ ex quacunqȝ
ſimilitudine a rebus creatis in deo accepta oportet amouere
a deo omnes imꝑfectiones que in huiōi perfectione rei crea-
te intelligunt̄ ſeu includunt̄· verbi gracia· dicim⁹ in deo eſſe
ſcienciam ſeu ſapienciam quā nullo modo intelligerem⁹ niſi
per aliquā ſimilitudinē ſapiencie create cum cognicio noſtra
a ſenſibilibus ſeu a rebus creatis ſit accepta· Sed conſtat ꝙ
ſapiencia creata angelica ſeu humana eſt quoddā accidens ī
ipſo ſapiente quod nullo modo deo competit· cui nullū acci-
dens ineſſe ſeu competē poteſt· quicquid enī eſt in deo de⁹ eſt· Et
io cū attribuim⁹ deo ſapiaȝ· ul' dicim⁹ ꝙ in deo eſt ſapia opor
tet ꝙ ītelligam⁹ eā eſſe non eo modo quo ī creatis in q̇b⁹ eſt
ꝑ modū accidentis ſ; eo mō quo deo competit· ſ· ſapia ꝑ ſe ſb-
ſiſtēs· vn̄ in ꝓpoſito licȝ in d̄inis dicam⁹ eſſe v̇bū ſeu ſapiaȝ
que ꝓcedit a dicente ad modū ſiue ſimilitudinē noſtri verbi
intelligibilis quod ī nobis ꝓcedit ſm intelligibilē opacionē
Non tam̄ hec ſil'itudo eſt oīmoda· deficit enī a ꝑfectione ema
nacionis verbi d̄ini in mlt̄is· Et ſpecialit̄ in hoc ꝙ verbū in

nobis ꝓcedens ſcḋm itelligibilē opaciōnē non eſt eiuſdē naṫe
cum eo a quo ꝓcedit· Et iō illud qḋ intelligiṫ in nobis ſeu
a nobis non diciṫ eſſe filiꝰ de rōne eni filij eſt ꝙ eiuſdē naṫe
cum pr̄e· Intelligē aūt diuinū eſt ipa ſbā itelligentis qḋ nō
dubito te ꝯcedē· vn̄ verbū in diuinis ꝓcedens ꝓcedit ut ſub
ſiſtens eiuſdē naṫe cū illo a quo ꝓcedit qua rōne ꝓprie diciṫ
genitū et filiꝰ · vnde in auc̄te allegata de dīna ſapia ſcptura
vtiṫ dictionibꝫ que ad gn̄acōez viuenciū ptinēt· ſ· concepciōe
ut cū dicit· et ego ꝯcepta erā· Silr̄ et ad ptū ut cū dicit· Ego
ptuiebar ī intellectu autē nr̄o vtimur noīe ꝯcepcōis ſcḋm qḋ
in nr̄o intellectu inueniṫ aliqḋ de nouo apprehenſū non autē
vtim̄ noī filiacōis cū non ſit ibi ydemptitas naṫe· ſ· intelli-
gentis et itellecti· Ad ſcḋm iō qḋ obicias dicēs ꝙ ſi ī deo eſſꝫ
aliqḋ genitū illud eſſet receptū alibi rn̄deo ꝙ nō oīe acceptū
ēſt receptū in aliquo ſbiecto· tota enim ſbā rei create acapit
eſſe a deo· non tn̄ habet aliqḋ ſbiectū receptiuū· vn̄ genitꝰ in
dīnis accepit eſſe a gn̄ante non tam̄ illud eſſe eſt receptū in
aliq̄ miteria ſeu ſbiecto· hoc eni repugnaret ſbſiſtencie in di
uinis· vnde filiꝰ in dīnis in quantū ꝓcedit ab alio habet eſſe
diuinū non q̄i aliud ab eſſe dīno exiſtēs· In ipa eni pfectiōe
dīna ꝯtineṫ ꝙ ſit ⁊ verbum intelligibiliṫ ꝓcedens et pn̄cipiū
vbi ſi c̄quecūqꝫ ad eiꝰ pfectōꝫ ptinēt· Et attende ꝙ ſcḋm inten
cionez huiꝰ tractatꝰ pn̄cipaliṫ intendē debemꝰ circa ſcrutiniū
ſcripṫaꝝ ꝓut in ꝓlogo dictū fuit· De quo iā circa hoc miſte
riū ſatis habuimꝰ· Non aūt debemꝰ ſcrutari maieſtatē· Et
iō ſupſedeamꝰ ab argumentacōibꝫ que in hac materia fiunt
ſeu fieri poſſūt· de quibꝫ doctores nr̄i multa alta ſeu ꝓfunda
tractant tā circa relacōes originis que in diuinis dicuntur
q̄ꝫ circa pſonales ꝓprietates et nociones ⁊ huiōi ad amouen
das quaſcūqꝫ hereticas impugnacōes que in hys ꝯſueuerūt
fieri· De iſtis enim cum inceperit te ſummꝰ illuiatoꝛ cordiū
lumine fidei aliqualiṫ illuminare poteris ad tui informacōez
vlterius ꝓcedere· Nunc aūt ad noſtrū ſcrutiniū· ſ· ſcripṫaꝝ
circa alia que reſtant procedendū eſt·

Diſtinctio decima de ſcrutinio ſcripturaꝝ circa miſteriū diuinitatis xp̄i · et ↄtinet nouē capl'a

¶ In p̄mo capitulo ꝓponit̄ ꝙ ex hoc ꝙ fides catholica profitet̄ xp̄m eſſe veꝝ deum et verū hominem non derogat diuine ꝑfectioni ·

¶ In ſcd̄o capitulo oñdit̄ ꝑ auctoritatē pſalmiſte in pſalmo · Quare fremuerūt gentes ⁊c̄ ꝙ xp̄s eſt deus ⁊ homo

¶ In capitl'o tercio oñditur idem ꝑ auctoritatē pſalmiſte in pſalmo · Deus iudiciū tuū regi da ⁊c̄ ·

¶ In quarto capitl'o oſtendit̄ idem ꝑ auctoritatē pſalmiſte in pſalmo · Eructauit ·

¶ In · v · capitulo oñdit̄ idē ꝑ auc̄tem yſaye in · x · capitl'o ·

¶ In capitl'o · vj · oſtendit̄ idē ꝑ auc̄tem jeremie · xxiii ·

¶ In capitl'o · vij · oſtendit̄ idem ꝑ viſionē factā ezechieli in p̄mo capitulo ſuo prophecie et per viſionem factam danieli in capitulo quarto ·

¶ In viii · capitulo oſtenditur idem per auctoritatem prophetaꝝ michee · v · et zacharie · xii ·

¶ In capitl'o · ix · oſtendit̄ idem ꝑ dicta antiquoꝝ talmudiſtaꝝ · Et in eodem imponit̄ p̄me ꝑtis hꝰ tractatus finis ·

¶ Capitl'm primū in quo ꝓponit̄ ꝙ ex hoc ꝙ fides catholica profitet̄ xp̄m eſſe veꝝ deū et hoīem non derogat diuine ꝑfectioni ·

Saulus ·

Quidquid ſit de p̄miſſis adhuc video ꝙ xp̄s tuus maīfeſte fuit locutus contra excelſū · docuit enī per ſe uel per ſuos diſcipulos contra diuinā ſimplicitatē ⁊ q̄ſi contra omnē diuinam ꝑfectionē · Et iō ꝓprie de ip̄o debet intelligi illud · dañ · vij · capitulo de cornu ꝑuulo qui locuturꝰ erat contra excelſum prout tibi ſup̄ dixi ·

Paulꝰ

Dic michi obſecro vbi īueniſti ꝙ mḡr meus xp̄s uel ip̄iꝰ diſcipuli talia contra deū excelſum fuiſſent locuti · Non enī credo ꝙ talia poſſis reꝑire in doctrina ſua uel ſuorum ·

· Saulus ·

· Manifeſtū eſt · nc tu ut credo negabis ꝙ mḡr tuus l' eiꝰ diſcipuli ipſius nomine docuerūt ⁊ pblice ⁊ continue p̄dicant ꝙ ipſe tuus meſſias eſt verus deus ⁊ verus homo ⁊ cōſequent̄ de ipſo deo etiā aſſerunt ꝙ fuit tēpaliter natus ex muliere · cum tamē deus nunq̄ꝫ eſſe incepit te

ſtante pſalmiſta a ſeculo et uſqꝫ in ſeculum tu es deus· ⁊ in multis alijs locis ·aſſerūt etiam ipm̄ deum fuiſſe crucifixum mortuum et ſepultū ⁊c̄ huiōi ·Quid ergo magis contra deū excelſum dici poſſꝫ q̄ꝫ ꝙ ſit uel fuit paſſibilis cum tamē deus ſit oīo immortalis ⁊ immutabilis dicente ſcriptura ·Ego deus et nō mutor malachie· iij ·capitl'o ·Quō ei pati poſſꝫ qui mutari nō poſſet· quid enī abſurdius contra deū excelſū dici poſſꝫ q̄ꝫ ꝙ fuit mortuꝰ de q̊ ſcriptura dicat viuo ego ī eternū ⁊c̄· Certe ⁊ ſi ſcripture de hijs tacuiſſent ipi ph'i pagani maxime contra hoc inſurgerent qui ex ſolo rōnis dictamine probant veꝝ deū quem cognoſcunt eſſe p̄mā cauſaꝫ mūdi oīno eſſe īcorporeū ⁊ ī mutabilē ſꝫ ſūme ſimplicem ſcd̄m quos oīa p̄dicta per te et tuos aſſerta ludibria reputarent̄ ſeu deliramenta · ·Paulus ·Concedo tibi ꝙ ſecundū veritatē fidei noſtre xp̄s in ꝓphetis promiſſus de quo hic agimꝰ eſt verꝰ deus et verꝰ homo quā veritatē ex teſtimonijs ſacre ſcripture cogimur concedē· Silr' ſm̄ eandem veritatē concedit̄ ꝙ xp̄s fuit natus de muliere paſſus mortuus et ſepultus ·Que quidē de deo oīa concedimꝰ fuiſſe vera· nō tamen in quantū deus ſeu ſm̄ naturā dīnam ſꝫ ſm̄ naturā aſſumptā ·ſ· humanā· Sic tamē p̄dicta de deo dicunt̄ ſm̄ veram fidē ut in nullo deroget̄ diuine ꝑfectioni apud eum qui ſacra teſtimonia recte ſcrutat̄ et ſanā habꝫ rōnem ·

Saulꝰ Duo hic dicis que nullo mō poſſis ꝓbare· quoꝝ p̄mū eſt ꝙ xp̄s in ꝓphetis ꝓmiſſꝰ eſt ſeu debet eſſe verꝰ deus cuiꝰ oppoſitū ſacra ſcriptura teſtat̄ que in multis locis aſſerit eū futuꝝ eſſe de genere dauid quod n̄ credo te negare· ·2ᵘˢ ꝙ de deo poſſit verificari ꝙ fuit natꝰ de muliere paſſꝰ mortuus ⁊ ſepultus ⁊c̄ ſine hoc ꝙ deroget̄ dīne ꝑfectioni ·hoc enī manifeſte videt̄ implicare contradictionē ut ſup̄ dixi· dicē enī ꝙ deus eternꝰ et immutabilis fuit natus tꝑaliter et mortuus et cetera huiōi manifeſte implicat contradictionē nō obſtantibꝰ cauillacionibꝰ ꝑ te allegatis ·ſ· cū dicas ꝙ hoc eſt ſm̄ naturā humanam· Non autē ſm̄ naturā diuinam ·talis enī cauillacio non videt̄ valere cum deus nullā habet naturā niſi ſolam dīnam· Sꝫ q̊a dixiſti ꝙ ex teſtimonio ſacre ſcripture cogeris cōcedē ꝙ xp̄s ī ꝓphetis promiſſꝰ futurꝰ erat verus deꝰ et verus homo· Rogo ut doceas· me vbi habes talia teſtimonia· Et deinde ꝓcedamꝰ ad diſcuciendū de ſcd̄o·

¶ Capitulum ſcd̄m in quo oſtendit̄ ꝙ ꝑ auct̄eȝ pſalmiſte i
pſalmo · Quare fremuerūt ⁊c̄ ꝙ xp̄s eſt deus ⁊ homo ·

Paulus

PLacet michi recurrē ad teſtimonia ſac̄ ſcripture q̄bꝫ
maifeſte habet̄ ꝙ xp̄s in ꝓphetis ꝓmiſſꝰ futurꝰ erat
verus deus et verus · hō ad quod p̄mo in teſtē addu:
co ip̄m egregium pſalmiſtā iſrahel · ſ · dauid qui ꝓprie poſſet
dici cythareda xp̄i ipſe enim in · ij · pſalmo ſui pſalterij qui
p̄mꝰ pſalmus eſt ſm̄ quoſdā vbi loquit̄ de deo et de xp̄o ſuo
ad litterā cum dicit aſtiterūt reges terre ⁊ conuenerūt i vnū
aduerſus dn̄m ⁊ aduerſꝰ xp̄m eius · infra in ꝑſona xp̄i ſup̄
dicti dicit · dn̄s dixit ad me filius meꝰ es tu ego hodie genui
te · Que quidē verba diligent̄ fuerūt altercata int̄ me et te i
ix · capit̄lo p̄cedentis diſtinctionis et ibidē oſtenſū eſt ꝙ ver
ba p̄dicta non poſſūt ꝓprie verificari niſi de filio dei quē deus
eternalit̄ genuit · Et ſic pateȝ manifeſte ꝙ xp̄s i p̄dicto pſal:
mo ꝓphetat̄ filius dei a deo eternalit̄ genitꝰ ⁊ ꝑconſequēs deo
cōnaturalis et coeternꝰ · nichil ē enim ī deo quin ſit eternū et
eiuſdē nature cum ip̄o deo · Quā quidem auct̄eȝ tibi induxi
in p̄dicto capit̄lo ad ꝓbandū generacionē naturalē et et̄naȝ
eſſe in diuinis · Contra quod multiplicit̄ arguiſti ibidē tam
contradicendo mee expoſitioni q̄ȝ etiam introducendo alias
doctoꝝ tuorū expoſitiones · ad que omnia ſunt tibi in p̄dicto
capit̄lo ſufficient̄ reſponſū · Et ſic nō oportet ut hic replicē?
ea q̄ ibi dicta fuerūt · tal' eī iteracio eēt faſtidioſa potiꝰ q̄ȝ fruc̄
oſa · Vn̄ remitto te ad iᵒ capit̄lm vbi ex teſtimonio pſal:
miſte habet̄ xp̄m eſſe filiū dei eternū · et ſic veꝝ deū · Qꝫ autem
ip̄e ſit verus hō · non credo te negare · Et ideo ex iſta auctori
tate nunc ꝑ me allegata et ſup̄ in p̄dicto capit̄lo ꝑ me ꝓprie
et vere expoſita · vnacū tua conceſſione de humanitate xp̄i
habeo intentū

Saulus

Bene recolo ꝙ iſta auc
toritas pſalmiſte fuit ꝑ te allegata in p̄cedentibꝫ vbi etiam
circa eius expoſitioneȝ fuit int̄ me ⁊ te altercatū · ſȝ adhuc ex
iſta non habes ꝓpoſitū tuum · Nam liceȝ veꝝ eſt ꝙ ego conce:
do xp̄m fore hoīem · nullo tamen modo cōcederem ꝙ eſſet deꝰ
et homo · In p̄dicta autem auct̄e ſolum conaris ꝓbare ꝙ eſt
deus ſeu filius dei eternꝰ · non autē ꝙ ſit homo ·

Paulꝰ

In p̄dicto pſalmo · deus alloquens ipſi xp̄o filio ſuo diᵗ ſic ·
poſtula a me ⁊ dabo tibi gentes hēditatem tuū ⁊c̄ · Conſtat

autem ꝙ ſi xp̄s de quo ibi agit̃ eſſ; pur⁹ deus et non homo·
nullo modo conueniret ei poſtulare aliquid a deo cum ſcd̄m
hoc ē om̄io equalis pr̄i·habens ip̄e eandē potenciā que ē ipſa
dei eſſencia vnde neceſſe ē ꝙ iſta verba·poſtula a me ⁊c̄ itel:
ligant̃ ſm naturā humanā ſm quā ipſe xp̄s eſt ver⁹ homo
cui competit qn̄q; a deo petere aliquid quod nō habet· Et ſic
ex p̄dicta auc̄te habes intentū

¶ Capitulū terciū ī quo oſtendit̃ idē; ꝑ auc̄tem pſalmiſte
in pſalmo· Deus iudiciū tuū regi da

·Saulus·

Ideo quid ſentis circa p̄dictam auctoritatem ſed volo
ꝙ oſtendas michi ſi aliā habes auc̄tem. ad ꝓpoſitum
tuum fundandū· Paulus· ·Habeo aliā
auc̄tem eiuſdē pſalmiſte in pſalmo·qui incipit· Deus iudi:
cium tuū regi da·vbi maīfeſte agit̃ de xp̄o qui ibi denūciat̃
ſaluator populi p̄ſertim humilium ⁊ pauperum·d̄ quo dicit·
Saluos faciet filios pauperū et aīas pauperū ſaluas faciet et
humiliabit· De quo quidem xp̄o ſaluatore dicit̃ ſic ibidē·nomen
eius ante ſecula et ante ſolē ꝑmanet nomen eius quā aucto
ritatem ſup̄ tibi allegaui in·x·capit̄lo p̄dicte diſtinctionis
ad ꝓbandū generacionē eternā eſſe in diuinis· Circa qd̄ large
altercauimus ·Et finalit̃ in p̄dicto capit̄lo fuit tibi oſtenſū
ꝙ ex p̄dicta auctoritate p̄ſertim ſm hebraicā veritatē ſūpta
oſtendit̃ manifeſte ꝙ filius dei de quo in illo pſalmo agitur
fuit ante ſecl̄a ⁊ manet ī eternū· Non obſtantib; multipli
cib; tuis cauillacionib; ibidē contentis· Et ſic ex eodē pſal:
mo habet̃ ꝙ ſaluator ille promiſſ⁹ de quo ibi agit·qui ver⁹
homo et filius hoīs eſt·eſt ver⁹ deus et filius dei etern⁹ quod ē
intentū· Nec hic oportet replicare illa que fuerūt inter nos
altercata circa expoſitionē hui⁹ pſalmi ī predicto capit̄lo de
cimo ne fiat repeticō vni⁹ et eiuſdē que faſtidioſa eſt·et ideo
remitto te ibi vbi p̄dicta plene īuenies Saulus
Habeo mentē tuam circa expoſicionē; p̄dicti pſalmi· Ci̅r̅
quā nolo amplius replicare·quia ſatiſ fuit ī p̄dicto capit̄lo
inter nos diſcuſſū· Sed ſi habes aliā auc̄tem indica michi·

¶ Capitulum quartum In quo oſtendit̃ idem ꝑ auctorita
tem pſalmiſte in pſalmo·Eructauit cor meū·⁊c̄

Paulus

IN pſalmo qui incipit · Eructauit cor meũ verbum
bonũ · pſalmiſta loquitᷣ ad lr̃am de xp̃o q̇ iter ceteros
vnctos a deo · qui rõne vnctionis xp̃i vocari poſſũt ·
excellencior eſt · Et ideo de ip̃o dicit vnxit te deus deus tuus
oleo leticie p̃ conſortibꝫ tuis · vbi pſalmiſta paulo añ loquēſ
ip̃i xp̃o ſic dicit · Sedes tua deus inſecl'm ſeculi · virga direc
cionis virga regni tui · Que quidē verba de nullo verificari
poſſũt niſi de vero deo ut eſt manifeſtũ · Nullꝰ enĩ habꝫ ſedē
diuinam inſeculũ ſecl'i niſi ip̃e deus ⁊ ſic ꝑ iſta v̇ba pſalmiſta
teſtatur ꝙ ille xp̃s cui loquitᷣ eſt verus deꝰ · Cui etiam dicit ·
Sedes tua deꝰ inſeculũ ſecl'i · Vnde ex hac auctoritate habes
veritatē a me intentã ¶ Saulus ¶ Iſte pſalmꝰ ex
ponitᷣ a doctoribꝫ nr̃is multipliciṫ · ſ · de diuerſis regibus ſub
quoꝝ quolibet filij iſrl' fuerũt in ꝓſpero ſtatu ut cum fuerũt
ſub ſalomone valde ꝓſpere viuentes ut habetᷣ · iii · R · vel de
aſſuero in cuiꝰ tempore Mardocheꝰ ⁊ alij iudei fuerũt honora
ti · vel etiã de rege dauid · In cuiꝰ tempore dauid debellauit mľ
tas gentes conuicinas terre ꝓmiſſionis ut habetᷣ i · ii · R ·
Vnde ip̃e dicebat pſalmiſta accingē gladio tuo ſuꝑ femur
tuũ potentiſſime · intende ꝓſpere ꝓcede et regna · Et iō pſal:
mꝰ iſte non neceſſario exponitᷣ de xp̃o de quo agimꝰ · de quoli
bet enĩ p̃dictoꝝ regũ poteſt exponi · Et ideo in p̓mo verſu di:
dico ego opa mea regi indefinite loquendo · ſ · nõ aꝓꝓriãdo a:
licui p̃dictoꝝ regũ · uel forte alicui alioꝝ qui ꝓſpere egerũt ·
¶ Paulꝰ ¶ Licet in p̓mo v̇ſu pſalmiſta loquatᷣ inde:
finite · cũ dicit dico ego opa mea regi · tñ ly regi ītelligendũ
ē antonomatice · ſ · ꝑ excellenciã reſpectu ceteroꝝ regũ quod
patet ex hoc ꝙ ſubdit v̇ba que de nullo ceteroꝝ regũ nec de a:
liquo alio puro hoīe dici poſſũt ut iã tibi p̃dixi · Eidem enĩ
regi de quo loquitᷣ dicit · Sedes tua deus inſeculũ ſeculi quod
nullo mõ poſſꝫ verificari de dauid nᶜ de ſalomõe · nᶜ de aſſue:
ro · nᶜ de aliquo alio puro hoīe · Vnde v̇tute iſtoꝝ v̇boꝝ opor:
tet reſtringere materiam p̓ncipalē iſtiuſ pſalmi ad xp̃m qui
verus deuſ eſt habens ſedem dei ī ſecl'm ſeculi · ⁊ verus homo
quia vnctꝰ oleo leticie p̃conſortibꝫ ut dictũ eſt · Itē tranſla:
tio caldayca · ſ · ionathe que apud vos equiualet textui illud
verbum pſal' · Speciosus forma p̃filijs hominũ ſic tranſtulit
pulchritudo tua rex meſſia maior eſt q̃ꝫ filioꝝ hoīm · Et ſic
patet ꝙ pſalmꝰ iſte de meſſia loquitᷣ de quo teſtatur quod eſt

verus deus et verus hō modo p̄dicto. Saulus

Quedā ꝯtinent̄ ī hoc pſalmo que ñ poſſūt applicari meſſie
tuo. dicitur enim ibi aſtitit regina a dextris tuis. Sil'r audi
filia ⁊ vide ⁊ iclina aurē tuā ⁊c̄ Et ī fine pſalmi ꝯcludit. ꝓ
p̄rib⁹ tuis nati ſunt tibi filij conſtitues eos p̄ncipes ſuꝑ om-
nez terrā. Conſtat autē ꝙ nichil hoꝝ pt̄ verificari de meſſia
tuo qui nullā habuit reginā ad dexterā ſuam aſſiſtentē. Sil'r
nec filiā diſciplinā audientē nec etiā habuit filios quos p̄n-
cipes conſtituiſſet. vnde expoſitō tua nullomō tolerat̄ a lr̄a

Paulus Tu noſti ꝙ doctores tui cōiter tenēt
ꝙ Synagoga iſrl'is dicit̄ eſſe ſponſa dei. vnde liber canticoꝝ
apᵈ eos exponit̄ de deo ſpōſo ⁊ ſynagoga ponſa. et de ea expo
nūt iᵈ canticoꝝ. iiij. capit'lo. Tota pulchra es amica mea
et macula non eſt in te quod licet de ſynagoga patꝝ antiq̄ꝝ
aliquid contineat veritatis. de eccl'ia tañ xp̄i que vna ē vni
tate fidei p̄ocius verificat̄. Et q̄a iſta eccl'ia vera ſponſa xp̄i
eſt ⁊ ei coniuncta. et cum eo regnans ſeu regnatura in eter-
nū ideo dici poteſt regina. et de illa verificari pt̄ illud aſtitit
regina a dextris quia in bonis potioribꝰ aſſiſtit xp̄o. ſ. ī p̄ñti
in bonis gracie. et ī futuro ī bonis glorie. Et quia ſicut iſta
eccl'ia eſt coniuncta xp̄o ſicut ſponſa ſponſo dicit̄ regina ſic.
eo ꝙ recipit eius legē ſeu diſciplinā euangelicā dicit̄ eſſe filia
ideo de ea dr̄ audi filia et vide ⁊c̄ Et quia iſta eccl'ia ſuccedit
ſynagoge antique in fide. quia eadem ē fides patꝝ ⁊ fides di-
ſcipuloꝝ xp̄i licet in credendo de p̄terito vl' de futuro q̄ñqꝫ va
riet̄ ī cerimonialibus aūt legis antique que iā ceſſant poſt
xp̄m oñio ſūt diuerſe ut ſup̄ dictū eſt ideo dicit obliuiſcē po-
pulū tuū. ſ. iudaicū ⁊ domū patris tui. ſ. templū antiquū ī
quo ſacrificia offerebant̄ que poſt xp̄m ceſſarūt ut dictū eſt.
Et ſequit̄ et concupiuit rex decorem tuū ſeu ſpēm tuā quia
cultꝰ eccleſie pulchrioꝛ ē ⁊ delectabilior eſt xp̄o cultu ſyna-
goge hoc autē quod dicit̄ ī fine pſalmi ꝓ p̄rib⁹ tuis nati ſūt
tibi filij. Sil'r intelligendū eſt de xp̄o. Cui loco patꝝ ſuorum
ſm̄ humanā naturā. ſ. patriarchaꝝ l' ꝓphetaꝝ nati ſūt tibi
filij ſp̄ūales. ſ. apl'i et alij diſcipuli qui p̄riarchis et ꝓphetis
ſucceſſerūt q̄ cōſtituti ſūt p̄ncipes ſuꝑ oñez terrā ī ſp̄ūalib⁹.
qui quidē filij xp̄i p̄ncipes conſtituti reduxerūt ad memoriā
facta regis xp̄i in generatōib⁹ ſibi ſuccedentib⁹ uſqꝫ in finē
mūdi Ideo ſubdit̄ memores erūt nōis tui dñe in generatōe

et generationē · propterea populi confitebunť tibi τc̄ prop
terea populi · ſ · fidelium confitebuntur tibi in eternum τ in
ſeculum ſeculi · Iſta enim laus que procedit ex memoria
ſeu cognitione xp̄i non ceſſabit in hoc ſeculo nec in futuro
vbi perficior erit vnde omnia contenta in hoc pſalmo nō di-
ſcrepant a ꝓpoſito meo ſed potiꝯ adoptanť · τ iſte tres auc̄tes
p̄dicte debent tibi ſufficē quo ad pſalteriū licʒ ibi ſint mlťa
alia ·

Capitl'm · v · in quo oſtendiť idē ꝑ auc̄tem yſaye in · ix ·
capitl'o · Saulꝯ ·

Habeo mentē tuā circa auc̄tes ꝑ te allegatas de pſaltio
ſūptas ſʒ allega michi auc̄tem alteriꝯ ꝓphete ſi habes
ad intentū tuū probandū · Paulꝯ Ille
ꝓpheta euangelicꝯ ſcilʒ yſaias miſteriū humanitatis τ diui
tatis xp̄i nō p̄termiſit · ſʒ ip̄m clare ꝓphetauit · vnde yſaye ·
ix · capitl'o agens de meſſia ſeu de xp̄o ſic dicit de eo · puer na
tus eſt nobis et filiꝯ datꝯ ē nobis · Cuiꝯ imperiū ſuꝑ humeꝝ
eius τ vocabiť nomē eius admirabilis · conſiliariꝯ deꝯ fortis
pater futuri ſecl'i ſeu ſempiternꝯ pn̄ceps pacis · Ex qua auc
toritate manifeſte habes ꝙ xp̄s de quo loquiť eſt verꝯ hō tpa
liter natꝯ · τ hoc cū dicit puer natꝯ eſt nobis · habes etiam ex
eadē auc̄te ꝙ ſit deꝯ verꝯ Et hoc cū dic dicit deꝯ fortis pr̄ futi
ſecl'i ſeu ſēpiternꝯ et pn̄ceps pacis p̄dicta ei nōia nō poſſūt
verificari n̄ de deo vero · Et ſic ꝑ iſtam auc̄tem maīfeſte oñdiť
meū ꝓpoſitum · Saulus Hec auc̄tas ꝑ te allega-
ta exponiť ꝓprie a doctoribꝯ nr̄is de ezechia rege in cuiꝯ tēpo-
re deus dedit pacē in ihrl'm · et iudea demeto Sennacherib vt
habeť · iiij · R · Qua rōe vocať a deo pn̄ceps pacis eo ꝙ fuīt
pn̄ceps in cuiꝯ tempore pax miracl'oſe viguit · vnde ſꝫm iſtā
verā expoſitionē doctoꝝ noſtroꝝ nōia que ponūť in hac auc
toritate ad ſolū deum ꝑtinencia nō ſūt nōia illiꝯ pueri nati
ſʒ dei vocantis ip̄m pueꝝ pn̄cipem pacis · Sic enī exponēda
eſt lr̄a p̄dicte auc̄tis · puer natꝯ ē nobis et filius datꝯ eſt no-
bis · ſ · Ezechias · Cuiꝯ imꝑium ſuꝑ humeꝝ eiꝯ ī quantū fuit
rex imꝑans · quē quidē pueꝝ deus admirabilis τ fortis τ pr̄
futuri ſecl'i ſeu ſempiternꝯ vocauit pn̄cipē pacis · et ſic nōia
ad deitatē ſolū ꝑtinencia q̄ in hac auc̄te ponunť referēda ſūt
ad deū vocantē Illud ſolū quod dicitť pn̄ceps pacis eſt nomē
pueri nati · ſ · ezechie · et hic eſt ſēſus planꝯ huiꝯ auctoritatis

ſm quē nichil facit ad ꝓpoſitū tuū Paulus Bene
ſcio ꝙ hec expoſitio tua ē Rabi Sal' et quorundā modernoꝝ
expoſitoꝝ tuoꝝ qui ſemper intendūt offuſcare ſacras ſcrip:
turas· que de xp̄o vera teſtimonia tradūt· vñ ſi bene ſcruta:
tus fueris ſentenciā huiꝰ auctis manifeſte repies ꝙ hec tua
expoſitio eſt oīno inualida tū quia irrōnabilis· tū quia incō
ſona lr̄e· tum quia contra mentē antiquoꝝ tuoꝝ· qui fuerūt
maioris auctis ꝗ̄ȝ ip̄e Rabi Salomō ꝗ̄ȝ tu allegas· p̄mū pa
tet· Nā nulla ratio eſt quare deus tot nominibꝫ vocaret̄ in
vocatione vniꝰ pueri nati · fuerūt enī ml'ti alij qui ante ſuā
natiuitatez fuerūt vocati ſuis ꝓprijs noībus a deo ſū ab an:
gelo ut yſmael et yſaac et joſias· nūquam tamē in eorum
vocatōe deus vocat̄ plurībꝫ et varijs noībus· Sufficiſſet enī
dicere· vocauit eum dñs pn̄cipē pacis· vnde nll'a apparet rō
quare alia noīa ad deū ꝑtinencia ibi adiungerent̄
Saulus Hec rō tua ſil'iter facit contra tuā expoſitōez·
Non enī videt̄ eſſe aliqua rō qua tot noībꝫ ille puer natuſ
vocaret̄· ſufficiſſet enī dicē ſm tuū ꝓpoſitū· puer natꝰ eſt no
bis ⁊ vocabit̄ nomē eius deꝰ· vñ multiplicatō noīm illius
pueri nati ſuperflua videt̄ etiā ſm tuā expoſitionē
Paulus Scd̄m meā expoſitionē· quodlibȝ nomē illiꝰ
pueri ſig̃t aliquid notabile ī ip̄o· in hoc enī qd̄ dicit̄ puer na
tus ē nobis deſignat̄ ip̄iꝰ magna humilitas ī natūa huma
na · ſicut ꝑuulus humilior ē ꝗ̄ȝ ceteri maioris etatis· in hoc
autē quod dicit̄· Et filiꝰ datus eſt nobis· deſignat̄ ī ip̄o pu
ero nato aliam eſſe naturā ſm quam nō fuit natus tꝑalit̄·
ſȝ datus nobis· In hoc autē quod ponit̄· Et factus eſt pn̄cipa
tus ſuꝑ humez eiꝰ· Oſtendit̄ ꝙ ille puer natꝰ accepit ſuper
ſe iugum legis obſ̄uande· licet nō eſſet ad hoc obligatꝰ· vñ
in tranſlacōe caldaica iſta verba· Et factus ē pn̄cipatꝰ ſuꝑ
humez eius transferunt̄ ſic· Et recepit ſuꝑ ſe legē ad obſer
uandū· in hoc quod ſequit̄· Et vocabit̄ nomē eius admira:
bilis· deſignat̄ ꝙ ſua natiuitas de qua p̄dixerat puer natuſ
ē nobis fuit maxime miraculoſa quia ex v̓gine ſine ſemīe
virili· In hoc autē quod dicit̄· Et conſiliariꝰ deſignat̄ ꝙ ipſe
puer natꝰ· erat daturꝰ cōſilia ſalutifera ſuꝑaddita p̄ceptis
decalogi · In hoc autez quod dicit̄ deus· Exp̄mit̄ eiꝰ deitas
In hoc autez quod dicit̄ fortis· declarat̄ eius fortitudo que in
eius paſſione fuit abſcondita In hoc quod dicit̄ pr̄ futuri

ſeculi deſignat̃ q̱ ipe habebit iducere oms electos ad celeſtē gloriam que eſt in futuro ſeculo In hoc autē quod dicit̃ pri ceps pacis deſignat̃ q̱ ipe datur⁹ erat ſuis fidelib⁹ verā pacē ·ſ· internā que non poſſet eſſe cū peccato mortali iuxta il: lud pſalmiſte·non eſt pax oſſib⁹ meis a facie pccoꝝ meorū Sil'r ⁊ pacem ſupernā que ſupat omnem ſenſū· Et ſic vides q̱ omnia que ī hac vocatōne cōtinent̃ ſunt ꝓpria ⁊ notabi: lia et non ſupflua in uocatōe illi⁹ pueri nati·Quedā enim ptinent ei ꝓpē ex duplici ſua natura· Quedā uo ex effectib⁹ ei⁹ ⁊ alijs que ptinent ad redempcionē nr̃am p ipm factā·vnde mlťplex noiatio p̄dicta ꝓpria et notabilis ē ī puero nato de q̊ agit̃ Et ſic patȝ irrōnabilitas tue expoſitōis· Q̱ aūt tua expoſitō ſit icōſona lr̃e patȝ ex hoc·Nā poſt p̄dicta verba p̄allegata ſequit̃ ſtatim ī lr̃a· Multiplicabit̃ eius imperiū et pacis nō erit finis·Que verba nullo modo pn̄t verificari de ezechia ·cui⁹ pax habuit finē in breui tpe ut patȝ in ſua hy ſtoria·iiij·Re·⁊·ij·palipominū·Sil'r quod ſequit̃ stati·ſup ſoliū dauid et ſup regnum eius ſedebit ut confirmet illud ⁊ corroboret uſqȝ ī ſeculū Ridiculū eſt hoc exponē de ezechia cui⁹ regnū et imperiū et pax fuit breuiſſimū ut notū eſt· De xp̄o autem meo omnia iſta verificant̃ cui⁹ eccleſia ī qua ſe: det et regnat nō ſolum celeſtis ſȝ etiam terrena confirmata eſt a xp̄o uſqȝ in eternū· Saulus Habeo mentem tuam circa hec·Sed quia dixiſti q̱ doctores nr̄i antiqui p̄dic ta verba yſaye nō exponebant de Ezechia ſȝ de meſſia volo ut indices michi qui ſūt illi doctores Paulus

Tranſlatio caldaica ·ſ·ionathe que fuit ordinata ex ore Rabi elieſar et Rabi ioſue qui fuerūt p magnū temp⁹ añ deſtructionē templi p̄dictā auctē exp̄ſſe trāſtulit de meſſia· Tranſlatio vero·lxx·interpretū ſil'r intelligit p̄dicta verba de meſſia· ſȝ loco iſtaꝝ dictionū admirabilis conſiliari⁹· de⁹ fortis·pater futuri ſeculi pn̄ceps pacis ſolū poſuerūt mag ni cōſilij angelus· Saulus Tranſlatio·lxx·iter: pretū facit contra te·p̄termiſit eni noiatōes exp̄mentes di uinitatē·Et ſic de mente ſua patet q̱ licet p̄dicta verba in: telligant̃ de meſſia·non tamen debet credi q̱ ipe ſit de⁹

Paulus Ratio quare·lxx·interpretes ſbtraxerūt noiationes exp̄mentes deitatē xp̄i in hac auctē talis eſt·nā ipi tranſtulerūt ſacrā ſcripturā veteris teſtamti ptholomeo

regi qui erat gentilis· Et licet vnū deū credebat ſicut et veri
phi· nō tñ credebat miſteria xp̄i ſicut nec illi· Et iō vbicūqꝫ
fiebat mencio de diuinitate xp̄i ſicut ī hoc paſſu ꝑtermiſerūt·
ꝛ qn̄qꝫ aliter tranſtulerūt· ne forte ptholomeus crederet eos
dicere ꝙ xp̄s ſcḋm quod homo eſſet deus· et ut ſecreta fidei nō
aperirent gentili qui nondū erat lumine fidei illuminatus·
Et ſcias ꝙ Rabi moyſes egipcius qui fuit maxim⁹ mē doc
tores tuos modernos conſiderans ſeriem lr̄e· ꝛ etiā ionathe
tranſlacōēꝫ ſuꝑdictā que equipollet textui apud vos in qua
dam ep̄la ſua ad iudeos affricanos cōmendans meſſiā ab ei⁹
expectatū allegat ꝑdictam auctēm yſaie vbi dicit· Et vo:
cabit nomē ei⁹ admirabilis· Conſiliari⁹ ꝛc̄ dicit hec ſex ſūt
nōia pueri nati hec ille· Et ſic habes ꝓpoſitū meū ex docto:
ribus tuis magis autenticis

¶ Capitulū· vj· in quo oſtendit idem per auctēm ieremie·
xxiij· capit̄lo Saulus

Habeo mentē tuam circa ꝑdictam auctēm yſaie· Sed
ſi habes aliquā auctēm alterius ꝓphete oſtendentem
diuinitatē meſſie ꝓut tu opinaris indica michi

Paul⁹ Habeo auctēm ieremie que meſſiam venturū
tunc fore teſtat̄ verū deum· Jeremie eni· xxiij ubi ad litterā
agit̄ de meſſia ſic legit̄· Ecce dies veniūt dicit dn̄s· ꝛ ſuſcitā
bo dauid germen iuſtū ꝛ regnabit rex ꝛ ſapiēs erit· et faciet
iudiciū ꝛ iuſticiā ī t̄ra· In dieb⁹ ei⁹ ſaluabit̄· iuda et iſrl̄ ha:
bitabit ꝯfident̄· ꝛ hoc eſt nomē qḋ vocabūt eū dn̄s iuſt⁹ nr̄
hec ille· Circa quod attendē debes ꝙ vbi nos habem⁹ in hac
auctē dn̄s iuſtus noſter · in hebraica lr̄a habet̄ illud nomen
q̄tuor lr̄aꝝ tetagramaton · qḋ quidē nomē ſolius dei eſt pro
priū ut habet̄ exodi · iij · quod quidē nomē ut noſti in tanta
reuerencia habet̄ apud hebreos ꝙ non eſt licitū ut ore ꝓferat̄
ꝑ eaſdem lr̄as quib⁹ ſcribit̄· ſꝫ loco talis nōis ꝓfert̄ aliud no
mē compoſitū ex alijs lr̄is a quatuor ꝑdictis que ſonant a:
donay· ſ· dn̄s· Et ideo ſoli ſacerdotes ſacrificia ī templo mi
niſtrantes illud nomen ꝓferebant prout iacet in lr̄a· ꝛ hoc
tempore ſacrificioꝝ et in templo et non alibi· vnde hij hono
res ꝛ hee reuerencie illi nōi debebant̄· eo ꝙ inter nōia diuina
ſolū illud ſignat ſui diuinitatē ifinitatē ſui eſſe ſeu ſue eſſencie
abſqꝫ aliquo reſpectu ad aliquā creaturā ſeu aliquē effectū·

vñ cōiter tenẽ ꝙ illud nom̄ incōicabile ẽ alicui creatᷦe· Et
iō antiqui tui ſup illud verbũ exo· iij· Hoc eſt nomen meum
ĩ eternũ · dicũt hoc ẽ nomẽ meũ ·ſ· michi ſolũ ꝓpriũ ꝛ nll'i
alteri attribuendū; de cuiꝰ nomine maxia ſolemnitate et
īdiuiduitate ꝛ incōicabilitate Rabi moyſes ĩ libro de di:
rectōe ꝑut in capitl'o· lxj ·et lxij· large tractat· Ex q̇bꝫ ſe:
quitᷦ ꝙ cũ meſſias teſte jeremia vocandꝰ erat huiōi noīe· ſ·
thethagramaton ꝯſequens ẽ ꝙ ipſe meſſias eſſet verꝰ deus
cum illud nomen nulli creatᷦe pure ſit cōicabile ut dictũ ẽ
Saulus Licet verũ eſt quod dicis de ſolemni:
tate p̄dicti noīs eo ꝙ eſt nomẽ ꝓpriũ ſolius dei· ex hoc tamẽ
non tollitᷦ quin appropnetᷦ aliqñ aliq̇bꝫ puris creatᷦis· legitᷦ
enim geñ ·xxii· ꝙ abraham vocauit nomen loci illiꝰ· ſ· in q̄
īmolare intendebat yſaac filiũ ſuum dñs videt uel dñs vi:
debit· et vbi tranſlatio tua habet in hoc loco dñs· In hebreo
habẽ nom̄ thethagᷓmaton· Itẽ exo· xvij ·edificauit moyſes
altare et vocauit nomẽ eius dñs ſignũ meũ · ĩ quo loco vbi
dicitᷦ dñs· In hebreo habetᷦ nomen ſup̄dictũ Item iudicum
vj· Et edificauit ibi Gedeon altare dño ꝛ vocauit eum ado:
nay pax· ibi etiã ponitᷦ p̄dictũ nomen Item ezechielis vl:
timo capitl'o de ciuitate ihrl'm legitᷦ nomen ciuitatis ex illa
die dñs ibidẽ· in quo loco ponitᷦ nomẽ ſup̄dictũ · Ex quibꝫ
manifeſte habes ꝙ p̄dictũ nomen licꝫ ſanctiſſimũ et ſoliꝰ dei
ꝓprium · tamen qñqꝫ quaſi ꝑ modũ appriatōis de puris crea
turis dicitᷦ· ut patet in quatuor paſſibus ſup̄dictis·
Paulus Ex iſtis allegationibꝫ tuis nō habes ꝙ aliq̄
pura creatura vocetᷦ ꝓprio noīe diuo· ſ· thetagramaton licꝫ
in p̄dictis noīationibꝫ ĩcludatᷦ illud nomẽ· Circa quod at
tendẽ debes ꝙ a noīe ꝓprio alicuiꝰ rei qñqꝫ denoīantᷦ alie res
que non ſũt eiuſdẽ nature cũ re a cuiꝰ nomine acceperũt de
noīatōes ſꝫ referuntᷦ ad eam certo modo verbi gr̄a · ſanitas
corporis aīalis ꝓprie dicitᷦ ſanitas ſeu diſpoſitio ꝑ quã opa
corporis aīalis ꝓcedũt ſalubritᷦ· Sed ex hoc noīe dicitᷦ aliquid
ſanũ quod conſeruat uel efficiat ſanitatem p̄dictam ut cum
dr̄ abus ſanꝰ ul' mediana ſana · Silr̄ dicitᷦ aliquid ſanuꝫ qḋ
ſigᷓt p̄dictã ſanitatẽ ut cũ dicitᷦ color ſanꝰ uel vrina ſana·
Conſtat aũt ꝙ mediana neqꝫ vrina l' color ꝛ huiōi nō ſũt
ſanitates ſꝫ referuntᷦ ad ſanitatẽ p̄dictis modis· vñ in ꝓpo
ſito ex hoc ꝙ ille locus fuit vocatus ab abraham geñ· xxij;

dñs videt uel videbit non ſequit̃ ꝙ ille locus ſit dñs ſed ꝙ in illo loco de⁹ videret meritũ ipſi⁹ abrahe in immolacione filij ut cõit̃ tui expoſitores dicũt. Sil'r cũ dicit̃ Ezech. vltio ꝙ nomen ciuitatis eſt dñs ibidẽ. non ex hoc ſequit̃ ꝙ nomen ciuitatis ſit dñs ſed ꝙ deus habitaret ibi ut in ſuo templo. Sil'r ex hoc quod dicit̃ exo. xvij. de altari edificato a moyſe ⁊ vocauit nomẽ eius dñs ſignũ meũ. non ſequit̃ ꝙ illud altare eſſet dñs ſeu vocaret̃ dñs ſ; ꝙ illud altare eſſet ĩ memoriam illi⁹ ſigni q̇d de⁹ fecerat ĩ victoria amalechitaꝝ. Sil'r ex hoc quod dicit̃ iudic̃. vj. ꝙ Gedeon vocauit nomen illius altaris dñs pax. non ſequit̃ ꝙ iſtud altare eſſet dñs uel vocaret̃ noĩe ꝓprio ipſi⁹ dñi. ſ; ꝙ illud altare eſſet in memoria ꝙ deus dederat ſibi pacẽ ab hoſtib;. Poſſunt etiã alit̃ intelligi iſta duo ꝓxime ṗdicta ẜm tranſlationem Caldaicã que apud te ẽ autẽtica. tranſtulit enĩ aquilon illud verbũ exo. xvij. Et vocauit eum dñs ſignũ meũ ſic et coluit ibi dñm q̇ fecerat ſignũ. Similit̃ tranſtulit illud Iudicũ. vj. Et vocauit eum dñs pax ſit Et coluit ibi dñm qui dederat ei pacem Et ſic patet ꝙ ẜm iſtã tranſlationẽ illa noĩa diuina nõ ſũt noĩa altariũ predictoꝝ ſ; ſũt ipſi⁹ dei qui ĩ illis colebat̃. Ex quibus patet ꝙ ex ṗdictis allegationib; tuis non habes aliquid contra me. Saul⁹ Sicut tu exponis auctes ꝑ me allegatas ſic ut ille res non noĩent̃ noĩe diuino. Sic ego poſſum exponẽ auctem ꝑ te allegatã. taliter ut meſſias nõ nominet̃ noĩe diuino ꝓut tu ĩtendis. vñ illud q̇d dicit̃ jere. xxiij. de meſſia hoc eſt nomen quod vocabũt eũ domin⁹. iuſtus nr̃. Exponat̃ ſic ꝙ dñs vocabit meſſiã iuſt⁹ nr̃. eo ꝙ erit iuſtus ꝑ excellenciã. ul' quia ꝑ eum de⁹ nos iuſtificabit. Non enĩ eſt aliqua rõ quare auctes ꝑ me allegate deducãtur ad aliũ ſenſũ ṗter illũ quẽ ṗma littera ſonat q̃; auctas tua. Paulus Licet poſſint aſſignari rõnes vere quib; auctas ꝑ me allegata nõ ẽ exponibilis ſic ut meſſias non nominet̃ noĩe ꝓprio diuino ſicut tu vis obmiſſis tam̃ huiõi rõib; cauſa breuitatis ꝑ tuos doctores poſſũ tibi oñdẽ ꝙ ex iſta aucte Jere. concluſerũt ꝙ meſſias vocandus erat ꝓprio noĩe diuino. ſ. thetagramaton ſine alia expoſitiõe ſiue intṗretatione quod tibi debet ſufficẽ ad ĩtentũ meum concludendũ Saulus Oſtende michi rogo ſi eſt aliquis de nr̃is qui hoc quod dicis ſenciat Paul⁹ In gloſa

ſup libꝝ trenoꝝ capitulo pmo queritꝰ quo noīe vocandꝰ eſſet meſſias vbi aliqui dicūt ꝙ vocandꝰ erat cōſolator ſeu ꝑacli tus ad quod allegāt illud trenorum· Quia elongauit a me manahen· i· conſolatorē uel ꝑaclitū qui ↄuertit aīam meā Et ſequitꝰ ibi Rabi abba· dicit adonay eſt nomē eius exp̄ mendo ubi dicitꝰ adonay· nomē dn̄i thethagramaton cum q̄tuor ſuis ꝓpriis lr̄is· ad quod allegat p̄dictꝰ doctor tuus il lud Jere· ſ· et hoc eſt nomen quod vocabūt eum dn̄s iuſtus noſter· Ex quo patꝫ manifeſte ꝙ antiqui tuiītellexerūt auc̄ tem ꝑ me allegatā eo modo q̄ ſup̄ tibi dixerā· auc̄tes ũo ꝑ te allegate exponuntꝰ a tuis prout tibi dixi ut patet ex dictis Saulus Licet ille doctor Rabbi abba quem tu allegas videatꝰ intelligere illā auc̄tem Jere· ſicut tu· non tn̄ oēs in hoc concordant quia ī eodē loco ponūt alia nomina ip̄i meſſie ut monathon· uel ꝑaclitū ſeu ymon ꝑ illud an ſolem ymon nomē eius et huiōi vnde ex illo doctore ſingu lari non habes intentū Paulꝰ Verꝝ eſt ꝙ diūſa noīa imponuntꝰ ꝑ tuos doctores ip̄i meſſie· Sꝫ ſi bene aduer tis illa noīa non ſūt incompatibilia ſeu ſibi inuicē contra ria ſeu cōtradicentia· Nā ſicut de deo multa noīa dicuntꝰ in ſcripturis ut cū dicitꝰ dn̄s creator pius miſericors et huiōi· Sic etiā meſſias multis noībus denoīatꝰ diuerſis reſpecti bus· vn̄ ex hoc ꝙ ille alius doctor dixit manahen eſt nomē eius· i· conſolator non tollitꝰ quin ſit verꝰ deus cum vera cō ſolatio nō niſi ꝑ deum ſit juxta illud yſaie· lj· Ego ip̄e con ſolabor vos· Sil'r ex hoc quod dicitꝰ ymon eſt nomen eiꝰ· i· filiꝰ ul' filiatio ut ſup̄ tibi oſtendi nō tollitꝰ quin ſit verꝰ deus ipſe enī meſſias verꝰ eſt deus· et verus filiꝰ dei ut ibidē oſten ſum fuit· Et ideo ex diuerſitate noīm meſſie ꝑ tuos doctores inuenta ſeu allegata non tollitꝰ ꝙ auc̄tas jeremie ſup̄dicta exponatꝰ eo modo quo Rabbi abba ſup̄dictus expoſuit ſc̄m quā expoſitionē habetꝰ ꝙ meſſias vocandꝰ erat noīe dn̄o· ſ· thethagramaton qd̄ nll'i creatꝰe pure ↄuenit ut ſup̄ dictū ē.

¶ Capitulū· vij· ī quo oſtenditꝰ idem per viſionē factam ezechieli ī pmo capit'o ſue ꝓphetie ⁊ ꝑ viſiōeꝫ danielis· vij· capit'o Saulus

Nunquid habes auc̄tem alteriꝰ ꝓphete ad tuū ꝓpoſitū fūdandum· Paulus Ezechiel in primo

capitl'o ſue ꝓphecie vbi ponit̃ illa reuelatio magna de rotis
et de aĩalibꝫ et de trono dei ſupſedentis· quod quidẽ capitulũ
prout cõiter tradũt doctores tui continet magna ſeu maxi
ma de miſterijs diuinis in tantũ ꝙ erat illicitũ apud eos ex
ponẽ illud capitulũ in publicũ ſeu plꝰibꝫ hominibꝫ· ſed tm̃
vni diſcipulo intelligenti et diſcreto prout habetur ĩ primo
libro talmudico qui dicitur hagiga primo capitulo quod
Ra· moy· egipciꝰ large tractat in ſuo libro de directõe ꝓut
in p̃mo capitl'o In cuiꝰ capituli expoſitõe varij varia ſenſe-
rũt· ſpecialit̃ circa aĩalia ꝛ rotas· Quidã eni expoſuerũt illa
ſm monarchias pñcipales mundi· ſ· Caldeoꝝ medoꝝ Gre-
coꝝ ꝛ Romanoꝝ· alij ũo ꝛ meliꝰ expoſuerũt p̃dictã viſionẽ
correſpondent̃ ad diuina miſteria xp̃i ſeu meſſie qui tũc erat
futurus· Sed quicquid ſit de veritate iſtaꝝ expoſitionum· de
qua ad pñs non eſt tractandũ tamen ſm om̃es illud quod
dicit ꝓpheta ĩ fine viſionis ꝙ ſup̲ capita aĩalium viderat ſi
militudinem troni ſaphirini· ꝛ ſup̲ ſimilitudinẽ troni qua-
ſi aſpectũ hoĩs deſup̲· p̲ iſtum hoĩem omnes intelligũt deum p̃
ſidentẽ toci creature ad cuius nutũ aĩalia illa mouebant̃ et
quieſcebant· ibant et reuertebant̃ qḋ nõ niſi de deo poteſt ve-
rificari· apparebat tñ ꝓphete in forma hoĩs· in quo deſignat̃
ꝙ deus ſummꝰ qui toti creature p̃ſidet erat humanandꝰ ſeu
in forma humana videndus ĩ quo ꝓpoſitũ meũ comprobat̃
Saulus · Ex illa viſione ezechielis quã allegas
non habes ꝓpoſitũ tuum ꝓpter multa· p̃mũ quia ut dicis ꝛ
veꝝ eſt iſta reuelatio eſt tam occulta et miſterioſa ꝙ nulli li-
cuit eam exponẽ publice ſeu palam ſed eiꝰ expoſitio tradebat̃
a ſapientibꝫ antiquis ſingularit̃· ſ· ab vno mg̃ro ad vnũ tm̃
diſcipulũ ydoneũ et ad intelligendũ diña ſecreta diſpoſitũ·
Et in hoc ꝯcordant om̃s doctores nr̃i tã antiqui q̃ꝫ moderni·
Conſtat igit̃ ꝙ ex tali viſione tu non poſſis ſumẽ argumẽ-
tum ad tuũ ꝓpoſitũ ꝓbandũ· Cũ illa que p̲ predictã viſiõꝫ
deſignant̃ ſunt nobis maxime abſcondita et ignota· vnde
ſi tu ex illa auctẽte ꝓpoſitũ tuũ quod ignotũ eſt nobis ꝓbare
intenderes· manifeſte ꝓcederes ad ꝓbandũ ignotũ per igno-
cius uel ſaltem p̲ aliud ſil'e ignotũ· 2ꝰ quia per illũ habentẽ
aſpectũ hoĩs et ſup̲ tronũ ſedentẽ de quo ĩ viſione p̃dicta fit
mencio nõ eſt neceſſe ut intelligat̃ ip̃e deus· poteſt eni p̲ illũ
ĩtelligi aliquis angelꝰ qui ex ordinatõe diuina haberet p̃ſidẽ

re illis aīalibꝫ ⁊ rotis · ⁊ etiā toti mundo · angeli enī frequenť
in ſcripturis leguntur apparuiſſe ī forma humana ut patet
geñ · xviij · capitľo ⁊ iudicū · xiij · Teraū quia dato ꝙ ꝑ illū
hoīem ſedentem ſuꝑ tronū ſignificareť aliquis verus homo ·
uel etiā ipſe meſſias · non tamē ex hoc ſequereť ꝙ ille homo
eſſet verꝰ deꝰ ꝓut tu vis ſꝫ ſufficēt ut ꝑ ipm̄ intelligať aliq̄s
homo excellentiſſimꝰ ceteris hoībꝫ · ⁊ etiā omnibus angelis ·
non tamē ex hoc ſequiť ꝙ ſit deꝰ · Quartum quia in viſione
illa nō legiť ꝙ aliquis homo ſederit ſuꝑ illū tronū ſꝫ ſiľitu:
do quaſi aſpectꝰ hominis · ⁊ ſic ille p̄ſidens non deſignať eſſe
verus homo ſꝫ ſimilitudo hoīs. Cū aūt meſſias de quo agimꝰ
etiā ſm̄ te eſt verꝰ homo ſequiť ꝙ non loquiť de illo ꝓpheta ·
magna enī differencia eſt inter ſiľitudinē hominis et verum
hominem ✓ Paulus ✓ Licet verū eſt · ꝙ illa viſio in
p̄mo capitľo ezechielis contenta apud tuos doctores repu:
teť valde occulta · ⁊ etiā eius expoſicō publicari ꝓhibeať · hoc
tamen intelligiť quantū ad eius integram ſeu completā ex
poſitionē · non aūt quantū ad aliquid ſui utputa quantum
ad ꝓphetā cui viſio fuit facta qui eſt · ſ · ezechiel ſacerdos · hoc
enī exp̄ſſe tradiť in lr̄a · Siľr nec quantū ad tempꝰ in q̄ facta
fuit viſio quia exp̄ſſe tradiť ꝙ fuit in · xxx · anno etatis ipiꝰ
ꝓphete · et in · v · tranſmigracōis et in · iiij · menſe ⁊ ī quinta
die menſis et huiōi · Siľr et de loco quia fuit in tranſmigra:
cione ſuꝑ flumen cobar · Iſta enī non ſunt occulta ſed exp̄ſſe
tradita · Siľr apud antiquos tuos habeť ꝓ exp̄ſſo nō tacito
uel ſecreto ꝙ ꝑ illū hoīem ſedentē in trono intelligať ip̄e deꝰ
ꝓut ſuꝑ dixi · vnde q̄ntumcunqꝫ cetera que ꝯtineņť in hac
viſiōe ut de aīalibꝫ et rotis in figuris et modibꝫ eorū et alia
huiōi ſūt ſecreta ſeu occulta non tū̄ ſunt occulta alia ſupra:
dicta de quoꝝ numero eſt ꝙ ꝑ hominē ſedentē in trono intel:
ligať ipſe deus quod verbū ſolū allego ad p̄ñs in oſtenſionē
ꝓpoſiti mei ut iā dictū eſt ✓ Saulus ✓ Neſcio vñ ha:
bes ꝙ ſm̄ doctores nr̄os ꝑ hominē illū intelligať verus deus
✓ Paulus ✓ Doctores tui in expoſicōe huiꝰ viſionis
ſuper illud verbū in eadem viſione contentū vbi diciť ſic ⁊
manꝰ hoīs ſub p̄enis eoꝝ · ſ · aīaliū · querunt cuiꝰ ſunt manꝰ
iſte · Ad quod rñ dent ꝙ ſūt manꝰ dei ſancti et benedicti que
extendunť ſb̄ p̄enis aīaliū ad recipiendos penitētes hec ille ·
Ex quo habes manifeſte ꝙ homo de quo loquiť ꝓpheta ī illa

viſione eſt verꝰ deus · Et ex hoc patet rñſio ad 2ᵐ · Similit̃
ad tercium · Ad quartũ vero dicendũ ꝙ ꝓphecia ezechielis in
hoc ṗmo capit̃lo contenta facta fuit ꝑ quandã ymaginariã
ſil̃itudinẽ · Cuiꝰ ſignũ Ezechiel itellexit alias nõ eſſet ꝓphe
cia · nec ipſe ezechiel ex hoc diceret̃ ꝓpheta · Intelligencia enĩ
opus eſt in viſione · dañ · x · Conſtat autẽ ꝙ illud apprehenſũ
in ymaginaria viſione non eſt ipſa res ꝑ viſionẽ ſignifica
ta ſꝫ aliquid eã repreſentãs ſeu ſignificans · Et iõ in hac vi:
ſione cõiter vtit̃ ꝓpheta dictionibꝫ ſil̃itudinẽ ſignificãtibus
ut cũ dicit̃ · Et exmedio eoꝝ ſil̃itudo quatuor aĩaliũ · Non
enĩ dicit ꝙ viderat quatuor aĩalia quia in ymaginaria viſi:
one non erãt illa quatuor aĩalia realit̃ exiſtencia ſꝫ eoꝝ ſil̃i:
tudines · Et ſic cũ dicit̃ ꝙ viderat ſuꝑ tronũ ſil̃itudinẽ hoĩs
hoc refert̃ ad ſuã ymaginariã viſionẽ in q̃ non erat aliquis
verus homo ſed aliquid veꝝ hominẽ repreſentans qui quidem
homo erat ipſe deꝰ ut dictũ eſt etiam ſm̃ doctores tuos · Et
huic ſnĩe concordat daniel in · vij · capit̃lo · Saulus
Doce quõ daniel concordat huic ſnĩe tue Paulus
Daniel in ṗdicto capit̃lo · ſ · vij · narrat quandã viſiõez
valde notabilẽ quam habuit de quatuor beſtijs tribilibꝫ que
apud oĩs ſignificãt q̃tuor monarchias regnoꝝ huiꝰ mũdi
ſuṗdictas · Et ibidẽ dicit · Aſpiciebã donec troni poſiti ſunt
Et antiquꝰ dieꝝ ſedit ⁊c̃ · Que verba apud oĩs itelligunt̃
de deo pr̃e · Et infra de meſſia ſubdit Et ecce cum nubibꝫ celi
quaſi filius hoĩs veniebat · et uſqꝫ ad antiquũ dierũ ꝑuenit
et dedit poteſtatẽ ⁊ honorẽ ⁊ regnũ · et oĩs ꝓp̃li tribꝫ ⁊ lingue
ipſi ſeruient · ptãs eius poteſtas eterna que nõ auferet̃ et reg
nũ eiꝰ quod nõ corrũpet̃ · Que quidẽ verba oĩs expoſitores
tui cõiter exponũt de rege meſſia · Et ſic patꝫ ꝙ ſicut Ezechi
el in ſua viſione ſuṗdicta deſignauit q̃i hoĩem ṗſidentẽ toti
creature · Sic et daniel i ſua viſione ṗdicta deſignauit filiũ
hoĩs cui datũ erat regnũ eternũ et incorruptibile · Conſtat aũt
ſm̃ tuos doctores ꝓut iam expoſui ꝙ homo viſꝰ ab ezechiele
deſignabat veꝝ deũ · Sil̃r et filius hoĩs a daniele viſꝰ ſm̃ eos
deſignat regẽ meſſiam · Et ſic patet ꝙ oĩno conſonãt huic
veritati · ſ · ꝙ rex meſſias ſm̃ ṗdictos ꝓphetas eſt verus deus
et verus hõ · qḋ ẽ intentũ · In alijs etiam locis hoc idem teſtat̃
ſcriptura Saulus Allega etiã alias ſcripturas ſi
habes hoc teſtantes Paulus De libro · xij · ꝓphetaꝝ

allegabo tibi duas auctes tantũ · licz poſſem tibi plures alle
gare · et hoc cã breuitatis · Micheas enĩ · v · capitulo loquens
de xp̃o tunc venturo ſic dicit · Et tu bethleem effrata · non es
mĩma in pĩcipib9 Juda · Ex te enĩ egredietᷣ qui ſit domina:
tor in iſrl' · et egreſſus eius ab antiquo a dieb9 etnitatis hec
ille · In hoc enĩ qd̉ dicit de meſſia q̧ de bethleẽ egreſſur9 erat
denotatᷣ humanitas ipſius xp̃i ẜm quã ex certo tempe et lo:
co egreſſur9 erat · Ex hoc aũt quod ſubdit · Et egreſſ9 eius ab
antiquo a dieb9 etnitatis denotatᷣ ipſi9 natiuitas etna que
non a tpe nec ĩ loco incepit ⁊ ſic habes intentũ meũ ex p̃dic
ta aucte Saulus Non conſtat q̧ iſta auctas lo:
quatᷣ de meſſia · vnde quidam expoſuerũt eam de ezechia

Paulus Rabi Sal' · tuus expreſſe exponit eam de
meſſia · ⁊ manifeſtũ eſt q̧ nullo modo poſſit exponi de homĩe
puro qui tm̃ ĩ tpe naſcitᷣ · ſʒ de hoĩe xp̃o qui nat9 eſt tempalitᷣ
et eternalitᷣ · Que quidẽ natiuitates ſeu emanacões in p̃dic:
ta autoritate exp̃munt́ modo predicto

Capitulũ · vij · In quo oſtenditur idem per auctoritates
prophetaꝝ Michee · v et zacharie · xij · capitulis

Saulus

Allega michi ſcd̉am auctem quam dicis te hr̃e de · xij
pphetis Paulus Zacharie · xij · capitl'o de
deo ſaluante ihrl'm legitᷣ · Effundã ſup domum dauid
et ſup habitatores ihrl'm ſpiritũ gracie et precũ et aſpicient
in me quẽ confixerũt ⁊ plangẽt ſup eum ⁊c̃ · Conſtat autem
q̧ ad nullũ ptinet effundẽ ſpm̃ gracie niſi ad ſolũ deum · ait
enĩ pſalmiſta Graciã et gloriã dabit dñs · Et id̉ qd̉ dr̃ effun
dam ſup domũ dauid et ſup habitatores ihrl'm ſpm̃ gracie
Intelligendũ eſt eſſe dictum in pſona dei · vnde cum imme:
diate in eadem ſerie ſubditᷣ · Et aſpicient in me quẽ confixe:
runt · oportet q̧ intelligatᷣ de ip̃o deo in quẽ aſpicient iudei et
quẽ confixerũt · ſ · in ſua paſſione · Et ſic patet q̧ illa verba
nõ poſſunt ſil' ſaluari niſi de aliquo infundente graciam · ſ ·
deo qui fuit lancea confixus quod de nullo alio poteſt intelli:
gi niſi de nr̃o ſaluatore qui inquantũ deus ĩfundit graciam
et inquantũ homo confixus eſt · Et ſic ex iſta aucte habes in
tentũ · ſ · de dĩnitate xp̃i et etiã d̉ eius humanitate et paſſiõe
Saulus Doctores nr̃i exponũt iſtã auctem zacharie

aliter· et veriꝰ ·dicunt enī ꝙ duo meſſie ſūt venturi· vnꝰ ·ſ·
de tribu effraym q̇ fuit filiꝰ Joſeph· et iſte vocabit̄ meſſias
filiꝰ Joſeph et ꝓut dicūt interficiendꝰ eſt in ꝑſecucōe gog et
magog· Scd̄us uō meſſias eſt de tribu Juda· Et iſte dicit̄ fi-
lius dauid· Qui quidē filiꝰ dauid ſaluaturꝰ eſt ꝑpl'm iſrl' ꝑpe-
tua ſaluacōe· vnde de p̄mo meſſia ·ſ· filio Joſeph verificant̄
verba ſup̄dicta aſpicient in eū quē ꝯfixerūt · nō enī dicit lr̄a
aſpicient in me ſʒ aſpicient in eū· Et iō ex p̄dicta auc̄te nō
habes intentū· Paulus· Quod p̄ſupponūt docto-
res tui de duobꝫ meſſijs falſiſſimū eſt et fictitiū· non enim ī
tota ſcriptura habes fundamentū ſʒ oppoſitū· Nam quociēſ-
cunqꝫ de generē ſeu ſtirpe meſſie agit̄ in ſcriptura ſēp dicit̄ eſſe de
dauid ſeu Juda· Nunqꝫ aūt de effraym ſeu de joſeph· Et tuꝰ
Rabi moyſes egipciꝰ in libro Judicū titulo de meſſia· vbi
epilogat dicta oīm antiquoꝝ apud te autentica· In hac ma-
teria exp̄ſſe dicit ꝙ meſſias futurꝰ credendꝰ eſt fore de genere
dauid nullā faciens mencionē de alio meſſia· Sʒ hoc finxerūt
tm̄ ut euaderent p̄dictā auc̄tem que euident̄ teſtat̄ deum eſſe
confixum· Itē quod dicis ꝙ in lr̄a non dicit aſpicient ī me
ſʒ aſpicient in eū eſt manifeſte falſū· In omnibꝫ enī biblijs
antiquis et correctis legit̄· Et aſpicient ī me· et etiā in trāſ-
lacōe caldaica ·ſ· Jonathe que equiualet textui ſic legit̄· vn̄
cauillaciones tue nichil tibi proficiunt in hoc paſſu·

Saulꝰ· Poſt illa verba que allegas immediate ſequit̄
Et plangēt ſup eū quaſi planctū vnigeniti qd̄ facit contra
te· Non enī dixit plangent ſup me· ſʒ ſup eum· Ex quo pa-
tet ꝙ ille qui effudit graciā non eſt ille qui eſt ꝯfixus ꝓut
tu intendis deducere· Paulus· Licet ille qui grāꝫ
infudit ·ſ· deꝰ eſt ipſemet in ꝑſona qui confixꝰ eſt ·ſ· hō xp̄us
ꝓut verba p me allegata teſtant̄ · non tm̄ ſcd̄m vnā naturā
iſta duo ei ꝯueniūt quia infundē graciā ꝯuenit ei ſcd̄m diui-
naturā quā habꝫ ab eterno Et eſſe ꝯfixū ſeu paſſū ꝯuenit ei
ſcd̄m humanitatē quā ex tempore aſſumpſit· Et ideo innuen-
dū iſtud miſteriū ·ſ· de duplici natura in ipſo meſſia notabili-
ter ꝓpheta cū dixiſſet aſpicient ī me quē confixerūt· ſtatim
ſubdit· Et plangent ſup eū ut deſignet aliā naturā eſſe ſcd̄m
quā confixus eſt a natura ſcd̄m quā graciam infundit·

¶ Capitulum ·ix· in quo oſtendit̄ idem per dicta antiquoꝝ

talmudiſtaꝝ. Et ī eodē imponit̄ finis p̄me pͭꝭ huiꝰ tracta-
tus Saulus

Ideo omnia ꝑ te allegata ex dictis ꝓphetaꝝ ad tuū
intentū .ſ. de diuinitate meſſie fundandum. Et vellem
ſcire ſi forte haberes aliquā auctem antiquoꝝ nr̄oꝝ
hoc teſtantē . ipſi enim poſt ꝓphetas ſcripſerūt et ea que ipſi
ꝓphete obſcure tradūt qn̄qꝫ clariꝰ ītꝑretati ſūt. et iō oportꝫ
ꝙ de illis aliquid alleges ut m̄ magis ſufficiat. Paulꝰ.
Si dicta antiquoꝝ tuoꝝ bn̄ ſcrutatꝰ fueris multa re-
peries p̄dictā veritatē .ſ. de diuinitate xp̄i teſtancia. Licet non
ita explicite ſicut doctores nr̄i tradūt eo ꝙ antiquis p̄ribus
miſteria diuina non ita lucide tradebant̄. Et quia longum
eſſet narrare omnia que de hoc tradunt antiqui tui. Allega
bo tibi duas ul' tres auctoritates que tibi debent ſufficere.
primam reperies in gloſa ſuper pſalterium que dicitur me-
dras tillini ſuꝑ illud verbū pſalmiſte quia apud te eſt fons
vite. et in luīe tuo videbimꝰ lumē vbi dicit̄ ſic. dixit Ra.
Johanan quidā ambulans in nocte tenebroſa incendebat lu
cernā et cum ꝑ eam ꝑ aliquā morā temporis aliqualit̄ illuīa-
retur extinguebatur lucerna ſic iterū incendebat et iterum
extinguebatur. dixit ergo ille homo uſqꝫquo laborabo īcen
dendo lucernas que modice duracōis ſūt. meliꝰ eſt ut expectē
ortū ſolis ut poſſim ire ad lumen eius. Et ſequit̄. Sic con-
tigit iſrl'i qui captiuati fuerūt ī egipto ⁊ ꝑ moyſen et aaron
redempti ut habet̄ in exodo. ſꝫ poſtea ſubiugati ſūt ſub ſiſara
Chananeo a cuiꝰ iugo liberati ſūt ꝑ barach ⁊ delborā Iudicū
quarto. Poſtea ſubiugati ſūt ſub madianitis a qua ſubiec-
cione liberati ſūt ꝑ Gedeon Iudicū. vij. Conſequent̄ ꝑ alias
naciones diuinas a quibꝰ liberabant̄ a deo per iudices iuxta
illud Iudicū. ij. capit'o. Suſcitauitqꝫ dn̄s iudices qui libe-
rarent eos de vaſtanciū manibꝰ. pꝰea trāſmigrati ſūt in ba-
biloniā. Et redempti ſūt ꝑ Eſdrā et neemiā. Rurſus ſub-
iugati ſūt ꝑ Rōnos. dixit ergo iſrl' uſqueq̄ laborabimꝰ in
huiōi redēpcionibꝰ et ſubieccōibꝰ ſucceſſiuis āmodo nō que-
rimꝰ illuīari niſi ꝑ ipm̄ deū in ſua ꝑſona. Et hoc eſt qd̄ dicit̄
benedictꝰ qui venit in noīe dn̄i. deus dn̄s et illuxit nobis.
hec in glo. Attende igit̄. Saule ꝙ iſte doctor voluit ponē dif-
ferenciā inter vltimā redempcionē ab iſrl' expectatā. ad re
dempcōes p̄teritas. In hoc ꝙ redempcōes p̄cedentes fuerunt

fcte̅ ꝑ ꝓphetas ſeu hoīes. v̓tuoſos ⁊ redēpcio vltima expectā
da erat ꝑ ipmmet deū. Cū autē iſta redēpcio vltia expectat̄
ab omnibꝫ eſſe ꝑ meſſiā ſequit̄ ꝙ ex mente iſtiꝰ doctoris eſt
ꝙ ille meſſias eſt verus deꝰ. de quo exponit illud dictū. Deꝰ
dn̄s et illuxit nobis. ¶ Saulꝰ. ¶ Non bene ꝓbat̄ ex
dictis illiꝰ doctoris ꝙ meſſias ſit deus ſed ſufficit ꝙ redimat
virtute diūa. ¶ Paulus. ¶ Scrutare bn̄ illius docto-
ris rōeꝫ et meū ꝓpoſitū clare reꝑies. Si enī redempcō ꝑ meſſi
am facta ul' ſm̄ te fienda eſſet redempcio ꝑ puꝝ hoiem facta
ſꝫ tantū diuina v̓tute. nulla rō erit quare redempcio vltima
diceret̄ eſſe facta ꝑ ip̄m deum plus q̄ȝ alie. Moyſes enī ⁊ alij
iudices ſeu redemptores nō niſi v̓tute diuina hoc oꝑati ſunt
ut eſt manifeſtum. vn̄ nulla eſſet dr̄ia inter eos n̄ forte ſm̄
maius ul' minꝰ qḋ ſm̄ ph̄m non diuerſificat ſpecieꝫ. Et ideo
manifeſtū eſt ſm̄ p̄dictū doctorē ꝙ redempcōes p̄cedentes fcte̅
ſūt per puros hoīes licꝫ v̓tute diuina. ſed vltima redempcio
credenda eſt fieri ꝑ ip̄m deum in ꝑſona de quo exponit̄ illud
In luīe tuo videbimꝰ lumen. ⁊ in hoc etiā concordat hic doc-
tor cū alijs. ¶ Saulus. ¶ Allega michi aliu̅m concor-
dantem. ¶ Paulꝰ. ¶ In gloſa magna ſuꝑ geñ. que
dicit̄ bereſich Rabi abba querit quid eſt illud verbū daniel'
.ſ. ſcdo capit'lo vbi de deo dr̄ Ip̄e reuelat ꝓfunda ⁊ abſcon-
dita et nouit in tenebris ꝯſtituta et lux cum eo eſt. Et rn̄det
hec lux eſt lux regis meſſie de qua in pſalmo In luīe tuo vi-
debimꝰ lumē hec ille. Ex quo habes ſatis manifeſte ꝙ lumē
diuinū quod ſemꝑ cum deo eſt p̄mo et verus lumen quod deꝰ
eſt. ē lux meſſie. Et tibi ſufficiant iſta ex multis que ī ſcrip-
turis antiquoꝝ tuoꝝ continent̄. ¶ Saulus. ¶ Allega
rogo terciam auc̄tem alicuꝰ antiqui doctoris noſtri quia ut
noſti in ore duoꝝ ul' trium ſtat om̄e verbū. ¶ Paulꝰ.

¶ In quodā antiquo libro qui intitulatur ab illo famoſo ⁊
antiquo doctore noīe Rabi nehuma filio alchana. qui qui-
dem liber nominat̄ bahir quod interp̄tat̄ lucidū ſeu lucida ſ-
num ſuꝑ illud verbū ꝓuerbioꝝ. x. Iuſtus eſt fundamentū
ſempiternū ſic querit quid eſt quod dicit̄ Iuſtus autē eſt fū-
damentū ſempiternū. Ad quod rn̄det̄ quendā iuſtum habet
ſeu hēbit deus ſanctꝰ et benedictꝰ in ſecl'o ſuo qui ē ſibi valde
dilectus eo ꝙ ſuſtinet mundū vniuerſū et eſt fundamentum
eius et gubernat mundū et fecit mundū germinare ⁊ cetera

multa ſimilia de quo iuſto concludit· Et ipſe eſt fundamen:
tum oīm animaꝝ· Et hoc ē quod dicit̄ Juſtꝰ eſt fundamen:
tum ſempiternū hec ille· Attēde igit̄ Saule ꝙ de nullo hoīe
puro q̄ntumcūq3 iuſto p̄dicto poſſent verificari niſi cum hoc
ſit verus deus· Et ideo habes ꝙ etiā ꝑ ſcrutiniū ſcripturaꝝ ⁊
doctoꝝ veſtroꝝ antiquoꝝ In quibꝫ putatis habere vitā eter:
nam repiunt̄ vera teſtimōia deitatis xp̄i noſtri ſeu meſſie·
et in dictis ꝓphetaꝝ idem repit̄ ut dictū eſt· ¶ Saulꝰ·
¶ Recogitatis teſtimonijs tuis q̄ i ſup̄dictis ꝑ te dicta ſūt
et michi ꝓpoſita· dicere poſſū illud pſalmiſte· Teſtimonia
tua credibilia facta ſūt nimis· omnia enī ꝯſonāt vero ſeu
veritati fidei catholice quā predicas· Et ideo dico cum Job·
xxxix· Qui leuiter locutꝰ ſum quid reſpondē poſſum· Manū
enī meam ponā ſuꝑ os meum veꝝ tn̄ quia iuxta illud pſal:
miſte· Mirabilia ſūt teſtimonia tua· ſunt enī altiſſima ⁊ ꝓ
funda· Jdeo reſtat ut ſcrutet̄ ea aīa mea· non iā dyalogice
concertando ut p̄us ſed querendo de quibuſdā ampliorem in
formacionē ſeu declaracionē ut ſic ex tali ſcrutinio declaracō
ſermonū tuoꝝ ſequat̄ que me illuīet et intellectū det ꝑuulis
·ſ· michi et m̄ ſilꝰibꝫ · Vnde ſicut p̄ma ꝑs fuit dialoga q̄ſi
int̄ duos diſputatiue acta· Sic iſta ſcd̄a ſit didaſcalica q̄ſi
int̄ magiſtrū ⁊ diſcipl'm ad ipſiꝰ diſcipuli erudicionē tracta
ta· Et ſic de cetero nō ſaulꝰ ſed diſcipulꝰ vocabor ſicut et tu
doctor ſeu mḡr in ſequentibꝫ vocari debes· ¶ Paulus·
¶ Jlle ſolꝰ laudet̄ q̄ docet oīa3 ſciam ad quē ſolū fidei ꝑtinet
donū dare· In cuiꝰ auxilio ꝯfidens pete frater quicquid vo:
lūis· Et reſpondebo ſ̄m graciā quam deꝰ michi miſtrauit·
vnū tamen oportet p̄ſuppone ꝙ in ſequentibꝫ auc̄tes noui te
ſtamenti accipias ſicut et antiqui acapiebas vtrumq3 enim
eſt a deo datū ſeu reuelatū· Silr̄ et auctoritates ſanctorum
noſtroꝝ quoꝝ eloquia ſūt igne caritatis examīata recipias·
qui p̄mo talmudica dicta que in mltis igne īfernali ſuccen
ſa ut forte inſequentibꝫ apparebit temerarie recipiebas· Et
ſic ad vota tua implenda deo duce ꝓcedamꝰ· Explicit p̄ma
pars·

Incipit ſecūda pars tractatus de ſcrutinio ſcriptura
rum· Et eſt didaſcalica que ē quaſi ꝯtinuatiua eorū
que dicta ſunt ad dicenda· Cuius prima diſtinctio
continet ſex capitula·

¶ In ꝑmo capitl'o ponunͭ a diſcipulo quedā argumenta:
ciones contra ea que dicta ſūt de deitate xp̄i · ⁊ petit diſcipu
lus eaꝝ ſoluciones ad infideliū maiorē confutacionem ·
¶ In capitl'o ſc̄d̄o oñdiͭ ꝙ difficilia fidei ꝓut eſt incarnacō
verbi non pertinet uſquequaqꝫ ſcrutari ad eos qui noviter
ad fidem veniunt ·
¶ In capitulo tercio ſoluunͭ argumentaciones predicte ·
¶ In capitulo quarto oſtenditur ꝙ perſcrutinium ſcriptu:
raꝝ cōicacio ydiomatū dei ⁊ hoīs in xp̄o ſufficient cōprobatͭ ·
¶ In capitl'o · v · oſtendiͭ ꝙ nō licebat in diuīs docē plures
hoīes nec ꝑdicare de certis capitl'is veťis teſtamenti in quib⁹
miſteriū ſancte trinitatis ⁊ īcarnacōis verbi continetͭ ·
¶ In capitulo · vj oñdiͭ racō quare antiq̄s ꝑdicta miſteria
nō explicite ſꝫ implicite tradebanͭ · Et ibidē ponͭ a diſcipl'o
quoddā exordiū ad ea q̄ ſūt in hac ꝑte vlterius ꝑtractāda ·

¶ Capitulū ꝑmum in quo ponunͭ a diſcipulo quedam ar:
gumentacōnes contra ea que dicta ſunt de deitate xp̄i · Et
petit diſcipl's eaꝝ ſoluciones ad infideliū confutacionem ·

Diſcipulus ·

Firmiter credens ea q̄ ꝑ te michi tradita ſūt
circa diuinitatē xp̄i ſeu meſſie ꝓut ſcripturaꝝ
teſtimonia ꝑ te iam allegata manifeſte teſtā
tur · adhuc vellem īformari de quodā quod
eſt michi mirabile ⁊ de quo īfideles olim ſo:
cios meos audiui murmurare qui etiā hodie de hac materia
murmurant · ſ · poſito etiā ꝓut veriſſimū ē licet ipi oppoſitū
credant ꝙ xp̄us in lege ꝑmiſſus non purus homo ſꝫ verus
deus et verus hō eſt · adhuc illi de quibuſdaꝫ locucōib⁹ que a
veris catholicis conceduntͭ et ꝑdicantͭ de quaꝝ veritate non
dubito · ipi tamen de hijs ſcandalizanͭ et contra ea ſepe lo:
quunͭ ſic dicentes quō illa que de ipo xp̄o dicunͭ q̄ nullo
modo ad deitatē ꝑtinent ſꝫ ſolū ad humanitatē attribuunͭ
deo utputa tēpalit naſci et pati et mori ⁊ cetera huiōi · Contͣ
quā veritatem mḡri eoꝝ multiplicit cōſueuerūt arguē ꝟno:
modo ſic · dicūt enī ꝙ ſicut nulla ꝓpoſicō eſt verioꝛ illa q̄ꝫ in
qua idem ꝑdicatͭ de ſeipo ut cū dicitͭ homo eſt hō · Ita nulla
ꝓpoſicio eſt a veritate remocioꝛ q̄ꝫ illa in qua idem negatͭ de
ſeipſo · vel id quod eſt maxime diſtans ⁊ diuerſū predicatͭ de

ſbiecto a q̄ maxīe diſtat et diuerſificat̄· Sed in iſta ꝓpoſicōe
deus eſt homo p̄dicatū ſig̃ficat rem corruptibilē ⁊ temporalē
et corporeā que maxīe diſtant ab hoc quod ſig̃ficat̄ per illū
terminū deus· ergo iſta ꝓpoſicō deus eſt hō eſt maxīe a verita
te remocior· p̄terea dicūt ꝙ fides nr̄a aſſerit quedā que ſibi ĩ
uicem ꝯ̄trata ſūt nō ſolū maxima admiracōe digna ſȝ etiā
ſūt talia q̄ nullo modo ab aliquo ſenſato ſūt ſil' conceſſibilia
quod ſic declarant· Dicūt enī ꝙ in diuinitate vbi tantū eſt
vnica natura indiuidua ⁊ ſimpliciſſima ·cū hoc tn̄ a fidelibꝫ
nr̄is non concedit̄ ꝙ vna ꝑſona diuina p̄dicet̄ de alia ut di=
cendo pr̄ eſt filius et econtra· et tn̄ in xp̄o in quo ſūt nature
ſūme diſtantes et diuerſe· ſ· humana ⁊ diuina ꝑmittit̄ ymō
et concedit̄ ꝙ humana natura poſſit p̄dicari de deo ſaltē in
concreto ſicut dicat̄ ꝙ deus eſt homo· Itē dicūt ꝙ hec ꝓpoſi=
cio homo ē deus repugnat manifeſte ſacre ſcripture veritati
ſm̄ quā nomen diuinū et ſp̄alit̄ illud quatuor lr̄aꝝ quod dr̄
thetagramaton de nulla creatura poſſet verificari iuxta il=
lud exo· iij· Hoc eſt nomē meū ĩ eternū vbi etiā nr̄i doctores
dicūt ꝙ illud nome ſic eſt ꝓpriū nomē diuinū qđ ē oīno ĩcōi
cabile alteri· ꝑ iſtam ꝓpoſicōꝫ homo eſt deus maīfeſte cōicat̄
nomē dei alteri· ſ· hoī· et ſic hec ꝓpoſicō videt̄ repugnare ve=
ritati ſacre ſcripture· Item ut dicūt hec ꝓpoſicō deus eſt homo
videt̄ repugnare alijs ſacris ſcripturis ĩ quibꝫ manifeſte oſten
dit̄ ꝙ deus eſt ab eterno et nullo modo eius eſſe a tempore ince
pit· dicit̄ enī in pſalmo a ſeculo uſqꝫ in ſeculū tu es deꝰ· Et
ibidem in alio loco non erit in te deus recens· Si igit̄ iſta eſt
vera deus eſt hō ſequit̄ ꝙ deꝰ incepit eſſe a tp̄e ſicut et hō qui
de deo p̄dicat̄ quod videt̄ eſſe falſū tanq̄ꝫ repugnans ſacraꝝ
ſcripturaꝝ veritati· ꝑ iſta et multa alia ſimilia infideles p̄=
dictam veritatē nitunt̄ impugnare vnde ſūme deſidero a te
ĩformari quō poſſem ab iſtis et ſil'ibꝫ racionibꝫ euadē· quod
quidē deſideriū reputo eſſe bonū iuxta illud pſalmiſte· Et re
ſpondebo exprobrantibꝫ m̄ verbū·

¶ Capitulum ſecundum In quo oſtenditur ꝙ difficilia fi=
dei prout eſt incarnacio verbi non oportet ſcrutari ad eos
qui nouit̄ ad fidē veniunt· Magiſter

Dicet deſiderare informacōꝫ verā de hys que ſūt fidei
ad hereticoꝝ ſeu ĩfideliū reſponſionē ſit bonū ſimpl'r

tamē ꝯm quid talis informacio non eſt bona .ſ. illis q̄ ad hoc
ex ſua teneritate non ſūt ydonei . illi enī qui nouit ad fidē ve
niunt ꝑ baptiſmū regenerati et de articlis fidei ſimplicit̄ ſeu
ſūmarie eruditi nō debēt ad difficilia et ardua fidei feſtinant̄
accedē . Non enī eſſent ab eis prout decet ſuceptibilia nā̄ ſic
pueris nō debent dari cibaria dificilia ul' difficilis digeſtiōis
ad que vires ſue in ſua teneritate nō ſufficerent digerē . Sic
nouiter ad fidē accedentib; difficilia fidei non ſūt ꝓponenda
quā̄ doctrinā̄ habem⁹ a p̄ncipe apl'oꝝ . ſ . petro qui ī p̄ma ſua
epl'a que canonica dicit̄ in ſcdo capitl'o nouit ad fidem con
uerſis ſic loquit̄ . Quaſi modo geniti infantes lac concupi:
ſcite . ſ . erudicōꝫ faciliozis doctrine . Int̄ oīa enī cibaria quib;
aīalia vtunt̄ lac eſt facilioꝛis digeſtiōis . Et iō nat̄a que a
deo īſtituta eſt lac diſpoſuit ad nutriendū nouit̄ generatos
Et eadem rō eſt de ſpūali generacōe et cibo ſpūali ei cōpetente
.ſ. q̄ nouit̄ gen̄ati nō debent uti cibarijs ſolidis et duris q̄n:
tumcūq; ſint bona ſ; tm̄ leuib; ꝛ defacili ad nutimentū ꝯuer:
tibilib; ut eſt lac . hanc etiā̄ doctrinā̄ habem⁹ a doctore genciū
.ſ. paulo qui huiōi in fide nouicijs . i . ad Corinth . iij . ſic dice
bat tanq̄; ꝑuulis in xp̄o lac vobis potū dedi . non eſcā̄ . ꝑuec
tis aūt . ꝛ i.ā ſenſ⁹ exercitatos ī hijs que fidei ſūt habentib; ꝑ
tinent ardua ꝛ difficilia fidei iuxta poſſe querē ꝛ de hijs ſpiri
tualit̄ nutriri . de quib; ad hebreos . v . ꝑfectoꝝ autē eſt ſolid⁹
cibus . Antiqui etiā̄ mḡri hebreoꝝ ut credo noſti hac rōe pro
hibebant . ne certi paſſ⁹ ſeu capitl'a ſacre ſcripe̅ ab eis deſig:
nati . in quib; magna miſteria fidei etiā̄ ꝯm eos ꝯtinent̄ plu:
ribus exponerent̄ . nec publice p̄dicarent̄ . vnde in ꝓpoſito q̄a
argumentacōes tue ꝓprie reſpiciūt ad modū bn̄dicte vnio:
nis verbi diuini cū humana nat̄a in xp̄o que ſūma ꝛ ieffa
bilis eſt . Idarco ad te ad p̄n̄s non ꝑtinet ꝯm ſtatū tui noui:
ciatus de hijs tractare . poteris tn̄ cum deus amplioꝛē graciā̄
tibi conceſſerit de hijs informari audiendo a peritis mḡris
Terciū ſniaꝝ vbi de iſtis tractat̄ ſufficienter . et doctores ibi
magna et ſbtilia tradūt . ex quib; poſſet reſpōderi ad tua ar:
gumenta et ad multo forcioꝛa plene ꝛ ꝑfecte . Diſcipu:
lus . Video q̄ tuū ꝯſiliū ſit ſanū et tutum quantū ad
me et michi ſil'es . ſ . de nō ꝓcedendo feſtinantē ad querendū de
altis ꝛ ꝓfundis in hijs que fidei ſūt p̄ſertim cū hoc ſit de doc:
trina ſanctoꝝ apl'oꝝ quos allegaſti . Et forte de hoc ītelligit̄

illud yſaie · xxviij · vbi dicitur · Ecce ego ponã in ſyon fun=
damentũ ⁊c̃ quod intelligit̃ ad litterã de xp̃o · Et ſequit̃ qui
crediderit non feſtinet · ſ · nõ feſtinet ad alta ⁊ ꝓfũda acce=
dere ſꝫ paulatim ĩ hoc ꝓcedat · Et licet in aliquibꝰ biblijs la=
tinis habet̃ · Qui crediderit nõ ꝯfundet̃ · in hebraicis tñ biblijs
correctis habet̃ · Qui crediderit nõ feſtinet nichilominus ſi
placet ſaltẽ aliqua prĩcipia vellem a te audire · ex quibꝰ pre=
dicte murmuracões ſolui pñt ſeu euacuari · que quidẽ prĩci=
pia cũ a te audierim et ſi nõ poſſem ex fragilitate mea illa
plene intelligere · abſqꝫ dubio tñ illa credã · ꝑatus enĩ ſũ ſup̃
ſenſũ et intellectũ credẽ illa que a ſc̃tis doctoribꝰ tradunt̃ ·

¶ Capitulũ · terciũ ĩ quo ſoluunt̃ argumentacões p̃dicte ·

Magiſter ·

Placet michi cõdeſcendẽ ad ea q̃ petis p̃ſertim quia di=
cis ꝙ ꝑatꝰ es credẽ ea que tradunt̃ a ſc̃tis etiã ſi illa
pro nũc ad plenum non intelligas · hoc enim eſt ſa=
num conſiliũ a beato auguſtino traditũ · qui cuidã dicebat ·
Noli ĩtelligẽ ut credas ſꝫ crede ut ĩtelligas · Ad euidenciam
aũt eoꝝ que dicenda ſũt ꝓ nunc ad ea que arguis ſoluenda
p̃ſupponenda ſũt aliqua · quoꝝ p̃mũ eſt ꝙ ꝑſona uł ſuppoſitũ
alicuiꝰ rei aliud ſig̃t q̃ꝫ natura ſeu eſſencia ipiꝰ rei · natã enĩ
ſig̃t eſſenciã ſpeciei ſeu quiditatẽ quam ſig̃t diffinicõ · perſo=
na uo ſeu ſuppoſitũ ſig̃t aliquid q̃i ſubſiſtens in quo includit̃
ipa natura ſeu eſſencia cuiꝰ ẽ ſuppoſitũ ſeu ꝑſona · Et qñqꝫ
etiã includũt̃ in ꝑſona uł ſuppoſito quedã alia que ſũt p̃ter
rõꝫ ſpeciei · vnde ſuppoſitũ ſignificat̃ ut totũ · habens naturã
ſicut ꝑtẽ formalẽ et ꝑfectiuã ſui · Et intelligendũ eſt de rebꝰ
ſubſiſtentibꝰ in quibꝰ inueniri poſſit aliquid quod non ꝑtinet
ad rõeꝫ ſpeciei utputa accidencia uel prĩcipia indiuiduancia
naturã · ſicut apparet in hijs que ſũt ex materia ⁊ forma cõ
poſita in quibꝰ ſm rẽ differũt natã et ſuppoſitũ · vnde in eis
natã nõ p̃dicat̃ de ſuppoſito · nõ enĩ dicimꝰ ꝙ albũ ſit albedo ·
Nec etiã ꝙ homo ſit humanitas · In hijs aũt in quibꝰ nichil
aliud adiunctũ inueniri poſſit quod ſit p̃ter rõeꝫ natẽ nulla
neceſſitas eſt diſtinguendi naturã a ſuppoſito ipſiꝰ nature
quod quidẽ ſuppoſitũ eſt indiuiduũ ſubſiſtens ĩ iſta natura
vnde in deo non eſt aliud ſm rẽ ꝑſona ſeu ſuppoſitũ ⁊ natã
ſꝫ ſolum ſm racionẽ intelligendi · quia natã dicit̃ ſm qd̃ eſt

eſſe quoddam· ꝑſona· ūo dicit̃ ſm̃ quod ẽ quoddã ſubſiſtens·
veritas aũt hui⁹ pſuppõiti ex vera intelligencia t̃minoꝝ patꝫ
intelligenti· Scdo pſupponit̃ ꝙ om̃e illud quod ineſt ſeu vni
tur alicui ꝑſone ſeu ſuppoſito ſiue ꝑtineat ad naturã eius ſiũ
nõ· vnit̃ ei in ꝑſona· qd̉ quidẽ ſuppoſitũ· patet ex p̉mo nam
ſuppoſitũ ſeu ꝑſona ut dictũ eſt ſignificat̃ ut quoddã totũ hñs
nat̃am ſicut ꝑtẽ ꝑfectiuam et alia q̃ ei inſũt ſeu vniunt̃ ut
quedã adiacencia veniencia ab extrinſeco· Tercio pſupponit̃
ꝙ vnio verbi diuini incarnati nõ eſt facta in nat̃a· Quod
quidẽ ſuppoſitũ doctores euident̃ ꝓbant i ducendo ad impoſſi
bile ſi daret̃ oppoſitũ· vnio autem pdicta facta eſt in ꝑſona
quod ꝓbat̃ euident̃ a doctoribꝫ nr̃is· quã quidẽ ꝓbacionẽ ad
pſens omitto· Ex quibꝫ pſuppoĩta veritate fidei ſequitur ꝙ
vnio verbi diuini incarnati eſt facta in ꝑſona· ſic ꝙ vna et
eadẽ ꝑſona q̃ ſubſiſtit ĩ nat̃a diuina eternalit̃· ſubſiſtit etiã per
ipam vnionẽ in nat̃a hũana a verbo aſſumpta ſm̃ hoc licet
in xp̃o ſint due nat̃e diſtantes et diuerſe· non tñ in xp̃o eſt
niſi tñ vna ꝑſona et vnũ ſuppoſitũ diuinũ in vtraqꝫ nat̃a
ſubſiſtens· ꝯſequẽcia patet· Nã ſi humana nat̃a verbo diuino
non vnit̃ in ꝑſona nullomodo ei vnit̃ cũ iam pſuppoſitũ eſt
ꝙ in nat̃a non eſt vnio fcã· et ſic fides incarnacõis ꝑiret
quod eſſet ꝯtra oĩa teſtimonia ſcripturaꝝ que ſup̃ ſũt allega
ta ex quibꝫ diuinitas xp̃i approbata eſt· Quibꝫ pſuppoſitis
ad tria argumenta ſic dicendũ eſt· Ad p̉mũ enim dicendũ
ꝙ qñ due forme ſeu nat̃e q̃ntumcũqꝫ ſint diſtantes ⁊ diuer-
ſe poſſint tamẽ ĩ vno ſuppoſito ꝯuenire non eſt incõueniens
vnũ predicare de alio· Sed talis pdicacio pt̃ eſſe ꝯtingens uł
nat̃alis ſicut cũ dico albũ eſt muſicũ· vnde q̃zuis nat̃a diui
na et humana ſint maxĩe diſtantes ꝑ icarnacõis tñ miſte-
riũ ꝯueniũt in vno ſuppoſito ut dictũ eſt cui neutra illarum
nat̃aꝝ eſt ꝑ accidens ſed ſm̃ ſe vñ hec ꝓpoſicio deus eſt hõ nõ
eſt in materia remota ſeu ꝯtingentĩ ſꝫ in materia nat̃ali· pdi
cat̃ eni in ea homo de deo ꝑ ſe ſicut de ſua ypoſtaſi· non tamẽ
rõne nat̃e ſignificate ꝑ hoc nomen de⁹ ſꝫ rõne ſuppoſiti quod eſt
ſuppoſitũ humane nat̃e· Ad 2ᵐ autẽ dicendũ ꝙ in miſterio
trinitatis ꝑſone diue ꝯueniũt in nat̃a· diſtinguunt̃ tamen
in ꝑſonis ſeu ſuppoſitis· et iõ non pdicant̃ de inuicẽ· In mi-
ſterio autẽ incarnacõis eſt oppoſitũ· nam nat̃e ſunt diuerſe·
ꝑſona aũt ſeu ypoſtaſis eſt vnica· Et iõ nat̃e que diſtincte

ſunt non p̄dicanẗ de inuicē ꝑut ſig̃ficanẗ in abſtracto· non
enĩ eſt veꝝ dicē ꝙ naẗa diuina eſt humana · Sꝫ quia hee due
naẗe ꝯueniũt in ſuppoſito p̄dicanẗ de inuicē in concreto tm̃ ·
Et ſic veꝝ eſt ꝙ deus eſt homo· Ad terciũ dicendũ ꝙ ĩ hoc ꝙ
nomē dei in cõicabile attribuim⁹ xp̄o· non attribuim⁹ no:
men deitatis hoĩ ſm humanã naẗam ·hoc enĩ eſſet derogato:
riũ deitati ſꝫ attribuim⁹ nomen diuinũ xp̄o hoĩ ſm ſuppoſitũ
eternũ quod ꝑ vnionē verbi eſt etiã ſuppoſitũ humane naẗe
ut dictũ ē· Ad quartũ dicendũ ꝙ licꝫ humana natura ſit ĩ
xp̄o quoddã recens aũt ſuppoſitũ humane naẗe in ipſo xp̄o
non eſt recens ſꝫ eternũ ·Et quia hoc nomē deus non p̄dicaẗ
de hoĩ rõne humane nature ſꝫ rõe ſuppoſiti eterni · Ideo non
ſequiẗ ꝙ in hoc habeam⁹ ſeu concedam⁹ deum recentē· Et at
tende in hijs ⁊ ſil'ib⁹ ꝙ ex vnione verbi cum naẗa humana
in ſuppoſito facta diuino ſequiẗ ꝙ ea que de deo ꝓprie dicunẗ
pñt dici de hoĩe illo cui⁹ naẗa humana aſſumpta eſt in vni:
tate ſuppoſiti · Sil'r et illa que dicunẗ de illo ſuppoſito rõne
naẗe aſſumpte pñt etiã dici de deo q̃a ex vnione v̇bi modo
ſup̄dcto fcẗa cõicanẗ ydiomata vtĩuſqꝫ naẗe ĩ eodē ſuppoĩto·

¶ Capitulũ· iiij ·in quo oſtendiẗ ꝙ per ſcrutiniũ ſcripturaꝝ
cõicacio ydiomatum dei et hoĩs in xp̄o comprobatur·

Diſcipulus·

Omnia ꝑ te dicta credo eſſe fidelissima et vera licet ad
pñs non me ſencio tam ydoneũ ꝙ illa plene intelli:
gam deſidero tamē habere aliquã ſacram auc̃tem per
quam cõicacio ydiomatũ ꝑ te dicta approbareẗ quod ſolum
deſidero ad infideliũ ꝯfutacõꝫ· Magiſter · Hoc quod
queris habes euidenẗ in ꝓxima diſtinctõe p̄cedenti in qua de
ſcrutinio ſcripturaꝝ circa deitatē xp̄i tractatũ fuit· Ibi enĩ
per plures auc̃tes oſtenſũ eſt ꝙ ſacra ſcripẗa de vno et eodem
affirmat quedã que ſoli deo ꝑtinent· ⁊ quedã alia que ꝑtinẽt
ad hoĩem · Ex quib⁹ auc̃tib⁹ maĩfeſte habes cõicacõꝫ ydeoma
tum ſup̄dictã in xp̄o ſeu meſſia ꝓmiſſo· Diſcipulus·
Repete m̃ rogo aliquas ex dictis auc̃tib⁹· ex arduitate
enĩ ſeu magnitudine miſterij de quo tractaẗ tam ĩtellectus
me⁹ q̃ꝫ memoria mea ꝯturbanẗ· legiẗ enĩ dañ ·x· ꝙ ex viſiõe
angelica danieli facta dicebat vidi viſionez grandē et non
remanſit in me fortitudo· ſꝫ et ſpẽs mea mutata eſt in me et

emarcui nec habui quidq̄ʒ viriū· vñ non mirū ſi nō habeam
in memoria omnia que m̄ tradidiſti· Et iō peto ut ſaltem
duas uel tres auc̄tes de predictis memorie mee reducas· in
quibꝰ p̄dicta cōicacio ydiomatū oſtendat᷑· Magiſter·

¶ In pſalmo illo qui incipit· Eructauit cor meū verbum
bonū· vbi ad lr̄am agit᷑ de xp̄o ut ſup̄dictū eſt· pſalmiſta· di-
rigens verba ſua ad ip̄m xp̄m dicit· Sedes tua deus in ſecl'm
ſeculi quod ē ydioma ptinens ſoli deo· cui xp̄o ī eodē ɔtextu
dicit· vnxit te deus tuꝰ oleo letície p̄ conſortibꝰ tuis quod eſt
ydioma ptinens homi· vnde ex iſta auc̄te habes ydiomatū
cōicacōꝫ ꝑ me dictam· Itē Iere· xxiiij· Loquens de ip̄o xp̄o
ꝓpheta in pſona dei dicit· Suſcitabo dauid germen iuſtum·
quod ꝓpriū eſt humanitatis· et ibidē de eodem ſequit᷑· hoc eſt
nomen quod vocabūt eum dn̄s iuſtus nr̄· in quo loco vbi
habemus dn̄s habet᷑ ī hebraico nomen dn̄i thethagramaton·
quod ſolius dei eſt ꝓpriū· Et ſic ex hac auc̄te habes p̄dictā
cōicacōꝫ· Itē zacharie· xij· dicit᷑ ī pſona dei· effundam ſuper
domū iuda ſpm̄ gracie quod ad ſolū deum ptinet· Et ibidem
de ſeip̄o ipſe deꝰ infundens graciā dicit· Aſpicient ī me quē
ɔfixerunt quod ſolum ptinꝫ ad humanā naturā· Similiter
ex alijs auc̄tibus ſup̄ allegatis ad ꝓbandū diuinitatē xp̄i ſi
eas diligent̄ ſcrutatus fueris hoc reperies manifeſte· Et iſta
tibi dixiſſe ſufficere ad preſens·

¶ Capitulum· v· in quo oſtenditur ꝙ nō licebat in diuinis
docere plures nec p̄dicare de certis capitl'is veťis teſtamenti
in quibꝰ miſteriū ſancte trinitatis et incarnacōis verbi con
tinent᷑· Diſcipulus·

Uſſiciunt michi p̄dicta in hoc ꝓpoſito ſꝫ quia audi-
ueram a te ſup̄ ꝙ Iudei ꝓ occultacōe miſterij ſancte
trinitatis et incarnacōis verbi diuini ꝓhibebāt aliq̄
loca ſecreta ſeu capitl'a ſacre ſcripťe publice docē ul de eis p̄
dicare· Idcirco peto ut m̄ hoc amplius declares· Magi-
ſter· Duo ſūt capitl'a in veteri teſtamento quoꝝ p̄dica
cio publica oīno ꝓhibebat᷑ in doctrinis talmudicis· nec ſolū
hoc ſed etiam dicē ea que in eis ɔtinent᷑ pluribꝰ diſcipl'is erat
inter eos ꝓhibitū· Itaq̄ʒ non erat eis licitum docē de ſecretis
illoꝝ capitl'oꝝ· niſi vni magiſtro vnū diſcipulū diſcretū et
ydoneum uel duos tm̄· quoꝝ quidē capituloꝝ vnū eſt gen̄·

p̉mo · aliud eſt ezechielis p̉mo · que quidē ꝓhibicio habetur in
Talmuth in libro qui dicit̄ haginga ī capitulo quod īcipit
Hidorſin quod ſig̃t non docebūt · quā quidē doctrinā ſequūt̄
oīs poſteriores ut patet ꝑ Rabimoy · in p̉mo ſuo deutro ·
in titulo de fundamētis legis capitl̉o · ij · ꝑticula vltima · Idē
de eodē libro de directōe ꝑplexoꝝ ꝑte p̉ma in mlt̉is capitl̉is ·
Racio aūt quare iſta occultabant aſſignat̄ ab oibꝯ geñal̉r
talis · ſ · quia ī illis capitl̉is ꝯtinebant̄ alta ⁊ magna miſte=
ria fidei que et qualia ſint illa nullꝯ plene declarabat · nec
concordit in hijs ſe habebāt · ſꝫ ſub velamīe ⁊ obſcure ea tra
debant ſic̄ p̃figuratū eſt ꝑ moyſen qui velamīe poſito ante fa
ciem ſuā ꝑpl̉o apparebat · tp̄e aūt gracie quando reuelata facie
magiſter nr̄ xp̄s veritatē fidei ad ſalutē neccīam diſcipulos
docuit quā etiam ipſi in ꝑpl̉is p̄dicauerūt · p̄dicta q̄ ab anti=
quis occultabant̄ in lucē veritatis palam ꝑduxerūt · Circa
quod debes ſcire ꝙ ī capitl̉o p̉mo geñ · miſteriū ſcīe t̄nitatis
ꝯtinet̄ · Cum enī dicit̄ in p̉ncipio creauit deus ⁊c̄ uſqꝫ ibi · Et
ſp̄ūs dn̄i ferebat̄ ſuꝑ aquas tres ꝑſone diuine deſignant̄ ꝓut
ſup̄ dixi nona diſtīnctōe · et ī eodē circa finē idem habet̄ · Di=
cit̄ enī ibi faciamꝯ hoīem ad ymaginē et ſil̉itudinē noſtraꝫ ·
vbi pluralitas in diuinis manifeſte oſtendit̄ · Non enī dixit
et faciā hoīem ſꝫ faciamꝯ · Sil̉r in hoc quod dicit ad ymaginē
nr̄am maīfeſte habet̄ ꝙ in hoīe eſt ymago dei creata q̄ ſūmaꝫ
trinitatē ꝑ modū ymaginis repn̄tat · vnde quia iſtud miſte
riū in hoc capitl̉o incluſū non erat antiq̄s explicite declaran
dū · Idcirco ꝓhibebat̄ eius declaracio ut dictū eſt · In capitl̉o
aūt p̉mo Ezechielis miſteriū incarnacōis cōtinet̄ ſpecialiter
in hoc quod dicit ꝙ q̄̃ ſil̉itudo hoīs erat ſuꝑ tronū poſitum
ſuꝑ aīalia et rotas · in quo deſignat̄ ꝙ homo habebat p̃ſidere
toti vniuerſo tanq̄ꝫ deus ꝓut ſup̄ fuit dictū diſtinctōe decia ·
quod quidē miſteriū nō erat tradendū explicite antiq̄s ſicut
nec primum · Et ideo p̃cipiebat̄ ne de hoc capitl̉o p̄dicarent
ſeu docerent multitudinem ·

¶ Capitl̉m · vj · in quo reddit̄ rō q̃re antiq̄s predicta miſte=
ria nō explicite ſꝫ implicite tradebant̄ · ⁊ ibidē ponit̄ a diſci=
pulo quoddā exordiū ad ea q̄ ſūt in hac ꝑte vltiꝯ tractanda

Diſcipulus ·

DIcet veꝝ eſt et ſic credo ꝙ iſta duo miſteria in p̄dictis
capitl̉is ꝯtinent̄ · tamē vellē habere rōꝫ occultacōis ·

cum enī iſta expliate credenda ſūt de nccītate ſalutis · mirū
eſt quare non iſta antiquis expliate tradebanť · Non enim
videť dicendū ꝙ hoc fiebat ꝓpter duriciā cordis eoꝝ ne forte
ꝓpter altitudinē miſterioꝝ ea nō crederent quia legiť ꝙ deus
expſſe mandabat ānunciari veritatē · etiam eis qui non erāt
diſpoſiti ad credendū · legiť enī ezechielis · iij · Et dices ad eos
hec dicit dn̄s deus qui audit audiat et qui quieſcit quieſcat
q̇a dom⁹ exaſperans ē · vbi in hoc qḋ dicit q̇ quieſcit quieſcat
intelligiť ſm veritatē hebraicā ac ſi dicēt qui noluerit credē
nō credat · vnde ſcire deſidero quare non ſic fuit factū in hijs
que ſūt fidei de neceſſitate credenda · ſ · ut ꝓponerenť expliciː
te ꝑl'o antiquo licȝ ex duricia cordis eoꝝ multi nō crederent
Magiſter · hec miſteria rōnabiliť ꝓhibebanť p̲dicī
ātiquis pſertim vulgaribꝫ · ꝑl's enī ille pron⁹ erat ad creden
dum mltitudinē deoꝝ · Et iō deutro · iiij · monebat eos moyː
ſes dicens · Scias qm̄ dn̄s ipſe eſt deus et nō eſt alius preter
eum · Et infra · Scito ergo hodie etiā cogita in corde tuo quia
dn̄s ipſe eſt in celo ſurſū · et in terra deorſū et non ſit alius ·
Q̄ ſepe eis iſta dicebat ut auerteret eos ne declinarēt ad creː
dendū multitudinē deoꝝ ad quod erāt proni · Silr ꝓni erāt
ex ſua ruditate · ⁊ intellect⁹ imbecillitate ad credendū corpoː
reitatē eſſe in deo · Rudes enī et intellectu imbecilles nō ꝑcipiː
unt entitatē eſſe niſi in rebus corꝑalibꝫ qua rōe popul⁹ ille
ſumpta modica occaſione ex moroſitate moyſi ī monte feː
cerunt vitulū in oreb quē adorauerūt ⁊ ei ſcīificauerūt dicēː
tes · hij ſūt dij tui iſrl' qui te aſcendere fecerūt ḋ terra egipti ·
exo · xxxij · Ideo eos monebat moyſes capitl'o ſupdicto diː
cens · Cuſtodite ſollicite aīas veſtras qm̄ non vidiſtis om̄eȝ
ſilitudinē in die qua locut⁹ eſt dn̄s vobis in oreb de medio
ignis · ne forte decepti faciatis vobis ſculptam ſilitudinem
⁊c̄ · vn̄ ſi tali ꝑl'o explicite traditū fuiſſet miſteriū ſcēe trini
tatis faciliť laberenť ī errorē credendi mltos eſſe deos qui eſſet
error valde ꝑiculoſus · Similiť ſi eis fuiſſet traditū miſteriː
um incarnacōis vbi faciliť fuiſſent lapſi in errorē ponendi
in diuinitate corporeitatē qḋ nephas ē · vn̄ patȝ rō quare iſta
miſteria fuerūt eis tradita impliciter ut docti eoꝝ q̇ ſane inː
telligebant ſcripturas poſſent ea habere plene quantū eos deː
cebat · Simplices aūt et rudes haberent de eis ſaltē impliciā
cognicōȝ que ſufficiebat eis ad ſalutē ſm quam nō laberenť

in errores ſupͦdictos. Diſapul⁹. Suffiat michi rñ
p̄dicta ad hoc quod querebã. De cetero aũt vellẽ ut me illu=
minares de quibuſdã que in corde meo q̃ſi ꝓbleumata quãq;
vẽſant. que licet dubitacões in me non cauſant arca ea que
fidei ſũt. abſit. tñ ĩducũt deſideriũ ſaẽdi rõz eoꝝ. iuxta illud
pſalmiſte. Mirabilia teſtimonia tua idõ ſcrutata eſt ea aĩa
mea. Ex quo ſcrutinio pſalmiſta deſiderabat declaracõz ⁊ ĩ
tellectũ ꝑuulis cõpetentẽ. vñ ſubdit declaracõ ẜmonũ tuoꝝ
illumĩat et intellectũ dat ꝑuulis. eo enim ꝙ teſtimonia fidei
ſũt credibilia nimis ut alibi diat. et etiam mirabilia quia
de multis que ad ea ꝑtinent neſat hõ ſimplex ⁊ quaſi noui=
aus reddẽ rõz. Idarco fidelis ſcrutatᷓ multa arca rõz eoꝝ q̃
ad fidẽ ꝑtinent nõ ut dubitet abſit. ſ; ut deuoa⁹ et tenaaus
fidẽ teneat. In quib⁹ ꝓbleumatib⁹ ꝑ me tibi ꝓponendis nõ
in tendo ſeruare aliquẽ ordinẽ artifiaalẽ ſ; tm̃ ea ꝓponẽ ꝓut
in corde meo vẽſantᷓ ut ex declaracõib⁹ tuis aſcenſiões deuote
in corde meo deo auxiliante ꝓducantᷓ ſeu concreſcant.

Diſtinctio ſcda de ſcrutinio ſcripturarũ arca quedã
que pertinet ad excellenaam virginis glorioſe et
continet duodeam capitula.

¶ In p̃mo capitl'o ꝓponunᷓ a diſapulo tres ad
miracões arca ea que de virgine glorioſa ĩ ſcripturis ſacris
videnᷓ omitti ad ipſius excellenaam ꝑtinenaa.

¶ In ſcdo capitulo mgr̃ p̃mittit quedã p̃ambula ad pre=
dictas admiracões tollendas. ⁊ ibi declarat ꝙ vtutes bea=
te vgis ſpãlit ipi⁹ huilitas cõſideranda eſt ſũma. ſ. heroica.

¶ In captulo terao diſapulus arguit contra quedam que
in p̃cedẽti capitl'o a mgr̃o fuerãt tradita ad que in eodẽ ma=
giſter rñdet et tollit p̃mam admiraaonem.

¶ In quarto capitl'o diſapul⁹ repetit ſcdam ſuã admira=
cõz. ad quã mgr̃ eodẽ rñdet eam ſoluens in q̃ capitl'o quedã
declaranᷓ ꝑtinẽaa ad genealogiã xp̃i Mathei. p̃mo ꝯtentã.

¶ In capitl'o quinto diſapulus repetit ſuam teraã admi=
raaonem ad quã magiſter ibidem reſpondet.

¶ In. vj. capitulo diſapulus replicat contra reſponſionẽ
magiſtri ad quod mgr̃ ſufficienter reſpondet concludens ex
ſupra dictis ꝙ magnam deuoaonem oportet ut habeant fi=
deles arca virginem glorioſam.

¶ In capitulo · vij · diſcipulꝰ ponit quādam aliam admi-
racōꝫ que ſibi videt̄ circa hoc ꝙ nō legit̄ ipam viſitaſſe ſepl-
crū xp̄i ſic̄ de mlierib9 et de quibuſdā diſcipulis legit̄ · ad qd̄
ibi a magiſtro reſpondet̄ ·

¶ In capitl'o octauo ꝓponit̄ a diſcipulo alia admiracō ſpe-
cialit̄ ꝙ nō legit̄ xp̄m ipſi v̄gini glorioſe miſiſſe angelos ad
ānunciandū ſuam reſurrectōꝫ ſicut mulierib9 et diſcipulis
ad quod rn̄det̄ a mḡro ibidē declarando aliqua que ꝑtinent
ad excellenciam fidei beate v̄ginis ·

¶ In capitulo nono ꝓponit̄ a diſcipulo alia admiracō de
hoc quod non legit̄ xp̄m apparuiſſe in ſua reſurrectōe v̄gini
gl'oſe · cum tn̄ de apparicōe ad mlieres et diſcipulos fiat plu
ries mencio · ad quod in eodē a mḡro rn̄det̄ ·

¶ In capitl'o · x · oſtendit̄ ꝙ tam ꝑfectio fidei v̄ginis gl'oſe
circa reſurrectōꝫ xp̄i q̄ꝫ etiam imꝑfectio fidei apoſtoloꝝ circa
idem conueniens fuit ad eccleſie vtilitatem ·

¶ In · xj · capitulo oſtendunt̄ quedā que ad ordinē manife-
ſtacionis circa reſurrectionē xp̄i ꝑtinent · Ex quibus conclu
ditur ꝙ ad beatam virginem non pertinebat mitti ad reſur-
rectionē annunciandā ꝓpter excellenciam ſue dignitatis ·

¶ In capitl'o · xij · oñdit̄ ꝙ deuocō cui9cūqꝫ fidelis excitari de-
bet ad v̄ginē gl'oſā ſuꝑ oēs ſctos citra xp̄m q̄ ſctus ſctoꝝ eſt ·

¶ Capitulū p̄mū In quo ꝓponunt̄ a diſcipulo tres āmira-
ciones circa ea que vident̄ in ſcripturis ſacris de virgine glo
rioſa omitti ad ipſius excellenciam pertinencia ·

Magiſter ·

PLacet m̄ ꝙ ea que in corde tuo verſant̄ ut ꝓ-
blemmata de quib9 miraris · eo ꝙ effectū cog-
noſcas cauſas tamē ignoras m̄ ꝓponas ut
tibi reſpondeā ꝓut potero auxilio opitulan-
te diuo · Diſcipulꝰ Quia ut noſti ꝑm
phm̄ · iij · methaphiſicephari incepit ab admirari · Idcirco
ego tanq̄ꝫ inſipiens ab altiſſimo peto cū pſalmiſta · Reuela
occulos meos et ꝯſiderabo mirabilia de lege tua · ꝑ que quidē
mirabilia a me ꝯſiderata aīa mea ad ea ſcrutandū moueat̄
Iuxta illud quod ſuꝑ dicebam · Mirabilia teſtimonia tua
ideo ſcrutata eſt ea aīa mea · ꝑ qd̄ ſcrutiniū declaracōꝫ ꝑmo-
nium dei et illuiacionē intellect9 mei et ꝑuuloꝝ mei ſimiliū

dño dirigente expecto· Subdit enī pſalmiſta · Declaracio
ſmonū tuoꝝ illumīat et intellectū dat ꝑuulis· Circa quod
ꝑmo occurrit m̄ ꝯſiderandū de ſcrutinio ſcripẽaꝝ de quibdā
que ad v̓ginē pertinent beatam vt ſic̄ ab illa btiſſima ſalus
nr̄a exordiū ſumpſit· ſic ab eadē pars iſta tractatus noſtri ī
iciū ſumat· Circa quod occurrit m̄ quedā non modica āmi
racio que talis eſt quō ſacra ſcripẽa que ꝯſueuit ſctōs excel:
lentiſſime cōmendare et eoꝝ geſta et v̓tutes narrare ut patꝫ
de abrahā geñ · xviij · ꝛ · xxvi · Et de moyſe nūi · xij · ꝛ ſic de
q̇buſdā alijs excellentibꝫ ſanctis· De beata tñ v̓gine que ex:
cellencior ceteris fuit · nō legunt̃ in nouo teſtamento alique
cōmēdacōes ſil'es nᶜ narrant̃ eiꝰ v̓tutes ſeu aliq̃ ꝓpria geſta
Quaſquidē v̓tutes credendū eſt fuiſſe maximas que ī nouo
teſtamento ꝑcipue vident̃ debuiſſe narrari· In euangelio le:
gimꝰ concepcōꝫ Jo· baptiſte et eius natiuitatē· Similit̃ et de
eiꝰ vita v̓tuoſa et morte· De beata ūo v̓gine que excellēcior
iohanne fuit nichil hoꝝ in euangelio· legit̃ nec in epl'is nec
in actibus apl'oꝝ· In quoꝝ tñ tꝑe ipis apl'is pñtibꝫ ꝓut in
eccleſia legit̃ aſſumpta eſt· Non ergo modica ammiracōne
dignū videt̃ ꝙ in nouo toto teſtamento de ꝑdictis geſtis btē
v̓ginis· ſ· concepcōe natiuitate et aſſumpcōne nulla mencio
fit ſꝫ oīa ꝑtermittant̃· cum tñ de btō Johanne ſingula ꝑdicta
expſſe ī euangelio narrant̃· Ex qua ꝑtermiſſione ꝯtingit ꝙ ī
officio aſſumpcōis ſue· que eſt potiſſima ipſiꝰ feſtiuitas legit̃
cōiter in eccleſia illud euangeliū Intrauit ihs in quoddam
caſtallū ꝛc̄· In quo euangelio nichil agit̃ de ipa v̓gine glo:
rioſa ut eſt manifeſtū· hiſtorialia etiā que in iſta feſtiuitate
legunt̃ oīa ſunt apocripha extra canonem biblie ꝯtenta vel
non ſibi ꝓpria ut cum legit̃ illud ecc̄· xxiiij· In omnibus
requiē queſiui ꝛc̄ que certe ſcripẽa ꝓprie intelligit̃ de ſapien:
cia increata · non aūt de beata v̓gine· vñ talia licet non ſibi
ꝓpria in ſuis feſtiuitatibꝫ legant̃· eo ꝙ in ipo canone talia de
vita ſua · nec de ſuis miraculis et geſtis nō cōtinent̃· quod
apud me vertit̃ in magnā āmiracōꝫ· ꝑterea cū lucas narrat
miſſionē angeli ad ipam dicens· Miſſus eſt angelꝰ Gabriel
a deo ꝛc̄· teſtat̃ euāgeliſta de Joſeph ꝙ erat de genē dauid· di
at enī Miſſꝰ eſt angelꝰ Gabriel ad v̓ginē deſponſatam viro
cui nomen Joſeph de domo dauid et nomen v̓ginis maria·
vnde ex ꝑdicto textu habemꝰ ꝙ Joſeph erat de genere dauid·

non tamē ex lr̄a euangelij · habetur ꝙ maria eſſet de genere
dauid · Que quidē narracio duplicē in me cauſat ãmiracōez ·
quaꝝ vna eſt · cum enī eſſe de domo dauid dicat aliquid perti:
nens ad excellenciã cū dom⁹ dauid eſt dom⁹ regia a deo ſingu
larit̄ int̄ oīs regias dig̃tates approbata ⁊ in ſcriptīs valde
cōmendata de qua domo ſm veritatē fidei ipſa v̓go gl'ioſa
fuit · q̄re ergo euangeliſta non exp̄ſſit de maria · ꝙ eſſet de do:
mo dauid · et tū hoc dixit de Joſeph · Scd̄a vero ãmiracio q̄
in hoc loco m̄ occurrit et p̄mam ꝯfirmat eſt talis · Nã ꝙ Jo
ſeph eſſet de domo dauid uel nō · hoc nichil facit ad genealo:
giam xp̄i · non enī xp̄s deſcēdit de Joſeph · abſit · ſʒ de maria
v̓gine · cur ergo euangeliſta facit exp̄ſſã mencionē de Joſeph
in hoc ꝙ deſcendit ſm originē a dauid · et tamen nullã facit
mencionē de qua domo eſſet beata v̓go · in quo ꝯſiſtebat fun:
damentū toci⁹ genealogie xp̄i a dauid deſcēdentis · Preterea
int̄ p̄cepta decalogi p̄ceptū de honoracōe parentū · eſt p̄mū et
p̄apuū in ſcd̄a tabula decalogi in q̄ dant̄ p̄cepta q̄ ordinant
hoīem ad ꝓximū · xp̄s autē qui totã legē impleuit nō legit̄
honoraſſe matrē ſpālit̄ in ſuis colloquijs · nuſq̄ʒ enī legit̄ eã
vocaſſe matrē · quod eſt nomē maxīe dig̃tatis ad feminam
ꝑtinētis ſpālit̄ reſpectu tanti filij · ſ · xp̄i cū tū vere ſic potuiſſʒ
eam vocare ſʒ ſolum legit̄ eã vocaſſe mulierē quod eſt nomē
cōe ad totū ſexū femineū humani generis · legit̄ enī Joh · ij ·
capitulo · quid m̄ et tibi ml'ier · et Joh · xix · Mulier ecce fili⁹
tu⁹ · Ex quib⁹ patʒ ꝙ dig̃tatē maternitatis xp̄i que ē ſūma
dignitas que ad mlieres poſſet ꝑtinē xp̄us ſubticuit ⁊ mr̄eʒ
alloquens ſolum eam mulierē vocabat · Quid ergo magis
mirandū q̄ʒ ꝙ xp̄us q̇ veriſſime v̓ginē glorioſã mr̄eʒ vocan:
do ſūme honoraſſet hanc ſingularē excellenciã ſubticendo tm̄
modo eam ml'ierē vocat · quod nomē non ſolū bonis ml'ie:
rib⁹ ꝯuenit ſʒ etiã alijs quibuſcūqʒ · Quid ergo dicendū nū:
quid xp̄s aliquid omiſit ex ꝑtinentib⁹ ad parentū honoracōʒ ·
abſit · vnde circa p̄dicta illuīacōʒ et intellectū ꝑuulis compe
tentem deſidero ·

¶ Capitulū · ij · in quo mḡr premittit quedã p̄ambula ad
p̄dictas ãmiracōes tollendas · et ibi declarat ꝙ v̓tutes bt̄e
v̓ginis ſpālit̄ ipſi⁹ hūilitas ꝯſideranda eſt ſūma · ſ · heroyca ·

Magiſter ·

GAudeo valde quia in tuis ꝓbleumatib⁹ a bt̄a v̓gine

tuū ſcrutiniū iniciū ſumpſit· de cuiꝰ mīa confido ꝙ ipſa intˀ:
cedente in tua illuīacōe ⁊ deuocōe ꝓficies· De ipſa enī poteſt
intelligi illud ꝓū· ij· Si queſieris eā tanq̄ȝ pecuniā et tanq̄ȝ
theſauros eam ſcrutatꝰ fueris tūc intelliges timorē dn̄i ⁊c̄·
Ad declaracōȝ aūt eoꝝ de quibꝫ ām irans quedā ſūt p̄mitten
da· quoꝝ vnū eſt ꝙ huīlitas licȝ nō videat̄ numerari a phis
int̄ v̄tutes morales nec intellectuales· ī ſacra ſcripẗa tn̄ ⁊ ī
dictis ſanctoꝝ doctoꝝ huīlitas tanq̄ȝ magna v̄tus cōmen:
dat̄ intm̄ ꝙ dicat̄ eſſe fundamentū oīm virtutū· vn̄ auguꝰ
in libro de verbis dn̄i dicit· Si cogitas magnā fabricā con
ſtruē celſitudis· de fundamēto priꝰ cogita huīlitas· Conſtat
aūt ꝙ fundamentū eſt de p̄mis ⁊ pn̄cipalibꝫ ꝑtibꝫ edificij cor:
ꝑalis· Et ſic patet ꝙ huīlitas debet cenſeri de pn̄cipalibꝫ edi:
ficij ſpūalis· ſ· v̄tutū ꝑtibꝫ· Et inde ē ꝙ ſicut naẗa ſm̄ boeciū
ſumit iniciū a ꝑfectis· ſic ſenciendū eſt de gr̄a que naẗam per
ficit· Scrutando enī ſcripẗas reꝑimꝰ ꝙ in viris in quibꝫ aliq̄
excellencia ſcītatis ſumit exordiū in eis ſpālit̄ fit mencio de
eoꝝ magna huīlitate· de abrahā enī qui p̄mꝰ ī publicacōe fi:
dei legit̄ fuiſſe· Silr̄ et in ſuſcepcōe ſignaculi fidei ut habetur
gen̄· xij· et· xvj· capitl̄o legit̄ de ſeipō deo dixiſſe· cū ſim pul
uis et cinis que verba magnā inſinuāt huīlitatem· non enī
ſe aſſimilauit aīalibꝫ brutis nec plantis ſȝ pulueri et cineri
que ſunt viliſſima in reꝝ naẗa· Silr̄ et de moyſe qui ſolus
legiſlator fuit in veteri teſtamento legit̄· Erat enī moyſes
vir mitiſſimꝰ ſuꝑ oīs hoīes q̄ morabant̄ ī t̄ra nūi· xij· In
quo eius mititas ſeu huīlitas preferet̄ huīlitati alioꝝ quorū
cūq̄ȝ in ſeculo illo exiſtenciū· De dauid etiā qui p̄mus rex a
deo approbatus fuit· Cui etiam facta fuit repromiſſio xp̄i de
ſemīe ſuo ventꝰi legit̄ deo dixiſſe· Quis ego ſū dn̄e deus meꝰ·
aut que domus mea q̄a adduxiſti me huc uſq̄ȝ· ij· Re· vij·
In quibꝫ verbis notat̄ magna huīlitas ipſiꝰ dauid· qui etiā
poſtq̄ȝ accepiſſet a deo regnū quod iā pacifice poſſidebat et ꝑ
multa et magna bella et de oībꝫ aduerſarijs et vicinis regi
bus triumphū habuiſſet· cū hijs tn̄ ⁊ alijs magnis ꝓſperita
tibꝫ non ſolū ſeip̄m ſȝ et totā domū ſuam vilificabat dicēs·
quis ego ſū et que domꝰ mea· q· d· nichil ſū ⁊ domꝰ mea· qd̄
ad magnā huīlitatem ꝑtinȝ· Nā ut ait bernhardꝰ· non eſt
magnū eſſe huīlem ī abiectōe· magna prorſꝰ et rara v̄tus
eſt huīlitas honorata· In nouo aūt teſtamento redemptor

et magiſter nr̃ xp̃s a quo oĩs virt⁹ et gracia deriuat̃ ſuis di-
ſcipulis dicebat· diſcite a me quia mitis ſum et hūilis corde
Mathei·xi· Racionabile igit̃ eſt ꝙ in beata v̉gine que xp̃m
plenū gracie et veritatis concepe meruit v̉tus hūilitatis p̃a-
pue viguiſſet· Et iō in cantico ꝓprio dicebat· Quia r̃ſpexit
hūilitatez ancille ſue ⁊c̃· Circa quod notandum ꝙ ſolum de
hūilitate ſua fecit mencōz que eſt fundamentū v̉tutū ut di-
ctū eſt· Non aūt de v̉tutib⁹ alijs edificatis ſuꝑ huiōi funda
mentū·licet oīs plene habuiſſet que gr̃a plena ꝑ angelum
teſtat̃ fuiſſe· Racio aūt quare de alijs v̉tutib⁹ nō fecit men-
cionē niſi de ſola hūilitate talis ē· Nam ad v̉tutē hūilitatis
ꝓprie ꝑtinet nō magna de ſeip̃o ſentire ſed credē et ꝓnūciare
ſe omnib⁹ viliorem ꝓut in gradib⁹ hūiliatis in regl'a beati
bn̄dicti ↄtentis habet̃· vn̄ de hoc ꝙ beata v̉go ꝓfitebat̃ ſe hr̃e
hūilitatē non ſequit̃ ꝙ hr̃et v̉tutes ſ; ſolū fundamentū v̉tu
tum quaſi dicēt ſolū capacitatē habeo ad v̉tutes ſuꝑ edificā-
das etiā ſi ſuꝑiora edificia v̉tutū in me nō aſſint· Et notan
dū ꝙ v̉tutes beate v̉ginis ↄſiderande ſūt eſſe heroice·ſ·quaſi
diuine de quib⁹ ph̃s tractat i·vij·ethicoꝝ· Ad cui⁹ declaracōz
attende ꝙ ſc̃m augu⁹ de morib⁹ eccl'ie· Cui⁹ ſn̄ie antiqui ph̃i
concordant v̉tutes q̃druplicit̃ ↄſideranẽ vno modo ꝓut ſunt
politice·⁊ ſic ꝑtinēt ad hoīes inquantū recte ſe habent in re-
bus humanis gerendis·et de iſtis v̉tutib⁹ cōit̃ ph̃i tractāt
Alio uō modo ↄſiderande ſūt v̉tutes ut exemplares· et ſic ꝑ
tinent ad deū in quo p̃exiſtunt oīm reꝝ ꝑfecciones·et ꝑ ↄn̄s
ꝑfectōes v̉tutū et de iſtis exēplarib⁹ v̉tutib⁹ intelligende ſūt
v̉tutes que in ſacris ſcriptis deo attribuunt̃ ut mīa et iuſti-
cia et huiōi· Int̃ quas v̉tutes·ſ·politicas et exēplares q̄ ſūt
quaſi in extremis poſite·quedam medie interponunt̃·quaꝝ
quedā dicunt̃ v̉tutes p̃gatorie que ꝑtinēt ad illos qui v̉tu-
tes politicas tranſcendentes in ſil'itudinē diuinaꝝ v̉tutū co-
nant̃ tendē alio etiā modo nūant̃ v̉tutes que dicunt̃ p̃gati
animi et ꝑtinēt ad illos q̇ iā diuinam ſil'itudinē i huiōi v̉tu
tib⁹ quodāmodo aſſequunt̃·quantū in hac vita poſſibile eſt·
Et iō vocant̃ a ph̃is v̉tutes heroyce·ſ·diuine·de qua diuiſiōe
v̉tutū q̃druplici habes ad plenū in p̄ma ſcđe qōe·lxi·Q aūt
v̉tutes bt̃e v̉ginis ↄſiderāde ſūt eſſe heroice patz ex ſua p̄ma
rn̄ſione ad angelū ſalutantē·in qua dixit· Quō fiet iſtud
qm̄ virū non cognoſco· Si enim ſenſū hoꝝ verboꝝ diligent̃

ſcrutatꝰ fueris manifeſte reꝑies ꝙ eius ỽginitas heroyca cō
ſiderāda eſt nō politica ſeu ꝑgatoria · non enim dixit quō
fiet iſtud qm̄ ỽginitatē voui nec dixit ỽginitatis ꝓpoſitū
firmit̄ habui uel habeo ſ; dixit qm̄ viꝝ nō cognoſco · quod
nō includit votū · nec ꝓpoſitū ỽginitatis · Sunt enim multe
ỽgīes que nūq̄; cognouerūt viꝝ et tn̄ nō vouerūt ỽginitatē
nec eam habent in ꝓpoſito · Silr̄ licet veriſſimū eſt ꝙ viꝝ nū-
q̄; cognouit · tn̄ p̄dicta ỽba non ſūt intelligenda ꝑut p̄mo
modo ſonāt · ſ · ꝙ beata ỽgo ſolū teſtabat̄ de ſe ꝙ nunq̄; virū
cognouerat quia ſi ſic reſpōſio ſua in nll'o ſatiſfacēt angelo
nec ꝓpoſito correſpondēt · Sunt ml'te ỽgines que nūq̄; virū
cognouerūt · ⁊ cū hoc tales poſtea cōcipiūt ⁊ pariūt · vnde ut
p̄dicta ỽba ꝓpoſito correſpondeant ſeu aliquā vim habeant
reſponſiōis oportet ut ſic intelligant̄ · ſ · viꝝ nō cognoui · i ·
cōcupiſcentias carnales nedū nō habeo ſeu ꝓpono uel voui
nō habere · nec etiā paſſiōes reꝑmo ſeu terrena deſpicio quod
ad ỽtutē ꝑgatoriā ꝑtinet ſ; etiam penitꝰ eas neſcio ⁊ totalit̄
ignoro que ē altior ⁊ ꝑfectior ỽginitas q̄; ỽginitatis ꝓpoſitū
habere ſeu ỽginitatē vouē · ꝓprie enī hoc ꝑtinet ad ỽginitatē
ꝑgati animi · ſ · heroycā nō autem ad politicā ſeu ꝑgatoriā ·
Quibꝫ p̄notatis ad tollendas tuas āmiratōes ꝓcedendū eſt
Et p̄mo ad p̄mam dicendum ꝙ geſta et facta beate ỽginis
que moubie maxia fuerūt · in nouo tamē teſtamento penitꝰ
ſubticent̄ niſi ea tn̄ que ſūt a nobis neceſſario credenda ex-
plicite ſicut eius ỽginitas et maternitas xp̄i iſta exprimunt̄
ī euāgelio et ī ſimbolis fidei nobis ꝓponunt̄ tanq̄; neceſſario
explicite credēda · Silr̄ ⁊ eiꝰ humilitas exp̄mit̄ · cū dr̄ reſpexit
humilitatem ancille ſue · ut ex hoc poſſimꝰ rōe; ſumē de hijs q̄
āmiraris · ſ · quō cetera geſta ỽtuoſiſſima ⁊ facta bt̄e ỽginis
in ſcript̄is canonicis ſubticent̄ vn̄ hoc fuit rōe ſue humilitatis ·
humilitas enī ſūma et heroyca ad quā ſoli ꝑfectiſſimi attigūt
quā ipa bt̄a ỽgo conſecuta eſt nō patit̄ ſuas laudes audire ·
nec in eis delectat̄ ſ; potius compungit̄ eo ꝙ non credit de ſe
magna · qd̄ pat; ꝑ rōe; ſumptā ab oppoſito · Nā ſic̄ arrogans
intimo cordis ſui affectu credit ſe oībꝫ ſupiorē ut habet̄ luce
xviij · capitl'o de phariſeo aſcendente in templum qui ſe arro
gant̄ ꝯmendans ceteros ſpernebat · Sic eiꝰ oppoſitū dicendū
eſt de vero humili · ſ · ꝙ opinet̄ ſe oībꝫ viliorē · humilis aūt heroycꝰ
ſuꝑ hoc tranſcendit uſq; ad hoc ꝙ in fugā laudantiū tendat

quaſi tediũ habeat audiendo cõmendacões ꝓprias · et ideo in
ſacris ſcriptis noui teſtamenti nõ leguntꝰ cõmendacões bte
vginis ñ tantũ ſupdicte que a nobis de neceſſitate credende
ſũt · humilitas eius etiã exprimitꝰ ut ex ea poſſimꝰ ſumẽ racionẽ
quare laudes eiꝰ in ſcriptis ſacris ſubticentꝰ ut dictũ ẽ · vnde
concepcio uel natiuitas ſeu mors ipſiꝰ · In quibus magna
miracula contigiſſe pie credi debet nõ narrantꝰ in canonicis
ſcriptis ne ex tali narracõe ipi vgini gl'oſe que tunc in hu-
manis viuebat et ea que in ſacris eloquijs ſcribebantꝰ eã nõ
latebant · faſtidiũ ſeu tediũ geñaretꝰ rõe predicta · Concepcõ
tamẽ et natiuitas baptiſte et huiõi narrantꝰ in euangelio eo
ꝙ i ꝓpheticis ſcriptis antiq̃ teſtamenti de pcurſore xp̃i expſſe
agitꝰ ut yſaie · xl · et malachie · iij · et in alijs locis et ſic opor-
tebat ꝙ ſcripturaꝝ implecõꝫ de ipis euãgeliſta teſtaretꝰ · nec etꝰ
de Iohanne licet ſctiſſimo ẽ neceſſario credendũ ꝙ ad gradũ
humilitatis heroyce ſicut beata vgo attigerit ·

¶ Capitulũ terciũ in quo diſcipulꝰ arguit contra quedam
que in pcedenti capit'o a mgro fuerũt tradita · ad que ma-
giſter in eodem reſpondet et tollit pmam ãmiracionem ·

Diſcipulus ·

Dicet q̃ꝫ dulcia faucibus meis ſũt eloquia tua · adhuc
tñ deſidero ampliꝰ informari de hijs que circa ãmira-
cionẽ meam ꝓpoſuiſti · dixiſti ꝙ humilitas heroyca nõ
patitꝰ ſine faſtidio ſeu tedio laudẽ ſuã audire quod apud me
ẽ mirabile · deꝰ eni cuiꝰ vtutes excedũt heroycas · Sũt eni ex-
emplares ut tu doces · videmꝰ tñ p ſacrã ſcripturas eũ debẽ lau-
dari · dicit ei pſalmiſta · Sacrificiũ laudis honorificabit me
Et alibi · Semp laus eiꝰ in ore meo · Idem etiam in pſalmo ·
ſemp hortatꝰ hoĩes ad dei laudẽ cum dicitꝰ · laudate dñm omĩs
gentes · Item laudate pueri dñm et huiõi · Quõ ergo deum
laudamꝰ debite et meritorie cuiꝰ humilitas eſt ſũma et exẽpla-
ris · qui cũ eſſet infinitꝰ ⁊ immortalis · humiliauit tñ ſeipm for-
mam ſerui accipiens in ſimilitudinẽ hoĩm factus ⁊ habitu in-
uentus ut hõ ⁊cꝰ phil' · ij · capit'o · Si eni deo cuiꝰ humilitas eſt
immenſa et ineffabilis laus vocalis placet qui etiam corda
hoĩm ſcrutatꝰ · In quibꝫ vera et potiſſima laus ꝯſiſtit · et qui
ex ſuis laudibꝫ ab hoĩbꝫ platis nõ poteſt ad meliora ꝓuocari
cum ſit immutabilis et optimꝰ quo nõ eſt dare melius neqꝫ

equale·quõ ergo de bt̃a ṽgine nõ fuerũt laudes in ſacris ſcri
pturis ꝓferende cui⁹ ꝑfectões ſeu ṽtutes ꝗ̃ntũcũqꝫ magne
et int̃ puras creat̃as maxie·ſemꝑ tñ citra ꝑfectionẽ xp̃i ſũt
extimande· Jtẽ ip̃a ṽgo gl'oſa ſeip̃am legit̃ ɔmendaſſe· Jp̃a
enĩ de ſeip̃a dicit· Reſpexit huilitatem ancille ſue·qḋ ad ma
gnã laudẽ ꝑtinet·cũ huilitas ꝓut tu dixiſti ſit fũdamentũ
oĩm ṽtutũ· Jtẽ dicis ꝙ oportebat q̃dã geſta baptiſte ĩ euãge:
lio narrari ut implecõꝫ eoꝝ q̃ ĩ ꝓphetics ſcript̃is de p̃curſore
xp̃i p̃nunciata fuerũt teſtaret̃ euangeliũ quod dictu mirabi
le eſt ĩ oculis meis·nũquid dicendũ eſt ꝙ de bt̃a ṽgine nichil
fuit p̃noſticatũ in ꝓpheticis eloquijs ſic̃ de baptiſta·abſit· De
ip̃a legit̃ yſaie·vij·Ecce ṽgo concipiet· Et egrediet̃ virga
de radice yeſſe yſa·xj·capitl'o· Et q̃ꝫplurima q̃ in libro can:
ticoꝝ de ſponſa dicunt̃ de ip̃a p̃cipue intelligunt̃ idõ pari rõe
et forciori ea que de ip̃a bñdicta p̃nũciata fuerãt antiquit⁹
in nouo teſtamẽto teſtari debuiſſẽt fuiſſe impleta ea rõe qua
de baptiſta ꝑ te ſup̃ dictũ eſt·placeat ergo ḋ iſtis me ampli⁹
illuĩare· Magiſter· Circa hoc qḋ obicis de dei laude q̃
etiã vocalit̃ facta in ſcript̃is ɔmendat̃ ſcire debes ꝙ licet deus
q̃ntũ ad ſuã eſſenciã que incõp̃henſibilis eſt a nobis ⁊ in:
effabilis·maior eſt enĩ omĩ laude ut ecc̃·xliij·capitl'o· Silit̃
et laudũ nr̃aꝝ ſic̃ nec bonoꝝ non indiget ut in pſalmo·nec
ꝑ ip̃as laudes ip̃i aliq̇d de nouo ĩnoteſcit nec accreſcẽ poſſit
Omĩa enĩ ſũt nuda et aꝑta ante oculos eius hebr̃·iiij·laus
tñ eius etiã vocalis eſt ꝑutilis nobis ad multa·tum ut nos
metip̃os ſil'r ⁊ alios audientes ad ei⁹ reuerenciã inducam⁹·
nr̃os affect⁹ ⁊ etiã audienciũ in deũ excitantes·vñ cũ dixiſſꝫ
pſalmiſta·Semꝑ laus ei⁹ ĩ ore meo·ſubdit audiẽt manſue:
ti et letent̃·tum ad retrahendũ affect⁹ nr̃os et audienciũ ab
hijs que ſũt cont̃ deũ·vñ yſaie·xlviij·Laude mea refrena:
bo te ne intereas·et ſic de laude dei nll'm incõueniens ſequit̃
ſꝫ comoda ſpũalia ut p̃dicta ⁊ alia multa q̃ inde ſequuntur·
Secus eſt de laude hoĩs puri et̃ ꝑfectiſſimi qui ſũmã huilitatẽ
heroycã ɔſecut⁹ eſt·qui dũ in hac vita exiſtit et fragilitateꝫ
humanã ꝑfecte cognoſcit ⁊ ꝑfectõꝫ diuinã quantũ poſſibile
eſt in hac vita apprehendit laudes ꝓprias audire non patit̃
ut de beata ṽgine ſupra dictũ eſt· Ad 2⁹ ũo quod obicis de
illo verbo· Reſpexit humilitatem ancille ſue·Ex quo infers
ꝙ beata ṽgo ſaltem ſeip̃am de ṽtute humilitatis laudauit·

Dicendū ꝙ huīlitas abſq3 alia v̇tute non eſt commendanda ſeu laudanda ut īntegra v̇tus · ſicͤ enī fundamentū in edificō corꝑali paꝝ ul' nichil valet ň addatͤ aliquid etiā ſuꝑedifica tū · Sic ſenciendū eſt de huīlitate que fundamentū eſt v̇tutū ut dictū eſt ſuꝑ quā niſi alie v̇tutes ſuꝑedificentͤ humilitas ſola modica ſeu nulla laude eſt digna · Et ideo beata virgo in qua erat plenitudo gracie et per ꝯſequens virtutū ſolam huīlitatez teſtatͤ ſe habere · non aūt alias v̇tutes ſuꝑedificatas quas īdubie habuit cū plena grā fuit · Et circa ꝑdictū verbū ulteri⁹ notandū eſt ꝙ huīlitatē illam quā beata v̇go ſe fatetur habere innuit eſſe remunerandā non ex dignitate ſeu cōgruēcia ipſi⁹ huīlitatis ſ3 ſolū ex accepcōe dīna · dixit enī · Reſpexit huīlitatez ancille ſue · ſ · q · d · huīlitas mea nō ex ſeipa digna fuit remuneracōe · ſ3 quia deus eam reſpexit · i · acceptauit eo modo quo dicitͤ geñ · iiij · Reſpexit domin⁹ ad abel ⁊ mun⁹ ſuū · Et iō in ꝑdictis verbis bene intellectis beata v̇go potius cōmendat accepciōez diuinā q̄3 humilitatē ſuam · Ad terciū vero quod obicis ꝙ de beata v̇gine debuiſſēt teſtari in nouo teſtamēto fuiſſe impleta ea que antiquitus fuerūt ꝑnūciata pari rōe et forciori ſicut de Johāne baptiſta fuerant tradita ea ī euangelio que de eo prenūciata fuerūt · Dicendū ꝙ illa que in veteri teſtamento exꝑſſe de beata virgine fuerūt tradita ut eſt v̇ginitas cum cōceptu et ꝑtu yſa · vij · Silr ⁊ ꝙ eſſet de radice yeſſe et de ſtirpe dauid ut yſaie · xj · Iſta ſilr tradunt͛ exꝑſſe in nouo teſtamento ubi ei⁹ virginitas et maternitas xp̄i · et deſcenſ⁹ xp̄i de genē dauid exꝑſſe tradunt͛ · Cetera ño v̇tuoſiſſima que ī veteri teſtamēto non exꝑſſe ſ3 figuratiue ſeu enigmatice tradunt͛ de ꝑtinentibus ad ipam in canticis canticoꝝ et ſil'ib⁊ ſubticent͛ ſeu pret͛mittunt͛ ī nouo teſtamento eo ꝙ apl'i et euangeliſte fuerūt ei contemporanei · et cognoſcebant ꝙ ſūma humilitas ſua a talib⁊ attediaret͛ narracōib⁊ ut dictum eſt · poſtremi ño qui poſt apl'os et alios ꝯtempꝑaneos ſcripſerūt q̄3plurima gl'oſa et magnifica tradiderūt de ea puta ꝙ iam in celo eſt aſſūpta et ſimilia que ad laudem dei et exemplū ſalutifeꝝ aliorū narrant͛ et grata et acceptabilia ſunt ·

¶ Capitulū quartū in quo diſcipul⁹ repetit ſcdam ammiracionem · ad quam mḡr in eodem rn̄det eam ſoluens in quo capitulo quedā declarant͛ ꝑtinencia ad genealogiā xp̄i Mc.

p̃mo contentam· Diſcipulus·

SVfficiũt michi p̃dicta ad p̃mam mei ãmiracionez
tollendã· ſꝫ peto ut ꝓcedas ad ſcd'am ſub qua dupli:
cem ãmiracionez tibi ꝓpoſui· quaꝝ vna fuit de hoc ꝙ
Joſeph in euangelio exprimit̃ fuiſſe de domo dauid· de beata
tñ virgine non ſic exp̃mit̃· Ad quã ammiracõꝫ tollendam
ſufficiũt michi p̃dicta· Nam cũ eſſe de domo dauid eſt quod:
dam excellens quod humilitas ſũma ſeu heroyca quã beata
v̓go in hac vita attigit nõ paciebat̃ audire· Jdarco fuit in
euangelio non exp̃ſſe traditũ· licet tacite intelligat̃· In hoc
enĩ quod dicit̃ Mathei p̃mo· Ex qua· ſ· maria natus eſt ihs
qui vocat̃ xp̃s· Et in p̃ncipio hui⁹ capituli cum legit̃ de xp̃o
ꝙ filius dauid eſt· neceſſario ſequit̃ ꝙ maria ꝑ quã xp̃s ſ̃m
carnem immediate deſcendit ſit de domo dauid· p̃ſuppoſito ꝙ
maria concepit non ex virili ſemine· ſꝫ ex v̓tute ſpũs ſancti
ꝓut exp̃ſſe tradit̃ a matheo eodẽ capit'lo ubi dicit̃ qđ enĩ in
ea natũ eſt ex ſpũ ſancto eſt· Sed hoc intelligit̃ argumentati:
ue· non exp̃ſſe rõne ſup̃dicta· Et licet de hac ammiracione
michi ſit ſatiſfactũ· adhuc remanet michi ſcd'a in hoc loco
Cur matheus euangeliſta genealogizauit ioſeph de quo xp̃s
nll'o modo deſcẽdit· neqꝫ ei⁹ genealogia facit ad genealogiã
xp̃i· et tamen p̃termiſit genealogiã virginis in qua funda:
mentũ tocius genealogie xp̃i a dauid deſcendentis cõſiſtit et
de hoc peto a te plane doceri· Magiſter· Ammiracio
enĩ tua rõnabilis eſt· In glo· enim nr̃a ſuꝑ hunc locũ dicit̃·
Quid ad xp̃m generacio ex dauid deducta a Joſep· cum xp̃s
non ex ſemine Joſeph ſit· Et licet huic q̃oni ſeu ãmiracioni
in eadem glo· reſpondet̃ ꝙ non eſt ꝯſuetudo ſcriptꝰaꝝ ut ordo
mulierũ in generacõib⁹ texet̃· hoc tñ non videt̃ valere· eius
enĩ contrariũ inuenit̃ in ſcripturis· nam p̃mo ꝑaliꝑ· ij· ca:
pit'lo· In genealogia yeſſe interponunt̃ mlĩeres· ſ· ſaruia ⁊
abigail· a quibus ꝯñter genealogia texit̃ ut ibidem patet·
Qua rõe· et alijs quibuſdã que hic cã breuitatis omittunt̃
ſolucio p̃dicte gloſe quã multi expoſitores ſequunt̃ ad tuã
ãmiracionẽ tollendã non ſufficit· Sed ſuꝑ hoc videt̃ vlterius
aliquid dicendũ· ad cui⁹ euidenciam p̃ſupponendũ eſt ꝙ filius
ꝓut in paternis bonis ſuccedit multipliciter poſſit dici· Et
quantũ ad ꝓpoſitum ſpectat duplicit̃· Primo enĩ dicit̃ filius
ſ̃m generacõꝫ naturalẽ ſ̃m quam de ſb'a patris fili⁹ generat̃

quiquidē filius iſto modo genitꝰ plexꝫ ſuccedit patri tam
in bonis naťalibus corporis ut in bona habitudine ſeu com
plexione ut de gigantibꝰ legiť gen̄ ·vi· q̄ꝫ etiā in bonis aīe ·
plexꝫ enī ſm̄ naturalē inclinacōꝫ ꝓut ·ſ· aliquod corpus ī
diuiduū eſt tali aīe ꝓporcionatū ſequunť alique v̓tutes na:
turaliť ſm̄ inchoacōꝫ et aptitudinē ꝓut in ꝑ̇ma ſcd̄e ·q· lxiii
Et in talibꝰ filii naťales ſepe ſuccedūt ꝑentibꝰ· vn̄ Caſſiodo:
rus in quadā ep̄l'a · laudabilis vena ſuā ſuat originē· Scd̄o
modo diciť filius alicuiꝰ etiam ille quē non genuit naťaliter
modo ꝑ̄dicto ſed tantū ſm̄ famā publicam et cōem ꝓpl'i eſti
macionem diciť talis patris filius · quod contingit cum vxor
parit filiū quē latenť non ex marito habuit ſꝫ ex alio viro · re
putať tn̄ in ꝓpl'o ſine contradictōe ſui mariti filiꝰ · qui quidē
filiꝰ ·ſ· putatiuꝰ · licet in bonis naťalibꝰ non habeat naťaliť
ſuccedē tali p̄ri ficto · ſuccedit tn̄ ſibi ciuiliť · nō ſolū in bonis
fortune que ſūt minora ut in diuiciis ſꝫ etiam in nobilitate
ſeu generis claritudine que magis deſiderabilia bona apud
magnanimos ſūt q̄ꝫ diuicie ut in ꝑ̇ma ſcd̄e articl'o · ii · Que
quidē ſucceſſio patet ꝑ iura ciuilia ſeu cōem gencium ꝯſuetudi
nem · Quibꝰ ꝑ̄ſuppoſitis ſit tibi in ꝓpoſito ꝑ̇ma concluſio ꝙ
ꝑ ſcrutiniū ſcripturaꝝ de xp̄i genealogia loquenciū patꝫ ꝙ xp̄s
habuit eſſe filius dauid ⁊ abrahā ſm̄ verā generacōꝫ naťalē
ꝑ̇mo modo dictā · legiť enim gen̄ · xxii · abrahe fuiſſe dictum
Et benedicenť in ſemiē tuo om̄s gentes terre · quod ad gal' ·
iii · exponiť de xp̄o · Similiť et ad dauid diciť in pſalmo · De
fructu ventris tui ponā ſuꝑ ſedē tuam · De vtraqꝫ enī ꝑ̄dicta
v̓ba non vere dicerenť de filio putatiuo ·ſ· qui tm̄ ſm̄ pub:
licam famā eſſet alicuꝰ filius talis enī non diceret de ſemiē
eius nec de fructu ventris ſui ut eſt manifeſtū · Scd̄a vero cō
cluſio ſit iſta ꝙ deſcenſus xp̄i ab abrahā ⁊ dauid ſm̄ naťalē
generacōꝫ ſufficienť tradiť quantū ad fideles euangeliū fide:
liť recipiētes ꝑ matheū in ꝑ̇mo capitl'o ſui euangelii dicentē
liber generacōis ih̄u xp̄i filii dauid filii abraham · Etiam ſi
matheꝰ de genealogia xp̄i nichil ampliꝰ ſeu extenſius tra:
didiſſet · quod ſic patet · Nam ex ſolis iſtis v̓bis manifeſte
teſtať euangeliſta ih̄m xp̄m a dauid ⁊ abrahā ꝑ veram gene
racionē naturalem deſcendiſſe quod eſt ſufficiens teſtimoniū
apud fideles veritatē euangelicā indubie recipiētes · licꝫ enī
filius dicať etiam ille qui tm̄ ſm̄ famā publicā eſt filius ut

diciꝉ in ſcđo ꝓſuppoſito ſuꝑdicto · generari ta ꝯ ſeu generacio
nunq̄ȝ diciꝉ niſi de filio naturaliꝉ generato · vñ cum dicit lib̄
generacōis ihu xp̄i maīfeſtū eſt ꝙ loquiꝉ de genealogia que
eſt ꝑ viam generacōis · Non aūt de illa genealogia que ſꝫm
famam tm̄ eſt · Si aūt contra hoc dicas ꝙ licet apud fideles
ꝑdictus titulꝰ ſufficiat · apud infideles tamē quia euangeliū
negant uel de ipſiꝰ veritate dubitant · ꝑdictus titulus non
ſufficiat · Concedo tibi quod ꝓponis · Sed attende ꝙ apud infi=
deles euangeliū non recipientes · non ſolū titulꝰ mathei ſꝫ
etiam tota genealogia xp̄i ꝑ matheum cōiter tradita non
ſufficit ad ꝓbandū ꝙ xp̄us a dauid ⁊ abrahā deſcendit · tľes
enī cum ſint a fide euangelioꝝ alieni totā illam lineā nega=
rent niſi forte hebrei qui non auc̄te euangelij ſꝫ auc̄te veteris
teſtamenti aliquā ꝑtem genealogie mathei habent recipe · ſ ·
uſqȝ ad zorobabel et huiōi et non vltra · Nam apud eos de
cetis autentica hiſtoria non habeꝉ · vnde ſicut apud infideles
non ſufficit illa narracio extenſa que in euangelio de genea
logia xp̄i tradiꝉ ad verā genealogiā eius naturalem oſten=
dendam · Sic apud fideles ſola verba tituli mathei ſufficiunt
ad hoc fundandū · vnde augꝰ · conꝉ fauſtū xp̄m non eſſe fili=
um dauid aſſerentē · eo ꝙ non ex Joſeph conceptꝰ eſt · ad quē
ſeriem genealogie pro ducit ſic ait · Sic ergo nos credimus
etiam mariā fuiſſe in cognacōe dauid quia ſcripťis credimꝰ
que vtrumqȝ dicūt · ſ · xp̄m ex ſemine dauid ſꝫm carnē ⁊ eius
matrem v̓ginem mariā eſſe hec augꝰ. Tercia concluſio ꝙ
ꝯueniens fuit ut xp̄us etiam ſꝫm publicā famam ſꝫm quā
filius Joſeph putabaꝉ a dauid deſcendē crederetꝉ . et ut talis
deſcenſus licet putatiuꝰ in euangelijs traderetꝉ · Quod ſic pro
baꝉ · Nā hoc fuit ꝯueniens ad fideliū in cōi xp̄m ſuo tempꝫe
recipienciū ordinatā inſtructōꝫ · Nam cognicōꝫ fidei cōiter ī
hoībꝫ oportuit ab impꝫfecto ad ꝑfectū ꝓcedere ut in ſcđa ſcđe
· q · ꝑma articulo · vij · Et ideo xp̄s prius fuit cognitus etiam
apud electos ſub rōe ſaluatoris in cōi q̄ȝ cognoſceretꝉ eſſe deꝰ
⁊ homo · In ꝑma enī vocacione apľoꝝ Joh̄ · ꝑmo · Andreas
dicebat inuenimꝰ meſſiam · i · xp̄m quod eſt nomen cōe alijs
mľtis · vnde in pſalmo · nolite tangē xp̄os meos · Sꝫ poſtea
Mathei · xvj · capiťlo · xp̄o interrogante ſuos apľos · vos queȝ
me eſſe dicitis · Petrus reſpondit tu es xp̄s filius dei viui ·
Ex quo patet ꝙ ꝑus ſequebantur ipſum tanq̄ȝ xp̄m anteq̄ȝ

cognoſcerent ei⁹ deitatem vlterius etiam apl'is tanq̄ȝ minus
plene informatis de ydemptitate diuinitatis in patre et filio
eiſdem dicebat Joh· xiiij · Tanto tempe vobiſcū ſum et nō
cognouiſtis me· qui videt me videt ⁊ patrē meū · Similiter
et pari rōne prius xp̄s fuit cognitus q̄i eſſet fili⁹ Joſeph q̄ȝ
cognoſcerēt eſſe ſine pr̄e in terris · vnde non ſolū apud emu:
los qui xp̄m ſpernētes dicebāt· Nōne filius fabri ē Mathei·
xiij · Sed etiā apud diſcipulos ſimplices et cognatos cōiter
filius Joſeph reputabat̄ anteq̄ȝ miſteriū ſancte v̓ginitatis
marie eſſȝ apud eos cognitū · euangeliſta eni in pſona taliū
dicebat luce · ij · Non cognouerūt parentes eius· Nec ſolū
hoc ſȝ etiā nathanael qui ſm glo · peritiſſim⁹ ſcriptuȝ erat cū
audiuit a philippo Joh · p̄mo· Quē ſcripſit moyſes in lege
⁊ i ꝓphetis inuenim⁹ Jheſū filiū Joſeph a nazareth · nō fuit
admirat⁹ de hoc ꝙ xp̄us eſſet filius Joſeph ſȝ de hoc ꝙ a naza
reth eſſet · dixit eni a nazareth poteſt aliquid boni eſſe · Non
enim dixit non poteſt eſſe fili⁹ Joſeph cum adhuc deitatem
xp̄i non cognoſcebat ſȝ de loco nazareth admirabat̄ · de beth:
leem eni expectabat̄ apud eos meſſias ſm illud michee · v ·
capit'lo et tu bethleem terra Juda · Et quod ampli⁹ eſt ip̄a
eadē beata virgo miſterij diuini ſup oīs conſcia iſtū modū
loquendi obſuabat dicens · Ego et pr̄ dolentes querebam⁹
te luce · ij · Ex quib⁹ habet̄ ꝙ ad inſtructōeȝ fideliū in cōi qui
xp̄m in mundo venientē receperūt cōueniens mod⁹ fuit ut
eis pūtaret̄ xp̄s prius ſub rōe meſſie filij dauid ſine reuela:
cione miſterij deitatis ſue et v̓ginitatis mr̄is q̄ȝ ꝙ eis a pncī:
pio oīa iſta archana reuelarent̄ · Sic eni ꝓceſſerūt ab imper
fecto ad pfectū qui eſt modus hominib⁹ in cōi generalis · fuit
etiā iſte modus ꝯueniens ad refutandos infideles precipue
hebreos qui ex ſtirpe dauid tm̄ ſaluatorē expectabāt · Si eni
tales rōnabilit̄ ignoraſſent xp̄m a dauid deſcēdiſſe p̄ſertim
cum cōis fama ⁊ ꝑpl'i eſtimacio teſtarent̄ oppoſitū tunc tales
redderent̄ excuſabiles · nō enim ip̄i tenebant̄ cognoſcē verā
generacōȝ naturalē xp̄i ſm quā a dauid deſcendit · talis eni
generacio a longiſſimo tp̄e deſcendens non eſt cognoſcibilis
niſi p diuinā reuelacōȝ · Cōueniens igit̄ modus fuit ut xp̄s
ſm publicā famam a dauid deſcendiſſe i euangelio traderet̄
ut ſic ip̄m recipe refutantes · ſaltem ſub rōne ſaluatoris in
cōi inexcuſabiles eſſent · Xp̄s enim intendebat inobediētes

inexcuſabiles reddē ut habet̃ Joh̄·ix· Et iſta ſufficiant tibi ad pn̄s ꝓ tua ām̄iracōe tollenda· Si tn̄ vis de p̄dictis et de alia genealogia xp̄i que habet̃ luce·iij·que nō eſt naturalis neqꝫ putatiua ſꝫ adoptiua·vide in quadā addicōe ſuꝑ capi‑tulū mathei p̄dictū vbi de hijs plene poteris informari·

¶Capitulū quintū In quo diſcipulꝰ repetit ſuam terciam ammiracionem ad quam magiſter ibi reſpondet·

Diſcipulus·

SVfficiunt michi ad pn̄s iſta que circa genealogiam xp̄i a matheo traditā declares· Et licet genealogia a luca tradita que valde diuerſa eſt ab illa quā ma‑theus ſcribit·quia tn̄ me remittis ad addicionē tuā ad pn̄s omitto vlteriꝰ ꝓponens ad illā addicionē recurrē· peto tam̄ ut ad meā terciam ām̄iracōꝫ ꝓcedas tollendā·valde enī ani‑mū meū pulſat·ſ·quō xp̄us qui non ad legem ſoluendā ſed ad implendā venit ut mathei·xij·capitl'o·Scīſſimā mr̄em ſuā quam ſūme honoraſſet vocando eam mr̄em hoc tn̄ p̄ter‑mittens ſolūmodo mulierē eam legit̃ vocaſſe ut ſup̄ in capi‑tulis ꝑ me allegatis patet·mulier aūt eſt nomen cōe ꝑtinēs ad mulierē quamcūqꝫ etiā peccatricem·vnde luce·vij· Ecce mulier que erat in ciuitate peccatrix·

Magiſter·

Cum aūt xp̄us obſ̄uaſſet p̄ceptū de honoracōe parentū non ſolū erga matrē que erat vera et ſcta parens·ſꝫ etiā erga Joſeph qui erat parens ſ̄m publicā famam tm̄ manifeſtū eſt·legit̃ enī luce·ij·capitl'o de xp̄o· Et erat ſubditꝰ illis· In tali enī ſubiectōe principalit̃ conſiſtit ꝑentū honor·vnde deutro·xxj De filio contumace ⁊ ꝓteruo legit̃ ꝙ non audiuit vocē pr̄is nec mr̄is·vn̄ ꝑ locum ab oppoſitis filiꝰ ille vere honorat pa‑rentes qui eſt oīno ſubditus illis· Racio aūt quare non vo‑cabat ſuā beatā mr̄eꝫ niſi noīe mulieris tm̄ poteſt aſſignari ꝯformit̃ ad p̄dicta· Nam ſ̄m ph̄m in·viij·ethicoꝝ·homīes qui volūt honorari teſtificacōꝫ ſue excellēcie querūt·ad humili‑tatem aūt beate v̄ginis heroicā de qua ſup̄ diximꝰ non ꝑti‑nebat querē teſtimoniū ſue excellencie p̄ſertim reſpectu xp̄i Nomē enī pr̄nitatis uel mr̄nitatis nō importat excellenciā niſi reſpectu filij illiꝰ patris ſeu mr̄is· Manifeſtū eſt aūt ꝙ humilitati v̄ginis gl'oſe nll'o modo placēt ꝙ vocaret̃ tali noīe ꝙ ipſiꝰ excellenciā ſonaret reſpectu filij ſui·ſ·veri dei ſꝫ potiꝰ

vocari tali noīe quod magnā excellenciā filij reſpectu ipſiꝰ
mr̄is deſignaret · vnde ⁊ angelo ſalutanti et ꝑnunciāti ei ꝙ
erat paritura filium cuiꝰ regni non eſſet finis Rn̄dit · Ecce
ancilla dn̄i . ancilla eni eſt nomē non ſonans excellenciā ſed
pocius defectū reſpectu dn̄i · vnde xp̄us iſta totalitē ſciens ut
pure ⁊ plene matri obediret vocabat eam illo nomīe quod
magis ſibi placere ſciebat ·

¶ Capitulū · vj · in quo diſcipulꝰ replicat contē reſponſiōez
magiſtri · ad quod mḡr ſufficientē reſpondet concludens ex ſu
pra dictis ꝙ magnā deuocōz oportet ut habeant fideles circa
virginem glorioſam · Diſcipulꝰ ·

Satis eſſem contentus de reſponſione tua ſuꝑdicta niſi
ꝓter vnū quod videtē michi tue reſponſiōi obuiare
Manifeſtū eſt eni ꝙ de beata v̓gine iā in celo aſſūpta
totus orbis terraꝝ in ſuis laudibꝫ et excellencijs frequenter
clamat · i tm̄ ꝙ de ea poſſumꝰ ſimpliciē dicere ꝙ laudis eius
plena eſt terra · non eni ſolum honoratē et laudatē apud fide-
les · ſꝫ etiam apud infideles de ſingulari ſcītate cōmendatē ·
In illo enim libro qui dicitē Alchoranꝰ · In quo ꝓphana lex
machometi continetē memini me legiſſe ꝙ in oībꝫ hominibus
habuit aliquā ꝑtatem ſathan ꝑterq̄ꝫ in ihū et matre eius ·
Ex quo conſtat ꝙ etiā apud ſarracenos beata v̓go reputari
dicitē ſancta · In quodā etiaꝫ libello apocripho apud hebreos
qui intitulatē liber generacōis ihū nazareni · non tamen ſm
Matheū · In illo eni libello multa falſiſſima et abſurda cō-
tinentē contra xp̄m et eiꝰ diſcip̄los · de beata tn̄ v̓gine matre
eiꝰ quā falſiſſime dicūt concepe ex adultero eo ꝙ cum eſſꝫ de-
ſponſata Joſeph ex quodā adultero concepat · ibidez ꝯtinetē
ꝙ hoc factum fuerat ipā omnino neſciente quia erat mulier
ſancta et in adulterium nunquam conſenſiſſet · Et ſic veri-
ficatur ꝙ ipā ꝑdixit in ſuo cantico · beatam me dicent oīs
generacōes · non ſolū enim generacō rectoꝝ · ſ · fidelium eam
dicunt et ꝑdicant bt̄iſſimā ſꝫ etiā generacio praua ⁊ exaſpe-
rans · ſ · Judeoꝝ et ſarracenoꝝ ipām dicūt vere eſſe ſanctam
ut dictū eſt · Quero igitē a te ut m̄ indices quō humilitas
beate v̓ginis patitē ꝙ totus mundꝰ i ſuis laudibꝫ ꝓrumpat
et ipām ſuꝑ oīs creatūas glorificat cum in vita ſua ut di-
ceras omīa talia ſibi diſplicebāt · Non eni videtē michi ꝙ
tanta varietas circa beneplacitū beate v̓ginis poſſet ꝯtingere

m̄ quia aut ignorat illa que in hoc ſeculo ad ſuū honorez et
laudē frequentant̄ ſeu celebrant̄ aut quia humilitatē quam
in hac vita habebat que erat magna ſeu maxīa v̓tus ut ꝑ
te dictū eſt iam in illa vita licet ꝑfectiori nō habet · aut q̇a
honoracōes iſte que ꝓ ſua reuerencia fiunt ipſi v̓gini gl'oſe
non placent ſicut nec alias placebant · quodlibet aūt iſtorū
vide᷑ michi valde incōueniens · et iō peto ut aliquid ċca hec
vlterius m̄ declares · ¶ Magiſter · ¶ Nullo modo eſt ſen
ciendū ꝙ bt̄a v̓go iam in celis aſſumpta et glorificata igno
ret ea que hic fiūt in honore ſuo nec ꝙ ei talia diſpliceant ·
In illo enī ſtatu deꝰ erit omnia in oībus · i · ad chorinth̄ · xv ·
vnde quilibet beatus oīa videt in deo p̄ſertim que ad ſuā bea-
titudinē uł ad humanā ſalutē ꝑtinent · Silr̓ in eodē ſtatu · ſ ·
glorie om̄es beati ꝯformabūt voluntatē ſuam deo nō ſolum
materialiter ſed etiam formalit̓ ut in p̓ma ſcd̓e · q · xix · Sz
an v̓tutes morales de quibꝫ eſt humilitas maneant poſt hāc
vitam · Circa hoc diuerſi diuerſa ſenſerūt · Quidā enī phoꝝ
antiquoꝝ poſuerūt ꝙ v̓tutes morales poſt hanc vitam non
manent · vñ et phs in · x · ethicoꝝ dicit ꝙ ridiculū eſt ponere
in angelis v̓tutes morales · hoīes aūt beati aſſimilant̄ ange-
lis ut habet̄ Matha · xxij · doctores tñ noſtri de veritate ma-
gis illuīati tenent ꝙ huiōi v̓tutes quo ad aliq̇d manēt et q̄
ad aliq̇d non ut augꝰ in · xiij · de t̄nitate · Manent enī quo ad
ordinē rōis et vim appetitiuā que erūt rectiſſime in hijs q̄ ad
illū ſtatū ꝑtinent · non aūt manent q̄ntū ad hoc qd̓ eſt in eis
matīale · ſ · ad concupiſcencias ⁊ delectacōes ciboꝝ ⁊ huiōi re
frenādas nec etiam timores · nec audacie circa ꝑicula mortis
nec etiā diſtribucōes · nec coīcacōes reꝝ que veniūt in vſum
pn̄tis vite in vita beata ſut · manent igit̄ q̄ntū ad id quod
in eis eſt formale ut in p̓ma ſcd̓e · q · lxvij · Ex quibꝫ in ꝓpoſi
to circa humilitatē dicendū eſt ꝙ humilitas in beata v̓gine
non manet poſt hāc vitam q̄ntum ad iſtū actum qui eſt vi-
leſcē ſeipam · quod ꝑtinz ad huilitatē huiꝰ vite ut ſup̄ tactū
eſt · Quilibet enī beatus videns ſe dīne glorie ꝑticipem · nullo
modo poteſt ſe vileſcere q̄nto magis v̓go beata que ſuꝑ omīs
ſcōs hac ꝑticipacōe gaudet · Sed q̄ntum ad hoc quod ē de rōe
huilitatis · ſ · ymis adherē ꝓut yſiderꝰ in libro ethimologiaꝝ
dicit · aliquid manet in patria ſic enī deus ut in pſalmo licet
in altis habitat huilia tñ reſpicit ſic ⁊ ſcti licet ſint i gradu

beatitudinis excelſi · ſūt tamen hūmiles · ymis ī hac vita ex
iſtentib⁊ ad herendo pro eis deū dep̄cantes · vñ de beata v̓gine
ſenciendū eſt ꝙ ſicut in hac vita cognoſcens defectū nature
humane maximā huīlitatē habuit ſeip̄am vilificando et ſe
ancillā cum eſſet regina maxima reputando ſic ī ſtatu gl'e
maximā huīlitatē habet īt̄ ceteros beatos circa xp̄m ī ad⸗
herendo ymis · ſ · peccatorib⁊ ī hac vita contritis et de ſuis p̄
c̄ib⁊ deuote cōfitentib⁊ · Et ideo tenendū eſt ꝙ ſibi placent
oraciones humiliū pro quib⁊ etiā continue deū īterpellat · Ex
quibus bene ꝯſideratis excitari debet in quolibet fideli magna
deuocio erga veneracōꝫ ⁊ obſequiū v̓ginis glorioſe · pruden⸗
tes nāqꝫ viri tali dn̄o conſueuerūt ꝓmpta mente obſequia
p̄ſtare quē eſtimāt ſeu credūt eſſe ꝓmpcius paratū ad eorum
peticiones audiendas ⁊ eis ſubueniendo in ſuis neceſſitatib⁊
Sil'r hoc eſt credendū eſſe in ip̄a v̓gine glorioſa rōe ſue huīli
tatis beate qm̄ cotidie eccleſia exꝑit̄ ꝙ reſpiciat orōnes humi
liū et non repulit p̄ces eoꝝ · vnde te exhortor diſcipule ꝙ ad
eam recurras laudē eius ſemꝑ habens ī ore tuo et eam fidelit̄
in neceſſitatib⁊ īuocando · Nunq̄ꝫ enim ut ait bernhardus ī
quodā ſermone fidelit̄ inuocatam reperies defuiſſe ·

¶ Capitulū ſeptimū In quo diſcipulus ponit quandā ali⸗
am admiracōꝫ que ſibi videt̄ circa hoc quod non legit̄ ip̄am
viſitaſſe ſepulchrum xp̄i ſicut de mulierib⁊ ⁊ de quibuſdam
apl'is legit̄ · ad quod ibidē a magiſtro reſpondetur ·

Diſcipulus ·

Quam dulcia faucibus meis eloquia tua · Et quia a
mandatis tuis dulciſſimis intellexi ut meā deuocōꝫ
ad glorioſā v̓ginem dirigam tota mente · deo dante
hoc ſequi intendo · Sed adhuc volo a te de quibuſdā ad ip̄am
v̓ginem glorioſā ꝑtinentib⁊ illuīari et ſpecialit̄ circa ea que
tempe reſurrectionis geſta ſūt · Circa que p̄mo in corde meo
verſat̄ admiracio quedā que talis eſt · Eſtimo enī ꝙ nullus
ſane mentis qui fidem catholicā corde et ore ꝓfitet̄ dubitare
habet ꝙ virgo glorioſa filio ſuo xp̄o quē concepit et in ſuis
ſacris viſcerib⁊ portauit qui ⁊ eius vbera ſuxit deuocior fuit
q̄ꝫ ceteri ſancti quicunqꝫ ſint · Sꝫ video ꝙ ſigna ſue deuocōis
erga xp̄m hoc non oſtendūt p̄ſertim poſt paſſionē ſuā et tꝑe
ſue reſurrectōis · legim⁹ enī ꝙ mulieres que xp̄m ſequebant̄

et ſpecialit̄ magdalena poſt paſſionē monumentū xp̄i viſi-
tare frequentabant et ei obſequia ſibi poſſibilia offerebant·
diſcipuli etiā licet nondū ita firmit̄ credētes miſteria paſſio
nis ⁊ reſurrectōis ſibi alias a xp̄o p̄noſticata · auiſati tamē
aliqualit̄ a mľierib⁹ de xp̄i reſurrectōe tūc ipſi cum magno
feruoꝛe ad ip̄m ſepulcrū ꝑgebant ut patet de petro et Johe·
Joh·xx·capitľo· De beata tū virgine non legimus ꝙ xp̄m
poſt paſſionē neqȝ ei⁹ monumentū querebat neqȝ legit̄ ꝙ ip
ſum monumentū xp̄i aliq̄ndo viſitaſſet ·qd̄ magna admi-
racōe dignū puto rōe iam dicta· Magiſter· Nullo
modo dubitandū eſt ꝙ beata v̓go deuocioꝛ fuit ipi xp̄o q̄ȝ ali⁹
quicūqȝ ſit·tum quia ei⁹ caritas in qua radix toci⁹ meriti cō
ſiſtit indubie excedit alioꝝ caritatē ſicut et p̄miū eius alioꝝ
p̄mia excedit· Cantat eni ecclesia· Exaltata eſt maria ſuper
choros angeloꝝ Caritas eni ſeu dilectio eſt cauſa ꝓxia deuo
cionis et immediata ut in ſcd̄a ſcd̄e·q·lxxxij·tum quia eius
meditacio aſſidua erat ⁊ frequens circa miſteria redempcio-
nis humane·in quibus beneficia dīna circa gen⁹ humanum
maxīe ꝯſiderant̄·legit̄ eni de ea luce·ij· Maria aūt ꝯſuabat
oīa verba hec ꝯferens ea in corde ſuo·tales aūt meditacōes
ignē diuine caritatis accēdūt·iuxta illud pſalmiſte· In me
ditacōe mea exardeſcet ignis·tū quia mr̄nalē dilectōȝ erga
filiū tenēdū eſt i ea ñ defeciſſe·vñ yſa·xlix· Nūq̄d obliuiſci
pt̄ mulier infantē ſuū quinymo credendū ꝙ mr̄nalis dileccō
que eſt a nat̄a in eadē ex plenitudine gr̄e reddita ſit perfec
cioꝛ·gr̄a eni ꝑficit naturā· Ex quib⁹ patet deuocōȝ beate vir
ginis maioꝛē eſſe ſeu ꝑfectioꝛē ad xp̄m q̄ȝ alioꝝ ſc̄toꝝ·nec ob
ſtat illud de quo miraris·ſ·ꝙ tantā deuocōȝ ꝑ ſigna exterio-
ra tp̄e reſurrectōis nō oſtendit ſicut ſc̄te mľieres ⁊ diſcipuli
et huiōi· Et hoc ꝓpter duo·p̄mū quia ut dioniſi⁹ dicit libro
de diui·no· Amoꝛ diuin⁹ extaſim facit qd̄ itelligit̄ de amore
dīno ꝑfecto ſic̄ credit̄ fuiſſe in beata v̓gine q̄ntū in ſtatu vie
poſſibile fuit· Non aūt de quibuſcūqȝ diligentib⁹ deū ſeu in
caritate exñtib⁹·ꝑ extaſim aūt homo eſt ꝑ exceſſū mentis ex̄
ſtatū ſuū· Et iō bt̄a v̓go tp̄e reſurrectōis p̄ſumenda eſt fuiſſe
tam incenſa in amoꝛe dīno ꝙ eſſet i extaſi poſita·⁊ q̄i a coꝛ-
poꝛalib⁹ quodāmodo alienata·⁊ iō de iſtis exerciciJs coꝛꝑalib⁹
ad que mľieres ſc̄te·et diſcapľi ex deuocōe concurrebat non
curabat·occupata vehemenci⁹ i intrinſeca deuocōne et dīno

amore· 2ᵒ quia ad ỽginalē pudiciciā ꝑtinꝫ ſecreta ḋina non
ore ꝓnunciare ſꝫ corde cuſtodire et in eo de eis conferre· vnde
ſuꝑ illud verbū euangelij ſupͣdictū· Maria aūt ꝯſuabat ⁊c̄
Beda ſic diᵗ ī omelia ỽginalis pudicicia ſec̄ta xp̄i q̄ noūat
nemī diuulgare volebat ſꝫ ꝯferebat in corde ſuo· nō ore pro⸗
mens ſꝫ clauſa ſeruans in corde· hec ille· Ex quo patet ꝙ ad
modeſtiam pudicicie ỽginalis ſtatꝰ non ꝑtinebat deuocionē
ſuā erga xp̄m ꝑ ſigna exteriora oſtendē ſed poci⁹ in corde ſuo
clauſa ſuare·

¶ Capitulū· viij· In quo ꝓponit̄ a diſcip̄lo alia admiracō
ſpecialit̄ circa hoc ꝙ non legit̄ xp̄m ỽgini ipſi glo̅ſe miſiſſe
angelos ad annunciandū ſuā reſurrectōꝫ ſicut miſit mlieri⸗
bꝫ et diſcip̄lis· Ad quod rn̄det̄ a mḡro ibidē declarando ali⸗
qua que ꝑtinent ad excellenciam fidei beate ỽginis·

Diſcipulus·

Vfficiūt michi p̄dicta ad p̄dictā meam āmiracionē
ſedandā· Sꝫ adhuc aīm meū pulſat vnū aliud· vi⸗
deo enim ꝙ xp̄o reſurgente ſuis diſcipulis et ſanctis
mlieribꝫ reſurrectōꝫ ſuam ꝑ angelos denūciaſſe· vnde marcī·
xvj· dicite diſcip̄lis ei⁹ et petro ⁊c̄ quia p̄cedet vos ⁊c̄· et Ma
thei· xxviij· Ite ānūciate fratribꝫ meis ut eant ī galileā ibi
me videbūt ⁊ huiōi quod videt̄ michi maxīa admiracione
dignū· Nunq̇d reſurrectio xp̄i pocius expectabat̄ a frībꝫ q̄ꝫ
a mr̄e· frībꝫ enī nunciare mittebat ſuā reſurrectōēꝫ· nō autē
mr̄i quā credendū eſt intenſi⁹ ⁊ ardenci⁹ ſuam reſurrectōꝫ ex⸗
pectaſſe ceteris oībꝫ iam dictis·

Magiſter·

Si bn̄ cō⸗
ſideras glo̅ſa ỽgo et diſcip̄li xp̄i differentē expectabāt reſur⸗
rectōꝫ xp̄i poſt ei⁹ paſſiōꝫ· Ad quod attendē debes ꝙ ſicut in
moralibꝫ ỽtutibꝫ humilitas habet̄ vt fundamentū ut ex ſup̄
dictis ex ſn̄ia auḡ patꝫ· Sic ī theologicis ỽtutibꝫ fides ē ꝓ̄e
eaꝝ fundamentū ut habet̄ ſcōa ſcōe· q· iiij· ar· vij· Ex quibꝫ
duobꝫ fundamentis bt̄a ỽgo commendata eſt in ſcripturis·
vn̄ de illa circa hoc dicī pt̄ illud pſalmi fundamenta eius in
montibꝫ ſc̄tis· licet enī illa montes ſc̄tos ỽtutū alcius q̄ꝫ ce
tere create aſcendit de ſolis tam̄ fundamētis commendat̄ in
ſcriptꝰis rōe ſupꝑius tacta· De huīlitate enī ꝑ illud verbū reſ
pexit huīlitatē ancille ſue ⁊c̄ ut iam ſup̄ expoſitū eſt· De fide
aūt cōmendat̄ ꝑ iᵈ ỽbū elizabeth luce p̄mo capit̄lo· bt̄a que
credidiſti qm̄ ꝑficient̄ inte oīa que dicta ſūt tibi a dn̄o· Ex

quibꝫ v̓bis que elizabeth repleta ſpū ſcto ꝓtulit oñdit̃ · ꝙ fi=
des v̓ginis gl'oſe tanti meriti fuit ut illa que dicta ſunt ei
a dño ꝑ angelū uel etiā ꝑ intrinſecam reuelacōȝ ul' inſpiracōȝ
in actu ꝑficerent̃ in ea · Quod quidē meritū ſi bene cōſideret̃
excedit meritū cuiuſcūqȝ creat̃e · Includit̃ enim in hys que
dicta ſūt beate v̓gini ab angelo totū redempcōis hūane mi=
ſteriū ut patȝ bene intuenti v̓ba angeli ad mariā dicentis ·
Hic erit magnus ⁊ filiꝰ altiſſimi vocabit̃ · dabit ei dñs deus
ſedē dauid pr̄is eiꝰ ⁊ regnabit in domo Jacob ine ternū ⁊ re
gni eiꝰ non erit finis luce p̓mo capit'lo · Et vltra hoc rōna=
bilit̃ p̄ſumendum eſt ꝙ etiā alia miſterioſa archana reuela=
ta fuerūt a d̓o imediate ipi v̓gini gl'oſe p̄ter illa que dicta
ſūt ei ab angelo · Elizabeth enī nō dixit ꝑficient̃ i te oīa que
dicta ſūt tibi ab angelo ſȝ que dicta ſūt tibi a dño · In quo
ſatis innuit̃ quod dictū eſt · non tn̄ ſcript̃a faciat mencōȝ ex=
p̄ſſam de hijs que imediate fuerūt dicta ſeu inſpirata a deo
ipi v̓gini gl'oſe ſȝ ſolū de hijs que dicta ſūt ab angelo · Ni=
miꝝ nam de paulo legit̃ · ij · Corinth' · xij · ꝙ audiuit archana
v̓ba que nō licet hoī loqui quod nō minꝰ ſenciēdū eſt de hijs
que reuelata fuerūt bt̃e v̓gini imediate a deo qm̄ xp̄m men
te et ventre ineffabilit̃ concepit · Hoc tamē quod dictū eſt de
merito fidei beate v̓ginis ſane intelligendū eſt · ſic · ſ · nō quia
beata v̓go ꝑ fidē meruit de condigno deū incarnari · Hoc enī
eſt ſup̄ om̄e meritū · ſȝ q̊a ꝑ gr̄am fidei et humilitatis ſibi datā
meruit ut congrue poſſet eſſe mr̄ dei · In quo miſteriū hūa=
ne redempcōis quodāmodo includit̃ · Et iſto modo intelligit̃
quod eccleſia cantat de ipa virgine glorioſa ꝙ meruit xp̄m
portare · ſ · de congruo tm̄ · Ex quibꝫ cū alijs ad hoc ꝑtinentibꝫ
ꝯſid̓atis maifeſte reꝑies ꝙ ſic̃ fides bt̃e v̓ginis fuit ſūma int̃
om̄s fidē habentes ut patȝ ꝑ meritū fidei ipiꝰ ſup̄dictū · Sic
fides diſcipulorū xp̄i de eiꝰ reſurrectōe ante eiꝰ aſcenſionē et
eoꝝ ꝯfirmacōȝ fuit valde modica · legit̃ enī Marci · xvj · capi=
tulo de xp̄o In die aſcenſiōis apparuit illis ihs et exprobra=
uit incredulitatē eoꝝ ⁊ duriciā cordis · quia hijs qui viderāt
eū reſurrexiſſe nō crediderāt · et luce · xxiiij · legit̃ · quibuſdā
diſcipulis eiꝰ in die reſurrectōis euntibꝫ in emaus dixiſſe O
ſtulti ⁊ tardi corde ad credendū in oībꝫ que locuti ſūt ꝓphete ·
vnde patet ꝙ tunc diſcipuli non ſolū erāt increduli quo ad
teſtes q̊ de xp̄o reſurgente teſtabant̃ · ſȝ etiā reſpectu ſcript̃aꝝ

que hoc antea ꝓphetabant· vnde et eoꝝ̄ ſpes de reſurrectione xp̄i debilitata erat valde· legit̄ enī ꝙ p̄dicti duo diſcipuli di cebant luce capitulo ſup̄dicto· Nos aūt ſperabamꝰ quia ip̄e eſſet redemptur ꝰ iſrahel· Ex quo patet ꝙ eoꝝ ſpes non erat ꝑfecta ſicut nec fides· non ſic credendū eſt de beata v̇gine cuiꝰ fides tanta fuerat ut ꝑ eius meritū de congruo omnia ꝑfice rent̄ in ea· Jlla enim tam certa erat de reſurrectōe xp̄i ꝑ ſuā fidem ꝑfectam· ꝙ non oportebat eam certiorari ꝑ angelicam ānunciacōꝫ· nec ꝑ mulieꝝ atteſtacōꝫ· Et iō rōnabile fuit ut ei non mitterent̄ angeli· ꝛ multominꝰ mulieres ad denuncia= andū ſeu teſtificandū de xp̄i reſurrectōe· Nam ut aiūt Juri ſte Certus certiorari non debet· Secus autem eſt de apl'is qui etiam poſt atteſtaciones mulierū ꝛ etiā angelicas reuelacōes et alia ſigna ſenſibilia et ſcripturaꝝ teſtimonia de incre duli tate arguebant̄ ut patet ex dictis· vn̄ ꝛ de bt̄a virgine circa reſurrectōꝫ xp̄i ꝓprie dicit̄· beati qui me non viderūt ꝛ credi derūt Joh̄· xx· ſic̄ de apl'is illo tempore quodāmodo icredulis poteſt verificari illud Joh̄· iiij· capit'lo niſi ſigna et ꝓdigia videritis non credetis·

¶ Capitulū nonū Jn quo ponit̄ a diſcipulo alia admiracio de hoc ꝙ non legit̄ xp̄m apparuiſſe v̇gini glorioſe in ſua re= ſurrectōe cum tamen de apparicōne ad mulieres et diſcipl'os fiat pluries mencio· ad quod in eodem a m̄gro reſpondet̄·

Diſcipulꝰ

Adhuc circa p̄dicta reſtat vnum quod valde animū meum pulſat· et eſt hoc· poſito enim ꝙ beate virgini non fuiſſet neceſſaria vlterior certificacio de reſurrec tōe xp̄i ꝓpter eius ꝑfectam fidē ſ̄m quam reſurrectionē xp̄i certiſſime credebat prout docuiſti et eſt veꝝ· Cum hoc tamen ſtat ꝙ viſio xp̄i preſertim in corꝑe glorioſo fuiſſet ſibi max ime delectabilis ſp̄ualiter· De ipſis enī apl'is quorū fides et etiā ſpes pro tunc tepeſcebat ut ſupra ꝑ te oſtenſum eſt legit̄· Gauiſi ſūt diſcipuli viſo dn̄o Joh̄· xv· capit'lo· quanto igit̄ forcius credendū eſt gauiſā fuiſſe matrē que filium ſuū in cru ce pendentē cum maximo dolore cor ipſius penetrante viderat ſi ip̄m in corpore glorioſo reſurgentē vidiſſet· non tamē in tota euāgelioꝝ ſerie legit̄ xp̄m ſue matri glorioſe poſt reſur= rectiōꝫ apparuiſſe· neqꝫ eam ip̄m vidiſſe· quod non modica admiracione dignum eſtimo· preſertim cum premium fidei

coꝛreſpondens·eſt viſio Juxta illud pſalmiſte ſicut audiui-
mus·ſ·per fidem ita vidimus·Cum igitur ſm te et verum
eſt fides beate virginis maxima fuit inter omnes ſctos·Sic
etiam ad ipam pertinet xp̄m vidiſſe tempoꝛe reſurrectōis in
coꝛpoꝛe glorioſo perfectius et altius q̄ȝ ceteri quod tamē non
legit̄ de quo valde admirandū videt̄·Magiſter·Verū
eſt ꝙ viſio beatifica ſuccedit fidei ſic̄ et apprehenſio ſpei ⁊ frui-
cio caritati prout doctoꝛes tradūt·hoc tamē intelligit̄ de btis
in ſtatū glorie exiſtentibꝫ ubi p̄mia ſoꝛciunt̄ coꝛreſpondent̄
ad virtutū merita·Sed in hoc caſu beata virgo nec apoſtoli
nondū erant in terminis vite glorioſe ſȝ adhuc in via·vñ
viſio xp̄i tempoꝛe ſue reſurrectōis non fuit data apoſtolis
et mulieribus et huiōi in premiū ſed pocius dabat̄ eis ad ex-
citandā eoꝝ fidem·ut ꝑ eam vlterius mererent̄·Que quidē
viſio non requirebat̄ iſto modo ad perfectionē virginis glo
rioſe·que fidē perfectā iā habebat ut dictū eſt·Qꝫ aūt dicis
ꝙ talis viſio licet non requireret̄ ei ad fidei excitacionem ſeu
confirmacōȝ·erat tamen opoꝛtuna ad gaudiū et conſolacōȝ
ſpūalem in ea cauſandā·Ad hoc dicendū ꝙ ſi talis viſio ad
maioꝛeȝ ꝑfectionem v̉ginis glorioſe in hac vita exiſtentis·
ul' etiam ad maioꝛem ipſiꝰ conſolacōȝ ſpiritualē reqrebat̄·
nichil ꝓhibet concedē ꝙ xp̄us ei apparuit tempꝫe reſurrectōis
in coꝛpoꝛe glorioſo·quod etiam nōnulli aſſerunt ut patȝ de
autoꝛe libri qui flos ſanctoꝝ nominat̄ qui aſſerit xp̄m appa-
ruiſſe v̉gini glorioſe tempoꝛe reſurrectōis·ad quod aliquas
rōnes aſſignat·nec obſtat ꝙ de hoc nichil in ſacris euange-
lioꝝ hiſtoꝛijs cōtineat̄·dictū eſt enim ſupra ꝙ ml'ta geſta ad
dignitatem v̉ginis glorioſe ꝑtinencia fuerunt p̄termiſſa in
ſacris ſcripturis ꝓpter ipſiꝰ ſūmam humilitatē ſm quā iſta
non placebant publicari ut iam dictū eſt·Et ſi bene conſi-
deras tam perfectio fidei virginis glorioſe q̄ȝ imꝑfectio fidei
apl'oꝝ ⁊ alioꝛum qui xp̄m poſt reſurrectionē viderūt ad eccle
ſie erudicionem ſeu vtilitatem proficiunt·

¶ Capitulū·x·In quo oſtendit̄ ꝙ tam ꝑfectio fidei v̉ginis
glorioſe circa reſurrectionē xp̄i q̄ȝ etiā imꝑfectio fidei apl'oꝝ
circa idem conueniens fuit ad eccleſie vtilitatem.

Diſcipulus

Hoc quod vltimū dicis·ſ·ꝙ tam ꝑfectio fidei virginis

glorioſe que reſurrectionē perfecte credidit ſine hoc ꝙ xp̄m
videret ſenſibilit̄ · nec etiam haberet angelicas reuelacões q̄ꝫ
imperfectio ſidei diſcipuloꝝ qui donec xp̄m poſt reſurrectionē
viderent non crediderūt ad eccleſie vtilitatē ꝓficiūt · Hoc per
me cōſiderare non valeo · Cum enī perfectio et imꝑfectio ali⸗
cui⁹ rei ſe habeant ut oppoſita · ſi vnū eſt vtile alicui reliquū
inutile eſſe ſibi per locū ab oppoſitis iudicandū eſt · vn̄ oportꝫ
ꝙ vlteri⁹ michi aperias cōſideracōꝫ tuam p̄dictam · Ma⸗
giſter · Ad hoc quod petis vlteri⁹ declarandū oportꝫ te at
tendere ꝙ ſicut in maīfeſtacōe ſpiritus ſancti ꝑ graciaꝝ gra⸗
tis datarū diuerſitates · deus ī eccleſia ſua diſpoſuit aliquas
diuerſitates graduū ſeu adminiſtracionū in homib⁹ ad ſue
eccleſie vtilitatē · Sic ſuo modo in manifeſtacōe reſurrectōis
xp̄i deus diſpoſuit ut non vniformiter facta eſſet omibus
ſꝫ diuerſimode quod totum cedit in eccleſie utilitatē quod ſic
patet · Nam de p̄mo · ſ · de manifeſtacōe ſpiritus ſancti dicit
prima · corinth · xij · vnicuiqꝫ aūt datur manifeſtacio ſpūs ad
utilitatē · ſ · eccleſie alij ſermo ſapiēcie · alij aūt ſermo ſciencie ·
alij fides ꝛc̄ · Conſequent̄ etiam de hoc ibidē dicit · quoſdā po⸗
ſuit deus · ſ · in eccleſia apl'os · alios ꝓphetas · alios vero docto
res ꝛ huiōi que quidē diſtinctiones ſeu diſtribuciones utilio
res fuerūt in eccleſia q̄ꝫ ſi omnes vni⁹ ꝛ eiuſdē officij eſſent ·
Sicut et in corpore aīali uel hūano utile eſt ut membra ſint
diſtincta que diuerſa exerceant officia q̄ꝫ ſi tantū vnū mem⸗
brum eſſꝫ ut apl's ꝑ extenſū in predicto capitulo docet · Sic
ſuo modo ſenciendū eſt circa manifeſtacionē xp̄i reſurgētis ·
ad quod attendendū ꝙ ſic̄ dioniſius dicit ī libro de ce · Jerar̄ ·
lex diuinitus inſtituta talis eſt ut a deo immediate diuina
ſuꝑioribus reuelent̄ quib⁹ mediantib⁹ deferant̄ ad inferiora
et loquit̄ de hijs que ſūt ſupra naturā · Et quia ea que ꝑtinēt
ad futurā gloriam naturalē hoīm cognicionē excedūt · quia
quod oculus nō vidit p̄parauit deus diligentibus ſe yſaie ·
lxiiij · Ideo reſurrectio xp̄i non omni ꝑpl'o manifeſtata eſt ſꝫ
quibuſdam quoꝝ teſtimōio deferret̄ in alioꝝ noticiā · Iuxta
illud actuū · x · dedit eum · ſ · xp̄m manifeſtū fieri · ſ · in reſur⸗
rectione non omni populo ſed teſtibus p̄ordinatis a deo · vn̄
reſurrectio xp̄i diſcipulis et mulierib⁹ ꝑ angelū reuelata eſt
ſicut et alia miſteria diuina legunt̄ ꝑ angelos ut plurimū
reuelari · vn̄ licꝫ de maria magdalena legit̄ Maria vltimo ·

Reſurgens dn̄s mane ṗma ſabbati apparuit primo marie
magdalene· ipſa tamē antea habuit ab angelo reuelacionē
de dn̄ica reſurrectione Mathei ·xxviij· Diſcipuli etiam non
eodem modo habuerūt cognicionem reſurrectōis· ut patz de
Thoma qui plus alijs dubitauit Joh ·xx· capitl'o· Beata
vero v̇go non ab angelo· neqꝫ ab hoībus noticiam reſur=
rectionis legit̄ habuiſſe neqꝫ etiam ꝑ aliqua ſigna ſenſibilia
Et ſic dicendū eſt ꝙ noticiam reſurrectōis habuit imediate
a deo per ſuā fidem ꝑfectam a deo infuſā· Et ſic patet ṗmū
·ſ· ꝙ manifeſtacio reſurrectōis diuerſimode facta fuit diuer=
ſis· Scōm vero patet ·ſ· ꝙ huiōi diuerſitas manifeſtacionis
circa reſurrectionē xp̄i facta eſt ꝯuenienti modo· Nam hec
manifeſtacio ·ſ· reſurrectōis xp̄i eſt conformis ad maīfeſta=
cionē ſuam in ſtatu beatitudinis· nam ſicut ad viſionē bea=
tam cōiter ꝑuenit̄ ꝑ auditū fidei· Ita ad viſionē xp̄i reſur=
gentis ꝑueniūt hoīes per ea que ab angelis prius audierūt·
Tercīū patet ·ſ· ꝙ manifeſtacio ſic facta cedit in utilitatem
eccleſie· Nam apoſtoli et alij diſcipuli fuerūt a deo ordinati
ut eſſent ī teſtes reſurrectōis omni ꝑpl'o ut iam dictum eſt·
Conſtat aūt ꝙ teſtes qui leuiter ⁊ ſupꝑficialit̄ aliquas res vi=
dent· magis ſuſpicari poſſint de leuitate teſtificandi qꝫ illi q̇
diuerſimode· et ꝑticularit̄ ſingula ſcrutant̄· vn̄ deutro ·xiiij·
de quodā facto quod per teſtes erat ſciendū legit̄ · querere ſolli=
cite et diligent̄ rei veritate ꝓſpecta ⁊c̄· Et· i · Joh ·ṗmo· De
apl'is geſta xp̄i teſtificātibꝫ dicit̄ · quod auribꝫ audiuimꝰ qd̄
vidimus oculis nr̄is· quod ꝑſpeximus ⁊ manus nr̄e ꝯtrec=
tauerunt ⁊c̄· Et idō ex incredulitate diſcipuloꝝ quam prius
habuerunt teſtimonia eoꝝ poſtq̄ꝫ fuerunt ꝯfirmati· efficacio=
ra fuerunt· vn̄ aug̊ dicit ꝙ dubietas thome magis proficit
in teſtificacōꝫ reſurrectōis q̄ꝫ credulitas magdalene que cito
credidit· Thomas enī dubitando vulnerū cicatrices tetigit
⁊c̄· Fuit etiam maīfeſtacio ſic facta ad utilitatē eccleſie quia
ex tarditate diſcipuloꝝ in credendo ſecutū fuit ꝙ xp̄us ape=
ruit eis ſenſū ſcripturaꝝ luce xxiiij ·capitl'o· Ex qua ·ſ· ſen=
ſuum apercione ſecutū eſt ꝙ apl'i et alij diſcipuli· et eoꝝ veri
ſucceſſores ſcripturaꝝ ſacraꝝ miſteria ī ſuis doctrinis ⁊ pre=
dicacionibus aperuerunt ſeu expoſuerunt·

¶ Capitulū ·xj· In quo oſtenduntur quedā que ad ordinē

manifeſtactionis circa reſurrectióꝫ xp̄i pertinent: ex quibus
concludit̄ ꝙ ad beatam virginē nō ꝑtinebat mitti ad reſur-
rectóꝫ annunciandā propter excellenciā ſue dignitatis.

Diſcipul⁹

Circa iſta que dicis amplius vellem informari. eo ꝙ
p̄ma facie dicta tua non vident̄ conſonare hijs que
in ſacra ſcriptura tradunt̄. Et p̄mo in hoc quo dicis
ꝙ de lege dōmit⁹ īſtituta eſt ut a deo ea que ſūt ſupnaturalia
immediate ſupioribus reuelent̄ quibus mediantibus defe-
rant̄ ad inferiores quod non videtur conſonare ſacris euan
gelijs in manifeſtacōe reſurrectōis xp̄i de qua nunc agim⁹.
p̄mo enim fuit manifeſtata reſurrectio mulieribꝫ et per eas
poſtea apl'is. Conſtat autem ꝙ mulieres non ſunt dicende
apoſtolis ſupiores. Itē beata virgo ceteris ſanctis eſt ſupior
Vn̄ ſi ei immediate a deo fuit reuelata reſurreccō xp̄i ꝑ ſuā
fidem perfectā ut tu aſſeris ſequit̄ ꝙ per eam debuiſſet deferri
manifeſtacio reſurrectōnis ad apl'os et ceteros quod tamen
nunꝗꝫ legit̄.

Magiſter.

Ad p̄mū dicendū ꝙ reuelacō
facta mulieribꝫ de reſurrectione xp̄i nō fuit ad hoc ordinata
ut de ea teſtimoniū ferrent publice predicando. hoc enim nō
ꝯuenit mulieribꝫ. Iuxta illud p̄mo. Corinth. xiiij. Mulie-
res in eccleſijs taceant. ſꝫ eis fuit manifeſtata reſurrectio ut
de ea p̄uatim et domeſtice apl'os inſtruerent quod factū fuit
ſm ambroſiū ut mulier que p̄mo miciū mortis ad oīes de-
tulit. p̄ma etiam vitam reſurgentis xp̄i in gloria nūciaret.
in quo adeptum eſt femineū genus ignominie abſolucionē.
et maledicōis repudiū. Et in hoc etiam ꝙ mulieribus p̄us
fuit facta manifeſtacio reſurrectōis ꝙꝫ apoſtolis oſtendit̄. ꝙ
quantū ad ſtatū glorie ꝑtinet nullū detrimentū pacient̄ ſex⁹
femineus. Sed ſi maiori caritate feruebūt maiori etiam gl'a
in viſione diuina pocient̄. Et ideo mulieres que deum arcius
amauerūt intantū ut ab eius ſepulcro diſcipulis recedentibꝫ
non receſſerunt p̄mo viderūt deum in gloria reſurgentem.
quam quidē gloriā etiam apl'is ānunciauerūt.

Diſcipl's.

Hec reſponſio tua fortificat ſcdam racionē meā in qua
dicebam ꝙ ad beatam virginē ꝑtinebat ceteris reſurrectionē
quam a deo immediate ꝑ fidē perfectā habuerat annunciare
quod ex hijs que modo dicis amplius oſtendit̄. hoc ipi perti-
nuiſſe. tum ex hoc ꝙ ad ipſam ſolam ꝑtinet maledicōēꝫ eue

datam euacuare· Cantat enim eccleſia in ymno beate virgi
nis· Quod eua triſtis abſtulit tu reddis almo germĩe ⁊c̃· tũ
ex ferueciori caritate quã credit̃ habere ſuper ceteros nõ ob
ſtante ꝙ ad ſepulchrũ non acceſſit rõnibus ſupdictis· vnde
videtur ꝙ rões quas allegas ad ſolucionẽ pmi dubij· ſcda
videnẽ fortificare· ¶ Magiſter· ¶ Omnes tres rões tue
quibus tibi videtur ꝙ ad beatã vginem ꝑtinuiſſꝫ reſurrectio:
nem dñicam annunciare apl'is et ceteris· ſolui pñt ꝑ vnum
mediũ· Ad quod ſcire debes ꝙ circa miſſiõꝫ angeloꝝ a deo ad
exteriora annũciãda diuerſi diuſimode opinati ſunt· fuerũt
enĩ quidam dicentes ꝙ angeli ſupiores ſemꝑ deo aſſiſtunt ſic
ut ad exteriora annũcianda nũq̃ꝫ mittant̃· ad quod habẽt a:
liquas auctes ſcripture ⁊ ſanctoꝝ que hoc videntur ſonare·
Quidã vero dicunt ꝙ omnes angeli tam ſupiores q̃ꝫ inferio
res de cõi lege ad exteriora nũcianda a deo mittunt̃· ad quod
etiam habent auctes que hoc videnẽ ſonare· Sunt etiam alij
qui videnẽ quaſi medij inter pdictos· dicũt enim ꝙ angeli
iferiores ex officio ꝓprio cõiter ⁊ frequent̃ mittunt̃ ad huiõi
exteriora nũcianda ſꝫ angeli ſupiores nõ mittunt̃ niſi rariſ
ſime et quaſi ex diſpenſacõne dĩna ꝑut iſta lacius tractant̃
in· ij· ſniaꝝ· di· x· Quibꝫ conſideratis ad ꝓpoſitũ dicendũ ꝙ
btã vgo tam excellentis digtatis eſt ut oĩa excedat agmina
angeloꝝ tam ſupioꝝ q̃ꝫ inferioꝝ· Jdcirco non ptinet ad eã
mitti ad exteriora nũcianda· eſſet enĩ quodãmodo derogato:
rium ſue maxime dignitati· ¶ Diſcipul9· ¶ Non mo:
dicum miror de tua reſponſione predicta in qua dicis ꝙ ad
ſupiores angelos non ptinet mitti ſeu frequent̃ mitti ꝓpt̃
eorum magnam excellenciã· Et adhuc vlteri9 dicis ꝙ eſſet
derogatorium dignitati beate vginis ad exteriora nũcianda
mitti· quantũcũqꝫ enim angeli ſupiores pemineãt dignita:
tis excellencia et etiam vgo glorioſa que ſuper omnes ange
los eſt nunq̃ꝫ adequari poſſũt in excellencia xp̃o filio dei· ab:
ſit· videmus tñ cum hoc ꝙ ipſe filius dei miſſus eſt in mũdo
a deo· dicit enim apl's ad gal'· iiij· At vbi venit plenitudo
temporis miſit deus filiũ ſuum factũ ex muliere et ſic ĩ alijs
locis q̃ꝫplurimis· quid ergo mirum eſt ſi ſuperiores angeli ⁊
etiam ipſa vgo glorioſa a deo mittat̃· cum dñs eorum legit̃
mitti· Et ideo magis videt̃ tenendũ cum apl'o q̇ vniuerſalit̃
de angelis dicit· Nõne oẽs ſũt adminiſtratorij ſpiritus in

miniſteriū miſſi ad hebre · ij · capitulo · vnde ex hoc nō habes
q ad virginem glorioſam non pertinebat mitti ad reſurrec
cionem xp̄i nūciandam · Magiſter · Hec rō tua pma
facie videt̄ continere aliquid veritatis · Et etiam magiſter in
ij · di · ſupradicta racionē tuā tangere videt̄ · dicit eni ibidez
ſic · nec debet indignum videri ſi et ſupiores mittunt̄ cum et
ille qui creator eſt oīm ad hec inferiora deſcenderit · hec ille ·
Si tamen differenciam inter finem miſſiōis angeloꝝ et finē
miſſionis filij dei in ſacris eloquijs ſcrutatus fueris mani-
feſte reperies q tua racio non habet hic locum · Miſſio enim
filij dei ordinata eſt principalit̄ ad redempcionē tocius hūani
generis · quod quidē opus excedit capacitatē cuiuſcunqz pure
creature · nulli enim pure creature cōicabilis eſſet redempcio
actiua generis humani ſicut nec iuſtificacio vnius impij ſin-
gl'aris quod minus eſt · vnde eccleſia in collecta dicit · Deus
qui oīpotenciam tuam pcendo maxime et miſerando mani-
feſtas · Et ideo aug9 dicit ſuper Joh · q maius opus eſt ut ex
impio iuſtus fiat · qȝ creare celum τ terrā · Cuius racō eſt nam
iuſtificacio terminat̄ ad bonum eternū diuine pticipacionis ·
Creacio uero celi et terre terminat̄ ad bonum nature muta-
bilis · vn̄ non ſolum ad redempcionē humanam · ſed etiā ad
iuſtificacionē impij oportz mitti diuinā perſonam · vn̄ apl's
cum dixiſſet · Miſit deus filium ſuū τc̄ · ſtatim ſubiungit · ut
eos qui ſub lege erant redimeret τc̄ · Ex quo manifeſte patz
q miſſio filij dei pn̄cipaliter ordinata eſt ad redempcionē hu-
manam · ad quam non ſufficiſſz miſſio cuiuſcūqz pure crea-
ture · Secus eſt de miſſiōe que ordinat̄ ad exteriora annūcian-
da · talis enim miſſio non excedit capacitatē angelicam · nec
eciam humanā · vnde racio tua in hoc non videtur valē · nec
etiam magiſter in verbis allegatis videtur procedē serioſe ſz
diſputatiue tantum · Et ideo racio mea prius dicta ſtat in
ſuo valore · ſ · q angeli ſupiores ad exteriora annūcianda non
mittuntur niſi forte rariſſime qd̄ conſonat huic qd̄ legitur
dan̄ · vij · Milia miliū aſſiſtebant ei · τ decies millies centena
milia aſſiſtebant ei · Et ideo de beata virgine que excedit in-
dignitate oīa angelorū agmina conuenienter dicit̄ q non
debebat mitti ad annunciandum exteriora · Et ſic ex dictis in
hac parte excitare debes deuocionem tuam ad virginem glo-
rioſam ſup oīs ſctos qui in celo ſunt citra xp̄m qui ſanctus

ſanctoꝝ eſt·

¶ Capitulū·xij· In quo oſtendit ꝙ deuocio cuiuſcūqꝫ fidelis
excitari debet ad virginem glorioſam ſuper om̄es ſc̄tos citra
xp̄m qui ſanctus ſc̄toꝝ eſt· Diſcipulus·

Indica michi quō ex p̄miſſis colligi poteſt ꝙ deuocio
circa virginem glorioſam ſupra om̄es ſanctos citra
xp̄m qui ſanctus ſanctorū eſt excitanda eſt pluſq̄ȝ ad
ceteros ſanctorū· vniuerſitas enim ſc̄toꝝ maximā dig̃tatē
ſanctitatis videtur includē ſicut ⁊ bonū vniuerſi diuini⁹ eſt
q̄ȝ bonum alicui⁹ ſingularis ut in primo ethicoꝝ· Magi-
ſter· Si vniuerſitas ſanctorū accipiať ſimpliciter put ſo
nat oportet ꝙ in ipſa includať non ſolū beata virgo ſꝫ etiā
ipſe xp̄s qui eſt ſc̄tus ſanctoꝝ· Sed ſi vniuerſitas ſanctoꝝ i
telligatur p̄ter xp̄m et virginem glorioſam tenendū videť
ꝙ ad ipſam virginem glorioſā deuocio fidelis ꝓmpcior debet
eſſe q̄ȝ ad alios ſanctos preter xp̄m ·quod poteſt oſtendi ꝑ cō-
ſideracionē deuocionis que inter homines eſſe conſueuit· vide
mus enim ꝙ hoīes qui ſunt ſub aliquo ſūmo rege· Cui regi
aliqui pŕncipes magni ꝓpinquius ſubſunt cōiter ꝓmpciores
ſūt ad obſequia illius principis quē credunt habere duas cō
diciones· p̄ma eſt ꝙ dn̄s ille ſit magis paratus ad audien-
dum p̄ces ſeu ſupplicacōes ſubditoꝝ ſicť patet de abſolon qui
attraxit cor tocius ꝓpl'i ad ſeruiendū ei·eo ꝙ īformauit eos
ꝙ erat magis ꝑatus ad audiendas ſeu exaudiēdas peticōes
ſuas q̄ȝ aliquis alius ex ꝑte regis· ij· Re· xv· Sc̄da eſt ꝙ dn̄s
ille credatur eſſe magis dignus ſeu aptus ad conſequendū
effectus predictaꝝ ſupplicacionū ſeu precum ·apud ſuū regē
predc̄m q̄ȝ alij ut patet de adonia qui volens conſequi quā-
dam peticiōeȝ a rege Salomone petiuit a matre regis ꝙ hoc
impetraret a rege dicēs precor ut dicas regi ·neqȝ enim tibi
negare quidq̄ȝ poteſt· iij· Re· ij· Conſtat autem ꝙ v̓go glo-
rioſa potiſſime habet primam condicionē ex ſumma huilita
te ſua quā ſup̄ diximꝰ eſſe heroycam· ſ· diuinam ꝯm quā in
telligiť illud· Reſpexit humilitatem ancille ſue ⁊c̄ ut ſupra
de ip̄a expoſitum eſt· Ideo de ip̄a inter ceteros credendum eſt
ꝙ ꝓmpcior ſit ad audiendos clamores ſeu p̄ces pauperū ſua
interceſſione indigenciū q̄ȝ ceteri ſancti eo ꝙ eius humilitas
ut dictū eſt· eſt tanta ꝙ magis accedat ad ſilitudinem dīne
humilitatis· de deo autem legiť in pſalmo· Quia nō ſpreuit

neqȝ deſpexit clamores paupeꝝ. ſȝ cum clamarent exaudiuit
eos. Scdam uero condicionē credendum eſt ipſam habere po
tiſſime ex ſua fide perfectiſſima ſm quam dictum eſt ei. beata
que credidiſti ⁊c̄ ut ſupra expoſitū eſt. Conſtat ꝙ per veram
fidem redditur homo dignus ad hoc ut peticiões eius etiam
ſi ſint valde difficiles a deo exaudianẗ. vñ Mathei. xvij. Si
habueritis fidē ſic̄ granū ſynapis dicetis monti huic tranſi
et tranſibit. fides autem glorioſe virginis grano ſynapis
propriiſſime compatur. Nam ſupra predictū verbum euan-
gelij gloſa ſic ait. fidem perfectam grano ſynapis compat.
que in facie humilis eſt et in pectore feruens hec in glo. Con
ſtat autem ex predictis ꝙ cum fides beate v̓ginis ꝑfctiſſima
eſt ⁊ coniūcta ſue maxīe humilitati. quod de ipſiꝰ fide ꝓprie
debȝ intelligi illud verbū euāgelij ſuꝑdictū. ſ. Si habueritis
fidē ut granū ſynapis. vñ de illa confitendū eſt precipue ꝙ
valde grauia et difficilia ſicut eſt mōtes trāſferre de loco ad
locum. a deo ꝑ fidē quam habuit ꝑfectiſſimā ſue humilitati
coniunctā impetrare poſſit. ꝑſertim cum etiā ſuper hoc habȝ
erga deum maternā dignitatē ꝓpter quam ꝑſumendū eſt ꝙ
ſibi non negauit xp̄s quidq̄ȝ ut in auc̄te allegata. iij. Re.
habeẗ. Merito igiẗ ꝑpl̓i xp̄iani ad ipam tanq̄ȝ ſingularē pa-
tronam ⁊ aduocatam recurrāt. ad bonum aūt aduocatum
pertinet neceſſitates ſue partis circumſpicē et eis etiam non
requiſitis ꝓuidere. vñ bn̄. in quodā ſermone de ipſa virgine
glorioſa dicit. Quid mirum ſi inuocata adeſt que etiam nō
vocata preſto eſt. Et hec cariſſime diſcipule tibi ſufficiant cir
ca predicta in hac diſtinctione.

Diſtinctio tercia de ſcrutinio ſcripturaꝝ circa quedã que ad ſacroſanctũ ſacramentũ altaris ptinẽt q̇bꝫ fidelium deuocio ad ipſius veneracõem excitari debet et continet ·xvj·capitula

¶ In pmo caplo ꝓponit̃ a diſcipulo quedã admiracõ circa ſacrm̃ altaris inq̃ntũ eſt viaticum ſpũale fideliũ in hac vita exiſtenciũ ſicut olim manna viaticũ fuit pr̃ibꝫ in deſertum ꝑegrinantibꝫ ·ad quã reſpondet̃ per magiſtrũ

¶ In 2° caplo·diſcipulꝰ querit quomõ intelligat̃ refectionẽ ſpũalem in hoc ſac̃mento fieri · ad qd̉ rñdetur a magiſtro per ſimilitudinẽ refectioĩs ſpũal' ad refectionẽ corꝑalem

¶ In tercio caplo oſtendit̃ ꝙ effectꝰ huiꝰ refectioĩs ſpũal' quo ad vitam ſpũalem aſſimilat̃ effectibꝫ refectionis corporalis quãtum ad vitam corporalem

¶ In q̃rto caplo oſtendit̃ ꝙ effectus huiꝰ cibi ſuꝑceleſtis in ſpũalibꝫ aſſimilat̃ effectibꝫ illiꝰ cibi celeſtis·ſ·mãne icorꝑalibꝫ

¶ In qͥnto caplo ponit̃ quedã alia admiracio diſcipuli circa ſacramentũ altaris·que quidẽ admiracõ ab infidelibꝫ ⁊ contͣ fidem nr̃am obloquẽtibus obici ſolz·Quã admiracõez ibidẽ mgr̃ ſoluit ꝑ quãdaz diſtinctionez miracl'oꝝ quã ibi oñdit

¶ In vj° caplo ·vlteriꝰ reddit̃ racio quare circa hoc ſacrm̃ nõ fiũt frequẽter viſibilia miracula ſicut olim fiebant circa archam teſtamẽti et huiuſmodi

¶ In caplo ſeptio oñditur ꝙ ex occultacõe maximoꝝ miraculoꝝ que in hoc ſac̃mento cõtinent̃·dulcedo ſpũalis ſeu deuocio in mente debite ſumenciũ accreſcit·

¶ In·viij°·caplo oſtendit̃ ꝙ licet in hoc ſac̃mẽto memoria paſſioĩs xp̄i celebrat̃ nichilominꝰ dulcedo ſeu delectacõ ſpiritualis in recte ip̄m ſumente ſentit̃·

¶ In ix° caplo reddit̃ racõ quare rep̄ſentacões cõmuniter ſunt delectabiles·et cõſequent̃ oñdit̃ quare rep̄ſentacões in hoc ſac̃mẽto abſcõdite in recte ſumente ſũt maxime delectacionis ſeu dulcedinis·

¶ In caplo x°·ponit̃ quedã alia admiracõ a diſcipulo circa hoc ſacramẽtum ꝓut eſt ſacrificiũ et ibidẽ ſoluit̃ a magiſtro

¶ In caplo xj°·declarat̃ ꝙ tripliciť intelligi debet implecio legis per xp̄m·et ꝙ criſtꝰ legẽ impleuit in inſtitucõe huiꝰ ſacramẽti ꝓut ẽ ſac̃ficiũ·et ibidẽ tractat̃ de tplici cã ſac̃ficioꝝ antique legis ⁊ de errore Rabimoyſi circa reddẽdã cãm ſac̃ficioꝝ

¶ In capl'o xij · oſtendiť ꝙ xp̄s legē impleuit circa ſacrificiū
ſcd̄m triplicē eius cauſā faciendo ꝙ lex iubet qui eſt pᵐ mo
dus implendi legem
¶ In caplo xiijᵒ · oñdiť ꝙ xp̄s impleuit legē ſacrificioꝝ an=
tiquoꝝ ſupplendo in eis qđ deerat qui eſt 2ꝯ modꝯ implēdi legē
¶ In caplo xiiijᵒ · oñdiť qđ dictū eſt in proximo p̄cedenti caᵒ
per auctem pſalmiſte in pſalmo qui incipit · deus deorū dñs
locutus eſt non obſtantibꝫ cauillacōibꝫ hebreoꝝ · Et finaliter
concludiť ꝙ xp̄s inſtituendo hoc ſac̄ficiū impleuit legē ſacri=
ficiorum antiquorū · ſupplendo quod deerat quod eſt terciꝯ mo=
dus implendi legem ·
¶ In caplo xvᵒ oñdiť ꝙ in inſtitucōe huiꝰ ſac̄mēti ſeu ſacri=
ficij criſtus legem impleuit implendo ea que in hoc fuerunt
in antiquo teſtamēto p̄nunciata ſeu p̄figurata ·
¶ In capitulo xvj · agiť de multitudine noīm huiꝰ ſacramēti
que multitudinē effectuū eiꝰ ſalubriū denotat ex qua excitari
debet deuocio ip̄m ſpūaliter ſumenciū ·
¶ Capitulū p̄mū in quo ꝓponiť a diſcip̄lo quedā admiracio
circa ſac̄mentū altaris qđ eſt viaticū ſpūale fideliū ī hac vita
exiſtenciū ſicut olim manna viaticū fuit p̄ribus in deſertum
peregrinantibꝫ · ad quā reſpondeť per magiſtrum

Diſcipulus

INuenti ſunt ſermones tui et cōmedi eos · et factū eſt verbū
tuū in gaudiū et leticiā cordis mei Jere · xv · Dico enī ſermo
nes tuos ſup̄dictos de excellencia virginis glorioſe · et de ipiꝰ
virtutū ꝑfectione me comediſſe · quia tanq̄ȝ cibus ſuauiſſimꝰ
interiora mea huiuſmodi ſermōes ingreſſi ſunt cor meū leti
ficantes et deuocōneȝ meam q̄ntū fragilitati mee poſſibile eſt
in ip̄am virginē glorioſam excitarūt Nunc aūt ad quedam
alia que in corde meo ut ꝓblemata verſanť · deſiderans a te
de illis illuminari ſicut et de ſup̄dictis tibi ſequentem ꝓpono
admiracōeȝ que talis eſt · Scrutans enim ſcripturas reꝑio ꝙ
cū olim deus ꝑplo ſuo ꝑ deſertum tranſeunti de cibo celitus eis
ꝓuidit · ſ · de manna · multa et magna miracula in ipſo ſeu
circa ipſum cibum viſibiliter operatꝰ eſt deus ut habeť · exo ·
xvj · utputa ꝙ vnuſquiſqȝ colligebat certā menſuram que
dicebatur gomor ꝓ quolibet · ſic ꝙ qui ampliꝰ colligebat nō
plus inueniebat q̄ȝ qui minꝰ ſed ſolū ſꝫm menſurā ſup̄dictā
iuxta numerū familie quilibet reꝑiebat · Item ꝙ ſi ex eo pro

mane relinquebatᷣ putrifiebat niſi ſolum in die ſexta in qua
duplex gomor colligebatᷣ cuiꝰ medietas remanebat pro die
ſabbati · in qua nõ deſcendebat manna · Item ꝙ ꝑdicta men
ſura · ſ · gomor remãſit in tabernac̃lo in ꝓpria forma ſine aliq̃
putredine ꝑ totũ tempꝰ uſqꝫ ad deſtructionẽ templi ut patꝫ
per ꝑdictũ capl̃m ubi deus mãdauit ꝙ reſeruaretᷣ in vaſe ꝓ
cuſtodia in generacõibꝫ futuris · Item ꝙ habebat plures ſa:
pores et diuerſos ſm̃ beneplacitũ ſumenciũ · Iuxᷓ illud · ſapiẽ
xvj · capl̃o · ubi diciť de mãna omẽ delectamentũ in ſe haben:
tem · Reperio tamen ꝙ in lege gracie deus ꝓuidit ꝑpl̃o ſuo de
cibo ſupceleſti incompabilitᷣ ſupexcellẽciori q̃ꝫ manna qd̃ patꝫ
ex compacõe reꝝ in utroqꝫ cibo cõtentaꝝ · In mãna enĩ con
tinebatᷣ res corrupabilis In cibo v̈o ſupceleſti · ſ · in ſacr̃mento
altaris res incorruptibilis cõtinetᷣ · ſ · verũ corpꝰ xp̃i glorioſũ
deitati perſonalitᷣ vnitũ · Maxima igitᷣ admiracõe dignũ vi
detur ꝙ in cibo corruptibili · ſ · mãna tot miracl̃a et tam ma
gna et tam cõtinua viſibilitᷣ occurrerit · et tñ in cibo ſupceleſti
incorrupabili nulla miracula viſibiliter apparent · Circa
quod peto a te illuminari · nõ enĩ dubito quin huiuſmõi di:
uerſitas rõnem habeat michi occultã quã credo tibi eſſe ma
nifeſtam

Magiſter

Ad huiuſmõi admiracõem tollendã aliq̃ ſunt ꝑmittenda
quoꝝ vnũ eſt ꝙ ſi ſcrutatus fueris diligẽter ſcripturas repe:
ries ꝙ ſapĩa dei que omĩa diſponit ſuauitᷣ · cibos diſpoſuit di
uerſos diuẽſis hoĩbus ſcd̃m diuẽſas temporũ varietates ꝓut
tempoꝝ oportunitati iuxta diuẽſos hoĩm ſtatus congruebat ·
Iuxta illud pſalmiſte Oculi oĩm in te ſperant dñe · et tu das
illis eſcam in tempore oportuno · Quod ſic patet · Nam a de
oĩm ꝑmo parẽnti in ſtatu innocencie exiſtenti fructꝰ omniũ
lignoꝝ ꝑadiſi qui ſuaues et pulcri erãt ꝑter q̃ꝫ lignũ ſciẽcie bo
ni et mali dedit in eſcam ſeu in cibũ gen · 2° · qui quidẽ cibus
illo tꝑe homĩ competebat Inter enĩ illa ligna que ſibi fuerẽt
conceſſa in cibũ lignũ vite cõtinebatᷣ per cuiꝰ eſum poterat nõ
mori ut habetᷣ geñ · 3° · Conſequẽter v̈o cũ adam lapſus fuit
in pcc̃m ꝑ qd̃ innocẽcie ſtatũ ꝑdidit et a ꝑadiſo fuit expulſꝰ
aliter fuit diſpoſitũ de cibo ſuo · ſ · ut de terra maledicta cum
labore et ſudore vultus comederet panẽ ⁊ herbas t̃re ġminãtis
tribulos et ſpinas geñ · 3° · vnde ſicut in ſtatu innocẽcie rectiſ
ſimo in quo racio ſupior ſoli deo obediebat · et volũtas cum

omnibus viribꝫ inferioribus ſolū racõnis recte ſine impedi
mento imperiū ſequebať cibus ei correſpondens erat ſuauis
et abſqꝫ labore et ſudore ullo acq̄ſitus et mortalitatis neceſſi
tatem nõ habens · Sic in ſtatu lapſus vbi ratio ſuꝑior hūa=
na ab obediēcia dei receſſit · et vires inferiores imꝑio rõnis
reſiſtebant · cibus laborioſus et triſtis cum nc̄citate morien
di correſpondebat · Qui quidē cibus ſolus humano generi ꝑ
totā ꝑmam etatē vſqꝫ p⁹ diluuiū fuit conceſſus · p⁹ea vero
tempe noe deficientibꝫ pctoribꝫ a terra ꝑ diluuiū edificato al
tari a noe ſuꝑ qđ holocauſta mūdoꝝ aialiū deo obtulit · quoꝝ
odorē ſuauitatis de⁹ acceptauit Noe et filijs ei⁹ bñdicens oīa
aīalia eis dedit in cibum · vnde cui antea olera et fruct⁹ terre
ſolum licebat comedere de cetero omīa aīancia in cibū habere
licebat ut habeť Gen · ix · langueſcente eni hūana natura per
ip̄m diluuiū oportebat ip̄ius cibum aliq̄liter fortificari · In
exitu aūt iſrahel de egipto qñ deus ſeꝑauit filios adam · ſic ut
aliquos · ſ · filios iſrl' ſuo cultui et legi applicaret et eos ꝑ lon=
gam ſolitudinē ubi nõ erat ſemen ſerenti neqꝫ panis come=
denti ad terrā fructiferā et lac et mel fluentē deduceret opor=
tuit ut eis ꝓuideret de alio cibo quē ſine labore et ſudore vult⁹
poſſent colligē · ſ · de mãna ne forte fame deficerēt ī via tā ſte
rili et ꝓlixa ut habeť exo · xvj · qui quidē cibus ſic miraculoſe
tradit⁹ et miracl'oꝝ multitudine ut per te dictū eſt ſulatus
ꝓprie cõpetebat ppl'o illi · tū ut ꝑ euidēciam atqꝫ freq̄ncia mira
culoꝝ viſibiliť circa illū cibum cõtingenciū eoꝝ fides q̄ valde
debilis et vertibil' erat ut patꝫ in diuſis locis ſcripture ꝑ hoc
firmior et ſtabilior redderet · tum ut per expimentū cotidie cõ
probaret an recte ambulaſſent in lege dñi · legiť eñ exo · xvj
ubi ſup̄ dixit dñs Ecce ego pluam vobis panē de celo · egre=
diatur ppl's et colligat que ſufficiūt ꝑ ſingl'os dies ut temptē
eū vtꝝ ābulet ī lege mea an nõ · Ex quo patꝫ ꝙ cauſa quare
per ſingulos dies deus voluit ꝓuidere illi ppl'o de pane et non
ſimul ꝓ quolibꝫ anno uel aliquo magno tꝑe fuit ut cotidie
temptareť an legem dei ſeruarent an nõ · que quidē tempta
cio non eſt intelligenda ſic ꝙ deus vellet per hoc ſcire aliq̄d qđ
prius ignorabat · abſit · Sed ut alijs pateſieret et potiſſime ſi=
bip̄is qui videntes ꝑ expienciā debilitatem ſuā adiutoriū pe
terent diuinū · vnde ī gloſa · temptacõ iſta eſt ut ip̄is oñdat
quomõ humilioēs fiūt ad petendū adiutoriū et ad noſcendū

dei gracia hec in glō· Talis enī cibus ꝓprie ꝑtinebat illi pplō
rudi et incredulo· ꝑ quē cibū infirmitas cōualeſceret in fide
et incredulitas ꝑuerſoꝝ patefieret· Cū autē ad terrā ꝓmiſſi:
onis acceſſiſſent et de eius frugib⁹ comederēt ceſſauit manna
ut habēt Joſue· v· caplō· Et extūc ceperūt vti frugib⁹ terre
chanaan ſicut et alie nationes mūdi fructib⁹ terre veſcebant̄
Differebāt tū q̄ntum ad aliquid· Nam illi pplō tam fecundi:
tas terre q̄ʒ ſterilitas pendebat ex meritis ppli uł demeritis ut
habet̄ leuit· xxvj· et deutro· xxviij· Non aūt ſic cōtingit alijs
nationib⁹ cōmuiter Vñ Math· v· caplō Deus ſolē ſuū facit
oriri ſup bonos ⁊ malos· et pluit ſup iuſtos et iniuſtos· qꝛ ut
dicit̄ ecc· ix· caplō· Vniūſe aque veniunt iuſto et impio· qđ
intelligitur q̄ntū ad ipam ſubſtanciā bonoꝝ et maloꝝ tꝑaliū
nō aūt quantū ad finē ut i p̄ma· ſcđe· ar· vlt· vnde ppl's ille
qui carnalis erat ꝓmiſſis p̄ſentib⁹ hui⁹ uite inherebat· et ſic
oportebat ut cibus illoꝝ ſm̄ ſua merita et demerita eis affuiſ
ſet· Cum aūt venit plenitudo tꝑis in quo ppl's dei nō tꝑalia
bona ꝓmiſſa que vilia ſūt et momētanea ſed ꝑ bona ſpūalia
duceret̄ ad eterna· oportuit ut tali pplō cibus daret̄· ſupnatu
ralis et celeſtis per cui⁹ mādūcacōem ſpūalem vita ſpūal' nu
triretur ſic ut māducans nō moreret̄ in etnū· ſ· morte ſpūali
vnde ſaluator cōꝑans hūc panē alteri qui datus fuit p̄ribus
Joh· vj· ſic dicit· Non ſicut māducauerūt p̄res veſtri māna
et mortui ſūt qui māducat hūc panē viuit in eternū· Si igit̄
p̄dicta cōſideres ſane inuenies q̄ꝺ diuina ſapīa diſpoſuit dare
cibū pplō ſuo ꝓporcionatū ꝑut ſtatuū et tēpoꝝ diuiſitas requi
rebat· nō ergo in cibo ſupceleſti· ſ· eucariſtia reqrunt̄ miracl'a
viſibilia ſicut in manna· Manna enī dabat̄ pplō carnali tali
cibo indigenti rōnib⁹ ſupdictis· Eucariſtia vō pplō ſpūali da
ta eſt qui tali pane ꝓpe nutrit̄ et roborat̄

caplm 2m In quo diſcipul⁹ querit quō intelligat̄ ſpūalem
refectionē in hoc ſacrāmento fieri Ad qđ rñdet̄ a mḡro ꝑ ſimili
tudinem refectiōis ſpūalis ad refeccōnē corꝑalem

Diſcipulus

SCire deſidero quō ꝑ iſtū panē ſupceleſtē homo nutrit̄
et roborat̄· non enī credo q̄ꝺ hoc dicas ꝑ ſbām panis
et vini quib⁹ homīes ꝓpe nutriūt̄· que quidē ſbſtācia
licet cū conſecracōe ſub illis ſpēbus erat· facta aūt ꝯſecracōe
nichil remanet de ſbſtancia panis et vini· ſed ſolum eorum

acıdencıa que ſenſibilit̃ apparent Magiſter Nullo
modo dubitandũ eſt ꝙ ſac̃mentũ de quo agit̃ nõ nutrit cor-
poraliter per ſbam panis ⁊ vini que ante cõſecracõnem erãt
in ſac̃mento cũ conſecracõne facta deſinat ibi eſſe · Nutrit
tamẽ hoc ſacramẽtum recte ſumptũ ſpũaliter aiam ⁊ ipaʒ re
ficit · vnde mgr̃ in libro q̃rto · di · viij · de hoc ſac̃mento loquẽs
ait Recte viaticũ appellat̃ quia in via nos reficiens uſqȝ ad
patriam ꝑducit · aſſimilat̃ enĩ refectio ſpũalis quã hoc ſacrm̃
in homie fideli efficit refectioni corꝑali · quã cibus corꝑalis in
corpore aĩali cauſat tam in modo refectiois q̃ȝ in refectionis
effectib⁊ · Primũ pȝ ſic Nam ſicut ſꝫm pħm refectio corꝑalis
efficit̃ ꝑ tres vires nat̃ales · ſic quodãmodo ſꝫm veritatẽ fidei
noſtre · tres v̓tutes ſuꝑnat̃ales quodãmodo ꝑdictis correſpõ-
dentes req̇runt̃ in refectione ſpũali · qđ ſic pȝ Nam in refeccõe
corꝑali requirit̃ p̈mo vis nat̃al' attractiua · niſi enĩ cibus ex̃
corpus poſitus ad interiora loca refectioni apta · quadam vi
naturali attrahẽtur · impoſſibile eſſet corp⁹ refici ut eſt mani
feſtum · Scđa vis que requirit̃ ad corꝑalem refectionẽ eſt vis
retentiua niſi enĩ cibus ꝑ attractionẽ intra corp⁹ poſitus re-
tinẽtur per vim retentiuã · nichil ad refectiõeʒ ꝓficeret corꝑa
lem · Tercia v̓o vis que requirit̃ ad refeccõneʒ corporalẽ eſt
vis digeſtiua · ꝑ quã nutrimentũ aſſimilat̃ et vnit̃ nutrito
que omĩa phs large ponit in li · de aĩalib⁊ In refectione aũt
ſpũali de qua agim⁹ req̇rũtur tres v̓tutes ſuꝑnat̃ales · q̃ tri-
bus virib⁊ ſuꝑdictis nat̃alibus quodãmodo correſpondentes
aſſimilãt̃ · Req̇ritur enĩ in refectiõe ſpũali virt⁹ fidei ſuꝑna-
turalis · que attractiua eſt credibiliũ · niſi enĩ ꝑ v̓tutem fidei
ea que ſũt extra mentẽ ad que · ſ · nec experiẽcia nec racõ na-
turalis attingit · ad ipam mentẽ per cognicõneȝ fidei introdu
cerent̃ nulla eſſet refectio aĩe ſpũalis · per fidem enĩ in mente
ſubſiſtũt ea que non apparent ut ad Rõ · xj · Scđa v̓tus ſuꝑ-
nat̃alis que requirit̃ ad refeccõeȝ ſpũalem ẽ ſpes que virtus
retentiua eſt · Ea enĩ que ꝑ fidẽ attrahunt̃ ad nr̃am mẽtem
nr̃e ſaluti ꝑtinencia per v̓tutem ſpei retinent̃ · de qua virtute
ad hebre · vj · Confugim⁹ ad tenendã ꝓpoſitam ſpem quã ſic
anchoram aĩe habem⁹ tutã ⁊ firmam · Tercia v̓o virtus ſuꝑ
nat̃alis que req̇ritur ad refeccõeȝ ſpũalẽ eſt virtus caritatis
per quã ex nutriente et nutrito ſꝫm ſil'itudinẽ gratie vnũ effi
citur · Juxta ill° · p̈ma · Jo · iiij · capl'o Qui manet in caritate

in deo manet et deus in eo· Cui⁹ oīno ſil'e legit̃ de ſumente hoc
ſacm̃entũ· vnde Jo· vj· capl'o· Qui manducat meã carnẽ et
bibit meũ ſanguinẽ ⁊c̃· Conſiderandũ tñ ꝙ quia ſpũalia nõ
pñt tñ aſſil'ari corꝑalib⁊ qñ inter ea diffẽncia nõ modica re:
periat̃ Jdeo int̃ mutacõnẽ corꝑalẽ ⁊ ſpũalẽ q̃ꝝ quelibꝫ t̃mina
tur ĩ vnionẽ ſil'itudis nutriẽtis cũ nutrito ẽ quedã lata dif
ferencia· Nam in refeccõe corꝑali hec ſil'itudo ſeu vnio ꝑficit̃
ꝑ mutacõeꝫ nutrimẽti in ſil'itudieꝫ nutriti Jn refeccõne ſpũali
non ſic· ſed ꝑficit̃ ꝑ mutacõeꝫ nutriti in ſil'itudinẽ nutrientis
Vnde Aug̃· in ꝑſona hui⁹ ſacm̃ẽti dic̃ nõ ego mutabor in te
ſed tu mutaberis in me Differt etiã iſte refeccões in loco ſeu
ſubiecto refeccõis· nam refectio corꝑalis fit in mẽbris corpo
reis utputa in ſtomacho epate uel venis· Refectio aũt ſpi:
ritualis hoīs nõ ſic· ſed in mente que ẽ precipua pars ſpũalis
hoīs· vnde Aug̃· loquens ad manducãtem hoc ſacr̃m dicit
ad quid paras dentem et ventrẽ· para mentem rede et man:
ducaſti· hec ille· Ex quib⁊ habes quõ refeccõ ſpũalis cõſiderari
habꝫ ꝑ ſil'itudieꝫ ad refectionem corporalem

¶ Capl'm 3⁹ Jn quo oñdit̃ ꝙ effectus hui⁹ refeccõis ſpũalis
quo ad vitam ſpũalem aſſimilat̃ effectib⁊ refeccõis corꝑalis
quantũ ad vitã corꝑalem Diſcipulus

Habeo doctrinã tuam in ꝑdictis que ꝑtinẽt ad modũ re
fectiõis ſpũalis· et etiã ad eius locũ ſeu ſubiectum· ⁊
vellẽ ut vlterius michi declarares ſil'itudines vtri:
uſqꝫ refectionis q̃ntũ ad effect⁹ vtriuſqꝫ eoꝝ ꝑut ꝑus ꝓpoſu
eras Magiſter Ad hoc qđ queris attẽdere debes ꝙ ſicut
refeccõ ſpũalis aſſimilat̃ refeccõni corꝑali q̃ntũ ad modum
reficiendi ſic inuenit̃ ſil'itudo in effectib⁊ qui ex vtraqꝫ refeccõe
ſequunt̃· omnẽ enĩ effectũ quẽ cibus et pot⁹ materialis facit
q̃ntũ ad vitã corꝑalẽ hũc totũ facit hoc ſacr̃m q̃ntũ ad vitã
ſpũalem ut in tercia parte· q· lxxix· qđ pꝫ diſcurrẽdo ꝑ aliq̃s
ſingulares effectus ex quib⁊ alij intelligi pñt· Eſt enĩ vn⁹ ef:
fectus cõiter cuiuſcũqꝫ bone refectionis corꝑalis augmentũ
ſpũs vitalis tam in corde aĩalis q̃ꝫ in cerebro ⁊ huiuſmodi· ex
quo oĩs vires naƭales refocillant̃ Qui quidẽ effect⁹ in nr̃o
viatico ſpũalit̃ efficit̃· Eſt enĩ effect⁹ hui⁹ ſacm̃enti ſm̃ magi
ſtrum ſniaꝝ in q̃rto· di· xij· augmentũ virtutis· ſ· caritatis
et per cõſequẽs gracie atqꝫ oĩm v̇tutũ ſpũaliũ quaꝝ forma eſt
ipa caritas Jtem refeccõe corporali cõpleta· nocua a corpore

animalis expellunt̃· quod in nr̃o ſacr̃mento ſpũaliter efficiatur
Expellunt̃ enĩ ꝑ hoc ſacr̃m a recte ſumẽte oĩa venialia pcc̃a
ꝓut doctores tenent ſpecialit̃ Ambro· in iiij· de ſacr̃mẽtis
Diſcipulus ꝙ in ſũpcione debita huiꝰ ſacr̃menti ve:
nialia dimittant̃ valde rõnabile eſt· Sanguis enĩ xp̃i qui in
hoc ſacr̃mẽto realiter ſumit̃ effuſus eſt in remiſſionẽ peccatoꝝ
Scire tamẽ vellẽ cur mortalia nõ dimittant̃ ĩ tanto ſacr̃m̃to
in quo xp̃s plenꝰ gracia realit̃ cõtinet̃· cũ tñ in ſacr̃mento ba:
ptiſmi in quo ſola virtus xp̃i continet̃ non tm̃ venialia ſed
eciã originale pcc̃m et oĩa mortalia pcc̃a dimittant̃· vident̃
eciã ṽba xp̃i ſonare de vtroqꝫ ſacr̃mento ꝙ oĩa pcc̃a in eis di:
mittant̃ Sicut enĩ de baptiſmo dixit· Qui crediderit et bapti
zatꝰ fuerit ſaluꝰ erit Marci· xvj· capl̃o ꝑ qđ intelligit̃ dimiſ:
ſio oĩm pcc̃oꝝ eciã mortaliũ· ſine quoꝝ dimiſſiõe nullus ſal:
uatur Sic de ſacramẽto eucariſtie dicit Jo· vj· Qui mãduca
uerit hũc panẽ viuet in eṫnũ· vitã aũt eternã nullus habet
cũ pcc̃o mortali· vnde tam ꝑ rõnẽ qꝫ ꝑ verba xp̃i videt̃ ꝙ et
pcc̃a mortalia in ſacr̃mento eucariſtie dimittant̃ Mag̃r
Si bene cõſideraſti p̃dicta ex ipis rñſionẽ habes ſufficient̃
Nam ſicut in refectione corꝑali digeſtiua totalit̃ cõrrupta
nemo reficit̃ ſed pociꝰ ex cibo incurrit magnã leſionẽ docente
ypocrate q̇ in ſuis anphoriſmis dicit· Nõ pura habẽtes cor:
pora q̃ntũ magis nutriet tanto magis ledet· Sic eciã cõtingit
in refectione ſpũali quia cũ exiſtens in mortali pcc̃o caritate
caret que ẽ digeſtiua ſpũalis ut dictũ eſt · tũc talis nedũ refi
citur ſpũalit̃ ſed nouũ incurrit graue pcc̃m · vnde· qui mãdu
cat et bibit indigne iudiciũ ſibi mãducat ⁊ bibit p̊ma cori
xj· Jlle aũt qui hoc ſacr̃mentũ debite ſumit opꝫ ꝙ ſit in cari:
tate que nõ cõpatit̃ ſecum mortale pcc̃m ·et ſic talit̃ ſumens
ſacramẽtum nõ habꝫ mortalia q̃ ei dimittant̃· Et ideo ſolũ
dicit̃ dimitti venialia · ṽbũ aũt illud qđ allegas ·ſ· qui mã:
ducauerit hũc panẽ ⁊c̃· Jntelligit̃ de mãducacõe ſpũali de q̃
utſup̃ Aug̃· dicit· Crede et mãducaſti qđ intelligit̃ per fidem
caritate formatã · nõ aũt intelligit̃ ṽbũ xp̃i ſup̃dictũ de mã:
ducacõne ſacr̃mẽtali tm̃ q̃ quidẽ mãducacõ eciã ab indignis
qui iudiciũ ſibi mãducant et bibũt fieri poſſꝫ· Diſcipulꝰ
Doce vlterius me rogo de ſiſitudine refectionũ p̃dictaꝝ in
alijs effectibꝰ Magiſter Sicut in refectõe corꝑali hominis
homo nõ ſolũ reficit̃ · ſed et cõfortat̃ ⁊ in ſuo robore firmatur

vnde ps̄· panis cor hoīs cōfirmet· Sic in hac refectōe ſpiri
tuali languor qui ex diuturna abūdancia diuine viſionis in
viris iuſtis cōtingere ſeu fieri cōſueuit iux̄ illud can· ij· ful-
cite me floribꝫ quia amore langueo per debitū huiꝰ ſacr̄menti
vſum roborat̄· Et ideo in figura huiꝰ ſacr̄mēti intelligit̄ illᵈ
iij· Re· xix· qd̓ de helia leḡ· ſ· et ambulauit in fortitudine cibi
illius uſqꝫ ad montē dei· Item in refectione corꝑali cōtingit
ꝙ in corꝑe bene diſpoſito refectōe completa nedū quis reficit̄
ſed eciā impinguat̄ Juxta illud Gen· vltio· Aſſer pinguis eſt
panis eius· qd̓ eciā cōtingit in refectōe ſpūali ꝑ hoc ſacr̄m rite
facta· Creſcit enī in ſic ſumēte mentis deuocio que pinguedo
ſpūalis eſt ſcḋm hug̊· inīqntū ariditatē aīe que quedā indeuocio
eſt· expellit Et ideo ps̄· cū dixiſſet· paraſti i cōſpectu meo mē-
ſam qd̓ bene pt̄ intelligi de altari in quo hoc ſacr̄m celebratur
que vera mēſa dn̄i eſt ſtatim ſubdit Impinguaſti in oleo ca
put meū· qd̓ intelligendū eſt de pinguedine deuocionis Item
ſicut in refectōne potus naturalis· ſ· vini cor letificat̄ iux̄ illᵈ
vinū letificat cor hoīs Sic huiōi potū ſupceleſtē debite ſumēs
magnā leticiam attingit ſpūalem Iux̄ illud ſapie viij· Nō
habet amaritudiēꝫ cōuerſacō illius Item ſicut potū vini ſu-
mentes ultra ſobrietatē ebrietatē incurrūt· Sic et i hoc po-
tu ſpūali qui ꝑmos gradus caritatis· ſ· incipiēciū et ꝓficiēciū
tranſcendūt et caritatis ꝑfectōneꝫ aliq̄lit̄ attingūt ebrietateꝫ
quandā incurrūt ſpūalem· vnde cāticoꝝ· v· leḡ· bibite amici
et inebriamini cariſſimi· q· d· Vos qui eſtis amici· ſ· in ꝑmis
gradibꝫ caritatis conſtituti ſufficit vobis bibere· Sed cariſſi-
mi· ſ· in caritate perfecta inebriari debetis· que quidē ebrietas
ſpūalis nō eſt viciosa ſꝫ ualde laudabilꝭ· Nam ſcḋm Aug̊· de
agone xp̄iano talis ebrietas mētem nō eneruat ſed ſurſum
rapit in tm̄ ꝙ oīm terrenoꝝ obliuionē ꝑſtat· de qua quidem
ebrietate intelligi pt̄ illᵈ pſalmiſte Et calix meus inebriās
q̄ꝫ ꝑclarus eſt· Habet eciā iſte cibus celeſtis quēdam effectū in
quo excellit oīa refectiua corꝑalia· Nam iſte cibus bn̄ ſu-
mētibꝫ vitam etn̄aꝫ ꝑſtat· Joh̄· vj· Qui mādūcat ex hoc pa
ne viuet in etn̄um· In quē effectū nullū alioꝝ reficienciū par
ticipat eciā quo ad vitam corporalem. Diſcipulus
¶ De ligno vite legit̄ geū· vj· ꝙ qui comedit de eo viuet i et-
num· Ex quo patet ꝙ eſus ligni vite preſtare poterat vitaꝫ
eternam· Magiſter· ſcḋm augꝰ· de queſtionibus

veteris et noui teſtamēti· Eſus ligni vite corruptionē inbi-
bebat nō tamē ſimplicit̄ preſtabat immortalitatem· Virtus
eñ pſtandi vitā etnam ē quodāmodo infinita· et ſic pure cre
ature que finita eſt nō eſt cōmunicabilis
¶ Capl'm q̄rtū In quo oñdit̄ ꝙ effectus hui⁹ cibi ſupceleſtis
in ſpūalib⁹ aſſimilant̄ effectib⁹ illius cibi celeſtis· ſ· māne in
corporalibus —— Diſcipulus ——
Satis habeo de ſimilitudine effectus ſpūalis refectionis
ad effectus refectōis corpalis cōmuniter cōſiderate· Sȝ
quia refectio corpalis per illū cibū celeſtem a deo datū
· ſ· manna excellencior conſiderat̄ q̄ȝ refectio corpalis cōmuis
Ideo vellem ſcire ſi cibus iſte ſupceleſtis in aliquib⁹ effectib⁹
ſeu ꝓprietatib⁹ aſſimilet̄ illi cibo celeſti· ſ· māne —— Magiſter
¶ Iſte cibus ſupceleſtis nō ſolū habet effectus ſpūales corre
ſpondentes effectib⁹ cibi corpalis cōis ut dictū eſt· ſed etiā hȝ
effectus ſpūales correſpondētes effectib⁹ ſeu ꝓpetatib⁹ māne
excellenciori modo· De manna eñ legit̄ exo· xvj· nec q̇ plus
collegerat habuit amplius· nec qui minus poterat reppit mi
nus· ſed vnuſquiſqȝ iuxta illud qd̓ comedere poterat congre
gauit ꝓut tu ſup̄ allegaſti· Cui⁹ ſil'e ſpūali modo cōtingit in
hoc cibo ſupnatſali ipm̄ debite ſumentib⁹· Non eñ quātitas
ſpūalis hui⁹ refectionis ex q̄ntitate corpis xp̄i ſumpti accipit̄
Cū eadem ſit quātitas corporis xp̄i indiuidualit̄ in omnib⁹
ſumētibus ut in t̄cia parte· q· lxxix· et ſic miracl'oſius et ex
cellentius de hoc cibo ſupceleſti dicit̄ nec ꝙ qui plus collegerat
habuit amplius· Sil'r ſicut de manna dicit̄· ſapie· xvj· ꝙ oēs
delectacōnes in ſe habebat· et omnē ſaporē ſuauitatis· Sic et
pfectius diuini ſapores mltiplices et varij a recte ſumentib⁹
in hoc ſacro cibo guſtant̄· Et licȝ i māna faſtidiū ſeu nauſeā
qñqȝ ſumētes incurrebāt· Iux̄ ill° nūeri· xxj· aīa nr̄a nauſeat
ſup iſto cibo In hoc tñ cibo ſupceleſti· nauſea nō habet locū in
hijs qui debite ipm̄ ſumūt· vnde Bñ· in quadā ep̄l'a notabi
liter dicebat Miror ſi ad guſtū cibi dulciſſimi nauſeas· ſi tñ
guſtaſti q̄ȝ dulcis eſt dñs· aut certe nō guſtaſti et neſcis quid
ſapit xp̄s et ſic nō appetis cū ſis inexpt⁹· at ſi guſtaſti ⁊ dulce
nō ſapit ſanū nō habes palatū· hec bñ· Nec ſolū nauſeā ſui
ipſius huiōi guſtus celeſtis nō generat ſȝ pocius alioꝝ ſaporū
faſtidiū in bene guſtante ꝓcurat· vnde Criſ· ſup math· Sicut
qui p̄cioſū mādu cauerit cibū huic eſca cōmunis ingrata videt̄

ſic qui ſemel dulcedinē xp̄i guſtauerit terrenoꝝ bonoꝝ nō mľ
tum de cetero ſēciet ſaporē · Juxta illud hebreoꝝ · vi · Jmpoſſi
bile eſt enī eos qui ſemel ſūt illuīati guſtauerūt nichilomin⁹
dei verbū vtuteſqꝫ ſeculi venturi et ꝓlapſi ſūt reuocari rurſū
ad penitenciam rurſū crucifigentes ſibimetipis filiū dei · Et
hec tibi ſufficiāt circa refectionē ſpūalē cibi ſupceleſtis ſubtili
ora et alciora que circa hoc ſacramētum dicunē peritiorıb⁹ et
magis ꝓuectis relinquendo

¶ Capl'm · v · Jn quo ponitē quedam admiracō diſcipuli circa
ſacr̄m altaris que quidē admiracō ab infidelib⁹ et contē fidem
nr̄am obloquētib⁹ obicī ſolꝫ · quā admiracōem mḡr ibidem
ſoluit Diſcipulus

NOn dubito ꝙ de hoc ſacmēto alciora ⁊ ꝓfundiora tra
ctanē a doctorib⁹ ſanctis que ꝑnūc ad me nō ꝑtinent
nec ad p̄ns volo de hijs ſcrutari ꝓpter mei intellectus
imbecillitatē vnū tn̄ a te querē volo de quo ſepe audiui tam
infideles qꝫ hereticos obloquētes veritatē fidei nr̄e deridentes in
ipoꝝ ꝑnicīē · tales enī me cotidie exprobrātes ſic dicunt · dic
nobis ubi ē deus tuus · Si enī bene ſcripturas ſcrutatus fu
eris repies ꝙ ꝑ archam teſtamti dei olim maxima miracula
nedū ſenſibilia ſꝫ etiā ſic publica et toti ppl'o patencia fiebāt
intantū ꝙ de taliū miracl'oꝝ fama infideles terrebanē viden:
tes ad oculū diuinā potenciā in reuerencia arche ſui federis re
lucentē · qn̄ enī ppl's iſrl'iticus trāſiuit jordanē pede ſicco · ſa:
cerdotibus tūc archam teſtamti portantib⁹ ꝑ jordanē aque ſu:
periores deſcendētes ſteterūt in vno loco ad inſtar mōtis intu
meſcentes Jnferiores v̓o ad mare mortuū fluxerunt · ſic ut
totus ppl's iſrl'iticus q̄ſi ꝑ aridā tranſiuit flumē jordanis ſic
exīctis donec ſupdicti ſacerdotes cū archa alueū jordanis exi
rent · quo facto jordanis redijt in curſum ſuū · qd̄ quidē opus
tam miraculoſum et tā publicū duo fecit · vnū · ſ · ꝙ filij iſrl'
habuerūt in tanta reuerēcia ipm̄ joſue qui ex ꝑte dei hoc fieri
p̄ceperat ſicut et moyſen habuerūt Aliud v̓o ꝙ reges amor:
reoꝝ et chananeoꝝ audiētes tā magnū et publicū miracl'm
terrore dei ſic cōcuſſi ſūt ꝙ nō remāſit in eis ſpūs · que quidem
hiſtoria ad plenū hētur joſue · iij · et · iiij · Cōſidera igitē aiūt
iſti ꝓterui ꝙ ī huiōi archa teſtamenti in q̄ nō cōtinebaē deus
realiter neqꝫ xp̄s · ſed ſolum tabule lapidee precepta decalogi
cōtinentes · et ſm̄ quoſdam vrna māne quam deus p̄ceperat

reſeruari ĩ teſtimoniũ generacõib9 futuris ut hẽtur exo· xvj
Similit̃ et virga que floruit in domo leui · de qua ṽga habet̃
numeri · xvij · Si igit̃ ꝑ archam ꝑ̃dicta corꝑa maĩata tantũ:
modo portantem q̃ntumcũq3 ſacra eſſent deus tam euidencia
miracula et tam diuulgata et publica fecit ĩ ipĩus reueren:
cia quid putas miraculi facere habuiſſet in tuo ſacramẽto ſi
in ip̃o ipſemet verus deus ſeu xp̃s realiter contineretur qui ſuꝑ
omĩa in infinitũ colendus et venerandus eſt Et nõ ſolũ tpe
joſue ꝑ̃dictũ miracl'm deus fecit in veneracõez arche ſui teſta:
menti ſed etiã tpe Samuelis cũ archa dñi fuit capta ꝑ phili:
ſteos et in azoth deducta · deus fecit indicia in azoth · et in ydo
lum eoꝝ uſq3 ad hoc q' philiſtei miſerũt archã uſq3 ad terrã
iſrahel · et nõ ſine magnis miraculis que in qualibet manſi:
one arche per deũ fiebãt uſq3 ad hoc q archa dñi remanſit in
Cariathiarim ꝑ aliquos annos · que hiſtoria habet̃ ꝑ extenſũ
ꝑ̃mo · Re · v · et · vj · capl'is Item quãdo dauid fecit portari ar
cham dñi ſuꝑ̃dictã de domo aminadab que erat ĩ gabaa uſq3
ad domũ obededom quia oza extendit manũ ſuã et tetigit ar:
cham dñi temerarie ꝑcuſſus ẽ a dño ſic illico moreret̃ ut ha:
bet̃ · ij · Re · vj · Cũ igit̃ deus ut archa ſui teſtamẽti reuerent̃
haberet̃ tam a fidelib9 q̃3 etiã ab infidelib9 tam magna mira:
cula et euidencia atq3 publica olim faciebat q̇d extimandum
eſt q deus faceret ſi in ſacm̃ẽto tuo ipi9 diuinitas incarnata
cõtineret̃ ul' etiã ip̃e xp̃s dei benedict9 · cũ tam̃ nulla talia nec
etiã ſimilia ꝑ ip̃m ſacr̃m apud fideles hoc credentes · nec etiã
apud infideles hoc negantes videm9 fieri ſed pocius oppoſitũ
Sepe enĩ cõtingit q cũ ſarraceni ꝑ armoꝝ potenciam aliq̃s ter
ras xp̃ianoꝝ deuaſtant altaria cum iſto ſacm̃ẽto diſrũpunt
nichil videntes · ꝑp̃t q̇d timere debeant · ne talia audeant facẽ
Ex quo quilib3 ſenſatus credere debet q ĩ tuo ſacm̃to nõ deus
cõtinet̃ · neq3 xp̃s ſicut vos xp̃iani aſſeritis ſ3 ſolũ ſbſtãcia pa
nis et vini que ibi ſenſibilit̃ apparet que pura creatura eſt ·
Non enĩ abbreuiata eſt manus dñi p̃ñti tpe ſic ut nõ oſten:
deret hãc veritatẽ palam ⁊ publice ꝑ ſigna atq3 portenta ſen
ſibilia toti vniũſo ſicut alias ꝑ archa teſtam̃ti facẽ cõſueuit
Hec et ſimilia ſepe ab infidelib9 et hẽticis audiuerã · ex quibus
licet fides mea nõ patit̃ detrimentũ benedict9 de9 · Cõfringunt̃
tñ oſſa mea ꝑ̃dicta obprobria que alias audiui reminiſcens
Et factus ſũ ſicut ſurdus nõ audiens et nõ habẽs in ore ſuo

redargutiones· Quapropter valde deſidero ut me circa hoc ſic
diuina gracia coop̃ante illumines ut reſpondere poſſim ex p̃-
brantibus michi verbū ⁓ Magiſter ⁓ Ad tuā admira
cionem in hac p̃te tollendā et ad os obſtruendum iniqua lo-
quenciū· cōſiderare debes ꝙ miracl'a ōīa que ſup̃ curſū naẽe
a deo inſtitute v̓tute ōīa fiūt ſe habēt q̃ntū ad eoꝝ ꝓximos
fines in duplici differencia ·quedā enī eoꝝ ſūt a deo ordinata
ad fidei ꝓbacōem ſicut de p̓mis ſignis ſeu miracl'is que deus
fecit p̄ moyſen corā ꝑpl'o de cōuerſione virge in colubrū ⁊ ecō
tra et de manu leproſa ⁊ ſana· Que quidē miracl'a corā ꝑpl'o
facta ſūt ad fidem in eis creandā ſeu cōꝓbandā ·vnde exo·
iiij· Cum dixiſſet· et feci ſigna· ſ· p̄dicta corā ꝑpl'o· ſequit̃ ſta
tim credidit ꝑpl's· Sil'r ex diuiſione maris rubri et egipciorū
ſubmerſione viſa per ꝑpl'm iſrl'iticū ſecutū ē ꝙ ꝑpl's credidit
dn̄o ⁊ moyſi ſeruo eius exo· xiiij ·capl'o Et ſic de q̃ꝫplurimis
miraculis veteris teſtamēti que a deo fuer̃t ordinata ut fides
eius in cordib⁹ ꝑpl'i cauſaret̃ ſeu confirmaret̃· que quidē mi-
racula oportuit eſſe maīfeſta coram omni ꝑpl'o· vnde deutro·
vltimo cōmendat̃ moyſes de ſignis et portentis que moyſes
ōīa auc̃te fecit corā vniūſo iſrl'· Quedā v̓o fuer̃t ōīa mira
cula que nō ad fideꝫ cauſandā ſeu roborandā a deo facta ſūt
ſꝫ pocius ut credēdo talia miracl'a q̃ occulta ſūt ⁊ oīno abſcō
dita fideles mereant̃· vnde huiōi miracula nō diſpoſuit de⁹
manifeſta eſſe p̄ ſenſū ſeu natalē cognicōeꝫ ſꝫ occulta ut eoꝝ
fides meritoria eſſet· Que quidē miracl'a ſic occulta et abſcō
dita p̄cipue fuerūt in nouo teſtamēto in cui⁹ t̃pe fides creden-
ciū cōīter validior fuit ut eſt miracl'm virginei ꝑtus et dn̄e
reſurreccionis· que quidē miracula per fidem ſolū ꝑ̓ſe cogno
ſcunt̃· et eoꝝ occultacio a quacūqꝫ nr̃a natali cognicōe nr̃m
meritū efficit ul' auget· vnde de reſurrectione dn̄i legit̃ Joh·
xx· Beati qui me nō viderūt et crediderunt Et de iſto modo
miracl'oꝝ· ſ· occultoꝝ tenendum eſt eſſe ſacr̃m altaris ut in
tercia p̃te· q· xxviij· Non enī hoc ſacr̃m fuit inſtitutū ad hoc
ut ſac̃mēto viſo ꝑpl's crederet· ſꝫ ut credendo veritatē hui⁹ ſa
cramēti merito ꝓficēt vnde Aug⁹· ut ſup̃ allegatū eſt de hoc
ſac̃mēto dicit· Crede et manducaſti Et ideo q̃nto miracl'a in
hoc ſac̃mento cōtenta que maxima ſūt occultiora ſūt et nec
ab intus ul' ex̃ viſibilit̃ circa ip̄m ſacr̃m apparent tm̄ in nob̄
augēt meritū· vnde nullū incōueniēs ſequit̃ nec admiracōe

dignū ex hoc ꝙ publica ſeu viſibilia miracl'a nō fiūt cōiter
circa hoc ſacr̄m ſicut olim fieri cōſueuerūt circa archā teſtamēti
dei ꝓut tu allegaſti Ibi enī miracula ordinabant̄ ad fideliū
fidem cōfirmandā ſeu cauſandā Et qn̄qȝ ad infideliū terrorē
incuciendū· hic aūt querunt̄ miracula ad meritū credencium
augendū· quod quidē meritū euacuaret̄ ul' ſaltē diminueret̄
ſi talia ſigna viſibilia apparerent

¶ Capl'm ſextū In quo reddit̄ racio quare circa hoc ſacr̄m nō fiūt frequēter viſibilia miracl'a ſicut olim fiebant circa archam teſtamēti et huiōi — Diſcipulus —

Audiui qd legit̄ ī nōnullis hiſtorialib⁹ antiquis libris ꝙ qn̄qȝ in ſacr̄mēto altaris apparuit forma pueri uel caro uel ſanguis que ſūt ſigna viſibilia q̄ a deo fieri credunt̄ ut fides hui⁹ ſacr̄menti in cordib⁹ fideliū magis firmetur qd videt̄ facere contra te — Magiſter — Verū eſt ꝙ talia ul' ſimilia dicunt̄ eſſe facta qn̄qȝ circa ſacr̄m altaris ſed talia nō dicunt̄ facta fuiſſe ſic cōiter et publice ſicut miracula que allegaſti circa archam teſtamēti vnde nō videnť talia apud eccl'iam vniūſalē ſolemnizari· ſed forte ꝑuarum in aliquib⁹ ꝑticularib⁹ eccl'ijs quia nō fiunt niſi raro quo ad certas perſonas quib⁹ deus qui vniūſas menciū cogitacōes intelligit ſingulari modo ſingulis ꝓuidet ſc̄m dictamē ōme ſapiencie a quibus nō eſt trahenda cōſequēcia in vniūſali — Diſcipulus — Et ſi talia miracl'a frequent̄ nō debeant fieri in hoc ſacr̄mēto publice et cōiter ne fideliū meritū diminuatur ut dicis· Congruū tn̄ videtur ut fierēt ſaltē ad terrorem infideliū cauſandū ꝓut legit̄ ī ſup̄ allegatis hiſtorijs ꝑmo libro Re· v· capl'o et· vj· de philiſteis miracl'a facta circa archam teſtamēti videntib⁹ qui terrore diuino nō modico ſūt cōcuſſi qd ad diuinū ꝑtinet honorē Iux̄ illud pſalmiſte· Timebunt gentes nomē tuū dn̄e ⁊ om̄s reges terre gloriā tuam — Magiſter — Si bene cōſideras finē inſtitucōis hui⁹ ſacramēti tā ꝓximū q̄ȝ vltimū certe reperies ꝙ q̄nto miracl'a hui⁹ ſacr̄mēti occultiora ſūt tanto magis ad vtrūqȝ finē ipi⁹ ſacramēti cōgruūt· ꝑmū patȝ ſic· Nam inſtitucō hui⁹ ſacramenti ordinata eſt ad vitā ſpūalem et et̄nam rite ſumentib⁹ cōferendam Iuxta illud· Qui manducat hūc panem viuet in et̄num Io· vj· Et iſte eſt finis ꝓximus iſtius inſtitucōnis Conſtat aūt ꝙ ex occultacōe miracl'oꝝ hui⁹ ſacr̄mēti meritū

accreſcat in cordibus fideliū inq̄ntū nō ex viſis miracl'is in
eodem ſupnaẗaliter factis ſūme veritati adherēt p verā fidē
Sed etiā nullis miracl'is in eo viſis ex ſola auc̄te dīna oppo:
ſitū credūt eoꝝ q̄ maīfeſte videnẗ · Jlle enī qui ex ſola auc̄te
ſeu inſpiracōne dīna credit illud qd̓ diuinit⁹ reuelaẗ etiā ſi
ſenſibiliter apparꝫ oppoſitū maioris meriti eſt · q̄ꝫ ille qui nō
ex ſola auc̄te dīna vl' inſpiracōe · ſed ex quibuſdā ſignis ſen:
ſibilib⁹ miracl'oſe factis credit · vnde Jo · xx · beati qui non vi
derunt et crediderūt ꝛc̄ · Scdm patꝫ Nam finis vltim⁹ tam
hui⁹ ſac̄mēti q̄ꝫ oīm que a deo facta ſūt ad dei gloriā tanq̄ꝫ ī
vltimū finē ordinanẗ Jux̄ illud yſa · xliiij · capl'o Omne qd̓
inuocatū eſt noī meo ad meā gloriā creaui eū formaui atqꝫ
feci · Conſtat aūt ꝙ ſicut gloria dei ſepe in publica ſuoꝝ mi
raculoꝝ maīfeſtacōe hominibus innoteſcit ſicut patꝫ in mira
culis antiqui teſtamēti ꝛ in q̄ꝫplurimis miracl'is noui teſta:
menti · Sic qūqꝫ in occultacōne dīnoꝝ miracl'oꝝ ipi⁹ dei glo
ria ſeu honor in cordib⁹ fideliū augeẗ · legiẗ enī pu · xxv · glo
ria dei ē celare v̓bū et gloria regū inueſtigare ſermōeꝫ Que
quidē v̓ba ſapiētes a diu̓ſis diu̓ſimode exponunẗ · applicanẗ
tamē ſm eoꝝ planū ſenſū ꝓpoito ſic · Nam ſicut reges inue
ſtigando ea que ſūt cōiter hoīb9 occulta oſ̄dunt ſuā ſapiaꝫ
ex quo gloria eoꝝ accreſcat · ſicut patꝫ de Salomone q̇ cauſā
occultā mlieꝝ coram ipo ad iudiciū veniendū inueſtigauit
De eo enī legiẗ · audiuit omīs iſrl' iudiciū qd̓ iudicaſſet ꝛ ti:
muerūt regem vidētes ſapienciā dei eſſe ī eo · tcio Re · capl'o
iij · Sic ad gloriā dei nōnunq̄ꝫ ptinet ꝙ illud qd̓ eſt in ſe ve:
riſſimū occulteẗ ſeu celeẗ intantū ꝙ nullomō a naẗali cogni
cione hūana inueſtigari poſſit · qd̓ maīfeſte cōtingit in hoc ſa
cramēto jn quo p nullū ſenſū nec ciā intellectū naẗalē hūa
num cognoſci pūt ea que miracl'oſe in eo cōtinenẗ niſi ſolū
per cognicōeꝫ ſupnaẗalem a deo infuſā · ſ · p fidē Et ſic ꝓp̄e de
hac occultacōne intelligi pt̄ ꝓdictū v̓bum · ſ · gloria dei ē ce:
lare v̓bū Jn hoc enī ſac̄mēto ꝓprie celaẗ ſeu occultaẗ v̓bum
incarnatū · de quo Jo · p̄mo · Jn pn̄cipio erat v̓bū ꝛc̄ · de qua
quidē occultacōe exp̄ſſe habeẗ yſaie · xlv · vbi diciẗ vere tu es
deus abſconditus deus iſrl' ſaluator Jbi enī ꝓpheta loquiẗ
de vocacōe gentiū ad cognicōneꝫ xp̄i tūc futurā · de qua dicit
ſtatim ſup̄ · viri ſublimes ad te trāſibūt et tui erunt et te ado
rabūt teqꝫ ꝑcabunẗ · Et ut declaret ꝙ gentiles ſic venientes

ad cognicōeꝫ xp̄i negatum erāt ſuos deos falſos · ſequit̄ ſtatī
eoꝝ cōfeſſio ſic dicenciū · tantū in te eſt deus et nō eſt abſqꝫ te
deus · Sil'r ut ꝓpheta oſtēderet ꝙ gentiles ad fidē xp̄i venturi
non cognoſcerent eū in ꝓpria ſpecie ſed ip̄m cognoſcerēt per
fidem ſub alijs ſpeciebꝫ abſconditū ſtatim ſubdit ī ꝑſona gē
cium · Vere tu es deus iſrl' ſaluatoꝛ qd̄ ꝓpe cōpetit ꝓpoito · Si
aūt circa hoc ſacramentū fierēt miracl'a publice maīfeſta vl' etiā
coram infidelibꝫ ſicut illa que allegas que fieri cōſueuerunt
circa archam teſtamēti impꝛopꝛie dicerēt gentiles ad cognicōeꝫ
xp̄i in hoc ſacramēto venientes vere tu es deus abſcōditus deꝰ
iſrahel ſaluatoꝛ · Non enī eſt abſcōditꝰ deus cū ꝑ opa mira
culoſa publice maīfeſtat̄ ex hac occultacōne ſeu abſcōſione
recte cōſiderata magna dulcedo deuocionis in mentibꝫ con=
templanciū ſane huiꝰ miſteria ſacramēti ſenciri debet Iux̄ illᵒ
pſalmiſte · q̄ꝫ magna multitudo dulcedis tuī dn̄e quā abſcō=
diſti timētibꝫ te · qd̄ pt̄ intelligi de magnitudine dulciſſime de=
uocionis ſeu cōtēplacōis quā rite hoc ſacramentū ſpūalit̄ ſumen
tes in ſuo guſtu ſpūali ſenciunt

¶ Capitulū · vij · In quo oſtendit̄ ꝙ ex occultacōe maioꝝ
miracl'oꝝ que in hoc ſacramento cōtinentur dulcedo ſpūalis in
mente debite ſumenciū accreſcat   Diſcipulus

Ero ut michi declares aliquid ulterius de huiōi dul=
cedine deuocionis ſeu cōtemplacōis · quā hoc ſacramen
tum rite ſumentes ſeu cōtemplantes ſenciūt · hoc enī
in meipo maxime exꝑiri deſidero ut poſſim dicē Sub vmbra
illius quē deſideraui ſedi et fructꝰ eius dulcis ē gutturi meo
Canticoꝝ · ij · capl'o   Magiſter   Deſideriū tuū in hac ꝑte
bonū eſt et a ſolo illo expectandū eſt impleri de quo legit̄ in
pſalᵒ · Qui replet in bonis deſideriū tuū · verba etiā que alle
gas que in canticis cōtinent̄ verba ſponſe xp̄i ſūt · que quidē
ſponſa eſt ip̄a eccl'ia et etiā aīa fidelis deuota · que certe v̄ba
ad ꝓpoſitū ſatis videnť applicabilia · vnde glō · ibidē ſic dicit
quaſi ab eſtu deſiderioꝝ carnaliū ſub vmbra illius · i · ſub eiꝰ
ꝓtectione requieui · et poſtq̄ꝫ ꝓtexit me ſub vmbra fructu eiꝰ
ſaturata ſum · i · celeſti dulcedine eius vl' corꝑe ſuo · hec ī glō

¶ Ad vlteriorē autē declaracōem quā a me petis circa ma=
gnitudinē dulcedinis que ex occultacōe ſeu abſconſione ve
ritatis rei huiꝰ ſacramenti in mentibꝫ rite ſumenciū illud ſeu
contemplancium ſentitur ſeu ſpūaliter guſtatur multa alte

cõſideracõis eſſet introducẽda q̃ forte huiꝰ tractatꝰ breuitatẽ et incipienciũ capacitatẽ excederent Condeſcẽdendo tñ ad tue peticõnis affectũ ⁊ ad tibi aliqualiť ſatiſfaciendũ · cõſiderare debes ꝙ dulcedo i ſpũalib intelligiť quodãmodo ad ſilitudiez dulcedinis corꝑalis · vnde ſicut inť ſapores corꝑales dulcedo eſt ſanior · ſic inť ſapores ſpũales ſanior ẽ ille qui de ſũmo intelligibili ſeu credibili · ſ · de ipo deo recte accipiť · vnde pš · de eloquijs diuinis dicit ꝙ ſũt dulciora ſuꝑ mel et fauũ · Cũ igiť in hoc ſacmẽto nõ ſolũ diuina eloquia ab hoibus ꝓlata · ſed eciã ipm vbũ dei qd ſemel locutus eſt realiť cõtineť · ſequiť ꝙ eius ſpũalis ꝑcepcio ſeu manducacõ ſuauiſſima ſit atqȝ ſpiritualiť dulciſſima · Et ideo eccl'ia in officio inſtitucõis huiꝰ ſacmẽti legit · ſuauitatẽ huiꝰ ſacmẽti nullus exp̃mere ſufficit per qd ſpũalis dulcedo in ſuo fonte guſtať Et ultra hoc conſidera ꝙ hec dulcedo ſeu delectacõ ſpũalis in ſumẽte diſpoſito augeť ex abſconſione ſeu occultacõe mirabiliũ in eo cõtentorũ · Quod ſic patȝ · nam admiracõ ſm pħm in p̃mo rethoricorũ eſt delectacõis cauſa et ꝓpť hoc oĩa mirabilia delectabilia ſũt Silr et omẽs repñſentacões reꝝ etiã nõ delectabiliũ cauſant delectacõem · Cũ igiť in hoc ſacmento tot mirabilia cõtineñť nõ ſolũ ſuꝑ omẽȝ naťalem facultatẽ · ſed etiam ſuꝑ naťalem intellectũ hũanũ utpote ꝙ xp̃s deus ⁊ homo ꝑfectꝰ ſub modica panis ſpecie contineť · Silr et ꝙ diuiſo ſacmento ſub qualibȝ diuiſiois ꝑticula ꝑſeuerat totus xp̃s · Silr ꝙ accidencia que de ſui naťa nõ hñt eſſe ſȝ ſolũ ineſſe · ſine ſubiecto tamẽ in eodẽ ſacmẽto realiť exiſtũt · Et ſic de alijs maximis mirabilib que in hoc ſacmẽto cõſiderari pñt · Que quidẽ admiracõ maxĩa eſt cui nulla equalis forte eſſe pť Ex qua admiracione merito maxĩa delectacõ ſpũalis ſeu dulcedo cauſari debet · Et ideo de tali dulcedie ꝓprie pť intelligi illud pš · ſuꝑ allegatũ · ſ · q̃ȝ magna mľtitudo dulcedis tue quã abſcõdiſti ⁊c̃ · Abſcondiť enĩ in hoc ſacmẽto mľtitudo mirabiliũ que dulcedis mľtitudinẽ cauſant ut dictũ eſt Diſcipulꝰ

Licet veꝝ eſt ꝙ admiracões cauſant delectacões ſeu dulcedines · hoc tñ videť veꝝ cum ipa mirabilia magna videñť ſenſibiliť ſeu ſenciunť · de quibus ut credo loquiť phs i ſua rethorica In hijs aũt q̃ nõ videñť neqȝ ſenciunť ſȝ credunť nõ videť habere locũ ꝙ admiracõ ſit cauſa delectacõis · cum enĩ in hoc ſacmento panis cõſecratus talis ſe oĩno offert ſenſib

poſt cõſecracõem ſicut ante nichil admiratione dignũ in ſa
cramẽto videt̃ ſeu ſentit̃ · et ſic non habet ibi locũ admiracõ
nec ꝑ cõſequẽs delectacõ ab admiracõe cauſata ✓ Magiſter
¶ Ille qui habet verã fidem ꝓme veritati innitit̃ in credẽdis
que nullo mõ falli poteſt · et ideo ſm hoc talis firmius ⁊ cercius
adheret hijs que ꝑ fidem cognoſcit q̃z hijs que ſũt per ſenſum
ſiue intellectũ naẗalẽ cognita que qñq3 fallibilia ſunt ut in
ſcđa ſcđe · q · iiij · Et ideo veri fideles q̇ firmiſſime credunt abſq3
ulla dubitacõne xp̃m eſſe ſub hoc ſacr̃mento oportʒ ꝙ admi:
rent̃ nõ ſolũ de hoc ꝙ totus xp̃s in eodem ſacr̃mẽto eſt vere · ſʒ
etiã ꝙ xp̃s nõ apparʒ ibi ſub ꝓpria ſpecie ſʒ ẽ ſub alienis ſpeciebꝫ
abſconditus · que quidẽ admiracõ maĩfeſte eſt delectacõnis
cauſatiua ut dictũ eſt nõ minus q̃z ĩ illo q̇ ꝑ ſenſũ uł intel:
lectũ naẗalem aliquid cognoſcit cuiꝰ cauſã ignorat · Et ult̃
hoc cõſidera ꝙ in admiracõe ſemꝑ eſt deſideriũ quoddam ſciendi
illud de quo admirat̃ · et ſi illud eſt in ſe deſiderabile ad obti:
nendũ · ſic in tali admiracõe eſt deſideriũ cõſequendi illud de
quo admirat̃ · qđ quidẽ deſideriũ ex ſpe cõſequẽdi ipm̃ eſt dele
ctabile ut in ꝓma ſcđe · q · xxxij · Et quia hec admiracõ habʒ
adiũctam ſpem conſequẽdi cognicõeʒ ꝑfectã eius qđ ſcire de:
ſiderat · Silr̃ et adepcõem illiꝰ q̃ntũ ſibi poſſibile eſt · Ideo bñ
applicant̃ rite ſumenti hoc ſacr̃mentũ v̇ba ſponſe ꝑte allega
ta · ſ · ſub vmbra illius quẽ deſiderabaʒ ſedi · vmbra enĩ ſolẽ
ſeu corpus lucidũ obumbrat ſeu abſcondit ſicut accidencia
quodã modo occultant ſeu obumbrãt corpus xp̃i ĩ ſacr̃mẽto
exiſtens ſed illud ſic occultatũ ſeu obumbratũ ſponſa deſide
rat ut dictũ eſt · Et quia fructũ illiꝰ deſiderati ĩ gutture ſuo
dulcem ſentit · ideo ſubdit · et fructũs eius dulcis in gutture
meo · fructus enĩ redempcõis ꝑ xp̃m facte in hoc ſacr̃mẽto ſpi
ritualit̃ ſumpto ſentit̃ mirãntũ talis ſumens nõ niſi per fidem
per quã ſenſibilibꝫ credenda in certitudine ꝓfert hoc facit Si:
militer et ꝑ veram ſpem que beatitudinẽ futurã ex gracia et
meritis certitudinalit̃ expectat · Silr̃ et ꝑ caritatẽ que vnionẽ
miſticã inter nutritũ et nutrientẽ efficit · Que quidẽ tria ad
manducacõeʒ ſpũalem reqrunt̃ ut dictũ eſt · Conſtat aũt ꝙ
ipa caritas inſeꝑabilis eſt ab ipa gracia gratificãte ſiue gra
tum faciente ut ĩ ꝓma ſcđe · q · cx · Et ideo in manducacõe
ſpũali huiꝰ ſacr̃mẽti mens ſumẽtis grã implet̃ · et hic eſt fru
ctus redempcõnis xp̃i quẽ debite venerans iſtud ſacr̃mentũ

ſentire habet ꝑ quo eccl'ia ĩ collecta orat ſic dicens Ita nos
corꝑis et ſanguis tui ſacra miſteria venerari ut redempcõis
tue fructũ in nobis iugiter ſenciam⁹· Et ipe eſt ꝑ̃'e dulcedo
ſpũalis de qua ſup̃· q̃ꝫ magna mlˀtitudo dulcedis tue domine
quam abſcondiſti ꝛc̃·

¶ Capl'm · viij · In quo oñdit̃ ꝙ licet ĩ hoc ſac̃mẽto meõria
paſſionis xp̃i celebret̃ nichilomin⁹ dulcedo ſeu delectacõ ſpi
ritualis in recte ipm ſumente cauſat̃ Diſcipulus

PLacent michi ea que
doces circa dulcedinẽ hui⁹ ſac̃menti Sed eſt vnum qd
aĩm meũ ĩ cõtrariũ mouet · et eſt hoc · Conſtat enĩ ꝙ
hoc ſac̃mẽtũ inſtitutũ fuit a xp̃o ĩ memoriã ſue paſſiois iux̃
illud luce · xxij · capl'o hoc facite in meã cõmẽoratõem · vnde
et in collecta quã allegaſti dicit̃ · deus qui nobis ſub ſacra=
mento mirabili paſſiois tue memoriã reliquiſti ꝛc̃ · Memo
ria aũt paſſionis nullo mõ videt̃ dicenda dulcis ſeu delecta
bilis ſed pocius amara · vnde ecc̃ · xl · c · O mors q̃ꝫ amara eſt
memoria tua · Ex quo videt̃ ſequi ꝙ in hoc ſac̃mẽto non eſt
delectacõ ſeu dulcedo ſpũalis · ſꝫ pocius memoria paſſiois ſu=
pradicte que ẽ triſtabilis et amara Magiſter Licet tri=
ſticia ſm ſe cõiter nõ ſit delectabilis · poſſet tñ eſſe cauſa dele
ctacõis dupliciť · vno mõ ſm qd eſt in actu et inq̃ntum facit
memoriã rei dilecte de cui⁹ abſencia aliquis triſtat̃ · et tamen
de ſola eius apprehenſione delectat̃ · vnde et in officio de corꝑe
xp̃i legit̃ ab eccl'ia ꝙ iſtud ſacr̃m fidelibus eſt de abſencia xp̃i
ſolaciũ ſingulare · Alio mõ triſticia pt̃ eſſe cauſa delectacõis
ſm qd eſt in memoria ꝑ̃t ſubſequentẽ euaſionẽ vnde ſm qd
homo apprehendit ſe ab aliquib⁹ triſtib⁹ et doloroſis euaſiſſe
accreſcit ei gaudij materia · Et ideo quia ꝑ memoriã paſſio=
nis xp̃i fidelis credit ſe euaſiſſe ab et̃nis ſuppliciis Idcirco per
hanc memoriã debet ĩ eo accreſcere maximi gaudij materia
eo ꝙ ꝑ̃t triũphum xp̃i in ſua paſſione liberati ſum⁹ ab eter=
nis ſuppliciis · vnde aug⁹ · in · viij · cõfeſſionũ dicit · ꝙ quanto
maius fuit ꝑiculũ in prelio · tanto maius erit gaudiũ in tri=
umpho · Conſiderant̃ etiam in hoc ſacramẽto quedã repſen
tacões abſcondite q̃ ſũt maxime delectabiles et ꝑ ꝯſequens
dulciſſime ·

¶ Capl'm · ix · in quo redditur ratio quare repſentationes
cõiter ſũt delectabiles · et ꝯñter oſtendit̃ ꝙ repſẽtatões ĩ hoc

ſacramẽto abſcondite a rite ſumente ſūt maxime delectacõ
nis ſeu dulcedinis ſpūalis Diſcipulus
PEto ut michi declares ꝑmo quare repſentacões rerꝫ
ſunt delectabiles· Et deĩnde que ſūt ille repn̄tacões
abſcondite que in hoc ſacr̄mento cõſiderant̄ que ſunt
maxime delectacõis et dulcedinis ut dicis· Magiſter
Scdm ph̄m in ꝑmo rethorice· Omnes repn̄tacões rerꝫ ſūt de:
lectabiles et etiā illarū rerꝫ que ī ſe nõ habent racõeꝫ delecta
cionis ſicut cū aliquis homo ꝑ imitacõem repn̄tat aſinū uł
aliqđ aīal et qđdam iocoſum et delectabile ⁊ ſic de ſilĩbus re:
preſentacõibꝫ imitatiuis et aliis· Cuiꝰ racio eſt quia gaudet
anima in collacõne vniꝰ ad alterꝫ ·Conferre em̄ vnū alteri
eſt ꝓprius ⁊ cõnaturalis actus racõnis ut ph̄s dicit in ſua poe
tria· vnūquodqꝫ aūt in ſua operacõne nõ impedita delectatur
ut in· vi· ethicorꝫ Diſcipulus Intelligo qđ dicis· circa
ꝑmum· ſ· quare repn̄tacões ſunt delectabiles· Sed peto ut
2ꝰ michi declares· ſ· quõ in hoc ſacr̄mento cõſiderant̄ alique
repn̄tacões abſcondite que ut dicis ſunt maxime delecta
cionis Magiſter In hoc ſacr̄mento recolit̄ ſeu repn̄tat̄
memoria paſſionis xp̄i ut dictū eſt· Silr̄ et in eodem repſen
tatur ſeu ꝑfigurat̄ beata fruicõ in qua anima beata diuina
fruicõne replet̄ ſicut quodāmodo ſumens refectõem corꝑalez
illa replet̄· vnde et in vltima collecta officij de corꝑe xp̄i di:
citur· fac nos dn̄e diuinitatis tue ꝑpetua fruicõe repleri quā
preciosi corꝑis ⁊ ſanguinis tui corporalis ꝑcepcio ꝑfigurat Et
ſic patꝫ ꝙ ſicut in hoc ſacr̄mento recolit̄ ſeu repn̄tat̄ ꝑ modū
memorie preteritorꝫ paſſio xp̄i· ſic ī eodeꝫ repſentat̄ ꝑ modū
ꝑfiguracõnis futura fruicio beata· et ſic ſūt ibi due repſen:
tacões que ſūt cauſe delectacõis ·Et quia iſta repn̄tata ſcdm
ſe ſunt maxime dulcedīs In ꝑmo em̄ repn̄tat̄ ſummū meri
tum hūani generis· ſ· paſſio xp̄i· In ſcdo vo repn̄tat̄ ſeu ꝑ:
figurat̄ ſummū ꝑmiū· ſ· fruicio beata· Conſequens eſt ꝙ iſte
repſentacões non ſolū ſint delectabiles inq̄ntū repn̄tacões
ſed eciā maxīe delectacõis ſeu dulcedinis ex ꝑte repſẽtatorꝫ
que quidē inq̄ntum abſcondita ſūt dulciora reddunt̄ Iuxta
illud· pu· ix· panis abſconditus ſuauior eſt
¶ Capl'm· x· In quo ꝑponit̄ alia admiracõ a diſcipl'o de hoc
ſacramẽto ꝑut eſt ſacrificiū· Et ſoluitur ibidem a magiſtro
Diſcipulus

PLacent michi reſpõſiones tue ꝑ quas michi oñdis quare mirabilia cõtenta ĩ hoc ſacr̃mento ſeu ea que in ipõ ſũt repñtata ſũt abſcondita · Et eciã quare circa illud nõ fiunt cõiter publica miracl'a ſicut olim circa archam federis teſtamenti fieri cõſueuerũt · Quas quidem raciones credo eſſe ſufficientes ad obturandũ os loquenciũ iniq̃ Sed adhuc vnũ eſt valde mirabile in oculis meis · ſ · ꝙ in ſacrificijs teſtamenti antiqui que ex carnibus aĩalium occiſorũ fiebant ut patꝫ leuitici · p̃mo · c · et in pluribus locis · tamen ad eorũ reuerenciã et honoris ipſius dei cui offerebant̃ non erat licitum ipa offerri niſi tñ in templo dei qḋ erat vnicũ et non in alio loco · vñ deutro · xij · c · Caue ne offeras holocauſta tua in omni loco quẽ videris · ſed in eo quem elegerit dñs ſed in vnam tribuũ tuaꝝ offeras hoſtias ⁊c̃ · Cum autẽ hoc ſacr̃m ut a peritis audiui ſit ſacrificiũ · qḋ quidẽ ſacrificiũ qꝛ in infinitum ſeu incomꝑabiliter ſacrificia antiqua in dignitate et excellencia excedit videt̃ ad ipſius reuerenciã ꝑtinere ut nõ offeratur niſi tñ in vnico loco · qḋ eciã eſſet magis cõforme huic ꝙ ipe xp̃us cuiꝰ paſſionis memoria in hoc ſacramento celebrat̃ non niſi in vno loco per ſuã paſſionẽ oblatus eſt · Conſtat enĩ ꝙ xp̃us venit ad implendũ legem ut habet̃ Mt̃ · v · c · Que quidẽ implecio · et ſi intelligat̃ ſolum ĩ moralibus non aũt in cerimonialibꝫ ſeu iudicialibus ſicut ſup̃ in p̃ma ꝑte di · viij · eſt tractatũ · qua racõne ſacrificia veteris legis q̃ cerimonialia erant tpe noue legis euacuata ſũt · Illa tamẽ que ad ſacrificioꝝ veneracõnem ſiue reuerenciam ꝑtinere vi=dent̃ de dictamĩe naturalis racõis eſſe dinoſcunt̃ · et ꝑ cõſeq̃ns tanq̃ꝫ moralia ĩ lege noua durare debent Cuiꝰ oppoſitũ video in eccl'ia ſcã dei exerceri · offert̃ enĩ hoc ſacratiſſimũ ſacrificiũ in omni loco indiſtincte · qḋ videt̃ eſſe quodãmodo cont̃ ipiꝰ veneracõnem ut dictũ eſt · Magiſter · In hac tua admiracione p̃ſuppõnis quedã vera ut cũ dicis ꝙ hoc ſacr̃mentum eſt ſacrificiũ qḋ veꝝ eſt · Nam nõ ſolũ hoc ſacr̃m noĩatur viati=cum racõne refectionis ſpũalis ut dictũ eſt · ſed eciã noĩatur ſacrificiũ · In eo enĩ repñtatur paſſio xp̃i que ſummũ et ac=ceptiſſimũ ſacrificiũ veſpertinũ fuiſſe dinoſcitur · quod quidẽ ſacrificiũ ĩ infinitũ excedit cetera ſacrificia ut dicis · p̃ſuppõis eciã ꝙ ſacrificia antiqua nõ niſi in vnico loco offerri debebãt quod verũ eſt p̃ſertim poſt edificacõem templi · Preſuppõnis

eciam ꝙ xp̄us venit ad implendū legem · qḋ veꝝ eſt ꝓut ipſe
teſtat̄ in Euāgelio ꝓut tu allegaſti · Sed ex p̄dictis nō cōclu
dis intentū · ſ · ꝙ hoc ſacroſanctum ſacrificiū nō debet offerri
niſi in vnico loco · hoc eñ nō eſt de dictamine racōis naturalis
ꝓut tu exiſtimas · ſed ſm̄ ꝙ deus ubiqꝫ eſt et ubiqꝫ dn̄atur ·
vbiqꝫ ei poteſt ſacrificiū offerri · vnde exo · xx · c · poſt dacōnem
legis decalogi ubi p̄mo fit mencio de ſacrificiis deo offerendis
ſic legit̄ · altare de terra facietis michi · et offeretis ſup̱ eo holo
cauſta et pacifica veſtra · oues v̄ras et boues in omni loco in
quo memoria fuerit nōis mei · veniam ad te ⁊ benedicā tibi
Ex quo patꝫ ꝙ eciā de lege diuina p̄mo nō fuit ꝓhibitū ꝙ in
omni loco offerrētur ſacrificia · ſed hoc fuit tm̄ durante tem-
plo ordinatū ut ab ydolatria ꝓhiberent̄ · vl' eciā exiſtente ta
bernaculo in deſerto oportebat racōne p̄dicta ut ad oſtiū ta-
bernaculi p̄ſentarent̄ ſacrificia ut habet̄ leuit · xvii · Tempore
aūt noue legis quādo per orbem terraꝝ fides xp̄i diuulgata
eſt ubiqꝫ cōuenit ſacrificare deo Iuxta illud malachie p̄mo
capl'o · ab exitu eñ ſolis uſqꝫ ad occaſū magnū eſt nomen
meum in gentibꝰ ⁊ in omni loco ſacrificat̄ ⁊ offert̄ nomini
meo oblacio mūda quia magnū eſt nomē meum in gentibꝰ
huiꝰ eñ racio manifeſta eſt · Nam ſicut cum lex diuina vni
tantū genti dabat̄ · ſ · iſrl'itice vnicū templū tm̄ aſſignabat̄
ad deo ſacrificandū · ſic cū lex diuina ampliata eſt ad oēs gen
tes congruū eſt ut ī omni loco deo dedicato liceret ipſi deo ſa
crificare · vnde de hoc admirari nō debes · Sed quia in hac tua
admiracōne tetigiſti aliquid de implecōne diue legis p̱ xp̄m
Idcirco tibi oſtendam ꝙ ī huiꝰōi ſacroſancti ſacrificii inſtitu-
cione xp̄s excellenter legem impleuit

Caplm̄ · xi · In quo declarat̄ ꝙ tripliciť intelligi debet im-
plecio legis p̱ xp̄m et ꝙ xp̄s legem impleuit in inſtitucione
huiꝰ ſacramēti ꝓut eſt ſacrificium · et ibidem tractat̄ de triplici
cauſa ſacrificioꝝ antique legis et de errore Rabimoyſi circa
reddendā cām ſacrificioꝝ · Diſcipl's

De hoc valde deſidero informari · non eñ video hoc ſa-
crificiū in aliquo cōformari ſacrificiis antique legis
vnde nec intelligo quō in eodeꝫ xp̄s legem impleuit ·
Magiſter · Circa hoc attendere debes ꝙ xp̄s multipliciter
legem impleuit Et ſpecialiter tribus modis quoꝝ duo ponūt̄
in gloſa ſup̱ illud v̄bum ſup̄ allegatum · Non veni ſoluere

legem ſed implere Mt· v· vbi gloſa ſic dicit Impleuit xp̄us
legem faciendo qđ iubet vl' ſupplendo qđ deerat · Tercius aũt
modus eſt cũ illa que ꝓphetice de xp̄o dicebant̃ futura · xp̄us
in ſuo aduentu impleuit ut cũ dicit̃ de introitu xp̄i in ihr'l'm
hoc totũ factũ eſt ut impleret̃ qđ dictũ eſt ꝑ ꝓpham · Exulta
filia ſyon ⁊c̃· Mt· xxi · Et ad iſtũ terciũ modũ reduci poteſt
illud qđ per varias figuras ſignificabat̃ futurũ in xp̄o q̄ oīa
per ip̄m ſeu in ip̄o fuerũt impleta · Que quidem triplex im
plecio manifeſte apparet in inſtitucōe hui⁹ ſacr̃menti qđ eſt veꝝ
ſacrificiũ ut dictũ eſt · In hoc eñ impleuit xp̄s legem p̄mo
modo · ſ· faciendo qđ iubet · Nam oblacio ſacrificiorũ eſt de iure
naturali ꝑ ut in ſcđa ſcđe · q · lxxxv · Et inde eſt ꝙ in qualibet
etate et apud quaſlibet hoīm nacōes ſemꝑ fuit aliq̃ ſacrificioꝝ
oblacio · qđ aũt eſt apud omēs natale eſt · Hui⁹ aũt racio eſt ·
Nam ſicut in rebus natalib⁹ inferiora natũaliter ſuis ſupio
ribus ſubduunt̃ · Ita eciã natalis racō dictat ut ſm̃ natalez
inclinacōem hoīes ei qđ eſt ſup̄ omēs · ſubiectionē et honorem
exhibeant ſm̃ modũ homĩ cōuenientem · Qui quidē modus
eſt ut ſenſibilib⁹ ſignis utat̃ ad exp̄mendũ interiorē cōceptũ
ſicut ex ſenſibilib⁹ cognicōem accipit inuiſibiliũ · vnde ex na
turali rōne ꝓcedit ꝙ homo ſenſibilib⁹ rebus utat̃ offerens
eas deo in ſignũ ſbiectōis ⁊ honoris ad ſil'itudīez eoꝝ q̄ dñis
ſuis aliqua offerũt in recognicōnem dñii · Ex quo patꝫ ꝙ ob
lacio ſacrificii ꝑtinet ad ius natale · Ex quo pt̃ inferri ꝙ Ra
bi moyſes ille egipcius qui ſolemniſſim⁹ doctor inter hebreos
reputat̃ manifeſte errauit in reddenda racōne ſacrificioꝝ ve-
teris legis in tercia parte ſui libri de direccione ꝑplexoꝝ capl'o
xxxii · et · xlvi · Nam ſm̃ eũ in p̄dictis cauſis nulla racō aſ-
ſignanda eſt ad ſacrificioꝝ veteris legis oblacōem niſi ſolũ ut
ꝑpl'us retraheret̃ ne ydolis ſacrificaret · que quidē racō licet in
ꝑte vera eſt ut pt̃ haberi leuit̃ · xvii · non tñ verũ eſt ꝙ ex ipa
ſola racōe ſacrificia deo accepta fiebant · Noe eñ cum egre-
deret̃ de archa ubi nulla erat ydolatria · nec ydolatre deo ſa-
crificauit · qđ ſacrificiũ legit̃ deo fuiſſe acceptũ in odorez ſuaui
tatis ut habet̃ Gen · viii · Silr̃ et munera abel accepta deo
fuerũt licꝫ ꝓtūc nondũ orta erat ydolatria ut habet̃ Gen · iiii
capl'o · Ex quo patꝫ maīfeſte ꝙ nō ſolũ ſacrificia erãt offerēda
deo ut ꝑpl's ab ydolatria retraheret̃ ut p̄dictus rabi eſtima-
bat · ſed eciã ut ꝑpl'us ſubderet̃ deo oſtendēdo huiōi ſubiectōez

per ſigna ſenſibilia ꝓut racō natalis dictat modo ſupͦdicto
Diſcipulus Scrutando veteres ſcripturas quedam
videnť facere ꝓ opīonē Rabimoyſi ſupͦdicta · quā periciores
hebreoꝝ ꝯſequunť · vnū eſt ꝙ nō legiť deū ꝑcepiſſe ꝑpl'o iſrahel
ut ſacrificaret ſacrificia niſi poſtq̃ ydolatrauit in fabricacōe
vituli ut patz exo · xxxij · et leuit · pͥmo ⁊ in ſequētib; capl'is
Ex quo patet ꝙ ſacrificia fuerūt ordinata ſolū ad retractōz
a cultu ydoloꝝ · Si eñ non ſolū ad hoc ſacrificia fierent · ſed
ad oſtendendam ſubiectionē deo per ſigna ſenſibilia prout tu
aſſeris ſequiť ꝙ anteq̃ ꝑpl's laberet in ydolatriam debuiſſent
precipi · hoc idem videť jeremias dicere · vij · c · Non ſum lo-
cutus cum pr̄ibus veſtris et non ꝑcepi eis in die qua eduxi
eos de terra egipti de v̉bo holocauſtomatū et victimaꝝ · Que
quidē n verba jeremie neceſſario intelligunť dicta ante lapſū
ꝑpl'i ī ydolatriā · Que ⁊ ſilia allegant ꝑ ipm̄ Rabimoyſen
et eius ſequaces ad ſuam opīoem ꝑſuadendam · vnde peto ꝙ
michi illa declares cōformiť ad veritatē tui ꝓpoſiti Magr
Si bene ſcrutat⁹ fueris ea q̄ in antiquis ſcripturis circa ſa-
crificia oblata ſeu offerenda dicunť · clare reperies ꝙ Rabi-
moyſes nō bene allegauit in ſupͦdictis et huiōi ſimilib; Ad
cui⁹ declaracōez ſcire debes ꝙ cauſa ſacrificioꝝ que in lege ve-
teri ꝑcipiebanť nō eſt vnica tm̄ · ſ · ut hoīes ꝑ illa ꝛtraherenť
a ſacrificijs ydoloꝝ ſicut Rabimo · ꝑdict⁹ erronee eſtimauit
ſed fuerūt alie cauſe pͥncipaliores quaꝝ vna eſt ut per ſacri-
ficia repſentareť ordinacio mentis in deū ad quā excitabať ſa-
crificiū offerens In hoc eñ recognoſcebat offerens ꝙ oīa ſua
hēbat a deo tanq̃ a pͥmo pͥncipio Silr̄ ⁊ ea ordinabat in deū
tanq̃ in vltimū finem in honorem dei ſua offerendo · vnde et
dauid dicebat pͥmo ꝑalip · xxix · c · Tua ſūt oīa et q̄ de manu
tua accepim⁹ dedimus tibi · vnde in oblacōe ſacrificioꝝ recte
facta ꝓteſtabať homo ꝙ deus eſſet pͥmū principiū creacōnis
reꝝ et vltimus finis ad quē oīa eſſent referēda · Et ideo pro-
hibebať in lege ſub anathemate offerre ſacrificiū niſi ſoli deo
exo · xxij · tanq̃ in hoc pccō incurrereť crimen leſe maieſtatis ·
Qꝫ aūt aſſignať alia racio ſacrificioꝝ ex hoc ꝙ ꝑ huiōi hoīes
retraherenť a ſacrificijs ydoloꝝ licz cōcedať eſſe ꝑcialis cauſa
ſeu mim⁹ pͥncipalis · non tñ eſt totalis cauſa nec pͥncipalis qd
ſic patet · Nam eciā tpe quo ydola nō colebanť nec reꝑiebantur in mūdo laudabiliter ⁊ meritorie deo offerebanť munera

ſeu oblacões et eciam ſacrificia ut patz de abel Gen·iiij·c·
Nam ſm ſanctũ tho· in ſcda ſcde·q·lxiiij· In prima etate
non fuit ydolatria ꝓpter retencionẽ meõrie creacõis mundi
Ex quo adhuc vigebat cognicõ in mente hoim Et licet hec
ſentencia nõ teneat̃ ab hebreis·ſufficiat tamẽ ꝙ ipſemet Rabi
moyſes in ſuo deutro·libro pmo·ti·de ydolatria c·pmo expſ
ſe dicit ꝙ ydolatria incepit in mũdo a tpe Enos et non ante
Conſtat aũt ꝙ abel fuit mortuus anteꝙ̃ Seth naſceret̃·Qui
quidem Seth fuit pater ipiꝰ Enos·que oĩa habent̃ expſſe in
pdicto caplõ·ſ·Gen·iiij·Cum ergo abel obtulit munera deo
accepta anteꝙ̃ ydolatria ĩ mũdo inſurgeret ut patz ex dictis
quod eciã ipſe Rabimoyſes cõcedere habet·ſequit̃ manifeſte
ꝙ racio ſacrificiorꝫ deo acceptorꝫ et oblacõnum nõ eſt accipi-
enda ſolum ex retractõne ab ydolatria Idem etiã Rabimo·
dicit in ſuo deutro·in li·de iudicibꝰ titulo de regibꝰ caplõ xj·
ꝙ rex meſſias habet edificare templũ et cõgregare diſperſio-
nes iſrahel In quo templo fient ſacrificia ⁊ iubilea eo modo
quo in lege moyſi continet̃ Et ipſemet in eodẽ caplõ dicit ꝙ
tpe ſui meſſie oẽs gentes cõuertent̃ ad legẽ moſaycã cõfiten
tes ꝙ mendaciũ hereditauerũt pr̃es eorꝫ·ſ·in colendo ydola·
Ex quo patz maĩfeſte ſm eũ ꝙ tpe ſui meſſie erũt ſacrificia le
galia·ex quo manifeſte habet̃ ꝙ ſacrificia nõ ſolũ pcipiunt̃
ꝓpter retractõem ab ydolatria ut ipſemet erronee docet·Hijs
dictis ad pmũ qd ꝓ opinione Rabimoyſi allegas dicens ꝙ
nõ legit̃ deũ pcepiſſe pplõ iſrahel ut ſacrificarent niſi poſtꝙ̃
ydolatrauit in fabricacõne vituli·Dicendũ eſt ꝙ hoc eſt fal
ſum·Manifeſtũ eſt enĩ ꝙ quando deus eduxit pplm de egipto
pcepit eis de agno paſcali immolando qd fuit celebratum in
ipa nocte in qua de egipto exiuerũt·et hoc fuit pmũ pceptum
quod legit̃ datũ fuiſſe filijs iſrl̃ a deo ꝑ moyſen·Qui quidem
agnus paſcalis victima vocat̃ vnde exo·xij·de pdicto agno
paſcali dicit̃ Cum dixerint filij veſtri que ẽ iſta religio·dice
tis eis victima tranſitus dñi eſt·Ex quo patet ꝙ ſacrificare
victima fuit pceptũ pplõ iſrahel ante fabricacõem vituli qd
eſt contra pdictũ Rabimoyſen Nec valet ꝙ ipſe rabimoyſes
dicit in pdicto caplõ xlij·ꝙ pmũ pceptum datũ iſrl̃itis nõ
fuit de agno paſcali eo ꝙ fuit ex certa racõe datũ tũc expſſa
ſcilicꝫ ut euaderẽt a plaga pmogenitorꝫ ut habet̃ exo·xj·Et
eciam qꝛ hoc pceptũ fuit in terra egipti·nõ aũt cũ educerẽtur

de terra egipti ut ipſe dicit · Nam pͥmū eſt manifeſte falſum
vt lr̄a teſtatur · Nullum enī p̄ceptū legis datum fuiſſe pplo
iſrl'itico ante p̄ceptum de agno paſcali · et ſic tenet Rabiſa ·
et om̄es expoſitores hebrei Item licet per agnū paſcalem di:
ſponēte deo euaſerint a plaga pͥmogenitoꝝ Iſtud tn̄ p̄ceptū
per totū tempus legis veteris fuit obſeruandum ꝑut exp̄ſſe
habetur exo · allegato · c · fuit eciam hoc p̄ceptū datum in terra
egipti et in ipſa educcione de egipto obſeruatū · et ſic cauilla:
ciones p̄dicte ſūt nulle · Ad 2ᵐ vero qđ allegas de verbo jere ·
dicentis · quia nō ſum locutus cum pr̄ibus veſtris · nec p̄cepi
eis in die qua eduxi eos de terra egipti de v̓bo holocauſtoma
tum et victimaꝝ · Dicendum qꝫ hoc eſt veꝝ Nam in exitu de
egipto quādo deus p̄cepit agnū paſcalē celebrare · nō p̄cepit
eis facere holocauſta et victimas ſed ſolū victimam · Agnꝰ
enī paſcalis victima erat ut dictū eſt · nō aūt holocauſtum ·
poſtea vero cū lapſi ſūt in ydolatriā deus p̄cepit eis holocau:
ſta et victimas deo offerri a pplo · ne talia offerrēt ydolis q̄ eſt
ſcd̄a racio ſacrificioꝝ minꝰ pͥncipalis q̄ꝫ pͥma · Nam pͥma ra
cio que ſumitur ex ꝑſtacōne ſubiectionis ad deū ſtat om̄i tp̄e
etiam cū nulla ydolatria in mūdo fuiſſet uel eſſet · Scd̄a vero
racio ſacrificioꝝ que ſumitur ex retractōe ab ydolatria non ha
bet locū quādo nulla ydolatria eſt in mūdo ‹ Diſcipulus ·
› Videtur michi qꝫ ſanctus tho · pͥma ſcd̄e · q · ij · ar · iij · pre:
dictas allegacōes facit ad ꝓbandū qꝫ racō ſacrificioꝝ ſumitur
ex retractione ab ydolatria ‹ Magiſter › Si bene ſcrutatus
fueris verba ſancti thome manifeſte reꝑies qꝫ non aſſignat
racōem illam de retractōe a ſacrificiis ydoloꝝ tanq̄ꝫ ſit tōlis
racio et pͥncipalis ad ſacrificandū deo · ſed aſſignat eam tanq̄ꝫ
cauſam particialem eoꝝ que fiebant ꝑticulariter circa ſacrificia
que quidem ꝑticularia determinata fuerūt poſt fabricacōem vi
tuli · vnde ſanctꝰ doctor p̄dictꝰ in loco ꝑte p̄allegato ſic dicit
Et ideo de cauſa cerimoniaꝝ circa ſacrificia pt̄ aſſignari racō
alio modo ex hoc qꝫ ꝑ huiōi retrahebantur homīes a ſacrificiis
ydoloꝝ · hec ille · vbi nota qꝫ nō dixit · Et ideo de cauſa ſacri
ficandi deo i gn̄ali pt̄ aſſignari alia racō · quia ſacrificare deo
ꝑut ipſe ponit ſcd̄a ſcd̄e · q · lxxxv · eſt de iure nature qđ ſemper
ſtat ut dictū eſt · Sed dicit notanter · de cauſa cerimoniarum
circa ſacrificia pt̄ aſſignari alia rō ꝛc̄ · Et ſic maifeſte ex verb
eius habes qꝫ retractio a ſacrificiis ydoloꝝ nō eſt cauſa total'

ad ſacrificandũ deo · ſed ſolũ ꝑcialis ad cerimonias ꝑticlares
que circa ſacrificia fiebant · Siliter ſm eũ allegatꝰ illud vbũ
jere · iiij · ubi dicitur · Non precepi eis in die qua eduxi eos de
terra egipti de verbo holocauſtomatũ et victimaꝝ ad oſtēden:
dum ꝙ varia ſacrificia nõ fuerunt data ꝑplo iſrlitico añ lapſũ
in ydolatriam · per qd̕ non excluditur vnũ ꝑceptum · ſ · de agno
paſcali qd̕ datũ fuit tp̃e educcionis de egipto ut dictũ eſt · Et
ut bene habeas cauſã ſacrificioꝝ veteris legis ꝓut ſcẽs doctor
tradit in pte ⁊ q̃ſtione ꝓ te allegata · ſcire debes ꝙ ꝑdicta ſa
crificia triplicē hñt cauſã · duas · ſ · lr̃ales quaꝝ vna eſt pͥma
et pͥncipalis ſm quam per ſacrificia ꝓteſtabatur ordinacõ mẽtis
in deum ad quã ſacrificiũ offerens excitabatur vt dictũ eſt · Et
iſta cauſa ſemper habet locũ in ſacrificijs ſiue ante legem ſiue
in lege ſiue poſt legem cum ſit de iure nature qd̕ indelibile eſt
¶ Scd̕a vͦ cauſa lr̃alis per quã redditur racõ de varietate ceri
moniaꝝ circa ſacrificia veteris legis eſt · ut ꝑ ea homĩes retra
herentur ab ydoloꝝ ſacrificijs · que quidē cauſa habet locum tan:
tũmodo in tp̃ibꝫ quibꝫ ydolatria ꝑ vniũſum mundũ viguit
¶ Tercia vero cauſa ſacrificioꝝ veteris legis eſt figuralis · ſ · ut
per illa ſacrificia multa et varia que in lege tradebantur vnũ
ſingulare et ꝑcipuũ ſacrificium · ſ · illud quo ipe xp̃s obtulit
ſeipm deo in odorem ſuauitatis ut dicitur ad ephe · v · figuraretur
tanq̃ ꝑfectũ ꝑ imꝑfectũ · vnde racões ſacrificioꝝ veteris teſta:
menti figurales ſumuntur ex vero ſacrificio xp̃i ut ĩ ꝑdicta q̃one
plene traditur · Et iſta etiã cauſa habuit locũ a pͥncipio mũdi
uſqꝫ ad paſſionem xp̃i que figurata fuit ꝑ ꝑdicta ſacrificia
qua quidē paſſione celebrata racõ figurandi iam ceſſauit ·
Ex quibꝫ tribus cauſis Rabimoyſes ſolũ ſcd̕am cauſã aſſi
gnauit tanq̃ totalem ꝑdictoꝝ ſacrificiorũ in quo a veritate
deuiat ſicut in multis alijs locis

¶ Caplm · xij · In quo oñditur ꝙ xp̃s legem impleuit circa ſa
crificiũ ſm triplicem eius cauſã faciendo quod lex iubet qui ē
pͥmus modus implendi legem — Diſcipulꝰ —

Ex quo ergo triplicem cãm hñt ſacrificia ſcire deſidero
ſm quã illaꝝ dici pt ꝙ xp̃s impleuit legem inſtitu:
endo ꝑdictũ ſacrificiũ · faciēdo qd̕ lex iubet qui ē pͥmꝰ
modus implendi legem ſm gloſam ſup̃ allegatam —

— Magiſter — Si bene cõſideras xp̃s in inſtitucõe ꝑdicti ſa:
crificij · ſ · ſacramẽti altaris excellenter impleuit legem faciendo

quod iubet ſm̃ omnes tres cauſas ſup̃dictas· Nam ſi homo
offerẽs ex reb⁹ ſuis deo ſacrificiũ in hoc ꝓteſtabat̃ ꝙ ea·ſ·ob
latã haberet a deo tanq̃ȝ a p̃mo pn̄cipio et ordinaret in deum
tanq̃ȝ in vltimũ finẽ q̃ntomagis hoc oñ debat ſeu ꝓteſtabat̃
qui ſeip̃m totũ in honorẽ dei offerebat immacl'atum ꝓut xp̃s
fecit in ſua paſſione · Que quidẽ paſſio in hoc ſacrificio cuius
memoriale eſt· repñtat̃ ut dictũ eſt· Scd̃a vͦo cauſa offeren
di deo ſacrificia excellencius fuit ꝑ huiõi ſacrificij inſtitucõeȝ
impleta· Nam poſt huiõi ſacrificiũ et eius diuulgacõem per
orbem ꝑ p̃dicacõem apl'oꝝ et diſcipuloꝝ xp̃i homĩes fuerunt
retracti a ſacrificijs ydoloꝝ multomagis q̃ȝ antea · qd̉ patet
ad ſenſũ· Nam cultu diuino in templo dei vigente ſm̃ cerimo
nias moſaice legis nedum int̃ gentes ydolatria vbiqȝ vige
bat· ſed eciã in ꝑpl'o iſrl'itico publice colebant̃ ydola · et hoc q̊
ad decem tribus ſemꝑ· quo ad tribũ vͦo iuda et ſi non ſemper
ſaltem frequent̃ ut habet̃· iiij· Re· per totũ· Quantũ vero
ad terciã cauſã ·ſ· figuralem maifeſtũ eſt ꝙ xp̃s legem ſacri:
ficioꝝ legaliũ ꝑfectiſſime impleuit pn̄cipalit̃ per ſacrificiũ ſue
paſſionis· quod quidẽ ſacrificiũ tanq̃ȝ ꝑfectiſſimũ figurabat̃
per omia illa ſacrificia imꝑfecta veteris legis ut dictũ ẽ· et
ſic ſacr̃m altaris qd̉ p̃dictã paſſionẽ repñtat terminũ ponit
et finẽ oĩbus figuralibus ſacrificijs in lege cõtentis· vnde et
eccl'ia in feſto corꝑis xp̃i in ymno cantat· dat panis celit⁹ fi:
guris terminum

¶ Capl'm · xiiij · In quo oñdit̃ ꝙ xp̃s impleuit legem ſacrifi
cioꝝ aliquorũ ſupplendo qd̉ in eis deerat qui eſt ſcd̃us modus
implendi legem

Diſcipulus

Placent michi racões tue quib⁹ oſtendis ꝙ xp̃us im
pleuit legem ſacrificioꝝ faciendo qd̉ lex iubet ſm̃ p̃di
ctas tres cauſas ꝑ te aſſignatas· Et vellem vlterius
doceri circa hoc an ·ſ· xp̃s impleuit legeȝ ſacrificioꝝ antiquoꝝ
ſupplendo qd̉ in eis deerat· qui eſt ſcd̃s modus implendi legẽ
ſm̃ gloſam ꝑ te allegatã Magiſter Ex hoc ꝙ xp̃us per
ſuam paſſionẽ impleuit ea que in ſacrificijs veteris legis p̃fi
gurabant̃ ut dictũ eſt· cõſequens eſt xp̃m impleuiſſe per ſuã
paſſioneȝ ea que deerant in ſacrificijs antiquis· ad hoc enĩ ꝙ
res ſignificãs ſeu p̃figurãs aliq̇d ꝑficiat̃ ſeu verificat̃ · req̇rit̃
ꝙ tale ſignificatũ ſeu figuratũ eſſe habeat ĩ reꝝ natura ſicut
ad veritatem ꝓpoſicõnis aliquid ſignificantis requirit̃ ꝙ ſuũ

ſignificatū in rex natura ſit· Ex quo patet ꝙ xp̄s impleuit
quod in ſacrificijs antiquoꝝ deficiebat inq̄ntum ꝑ ſuā paſſio-
nem ea que in eis figurabant̄ impleuit· Et idem dicendum
de inſtitucōne ſacram̄ti altaris i quo memoria p̄dicte paſſio
nis recolit̄· Sed adhuc ſūt alij modi cōſiderandi circa hoc ſa-
cramentū ſeu ſacrificiū forte excellenciores quibꝫ cōſiderari pt̄
ꝙ xp̄us ſuppleuit ea que in ſacrificijs antiquis deerant

Diſcipulus Rogo ut michi aperias illa que dicis ut
magis poſſim intelligere defectū ſacrificioꝝ veteris legis et ꝑ-
fectionē hui⁹ ſacrificij q̄d ea que deerant in antiquis ſuppleuit

Magiſter Si bene ſcrutatus fueris ea que in ꝓphecijs
ſcripturis de ſacrificijs dicunt̄ antiquis ma͞ifeſte reꝑies ꝙ ſa-
crificia antiqua nō erant deo grata neqꝫ accepta ex ꝑte rerū
in eiſdem ſacrificijs oblataꝝ ſed ſolū erāt accepta ex ꝑte offe-
renciū quādo ſic erant diſpoſiti ꝙ illa ex fide vera et obedien-
cia deo offerebant· Sacrificiū v̄o xp̄i in quo ſeip̄m deo obtulit
in odorez ſuauitatis· non ſolum fuit deo gratū ex ꝑte offeren-
tis· ſ· xp̄i q̄ ex ſūma obediencia et ꝑfectiſſima caritate ſeip̄m
deo obtulit ſꝫ eciā ex ꝑte ipi⁹ rei oblate que fuit ip̄emet xp̄s
quo ſ̄m dei potenciā ordinatā n͞lla res gracior eſſe poſſꝫ neqꝫ
equaliter grata · Et idem dicendū de ſacram̄to altaris xp̄m
paſſum et oblatū realiter cōtinente

¶ Capl'm· xiiij· In quo oñ dit̄ q̄d dictū eſt i ꝓximo p̄ceden-
ti caplo ꝑ auctem pſalmiſte in ps̄· qui incipit· deus deoꝝ dn̄s
locutus eſt nō obſtantibꝫ cauillacōibꝫ hebreoꝝ Et concludit̄
ſimpliciter ꝙ xp̄s inſtituendo hoc ſacrificiū impleuit legem ſa-
crificioꝝ antiquoꝝ ſupplendo q̄d deerat · quod eſt tercius mod⁹
implendi legem Diſcipulus

Scire deſidero ſcripturas q̄ hoc q̄d modo aſſeris teſtant̄

Magiſter In ps̄· qui incipit· deus deoꝝ dn̄s lo-
cutus ē · manifeſte habet̄ p̄dicta differencia inter ſa-
crificia veteris legis et ſacrificia noue legis· In illo eñ ps̄o
poſtq̄ pſalmiſta loquens in ꝑſona dei reddidit ad dicenda
attentū dicit· audi ꝑpl'e meus que loquor· Cōſequent̄ oñ dit
eis ꝙ ſacrificia antiq̄ nō erāt deo accepta ſeu grata · ſ· ſ̄m ipa
oblata· dicit eñ · nō in ſacrificijs tuis arguā te· q· d· non ar-
guam te de omiſſione ſacrificioꝝ ſeu holocauſtoꝝ· Nam ipa
nō ſunt michi accepta· de quo dicit Nō accipiā de domo tua
vitulos ⁊c̄· id ē nō acceptabo· Et infra Nūquid manducabo

carnes tauroꝝ ⁊c̄·q·d· manifeſtū eſt ꝙ iſta q̄ michi offerunt̄
in ſacrificijs antiquis nō ꝑtinent ad me ſm ſcrip̄a ·Non enī
ꝑtinet ad me manducare carnes nec potare ſanguinē ſicut
ydolatre inſipientes de ſuis falſis dijs eſtimabāt · Et ex hoc
patet imꝑfectio ſacrificioꝝ antiquorū ex ꝑte ipſaꝝ reꝝ obla
tarum quia ad deū ſm ſe nō ꝑtinebāt ut dictū ē Et ſequitur
ſtatim ꝑfectio ſacrificij noue legis qđ alioꝝ imꝑfectionē ſup:
pleuit·Et hoc cū dicit·jmmola deo ſacrificiū laudis Nā ſa:
crificiū altaris ꝓprie dicit̄ ſacrificiū laudis· tum quia xp̄s in
eodem cōtentus ſumme laudandus eſt intantū ꝙ maior ē omi
laude eccl'·xliij· Et ſic dicit̄ ſacrificiū laudis anthonomatice
Tum qꝛ memoria paſſionis q̄ in p̄dicto ſacramēto recolit̄
maxime obligat hoīem ad graciaꝝ actiones deo que ad lau
des dei ꝑtinent Tum ꝑ ip̄aꝫ paſſionē homo fuerit a dampna:
cione ꝑpetua liberat⁹ De illis enī quib⁹ deus miſit verbū ſuū
et ſanauit·legit̄ in pſ̄· ut ſacrificent ſacrificiū laudis·Et ſic
ex auc̄te hui⁹ pſalmi habes defectū ſeu imꝑfectionē āṫiquoꝝ
ſacrificioꝝ in quib⁹ carnes tauroꝝ et ſanguis hircoꝝ immo:
labat̄ que ſm ſe non erant deo accepta ·et ꝑfectionē ſacrificij
laudis deo acceptiſſimi·vnde manifeſtiſſimū eſt ꝙ xp̄s inſti:
tuendo hoc ſacrificiū laudis qđ ex ſe deo ē acceptiſſimū ⁊ ē ma
xime laude dignū ſuppleuit defectum ſacrificioꝝ antiquoꝝ in
quib⁹ iſta manifeſte deerāt Diſcipulus Ꝙ ſacrificia
antique legis nō erāt deo accepta ſm ip̄a oblata niſi ſolum
ex fide ⁊ obediencia offerenciū ex multis ſacre ſcripture locis
haberi pt̄· vnde p̄mo Re·xv·nūq̄d vult dn̄s holocauſta aut
victimas et nō potius ut obediat̄ voci dn̄i Sil'r Michee·vj·
Quid dignū offeram dn̄o ⁊c̄· nūquid offeram ei holocauſto:
mata et vitulos ānniculos Nūquid placari pt̄ dn̄s in mili:
bus arietū aut in multis milib⁹ hircoꝝ pinguiū Ex quibus
auc̄tbus et ſil'ibus ſatis habet̄ ꝙ ſacrificia antiqua nō erāt
deo accepta ex ꝑte reꝝ oblataꝝ Sed quod tu vlteri⁹ addis ꝙ
per illud quod dicit̄ in pſ̄ ·jmmola deo ſacrificiū laudis·in:
telligitur ſacrificium noue legis ſolet ab hebreis impugnari
ſic·Nam dictio que in hoc pſalmo ponit̄ ubi dr̄·ſacrificium
laudis eſt oīno eadem cuidam dictioni que ponit̄ leuit̄·vij·
vbi dicitur Si pro graciaꝝ accōne fuerit oblacō In quo lo
co agit̄ de t̄cio gn̄e ſacrificiorū veteris legis ·ſ·de hoſtia pacifi
corum · Nam p̄mū genus eſt holocauſtū qđ totū cōſumit̄ in

altari vt habet̃ leuitici · p̃mo · c · Scḋm vero genus eſt ꝓ peccato
quod nõ totũ in altari cõſumit̃ vt habet̃ leuit̃ · iiij · c · Terciũ
vero genus eſt hoſtia pacificoꝝ que eſt duplex quia vno modo
offert̃ ꝓ graciaꝝ accõne de p̃teritis beneficijs Aliomõ ꝓ voto
vl' ſponte ꝓ futuris expectandis beneficijs · et iſtud terciũ ge
nus vocat̃ in hebraico codda que quidẽ dictio ſcḋm translacõ;
nr̃am qñq3 ſignificat grãꝝ accõem · qñq3 cõfeſſionẽ · qñq3 vero
laudem · vnde cũ dr̃ in pſ̃ · immola deo ſacrificium laudis In
hebraico hr̃tur immola ſacrificiũ deo codda · qḋ exponitur ab
hebreis de tercio gñe ſacrificioꝝ ſup̃dicto · qḋ ẽ diſtinctũ a p̃mo
et ſcḋo gñe ſacrificioꝝ nõ aũt de ſacrificio noue legis · Et ideo
ſcire vellem ſi hec ſua expoſicõ quo ad lr̃am videt̃ racõnabi
lis poſſ3 ꝓbabilit̃ euacuari Magiſter Verũ ẽ ꝙ hec dictio
codda in hebraico poſita tribus modis ſolet trãſferri in lt̃io
ſcḋm iero · ſed om̃es tres modi ad vnũ quodãmodo reducunt̃
ſcilic3 ad cõfeſſionẽ · hoc enĩ ꝓprie ſignificat hec dcc̃o codda in
hebraico · Sed quia cõfeſſio hoĩs ad deum qñq3 eſt de benefi=
cijs iam acceptis ut cũ dicit̃ in pſ̃o · Confiteant̃ dño miſeri
cordie eius ꝛc̃ · Et ſequit̃ · Et ſaciauit aĩam inanem ꝛc̃ · Et ſe
quit̃ quia cõtriuit portas ereas ꝛc̃ · in quibꝰ locis et ſilibꝰ con=
feſſio facta deo intelligit̃ cum quis cõfitetur ſe recepiſſe a deo
aliquã miſericordiã ſeu beneficiũ et tũc talis confeſſio poteſt
eciã dici grãꝝ actio · eo enĩ ip̃o ꝙ hõ cõfitet̃ beneficiũ recepiſſe
ab aliquo intelligit̃ eidẽ graciaꝝ actionẽ reddere · vnde Sene ·
in ſuis ep̃lis · Qui grate beneficiũ recipit p̃mã eius penſionẽ
ſoluit · Eſt eciã modꝰ confitendi deo · ſ · cũ quis cõſiderata dei
ſumma excellencia ſeu bonitate ip̃m deũ ꝓut poteſt laudat ·
de quo dicit̃ in pſ̃o Confitemini dño qm̃ bonus ꝛc̃ · id ẽ con=
fitendũ eſt dño qm̃ ẽ bonus · ſ · ꝑ eſſenciã que eſt ſũma boĩtas
excedens omnẽ laudem · Eſt eciã alius modus confitendi deo
ſcilic3 per cõfeſſionẽ pccõꝝ ſcḋm quã homo confitet̃ deo ꝓprium
defectũ ſeu fragilitatẽ · qḋ eciã ꝑtinet ad laude3 dei · vnde ioſue
vij · Ipſe ioſue dicebat achan qui trãſgreſſus fuerat p̃ceptũ
diuinũ · fili mi da gloriam deo iſrl' · et confitere atq3 indica m̃
quid feceris ne abſcondas · Cui achan r̃ndit · vere ego pecca=
ui dño deo iſrl' et ſic · et ſic feci · Et ſic pat3 ꝙ ille qui peccata
debite deo confitetur eo ipſo dat ei gloriam ſeu laudem · In
quo loco vbi ponit̃ cõfitere in hebreo habet̃ da ei codda · Qui
quidẽ modi ꝓprie cõcurrũt ĩ ſacrificio noue legis a xp̃o ꝓ nr̃a

ſalute inſtituto· In hoc aũt ſacrificio rite celebrato homo cõ
fiteť ſe a deo recepiſſe beneficiũ redempcionis qd̓ eſt ſummum
inter cetera diuina beneficia et ſic ptinet ad grãꝝ actionē Silr̄
et in eodem ſacrificio conſideratur excellencia diuine ꝑtatis ſm
quã in ipo ſacrificio miracl'a cõtinenť ineffabilia · De quib9
poteſt dici illud pſalmi Confitemini dño ꝛc̄· et ſequiť· Quis
narrabit magnalia dñi Silr et in ipo ſacrificio conſiderare
debet ſacrificans ſeu ipe ſumēs ꝓpriũ defectũ ꝛ fragilitatē qd̓
ad cõfeſſionē ptinet pccõꝝ Cũ eñ qs ſummã excellēciã diuinã
et eius miſericordiã ꝓut poteſt in hoc ſacramēto conſiderat·
Conſequēs eſt ſuũ defectũ et fragilitatē cognoſcere· Et quia
omĩa ꝑdicta in laudē dei maxime redundant Idarco hoc ſa
crificiũ ꝓprie diciť ſacrificiũ laudis de quo ꝓprie intelligi deb;
verbũ pſalmiſte ſupdictũ·ſ· immola deo ſacrificium laudis
Ex quib9 bene cõſideratis patȝ ꝙ impugnacõ hebreoꝝ in hoc
paſſu nõ habet locũ ·et ſic eoꝝ expoſicõ ꝑte dicta eſt omnino
irracõnabilis·qd̓ ſic patȝ Nam pſalmiſta reprobans ſacri=
ficia antiqua dicens ꝙ nõ erant accepta ꝑ ſe· nec ꝑ ſe deo ꝑti=
nencia de quo dicit Nũquid mãducabo carnes taurorũ ꝛc̄·
quõ potuit laudare terciũ gen9 ſacrificioꝝ ꝑte ſup̄ dictum·qd̓
erat de eadem materia·ſ·de carnib9 tauroꝝ ꝛ ſanguinib9 hir
coꝝ· Nulla eñ racõ ē quare terciũ genus ſacrificioꝝ legaliũ
deo eſſet acceptũ magis q̃z duo ꝑ̇ma gña ·cum om̄ia ꝑdicta
tria gña cõueniebant in mã quam ꝓpha dicit deo nõ eſſe ac
ceptã et ideo neceſſe eſt ꝙ ſacrificiũ laudis quod deo dicit eſſe
immolandũ tanq̃z deo acceptũ nõ ſit de eadeȝ mã·ſ·de ocaſis
aĩalib9 brutis ſm quã materiã ſacrificia antiqua reprobanť
ut dcm̄ eſt· ſed oportebat ꝙ hoc ſacrificiũ a ꝓpha cõmendatũ
ſit ex re deo ꝑ ſe accepta ſicut eſt ſacrificiũ noue legis qd̓ ꝑ ſe
deo eſt maxime acceptũ · vnde expoſicõ quã tibi ꝓpoſuerã eſt
catholica et vera tanq̃z cõſona racõni et etiã ſequēti lr̄e
Diſcipulus Video ꝙ expoſicõ tua ē racõnabilis· nulla
eñ racõ apparet quare ꝑ̇ma duo gña ſacĩficioꝝ reprobarenť
eo ꝙ eſſent de rebus corruptibilib9 et nõ ptinentib9 ad dei ob
ſequiũ ſm ſe et tñ cũ hoc approbareť terciũ gen9 ſacĩficiorũ qd̓
cum ꝑ̇mis duobus cõueniebat in eadeȝ racõe ſm quã ꝑ̇ma
duo gña reprobanť ꝛ vellē ut vlteri9 michi declarares quõ
expoſicio tua cõſonat hiis q̃ in lr̄a ſequunť ꝓut aſſeris
Magiſter Continuanť hec ṽba ꝓphete·ſ· immola deo

ſacrificiū laudis ſc̄m p̄dictā expoſicōem que vera eſt et catho
lica hijs que ſequunt̄ ſic Nam ſtatim ſequit̄ Et redde altiſſi
mo vota tua · per hec aūt vota intelligēda eſt bona volūtas
offerentis que ex ip̄o eſt per graciā dei Juxta illud ps̄ In me
ſunt deus vota tua · vel ꝑ hec vota intelligunt̄ ea que fideles
vouent in baptiſmo vł̄ in religione ſuperogando · quia ad hoc
ꝙ immolacō ſacrificij laudis ꝓficiat in ſalutē etnā oportet
ꝙ iſta vota reddant̄ · Et ſequit̄ Jnuoca me in die tribulaci=
onis · ſ · in p̄nti vita que dies tribulacōnis eſt · eruam te · ſ ·
mitigando p̄ſſuras hui⁹ vite ꝑ manifeſtā liberacōnem ſicut
patʒ de trib⁹ pueris · vł̄ ꝑ occultā ſicut patʒ de martirib⁹ qui
eruunt̄ a deo ne in tormētis ſuccūbant · Et ſic honorificabis
me · quia ſic deo immolans ſacrificiū laudis ꝓprie deū hono=
rat ut in fine pſalmi cōcludit̄ · Et quia hoc ſacrificiū laudis
immolantes inhonorificant deū ſi ſint in pcc̄o mortali Jdeo
ſubdit · peccatori aūt dixit deus · quare tu enarras iuſticias
meas · q · d · Cur credis ꝙ tibi ſufficiat enarracō iuſticie ꝑ vo=
cem ſine hoc ꝙ iuſte viuas · et aſſumas teſtamentum meū ꝑ
os tuū · In quo increpat ſacerdotē celebrantē in pcc̄o mortali
exiſtentē qui in hoc nouū pcc̄m committit inquātū aſſumit
teſtamentū dei aſſumendo in ore ſuo verba conſecracōnis in
perſona xp̄i · uel aſſumēdo ſanguinē noui teſtamēti Et hoc ē
quod dicit Et aſſumis teſtamentū meū ꝑ os tuū · Et ꝯſeq̄nt̄
exemplificat de pcc̄is grauib⁹ que homīes incurrūt occulte ·
falſe eſtimātes ꝙ talia latent deū · vnde dicit Tu vero odiſti
diſciplinā · Tale enī odiū in corde cōſiſtit · Sil'r et ꝓieciſti
ſermones meos retrorſum · eos in corde tuo vileſcendo · Sil'r
dicit de furto et adulterio et ſuſurracōne · Que quidē pcc̄a cō
muniť occulte cōmittunt̄ ac ſi cōmittentes exiſtimēt ꝙ de⁹
neſcit occulta ſicut et homīes occulta latent · vnde ſubdit ·
Exiſtimaſti inique ꝙ ero ſil'is tui · ſ · ignorando ea que latēt
ſicut tu abſcondita ignoras quod falſū eſt Nam arguā te
et ſtatuā cont̄ faciem tuā · ſ · oſ̄tendo tibi ꝙ pcc̄a tua licet oc=
culta ꝑfecte nouerim · vnde tales exhortando ſubdit Intelli=
gite hec q̇ obliuiſcimī deū ꝛc̄ · q · d · vos q̇ occulta pcc̄a cōmit=
titis eſtimātes falſe ꝙ deus talia ignorat obliuiſcimī deum
quaſi deus iſta nō conſiderat · vnde cauete ne quādo rapiat
ꝛc̄ · vnde p̄dicta ꝓprie dirigunt̄ ad offerētes ſacrificiū laudis
ſup̄dictū · qui nō ſolum mūdare ſe debent a pcc̄is publicis ſʒ

etiā ſcrutari occulta · vnde p̉ma corinth · xi · ꝓbet aūt ſeipm̄
homo et ſic de pane illo edat ⁊c̄ · In hoc aūt qd̉ dicit · ꝓbet ſe
ꝓprie intelligit̄ loqui de occultis que ꝓbacōe indigēt Iux̄ illd̉
Proba me deus ⁊ ſcito cor meū · Et ſequit̄ Sacrificiū laudis
honorificabit me · Ad qd̉ ſciendū ꝙ cum honor ſm̄ phm̄ in
p̉mo ethicoꝝ ſit exhibicō reuerencie in ſignū v̉tutis · ſequit̄
ꝙ q̄ntū illa reuerencia exhibita ſit maioris v̉tutis ſignum
tanto honor creſcat · Et ideo q꞉ i immolacōe ſacrificij laudis
rite celebrata exhibet̄ reuerencia deo tanq̄ꝫ omīpotenti ſcd̉m
maxima miracl'a in eodem cōtenta · ſil'r et tanq̄ꝫ oīa ſcienti
inq̄ntū occulta cordis ſcrutat̄ ut dc̄m ē · Sil'r ut tanq̄ꝫ ſum-
mo bono ſm̄ redempcōem hūani generis per ꝓpriā paſſionē
que in eodem recolit̄ Ideirco ꝓprie dicit̄ Sacrificiū laudis ho
norificabit me · quia in hoc ſacrificio ſumm⁹ honor diuinus
qui in hac vita ex dei operibus concipi poſſꝫ conſideratur · Et
quia in hoc ſacrificio eſt via ad videndū deū beatifice In qua
quidem viſione ſalus exiſtit · Ideo ſubdit et illic iter id ē in
illo ſacrificio laudis eſt via per quā oſ̄dam illi · ſ · ſacrificāti
ſalutare dei · i · ſalutem eternam · Vides ergo ex ſupdictis quō
xp̄s inſtituendo hoc ſacrificiū impleuit legem ſacrificioꝝ ſup-
plendo qd̉ in eis deerat In ipis eni ſacrificijs antiquis nec deo
ſimilis honor attribuebat̄ nec i ipis ſil'is honor diuinus cōſide-
rabilis erat · nec etiā in eis erat via ad ſalutare dei oſtenden-
dum · qd̉ fuit intentū Et attende ꝙ licet dicta v̉ba pſalmiſte
ab aliquib⁹ ſanctis doctorib⁹ aliter exponant̄ · ex hoc tn̄ non
concluditur quin p̄dicta expoſicō ſit vera tanq̄ꝫ conſona ca
tholice veritati et l'r̄e ·

¶ Capl'm xv · In quo oſ̄dit̄ ꝙ in inſtitucōne hui⁹ ſacramēti
ſeu ſacrificij xp̄us legem impleuit implendo ea q̄ de hoc fue-
runt in antiquo teſtamento p̄nunciata ſeu prefigurata

Diſcipulus

Placet michi p̄dicta expoſicō quia exp̉mit differenciā
inter ſacrificia antiqua et ſacrificiū laudis · ſ · noue
legis In hoc ꝙ antiqua ex oꝑe oꝑato nō erant deo ac
cepta · Sacrificiū vero laudis · ſ · noui teſtamēti ex oꝑe oꝑato
deo eſt acceptiſſimū · Et ſic patꝫ ꝙ xp̄s impleuit legem ſacri-
ficioꝝ nō ſolū faciendo qd̉ iubet · qui eſt p̉m⁹ modus implēdi
ſed etiā ſupplendo qd̉ deerat · qui eſt ſcd̉s mod⁹ · Nūc aūt vellē
ut oſ̄deres michi quō xp̄s inſtituēdo hoc ſacrificiū impleuit

legem · faciendo ea q̃ ꝓphetice circa hoc dicebanť futura · qui ẽ
tercius modus implendi legem ꝓut supra ꝓposueras

Magister De gestis xp̃i quedam fuerũt in vaticinijs
ꝓphecijs antiquitus exp̃sse tradita · sicut est de introitu eius
in ihr̃l'm solemni · de quo zacharie · ix · Ecce rex tuus venit
tibi iustus et saluator · paup̃ ꝛ equitãs sup̃ asinũ ꝛc̃ · Et sic de
quibusdam siľibus · Quedã v̾o nõ ita plane ꝓphetanť sicut
est misteriũ incarnacõis qḋ in ꝓphecijs tradiť obscure ꝛ figu
ratiue ꝓpť magnitudinẽ misterij · et errores vitãdos ut dc̃m
fuit sup̃ · Et quia in hoc sacrificio misteriũ incarnacõnis xp̃i
includiť · qui quidem xp̃us deus et homo in eodez realiter con
tinetur · Idcirco in ꝓphecijs scripturis nõ sic exp̃sse misteriũ
hui⁹ sacr̃ficij tradiť · sed enigmatice seu figuratiue · vñ Geñ ·
xiiij · de Melchisedech qui sacerdos dei altissimi erat legitur ·
ꝙ cum ꝓcederet ad benedicendũ abrahe de victoria inimicoꝝ
venienti · ꝙ eduxit panẽ et vinũ In quo figurať sacrificium
eucaristie qḋ sub speciebꝫ panis et vini cõficiatur et a xp̃o qui ẽ
sacerdos in et̃num pñcipaliť consecrať · vnde et psalmista lo
quens de sacerdocio xp̃i eterno dixit · Jurauit dñs ꝛ nõ peni
tebit eũ · tu es sacerdos in et̃num ꝛc̃ · quia sicut melchisedech
obtulit panẽ et vinũ ut dictũ est · Sic xp̃s in sacrificio euca-
ristie sub speciebꝫ panis et vini consecrat corpus suũ et san-
guinem In quo sacrificio xp̃s est sacerdos pñcipalis et hostia
oblata · qḋ quidẽ misteriũ sic figuratũ est ĩ p̃dictis auc̃tibus
Geñ · et psalmiste · licet hebrei ex toto nõ intellexer̃t sicut nec
alia misteria xp̃i cognouerũt ad plenũ · nichilomin⁹ tamen
quidam de eoꝝ glosatoribꝫ antiquis aliquid de hoc q̃si sonni-
ando senserũt vnde in glosa sup̃ Geñ · magna que dr̃ beresich
rabba sup̃ illud Geñ · xiiij · At vero rex Salem eduxit panẽ
et vinũ ꝛc̃ · sic dicit hoc ẽ ac si dicẽt scriptura · tu es sacerdos
in et̃num ſm ordinẽ melchisedech · hec ille · Ex quo patet ꝙ
ſm eum sacerdos in eternũ qui nõ erat realiter ille melchise
dech sed per eũ figuratus habebat panem ꝛ vinũ in sacrificio
offerre quod ꝓprie adaptať ꝓposito nr̃o · Item in ps̃ · qui inci-
pit · deus iudiciũ tuũ regi da · ſm verã suã exposicõem lr̃alez
de xp̃o agiť · de ip̃o xp̃o loquendo dicit ſm translacõem nr̃am
erit firmamentũ in t̃ra ĩ sũmis moncĩũ · In hebraica tñ veri
tate sic habeť Erit placenta seu placentula frumẽti in terra
quod ꝓprie applicať huic sacrificio ĩ quo sub specie placẽtule

frumenti xp̄s continet᷑ Cui cōcordat tranſlatio caldaica In
qua vbi dicit᷑ in ſūmis montiū int̄pretat᷑ in capitibꝫ ſacer-
dotum ſeu ſup̄ capita ſacerdotū. Habes igit᷑ ex hac auctē ma
nifeſte cū ſua caldaica tranſlacōe ꝙ ip̄e xp̄s de quo dixerat
in eodem pſalmo. Et adorabūt eū reges et om̄es gentes ſer-
uient ei Et multa alia que non niſi xp̄o cōueniūt. de eodem
ſubdit. Et erit placenta ſeu placentula frumenti ſup̄ capi-
ta ſacerdotū quod cotidie implet᷑ in eleuacōne corꝑis xp̄i in
ſacramento altaris. Item in ſup̄dicta glō. ſ. bereſich rabba
ſuꝑ illud Geñ. xiiij. c. Melchiſedech rex Salem ꝓduxit vi-
num et panem ſic habet᷑. magiſtri dixerūt ꝙ legem reuelauit
ei. ſ. melchiſedech qui reuelauit ipi abrahe. que quidē lex di
cit. venite comedite panem meū. et bibite vinū qḋ miſcui
vobis ꝓu. ix. c. Ex quo patet ꝙ melchiſedech reuelauit ipi
abrahe in illa ꝓductione ſecretū legis. qḋ includitur in illa
auctē ꝓu. venite comedite panē. et bibite vinū ⁊c̄. qḋ ꝓprie
ꝓpoſito nr̄o adaptat᷑ vt patꝫ intuenti Item i pſ̄o qui incipit
Confitebor tibi dn̄e. qui immediate ſequit᷑ pſalmū illum in
quo dicit᷑. tu es ſacerdos in eternū ſc̄dm ordinē melchiſedech le
gitur Memoriam fecit mirabiliū ſuoꝝ miſericors et miſera
tor dn̄s eſcam dedit timentibꝫ ſe. Que quidem v̇ba ad ſenſū
planū lr̄alez intellecta clare dicūt ꝙ deus daturus erat eſcā
timentibꝫ ſe in memoriā mirabiliū ſuoꝝ. xp̄s autē cum hoc
ſacramētum inſtitueret expſſe dixit. hoc facite i meā comme
moracionē Mt̄ xxvi. Diſcipulus

Iſta auctās quam allegas. ſ. eſcam dedit timentibus ſe.
exponit᷑ ab hebreis de mānna. qḋ fuit eſca data a deo pp̄lo ſuo
vt habet᷑ exo. xvi. c. ad qḋ dicunt ꝙ adaptant᷑ v̇ba pſalmiſte
magis q̄ꝫ ad noſtrū ſacr̄m. p̄mo ex hoc ꝙ nō dixit pſalmiſta
Eſcam dabit timentibꝫ ſe ſed eſcā dedit Ex quo dicūt ꝙ pſ̄
loquebat᷑ de p̄terito nō aūt de futuro Ite dicūt ꝙ mānna fuit
datū pp̄lo eo ꝙ deus miſertꝰ fuit eis ne fame perirēt ꝑ deſertū
qḋ non ſic verificaret᷑ de eucariſtia de qua impꝓꝑe ſc̄dm eos dice
retur Miſericors et miſerator dn̄s. quia nō ꝑ miſericordiā
hec eſca fuit data ſed in memoriam mirabiliū

Magiſter Verū eſt ꝙ hebrei exponūt hoc de manna. Sꝫ
vere intuenti illū pſalmū ſc̄dm expoſicōeꝫ lr̄alem ꝓprie adap-
tatur ꝓpoſito nr̄o. non obſtantibꝫ eoꝝ cauillacōibus. Nam
hoc qḋ dicunt ꝙ pſalmiſta loquit᷑ de p̄terito dicēs. eſcā dedit

non facit aliquā difficultatē· cum ꝓphete ſepiſſime loquunt̃
de futuro ad modū p̃teriti ꝓpter ꝓphecie certitudinem ut patꝫ
in innumerabilibꝰ locis ſacre ſcripture · Hoc eciā ꝙ deus ꝓui-
dit ꝑplo xp̄iano de hoc ſacramēto ꝑtinet ad diuinam miſericor-
diam ſc̄m quā quia de abſencia corporali xp̄i in eccl'ia merito
contriſtaret̃ ꝑpl's fidelis niſi per ſingularē cōſolacōem ipſius
p̄ñcie in hoc ſacramēto ſp̄ūale ſolaciū haberet · vnde in officio
inſtitucōis eiꝰ legit̃ ꝙ ī hoc ſacramēto de p̄ñcia xp̄i ſolacium
habet̃ ſingulare· et de hoc eciā exponit̃ vnomō illud verbum
xp̄i Mt · xxviij · Ego aūt vobiſcū ſum uſqꝫ ad conſūmacōeꝫ
ſeculi oībus diebus · Ad magnā eīn diuinam miſericordiam
pertinet ꝙ xp̄s ſemꝑ p̄ñcialit̃ aſſit eccl'ie ſue · vnde ſi vis expo
ſicionē p̄dicte auc̃cis et tociꝰ pſalmi plene habere vide poſtil-
lam Nicolai ſuꝑ hūc pſalmū cū addicōe que ibi ponit̃ · Et
ibidem videbis ꝙ iſta allegacō eſt ꝓpria et l'r̃alis ad ꝓpoſitū
Idem eciā habet̃ in pſalmo qui incipit Expectans expectaui
dominū vbi de reprobacōe ſacrificioꝝ antique legis dicit · Sa
crificiū et oblacionē noluiſti ⁊c̄ · Et ſequit̃ in ꝑſona xp̄i · au
res aūt ꝑfeciſti michi · ſ · ad obediendū quia xp̄s in paſſione
factus eſt obediens uſqꝫ ad mortem ad philippeñ · Idem in
alijs locis que cauſa breuitatis obmittunt̃

¶ Capl'm · xvj · In quo agit̃ de mlt̄itudine noīm huiꝰ ſacra
menti · que mlt̄itudinē effectuū eius ſalubriū denotant · exci-
tari debet deuocio ipm̄ ſp̄ūaliter ſumenciū · Diſcipulus

HAbeo mentē tuā circa hoc ſacr̄m ꝑ quā michi oſten
dis ꝙ eſt ſacrificiū veꝝ et deo acceptiſſimū ſc̄m ſe qd̄
non ꝑtinebat ad ſacrificia antiqua · Ex quo habet̃ ꝙ
xp̄us impleuit legem in hoc ſacrificio ſupplendo qd̄ deerat in
antiquis · Sed miror quare hoc ſacrificiū noīatur mlt̄is no-
minibꝰ · p̄ſertim cū ſit vnū in ſe indiuidualiter q̄ntū ad rem
cōtentam et nō plura ꝓut in veteri lege erāt plura inter ſe
diſtincta nō ſolum ſc̄m indiuiduū ſꝫ eciā ſc̄m ſpeciē · vnde ſuffi
ciebat ipm̄ noīari ſacrificiū tantū · Magiſter · Si bene cō
ſideras hoc ſacrificiū rōnabilit̃ diūſis nominat̃ nomibꝰ ſc̄m
diūſas eius excellentes ꝓprietates ſeu notabiliſſimos effectꝰ
que quidem noīaciones excitatiue ſūt deuocionis fideliū vnde
hoc ſacr̄m eucariſtia vocat̃ · qd̄ idem eſt qd̄ bona gracia · Naꝫ
licet in omībꝰ ſacramētis eccl'ie gracia conferat̃ · attribuit̃ tñ
huic ſacramēto hoc nomē eucariſtia antonomatice inq̄ntū

continet xp̄m plenū gracia · ex cui⁹ plenitudine om̄s gracia̅
accepimus Jo · p̄mo · c · Item inq̄ntū eſt cōmemoratiuū do-
minice paſſionis que fuerat veꝝ ſacrificiū · poſt qđ nullū ſa-
crificiū deo eſt acceptū niſi per ip̄m Marco ſacrificiū ſimpli-
citer noiatur · Nominatꝰ eciā ſacrificiū laudis vt cū dicitꝰ in
pſalmo · immola deo ſacrificiū laudis · et ſacrificium laudis
honorificabit me · racōibꝫ p̄dictis · Nominatꝰ eciā ſacrificiū
iuſticie ut cum dicitꝰ in pſalmo · Sacrificate ſacrificiū iuſticie
et alibi tunc acceptabis ſacrificium iuſticie · inq̄ntum deuo-
cio per ipſum rite ſumptum accreſcit · Que quidem deuocio
eſt actus religionis vt in ſecda ſcđe · q · lxxxij · Religio aūt eſt
pars iuſticie ut in eadem · q · lxxxi · Item inq̄ntū ꝑ ip̄m com-
municam⁹ xp̄o eius carnem ⁊ ſanguinē ꝑticipantes · Siliter
vt per ip̄m vnimꝰ admuicem · noiatꝰ ſacra cōio Inq̄ntū vero
nos reficit in via ſpūalitꝰ ut in eius v̄tute ad fruicōem dinaꝫ
que eſt i patria ꝑueniamus eo modo quo de helia dictum eſt
figuratiue · Et ambulauit in fortitudine cibi illius uſqꝫ ad
mōteꝫ dei · viaticū noiatꝰ ut ſup̄ in eadē diſtinctōe · que quidē
fruicio ꝑ ip̄m viaticū p̄figuratꝰ ut ſup̄ · Conſiderandū eſt igi-
qꝫ magna multitudo dulcedinis in hoc ſacramēto abſcon-
ditur In quo nō ſolū gracia ſed fons tociꝰ gracie continetur
Siliter et ī eo ſummū ſacrificiū veſpertinū cōmemoratꝰ Silr
et ꝑ ip̄m xp̄m veꝝ cōicam⁹ et in ip̄o admuicē vnimꝰ · Silr et
per ip̄m fortitudinē ſpūalem ad diuinā fruicōem ꝑueniendi
accipim⁹ per qđ rite acceptū pignus quodāmodo future glie
figuratiue nobis datꝰ · Et ſic habes q̄ mltitudo noiacionum
hui⁹ ſacramēti ſacroſancti mltitudinē deuote dulcedinis in
corde ip̄m ſpūalitꝰ ſumentis excitari debet ·

Diſtinctio q̄rta de ſcrutinio ſcripturaꝝ circa draꝫ int
modū viuendi patꝝ antiquoꝝ · ſ · ſctoꝝ p̄riarcharū
et alioꝝ ſub antiquo teſtamēto viuenciū ante aduen-
tum xp̄i · et inter p̄res ſeu ſctos qui poſt xp̄i aduē-
tum fuerūt et cōtinet nouem capl'a

¶ In p̄mo capitulo continuantꝰ ea que dicta ſunt de ſacra-
mento altaris ad dicenda circa differenciā inter modū viuē-
di ſanctoꝝ v̄tuſqꝫ teſtamēti

¶ In caplo ſcđo redditꝰ racō alia quare antiqui p̄res bonis
t̄palibus ut cōiter videbantꝰ adherē · et nō ſancti noui teſta-
menti qui cōiter cōſilia euāgelica ſecuti ſunt

¶ In tercio capl'o oñdit̃ ꝙ consilia euangelica licet nõ sint ad salutem nccīa · sunt tñ valde vtilia · et ibidez reddit̃ racõ quare huiõi cõsilia nõ fuerũt antiquis data expliate

¶ In capl'o q̃rto oñdit̃ ꝙ cõsiliũ de deſercõe tꝑaliũ est vtile ad deo adherendũ et cõtinet̃ impliate in veteri teſtam̃to

¶ In capl'o · v · oñdit̃ cõtinenciã eſſe laudabilez et oportunã ad diuina suſcipienda et in veteri teſtamento ſolũ impliate traditur

¶ In capl'o ſexto oñdit̃ ꝙ obedieñcia ꝓut cadit ſub voto religionis eſt virtuoſa et laudabilis et etiam impliate in antiquis documẽtis tradit̃

¶ In ſeptimo capl'o oñdunt̃ et ponunt̃ quedam obiectiones phariſeoꝝ contra viros iuſtos ſeu ſanctos noſtre religionis qui per ieiunia et abſtinencias frequẽter ſe affligũt · que q̇dem obiectiones ibidẽ ſoluunt̃

¶ In capl'o viij · oñdit̃ ꝙ auctẽes in quibꝰ rabini phariſeoꝝ ſe fundant ad reprobãdas abſtinencias et ieiunia nr̃e religionis nichil faciũt ꝓ eis

¶ In capl'o · ix · agit̃ de differẽcia victorie antiquoꝝ patrum ad victoriã patrũ noui teſtam̃ti

¶ Capl'm p̄mũ In quo cõtinuant̃ ea que dicta ſũt de ſacramento altaris ad dicenda circa differenciã inter modũ viuendi ſc̄toꝝ vtriuſqz teſtam̃ti

Diſcipulus

Percipio ꝓut poſſum q̃ntum fragilitas mee mentis ſufficẽ valet q̃z magna mľtitudo dulcedinis ſpũalis in ſacramẽto altaris ſupdicto abſcondita eſt ẜm quã deuocõ ipm ſpũaliter ſumenciũ maxime excitari habet · Ex quo cogito ꝙ forte huiõi cauſa cur viri ſc̄ti ſub lege nature ſeu ſub antiquo teſtamẽto viuẽtes qui huiõi ſacꝰiciũ ſeu ſacramentũ realiter nõ habebant niſi tm̃ figuraliter · ſed ſacrificiis brutoꝝ aĩaliũ ocaſoꝝ utebant̃ · nõ leguntur cõiter fuiſſe tam deuoti deo · ſicut ſancti noui teſtamẽti qui ex vſu debito huiꝰ ſacrificij tam excellẽtiſſimi deuociores deo viuere ſe oſtendũt · videmꝰ eñ ꝙ in p̄mordijs eccl'ie tanta deuocio in ipis fidelibꝰ demr̃abat̃ ꝙ q̃zplurimi eoꝝ et fere oĩes omnia bona tꝑalia relinquebãt ut xp̄m ſeu eiꝰ doctrinã ſequerent̃ · Ex quo manifeſte oñdit̃ ꝙ tanta in eis vigebat ad xp̄m deuocio ꝙ omĩa terrena ꝓ ipiꝰ amore ſeu ſequela cõtempnebãt

neqꝫ ſolū hoc faciebant circa bona terrena exteriora que ſunt minima hominis bona ·ſꝫ etiā circa bona corporis que maiora ſūt reſpc̄u bonoꝝ exterioꝝ· fuerūt enī ī pmitiua eccl'ia ⁊ eciā poſt q̄ꝫplurimi martires qui in ſuis corporibꝰ crudeliſſima marti‑ria pro fide xp̄i ſuſtinuerūt· Sil'r et virgines deo dicate q̄ꝫplu‑rime· et tn̄ de ſanctis antiq̄s minime ſeu rariſſime talia leguntur fuerūt enī ꝑpaui eoꝝ om̄s fere adherentes mundi diuicijs et in alijs habundantes vt patꝫ de abraham pr̄iarcha qui de ex‑cellentiſſimis viris antiqui teſtamenti fuit de quo legitur Gen̄· xiij· c· Erat aūt abraham diues in poſſeſſione auri et argēti et ſic de multis ſanctis illius tp̄is· princeps autē apl'orū de ſe dicebat· argentū et aurū nō eſt michi· vnde gn̄aliter loquēdo pauꝑtas voluntaria que valde cōmendatur in ſtatu noui teſta‑menti In antiquo minime legitur cōmendari· qd̄ virtuti huiꝰ ſa‑cramēti meo iudicio ſaluo ſemper meliori attribuendū videtur Nam licet in vtroqꝫ ſtatu fuerint ſancti viri non tamē in vtriſqꝫ equalia deuocōnis ſigna ſūt oſtenſa In antiquis enī qui nō habebant ſacrificia in quibꝰ tanta dulcedo deuocionis abſcondita eſſet· deuocō non ad tm̄ gradū aſcēdere videbatur ut ad diuiſionē bonoꝝ tp̄aliū· vel ad martiria ſeu virginita‑tem attingeret ſicut in hijs qui ſub nouo teſtamēto deo mili‑tant· et hoc ut eſtimo ex racōe ꝑdicta Magiſter Eſti‑macio tua ſatis videtur eſſe racōnabilis In collecta enī pma de corꝑe xp̄i legitur q ecclia a deo petit vt ꝑ veneracōem debitā huiꝰ ſacramēti fructus redempcōnis xp̄i in ip̄is fidelibꝰ iugiter ſenciatur· Opera aūt virtutū ſcd̄m ambroſiū vt in pma ſcōe· q· lxx· dicuntur fructus· eo q ſuos poſſeſſores ſancta ⁊ ſincera de‑lectacōne reficiūt· Sunt igitur fructus redempcōis xp̄i opera virtutū illoꝝ que per imitacōeꝫ paſſionis xp̄i per quā nr̄a redempcio celebrata fuit efficiuntur· In xp̄o enī ſūma fuit pau‑pertas voluntaria et ſummū martiriū· et ſūma virginitas procul dubio fuerūt· ex quibꝰ fructus ſil'es ī ſuis fidelibus per virtutē huiꝰ ſacramēti debite ſumpti ſequuntur iugiter prout ꝑte dictū eſt· vnde ad cōſideracōem tuaꝫ applicari pt̄ illud pſal· Quoniā ſi voluiſſes ſacrificiū dediſſem vtiqꝫ holocauſtis nō delectaberis In quo reprobacō ſacrificioꝝ demonſtratur antiquo‑rum Que quidē ſacrificia ex ope operante ut dictū eſt deo pla‑cebant· Et ideo ſtatim ſubdit· Sacrificiū deo ſpūs cōtribulatꝰ ⁊c̄· quaſi dicēt holocauſta nr̄a nō delectant deum ſcd̄m ſe· niſi

mq̄ntū offerunt a ſpū contribulato ⁊ corde cōtrito · ⁊ ut deſigna ret qđ futurū erat in eccleſia dei ſacrificiū ſeu holocauſtū per ſe deo acceptū Ideo petit · benigne fac dn̄e in bona voluntate tua ſyon vt edificent muri ihrl'm · qđ de eccl'ia xp̄i ꝓtunc fu tura intelligendū eſt · In qua ſacrificiū iuſticie offerendū erat ꝑ quod ſacramentū altaris ut ſup̄ dc̄m eſt intelligit · de quo dicit · tūc acceptabis ſacrificiū iuſticie ⁊c̄ · Et quia v̓tute iſti⁹ ſacrificij fideles ad maximā imitacōem xp̄i que ꝑ martiriū perficit attingē debebāt Ideo ſubdit · tunc imponēt ſuꝑ altare tuū vitulos · qđ ſm gloſam intelligit de ſanctis martiribus qui in odorem ſuauitatis ſeipſos q̄ſi ī altare dei ꝑ modū holo- cauſtoꝝ offerūt · qđ ſatis cōcordat cū tua eſtimacōe · Et ſcias ꝙ licet ꝑdicta eſtimatio tua ſit racōnabilis vt dictū eſt · Eſt tamē circa differenciā ſupdictā alia ꝓpria cōſideracio ut patꝫ ſcripturas ſcrutanti ·

¶ Capl'm ſcđm In quo reddit alia racio quare antiqui pa- tres bonis tꝑalib⁹ ut cōiter videbant adherē · et nō ſācti no- ui teſtamenti qui cōiter cōſilia euangelica ſecuti ſunt ·

Diſcipulus

I Ndica michi queſo cauſam illam quam dicis eſſe aliā ab illa ſuꝑius dicta Nam aīm meū quedaꝫ ad- miracō vehement pulſat que talis eſt Cum enī fides antiquoꝝ et modernoꝝ ad neceſſitatē ſalutis ꝑtinens vna et eadem ſit niſi ſolū inq̄ntū quedā que antiqui crediderunt ut futura · moderni credūt ut iā ꝑterita · Cōſtat aūt ꝙ ex recta fide mencium pietas ſequi debet accionū · conſequēs videt ꝙ in appetitu ſeu cōtemptu tꝑaliū bonoꝝ et penaliū adūſitatū eſſe debeat equalitas ul' ſaltē magna ſil'itudo inter ſc̄tos vtriuſqꝫ teſtamēti · Cui⁹ oppoſitū legim⁹ In geſtis enī ſc̄oꝝ antiquorū cōiter reꝑit ꝙ adherebant tꝑalibus bonis · et in illis aſſidue exercitabant · gaudentes de ipſorū licita acquiſicōne et de eorū amiſſione valde dolentes · legit enī de Jacob pr̄iarcha ꝙ cum credidiſſet joſeph filiū ſuū fuiſſe mortuū indut⁹ eſt ſacco et lugebat per m'ltos dies nec aliquo modo conſolari volebat Gen̄ · xxxvij · De moyſe eciā legit ꝙ affligebat valde de afflic tione ꝑpl'i iſrl'itici intm̄ ꝙ deo dicebat · dn̄e cur afflixiſti ꝑpl'm tuū quare miſiſti me ⁊c̄ · exo · v · c · De joſue aūt legit ꝙ eo ꝙ aliqui de exercitu iſrl' terga verterū ab hoſtibus ꝙ ſcidit veſti menta ſua ⁊ queruloſe dicebat deo · quid dicā vidēs iſrahelē

terga vertentē Joſue · vij · c · hec et multa ſimilia ſcripturas
ſcrutanti patent · Ex quibꝫ habet̄ ꝙ antiqui nō pacient̄ tolle
rabant temporalia mala et penales aduͣſitates · Cuiꝰ ꝯ̄rium
in diſcipulis xp̄i et eoꝝ ſequacibꝫ frequēter reꝑit̄ · Gaudebāt
enī cū de bonis ꝓprijs expoliabant̄ ꝓpt̄ deū · vnde hebreorum
x · Rapinā bonoꝝ vr̄oꝝ cū gaudio ſuſcepiſtis · nec ſolū hoc
ſed etiā in iniurijs et contumelijs ꝓ noīe xp̄i ſuſtinendis pa
cientes erant · vnde actuū · v · c · Ibant apl'i gaudētes a con:
ſpectu concilij qm̄ digni habiti ſunt ꝓ noīe ih̄u cōtumelias
pati · nec ſolū hoc ſed etiā tormenta grauia uſqꝫ ad mortem
ꝓpriā cū magna paciēcia et nonnūqꝫ cū mētis hilaritate ſu
ſtinebāt vt in geſtis martirū lacius cōtinet̄ · Non igit̄ imme:
rito querenda videt̄ eſſe racō tante differencie int̄ ſcōs vtri:
uſqꝫ teſtamēti quoꝝ fides ſalutifera eadem fuit ut dictum ē
Magiſter Ad iſtā tuā admiracōem tollendā ꝑſuppo
nere debes ꝙ ſicut in ſciencijs opꝫ ordinate ꝓcedere · ſic ut ex
nocioribus incipiat diſciplina ut in p̄mo phiſicoꝝ et ī alijs
locis ut docet ph̄s Ita etiā opꝫ ꝙ qui mouerē vult hoīem ſeu
ppl'm ad obſeruancias legū ſeu ꝑceptoꝝ eū incipiat monere
ex illis que ſūt magis ī eius affectu · pueri enī qui nōdū hn̄t
plenū racōis vſum nō ꝓuocant̄ ad aliquid faciendū ſeu ad
diſcendū niſi puerilibꝫ munuſculis que in eoꝝ affectu ma:
gna bona eſtimant̄ · Cū aūt ad ꝑfectā venīūt etatē deſpectis
puerilibꝫ mouent̄ ad aliquid faciendū ſub ſpē maioꝝ bonorū
utputa diuiciaꝝ ſeu honoꝝ et huiōi · Conſtat aūt ꝙ lex vetꝰ
diſponebat ad xp̄m ſicut imꝑfectū ad ꝑfcm̄ · eo ꝙ dabat̄ ppl'o
rudi et imꝑfecto in compacōe ad ꝑfectionē que futura erat
ꝑ xp̄m · qua rōne ppl's ille puero ſub pedagogo exn̄ti compat̄
ad Gal' · iiij · c · Imꝑfectoꝝ aūt eſt tp̄alia bona ī magnā exti:
macōeꝫ habere · ꝑfectoꝝ aūt ē ꝙ tp̄alibus cōtemptis ī ſpūali:
bus bonis tm̄ finē cōſtituāt · Et ideo ſub veteri lege exn̄tes qꝫ
tanqꝫ imꝑfecti tp̄alia querebant et eis inherebant · oportebat
ut per tp̄alia ꝓmiſſa manuducerent̄ ad deū · qua racōe pro:
miſſiones que in veteri lege cōtinent̄ cōiter ſūt de bonis tp̄a
libꝫ que ī affectu hoīm imꝑfectoꝝ magna reputabant̄ · et ſic
ex talibꝫ adeptis valde gaudebāt et ī eoꝝ amiſſione vehemē:
ter cōtriſtabant̄ · Secus eſt de fidelibꝫ ſub nouo teſtamēto exn̄ti
bus qui tanqꝫ ꝑfecti nō per bona tp̄alia que minima ſūt mou
cunt̄ ad legis obſeruanciā ſed ꝑ ſpūalia que maxima ſunt ·

vnde apl'ſ ad philippeñ · iij · c · que quidē retro ſūt obliuiſcēs
ad anteriora me extendo · Quicūqȝ ergo ꝑfecti ſum⁹ hoc ſenci:
amus · vnde iſti de bonis tꝑalibus adeptis ul' amiſſis nō ml'
tum gaudebant nec triſtabanẗ ſed ſolū de ſpūalibꝫ · Ex quibꝫ
diligenter conſideratis habes racōeȝ ſupdicte differencie
Diſcipulus Hec racō tua ſatis videẗ ſufficiens q̄ntum
ad d'iam vtriuſqȝ ppl'i in cōi · ppl'ſ eñ antiquus indubie ru
dis erat et imꝑfectus ut ex eoꝝ geſtis ſatis patet · Nichilo
minus tñ inter antiquos erāt aliqui viri ꝑfecti · De abrahaȝ
eñ legiẗ Geñ · xvij · ambula coram me et eſto ꝑfectus · Et de
moyſe nūi · xij · c · Seruus meus moyſes in tota domo mea
fideliſſim⁹ eſt · ore eñ ad os loquor ad eū et palam non ꝑ eni:
gmata et figurā deū intueẗ Ex quibꝫ aug⁹ · cōcludit ꝙ moy
ſes tante ꝑfectionis fuit ut ī hac vita deū videret ꝑ eſſenciā
quod maxime ꝑfectionis eſt · non igiẗ modica admiracōne
videẗ dignū quō p̄dicti et eoꝝ ſil'es nō leguntẗ ī aliquo mun:
dum cōtempſiſſe nec tꝑalia bona ꝓpter deū reliquiſſe ſȝ huiōi
bonis ſicut et alij ſimplices adheſiſſe · non eñ dicendū eſt ꝙ
tales erāt rudes ſeu imꝑfecti cum de eis ſcriptura ſacra oppo
ſitum teſteẗ · vellem igiẗ amplius de hoc a te erudiri Mḡr ·
Ad hoc qō queris ſane intelligendū p̄ſuppone͛ debes ꝙ ꝑfcio
ſpūalis vite non cōſiſtit eſſencialiẗ in dimiſſione diuiciaꝝ et
virginitate ſeruanda et huiōi · licet iſta ſint via ad ꝑfectōeȝ
facilius ſeu ſecuri⁹ acquirendā · ſicut aliqua ſūt que iuuant
ſeu ꝓficiunt ad ſanitatem corꝑalem habendā que tñ nō ſūt
ad hoc nccīa · nec eciā in eis conſiſtit eſſencialiẗ corꝑalis ſani:
tas · Et ideo de huiōi derelictōe temporaliū nō legiẗ xp̄m dediſ
ſe p̄ceptū qō nccītatem imponit ſed tm̄ cōſiliū qō non de ne
ceſſario datur ſed de vtili · vnde poſſibile ē ꝙ aliquis diuicias
poſſidens habeat ꝑfectōnē ſpūalem deo per caritateȝ q̄ntū ad
ſtatum vie ꝑtinet adherēdo In tali eñ adheſione ꝑfectio ca
ritatis eſſencialiter conſiſtit · vnde pš Michi aūt adherē deo
bonū eſt · vnde et abraham et moyſes et alij ſancti p̄res anti:
qui · licet nō leguntẗ tꝑalia reliquiſſe · nichilomin⁹ tenendum
eſt ip̄os fuiſſe ꝑfectos ſicut multociens repiẗ ꝙ aliquis ſani
tatem corꝑalem ꝑfectā acquirit eciaȝ nō ſeruando medicorū
conſilia que de ꝑtinentibꝫ ad ſanitatē danẗ · ymmo ex hoc ꝙ
aliquis perfectā ſanitatem acquirit ſine huiōi medicinalibꝫ
conſilijs forcioris nature iudicandus eſt q̄ȝ ille qui nō poteſt

acquirere ſeu conſeruare ſanitatē niſi talia conſilia ſequaꝰ.
vt pħs ait in de celo et mundo· vnde ſi bene ſcrutatus fueris
ſaluatoris verba circa euangelica conſilia clare reꝑies ꝙ nō
imponūt neceſſitatem· ſed in opcionē eius cui dabanꝰ ea reli
quit Dicat enī· Si vis ꝑfectus eſſe vade et vende oīa que ha:
bes ꝛc̄· Mt· xix· Ex quo patꝫ ꝙ nō neceſſitatē imponendo ſꝫ
ſolum cōſulendo hoc dicat· non enī dixit· Si vis ſaluus eſſe
vel ſi vis ad vitā ingredi eternā· ſed ſi vis ꝑfectus eſſe· Silr
in hoc qꝺ ſubdit· et ſequere me· ſatis innuit ꝙ in ſequela xp̄i
ꝑfectio eſſencialiť conſiſtit· dimiſſio vero diuiciaꝝ nō ꝑfectio
ſed ꝑfectionis via eſt Et ſic intelligit iſtū paſſū Ieroꝰ et alij
doctores· abraham igiꝰ qui diuicias poſſidebat ꝑfectus fuit·
Non enī habebat aīm diuicijs irretitū ſed totaliter q̄ntū in
ſtatu vie poſſibile eſt deo cōiūctum· vnde ſi diligenter verba
dn̄i ad eū dicentis· ambula coram me et eſto ꝑfectus ꝓſpexe:
ris ſatis reꝑies ꝙ ꝑfectio abrahe in ambulando corā deo eum
ꝑfecte amando uſqꝫ ad cōtemptū ſui ꝛ oīm ſuoꝝ cōſiſtit· quē
quidē contemptū in immolacōe filij ſui vnigeniti maxime
demonſtrauit· Manifeſtū eſt enī ꝙ abraham ꝑdiligebat filiū
ſuū vnigenitū q̄ꝫ oīa bona ſua exteriora· dicebat enī ad deū
Domine quid dabis michi et ego vado ſine liberis· Et ibidē
infra· Ecce michi nō dediſti ſemē· et vernaculus meꝰ heres
meus erit· et tamē ipſe abraham ad vnicū iuſſū dn̄i volebat
immolare filiū· quē tam diu deſiderauerat habere· vn̄ et ibi:
dem dictū eſt ei· quia feciſti rem hāc et nō pepꝑciſti filio tuo ꝓpť
me· benedicam tibi ꝛc̄· uſqꝫ ibi· Et benedicenꝰ in ſemine tuo
oēs gentes terre· In quibꝰ vbis facta eſt ꝓmiſſio abrahe
de xp̄o ex ſemine ſuo venturo In quo oēs gentes ſc̄m ſuffia
enciam ſpūaliter bn̄dicenꝰ ut dicit apl's ad hebre· Non igꝰ
dubitandū eſt ꝙ bona exteriora abraham ꝓpť deū dimiſiſſet
qui immolacōeꝫ filij tam ꝓmpte ꝓpter deū facere intendebat
Similiť de moyſe legiꝰ ꝙ intantū ꝓximos diligebat ꝓpť deū
ꝙ ꝓ remiſſione pc̄toꝝ ꝑpl'i deū deꝑcans dicebat· aut dimitte
eis noxā hāc· aut ſi nō facis dele me de libro tuo quē ſcripſiſti
Quomō aūt intelligaꝰ talis delecō poteſt haberi exodi· xxxij
vbi eſt ꝓprius locus tam in poſtilla q̄ꝫ in addicōne· Et quō
cumqꝫ exponaꝰ ex hoc loco manifeſte habeꝰ ꝙ caritas moyſi
ad ꝓximos ꝓpter deū erat tm̄ intenſa q̄ntū poſſibile erat in
ſtatu vie· Et ſic nō eſt dubitandū ꝙ moyſes dimiſiſſet oīa

bona tꝑalia exteriora et etiã vitam corꝑalem ꝓpter bonũ ꝓpl'i
ſpũale· Sil'r ⁊ de dauid legi̅t· ij· Re· vlt̃· ꝙ cũ vidiſſet ange
lum ꝑcucientẽ in ꝓpl'o dixit deo · Ecce ego ſũ qui peccaui Iſti
qui oues ſũt quid fecerũt· vertat̃ obſecro manus tua contra
me et cont̃ domũ pr̃is mei· Ex quo patz ꝙ in ip̃o dauid vir:
tus caritatis ſic erat ordinata ꝙ ꝑdiligebat mortem ꝓpriam
tꝑalem ſui et ſuoꝝ pluſq̃ȝ mortem ꝓpl'i qui nõ peccauerãt in
illo pcc̃o· Et ſic nõ eſt dubitandũ ꝙ dauid reliquiſſet oĩa bo:
na tꝑalia quibꝫ vita corꝑalis ꝑfertur ꝓpter deum et ꝓximũ
Ex p̃miſſis igi̅t habes ꝙ antiqui pr̃es· et ſi non legunt̃ reli:
quiſſe tꝑalia ꝓut ĩ conſilijs euangelicis continet̃ que ad viã
ꝑfectionis ꝑtinent· non ex hoc tenendũ eſt ꝙ ip̃am ꝑfectionẽ
ſpũalem nõ haberent · Nec mirari debes ex hoc ꝙ antiq̃ pr̃es
nõ legunt̃ mũdum cõtempſiſſe ſeu bona tꝑalia· Nam quia
oportebat eos per ꝓmiſſionẽ bonoꝝ tꝑalium ꝓpl'm rudem ad
obſeruanciã legis inducere ut iã dc̃m ẽ Idarco ncc̃e erat ut
tꝑalia bona per quoꝝ ꝓmiſſiones rudes et ſimplices inducẽ
ad ſpũalia conabant̃ tanq̃ȝ p̃ciosa viderent̃ reputare Ille eñ
qui puerũ per munuſcula ꝑua vult ad aliq̃d bonũ inducere
oportet ꝙ illud munuſculũ ut magnũ et p̃ciosum puero oñ
dat ut puer ꝑ illud attrahat̃ ad bonũ· Si eñ munuſculum
illud puero vile eſſe oñderet̃ ſicut eſſet in rei veritate nequa
q̃ȝ per ꝓmiſſionẽ illius munuſculi pueꝝ ꝓmoueret Iſto igi̅t
modo antiqui pr̃es tꝑalibꝫ bonis videbant̃ adherẽ· vt ſicut ce
teri vulgares rudes tꝑalia bona magna eſſe eſtimarẽt· et ſic
per taliũ ꝓmiſſiones ad ſpũalia bona inducerent̃

¶ Capl'm iij· In quo oñdi̅t ꝙ licet conſilia euangelica non
ſint ad ſalutẽ neceſſaria ſũt tñ valde vtilia· et ibidem reddi̅t
racõ quare huiõi conſilia nõ fuerũt antiquis data expliciter

Diſcipulus

Si conſilia p̃dicta que tu dicis ſolũ viã ꝑfectõnis de
monſtrare nõ ſunt ad ſalutẽ neceſſaria· eo ꝙ ꝑfectio
etiã ſine illis haberi poſſet· ad quid queſo conſilia pre
dicta data ſũt cum ſine eis vt dicis ꝑfcc̃io haberi poſſet

Magiſter Manifeſtũ eſt ꝙ licet ad victoriã conſequen
dam de adũſario nõ ſit ncc̃m armis vti militaribꝫ ·legi̅t eñ
de Sampſone ꝙ cũ mãdibula aſini interfecit q̃ȝplurimos phi
liſteos Iudicũ· xv· Sil'r et dauid deuicit phiſteum ſine armis
militaribꝫ cũ ſola fũdibula: i· Re· xvj· Nõ tñ ex hc̃ ſequi̅t

ꝙ nõ ſit cõſiliũ vtile militantibꝫ ut armis competentibus
vtant̄ in bello · pauci enĩ ſũt qui inermes triũphum belli ob-
tineant · nec etiã ſua ſecure poſſideant · vnde luce · xj · Si fortis
armatus atriũ ſuũ ⁊c̄ · vnde et cõſilia euãgelica de dimiſſi-
one tp̄aliũ et huiõi valde vtilia ſunt · Illa enĩ que in cõſilijs
continent̄ euangelicis ſũt q̄ſi arma cont̄ ſpũales nequicias q̄
impediũt ꝑfectionē vite ſpũalis Et ideo ſũme vtilia ſũt · pre
ſertim ꝓ infirmis qui ex huiõi tp̄alibus vt plurimũ impedi
unt̄ in cõſecucõe ſpũaliũ ut dictũ eſt ſup̄ · licet talia cõſilia
qñq3 nõ ſũt nc̄cia quo ad fortes ⁊ robuſtos qui radicati ſũt
in caritate dei vt patz ex p̄dictis ſanctoꝝ antiqui teſtamenti
exemplis Diſcipulus Si hec cõſilia ꝓut tu dicis vti-
lia ſũt ſpecialit̄ infirmis qui modicũ habẽt de v̄tute · Cõgruũ
videret̄ ꝙ huiõi cõſilia fuiſſent data antiquis qui cõiter vt
ſup̄ dictũ eſt erant rudes et imbecilles in ſpũalibꝫ · vnde tales
potius indigebant cõſilijs q̄3 iſti qui iam nõ ut ꝑuuli ſed ut
adulti iudicant̄ · vnde ap̄ls ad hebre · v · fidelibꝫ noue legis q̄
adhuc imbecilles circa ſpũalia erãt dicebat · facti eſtis quibꝫ
lacte opus ſit nõ ſolido cibo Mḡr Racio quare ↄſilia euã
gelica nõ legunt̄ in antiquo teſtamẽto data exp̄ſſe pt̄ eſſe du
plex · p̄ma quia inter cõſiliũ et p̄ceptũ talis dr̄ia cõiter aſ-
ſignat̄ · ſ · ꝙ p̄ceptũ nc̄citatem importat · Cõſiliũ aũt in op-
cione eius cui datur eſt impoſitũ · vnde in lege noua q̄ eſt lex
libertatis cõuenient̄ fuerũt addita cõſilia p̄ceptis · non aũt
in veteri lege que lex ſeruitutis erat · et hec racõ habet̄ p̄ma ·
ſcd̄e · q · Alia rõ poteſt aſſignari ad hoc · et ē talis Nã antiquꝯ
pp̄l's ſic erat rudis ꝙ ſpũalia valde difficilit̄ capiebat ⁊ tp̄alibꝫ
cõit̄ adherebat · vñ ſi talibꝫ exp̄ſſe dimiſſio tp̄aliũ fuiſſ3 ꝓpo
ſita tanq̄3 valde vtilis tunc plures ex ſui ruditate a cultu di
uino faciliter receſſiſſent · legit̄ enĩ Mt · xix · c · ꝙ cum xp̄us de
cõſilijs ad ꝑfectionē ꝑtinentibus exp̄ſſe loqueret̄ ut dicendo
adoleſcenti · Si vis ꝑfectus eſſe ⁊c̄ · ꝙ ille abijt triſtis Silr̄ ⁊
cum diſcipulis dixiſſet de cõſilio cõtinentie · Sunt eunuchi q̄
caſtrati ſũt ꝓpter regnũ celorũ Illi dixerũt quis ergo poterit
ſaluus eſſe Si igit̄ iſti qui doctrinã ſalutiferã ab ip̄o xp̄o im-
mediate audiebãt eius miracula cõtinue videntes cum hoc
tamẽ ex talibꝫ cõſilijs cõtriſtabant̄ ſeu triſtabant̄ q̄nto ma-
gis ſenciendũ eſt de illo pp̄l'o antiquo qui puero ſub pedagogo
exiſtenti compat̄ ad gallath · iiij · vñ nõ cõueniebat ut talia

conſilia talibꝫ darenť expſſe ſicut pplo noue legis · in quibus
cõiter gracia habundancius data eſt per xp̄m Iuxᷓ illud ioh
p̄mo · lex ꝑ moyſen data eſt · grã ⁊ veritas ꝑ ihm xp̄m facta
eſt · Et circa hoc notare debes ꝙ licet conſilia p̄dicta ĩ antiquo
teſtamẽto nõ fuerit expſſe data ꝓpť racões p̄dictas · Nichi-
lominꝰ tamẽ talia conſilia eſſe ad ꝑfectionẽ valia implicite
ibidem continenť licet phariſeoꝝ turba hoc nõ ſenciat
¶ Capl'm · iiij · In quo oñdiť ꝙ conſiliũ de deſercõne tpaliũ
eſt vtile ad deo adherendũ et implicite cõtinet in veteri teſta-
mento Diſcipulus
DEclara michi rogo quõ conſilia euãgelica implicite
in veteri teſtamẽto cõtineanť Magiſter Ad iſta
ſciendũ attendere debes ꝙ ſicut de hijs que ſunt de ne-
ceſſitate ſalutis credenda ad que naturalis racio hũana minime
attingit ſicut eſt miſteriũ trinitatis in diuinis et miſterium
incarnacõis xp̄i Siľr et vltimũ p̄miũ beatoꝝ nõ tradunť in
veteri teſtamẽto expſſe ꝓpter debilitatẽ intellectus ip̄ius ppli
vt ſup̄ dictũ eſt · Nichilominꝰ tñ p̄dicta tradunť implicite
ſeu figuratiue incantũ ꝙ habẽtes ſenſus ſpũales exercitatos
pñt illa ꝑcipere · Sic eadem racõe in agibilibꝫ illa q̃ cadunt
ſub cõſilijs euangelicis ad que implenda hoĩes modice vir-
tutis ſeu conſideracõis difficiliter attraherenť talia non tra-
dunť in lege veteri expſſe · Nichilominꝰ tradunť implicite
vnde ſi ſcripturas ſacras antiquas diligenť ſcrutatꝰ fueris
reperies ꝙ paupertas ꝑtinꝫ ad illos qui ad cultũ diuinũ ſingu-
lariter deputanť · et hoc ut liberius ⁊ expediencius ſe haberẽt ad
obſequiũ diuinũ · tribus eñ leui ex ordinacõe diña fuit ſepa-
rata ab alijs tribubꝫ ut dei ſeruicõ deputareť Ideo fuit ſibi
ꝓhibitũ habere poſſeſſiones ſeu hereditates cũ ceteris · legiť
eñ deutro · x · eo tp̄e ſeꝑauit dñs tribũ leui ut portaret archã
federis dñi et ſtaret in miſterio corã eo ac benediceret in noĩe
illius uſqꝫ in pñtem diẽ · Quãobrem nõ habuit leui partem
neqꝫ poſſeſſionẽ cũ fratribus ſuis quia ip̄e dñs poſſeſſio eius
eſt hec ibi · Ex quo habes manifeſte ꝙ diuiſſio terrenoꝝ ꝓpter
dei obſequiũ virtuoſũ eſt et laudabile · alioquin nõ fuiſſet hoc
ſingulariter impoſitũ tribui leui que inter alias diuino cultui
aſſignabať Diſcipulus Iſta que ꝓponis vlteriori indi-
gent declaracõne · paupertas eñ leuitaꝝ nõ erat per deſercionẽ
oĩm tpalium bonoꝝ ſicut ad conſiliũ euangelicũ ꝑtinet de quo

Mt. xix. vade et vende omīa ꝛc̄. leuite em̄ habebant decimas
oīm fructuū in mercedem laboꝝ ſuoꝝ. vnde leuit̄. xviij. legit̄
filijs aūt leui dedi om̄es decimas iſrl'is in poſſeſſionē pro mi
niſterio quo ſeruiūt michi in tabernacl'o federis. Conſtat aūt
ꝙ illi qui om̄es decimas tocius iſrl'is habebāt non debent dici
paupes. nec oīa bona exteriora deſerentes. ſed pocius diuites
pn̄t dici. Magiſter. Ad iſtam tuā obiectionē tollendā
p̄ſuppone habes gn̄aliter ꝙ ſicut illa que figuratiue traduntur
in veteri teſtamēto de credendis nō ſunt oīno ſimilia reb⁹ per
ea figuratis ſ; multū differencia alioquin eſſent eadē. Sic int̄
implicitā tradicōe; eoꝝ q̄ in veteri teſtam̄to tradūt̄ agēdoꝝ et
inter ipoꝝ explicitam exp̄ſſionē magna differencia cenſenda
eſt. pticulariter eciā circa decimas que in veteri teſtamēto p̄ci-
piunt̄ ſolui debes ſcire ꝙ de huiōi decimis varij varia ſenſert
fuerūt quidā opinantes ꝙ tres decime deberēt dari in quolib;
anno. vno. ſ. p leuitis de qua leuit̄. xviij. filijs leui dedi oēm
decimā iſrl'is ut ſup̄ fuit allegatū. Scōa v̄o decima erat reti-
nenda apud dn̄os p̄dictoꝝ ad hoc ꝙ ipam ul' p̄cium eius por
tarent in ihrl'm et ibi expēderent i victualib⁹ ad votū dn̄oꝝ
eam portanciū. De qua decima habetur exp̄ſſe deutro. xv. vbi
dicit̄. Decimabis omnē fructū ſeminis tui et comedes corā
dn̄o deo tuo in loco quem elegerit ꝛc̄. Tercia v̄o decima erat
danda peregrinis pupillis et viduis et huiōi paupib⁹ ut in
eode; capl'o. Et ſm hanc opinionē ad leuitas ptinebat in quo
libet anno p̄terq̄; in āno ſeptimo. ſ. ſabbati vna decima inte-
gra. Sed licet hec opīo ſatis poſſet in lr̄a fundari non tn̄ ſic
tenet̄ cōiter ab hebreis. quib⁹ in ſil'ib⁹ que nō reſpiciūt fidem
nr̄am aſſenciendū eſt. p̄ſertim cū racō dicta ꝙ tres decimas i
quolib; āno ſoluere ſeu ſepare eſſet grauiſſimū. videmus em̄
per expienciā ꝙ fideles xp̄i ut plurimū vnā ſola; decimā dif
ficaliter ſoluūt. et hoc in aliquib⁹ regionib⁹ quia i ml'tis alijs
nulla ſoluit̄ decima. vnde ſm cōem ſenteciam hebreoꝝ p̄dicte
tres decime aliter ſūt intelligende. Ad cui⁹ declaracōe; ſciendū
ꝙ in qualibet ebdomada annoꝝ erat vn⁹ ānus ſabbati terre
in quo nō licebat ſemiare nec colere terrā. et fruct⁹ illi⁹ āni
erat cōis tam hoīb⁹ q̄; beſtijs agri vt habet̄ leuit̄. xxv. Et ſic
in illo ſabbato terre nō dabant̄ decime. cum fruct⁹ terre non
erant ꝓprij alicui⁹ ſed occupanti ſeu comedenti cōcedebantur.
In ſex vero annis cuiuſlib; ebdomade decime dabant̄ iſto mō

Nam p̈mo āno decime debebant̄ leuitis· Scd̄o v̈o anno decime
aſſignabant̄ dn̄is·ſ· decimātib⁹ ad hoc ut eas uł p̄cium earū
comederēt in ihrl'm · In t̄cio v̈o āno decime dabant̄ paup̱ib⁹
Et iſte ordo ſeruabat̄ in trib⁹ annis ſequētib⁹ cuiuſlibet ebdo-
made Ita ꝙ in q̄rto anno decime p̱ãnebāt ad leuitas In qūto
v̈o ad ip̄os dn̄os decimātes In ſexto p̱anebāt ad paup̱es · vn̄
cū legit̄ leuit̄ ·xviij· filijs aūt leui dedi oēs decimas iſrl'is hoc
eſt intelligendū in p̈mo āno ⁊ in q̄rto cuiuſlibꝫ ebdomade tm̄
Cum aūt dicit̄ deutro·xiiij·decimā p̱tem ſep̱abis de cūctis fru
ctibus tuis qui naſcunt̄ in terra per annos ſingulos et come
des in cōſpectu dn̄i dei tui ī loco quē elegerit ⁊c̄· Et infra· Cū
aūt longior fuerit via et locus quem elegerit dn̄s deus tuus
nec poteris ad eū hec cūcta portare vendes om̄ia et in p̄cium
rediges · portabiſqꝫ manu tua et p̱ficiſceris ad locū quē ele-
gerit dn̄s deus tuus et emes ex eadem pecunia quicquid tibi
placuerit et comedes ⁊c̄·hoc intelligit̄ de decimis ſcd̄i et qūti
anni cuiuſlibꝫ ebdomade ad dn̄os decimātes p̱ãnentib⁹ Cum
aūt in alijs locis dicit̄ ꝙ decime erant dande p̱egrinis pupill'
et viduis et huiōi p̱ut in p̄dicto capl'o et in alijs habet̄·hoc ē
intelligendū de decima tercij et ſexti āni cuiuſlibꝫ ebdomade·
que ad paup̱es p̱ãnebat vt dictū eſt·et ſic intelligūt om̄es he
braici expoſitores tam ātiqui q̄ꝫ moderni diſtribucōes deciaꝝ
Et quia in fine cuiuſlibꝫ triennij dn̄i p̄dioꝝ debebāt cōputare
decimas illoꝝ triū annoꝝ ut p̄dicti p̱fecte haberēt porcionem
ſuam modo ſup̄dicto Marco legit̄ deutro·xxvj·quādo cōple
ueris decimā cūctarū frugū tuaꝝ anno decimaꝝ t̄cio dabis le
uite et aduene pupillo et vidue ut comedant intra portas
tuas et ſaturent̄· In quo loco nō fit mēcio de porcione p̱pria
p̱ãnente dn̄o decimāti vt dictū eſt quia illa erat ſua ad p̄dc̄m
vſum·ſed fit mencio de leuita cui⁹ erat decima p̈mi anni ⁊ de
peregrino ⁊ vidua ⁊c̄·cui⁹ erat decima tercij anni Ex quibus
patꝫ ꝙ ad leuitas nō p̱ãnebant decime cuiuſlibꝫ anni·ſed ſolū
decime duoꝝ annoꝝ·ſ·p̈mi et q̄rti in qualibꝫ ebdomada ſeptē
annoꝝ·et ſic p̄ſumendū eſt ꝙ ex iſta decima leuite non eſſent
diuites· Nam cū trib⁹ leui eſſet ·xij· pars ſeu ·xiij· toci⁹ iſrl'·
et tamē nō haberet aliquas poſſeſſiones ſicut cetere tribus ut
dictū eſt· Conſtat ꝙ decima duoꝝ annoꝝ tm̄ in qualibet ebdo
mada nō correſpōdet eis ad totalem ſufficienciā vite · ſed ſemp̱
eſſent indigentes ſeu egeni · vnde in ſacra ſcriptura leuite cū

pauperibꝫ et peregrinis et huiꝰ cōnumerantᷣ deutro · xiiij · c ·
Gaudebitis cum dn̄o deo veſtro vos et filij et filie vr̄e et ſerui
et ancille et leuita qui in portis vr̄is eſt qui nō habet partem
nec hereditatē vobiſcū · Silr̄ in eodē · xv · c · veniet leuita qui
nō habet partem nec hereditatē tecū et ꝑegrinꝰ et orphanus
et vidua ut comedāt ⁊c̄ · et ſic in q̄ꝫplurimis locis Ex quibꝫ
patꝫ ꝙ leuite ut paupes reputabantᷣ inter om̄es tribꝫ iſrahel
Que quidē paupertas diſpōne diuīa fuit tribui leui aſſignata
eo ꝙ erant deputati ad miſteriū diuinum ꝓut habetᷣ deutro · x ·
ut ſup̄ eſt allegatū · Ex quo vlterius ſequitᷣ ꝙ deſercō tpaliū
bonoꝝ exterioꝝ ꝑtinet ad eos qui deo et ſuis obſequijs manci
pantᷣ qd̄ eſt ꝓpoſitū ⸗ Diſcipulus ⸗ Paupertas leuitaꝝ ecīā
ꝓut tu eam exponis nullo mō eſt ſimilis paupertati que in cō
ſilijs euangelicis continetᷣ · In illa em̄ nichil debet remanere
ꝓpriū · legitᷣ em̄ de apl'is Mt̄ · xix · Nos reliquimꝰ oīa ⁊ ſecuti
ſumus te et Mt̄ · xix · vade ⁊ vende omnia que habes ⁊c̄ · vbi
ergo oīa dimitti debent nichil debet remanē · vnde et ſi ꝓcēte
decime duoꝝ annorū tm̄ in ebdomada nō ꝓſumantᷣ ſufficē ad
ſuſtentacōem ſufficientē leuitaꝝ · ſufficiūt tn̄ ad excludendum
ab eis paupertatē vt eſt manifeſtum ⸗ Magiſter ⸗ Si decime
duoꝝ ānoꝝ ꝓdictoꝝ q̄ ad leuitas ꝑtinebant eſſēt ſingulariter
aſſignate · Ita ꝙ q̄libꝫ leuita haberet certā porcionē aſſignatā
ſibi de illis decimis ſicut modo ī eccl'ia ubi decime dantᷣ clerici
cōiter habēt porcōnes ſuas aſſignatas in diuiſis locis · vl' in
eodem ſm̄ certā taxacōem ſic verū eſſet ꝙ leuite deberent dici
paupes ſm̄ oīmodam deſercōem tpaliū reꝝ ſi porcio ſua non
eſſet ſuffic̄ies ſibi · ſed ſic ꝑtinebant decime illoꝝ duoꝝ annorū
leuitis ꝙ nullus eoꝝ habebat aliquā porcionē certā · Nam in
opcōne ſeu libertate dn̄oꝝ decimanciū erat ſoluere decimas ad
leuitas ꝑtinentes cuiqꝫ leuite maluiſſent · vnde ſi om̄es darēt
decimas ſuas vni leuite tm̄ · nulli eoꝝ tenerentᷣ dare decimas ·
et ſic nullus eoꝝ dici debet ꝓpriū habere quia erāt q̄ſi omnibꝫ
cōia · habere aūt ꝓpriū in cōi · nō ſemꝑ excludit racōem pau
pertatis vt pt̄ haberi ſcd̄a ſcd̄e · q · lxxxviij · ar · vij · In ꝓmiti
ua em̄ eccl'ia tpe apl'oꝝ a quibꝫ religio ſūpſit exordiū omnia
erant eis cōia act̄ · ſcd̄o capl'o · vnde huic ꝓmitiue paupertati
quodāmodo aſſimilatᷣ paupertas leuitaꝝ · Et hoc ī duobꝫ ꝓmo
in habendo aliquid in cōi · ſcd̄o in nō habendo bona immobi
lia · quia tpe apl'oꝝ fideles vendebāt talia bona · vnde eciam ſi

ſtricte pauꝑtas leuitaꝝ nõ ſit oĩno ſimilis pauꝑtati euãgelice ſiue apl'oꝝ· tñ ſatis ſufficit ad oſtendẽdum ꝙ dimiſſio trenoꝝ vtilis eſt ad adherendũ deo ſeu ad vacandũ diuis obſequijs· nec obſtat ꝑdictis ꝙ ĩ ꝓmiſſionibꝰ antiquo ꝑpl'o factis legit̃ Indigens et mendicus nõ erit int̃ vos deutro· xv· Et infra xxviij· Et fenerabis gentibꝰ ml'tis Ex quibꝰ apparet ꝙ paupertas nõ eſt laudabilis· ſed potius habũdãcia diuiciaꝝ Nã iſta et ſimilia ꝑtinẽt ad cõem ſtatũ illius ꝑpl'i qui ꝑ ꝓmiſſiones tꝑales erãt reducendi ad opera virtutũ vt iam dcm̃ eſt· Sed ad inueniendũ ꝙ deſercio terrenoꝝ ſit vtilis ad deo adherendum ſatis oñdit̃ ꝑ pauꝑtatẽ leuitaꝝ ſupdictã

¶ Capl'm· v· In quo oñdit̃ cõtinenciã eſſe laudabilez et neceſſariam ad diuina ſuſcipienda et ꝙ in veteri teſtamẽto ſaltem implicite tradit̃ Diſcipulus

Sufficiũt michi ꝑdicta ad oſtendendũ ꝙ deſercio tꝑaliũ ſit vtilis ul' oportuna ad vacandũ deo ſeu ad adherendum ei ·ꝓferam ad eos q̃ alios hñt docere legẽ diuinã ſicut de leuitis legit̃ deutro· xxviij· docebũt iudicia tua jacob et legem tuã iſrl'· Sic eſt ĩ hebreo Sed adhuc ſcripturas ſcrutando antiquas nõ inuenio ꝙ cõtinencia ſit ibidẽ cõmendata intm̃ ꝙ ſit licitũ et ml'tominꝰ meritoriũ ut hõ a contrahẽdo mr̃ionio abſtineat· potiꝰ enĩ reꝑio oppoſitũ· legit̃ enĩ deutro· vij ·c· benedictus eris inter om̃es gentes· nõ erit in te ſterilis vtriuſqz ſexus Exquo manifeſte patz ꝙ ad benedictõem ſingularẽ illius ꝑpl'i inter om̃es gentes fecũditas reputabatur que nõ poteſt exerceri cũ oĩmoda cõtinencia que inter euangelica conſilia habet̃ · talem enĩ cõtinenciã nullus pr̃iarcharũ ſeu ſanctoꝝ antiquoꝝ· nec etiã ipi leuite qui deo ut dictũ eſt ſpecialiter famulabant̃ legunt̃ obſeruaſſe· vñ peto ꝙ michi oñdas ſi forte in aliquo loco ſcripturaꝝ antiquaꝝ reꝑiri poſſz ſaltem implicite ꝙ huiõi cõtinencia ſit laudabilis

Magiſter Virginitas ſiue continencia ꝑpetua in veteri teſtamẽto nõ legunt̃ cõmendari· eo ꝙ maior ſeu potior benedicio quã antiqui a deo habuerũt fuit illa ꝑ quã fuit eis diuinitus denũciatũ ꝙ in ſemĩe ſuo· ſ· in xp̄o bñdicerent̃ om̃es gentes Geñ· xxij· Ad cuiꝰ maxime benedictõis execucõnem neceſſario requirebat̃ fecũditas in illa nacõne· quapropter in illo ſtatu ſterilitas non cõmendabat̃· ſed potius fecunditas· Nichilominꝰ ſi ſcripturas antiquas ſcrutatꝰ fueris reꝑies

ſaltem implicite ꝙ cōtinencia requirit̄ et eſt laudabilis ſaltē
in illo tpe quo quis habet ſeipm̄ eleuare ad diuinas ſuſcipiē:
das reuelatões · et qn̄qꝫ etiā cum hꝫ vti aliquo ſacro inſolito
modo · p̄mū patꝫ · Nam cū deus moneret pplm̄ ꝑ moyſen vt
diſponerent̄ ſeu ſcificarent̄ ad legē diuinā in monte ſynay
recipiendā · tunc ſpāliter ꝓhibuit eis acceſſū ad vxores · vnde
exo · xix · caplo cū de datõe legis tractaret̄ ſic legit̄ · deſcendit
moyſes de monte ad pplm̄ ⁊ ſcificauerat eos · Cumqꝫ lauiſ:
ſent veſtimēta ſua dixit ad pplm̄ · State pati i diē terciū · i ·
ꝑ tres dies ne appropiquetis vxoribꝰ vr̄is · Ex quo ſatis in:
nuit̄ ꝙ actꝰ m̄rimonialis licꝫ in alijs tpibus eſſet licitꝰ · tamē
in p̄paratione ad audiendā ſeu recipiendaꝫ legem diīaꝫ illici
tus erat · qḋ ſatis demonſtrat intentū ſaltē implicite · Scōm
patet · Nam cū dauid a facie Saulis fugiēs et ab abimalech
ſacerdote panē peteret ad ſui et ſuoꝝ nccītatē ſubleuandā · le
git̄ ſacerdotē reſpōdiſſe ipi dauid · i · Re · xij · Non habeo pa
nes laycos ad manū · ſed tm̄ panē ſanctū ſi mūdi ſunt pue
ri maxie a mlieribꝰ manducēt · Ex quo patꝫ ꝙ etiā ad debi:
tū vſum rei ſacre ꝯtinēcia ſaltē momentanea reqrit̄ qḋ ſatis
ſufficit ad oñdendū implicite ꝙ ꝯtinēcia laudabilis ē in caſibꝰ
p̄dictis et ſilibus ·

¶ Caplm̄ · vj · in quo oñdit̄ ꝙ obediēcia ꝓut cadit ſub vo:
to religionis eſt v̓tuoſa et laudabil̓ · et etiā implicite in anti
quis documētis t̄dit̄ · Diſciplus ·

Satis habeo ex dictis ꝑ te ꝙ dimiſſio tpaliū · et etiam
carnaliū affectionū ꝑ continenciam que ſm̄ conſilia
euangelica ad viā ꝑfectionis ꝑtinēt in antiquo teſta
mento · licꝫ nō explicite ſaltē implicite inuuint̄ · De obedien
encia vero que inter cetera ꝯſilia ꝯtinet̄ ſi cōſideret̄ in cōi ſm̄
quaꝫ quilibet inferioꝛ tenet̄ ſuo ſupiori obedire in hijs que ꝑti
nent ad talem ſupioritatē · ſatis habet̄ in veteri teſtamento ·
Nam de hijs que ꝑtinent ad obedienciaꝫ dei que ſe extendit
ad oīs ⁊ ꝑ oīa manifeſtū eſt · In hac enī obediencia tota
vis obligatõis diīe legis fundat̄ · vnde exo · xix · Cum deus
intenderet pplm̄ diſponere ad ſue legis receptõꝫ p̄mittit · naꝫ
ſi audieritis vocem meā ⁊c̄ · qḋ idem eſt ac ſi diceret · ſi obedi
eritis mādatis meis · vnde talis obediencia ſm̄ quaꝫ deo opꝫ
obedire nccīa eſt · nec ꝑtinet ad conſiliū · Sūt etiā alia in qui
bus obediēcia eſt de neceſſitate ſalutis in antiquo teſtamēto

In hijs enī que ꝑtinēt ad iudicialia negccia lex antiqua do-
cuit vt obediret̄ ſūmo ſacerdoti vel iudici ī loco a deo electo ꝑ-
ſidēti ſeu ꝑſidētibꝯ vt habet̄ deutro· xvij· caplo· In alijs vero
agibilibꝯ obediendū eſt vero ꝓphete· deutro· xviij· Ex quibꝫ
licet habeat̄ ꝙ obediencia ſit quid v̓tuoſū ⁊ laudabile· eſt tñ
nccīa in caſibꝯ ꝑdictis· nō enī reꝑio in antiquis voluminibꝯ ꝙ
aliqua obediēcia ſit laudabilis et v̓tuoſa que tamē nō ſit de
nccītate ſalutis ſicͦ eſt obediencia religioſoꝝ que ante votum
cadit ſub conſilio tm̄ · nō aūt ſub ꝑcepto· ¶ Magiſter·
¶ Quod aūt quis totū ſuū velle ꝑtati alteriꝰ ꝓpter deū ſup-
ponat de quo dat̄ conſiliū euāgelicū · qd̓ quidē ꝯſiliū religioſi
vouēt· ſi diligent̄ antiquas ſcrutatꝰ fueris ſcripturas ſatis
reꝑies ſaltē impliate ꝙ t'lis obediēcia que eſt totalis inq̄nꝰ
fit ꝑ abdicatōꝫ ꝓprie volūtatis ē laudabilis et meritoria· qd̓
ſic patꝫ· nam vt legit̄ ꝑmo Re· xv· caplo· Obediēcia ꝑfert̄
victimis et holocauſtis· Cuiꝰ ratio eſt· nam ī ſacrificijs que
deo offerunt̄ vt ait Gregoriꝰ aliena caro mactat̄· In ipa ūo
obediencia ꝓpria volūtas deo offert̄· Conſtat aūt ꝙ inter ſa-
crificia que deo offerunt̄ holocauſtū pñcipaliorē tenet locū in-
q̄nꝰ totū incendit̄ in dei honorē· de ceteris vero ſacrificijs ꝑs
incendit̄ in altari· et ꝑs cedit ī vſū offerenciū vt habet̄ leui·
ꝑmo caplo· Et infra· Sicͦ ergo ſe habet holocauſtū ad cetera
ſacrificia ſic ſe habet obediēcia totalis ad ꝑticulares obedien-
cias ſuꝑdictas· Item circa obedienciā totalem ꝺ qua agimꝰ
cōſiderandū eſt ꝙ ꝑ deſertionē tꝑaliū bonoꝝ exterioꝝ ꝓpt̓ deū
qd̓ ad viā ꝑtinet ꝑfectōis vt dictum eſt· homo offert ſacrifi-
ciū deo de bonis exterioribꝯ· ꝑ ꝯtinēciam aūt offert̄ deo ſacrifi-
ciū de ꝓprio corꝑe· ꝑ obedienciam vero totalē homo offert deo
ſacrificiū de bono aīe· cum volūtas in regione aīe pñcipatuꝫ
tenet· ꝑ ipam enī homo dñat̄ ceteris viribꝯ aīe et corꝑi ꝓprio
et etiaꝫ rebꝯ exterioribꝯ· Ex quibus patet ꝙ ſicͦ inter hūanis
bona corꝑꝰ ꝑfert̄ exterioribꝯ bonis· et aīa corꝑi· Sic qui ꝓpri-
am volūtatem offert ꝓpter deū · aliq̓d magis offert q̄m qui of-
fert bona corꝑis ſeu bona exteriora· vnde et Samuel vbi ſu-
pra· victimis et holocauſtis obedienciā ꝑtulit· vnde ex ꝑdi-
ctis habes ſatis ꝙ abdicatio ꝓprie volūtatis ad viā ꝑfectōis
ꝑ̄ncipue ꝑtinet·

¶ Caplm· vij· in quo ponunt̄ quedā obiectōes phariſeorū
contra viros iuſtos ſeu ſāctos nr̄e religionis qui ꝑ ieiunia

et abſtinēcias ſe affligūt· que quidē obiectōes ibidē ſoluunt
Diſcipulꝰ·
Ex dictis tuis ſufficient habeo ꝙ tria vota in quibꝫ cō
ſiſtit eſſencialit religio ꝑtinēt ad viam ꝑfectōis cōſe:
quēde· et etiā ꝙ illa ad ꝑfectionē ꝑtinere in ſcrutinio
ſcripturaꝝ antiquaꝝ implicite repiunt· Sed adhuc video q̄:
dam que in religione xp̄iana ꝯſueuerunt laudari de quibus
tamē infideles m̄murāt dicentes hoc eſſe cōtra doctrinā legis
antique· vn̄ amplius vellē a te circa illa erudiri· Mgr·
¶ Explica m̄ illa vt veritas pateſiat· Diſcipulꝰ·
¶ Infideles· et ſpāliter illi qui ſectā phariſaicā ſequunt· n̄
ſolū ſimplices· ſꝫ etiā eoꝝ ꝓcipui rabini ſeu mḡri in ſuis co:
dicibus ſepe deridēt ſācros atqꝫ religioſos nr̄os in hoc ꝙ af:
fligūt ſe· et vitā aſperam ducūt abiecte viuendo· et corpora
ſua varijs ieiunijs et abſtinēcijs macerando· qd̓ aſſerūt eē cō:
tra mentē moſaice legis· vnde Rabi moyſes ille magnus
mḡr eoꝝ in ſuo dentro· libro ꝑmo titl'o de moribꝫ hūanis ca:
pitl'o· iij· dicit ꝙ illi qui abſtinēt a carnibꝫ vel a potu vini
vel a contrahēdo mr̄ionū· vel ab honeſtis indumentis· ita
ꝙ nō niſi ſacco vel laneis groſſis induant ſic faciūt religio:
ſi ydumite· ꝑ ydumitas aūt cōiter itelligunt apud eos xp̄i:
ani· de quo ſubdit· Hec eſt via peſſima et qui in ea ambulat
impius ſeu pctōr vocat· hec ille· Ad qd̓ ꝓbandū inducit illud
qd̓ legit nū· vj· de nazareo qui ī tranſlatōe nr̄a dicit ꝯſecra:
tus qui ex voto ꝓprio tenebat a vino et ſicera abſtinere· et etiā
a racemis recentibꝫ ſeu ſiccis et huiōi· De quo nazareo legit
in eodē capl'o ꝙ debebat offerre par turturꝝ aut duos pullos
collūbaꝝ· vnū ꝓ pctō· et aliud ꝓ holocauſto· et ꝙ ſacerdos de
bebat orare ꝓ eo· eo ꝙ peccauit ſup aīam ſic eſt ī hebreo· Ex q̄
arguit in noīe talmudiſtaꝝ antiquoꝝ ſic ꝙ nazareus qui nō
afflixit ſe niſi tm̄ ꝑ abſtinēciā vini indiget ꝓpiciatōe ſeu in:
dulgencia· eo ꝙ afflixit aīam ſuam in abſtinēdo· q̄nto magis
peccat ille qui a multis rebꝫ licitis abſtinet· Et pꝰ ml'ta di:
cit ibidē ꝯcludendo ꝙ illi q̄ ieiunāt frequēter nō bn̄ faciūt· ⁊
ꝙ de iſtis Salomon ſcripſit ecc̓· vij· Noli eſſe iuſtus multū·
Hec et alia ſil'ia ꝓdictꝰ Rabi ſcripſit ꝯtra abſtinētes et ieiu
nantes· et hoc q̄ꝫpl'imi eoꝝ ſequunt vertentes q̄ ī deriſū ab
ſtinēcias et vigilias et alias auſteritates quibꝫ viri deuoti et
ſancti nr̄e religionis cōiter vtunt Magiſter·

¶ Non mireris ſi phariſei et coꝝ ſequaces in p̄dictis errāt
In q̄mpl'imis enī aliis que ad veꝝ intellectū ſacre ſcripture
et etiā ad bonos mores ꝑtinēt māifeſte erraſſe repiunt̄· ꝓut
patꝫ ex quibuſdā ſup̄dictis. et deo duce forte in ſequentibus
ampli⁹ patebit· Ad p̄ns aūt ip̄os erraſſe in hoc ꝙ abſtinēci:
as et ieiunia nr̄a reprobāt · manifeſte pot̄ haberi ꝑ ſcrutiniū
ſcripturaꝝ in quib⁹ putāt vitā eternaꝫ habere· Moyſes enī
legiſlator de quo deus teſtat̄ ꝙ in tota domo dei fideliſſim⁹ ē·
et multas alias p̄eminēcias habuit reſpectu ceteroꝝ ꝓpheta
rū· vt nūi ·xii· cap'lo· De eo tamē legit̄ ꝙ bis ieiunauit·xl·
dieb⁹ et·xl· noctib⁹ vt mereret̄ legem dinā accipe· vnde deu:
tro·ix· legit̄· quādo aſcendi in montē vt accipeꝫ tabulas la
pideas ꝛc̄· et ꝑſeueraui in monte·xl·dieb⁹ et·xl· noctib⁹ pa
nem nō comedens· et aquā non bibens· Et infra· Cūqꝫ trā:
ſiſſent·xl· dies et totidē noctes dedit michi dn̄s duas tabu
las lapideas tabulas federis· Ieiunauit etiaꝫ ſcd̄o alios·xl·
dies et·xl· noctes ꝓ pc̄to ꝓpl'i expiando· vn̄ ibideꝫ infra· Et
ꝓcidi ante dn̄m ſic̄ p̄us·xl· dieb⁹ et noctib⁹ panem nō come
dens et aquaꝫ nō bibens ꝓpter oīa pc̄ta vr̄a que feciſtis cont̄
dn̄m· Quanta ergo inſania eſt illoꝝ qui ieiunia deuote fa:
cta reprobāt cū ſcriptura teſtat̄ ꝙ mediantib⁹ ieiuniis dn̄s
legē dinā dedit moyſi et pc̄to ꝓpl'i pepcit· Iſti enī duo effect⁹
ſ· receptio legis dine· et remiſſio pctoꝝ· maxime tocius ꝓpl'i·
quos mediātib⁹ ieiuniis moyſes a deo impetrauit· maximi
ſūt vnde et ieiunia deuote facta quib⁹ t'lia a deo impetrant̄·
nō modici meriti reputāda ſūt· Iteꝫ daniel' p̄mo de daniele
et trib⁹ pueris qui a cibo et potu regio abſtinētes ſolis legu:
minibus et aqua ꝯtētabant̄· legit̄ ibidē de eis ꝙ dn̄s eis dedit
ſciam et diſciplinā in omī libro et ſapia· Danieli autē intel
ligenciaꝫ oīm viſionū et ſcripturaꝝ· Quomodo ergo abſtinē
cia etiā ſtricta reprobari poſſet cum deus ip̄a mediante talia
dare famulis ſuis ꝯſueuit· Item danielis·ix· cap'lo de ſeip̄o
dicit daniel· Et poſui faciem meam ad dn̄m deū meū roga:
re et dep̄cari in ieiunio ſacco et cinere· et oraui dn̄m deū meuꝫ
et confeſſus ſum· et dixi· obſecro dn̄e de⁹ magne et terribi:
lis ꝛc̄· ꝑ qd̄ quidē ieiuniū reſponſū accepit ab angelo de aduē
tu meſſie quē daniel vir deſideriorꝝ maxime deſiderabat· vn̄
ꝓtūc habuit reuelacionē angelicam de·lxx· ebdomadib⁹· ꝑ q̄ꝫ
terminū aduentū meſſie cognouit· Itē ibi cap'lo·x· legitur·

In dieb⁹ illis ego daniel lugebam triū ebdomadaꝝ diebus
panem deſiderabilē nō comedi · et caro et vinū nō intuerunt
in os meū · ſ; neq; vngento vnctus ſum · donec complerent̄
triū ebdomadaꝝ dies · In quo capl'o poſtq̄ narrat̄ quedā vi
ſio terribilis danieli facta ꝑ quendam angelū danieli miſſū
legit̄ · Et ait ad me · Noli metuere daniel · quia ex die p̄mo
quo poſuiſti coꝛ tuū ad intelligendū vt te affligeres in cōſpe:
ctu dei tui exaudita ſunt verba tua · Ex quibus habet̄ ꝙ ořo
danielis exaudita ſeu accepta fuit apud deū mediantib⁹ af:
flictōib⁹ ieiunioꝝ et alioꝝ que ad hūiliatōꝫ et afflictōꝫ coꝛꝑis
ꝑtinent · Item de niniuitis legit̄ ꝙ audita ſñia diuina cont̄
eos · crediderūt i deū et cum maximis ieiunijs induti ſūt ſac
cis et deū inuocauerūt in foꝛtitudie · et auerterūt ſe a via ma
la · et ſic deus miſert⁹ eſt eis · et ſñiaꝫ contra eos latā reuoca
uit · Ione · iij · capl'o · Quis ergo ſane mētis ieiunia pt̄ repꝛo
bare et afflictiōꝫ et huiōi · que tanti meriti ſūt apud deū vt et̄
ſñiam dampnacōis a deo latam reuocent · diſcipl's ·
¶ Ex hyſtoꝛia niniuitaꝝ quam allegat phariſe⁹ et eoꝝ ſeq̄:
ces arguere nitunt̄ contra laudabilitatē ieiunij · dicūt enī ꝙ
ſi quis verba de niniuitis in hoc loco dicta diligent̄ ſcrutet̄ ·
manifeſte reꝑiet ꝙ nō fuit ſñia dei cōtra niniuitas reuoca:
ta ꝓpter meritū ieiunij · ſ; ꝓpter hoc ꝙ penituerīt et ꝯuerſi ſūt
a vijs ſuis peſſimis · Legit̄ enī ibidem ione · iij · ſic · Et vidit
de⁹ opa eoꝝ ꝗꝛ cōuerſi ſūt de via ſua mala · et miſert⁹ eſt ſuꝑ
malicia ſua quā locutus fuerat vt faceret eis et nō fecit · Ex
quo ſic arguit̄ · non dixit ſcriptura vidit deus ieiuniū eoꝝ ⁊
ſaccū et miſert⁹ eſt ⁊c̄ · ſ; vidit deus opa eoꝝ · quia ꝯuerſi ſūt
de via ſua mala et miſert⁹ eſt · Ex quo patꝫ ꝙ nō ꝓpter ieiu
nia ſeu indumenta ſaccina niniuitaꝝ de⁹ miſert⁹ eſt eis · ſ;
ꝓpter cōuerſioneꝫ a vijs eoꝝ peſſimis · Et ſic ex hac hyſtoꝛia
ſm̄ eos nō habet̄ ꝙ laudabilia ſint ieiunia ſeu meritoꝛia · ſ;
foꝛte poci⁹ oppoſitum · Magiſter · Ieiuniū
de quo loquimͣ ꝓut · ſ · eſt virtuoſū inq̄ntū eſt act⁹ v̇tutis eſt
illud qd̉ ꝑ ratōnē oꝛdinat̄ ad aliqd̉ bonū honeſtū · aſſumit̄ eī
tn̄ ieiuniū pn̄cipalit̄ ad tria · p̄mū · ſ · aſſumit̄ ieiuniū v̇tuoſū
ad hoc ꝙ mēs liberius eleuet̄ ad ſublimia ꝯtemplāda · Scōm
vero q̄n⁹ ad ꝯcupiſcencias carnis rep̄mendas · ꝑ abſtinenciā
enī cibi et potus ſm̄ ieron⁹ · tepeſcit luxuria · Terciū uo ad ſa
tiſfaciendū ꝓ peccatis · vnde p̄mū ieiuniū moyſi ſupdictum

intelligit̄ eſſe aſſumptū p̄mo modo vt·ſ·mens eius eleuare-
tur ad ſup̄na vt legē dei mereret̄ accip̄e·Silr̄ et ieiuniū dan̄-
triū ebdomadaꝝ·Nam pꝰ illud ieiuniū reuelationē a deo re
cepit vt ibidē·Scōm vero ieiuniū moſaicum aſſumptuȝ eſt
tertio mō·ſ·vt ꝓ pctīs ppl'i ſatiſfaceret·Jeiuniū vero niui-
uitaꝝ intelligit̄ aſſumi ſcōo et tercio mō·nam cū ipi haberēt
pctā carnalia ad que reprimenda ieiunia ut dictū eſt confe
rūt·Silr̄ et pctā alia ꝓ quibꝫ ꝑ ieiuniū ſatiſfacerēt·Jdcirco
ieiunia eoꝝ ad talē finē ordinata·reputanda ſūt inter bona
op̄a·de quibꝫ dicit̄·vidit deꝰ op̄a eorū quia ꝯuerſi ſūt de via
mala ⁊c̄·Niniuite enī qui p̄us carnalibꝫ vicijs dediti erant
ieiunādo ab illis malis vijs cōuertebant̄·Silr̄ et ꝓ p̄teritis
pctīs ſatiſfaciebant·Et iō in hoc qō dicit̄·vidit deꝰ op̄a eoꝝ
non excludunt̄ ieiunia ꝓut phariſei intelligere volūt·ſꝫ po-
cius intelligenda ſūt includi inter cetera bona op̄a eoꝝ·Jeiu
nia enī ſimpl'r ſumpta in q̄mpl'imis locis ſacre ſcripture vt
bona op̄a reputant̄ inq̄nꝰ ſcdm ſe intelligunt̄ ordinari ad ele-
uationē mentis·et carnis laſciuiā ſupprimēdam·vnde iohel'
ij·capl'o ad cōuerſionem gn̄alem exhortās dicit·Cōuertimini
ad me in toto corde veſtro in ieiunijs et fletu ⁊ ſacco ⁊c̄·Cir
ca qō ſi amplius ſcripturas ſcrutari volueris reperies q̄ ieiu
nia et mouimēta ſaccinia ⁊ huiōi qn̄qꝫ etiam i hijs qui nō
ſūt vere penitentes cōmendant̄ a deo·inq̄ntū talia inducunt
quādam humiliatōꝫ ſeu attritōꝫ que ſūt diſpoſitōes ad peni
tenciā· ¶ Diſcipulus· ¶ Vellem ſcire vbi ha-
bet̄ quod dicis·ſ·q̄ etiam ſine vera penitēcia ieiunia et huiōi
qn̄qꝫ cōmendant̄ a deo· ¶ Magiſter· ¶ De achab
qui peſſimꝰ fuit vt hyſtoria ſacra teſtat̄·de eo tam̄ legit̄ q̄ cū
audiſſet ab helia ſn̄iaꝫ dei contra eum latā de deletiōe ſua cū
ſua poſteritate q̄ ſcidit veſtimēta ſua et indutus eſt ſacco et
ieiunauit·Et licꝫ iſta non fecerit ex deteſtatōe pctī nec timo
re dei·ſꝫ ſolū quodā timore ſuili·ſ·pene·tam̄ legit̄ deū dixiſ-
ſe helie·Nōne vidiſti achab humiliatū coram me·eo q̄ hūi
liatꝰ eſt mei cauſa·non inducam malū in diebꝫ eius·Que
quidē hyſtoria habet̄·iij·Re·xxj·Ex quo patꝫ q̄ ꝑ ieiunia
et alia que ſup̄biam mentis ſupprimūt·etiam ſi non fuerint
ex corde totalit̄ contrito facta·deus leuat aliquid ſaltē de pe
na temporali·vnde ieiunia et alia ſil'ia que humiliatōꝫ men
tis inducunt nō ſūt cōtempnēda·ſꝫ nec deridēda ſic̄ phariſei

exiſtimāt· niſi forte cum fiūt ꝑ exteriora ſigna tantum ſine
hoc ꝙ interius aliquem effectum humiliatōis inducant· qđ
ꝑtinet ad ypocriſim que eſt bonitas ſimulata· et per ꝯſequēs
ſm̄ Gregoriū duplex iniquitas· de qua falſa humiliatione
legitur ecc· xix· Eſt qui nequiter ſe humiliat et interiora eꝰ
plena ſūt dolo

¶ Capl'm· viij· in quo oſtendit̄ ꝙ auctes in quibꝰ Rabini
phariſeorum fundantur ad reprobandas abſtinēcias et ieiū
nia noſtre religionis nichil faciunt pro eis

Diſcipulus·

Dicet vera ſint et michi grata ea que circa ieiunia et
abſtinencias ꝑ te ſunt dicta· adhuc reſtat dicendū cō
tra auctes ꝑ Rabimoyſē ſupra allegatas· quarum
ꝑma eſt de nazareo nūi· vj· capitl'o· qui ꝓpter hoc ꝙ vouerat
abſtinere a vino et ſicera incurrebat peccatum· intantū ꝙ in
digebat ꝓpiciatōe cū ſacrificio ī oratione ſacerdotis· licet nō
afflixerit ſe niſi tantum ꝑ abſtinenciam a vino· Ex quo ar:
guit ꝙ ml'tomagis peccat ille qui a multis rebus licitis ab:
ſtinendo ſe affligit· Alia auctas ſumitur ab eccl'iaſtico· vij·
capitl'o vbi dicit̄· Noli eſſe iuſtus multū· ex qua intelligūt
ꝙ ſupra iuſticiam legalem moſaicam per quam ꝓhibentur
certa cibaria et comeſtibilia non ſūt addende alie abſtinencie
ſaliter ieiunia· quia hoc videt̄ eſſe multa ſeu ſupflua iuſticia
Declara ergo michi has auctes ſic vt ſciam quomodo nō cō
tradicunt illis que a te circa hec ſupradicta ſunt·

Magiſter·

Prima auctas ſupdicta· ſ· de nazareo
manifeſte facit contra ipm allegantem· ſ· Rabimoyſen et
ſuos Rabinos· Nam aſpicienti legem Nazareorū et conſe
cratoꝝ que nūi· vj· capl'o continet̄· manifeſte patet ꝙ naza:
reus conſecrat̄ ſeu ſāctificat̄ deo ꝑ votum de abſtinēcia a vi:
no et ſicera et alijs ad hoc ꝑtinentibus· Legit̄ enī ibi ſic· loq̄re
ad filios iſrahel vir ſiue mulier qui fecerint votum vt ſancti
ficentur et ſe voluerint conſecrare dn̄o a vino et om̄i quod
inebriare poteſt abſtinebunt ⁊c̄· Ex quo habetur clare ꝙ vo:
tum ꝑdictum de abſtinencia a vino et ab alijs īebriatiuis ad
ſcīficationē et conſecrationē vouentis ꝑtinet· Et ideo infra
de ipo legit̄, om̄i tempore conſecratōis ſue ſuper mortuū nō
egredietur· nec ſuper patrem ⁊c̄· Et reddens rationē huiꝰ ſub:
dit· quia conſecratio domini ſuper caput eius eſt· Et eſt ratio·

Nam ſicut ſacerdotes deo miniſtrantes olim ſeruare ſe debe:
bant a contamitione mortui· vt leuitici· xxi capl'o· Sic na:
zare⁹ conſecratus ꝑ votum abſtinencie ſupradictum a tali cō
tamīatōe mortuoꝝ obſeruare ſe debebat· Que quidē obſerua
tio ita ſtricte ꝓpiebaẗ nazareo ſicẗ ſummo ſacerdoti qui etiā
ꝓ patre et matre nō debebat contamīari· Simplices vero
ſacerdotes licet a contagijs quorūcumqꝫ mortuorum abſti
nere debebant· non tamen a patre ſeu matre defūctis· vt ha
betur leuitici ſupᷓ capl'o allegato· et nūi· vj· Ex quo māifeſte
habetur ꝙ ſanctitas nazarei equiꝑabatur ſāctitati ſummi ſa
cerdotis in cerimonialibus ſupᷓdictis de contagio mortuorꝫ
Et quia poſſet contingere ꝙ nazare⁹ minus circa hoc ꝓuidē
ter talem cōtamīationē mortui incurreret· Ideo legiẗ infra
Si autē mortuus fuerit quiſpiā ſubito coram eo pollueẗ ca
put conſecratōis eius· ad eius reꝑationē ſeu reconciliationē
debebat offerre ſacrificiū ꝓut in lr̄a· Et ſacerdos debebat deꝓ:
cari ꝓ eo· eo ꝙ peccauerit ſuper mortuo modo ſupradicto· vn̄
expiatio iſta requirebaẗ· eo ꝙ nō diligenẗ fuerat obſeruat⁹
a contagio mortui cū tamen eſſet deo conſecratus· Ex quib⁹
patet ꝙ votum nazarei de abſtinencia a vino et huiōi cōmē:
datum eſt et laudatum tamq̄m ṽtuoſum et deo ſanctificatū
ſeu conſecratum· eius tamē negligencia circa obſeruationē
a contamīatione ad quam tenebaẗ indigebat ꝓpiciatione et
indulgencia vt dictum eſt· quod manifeſte facit cōtra Ra:
bimoyſen· Et attende ꝙ in hoc loco interpretati ſunt hoc ver
bum· eo ꝙ peccauerat ſuper aīam dicendo ꝙ peccauerat ſuper
aīam ſuam in abſtinendo· quod tamen lr̄a non patitur que
ꝓdictum votum nazarei ad ſanctificatōem et conſecrationē
ꝑtinere dicit· quod etiam Amos· ij· capitulo manifeſte oſtē
dit vbi inter magna beneficia que ꝓpheta in ꝑſona dei reci:
tat fuiſſe impenſa populo iſralitico de quibus fuerunt deo in
grati etiam de nazareis facit mentionē· vnde cum dicit· Et
aſcēdere feci vos de terra egipti et deduxi vos ꝑ deſertum· xl·
annis ⁊c̄· ibidē ſubdit· Et ſuſcitaui de filijs veſtris ꝓphetas
et de iuuenibus veſtris nazareos· Ex quo habetur māifeſte
ꝙ ad magnam graciam reputare debebat populus iſraheli:
ticus diuinitus ſibi conceſſum ꝙ de eis ſuſcitareneẗ nazarei·
vide igiẗ quanta ſit fatuitas phariſaica que nazareos pec:
catores reputat· Intelligendū ergo quod dicit ſuper aīam·

ſuper mortuū a quo ſeꝑata eſt anima ſicut in tranſlatione
noſtra · nam anima in ſcripturis ſacris quandoqꝫ accipitᷣ ꝓ
toto homīe · vt cum dicitᷣ Ezechielis · xviij · capitulo · anima
que peccauerit ipā morietᷣ · et ſic in alijs · Quandoqꝫ aūt per
aīam intelligitᷣ mortuus · vt cum dicitᷣ nūi · vj · Immundi
ſumus ſuꝑ animā hoīs · que quidē inmūdicia intelligitᷣ ex
tactu hoīs mortui modo ꝑdicto · Item alia auctas quam
allegat ab eccl'iaſtico · vj · capl'o ſumpta vbi dicitᷣ · Noli eſſe
iuſtus multū · nichil facit ꝓ eo · arguit enī a diſparatis · Ibi
enī agitᷣ de virtute iuſticie que corrumpitᷣ qñqꝫ per exceſſum
ſ · cum quis acrius punit q̄m oportet quod ꝑtinet ad crudeli-
tatē · qđ cōiter ꝓcedit ex hoc ꝙ aliquis de iuſticia ſua nimis
eſtimat ad quod reprimendum dicit · Noli eſſe iuſtus multū
Hic autem agimꝰ de ieiunijs et abſtinēcijs que ꝑtinent ad tē-
perancīā que eſt alia virtus diſtincta a iuſticia · vnde ſua ar-
gumētatio in hoc loco nō valet ·

¶ Capitulū · ix · in quo agitur de differencia victorie anti-
quorum patrum ad victoriam patrū noui teſtamenti ·

Diſcipulꝰ ·

Adhuc video quādam differenciam inter ſtatum ſeu
vitam iuſtorum ſeu ſanctorum veteris teſtamenti ·
et ſtatum ſeu vitam ſanctorū noui teſtamenti · Cuiꝰ
differencie rationem cupio habere · que quidem differencia ta-
lis eſt · Sancti enī antiqui teſtamenti in hoc gloriabantᷣ et deū
in gentibus magnificabant · quia ſuꝑabant infideles ⁊ eos vl-
tra modū vincebant ſeu ſupprimebant et hoc quādoqꝫ ꝑ ar-
morum potenciam · ſicut legitur de abraham geñ · xiiij · qui
quatuor reges vicit potentes cum paucis ſue comitiue vi-
ris · et hoc ſine miraculo aliquo patente · Sil'r de machabeis
qui pluries debellauerunt grecos qui plures erāt numero ⁊
magis armis muniti bellicis · vt habetur machabeorū ꝑmo
et ſic de alijs q̄mpl'imis · fuerunt etiā in illo ſtatu qui mediā-
tibus miraculis viſibilibꝫ aduerſarios vincebant vel eorū
reſiſtebant tyrannidi · ꝑmū patet ꝑ moyſen in mari rubro
contra egiptios exo · xiiij · et de alijs bellis q̄mpl'imis qui ī li-
bro iudicum et in alijs libris canonicis continentᷣ · Scdm pꝫ
in daniele quē dominꝰ ab ore leonū miraculoſe eruit danielis
vj · Et tribus pueris qui virtute diuina impetum ignis in
fornace ardenti euaſerunt · et ſic reſtiterunt ſeu ſuꝑauerunt

ꝑſecutorum rabiē · vt habetur danielis · iiij · caplo · In ſtatu
autem noui teſtamēti ſpāliter in ꝑmitiua eccleſia aliter con:
tigit et q̄ſi ꝑ oppoſitum · Nam apli ⁊ ſancti martires tunc tē
poris nō legunt̄ ſupaſſe aduerſarios · ſ; potius ab eis affligi ⁊
occidi vt patet in q̄mplimis legendis ſanctoꝝ · Cum autem
eadem ſit fides vtroꝝ́q; ſcire cupio tante differencie ratione ·
Magiſter · Ad rationem huiꝰ differencie quam
queris oſtendendā oportet te reducere ad memoriam quedā
ſupdicta · Ex quibꝰ cum alijs quibuſdā veris rationem diffe
rencie quam petis habebis manifeſte · In ſupdictis eni · ſ · in
ꝑma ꝑte diſtinctōe · v · oſtenſū fuit qꝰ duplex eſt victoria · ſ ·
corꝑalis et ſpūalis · et qꝰ ſpūalis victoria eſt melior ſeu dig:
nior q̄m victoria corꝑalis · qd teſtat̄ ſcriptura ꝓū · xvij · vbi
dicit̄ · melior eſt paciēs viro forti et qui dn̄atur animo ſuo ex
pugnatore vrbium · Cuiꝰ excellencie rō in ꝑdicta diſtinctōe
plene habet̄ · vnde in victoria xp̄i ſm quam hoſtem humani
generis deuicit non fuit corꝑalis victoria que imꝑfecta eſt ·
ſed ſpūalis · paciendo eni et moriendo vicit · In ligno eni cru:
cis xp̄us moriendo dyabolū vicit · victoria vero antiquorum
patrum vt cōiter corꝑalis fuit · ſuꝑando diuina virtute aduer
ſarioꝝ corꝑales potencias · Ex quibus habere potes differen:
cie ratione quā petis · Ad populum eni antiquū qui tanq̄m
imꝑfectꝰ ꝑ corporales ꝓmiſſiones inducebat̄ ad legis obſer
uationē · victoria corꝑalis que ſenſibilis eſt licet minꝰ dig:
na ꝑtinebat · Ad populū vō nouū qui tanq̄m ꝑfectus ꝑ ſpi
rituales ꝓmiſſiones ducit̄ · victoria ſpūalis que dignior eſt
ꝑtinet · Et iō apli et alij diſcipli veſtigia xp̄i ſequētes · vic:
toriā ſpūalem ſequunt̄ que ꝑficit̄ ꝑ veram pacienciā ꝑſequē:
ciū vſq; ad mortem ꝓpriam · docente vero magiſtro luce · ix ·
Qui vult venire poſt me abneget ſemetipm et tollat cru:
cem ſuam et ſequat̄ me · Circa quod vlteriꝰ attendē debes qꝰ
vtraq; victoria in teſtimoniū fidei fidelibꝰ eſt cōceſſa · Sicut
eni antiqui videntes victorias miraculoſas corꝑales in deū
credebant · vnde exo · xiiij · vidit iſrahel manū magnā quam
deus fecit egipcijs · crediderūt in deū et in moyſen ſeruū eius ·
Sic tꝑe noui teſtamēti videntes ꝑpli mirīſſimā conſtanciam
et pacienciam aploꝝ et alioꝝ diſciploꝝ xp̄i · qui paciendo ter
ribiliſſima et acerbiſſima tormēta virilit̄ in fide xp̄i ꝑmane
bant vſq; ad mortē crudeliſſimā · per hoc ꝑpli ad aſſenſū fidei

inducebant· vt pꝫ in hyſtorijs eccl'iaſticis et alijs ſanctoꝝ
martirū legendis· de qua quidē differencia circa teſtimonia
fidei int̄ pr̄es veteris teſtamēti et pr̄es noui cōſiderāda· apl's
ad hebreos ait vbi de p̄mis dicit· Sancti ꝑ fidem vicerūt re:
gna opati ſūt iuſticiā obturauer̄t ora leonū· extinxerūt im:
petum ignis ⁊c̄· vſqꝫ ibi· alij vero excluſiue que oīa ad ſta:
tum antiquoꝝ ꝑtinent· vbi oīa illa et plura ſimilia legun
tur facta fuiſſe ꝑ ſanctos antiquos· vt patꝫ ꝑ diſcurſū vete:
ris teſtamenti· vn̄ diuina ſapīa que oīa ſuis tꝑibus et locis
ſuauiter diſponit antiqui teſtamēti pr̄ibus victoriā tꝑalē
ſicut et bona tꝑalia cōiter p̄ſtauit in teſtimoniū fidei· vt ex
talibꝰ bonis imꝑfectis ꝑpl's ille imꝑfectus induceret̄ ad agē
dum et credendū illa que ad ꝑfectionē vite ꝑtinebant· Con
ſequent̄ aūt poſtq̄m apl's narauit victorias et alia miracu
loſa antiquoꝝ patꝫ ſubdit· Alij vero extincti ſūt non inue:
nientes redemptionē ⁊c̄· vbi loquit̄ de ſanctis noui teſtamēti
qui ſūt alij a p̄dictis· ſ· antiquis· qui quidē ſancti p̄ſertim in
p̄mitiua eccl'ia nō legunt̄ victorias habuiſſe de aduerſarijs
ſꝫ potius ab eis affligi et occidi· vnde de illis dicit· Nō inue:
nientes redēptionē· ſ· corꝑalē ab hoſtibꝰ vt meliorē inuenirēt
redēptōꝫ· ſ· ſpūalē· vn̄ de iſtis· ſ· de ſcīs noui teſtamēti dicit·
lapidati ſūt· ſecti ſūt in occiſione gladij mortui ſūt ⁊c̄· vbi
finalit̄ de omibꝰ ꝯcludit· Hij oms̄ teſtimonio fidei ꝓbati in:
uēti ſūt· Si aūt quis querat de comꝑatōe alteriꝰ victorie ad
alteram· ſ· coꝑalis ad ſpūalem· que· ſ· illaꝝ ſit maior ſcru:
tando diligenter aploꝝ dicta hanc repies cōꝑatonē· De an
tiquis eni ſanctis ꝓ̄e dicit̄ ꝙ vicerūt regna· Illi eni ꝑ fidem
verā vicerūt egiptū· chananeā· paleſtinā· ydumeā et huiꝰ̄oi
que ſūt regna ꝑticularia· Sancti vero noui teſtamēti ꝑ vic:
toriā ſpūalē non ſolū regna dicunt̄ vincere ſꝫ mundū· vn̄
p̄ma io· v· Hec eſt victoria que vincit mundum fides nr̄a·
Cuiꝰ ratio eſt· Nam iuſtus ille qui tormēta mūdi vſqꝫ ad
mortē paciendo immobilit̄ in fide manet· non ſolū vnū re
gnū vel plura regna ꝑticularia vincere dici debet· ſꝫ vincere
mundū· Si eni totꝰ mundꝰ viſibilis cōgregatꝰ eſſet nō poſ:
ſet amplius cont̄ vnū hoīem facere q̄m ip̄m multiplicit̄ tor
quendo interficere· Et ideo ſancti noui teſtamēti ſuꝑando oīa
in teſtimoniū fidei· que mundꝰ contra illos poſſet facere· to
tum mundū vicerunt· vnde xp̄us ꝑ huiꝰ̄oi noua victoria

cõmendanda dicebat· Ne terreamĩ ab hijs qui occidũt corpꝰ
Et poſt hoc non habent amplius quid faciant luce· xij· Et ſi
vis amplius de hac mã habere vide in additõe ſup epl'am ad
hebreos· xj· Diſcipulꝰ· Satis habeo rationẽ
differencie quã petebã in auctibus noui teſtamẽti quã modo
allegas fundatam· vellẽ tamen adhuc informari ſi forte in
antiquis ſcripturis de hac differẽcia· ſ· victorie antique ꝛ no
ue aliquid habeat̃· Mgr· Scripturas ſcrutãdo
antiquas aliquid de hoc inueniri poſſet· licet nõ ita clare ſicẽ
in alijs miſterijs ꝯtingit vt dictũ eſt· De victoria enĩ antiq̃ꝫ
que corꝑalis erat· ſ· per corꝑalem potenciã ſatis tradit̃ in hy:
ſtorijs antiquis in quibus habet̃ ꝙ apl's dei ſepe aduerſarios
vincebat· eos debellando corꝑaliter et affligendo· non virtute
ꝓpria ſꝫ diuina· vnde pſalmiſta de huiõi victorijs antiquo:
rum dicebat· Non in gladio ſuo poſſiderunt terrã· nec bra
chiũ ſuũ ſaluauit eos· ſꝫ dextera tua ꝛc̃· De victoria tamen
ſpũali non palã ſꝫ figuratiue antiquitꝰ tradit̃· et hoc ꝑ ſacri
ficia diuiſa et varia que in veteri lege fiebant ad ꝑfigurandũ
pn̄cipalit̃ ſacrificiũ xp̃i ꝑ quod victoria ſpũalis habet̃ vt ſup̃
dictũ eſt· De qua figuratione in ṗma ſcõe· q· c· ij· plene ha:
betur· Diſcipl's· Licet i hijs que modo al:
legas duplex victoria intelligatur· hoc tamẽ eſt in diuerſis
auctibꝫ· vellẽ aũt ſcire ſi forte in vna aliqua aucte de antiq̃s
hec duplex victoria tradat̃· Mgr Scrutãti
diligent̃ ſcripturas hoc quod petis reꝑiri poſſet et ſpãliter in
pſalmo· lxxvj· qui incipit· voce mea· ibi enĩ pſalmiſta ꝓ'e
in ꝑſona fideliũ xp̃i qui in ṗmitiua eccl'ia ſub tyrãnica ꝑta:
te Romani imperij maxime affligebant̃· pn̄cipalit̃ loquitur
vt recte intuẽti lr̃am ipiꝰ pſalmi hoc patꝫ· Et quia hoc erat
contra modũ diuitꝰ conſuetum circa antiquos vt dictũ eſt
qui aduerſarios ſuppꝛimebant et debellabãt· Idcirco pſalmi
ſta ibideꝫ dicit· Et dixi nũc cepi hec mutatio dextre excelſi·
Cuiꝰ ſenſus eſt ꝙ potẽcia dei que ꝑ eius dexterã cõiter in ſcrip
turis ſig̃ficat̃· Iuxta illud exo· xv· capl'o· Dextera tua dñe
confregit iĩmicũ· antiquitꝰ manifeſtabat̃ per deſtructõeꝫ ad
uerſarioꝝ corꝑalem· Nunc aũt· ſ· in ſtatu ṗmitiue eccl'ie de
qua ibidẽ pſalmiſta tractat pn̄cipaliꝰ manifeſtabat̃ dexte,
ra dei ſeu eius potencia ꝑ miram paciẽciam fideliũ qua gra
uiſſimas ꝑſecutões vſqꝫ ad acerbiſſimã mortẽ ab adũſarijs

pro fide veritatis tolerabāt· vnde de hoc pſalmiſta ꝓprie dice
bat· Nūc cepi hec mutatio dextere excelſi· Nam dextera ex:
celſi que vna et eadem eſt eſſencialiter· ſ· diuina potencia nō
vniformiter ſed mutabiliter incipiebat manifeſtari in ſtatu
ꝑmitiue eccleſie ab eo modo quo manifeſtabat̃ tempore anti:
quorum vt dictū eſt· Et ſic ex iſta auc̃te bene intellecta ha:
bēs differenciā ſuꝑdictam quam petis· Diſcipulus·
Hic pš· cōiter exponit̃ de fidelib⁹ in captiuitate babiloni:
ca afflictis ꝓut in poſtilla Nicolai qui ad lr̃am pſalmū pre
dictum ſic exponit habet̃· vnde ſm ſuā expoſitionē que lr̃a:
lis eſt non habet locū allegatio tua ſuꝑdicta· Mgr̃·
Vide addicionē ſuꝑ poſtillam in predicto pſalmo· et ibi
manifeſte reꝑies ꝙ expoſitio poſtillatoris non ꝓprie applicat̃
lr̃e vt patet ex multis racionibus que in ꝑdicta addicione
hoc oſtendūt· ſ; ꝓprie applicat̃ lr̃a ſtatui ꝑmitiue eccl'ie vt iā
tibi allegaui· In quo ſtatu incepit mutatio dextere excelſi
modo ſuꝑdicto· vnde ſi de expoſitione illius pſalmi plenius
vis informari vide ibi in poſtilla et in addicione·
Diſcipul⁹· Adhuc lr̃a iſti⁹ verſus non videtur
conſonare tue ſñie· dicit enī· Et dixi· nūc cepi hec mutatio
dextere excelſi· debuiſſet enī dicere ſm te· Et nunc cepit mu:
tatio dextere excelſi· Magiſter· In ſcriptu:
ris ſacris vt noſti ſepe ponit̃ ꝑteritum ꝓ futuro et econtra·
Similiter et verba ſeu ꝓnomīa ꝑme ꝑſone pro tercia· vnde
exo· iij· capl'o angel⁹ loquens moyſi dicebat· Ego ſum dñs
deus patris tui ꝛc̃· vnde ī hoc loco nō eſt incōueniens vt ver:
bum ꝑme ꝑſone ponat̃ loco verbi tercie ꝑſone·

Diſtinctio qñta de ſcrutinio ſcripturarũ que in libro Iob cõtinenẽ declarando mentẽ ipſius iob et ſociorũ Similiter et heliu In quibꝫ expoſitores hebreoꝝ manifeſte errauerũt Et continet xiij capl'a

¶ In ꝑmo capitl'o ꝑmo oſtendiẽ ꝙ iob in dictis ſuis ſeu altercacoibus quas cum ſocijs habuit nõ eſt blaſphemus nec hereticus cenſendꝰ ſicut Rabimoyſes et omnes antiqui talmudici erronee eſtimauerunt

¶ In 2° capl'o ponunẽ quedam dicta ipiꝰ iob ex quibꝫ ꝑdicti hebrei arguunt iob fuiſſe hereticũ ſeu blaſphemum · et poniẽ qͦdam ꝑambulũ ad verã intelligenciã quorũdam q̃ in diſputacione iob cum ſocijs cõtinentur ·

¶ In capl'o tercio ponunẽ ea in quibꝫ tam iob q̃ȝ ſocij eius cõueniebant · et ea in quibus differebant · et ibidẽ reſpondeẽ ad auc̃tes ſuꝑdictas que per rabimoyſen conẽ iob allegantẽ

¶ In q̃rto capitulo arguiẽ contra ꝑdictam reſponſionem et ſoluuntur argumenta ·

¶ In · v · capl'o ponunẽ quedã alia ũba ipſius iob ex quibꝫ arguunt ſuꝑdicti · iob negaſſe reſurrectiõeȝ futurã · et ibidẽ ſoluuntur argumẽta eoꝝ per verã expoſicõeȝ ṽboꝝ ipiꝰ iob ·

¶ In cal° vj · ponunẽ quedã ṽba dei ad ipm iob · ex quibus apparet ꝙ iob loquebaẽ conẽ iuſticiã diuinã · et ibidem exponuntur ṽba ꝑdicta ſic ut ex ipis nõ intelligaẽ iob fuiſſe locutũ in derogacionẽ diuine iuſticie ·

¶ In capl'o vij · oñdiẽ ꝙ ex hoc ꝙ iob natiuitatẽ ſuã et concepcõnem et huiõi maledixit · et eciã uitam ꝓpriam dicebat ſe abhorrere nõ derogaẽ ꝑfectioni ipſius iob ſeu ipiꝰ ṽtuoſe paciencie · nã talia ſm partẽ inferiorẽ rõnis dici intelligẽda ſũt nõ aũt ſcđm ꝑtem ſuperiorem racionis

¶ In capl'o · viij · poniẽ quedã obiectio conẽ ea que dicta ſũt in ꝑcedenti capitulo et ibidem ſoluiẽ ·

¶ In capl'o ix · declaraẽ conueniẽcia amicoꝝ iob in ipſius impugnacõne et diſtinctio eorũ inter ſe

¶ In capl'o · x · exponiẽ opinio heliu que fuit erronea a deo cõdemnata conẽ hebreos qui aſſerũt ꝙ heliu victoriã obtinuit de iob · et diſtinctio eorũ inter ſe

¶ In capl'o · xj · oñdiẽ ꝙ ſicut tres amici iob erãt de ſecta ſaduceoꝝ ſic et heliu erat de ſecta phariſeoꝝ quibꝫ aſſimil'abẽ tam in ſuis opĩonibꝫ erroneis q̃ȝ in cõdicionibꝫ ſuis .

¶ In capl'o · xij · oſtendit̃ quod in reſponſionib⁹ dñis ſupᵃddi intelligit̃ qđ ad queſtionẽ ꝓpoſitam de job ꝑtinere videatur

¶ In capl'o xiij · oñditur ꝙ ex malis tempalib⁹ que hominibus eueniũt non ſemꝑ cõcludi poteſt eoꝝ malicia

¶ Capitulũ ṗmũ in quo oſtendit̃ ꝙ job in dictis ſuis ſeu altercacõibus quas cũ ſocijs habuit nõ eſt blaſphem⁹ nec hereticus cenſend⁹ ſicᷓ Rabimoyſes et omẽs antiqui talmudici erronee eſtimauerunt.

Placent michi racões tue quas aſſignas ad hoc ꝙ antiqui patres veteris teſtamenti bonis temporalib⁹ adherebant ꝓpter cõformitatẽ ad populũ quẽ ad obſtinanciã diuinoꝝ ꝓceptorũ inducere intendebãt · qui quidẽ ꝑpl's ex ſui ruditate tꝑalib⁹ adherebat · intantũ ꝙ nõ niſi ꝑ tꝑales ꝓmiſſiones ad dei obſequiũ induci oportebat · Sed circa hoc quedã inſurgit admiracõ que talis eſt · quomõ job de quo ſcriptura teſtat̃ ꝙ erat ſimplex et rectus timens deũ et recedens a malo job pmo · cũ hoc tamẽ intantũ tꝑalib⁹ adhẽbat ꝙ ex eoꝝ amiſſione qñq3 in blaſphemiã dei vᵇba ꝓrumpebat prout rabimoyſes in libro de directiõe parte tcia capl'o · xxiij dicit Non enĩ dicendũ eſt ꝙ job adheſerit tꝑalib⁹ ꝓpter ruditatẽ ꝑpl'i quẽ intendebat inducere ad fidem ſeu opera legis faciẽnda · quia job gentilis erat · nec legit̃ fuiſſe ſub aliqua lege diuina ꝓter legem naturalem cõſtitutus · nec fuit a deo miſſus ad aliquẽ ꝑpl'm de lege diuina informandũ · vnde admiracõe dignũ videt̃ ꝙ tantus vir et a deo approbatus ſic in blaſphemiam diuinã ꝓruperit ꝓpẽ tꝑalium bonoꝝ amiſſionẽ

Magiſter Dicẽ ꝙ job fuit blaſphem⁹ vl' nõ bene ſenciens de deo ſeu de ꝓuidencia diuina eſt valde erroneũ tanquã contᷓ veritatẽ ſacre ſcripture dictũ · Manifeſte enĩ teſtat̃ ſcriptura in pᷓncipio ſue hiſtorie ꝙ fuit rectus et timens deum ⁊cᷓ Similiter ꝙ deus frequentẽ vocat eũ ſeruũ tam in allocucõne cũ ſathana ut cum dicit̃ nunqđ poſuiſti coꝛ tuũ ſuper ſeruum meũ · Job quia nõ eſt ei ſimilis in terra ⁊cᷓ · Job 2° q3 eciam in fine hui⁹ hiſtorie deus loquens ad ipm eliphã dicit Job ſeruꝰ meus orabat pro vobis · Ex quib⁹ ⁊ ſimilib⁹ manifeſte patꝫ ꝙ job cõputand⁹ eſt inter ſeruos dei nõ aũt int̃ blaſphemos Item Ezech · xiiij · cal° dicit · Et ſi fuerint tres viri in medio eius noe daniel et job ipi iuſticia ſua liberabũt animas ſuas.

Ex quo patz ꝙ deus reputabat iob inter iuſtos qui per ſuam
iuſticiam fuerũt digni liberari · abſit ergo dicē iob fuiſſe blaſ
phemũ et huiõi ſicut Rabimoyſes erronee aſſerit in loco per
te allegato · quē quidē errorem ipſe Rabimoyſes non habuit
ex ſe · ſed in hoc ſequit̄ talmudicā ſeu phariſaicam opinionē
que in diũſis locis hũc errorē tenet ſicut et in m̃ltis alijs ſu:
periꝰ dictis · et deo duce infra dicēdis Diſcipulꝰ Ad
hoc qđ allegas pro defenſione iuſticie ipiꝰ iob · Rabimoyſes
ubi ſupra reſpondet · dicens ꝙ de blaſphemia et de alijs erro:
ribus ſuis iob penituit · vnde in ultima locucõe iob ad deum
ſic dicit · Idcirco meipm̄ rep̄hēdo et ago penitenciā in fauilla
et cinere ꝛc̄ · Iob · xlij · In quibꝰ verbis ſcđm Rabimoyſen
oſtendit̄ ꝙ iob penituit de blaſphemia diuina et alijs errori
bus per ipm̄ dictis · Et ideo poſt p̄dictā pniam deus uocat eũ
ſeruum in p̄dicto capl'o · Similit̄ et in ꝓphecia Ezech · et ſic et̄
antequā temptaret̄ et pcc̄a p̄dicta incurrēt ſerꝰ vocatur ut
in p̄mo capl'o · et 2° · ipiꝰ iob hoc patz · Motiuũ aũt ſeu cauſā
penitencie ipſius iob Rabimoyſes ubi ſup̄ aſſignat dicēs ꝙ
iob opinabat̄ ꝙ ꝓſperitates tꝑales erant finis vltimus vite
humane · et hoc qñ ipſe iob cognoſcebat ipſũ deũ ſolum et nar
racione ſeu auditu nõ aũt per viā ſpeculatiuā qđ probat ex
hoc qđ iob dicit in · xlij · cal° · ſup̄dicto · auditu auris audiui
te et nunc oculus meus videt te · vnde ſcđm eũ nõ fuit iob
commendatꝰ in pricipio ſue hiſtorie de intelligēcia ſeu ſapīa
et huiõi ſed de ſimplicitate et rectitudine vite et timore dei et
receſſu a malo · que cõdiciones pñt cõpetere etiā rudibꝰ · Ex
quo dicit ꝙ iob quando ex ſolo auditu cognoſcebat deũ erat
ꝑplexus in p̄dictis opiõibꝰ · Sed poſtq̃ʒ habuit noticiam di:
uinam ꝑ viam ſpeculatiuā tũc cognouit ꝙ finis vltimꝰ hu
mane vite non conſiſtit in ꝓſperitatibꝰ huiꝰ mũdi · ſ · tꝑalibꝰ
et ideo penituit de hijs que dicta fuerũt per eũ cont̄ diuinam
iuſticiā atqʒ ꝓuidenciā ꝓut in libro Rabimoyſi ſup̄dicto per
te et capl'is allegatis iſta pleniꝰ habent̄ Mgr Si
bene verba dei ad Eliphā et ſocios eius directa ſcrutatus fu
eris ſane reperies ꝙ deus tanq̃ʒ verus et ꝓprius determinator di
ſceptacõnis ſeu cõtencioĩs ipſius iob et eius aduſarioꝝ deter:
minat ꝙ in ipa diſceptacõne ſeu diſputacõe iob cũ illis lo:
cutus fuerat rectum corā deo · nõ aũt aduſarij eius · dicit eñ
ſic deus ipi eliphaz · Iratus eſt furor meus in te et in duos

amicos tuos quoniã nõ eſtis locuti corã me rectũ ſicut ſeruꝰ
meus job· Ex quibꝰ manifeſte patꝫ ꝙ deus approbat v̓ba ipiꝰ
job in p̄dicta diſputacõe cõtenta tanq̃ꝫ recta ⁊ condempnat
partem alioꝝ tanq̃ꝫ oppoſitã · quã quidẽ ſentenciã deus poſtea
infra paucis interpoſitis replicat ſub eiſdẽ verbis · Conſtat aũt
ꝙ ſi job in diſputando cum adu̾ſarijs ꝓuidenciã dei negaſſet
ſeu eiꝰ iuſticiã contͣ qḋ adu̾ſarij eius eũ impugnaſſẽt ꝙ tunc
falſum eſſet dicẽ ꝙ job fuerat locutꝰ rectũ coram deo et ſcdm
oppoſitũ Ex hoc aũt ꝙ feciſſet pniam de cõmiſſis ſeu de dictis
ſuis nõ recte dictis · non ſeq̇tur ꝙ fuerat rectũ locutꝰ in p̄ce-
denti diſputacõe · Oportet ergo dicẽ ꝙ in diſputacõne ipſius
job cum adu̾ſarijs · job tenuit qḋ rectũ ẽ ut lr̃a teſtat̃ · Et ſic
patꝫ ꝙ tam Rabimoyſes q̃ꝫ mg̃ri ſui quos ſequit̃ · ſ · phariſei
non recte ſed falſe et erronee dicta ipiꝰ job in diſputacõne
cum ſocijs tanq̃ꝫ heretica condempnauerũt · Cum conſtat hoc
eſſe manifeſte contͣ diuinã determinacõeꝫ ſup̄dictã Item qḋ aſ-
ſerit ip̄e Rabimoyſes de motiuo pnĩe ipſius job qḋ fuit quia
antea cognouit deũ ꝑ ſolũ auditũ · nũc aũt per viam ſpecula
tiuam eſt incõuenienter dictũ · tum quia in hijs que ꝑtinẽt ad
cognicõem hũanam de diuinis · magis meritoriũ eſt qḋ homo
ex auditu accipit q̃ꝫ ſi per ſpeculacõem hũanã hoc hr̃et · fides
enĩ eſt ex auditu ad Ro · x · tũ quia ꝑ ſpeculacõem hũanã nõ
ſufficienť habet̃ ꝓuidẽciam diuinã eſſe circa particl'ares actus
hominis · et ꝙ remuneracõ ſeu punitio hoĩs ſcdm ipſius actus ſit
in alia vita et maxime in reſurrectione futura · de quibꝰ
job aliqua docuit ut infra patebit Item ꝙ ip̄e Rabimoyſes
aſſerit job nõ fuiſſe cõmendatũ a deo de ſapia ſeu intellectu
falſũ eſt Nam cõmendatꝰ fuit de timore dei et receſſu a malo
in principio hiſtorie · et etiã poſtea · 2 · capl'o dicẽte deo de job ad
ip̄m ſathan · ꝙ nõ erat ei ſimilis in t̃ra vir ſimplex et rectus
timens deũ et recedens a malo Conſtat aũt ꝙ timor dei ẽ ipa
ſapia que in ſcripturis cõmendat̃ · Similiť et recedẽ a malo
eſt intelligencia que laudat̃ in ſcripturis · ut habet̃ exp̄ſſe job
xxviij · dicit ſic · job de quo deus teſtat̃ ꝙ erat timens deũ et re
cedens a malo · neceſſe eſt dicere ꝙ erat ſapiens et intelligens
et timens deum ⁊c̃

¶ Capl'm 2ꝰ in quo ponũt̃ quedã dicta ipſius job · ex quibus
p̄dicta hebrei arguũt job fuiſſe hereticũ ſeu blaſphemũ · et ponit̃
quoddã p̄ambulũ ad veram intelligẽciam quorũdam que in

diſputacõne job cũ ſuis cõtinent̃ Diſcipulus
Q uidquid ſit de alijs vellem habẽ veram intelligenciã
de auctĩbus quas ipſe Rabi moyſes allegat· ex quib⁹
ad lr̃am videt̃ haberi ꝙ job credebat ꝙ nõ erat diffe-
renda inter iuſtũ et impiũ apud deũ· vterqȝ enĩ ut dicit ſil'i
modo cõſumit̃· vnde in cap'lo· ix· ipſe job dicit· vnũ eſt quod
locutus ſum· et innocẽtem et impiũ ipſe cõſumit Item infra
job· xxj· videt̃ dicere de impijs ꝙ aliqui moriunt̃ in magna
tranq̃llitate et aliqui in magna amaritudĩe et de vtriſqȝ con
cludit et tamẽ inſimul in puluere dormiẽt et vermes operient
eos· Ex quib⁹ auctĩbus videt̃ arguere ꝙ de mente job erat ꝙ
deus indifferẽter punit innocentem et impiũ· Similit̃ et q̃ſlȝ
impios indiſtincte· qđ videt̃ cont̃ diuinã iuſticiam ſeu ꝓui-
denciam· vnde ex iſtis concludit ꝙ ſ̃m job deus nõ ꝓuidet de
actibus hũanis quoꝝ vtrũqȝ eſt erroneũ tanq̃ȝ repugnãs ſa-
cre ſcripture in mľtis locis· in quib⁹ maĩfeſte habet̃ ꝙ deus hẽ
noticiam de omnib⁹ actib⁹ hũanis· et retbuit vnicuiqȝ ſcđm
opera ſua· vnde in pſ· de pͥmo dicit· qui finxit ſigillatĩ corda
eoꝝ et intelligit omĩa opera eoꝝ· De 2° vͦo pſ̃· deo dicit· Tu
reddis vnicuiqȝ iux̃ opa ſua· et ĩ mľtis alijs locis· vellẽ igit̃
ut michi oſtẽderes quõ p̃dicta vͦba job et ſil'ia pñt intelligi
ſine derogacõe diuine iuſticie et ꝓuidẽcie Magiſter Ad
intelligenciã p̃dictoꝝ et ſimiliũ oportȝ pͥmo ſcire ĩ quo pendeat
huiõi diſceptacõ· ſ· job et ſuoꝝ adũſarioꝝ· ſic ut opĩo cui⁹lȝ
eoꝝ diſtincte habeat̃ al's ꝓcederet̃ confuſe et indetĩminate· Et
circa hoc vlteri⁹ eſt attendendũ ꝙ ſtilus libri job et ipſius mo
dus loquendi eſt valde ſingularis in obſcuritate int̃ ceteros
libros veteris teſtamẽti vnde cõiter tradũt hebrei ꝙ modus lo-
quendi iſtius libri eſt nõ ſolum poeticus ſed etiã metrice com
poſitus· in quib⁹ concordat jero⁹· vnde in ꝓlogo hui⁹ libri ſic
dicit· a verbis job in quib⁹ ait· pereat dies in qua nat⁹ ſum
uſqȝ ad eũ locũ ubi ante finẽ voluis ſcriptũ eſt Jdcirco me re
prehendo exametri vͦſus ſũt· dactulo ſpondeoqȝ carẽtes Et ſic
patȝ ꝙ liber iſte eſt ꝑ modũ poematis ſcriptus· vnde ꝑ totum
hũc libꝝ figuris et coloribus vtitur quib⁹ poete vti cõſueuerũt
Jlla aũt que metrice tradunt̃ nõ plane exꝑ̃munt̃ ſicut fit in
locutionib⁹ ꝓſaicis ſed truncate· et qñqȝ ꝓprie· ⁊ qñqȝ im ꝓprie
et qñqȝ breuius qñqȝ largius q̃ȝ oportȝ ꝓponunt̃· Sil'r et in ta
libus vna ſñia ſepi⁹ rplicat̃ ſub diũſis vͦbis ſeu ſil'itudĩb⁹

Jtem in ſi'libus qñqʒ quedã tradunť que prima facie videnť
eſſe ſm mentẽ loquẽtis · et tñ ſerie diſceptacõis ꝓſpecta opoꝛtʒ
ea intelligere nõ ſm mentẽ loquẽtis ſed ſm mentẽ adũſarij
quẽ loquens ſeu ꝓponens vult inducere ad incõueniens ꝓut
in quibuſdam videbiť · vnde ad habendã veram intelligenciã
de mente ipſius job et ſociorũ et in quo ul' in quibus conſiſtit
huiõi diſputacõis fundamẽtum opʒ ꝑmo certitudialiť habẽ
cuiuſlʒ mentẽ · per dicta plana cuiuſlibʒ eoꝝ vt ſic de ſingula
ribus dictis cuiꝰlʒ poſſet ſciri quõ ſint intelligenda · et in quo
ipoꝝ diſceptacio conſiſtat ·

¶ Capl'm terciũ In quo ponunť ea in quibꝫ et ſocij eiꝰ cõueni
ebant et ea in quibꝫ differebãt · et rñdeť ad auctes ſupdictas
que ꝑ Rabimoyſen conť job alleganť · Diſcipulꝰ ·

Ante om̃ia placet ut michi declares mentẽ ipiꝰ job
fundando eam in ſuis dictis · et hoc fũdamẽto habito
ꝓcedeť ad alia · Magiſter · Ad hoc qᵭ petis cla
rius oñdendũ ꝑſuppõnẽ debes ꝙ tam job qʒ eiꝰ amici qui ei ad-
uerſabanť firmiť tenebant ꝙ res hũane a diuina ꝓuidẽcia re
gunť Sic ut boni diuina iuſticia ꝓuidente ꝑmianť · Mali vo
eadem iuſticia puniunť · qᵭ quidẽ rõe cõceptũ ſe habʒ ut pñci-
piũ ad alia que ex fide credenda ſũt Quod eciã cõceptũ ſeu pñ
cipiũ licet ꝑ ſolam racõem naťalem a phis antiquitus non
fuerit reptũ · ꝑ inſpiracõnẽ tñ diuinã antiquis veteris teſta
menti pr̃ibus reuelatũ fuit · et in ſacris ſcripturis dupliciter
traditũ tam ꝑ hiſtorias ſacras hoc teſtantes qʒ per dogmata
diuĩa q̃ hoc expꝛeſſe aſſerũt · ꝑmũ pʒ in q̃ʒplurimis locis ĩ quibꝫ
ſcripture diuinã iuſticiã res hũanas ꝓuidere hiſtorialiť teſtã
tur qᵭ patʒ tam ĩ ſingularibꝫ ꝑſonis vnde Gen · iiij · caplo de
punicõne cayn facieñda et de ꝑmiacõe noe iuſti Gen · vj · et de
premiacõne abrahe Gen · xij · et · xv · caplo · qʒ eciã in quodam
vli vt de punicõe ꝑeuntiũ in diluuio Gen · vij · Et de punicõe
ſodomitaꝝ gen · xix · et ſic de q̃ʒplurimis hiſtorijs ſacis teſtã-
tibus ꝙ diuina iuſticia ꝓuidente mali puniunť et iuſti ꝑmi-
anť · Scdo mõ idem patʒ per diuina ſcripturaꝝ ſacra dogmata
vnde Gen · xviij · abraham dicebat deo abſit a te ut rem hãc
facias ut occidas iuſtũ cũ impio non eſt hoc tuũ qui iudicas
omnẽ terram ⁊c̃ · et in dacõne legis exo · xx · Ego ſũ dominus
deus tuus zelotes viſitans pccã patꝝ in filios ⁊c̃ · et faciã mi
ſericoꝛdiã diligentibꝫ me ⁊c̃ · Que quidẽ diuina ꝓuidencia circa

actus hũanos iuxta ſacraꝝ teſtimoniũ ſcripturaꝝ· non tm̃
ꝯſiderat exteriora hoīm opa ·ſ; etiā interiora et intima vt vni
cuiq; reddat̃ pmiũ vl' penā ſm ꝓpria merita ſeu demerita· le
git̃ etiā iere. xvij· Ego ſum dñs ſcrutans cor et ꝓbās renes
qui do vnicuiq; iuxta viam ſuā et iuxta fructum adinuētio
nũ ſuaꝝ vbi ꝓpheta poſtq̃ oñdit ꝙ humana noticia nō atti
git ad interiores hoīm cogitatōes ſeu actiones cognoſcendas
dicens· prauu; eſt cor homis et inſcrutabile· ſ· ab homie qui
tantũ ea que apparēt videt· pmi Re· xvj· caplo· ſtatim ſub:
dit ꝙ hec interiora a deo ſcrutant̃ dicens· Ego dñs ſcrutans
cor et ꝓbans renes· In quo itelligunt̃ cogitatōes et affectō:
nes humane q̃ntumcũq; ſint occulte· Et vt oñdat hui⁹ ſcru
tinij diuini ſeu ꝓbacōis effectum ſubdit· qui do vnicuiq; iux
ta viam ſuā et iuxta fructũ adinuētionũ ſuaꝝ· vbi p viam
intelligit̃ finis quē homo in opibus ſuis cōſtituit· ſicut p vi:
am corpalem homo tendit ad terminũ intentũ· p fruct⁹ aũt
adinuentionũ intelligunt̃ ipa opa ab hoīe facta· vnde ex hac
auc̃te et quibuſdā alijs ſil'ib⁊ manifeſte habet̃ ꝙ deus ꝓuidet
de actibus hũanis ipos examinās ſm ſe et etiā ſm intentōe;
opantis ſeu adinuenientis· Ex qua auc̃te etiā et q̃mpl'imis ſi:
milibus habet̃ qd dictum eſt de ꝓuidencia diuina circa res hu
manas· qd quidem pncipiũ a quolibet fideli credēdum ē tanq̃
quoddam pſuppoſitũ ad oīa que per fidem tradunt̃ ſeu credunt̃
vnde apl's ad hebre· xj· accedentē ad deũ op; credere quia eſt· et
inq̃rentib⁊ ſe remũerator ē· hoc aũt pſuppoito ſcire debes ꝙ fu:
erũt nōnll'i q licz pdictũ pncipiũ credidiſſēt· errauert tñ circa
pmiũ iuſtoꝝ ⁊ punicōe; maloꝝ ponētes vtꝛq; i hac vita tm̃
eſſe nō aũt in futa quā· ſ· vitā futurā oīno negabāt aſſeren
tes aīam hoīs eſſe mortale; vnde p⁹ hāc uitā ſm illos nulla
remaēt pena ul' pmiũ hoī· Cōſequēter et eandē erroneā rōnē
de mortalitate aīe ſequētes rſurrectōe; negabāt· et de hac fal
ſa ſeu heretica ſecta fuert· Saducei de quib⁊ ioſephus li· xx·
antiq̇tatũ refert ꝙ recipiebant tm̃ q̇nq; libros moyſi in quib⁊
nō fit mēcio expſſa de alio ſecl'o nec de immortalitate anime
ſed poci⁹ cōminacōes et punicōnes ſm lr̃e ſupficiē oms ſunt
tpales· vnde ſequentes pentateucon ſupficialit̃ tm̃ et nichil
aliud de diuinis ſcripturis in hūc inciderũt errorē· quē erroꝛe;
cōfutat xp̃s Mt· xxij· ut ibidē plane cōtinet̃· Vlteri⁹ autē
cōſiderandũ ꝙ hij tres aduſarij ipius iob ꝓprie vident̃ fuiſſe

de ſecta ꝑocta · Saduceoꝝ nefanda · Et ideo om̄s tribulacões
tꝑales que ipi job cõgerant attribuebant pccĩs ſeu delictis
ipius falſe exiſtimantes ꝙ in hac vita nullus affligit̄ niſi ĩ
pena ꝓprij delicti · vñ innocẽtes et recti ſm eos nunq̃ʒ afflige:
bãt̄ in hac vita vt pʒ ꝑ dicta ipoꝝ · Eliphas eñ dicebat ipſi
Job · Recordare obſecro quis vnq̃ʒ innocẽs perijt aut quãdo
recti deleti ſunt qñ potius vidi eos qui operant̄ iniq̃tatem ⁊c̄ ·
Job · iiij · Baldach etiã dicebat ipi job Si mũdus ⁊ rectus
inceſſeris ſtatim euigilabit te ⁊ pacatũ reddet habitaculũ iuſti
cie tue job · viij · Sophar etiã ipi job dicebat Et intelliges ꝙ
multo minora exigaris ab eo q̃ʒ meret̄ iniq̃tas tua job xj · Et
hec ſnĩa plures replicat̄ ĩ dictis eoꝝ Ex q̇bꝰ pʒ ꝙ nõ credebãt
ꝙ aliquis homo in mũdo hoc tribularet̄ ut meritũ ſuũ auge:
retur in alia vita · talem eñ vitã eſſe nõ credebãt · job autẽ
tanq̃ʒ verus fidelis credebat firmit̄ ꝑ diuinã ꝓuidenciaʒ actus
regi hũanos · ſʒ verũ et ꝓpriũ ꝑmiũ iuſtoꝝ et verã ⁊ ꝓpriam pu
nicõnem reproboꝝ nõ ponebat in hac vita que momẽtanea
eſt et caduca · ſed in vita futura · et ꝯſequent̄ ex hoc ꝙ ſibi in
hac vita tribulacões maxĩe deuenerẽt nõ credebat ſequi ꝙ ipe
eſſʒ iniuſtus ſicut nec ſm veritatẽ fidei hoc ſeq̃tur · Ex quibus
patʒ ꝙ Rabimoyſes maifeſte errat aſſerens ꝙ job in ꝓuidẽ
cia diuina cõueniebat cũ ariſtotele qui negauit ꝓuidẽciam di
uinam eſſe in iſtis inferioribꝰ niſi ſolũ ſm ſpeciem ul' genus
non aũt ſm indiuidua et ꝑticulares actiones · Cuiꝰ oppoſitũ
in multis dictis ipius job manifeſte pʒ · Dicit eñ job de deo
nonne ipe cõſiderat vias meas et cũctos greſſus meos dinu
merat job · xxxj · Et infra ĩ eodem excuſans ſe a ſuppreſſione
ſeruoꝝ ſuorum ſic dicit · Si cõtempſi ſubire iudiciũ cũ ſeruo
meo et ancilla mea cũ diſceptarent aduẽſũ me · quid eñ faciã
cũ ſurrexerit ad iudicandũ deus · et cũ queſierit quid responde
bo illi · Ex quibꝰ manifeſte pʒ ꝙ job credebat ꝓuidẽciam diuinã
ſe extendere uſqʒ ad actus ꝑticlares hũanos et eciã ꝙ iudiciũ
diuinũ cont̄ ſe ſi a iuſticia deuiaſſet timebat Ridiculũ eñ vi
detur aſſerere ꝙ job negaſſet diuinã ꝓuidenciã in actibꝰ parti
cularibus hũanis · cũ expſſe tam generacõeʒ q̃ʒ formacõnem
ſuam q̃ʒ oĩa que ipi euenerũt deo tanq̃ʒ pñcipali auctori attri:
buebat ut pʒ in mltis locis ſpãlit̄ job · viij · caplo · vbi dicit ·
Manus tue dñe fecerũt me ⁊c̄ · uſqʒ ad finẽ capli Et in oibꝰ
dictis ſuis fere clariſſime pʒ ꝙ ipe gubnacõeʒ diuinaʒ ſe exten:

dere ad actus hūanos fatebat̃ Ad auc̃tes ſup̃dictas p Rabi
moyſen allegatas quaꝝ vna eſt illa ĩ qua job dicebat· vnū
eſt qđ locut⁹ ſū Innocentē et ĩpiū ip̃e cōſumit· ex q̄ intendit
ip̃e pbare ꝙ job loquebat̃ cont̃ diuinā iuſticiā· Dicendū ꝙ
hoc eſt veꝝ· ſ; intelligēdum eſt hoc dixiſſe Job ſm opīoꝫ adū
ſarioꝝ quā ad incōueniēs intēdit deducē· q· d· hoc qđ dixi· ſ·
ꝙ ſi in hac vita tm̄ totū p̃miū iuſtoꝝ et pena impioꝝ cōſiſte=
ret ut vos aſſeritis· ſequeret̃ ꝙ innocētes et impij equaliter a
deo punirent̃ · cū tā iſti q̄ȝ illi morte tꝑali que maxīa penaꝝ
tꝑaliū eſt cōſumant̃· Et qꝛ ſm vos nulla pena nec p̃miū ho=
mis remaēt ĩ alia vita ſequet̃ ꝙ deus nō iuſte pcedēt ĩ hoīm
gubnacōne Et quia cont̃ hoc poſſet dici ꝙ pena mortis eſt cō
munis oībus ppter pccm̄ nat̃e qđ ē cōmūe· adhuc irrōnabi=
le videt̃ ꝙ innocentes qui ex pprijs pccīs nō ſūt rei alias pate
rent̃ afflictiones p̃ter mortē · cū ſm vos nulla alia cauſa eſt
quare alicui inffligit̃ pena niſi ppt̄ pctm̄ ppriū· Cōſtat aūt in
nocētes penas pati ĩ hoc mūdo Et ſic ſm vos ſequeret̃ ꝙ ta=
les ſine cā punirent̃· de quo ſubdit· Et ſi flagellat occidit ſe=
mel et nō de penis innocentē irrideat Idem dicendū ē ad aliā
auc̃tem job· xxj· ubi dicit̃ Simul in puluē dormiēt ꝛc̃· quia
hoc dicat job ad cōfutādū adūſarios qui tm̄modo ĩ hac vita
dicūt eſſe totalē penā impioꝝ cū tm̄ videm⁹ ꝙ aliq̄ impij cōti
nue viuūt ꝛ moriunt̃ in pſperitate tꝑali Et alij p oppoſitum
qui tm̄ ſimul in pulue dormiūt · qđ eſſet cōtra diuinam iuſticiā
ſeu puidēciaȝ niſi in alia vita iſta reducēnt̃ ad verā iuſticiā
et ſic job impbat ſuos adūſarios in huiōi locucōib⁊ et ſilib⁊
deducēdo eos ad incōueniens ex hoc ꝙ futurā vitā negabant
¶ Caplm̄ iiij· In quo arguit̃ cōtra p̄dictā rn̄ſionē· et ſol=
uunt̃ argumenta Diſcipulus
Contra expoſicōeȝ tuā de dictis ip̄i⁹ job· ſup̄dict⁹ Ra
bimoyſes et turba talmudicoꝝ poſſent obicē ſic di=
centes· v̄ba job plane intellecta intelligi debēt fuiſſe
dicta de mēte ip̄ius job· nō aūt adūſarioꝝ · nō em̄ dixit ſm
vos innocentē et impiū ip̄e· ſ· deus cōſumit· ſ; dicat ſimplicit̃
Vnum eſt qđ locutus ſum innocentē et impiū ip̄e cōſumit·
qđ plane ſonat hoc eſſe dictū de mēte job· Cū aūt ĩ expoſicōe
tua ſupaddis ꝙ hoc intelligit̃ ſm mentē adūſarioꝝ hoc ē ext̃
textū· vnde nec videt̃ talis ſenſus recipiēdus niſi aliq̄ racio
ſeu auctoritas nos cogat ad hoc· Idem poſſet dici cont̃ expo=

ficõnem ſcōꝫ auc̄tās ſupͣdictā Magiſter Ex duobus
cogimur exponē v̓ba job in hac diſputacōe fuiſſe fideliſſima
et vera · et ſpāliter ea que ipe dixit circa futurā vitā et circa
reſurrectionē · p̄mū eſt auc̄tas dīna que falli nō pt̄ que teſtat̄
ꝙ job locutus fuit rectū corā deo in illa diſputacōe · nō autē
ſui adu̓ſarij job vltimo · Nō eſtis locuti rectū corā me ſicut
ſeruus meus job ꝓut ſup̄ fuit allegatū · Si em̄ job in ſua di
ſputacōne cont̄ ea que in fidei veritate cōtinent̄ aliquid aſſe-
ruiſſet · nō potuiſſent p̄dicta v̓ba verificari de locucōe ipi⁹ job
cum adu̓ſarijs · Et ultra hoc notandū eſt ꝙ nō dixit deus ſo
lum nō fuiſtis locuti rectū ſicut ſeruus meus job · ſed addit
coram me · In quo denotat̄ ꝙ v̓ba job intellecta ſ̓m intimā
ſui intencionē que nuda eſt et apta corā me deo fuerunt recta
licet poſſint iudicari ſicut ſonant aliter · Deus em̄ qui ſolus
nouit corda hoīm teſtat̄ ꝙ v̓ba ipi⁹ job recta fuer̄t corā deo
Et ideo v̓ba ſua et ſi pn̄t dupliciť intelligi opꝫ ut exponant̄
eo modo quo recta ſūt Et hoc ē qd̓ nos cogit v̓ba job exponē
ſic ut ſint recta corā deo ⁊ nō aliter Scdm̓ vero qd̓ nos cogit
ad p̄dictā expoſicōnem eſt ꝙ ex v̓bis job ꝓprie intellectis nos
opꝫ concedē ipm̄ hr̄e ſpem in aliā vitā qd̓ eſt maiſeſte conſo-
num fidei et repugnās errori adu̓ſariorꝫ · dicit em̄ job ſic ca-
pitulo · xiij · Etiā ſi occiderit me i ipo ſperabo verūtamē vias
meas in cōſpectu eius arguā · et ipe erit ſaluator meus · Nō
em̄ veniet in cōſpectu eius omis ypocrita In quibꝫ v̓bis ma
niſeſte habet̄ ꝙ job in hac vita exiſtēs habebat ſpem ut deus
ipm̄ ſaluaret poſt mortē qd̓ eſt maiſeſte cont̄ errorē ſociorꝫ qui
futurā vitā et ſalutē oīno negabant · vnde v̓ba ſua alibi di
cta in quibus apparet ꝙ ipe parificat innocentē et impiū opꝫ
ꝙ intelligant̄ nō ſ̓m ſuā mētem ſꝫ ſ̓m mētem adu̓ſariorum
et ut inſinuaret ꝙ v̓ba ſup̄dicta · ſ · ſi occiderit me in ipo ſpera
bo ⁊c̄ dicta ſūt ſ̓m mentē ꝓpriā et nō aliter · Idcirco immedi
ate ante illa p̄mittit hoc tacete pauliſꝑ ut loq̄r qd̓cūqꝫ mens
michi ſuggeſſerit · quare lacero carnes meas dentibꝫ meis et
aīam meā leuo i maībꝫ meis etiā ſi occiderit me ⁊c̄ · In huiōi
em̄ v̓bis ante p̄miſſis duo exp̓mimt̄ · vnū eſt ꝙ illud qd̓ erat
locutus ex ꝓpria mētis ſuggeſtione ꝓcedebat · Et de hoc dicit
tacete pauliſper ut loquar qd̓cumqꝫ michi mens ſuggeſſerit ·
Scdm̓ eſt ꝙ omia que paciebat̄ tam in carne q̄ʒ in ſpū ſuſtine-
bat ꝓpē ſpem future ſalutis · p̄mū patꝫ ꝑ hoc ꝙ dixit · quare ·

lacero carnes meis dentibꝫ meis qđ ꝑtinet ad corꝑales penas Scđm ꝟo cum dicat· aīam meā leuo in manibꝫ meis qđ ꝑtinꝫ ad afflictiones intrinſecas aīe· vnde declarās quare iſta ſuſtinebat ſtatim ſubdit Et ſi occiderit me in ip̄o ſperabo· q̄ſi dicēt non ſolū alias penas citra mortē ſed etiā ip̄am mortē que eſt maxīa penaꝝ p̄ſertim cū ſit violenta que ꝑtinet ad occaſionē ꝑatus ſum ſuſtinē ꝓpter ſpem ſalutis· Idem dicendū eſt ad ſecūdaꝫ auctem job· xxj· ſ· ꝙ illa dicta job intelligēda ſūt ſm mentē adūſarioꝝ quos vult ad incōueniēs deducere ut ſup̄ dictum eſt

¶ Caplm q̄ntū In quo ponūtur quedā alia v̄ba ip̄i⁹ job ex quibus arguunt ſup̄dicti job negaſſe reſurrectionē futuram Et ibidem ſoluunt̄ argumenta eoꝝ per veram expoſicōnem verboꝝ ip̄ius job Magiſter

Sunt alia verba job que maīfeſte vīdētur negare reſurrectionē futuram ut cū dicat caplo· xiiij· lignū habet ſpem ſi p̄ciſum fuerit rurſum vireſcit ꝛc̄· Et infra in eodem cōtextu· homo cū dormierit nō reſurget donec atteratꝰ celū nō euigilabit neqꝫ cōſurget de ſomno ſuo· In quibꝫ verbis et ſilibus maīfeſte pꝫ ꝙ job negabat reſurrectōneꝫ· nec valet dicē ꝙ hoc dicebat ſm mentē adūſarioꝝ· Nam ad predicta v̄ba ſic p̄mittit Recede ergo paululū ab eo ut quieſcat donec optata veniat ſicut mercenarij dies eius· In quo loco job loquit̄ deo ſupplicans habere refrigeriū penaꝝ conſiderata breuitate vite hūane ad qđ fortificandū inducit differenciā īter duracōneꝫ ligni ꝛ dūracōnē homīs eo ꝙ lignū poſt ſui p̄ciſiōeꝫ vireſcit· nō aūt homo poſt mortē Et ſic vult inducē deum ad miſerandū hoī ꝓpter breuitatē vite ſue ex quo ad ip̄am nūq̄ꝫ redit· lignū aūt ſic· vnde maīfeſtū· eſt ſm ſeriem lr̄e ꝙ hoc loquit̄ de mente ſua· nō aūt ſm mentē adūſarioꝝ

Diſcipulus Hec verba ip̄ius job que allegas intelligi p̄nt eſſe dicta de mēte ip̄ius Ad qđ ſciendū ꝙ fuerūt aliq̄ antiqui q̄ falſe aſſerebāt ꝙ hō poſt hāc vitā p⁹ magna tꝑis curricula redeuntibꝫ oīm cōſtellacōibus ſideꝝ ſicut fuerūt antea tūc idem homo per naturā ſiliter rediret ad vitā mortalem et ad omīa officia uł alia quecūqꝫ q̄ ꝑ ip̄m fiebāt utputa ꝙ plato legēt athenis in eiſdem ſcolis et eiſdē ſcolaribꝫ et eaſdē lectiones ſicut ante dum viuebat· Que quidē opinio de reſurrectione eſt erronea ꝛ falſa· Nam ſm phoꝝ doctrinam ea que

corrũpunt̃ nõ redeũt eodem numero per motũ ſeu mutacõem
vt in ſcdo de generacõe· Eſt etiã cont̃ veritatem fidei ſm quã
reſurrectio credit̃ ſeu expectat̃ ad vitã glorioſaʒ immortalẽ
vnde Job illã falſã r̃ſurrectiõeʒ negat· qd patʒ ex hoc ꝙ dicat
lignũ habet ſpem ⁊c̃· lignũ eñ poſt ſui p̃ciſionem iteꝝ vireſcat
in eadem vita ꝓut ad aĩam pertinet vegetatiuã· homo v̾o cũ
dormit nunꝗ̃ ad talẽ vitam reſurgit ſed ad vitã immorta
lem ut dictũ eſt· Vnde ex hoc Job volebat inducere deũ ut cõ
cederet ſibi refrigeriũ penaꝝ i hac breui duracõe ex quo nũꝗ̃
ad ſimilẽ vitã reſurrecturꝰ erat homo· Et ſic ex p̃dictis ver=
bis nõ habet̃ ꝙ Job negaſſʒ verã reſurrectionẽ q̃ ꝑ fidem habẽ
ſed falſam reſurrectionẽ ut dictũ eſt· Alij v̾o exponũt v̾ba
Job p̃dicta ut ex hys cõcludat̃ vera reſurrectio futura dicen
tes ꝙ hõ cũ ſit nobiliſſima creatura int̃ corruptibiles creatu
ras Racõnabile eſt ut nõ ſit deterioris cõdicionis ligno· Sʒ
conſtat ꝙ ſi lignũ fuerit p̃ciſum iteꝝ ꝓducat ramos ⁊ germi
nat· De corꝑe aũt hoĩs p̃ciſi a vita p̃nti nichil tale videt̃
pullulare· Et ideo ne homo ſit peioris cõdicõis ligno cõclu
ditur ꝙ i hoĩe ſit aliquid immortale· ſ· aĩa racõnalis cuiꝰ
reſurrectio expectat̃ et ſm hoc exponũt illud· lignũ habʒ ſpem
Sicqʒ ꝑ modũ ſuaſionis rethorice ſm quã ꝓcedit̃ i hoc libro
Job reſurrectionẽ veram cõcludit· vnde ex p̃dictis v̾bis Job
in hoc loco non habet̃ ip̃m a fide reſurrectionis deuiaſſe expo=
nendo ea aliquo p̃dictoꝝ modoꝝ ad qd cogimur non ſolum
auctẽ diuina ſup̃dicta teſtante Job rectũ fuiſſe locutũ· Sed etiã
ex dictis ip̃iꝰ Job reſurrectionẽ verã teſtantibꝰ· vnde in ·xix·
cap̃lo· volẽs de miſterio reſurrectõis loqui qd eſt de maximis
ſeu difficilioribꝰ inter credibilia ut redderet auditores atten
tos p̃mittit· Quis michi tribuat ut ſcribant̃ ſermones mei
et exarent̃ in libro ſtilo ferreo et plũbi lamina uel celte ſcul=
pant̃ in ſilice· Et declarãs illa que ſũt tam magna et ardua
que peteret ſcribi mõ p̃dicto· ſubdit dicẽs· Scio ꝙ redemptor
meus viuit et i nouiſſimo die de terra reſurrecturꝰ ſũ et rur=
ſus circũdabor pelle mea ⁊ in carne mea videbo deũ ſaluatorẽ
meũ ⁊c̃· que v̾ba ꝓpriſſime exponunt̃ de reſurrectiõe futura
quã expreſſe ſanctus Job in hoc loco ꝓfitet̃ Et ideo oportet ꝙ
cum alibi de hac materia loquat̃ ip̃iꝰ v̾ba ſic exponant̃ vt
huic ſue vere ꝓfeſſioni cõcordent

¶ Capitulũ ſextũ In quo ponunt̃ quedam v̾ba dei ad ip̃m

job In quibus apparet ꝙ job loquebaẽ conẽ iuſticiã diuinam
Et ibidem exponunẽ ṽba ꝑdicta ſic ut ex ipſis nõ intelligaẽ
job fuiſſe locutũ in derogacõnẽ diuine iuſticie — Diſcipulus —
Sufficiũt michi ꝑdicta ad oñdendũ ꝙ job credebat fu-
turam vitã in qua expectaẽ iuſtoꝝ ꝑmiũ ut ṽba ſua
ſupra allegata ·xij· caplo Et ſi occiderit me in ipo ſpe
rabo teſtanẽ· Siliter et qd credebat reſurrectionẽ futuram ut
patet ex auctẽe per te vltimo allegata · Sed video ꝙ deus ipm
job cõdempnauit ſeu repꝛehendit in ſuis reſpõſionibꝫ i duobꝫ
locis· pmo ubi dicit· quis eſt iſte inuoluens ſnĩas ſermonibꝫ
imperitis· Scdo legiẽ job·xl · Nũquid irritũ facies iudicium
meũ ⁊ cõdempnabis me ut tu iuſtificeris· Ex quibꝫ patꝫ ſcdm
veritatẽ diuine ſentencie job nõ ſolũ fuiſſe locutũ ſermones im
peritos ſnĩas inuoluendo· ſed eciã in derogacõeꝫ diuine iuſticie
qd manifeſte patꝫ cũ dñs ſibi alloquens dixit · Cõdempnabis
me vt tu iuſtificeris· peto igiẽ vt michi declares quõ ṽba pre
dicta pñt cõcordari cum verbis dñi ꝑ te allegatis Job vlẽ·
vbi diciẽ Non fuiſtis locuti rectũ corã me ſicut ſeruus meꝰ
job — Magiſter — Verba dñi que pmo allegas· ſ· quis eſt
iſte inuoluens ſnĩas ſermonibꝫ imperitis ·ſi recte exponanẽ
intelliguntur de helin eſſe dicta non aũt de job ꝓut infra deo
dante ſi de mente ipſius helin tractabiẽ erit maifeſtũ · Ad veꝝ
aũt intellectũ ſcdꝫ auctas quã allegas attendẽ debes ꝙ quia
aduſarij job cõmuniter aſſerebãt ꝙ job erat punitus in vl-
cionẽ ſuoꝝ delictoꝝ qd erat falſũ ut patꝫ ex hiſtoria ipiꝰ job
in qua ante huiõi diſputacõem ꝑponiẽ ꝙ deus dixit ipi ſa-
than qui ipm job ꝑmiſſione diuina affligebat · nũquid cõſide-
raſti ſeruũ meũ job ꝙ nõ ſit ſimilis ei i terra vir ſimplex et
rectus ⁊ timens deũ ⁊ recedẽs a malo et adhuc retinẽs inno-
cenciã ſuam· tu aũt cõmouiſti me aduſus eũ ut affligerem
illũ fruſtra · Ex quo patꝫ maifeſte ꝙ job nõ erat afflictꝰ ꝓpẽ
demerita ſua Et ideo job volens excludẽ falſam impoſicõem
ſuoꝝ aduſarioꝝ ſuã iuſticiã cõmẽdabat in tantũ ꝙ petebat di
ſputare cũ deo qd aliis videbaẽ redundare in derogacõem diuine
iuſticie· Circa qd notare debes ꝙ ſi cõtingat contẽcio intẽ duos
equales non eſt repꝛehenſibile ſi alter eoꝝ a culpa ſe expurget
eciã ſi ex hoc alter culpabilis in hoim opione videaẽ quia hõ
plus ſe diligit naẽaliter q̃ꝫ alium · Sed cũ intẽ deũ et hoiem ſit
diſtancia infinita in quacũqꝫ ꝑfectione ſit homo pocius pati

debet ut in ſe culpa iniuſte referat̄ qꝫ ꝙ in deo putet̄ eſſe iniu
ſticia Et ideo dn̄s ad arguēdū job de cōmendacōe indiſcreta
ſue iuſticie ꝓponit excellenciā dei ſuꝑ hoīes · Que quidē excel-
lencia ex effectibꝰ oīs maifeſtat̄ · vnde autoritas illa quā
allegas Nunquid irritū facies iudiciū meū ꝛc̄ · Intelligitur
ſic · q̄ſi dicēt Nūquid ſic iuſticiā tuā cōmendas ut irritū · i ·
nō rectū facias videri iudiciū meū · Sic enī cōmēdas iuſticiā
tuā ꝙ ego apud alios videar cōdempnabilis Et hoc eſt qd̓ di
cit · Condempnabis me ut tu iuſtificeris · vnde ex v̓bis ſuꝑ
dictis dei ad ipm̄ job · maifeſtū eſt ꝙ nō rep̄hendit eū ex hoc
ꝙ ꝓuidenciā dei negabat circa hoīes ut Rabimoyſes erronee
eſtimauit · ſꝫ ſolū de hoc ꝙ ſe maifeſtabat indiſcrete intantū
ꝙ hoc poſſet referri in derogacōēꝫ diuīe iuſticie de qua incauta
locucōe ſeu iuſtificacōe indiſcreta job penituit · vnde poſtq̄ꝫ
rep̄henſionē dn̄i audiuit in fine cōcludit Idcirco me rep̄hen
do et ago pniam in fauilla et cinere

¶ Caplm̄ ſeptimū In quo oñdit̄ ꝙ ex hoc ꝙ job natiuitatē
ſuam et cōcepcōem et huiōi maledixit et eciā vitā ꝓpriā di
cebat ſe abhorrere nō derogat̄ ꝑfectioni ipius job ſeu ipius
virtuoſe paciencie · nam talia ſc̄dm ꝑtem inferiorē rōnis dici
intelligēda ſūt · nō aūt ſc̄dm ꝑtem rōnis ſuꝑiorē · Diſcipls

Si job ꝓut tu doces tante ꝑfectiōis erat ꝙ eciā ſi fla-
gellacio ei inflicta a deo uſqꝫ ad mortē incluſiue attin
geret adhuc i ipo remanēt vera ſpes i deo ꝓut v̓ba
ꝑ te ſuꝑ allegata vident̄ ſonare · cū dicat · Et ſi occiderit me i
ipo ſperabo job · xiij · quō ergo vir tāte ꝑfectōis ꝑ amiſſionē
rerū tp̄aliū necnō eciā ꝑ afflictionē corꝑis ſui in tantam inci
derit triſticiā ſeu anxietatem ut cōcepcōem ſuā et natiuitatē
maledicēt · et eciā vitam ꝓpriam abhorreret · que quidē nō ꝑti-
nent ad vite ꝑfectionē ſeu ad virū ꝑfectū in quo ſpes future
vite cōſiſtit · Scdm̄ enī doctrinā apl̄i · ad Rō · viij · Non ſunt
cōdigne paſſiones huiꝰ ſeculi ad futurā vitā que reuelabit̄
in nobis Incōueniēs igit̄ eſt ꝙ vir iuſtus qui nō ex peccatis
ꝓprijs ſed ad meriti ſui augmētum flagellabatur ſicut erat
job ꝓut ex ſuꝑdictis patet ꝙ vitā ſic abhorrēt ut appeteret
nunq̄ꝫ fuiſſe ſub hac luce · qd̓ tū job appetebat ut · patꝫ in tercio
caplo Magiſter Ex hoc ꝙ job ſuā cōcepcōem et natiui
tatem et huiōi maledicebat ex quibꝰ odibilē vitā ſuā demō
ſtrabat nō ſequit̄ aliquid ſue ꝑfectōi repugnās · xp̄s enī qui

ſuꝑ oīs ſanctos ꝑfectionē vite hūane attigit legit̄ de morte
ſua futura triſtari· Dixit eñ imminente paſſione· triſtis eſt
anima mea uſqꝫ ad mortē Mt·xxvj·Cuiꝰ racio ē· Nam ra
cio inferior hūana que ſenſitiuā ꝑtem ſequit̄· que quidē ſenſi=
tiua nichil ad finē refert· talis rō abhorret illud qḋ ſenſui
repugnat· Racō vͦo ſuꝑior illa que ẜm ꝑtem ſenſitiuā odi
bilia ſūt ſi tamē referant̄ ad finē bonū ·talia acceptat ut bo=
na· ſicut patꝫ de pocione amara que licꝫ ẜm ſenſū horrida eſt
et odioſa· Cū aūt refert̄ ad ſanitatē cōſequēdam ē ẜm racōꝫ
valde accepta· vnde xp̄s diſpoſicōeꝫ ſenſitiue ꝑtis circa immi
nentē paſſionem oñdens triſticiā ſuā de paſſione declarauit·
quā quidē paſſionē ẜm racōeꝫ ſuꝑiorē ſemꝑ acceptauit· Sili
modo dicendū eſt de iob ꝙ licet flagella ſua et afflictiones li=
benter ſuſtinebat reddens ꝓ eis deo gracias· vnde poſtq̄ꝫ ei oīa
aduſa aduenerūt dicit· dñs dedit dñs abſtulit ſit nomē dñi
benedictū Nichilominꝰ tū ẜm diſpōnem ſenſitiue ꝑtis quā
racio inferior ſequit̄ valde dolebat ⁊ anxiebat̄ de huiōi aduſi
tatibus ad quā diſpōneꝫ oñdendam dicebat· periat dies ⁊c̄·
oñdendo ꝙ ẜm huiōi diſpōnem vita ſua erat odibilis et one
roſa· vnde vͦba iob in hoc loco nō ſūt intelligēda tanq̄ꝫ vͦba
impaciencis ſꝫ tanq̄ꝫ hoīs paſſioēs ſuas ſenſitiuas exꝓmētis
et ẜm eas de ſe loquentis· Sicut eciā et Jeremias qui ſancti=
ficatus in vtero legit̄ fuiſſe iere· ꝓmo· nichilominꝰ tū ſuꝑue
mentibꝫ ſibi tribl'acōibꝫ ſeu ꝑſecucōibꝫ magnis maledixit
nō ſolum diei natiuitatis ſꝫ eciā viro denūcianti pr̄i ſuo na=
tiuitatē ſuā iere·xx· ut oñdat ſe eſſe ī tātis miſeriis ꝙ vita
ſua ẜm inferiorē racōem quā hoīes utplurimū ſequunt̄ odi
bilis erat et oneroſa ¶ Diſcipulus ¶ De xp̄o triſticiā oſten
dente īminēte tꝑe paſſioīs nemo racōnabilit̄ dubitare poſſꝫ
qn̄ hoc eſſet ẜm ſenſitiuā ꝑtem hūanā· quā ad oñdendā hūa=
nitatis veritatē fari oportebat· xp̄s tū magna ſigna oñdit
in quibꝫ maīfeſtabat̄ ꝙ xp̄s paſſionē ſuā acceptabat ut cum
eam futuram ſepiſſime ſuis diſcipulis ꝑdixit et crucifigen=
tibus occurrit et diſcipl'm increpauit dicēs· Calicē quē dedit
michi pr̄ nō vis ut bibā illū Joh·xviij ·iere· eciā ut oſten=
deret ꝙ vͦba illa ī quibꝫ maledicebat virū qui ſuā natiuita=
tem denūciauit nō ẜm racōeꝫ ſuꝑiorē dicebant̄· eiſdeꝫ verbis
immediate ante ꝓmiſit Cantate dño laudate dñm quia libe
rauit aīam pauꝑis de manu malorū· In quibꝫ vͦbis ſatis

oñdebat ꝙ ad laudem ⁊ honoꝛē dei adu̾ſitates ſuas cū cantu
et gaudio offerebat · qđ intelligendū eſt ƀm racōem ſupioꝛem
ſed de job qui ſimpliciť maledicebat natiuitatem et vitā et
huiōi ſcire vellem ſi ex dictis ſuis ſeu ex hiſtoꝛia ꝓpria oñdi
poſſet ꝙ hec nō ƀm ſupioꝛem rōnez ab eo dicebanť · Mḡr ·
Q auť job tribulacōes ſeu plagas ſuas ƀm cōſideracionez
ſupioꝛis ꝑtis aīe que racōnez ſequiť paciencť ſuſtinuiſſet ſatis
habeť ex ſuis dictis · nam poſt omīa adu̾ſa que ei aduenerūt
vxoꝛi eum ſubūtere volenti dixit · Si bona ſuſcepim⁹ de ma
nu dñi · mala auť cur nō ſuſtineam⁹ · Ex quo patꝫ ƀm ipm
ꝙ equanimiter ſuſcipienda ſūt huiōi bona ⁊ mala que a deo
danť ſeu infliguntť · vnde oībus adu̾ſitatib⁹ ſuſceptis in bene
dictionē dei oīa terminauit dicens · Sit nomē dñi benedictū
et ideo tanq̄ꝫ diſpoſicōez inferioꝛis rōnis ſue ſenſitiuā ꝑtem
ſequentis ut expͤſſiſſet notanť ꝑmittiť i lr̄a · poſt hec aperuit
job os ſuū et maledixit diei ſue · q · d · poſtq̄ꝫ job ex plagis et
anxietatib⁹ ſibi illatis deū benedixit · qđ intelligendū eſt ƀm
ſupioꝛē rōnem poſtea maledixit diei ⁊c̄ · ad oñdendū inferi-
oꝛis racōnis diſpōem · vnde ex ꝑma benedictione · ſ · dei et ſe-
quenti maledictione natiuitatis et cōcepcōnis ſatis habetur
diſtinctio ſupͣdicta Item ex hiſtoꝛia job in huiōi temptacōe
ſatis innuiť ꝓpoſitū · nam ut ait mḡr in ſcđo · di · iiij · talis
nūc in homīe temptacōnis oꝛdo eſt et ꝓgreſſus qualis tūc in
ꝑmis ꝑceſſit parētib⁹ vt eñ tūc ſerpens mulieri malū ſuaſit
ipaq̄ꝫ cōſenſit · deinde viro ſuo dedit et cōſūmatū ē pcc̄m · ita
et nūc in nobis ꝓ ſerpente eſt ſenſualitatis motus anime · ꝓ
muliere inferioꝛ poꝛcio racōis · ꝓ viro ſupioꝛ poꝛcio rōnis · hec
ille · Attēde igiť diligenť ꝙ i temptacōe ꝑntū i quo ē pcc̄m
cōſummatū per ſerpentē mulier · et ꝑ mlr̄ē vir ꝓlapſi ſunt
et ſic pcc̄m ꝑfecte conſūmatū eſt ꝑ lapſum viri qui ſupioꝛem
racōem deſignat · nō ſic in temptacōe ipius job · In tempta-
cōe eñ job mlr̄ ꝑſuaſa fuit a ſerpēte ſeu ſathana temptāte
intm̄ ꝙ viro dixit ipm intendens a rectitudine declinare ad
huc retines innocenciā tuā ⁊c̄ · job · ij · c · Sed vir mlr̄erem ex
ꝓbꝛauit dicens ei q̄ſi vna de ſtultis mlr̄erib⁹ locuta es Si bo
na ſuſcepim⁹ ⁊c̄ · De qua hiſtoꝛia temptacōis job ad hiſto-
riam ꝑntū compata ſatis patet ꝙ in temptacōne ipius job
vir · ſ · rō nō cōſenſit i pcc̄o licet mlr̄ier ꝑ quā inferioꝛ rō itel
ligiť cōſēſiſſꝫ Quē q̄dē mlr̄eris cōſenſū job ſua ꝑma ꝓpoſicōe

exp̄mere volens dicit · periat dies ꝛc̄ · qd̄ exponendū eſt de mo
tu inferioris ꝑtis racōnis ut ſup̄ dictū eſt · non aūt ſuꝑioris
Et circa hoc ꝯſidera ꝙ licz deus omīa que erant ipi⁹ job p̄ter
aīam dedit in manu ipi⁹ ſathane ut patz in · ij · capl'o ꝑ quā
poteſtatē ꝑmiſſiuā ad omīa ipius job deſtruenda ſathan ꝓ-
ceſſit uſqz ad filios et filias et etiā corpus ꝓpriū ut in hiſto-
ria patz · nō tn̄ ſathan nocuiſſe ml'ieri legit̄ · retinuit eīn eam
illeſam ut eſſet inſtrumentū ad ſeducendū virū ſuū · ſ · job
qd̄ quidē inſtrumentū expertus fuerat fuiſſe ſufficiēs in ſubuer-
ſione ade ut patet Gen · iij · capl'o · Sed in hac temptacōe job
ſathan hoc nō potuit obtinere etiā per p̄dictū inſtrm̄ · ſ · ꝑ mu
lierem eo ꝙ racō ſuꝑior que ꝑ virū deſignat̄ · ſemꝑ remanſit
illeſa et ſic p̄dicta expoſicō nō ſolum ex v̇bis job ſed etiam
ex ip̄o intellectu hiſtorie cōfirmat̄

Capl'm · viij · In quo ponit̄ quedā obiectio cont̄ ea que di
cta ſūt in p̄cedenti capl'o et ibidē ſoluit̄ Diſcipulus

D p̄dicta v̇ba job
in maledictione diei natiuitatis et huiōi ſolū intel
ligunt̄ ꝓut tu exponis · ſ · ꝙ fuerūt dicta tm̄ ſm in-
ferioris ꝑtis racōem · nō aūt ſm ſuꝑiorē · incōueniēs videtur
ꝙ amici job cū eſſent prudentes ꝛ viri l'rati contradixiſſent
ipi tali modo loquenti · debuiſſent eīn ſcire p̄iſſiones afflicti-
uas triſtabiles eſſe ſimpliciter ſm ſenſitiuā ꝑtem · vnde ſm
hoc tota diſputacō cont̄ job videt̄ ꝓcedere in equiuoco · Ni
amici job nitunt̄ oīdere ꝙ ipe ex impaciētia tanqz loquens
ex erronea rōne blaſphemiā incurriſſet qd̄ tn̄ job ſm te loq-
bat̄ ex ſolo motu inferioris rōnis Magiſter Expoſicō
mea ſup̄dicta ē ſancti thome ſuꝑ job cont̄ quā mḡr nicola⁹
in poſtilla arguit opponēdo p̄dictā tuā obiectionē · que quidē
obiectio ſi bene cōſideras nō videt̄ valere · Nam job et amici
eius p̄ncipalit̄ diſputabant circa hoc ꝙ job credebat ſeu dice-
bat ſe eſſe flagellatū ſine culpa · amici vero quia eſtimabant
falſe ꝙ nulla alia vita eſſet niſi p̄ńs · Conſequent̄ habebāt
aſſerere ꝙ nullus patit̄ penā in hac vita niſi ꝓpter pcc̄m ꝓ-
priū · vnde oportebat eos dicē ꝙ ipe job erat flagellat⁹ in pe-
nam ſui et ſuorū · vt patet ex toto ꝓceſſu hui⁹ diſputacōis ·
vnde eoꝝ diſputatio non erat in eq̄uoco vt obiectio tua po-
nit que eſt poſtillatoris · ſꝫ de directo huiōi diſputantes ſibi
inuicem cōtradicebant · diſputabant eīn ſub hoc titulo q̄onis

ſ· vtrū job fuerit iuſtus tp̱e ſue flagellationis· an non· In
qua queſtione job tenebat ꝑtem affirmatiuā ·adūſarij vero
negatiuā vtrū aūt job exp̄mens vitā ſuā eſſe odibilem ſm
partem ſenſitiuā ꝓut mea expoſicō que ſancti thome eſt po:
nit an eſſent dicta ſm ſup̱iorē racōem hoc nō eſt de pn̄cipali
materia queſtionis· vnde nec de hoc amici curabant ſed ſolū
de impugnando iuſticiā ip̄ius job Diſcipulus Indica
michi vnde habebāt amici job ꝙ ip̄e credebat ſeu eſtimabat
ſe eſſe iuſtū ut hoc intenderent pn̄cipalit̄ impugnare ꝓut tu
dicis· Non em̄ video job hoc dixiſſe ſeu aſſeruiſſe anteq̄ʒ eli
phas qui p̄mus fuit inter impugnātes loqueret̄· vnde videt̄
ꝙ titulus opionis pn̄cipalis hui⁹ diſputacōis nō fuerit ćca
iuſticiam ipi⁹ job ꝓut tu dicis Magiſter Qꝛ job credēt
ſeip̄m ſine culpa fuiſſe flagellatū potuerūt amici ſui ꝑpēdere
tum ex eoꝝ cōuerſacōe cū ip̄o antiqua Iſti em̄ tres viri q̄ ad
conſolandū eū venerāt vnuſquiſq̄ʒ de loco ſuo ut habet̄ job
ſcđo p̄ſumendū eſt ꝙ erant noti ipi job et ſciebant vitam et
cōuerſacōem ſuā· tum quia ex hijs verbis que job dixerat·
Si bona ſuſcepim⁹ de manu dn̄i mala cur nō ſuſtineamus
poteſt intelligi ꝙ ſicut bona frequent̄ dant̄ a deo ſine meritis
ita et mala penalia dant̄ ab ip̄o deo ſine demeritis an̄ eq̄liter
em̄ dicebat bona et mala a deo dari· tū quia ex hoc ꝙ job tā
ardent̄ ꝓcedebat in maledictōem ſue natiuitatis ⁊ huiōi· ra
cionabilit̄ p̄ſumebat̄ ꝙ job credebat ſe eē flagellatū ſine cul:
pa· qui em̄ ex culpa ꝓp̄ia punit̄ nō tm̄ ꝓcedit in querulaſas
ꝓclamacōes· tū quia job in p̄ma ſua reſponſione tercio capl'o
dixerat de ſe viro cui⁹ abſcondita eſt via· qđ veriſil'r intelli:
gebant de eo ꝙ ip̄e ſe incedere credebat ꝑ viam iuſticie prout
erat veꝝ et tū cōtingebant illi miſerie magne ſicut impijs
ſepe cōtingūt· et ſic via eius erat eis abſcondita· vnde ex p̄:
dictis amici ꝑpiētes ꝙ job crederet ſeip̄m ſine culpa eſſe fla
gellatū ꝓceſſerūt ad impugnacōnem ſue iuſticie quilibʒ ſm
modū ſuū qđ patʒ ex ꝓceſſu diſputacōis eoꝝ In quo quilibʒ
eoꝝ conat̄ impugnare iuſticiā ſm modū ꝓp̄ium

¶ Capl'm· ix· In quo declarat̄ cōueniēcia amicoꝝ job ī ipi⁹
impugnacōne et diſtinccio eoꝝ int̄ ſe Diſcipulus

Video ꝙ iſti tres cōiter conabant̄ impugnare iuſticiā
ip̄ius job· ſed nō video aliquā diſtinccionē inter im:
pugnacōes eoꝝ ſic ut quilibet teneat ꝓp̄riū modū in

huiôi impugnacône et de hoc peto a te aliquã declaracôem·
Magister Sicut iam tibi dixeram iſti tres de ſecta ſũt ſaduceoꝝ ponenciũ totũ ꝑmiũ iuſtoꝝ et penã impioꝝ in hac vita tantũ· ⁊ ideo oĩs côueniũt ĩ impugnacôe iuſticie ipi⁹ job· erronee eſtimãtes ꝙ nõ poſſit aliter iuſticia dĩna ſaluari quod oportebat eos dicere ſꝫm falſũ ꝓſuppoſitũ ſuũ ſupdictũ In hac tñ impugnacôe quilibꝫ eoꝝ triũ inuenit ꝑmo vnum modũ ad ſaluandũ iuſticiã dĩnam ·quãdo côtingit ꝙ aliquis qui ſꝫm famã côem ẽ iuſt⁹ puniẽ qḋ patꝫ diligenẽ eoꝝ dicta ſcrutanti Eliphas enĩ qui ꝑmo locutus eſt iuſticiã ipius job impugnat imponẽdo ei publicas iniquitates ſeu iniuſticias vnde ĩ ꝑma ipius ꝓpoſicône dicit· recordare obſecro te quis vnq̃ꝫ innocens perijt aut quãdo recti deleti ſũt job· iiij ·c· Ex quo patꝫ ꝙ ſꝫm eum ex quo job ſic affligebaẽ ſequebaẽ ꝙ nõ erat innocẽs et rectus Et infra ipe Eliphas·c·xxij·dicebat ipi job· Nonne ꝓpẽ maliciam tuã et infinitas iniquitates tuas abſtuliſti enĩ pignus fratrũ tuorũ ſine cauſa et nudos ſpoliaſti veſtibus ⁊c̃·vbi mlẗa publica pccã attribuit ei ad crudelitatẽ et auariciã ꝑtinencia· Baldach ṽo iuſticiã job impugnabat nõ ſic ei opponendo publicas malicias ſed occul= tas ſic ꝙ ſꝫm eũ licet oꝑa job exteriora bona apparerent quia tñ occulta nõ rectã ſed ꝑuſam habẽt intencôem Ideo ei cô tingebãt mala· vnde in· viij ·c· baldach imponebat ipi job viciũ ypocriſis dicens ſic· vie hoĩm qui obliuiſcunẽ deum et ſpes ypocrite ꝑibit arguebat enĩ in ipo eſſe ypocriſim ex aduſitatibus ſibi aduenientib⁹ licet exteriora ſua oꝑa fuiſſent bo na· vnde ad ꝓdicta ṽba ſic ꝑmiſit · Nunq̇d vireſcere poteſt cyrpus abſqꝫ hũore ·q·d·ex hoc ꝙ tu nõ vireſcis ſequiẽ ꝙ tu non habes hũoreꝫ intrinſecus· qḋ intelligiẽ de hũore caritatis per quẽ homo ſꝫm veritatem vireſcit in virtutib⁹ ſꝫm enĩ bal dach bona tꝑalia ſunt ꝑmia ṽtutis Et quia hys tꝑalib⁹ bo= nis maĩfeſte carebat job Ideo côcludebat ipm eſſe ypocri= tam Et in hoc Baldach côcordabat cum ſathan· Cũ enĩ dñs dixiſſet ſathan de job ꝙ erat ſimplex et rectus ac timẽs deũ ⁊c̃ · Sathan rñdit nũquid fruſtra timet job deũ ⁊c̃· q̃ſi dicẽt omĩa bona que job facit nõ ꝓcedũt ex recta intencôe ſꝫ ſolũ ut tꝑalia bona ei côſerues · Sophar aũt et ſi nõ attribuebat job aliqua pccã publica nec etiã ypocriſim Impugnabat tñ iuſticiam ipius job ex ꝓfunditate dĩne ſapiencie ſꝫm quã de⁹

mundū gubernat dicēs · vtinā deus loquereť tecū et aperiret
labia ſua tibi · et oſtēderet tibi ſecreta ſapiēcie · et intelligeres
ꝙ mľto minora exigaris ab eo q̄ʒ mereť iniquitas tua · q · d ·
licet ego neſcirē ʒ oſtendere tibi pcc̄a tua publica ſeu occulta
nec eciā forte tu ipē ſcis · nichilominꝰ tn̄ ſi deꝰ loquereť tecū
oſtēderet tibi ſecreta ſapīe ſue et intelligeres ꝙ mľto minora
exigaris ab eo q̄ʒ mereť iniquitas tua · hoc eſt dicere ꝙ te pu:
nit citra cōdignum ✓ Diſcipulus ✓ hec diſtinctio quā po
nis inter impugnacōes quas amici job conť eum oppoſueřt
licet ſit racōnabilis et ī dictis eoꝝ fundata nō tamē ſic videť
ꝑciſa ꝙ impugnacō vniꝰ non tangať per aliū · ypocriſim em̄
quā baldach impoīt ipi job · eciā eliphas ſiľr impoīt qui in ·
xv · c · dicebat job · cōgregacio ypocrite ſterilis · vbi notat eū
de ypocriſi · Cauſam eius ſterilitatis ſeu ꝑdicōis ſuoꝝ bonoꝝ
ypocriſi attribuebat · Sophar eciā ipi job dicebat capľo · xx
hoc ſcio a pn̄cipio ex quo poſitus eſt homo ſuꝑ terrā · ꝙ laus
impioꝝ breuis ſit et gaudiū ypocrite ad inſtar pūcti · ex quo
patʒ ꝙ ipi imponebāt job pcc̄m ypocriſis ſc̄m qđ dicebat pro
ſperitates ſuas fuiſſe momentaneas ſeu cito tranſituras · ex
quibus et alijs que in dictis amicorū job pn̄t inueniri · videť
haberi ꝙ diſtinctio tua non ſit ꝑciſa ut ꝑdictū eſt Magiſter
¶ Concedo tibi ꝙ diſtinctio mea ſuꝑdicta de impugnacōibꝫ
amicoꝝ job conť eum non eſt ſic ꝑciſa ut vnuſquiſqʒ ſocioꝝ
ponat impugnacōeʒ ſuam tm̄ · et nunq̄ʒ tangat impugnacō
nem alterius · Sed conſideranda eſt predicta diſtinctio ſic ut
vnus ſocioꝝ quandā ꝑmo inuenit impugnacōnem ⁊ deinde
alij illam eandem inter ſua qn̄qʒ repetant utputa ꝙ eliphas
ꝑmo impugnauit job de publica iniuſticia ⁊ impietate · nō
aūt de ypocriſi · Siľiter ⁊ Baldach ꝑmo impugnauit eum de
ypocriſi non aūt de publica iniuſticia · Conſequenť Sophar
ꝑmo impugnauit eū per inſcrutabilitatē diuine ſapiencie ſc̄m
quā credendū eſſet ꝙ minꝰ puniebať a deo q̄ʒ pcc̄a ſua exige:
rent · Sed ex hoc non cōcludiť qn̄ quilibʒ eoꝝ obiectionē alte
rius in ſuis dictis interponeret qn̄qʒ tanq̄ʒ verā ſicut cū in di:
ſputacōnibꝫ cōtingit ꝙ opponentes diuiſis vijs impugnant
reſpondentē · et tn̄ ipi inuicem in oībus impugnacōibꝫ con:
cordant ꝑſertim in hoc libro in quo nō ſolū poetice ſʒ eciā me:
trice ut dictū eſt ꝓcediť · et ſic vna ſentēcia plures repetitur
et ſepe replicať tam ꝓpria q̄ʒ aliena · vnde ſi ſcrutatus fueris

verba job in vltimo ſue reſponſionis loco .ſ. caplo .xxvij. et
in ſequenti .ſ. xxviij. maifeſte repies ꝙ ad tres impugnacō-
nes ꝑdictas dirigit defenſionē ſuā. In eodem eñ caplo ꝑdi-
ctis impugnacōib9 ꝑ ordinem contdicit. vnde poſtq̃ꝫ oīs ſic
falſificauit dicit. abſit a me ut iuſtos vos eſſe iudicē. Con-
ſequenter contē impugnacōem ꝑmo ꝑ eliphaz inuentā dicit
Juſticiā meā quam cepi tenere nō deſeram ꝛc. Si ſicut im-
pius inimicus meus et aduſari9 meus q̄ſi iniquus Ille eñ
cui9 bona exteriora ſūt iuſta ſicut job. omnes ſui inimici di-
cunē impij tanq̃ꝫ impugnantes publicam iuſticiam. Conſe-
quenter contē impugnacōem baldach dicit q̄ eſt ſpes ypocrite
ꝛc. q.d. non debetis michi imponere viciū ypocriſis. Scit eñ
ꝙ ypocrita nō poteſt habere verā ſpem que ex meritis et grā
habetē. Quod aūt ypocrita nō habeat ex meritis ſpem declarat cū
ſubdit Cum auare rapiat ꝛc. Quod aūt ex gratia hoc nō de-
beat expectare declarat dicens. nūquid clamorē eius exaudiet
deus ꝛc. Et ut job ſuis aduſarijs oñderet ꝙ erat immunis
a ꝑdictis duobus vicijs .ſ. publicis ꝛ occultis que ſibi impo-
nebantē. ſubdit Ecce vos oīs noſtis et quid ſine cauſa vana
loquimini. Nouerant eñ aduſarij quib9 cōuerſacō ſua erat
nota ꝙ nulla peccata exteriora habuiſſet. Siliter nec interi-
ora quia neceſſe eſt ut ꝑ diuturnā cōuerſacōem ad exteriora
opa interiora cognoſcantē ut ſaluator de ypocritis dicit. Ex
operibus eorū cognoſcetis eos Et ideo ſuos aduſarios aduo-
cat in teſtes circa ꝑdicta cū dicit. Ecce vos omnes noſtis. et
quid ſine cauſa vana loquimini. Ad ſcdam vero obiectōem
per quā vitā ſuā impugnabant ex inſcrutabilitate diuine
ſapiencie ſm quā homo debet credere ꝙ deus iuſte punit licet
cauſa punicōnis in actib9 hūanis inueniatē nō ab hominib9
Ad hoc rñdet cōſequenter in ꝑdicto caplo .ſ. in .xxviij. ꝑmo
oſtendendo excellenciā ſapie que intelligenda eſt diuina que in-
compabiliē tranſcendit in ꝑcioſitate oīa ꝑcioſa dicens. Ne-
ſcit homo ꝑcium eius ꝛc. Scdo oſtendit occultacōez eius cum
dicit. abſcondita eſt ab oculis oīm viuenciū. Tercio dicit ꝙ
ſolus deus cognoſcat eam dicens. deus intelligit viā eius. et
ipſe nouit locū illius. Quarto dicit ꝙ deus qui illam ſcit ſeu
cognoſcit viā eius docuit hoiem que ſit illa ſapiēcia ꝓut ad
gubernacōez rerꝫ hūanarꝫ ꝑtinet. et de hoc dicit vidit illam et
enarrauit ꝛc. Et ſequitē Et dixit homini. Ecce timor domini

ipſa eſt ſapiencia et recedere a malo ipa eſt intelligēcia · Ex
quibus colligit̄ ſufficiens reſponſio iob ad terciā obiectōnez
ſupdictam que ex magna pfunditate ſeu ſapiēcia dei in gu
bernacōne hūana pcedebat · Que quidē reſponſio in hoc con⸗
ſiſtit · poſito enī put veꝝ eſt ꝙ diuina ſapiencia excellit cūctas
res in pdiſitate put in pmo pſuppoſito · Scdo poſito ꝙ illa
diuina ſapia ſit abſcondita ab oibus creaturis put in ſcdo
pſuppoito · poſito eciā ꝙ ſolꝰ deus intelligat viā eiꝰ put i tcio
pſuppoſito · poſito eciā ꝙ deus reuelauit homī ꝙ timor dei ipa
eſt ſapiencia · ſ · qntum ad res hūanas gubernandas · Siliter
et recedē a malo ſit itelligēcia · Cōſequent̄ habet̄ ꝙ n̄ obſtāte
inſcrutabilitate ſeu pfunditate diuine ſapientie qntū ad ſe ·
cum hoc tn̄ ꝙ ſciat ꝙ in rebus hūanis gubnandis timor dn̄i
ipa eſt ſapiencia · ⁊ recedere a malo ipa eſt intelligencia put
patet ex diuina reuelacōne per ipm iob allegata · Cum aūt de
iob teſtat̄ ſcriptura ꝙ erat timens deū et recedēs a malo iob
pmo · ſequit̄ vlteriꝰ ꝙ nō obſtante inſcrutabilitate diuine ſa⸗
piencie iob iudicandus erat rectus et ſic nō erat puniēdus
pter demerita ſua · Ex quibꝰ omibus diligent̄ cōſideratis ha
bes opinionez ipius iob que vera eſt et catholica · ſ · ꝙ pmiū
iuſtoꝝ et pene impiorū pncipalit̄ in alia vita conſiſtat nō in
vita pn̄ti · Et ſic non ſequit̄ ꝙ ſi aliquis in hac vita punit̄
ꝙ ſit iniuſtus ſicut ſi aliquis in hac vita pſperat̄ non ex hoc
ſequit̄ ꝙ ſit iuſtus put amici iob falſe opinabant̄ · vnde Ra
bimoyſes qui ſentenciā iob tanqȝ hereticā cōdempnauit p te
in caplo ſupdicto manifeſte ī hoc errauit · Habes eciam ex hoc
opiones amicoꝝ eius qui de ſecta ſaduceoꝝ ut dictū eſt erāt
Vnde ſimul conueniebāt in hoc ꝙ totū pmium iuſtoꝝ ⁊ pena
impioꝝ in pn̄ti vita erat · nō in alia quam non credebāt · ex
quo firmiter eſtimabant cōcludere ꝙ nullus in hac vita pu⸗
niebat̄ niſi pter pria demerita qd eſt falſū ut patz in hiſto⸗
ria ipius iob de quo ſcriptura teſtat̄ ꝙ erat ſimplex ⁊ rectus
⁊c̄ · et tn̄ fuit grauit̄ punitus nullis ſuis demeritis pcedentibꝰ
Ex quo patz error rabimoyſi qui opionem eliphas approba
uit ut patet vbi ſup̄ Qualiter aūt opiones pdictorum triū
diſtingui intelligunt̄ habes ſupra ·

¶ Caplm · x · In quo exponit̄ opinio heliu que fuit erronea et a deo cōdempnata cont̄ hebreos qui aſſerūt ꝙ heliu victoriam obtinuit de iob

Diſcipulus

D Icet ea que dicis circa diſputacōem job et ſociorum
eius tenenda videntꝰ tanq̄z vera · tam̄ adhuc occurrit
michi i eiſdē vnū qd incōſonū ſup̄dictis videtꝰ · video
enī ꝙ heliu cōueīt cū p̄dictis tribus in cōdempnacōe ipiꝰ job
quod patz in multis ipius dictis · et tn̄ heliu videtꝰ victoriā
obtinere de ipo job · qd patz ſaltem ex hoc · nam job ſilenciū
videtꝰ impoſuiſſe tribꝰ ſocijs qui ad vltimas reſpōſiones eius
que a caplo · xxvj · uſqz · xxxj · incluſiue continentꝰ nichil va
luerūt r̄ndere · Ad dicta tn̄ heliu que a caplo · xxxij · vſqz ad
xxxviij · incluſiue cōtinentꝰ · nichil videtꝰ job reſpondiſſe · Ex
quo patz ꝙ heliu deuicit ſeu incluſit ipm job · vnde expoſito-
res hebreoꝝ ut Rabimoyſes et Rabiſalomon et alij cōiter
tenent ꝙ heliu in hac diſputacōne triūphum obtinuit · cum
tamē cum alijs tribus cōueniſſet in ipiꝰ job cōdempnacōne
ut dictū eſt · vnde de hoc volo ut me doceas declarando michi
opionem ipius heliu et eius diſtinctionē ab opinionibꝰ alioꝝ
Magiſter Circa hoc qd petis ſciendū ē ꝙ ſicut tres amici
job ut dictū eſt erant de ſecta ſaduceoꝝ futurā vitā negan
cium · et verū p̄miū iuſtoꝝ et penam impioꝝ in hac vita tm̄
eſſe ponebant · vnde et job in ſua flagellacōe ut impiū con-
dempnabāt credentes ꝙ nullus in hac vita puniatꝰ niſi ſm
ꝓpria pcc̄a ſeu demerita ut ſup̄ largius dictū eſt · Sic tenēdū
eſt ꝙ heliu erat de ſecta phariſeoꝝ qui licz aliam vitam cōcede
bant ut patz Mt · xxij · ſup̄ allegato tn̄ credebāt ꝙ nullus in
hac vita punitꝰ niſi ꝓpter ꝓpria demerita ut Rabimoyſes
qui ꝓprie phariſeus fuit in pte ꝛ caplis allegatis expſſe dicit
Et eſt cōis ſentencia talmudiſtaꝝ · falſitas tam̄ huiꝰ creduli-
tatis manifeſte patz ex ipa hiſtoria job que teſtatur ꝙ job
nichil mali demeruit ut ſic puniretꝰ · ſed ſolū hoc euenit ei ꝑ
modum temptacōis ut ipa lr̄a manifeſtat in p̄mis duobꝰ
caplis · Qd aūt heliu aliā vitam crederet · habetꝰ ex dictis ſuis
caplo · xxxiij · ubi dicit · vt reuocet aīas eoꝝ a corrupcōne · ſ ·
animas penitenciū de quibus ibi loquitꝰ · ꝛ ſubdit et illuminet
in luce viuenciū · qd ad lr̄az intelligitꝰ de vita futura · Qꝫ aūt
heliu crederet nullum in hac vita puniri niſi ꝓpter ꝓpa pcc̄a
ſatis patz ex hoc ꝙ ipe cōdempnauit job ſicut et alij ſocij · et
adhuc acrius ꝓpter demerita que ſibi imponebat · Et notan
dum ꝙ licet opinio heliu q̄ntum ad aliquid magis cōtinet ve
ritatē · inq̄ntū aliā vitā concedit · tam̄ eſt magis incōſona

ſibi ipſi iniquum dicit q nullus in hac vita punit̃ ſine ꝓpo
peccato· Cum enĩ punicões et pmia hui⁹ vite momẽtanee
ſunt reſpectu eoꝝ que ſũt in futura· manifeſtum eſt q licꝫ iu-
ſti in hac vita puniant̃ et mali ꝓſperent̃ q iſta põt cõpen-
ſari ad plenũ in alia vita que eſt in ꝑpetuũ duratura· vnde
credentes pmia et punicões in futuro ſeculo nõ debent con
dempnare pacientes tribulacões in hac vita· dicit̃ enĩ eccl'·
ix·c· vniuſa eque eueniũt iuſto et impio· qđ intelligit̃ ad lr̃aꝫ
de adũſitatib⁊ ⁊ ꝓſperitatib⁊ hui⁹ vite· Et ideo de heliu ꝓprie
intelliguntur verba dei dicentis· quis eſt iſte inuoluens ſenten
cias ſermonibus imperitis iob· xxxv·c· Inuoluit enĩ heliu
ſniãs· ſentenciã iniquã ipius iob aſſerentes in alia vita eſſe
vera pmia et punicões inuoluebat eciã ſentenciã adũſari-
orum ipm iob cõdempnanciũ· que quidẽ ſentencie nõ conſo-
nant adinuicem ut dictũ eſt· Qđ aũt dicis de expoſitorib⁊ he
breoꝝ aſſerentibus q heliu obtinuit victoriã in huiõi diſcep
tacõne· verũ eſt ⁊ rõni conſonum· Nam expoſitores hebreoꝝ
ꝓprie ſũt phariſei ſicut ⁊ heliu ut dictũ eſt Sed aſſercio eoꝝ in
verificando opionẽ heliu eſt falſa· ſicut eciã falſe cõdempna-
uerũt iob de hereſi ut iam ſup̃ dictũ eſt· Nec ex hoc q iob nõ
reſpondit heliu et tñ rñdit aliis tribus· ſumi debet argumẽ-
tum ad hoc q iob fuit cõcluſus ab ipo heliu· poteſt enĩ ad hoc
triplex racõ aſſignari· Prima eſt q ſi ſcrutatus fueris dcta
heliu manifeſte reperies q fuit locutus ex arrogancia inten
dendo pncipalit̃ vilipenſionẽ ipius iob · dicebat enĩ illi· tace
et docebo te ſapienciam iob xxxiii· Et infra· xxxiiii· dicebat
iob · Stulte locutus es et ſic in aliis locis· qua racione iob
ipi heliu noluit rñdere· ſequens ſapientis conſiliũ ꝓu· xxvi·
ne reſpondeas ſtulto ſcdm ſuã ſtulticiã ne efficiaris ei ſil'is· aliis
vero ſociis qui nõ ſic ex arrogancia videbant̃ loqui iob reſpõ
dit ut ipoꝝ error pateſieret ſequendo cõſilium ſapientis pre-
dicto capl'o Reſponde ſtulto iuxta ſtulticiã ſuam ne ſibi ſa
piens videat̃· Scđa racõ eſt· nam heliu intm̃ elatus eſt ꝑ ſu-
perbiam q correctionem iob nõ deſiderabat· ſed eius maiorẽ
ruinam appetebat · vnde in xxxiiii ·c· ſupdicto dicebat heliu
ipi deo· pater mi ꝓbetur iob vſqꝫ in finem In quib⁊ verbis
ꝓut cõiter exponunt̃ heliu petebat a deo q nõ deſiſteret a fla-
gellacõne ipius iob in pñti vita et eciã q in alia vita duce-
retur ad eternã cõdempnacõem qđ eſt valde inhũanum et ex

magna elacōne ꝓcedens · vnde glō · hic dicit q̄ aſperitas ſupbie uſqꝫ ad maledicendū ſe extēdit · heliu contꝰ job deprecatur deum · et ideo talia loquenti nō videtur dignum reſpondere · Tercia racō eſt Nam verba heliu non ſolū ex arrogancia ſꝫ eciā ex ira ꝓceſſerūt · Ex ira enī heliu pricipalitꝰ fuit ꝓuocatꝰ ad loquendum vt in · c · xxxij · expꝛeſſe dicitꝰ Et ideo laudabilitꝰ job abſtinuit a reſponſione ipſius heliu · intendens ire locum dare · iuxꝰ illud eccľ · viij · ne litiges cū homine linguato et ne ſtruas in igne eius ligna · Diſcipulus Video q̄ de hoc heliu ꝓꝑe pōt intelligi verba per te ſupꝰ allegata · quis eſt iſte inuoluens ſentencias ꝓut tu exponis · ſed adhuc vellem doceri de hoc qđ ſequitꝰ ſermonibꝰ imperitis · Intelligere igitur vellem qui fuerūt ſermones imperiti intꝰ dicta heliu de quibꝰ iſta verba poſſent verificari Magiſter Inter verba heliu ſermoēs impiti repiuntꝰ · dixit enī heliu in · c · xxxiij · Omnia hec opatur deus tribus vicibꝰ ꝑ ſingulos · qui eſt ſermo manifeſte imperitus · Exponitꝰ enī ab hebreis cōiter q̄ tribus vicibus tm̄ recipit deus peccatores ad pniam · ſed non amplius Nam ſi qꝛto recidiuat nō recipitꝰ ſed reſeruatꝰ ad gehennam qđ eſt falſum ſm̄ communē ſniam ſanctoꝝ · et ſm̄ hiſtorias veteris teſtamēti · peccauit enī dauid pꝛimo ī adulterio Berſabee Scđo in homicidio vrie · tercio in fractione iuramēti facti jonathe · qꝛto in numeracōne ꝓplī · et ſm̄ quoſdam peccauit in mortem ſacerdotū nobe · et tn̄ dauid cōnuatur intꝰ ſanctos vnde ſeruus dei poſt mortem ī mľtis locis ſacre ſcripture vocatur · vnde neceſſe eſt dicere q̄ penituit de omnibus · Et ſic pꝛedicta verba heliu ſm̄ expoſicōnē ſupꝛadictam hebreoꝝ que eſt inter eos communioꝛ ſūt falſa · fuerunt eciam aliqui eoꝝ ut Rabi moyſes Gerundenſ · qui pꝛedicta verba expoſuerūt de reuolucōne alꝰ reuocacōne animaꝝ aſſerentes q̄ aīa viriꝰ hoīs poſt eius ſeꝑacōem a corꝑe iteꝝ informat corpus alterius hominis · Et hoc dicūt ter fieri · qđ eſt imperite dictū · nō ſolum ſcđm veritatem fidei · ſed eciā ſm̄ naturalem rōnem ut patet intuenti Et licet pꝛedicta vba ab expoſitoribꝰ noſtris intelligantꝰ ad īſinuandū q̄ deꝰ mouet pccōres ad pniā totiēs quociens iudicauerit expedire · vtendo nūo trino determinato ꝓ numero indeterminato · hoc tn̄ nō ſonāt verba eius · Et ideo magis ſenciendū eſt expoſitores hebreoꝝ non erraſſe intelligendo illa ſm̄ expoſicōem hebreorum qui de ſecta phariſaica erant

ſicut ipe heliu ut dictum eſt q̄ȝ ſm interptacōnem nroꝝ qui
verba ſua voluerūt reducere ad verū intellectū. Item impe:
rite fuit locutus in cōdempnacōne ipiꝰ iob aſſerens ꝙ nullꝰ
in hac vita flagellatꝰ niſi ꝓpter ꝓpriā culpā · quod ē erronee
dictum ut ſup̄ dictū eſt · vnde heliu tam ex dictis ſuis princi
palibus q̄ȝ ex circūſtancijs eoꝝ · phariſeus iudicandꝰ eſt ·

¶ Caplm · xi · In quo oñdiꝰ ꝙ ſicut tres amici iob erāt de ſec
ta ſaduceoꝝ ſic et heliu erat de ſecta phariſeoꝝ q̄bꝫ aſſimilatꝰ
tam i ſuis opionibꝫ erroneis q̄ȝ in cōdicōibꝫ ſuis Diſcipls

Ex mltis poſſet haberi ꝙ ſicut tres amici iob erant de
ſecta ſaduceoꝝ ut dictū eſt · Sic heliu erat phariſeꝰ
tam in ſuis opionibꝫ q̄ȝ in cōdicionibꝫ eius · De opi:
nionibꝫ enī patꝫ ꝑ ſermōes imperitos de quibꝫ ſtatim ſupra
dictū eſt · De condicōibꝫ patꝫ ex hoc · Nam nec iob nec tres
amici ſui leguntꝰ genealogizari in hoc libro · ſed tam ipe q̄ȝ illi
ſolum a regionibꝫ ſuis cognominantꝰ · vnde iob de terra hus
Eliphas themanites Baldach Suites Sophar naamites · he
liu vero nō ſolum cognoīatur a regione cū dicitꝰ Buſites · ſȝ
eciā imponitꝰ ibi nomē pr̄is cū dī heliu filiꝰ barachiel Silr ꝛ
nomē cognacōis cū dī de ↄgnacōe ram qđ interptatꝰ altū In
quo heliu aſſimilatꝰ phariſeis qui gloriabantꝰ de bonitate pa
rentū ſuoꝝ quibꝫ dicebatꝰ Mt · iij · c · Ne velitis intꝰ vos dicē
pr̄em habemus abraham Item phariſei cōſueuerūt intantū
iactare ſe ꝙ ceteros ſpernebāt vt patꝫ luce · xviij · c · de para
bola xp̄i · In qua dicitꝰ · Duo homīes aſcenderūt in templū ut
orarent · vnus phariſeus et alter publicanꝰ ꝛc · quā arrogan
ciam · ſ · phariſaicā heliu ſecutꝰ eſt qui tam iob q̄ȝ eius aduiſa
rios ſpernebat ut patꝫ ex dictis ſuis · c · xxxij · et infra · Item
heliu fuit motus ex paſſione ire ut patꝫ cū dī · c · xxiiij · Ira:
tus eſt furor heliu in iob Et infra et in tres amicos iratꝰ eſt
ꝛc · Sup qđ verbū glō · vane enī glorie ſectatores cū ſe hoībꝫ
p̄ferūt · alios de futuris ſenſibus · alios de indignis meritis
rep̄hendūt · hec in glō · heliu aūt iob de fatuitate et blaſphe:
mia et ſocios de ignorācia rep̄hendit · Et ſic maīfeſte incidit
in errore phariſaico qui deo dicebat · Gracias ago tibi dñe qꝛ
nō ſum ſicut ceteri hoīm luce ubi ſup̄ · Item heliu aſſimilatꝰ
phariſeis in hoc ꝙ nō correctōem iob deſiderabat · ſȝ pociꝰ ꝑ eiꝰ
ruina deū imp̄cabatꝰ · dicebat enī heliu · pater mi ꝓbetur iob
vſq̄ȝ ad finem xxxiiij · c · In quibꝫ v̇bis petebat heliu a deo ꝙ

non deſiſteret a flagellacōne ipſius job in pn̄ti vita ⁊ eciam
in alia uſq; ad eternam cōdempnacōem ut dictū eſt qd ad ma
gnam et crudelem ſupbiā ꝑtinebat ut ī glō ſup̄ allegata In
quo helíu aſſimilat̄ phariſeis qui in ſuis orōnibꝰ et codicibꝰ
alijs · nūq̄ȝ erant ꝓ eoꝝ cōuerſione gentilitatis ſȝ ꝓ eoꝝ finali
deſtructione Ex quibꝰ iam dictis habet̄ ꝙ opio eoꝝ qui dixert
ꝙ liber job fuit a moyſe ſcriptus eſt veriſilis · nam ſup pen:
tateucon quē moyſes ſcripſit tres diuiſe ſnīe inſurrexerunt·
Prima · ſ · fideliū aliā vitaȝ cōcedenciū in qua vera ſūt p̄mia
et punicōes et in hac vita ꝓſpera et adūſa iuſtis et iniuſtis
eque cōtingerent · et hec fuit ſnīa ipiꝰ job · alia vo fuit ſentē:
cia ſaduceoꝝ qui nullā vitā niſi pn̄tem concedebāt ⁊ ꝓſpera
et adūſa huiꝰ vite iuxta merita et demerita hoīm eſſe aſſere:
bant · Tercia vero ſentencia phariſeorū qui duas ſup̄dictas
inuoluebant ut ſup̄ dictū eſt

¶ Caplm · xij · In quo oñ dit̄ quid reſponſionibꝰ diuinis ſu
peraddi intelligit̄ · qd ad queſtionem ꝑpoſitam per job ꝑtinē
videatur · Diſcipulus

Cum job verā ſnīam tenuit in p̄dictis ꝓut tu aſſeris
et eciā v̄ba dei dicta job ap ꝓbantis teſtant̄ · cū dicit
non fuiſtis michi locuti rectū ſicut ſeruus meꝰ job
job vlt̄ · c · Reſponſio igit̄ diuina videt̄ eſſe q̄ſi ſupflua ſuffecıſ
ſet enī deū approbaſſe ſuā ſnīam et reꝓbaſſe alias tam triū ſo
cioꝝ q̄ȝ helíu · Hec videt̄ ſufficē qd quidā expoſitores dicūt · ſ ·
ꝙ omia que ī reſpōſionibꝰ diuis que in xxxviij · c · et xxxix ·
cōtinent̄ · tradunt̄ ad immēſitatem diue potencie et ſapiencie
oſtendendā · ut ex hoc manifeſtet̄ ꝙ job indiſcrete ſeu fatue
ſe habuerat in cupiendo diſputare cū deo Nam hoc nō videt̄
cōueniens dictū Illa enī que altera pars diſputanciū per ſe
concedit nō requirit̄ ut ꝑ aliā ꝓbent̄ · Conſtat aūt ꝙ job cō
cedebat potenciā diuinam et ſapiam eſſe tante immenſitatis ꝙ
ab hoibus nō eſſet compꝛehenſibilis · vnde ī caplo xxvj · poſtq̄ȝ
job narrauit multa mirabilibus nature a deo facte · ſubdit
Ecce hec ex ꝑte dicta ſūt viaꝝ eius · et cū vix ꝑuā ſcintillam
ſermonis audierimꝰ quis poterit tonitruū magnitudis eiꝰ
intueri Ex quibꝰ patȝ ꝙ job ꝓfitebat̄ immēſitatē et incōpre
henſibilitatē diue ſapie et potencie que in diuis effectibꝰ appa
ret · nō ergo requirebat̄ ut de hoc vlterius aliquid ſibi dicēt̄
Rogo ergo ut michi aliquid vlterius circa hoc declares

Magiſter Ad hoc qd petis amplius intelligendū conſiderare debes ꝙ iob in ſuis ꝓclamacōibꝫ inſtant a deo petebat ut deus oſtēderet ſibi cauſā ſue flagellacōis · cū ipe credidiſſet ſe eſſe iuſtū · vnde iob x · c · dicebat deo · Indica michi · cur me ita iudices · ad qd videt iob in mltis aliis locis tendere · deus tn̄ oſtēdit ſibi in hys capl'is ꝙ interrogatio ſua ṗdicta eſt irracōnabilis · et hoc ſic · Conſtat eīm ꝙ dīna ꝓuidencia diſpoſuit oīa creata ꝓcedēdo ea ſcdm menſurā et modū correſpondentē cuiuſlibet rei exiſtencie et duracōni ut exemplificat ṗmo de terra que habitacōni hoīs cui loquebat eſt deputata de quo dicit vbi eras quādo ponebā fundamēta terre ꝛc̄ · q · d · illa q̄ ptinent ad exiſtenciā terre et eius ſtabilitatem fuerūt ꝑ meā ꝓuidenciā fundata et menſurata te non exiſtente nec eciam nūc hoꝝ racōnem ad plenū comphendente · Siliter qd ſequit Cum me laudarent aſtra matutina et filij dei iubilarent ꝛc̄ Intelligendū eſt · q · d · per meā ꝓuidenciā diſpoſitum eſt ut a ṗncipio creacōis me laudarent aſtra matutina et filij dei iubilarent Cuiꝰ ꝓuidencie racōem tu plene nō ſcis · Silr quod ſequit Quis cōcluſit hoſtijs mare ꝛc̄ · Et oēs interrogacōnes quas deus ipi ꝓponit in ṗdictis capl'is tam de ṗncipalibus partibꝫ mūdi qȝ de dictis cōdicōnibꝫ aliquoꝝ aīaliū per hunc modum ſūt intelligende · ſ · ꝙ oīa illa ꝑ dīnam ꝓuidenciā ſūt taliter ꝙ in ſuo eſſe naturali ꝑſeuerant · De quibus fragilitas hūana nō ſufficeret ꝑ ſingl'a reddere racōez · niſi ſolū ꝙ oīa ṗdicta et quecūqȝ ſilia ꝑ dīnam ꝓuidenciā diſpoſita ſūt modo et ordīe debitis · Iuxͣ illud qd dicit de ſapiēcia dīna attingit a fine uſqȝ ad finē fortiter · et diſponit oīa ſuauit Sapie · viij · c · Ex quo ſequit ꝙ indiſcretū eſt ꝙ homo q̄rat a deo racōem ſue ꝓuidencie circa ſingl'ares ꝑſonas ſeu actꝰ humanos ꝓut iob petebat ut dictū eſt · Sed firmit tenendū eſt ꝙ ſi ſapiencia ſeu ꝓuidencia dīna oīa ſuauit diſponit licet a nobis ipius racōes ſint incomphenſibiles · Sic eciam circa actus hūanos credendū eſt · ſ · ꝓuidenciā dīnam eſſe iuſtam et rōnabilem q̄ȝuis a nobis eoꝝ racōes nō comphēdant · Iuxͣ illud apl'i · O altitudo diuiciaꝝ ſapie ꝛ ſciencie dei · vnde in reſponſione dīna cōcludit qōdam ꝓpriū et ṗncipale circa materiam ꝓpoſite queſtionis in libro iob · ſ · ꝙ circa actus hūanos non ſemꝑ eſt cauſa ꝑticularis querenda · eo modo quo iob videbatur petere ·

¶ Capl'm xiij · In quo oñdit̃ ꝙ ex malis tꝑalibꝫ que hoĩbꝫ
euenīūt nõ ſemper cõcludi poſſit eoꝝ malicia ✓ Diſcipulꝯ
Circa huiõi materiã ſcripturas ſacras ſcrutẽtĩ ma
nifeſte repit̃ ꝙ ex hoc ꝙ mala tꝑalia alicui eueniunt
ſumit̃ argumentũ efficax ꝙ ille cui talia euenīũt eſt
a deo elongatus ſeu derelictus · legit̃ eñ deutro · xxxj · caplo
de ꝑplo iſrl'itico ꝙ ex malis que ei ad uenerãt debebat arguere
ſeu intelligere ꝙ deus nõ erat ĩ eo ſeu cũ eo · vnde de eo ibidẽ
dicit̃ ita ut dicat in illo die vere qꝛ nõ eſt deꝯ mecũ · inuenerũt
me hec mala · Siliter ibidẽ xxxij · c · deus redarguens illos
qui ex malis tꝑalibꝫ ſibi euenientibꝫ nõ intelligebant hoc eue
niſſe ex punicõe diue iuſticie ſic dicit̃ vtinam ſaperẽt ⁊ intel
ligerent ⁊c̃ · Et ſequit̃ quõ ꝑſequit̃ vnꝯ mille et duo fugarẽt
decem milia niſi quia deus vendidit eos · et dñs cõcluſit eos
Ex quibꝫ et multis ſimilibꝫ habet̃ clare ꝙ ex malis tꝑalibus
que hoĩbꝫ infligunt̃ ſeu cõtingũt arguendũ eſt efficaciter ꝙ
hoc ꝓuenit ex diuina iuſticia puniẽte taliũ peccata qḋ videtur
facere manifeſte ꝓ opinione triũ amicoꝝ job et etiã heliu ✓
Magiſter ✓ In hac materia diſtinguendũ eſt · Nam ſꝫm
thomã in ꝑma ſcḋe · q · xcix · hiſtorias veteris teſtamẽti ſcru
tanti ſeu reuoluenti clare patet ꝙ cõis ſtatus iſtiꝯ ꝑpli ſempꝯ
ſub lege in ꝓſperitate fuit q̃diu legẽ obſeruabãt · Et ſtatim
declinantes a p̃ceptis legis in mltas aduſitates incidebãt · Sꝫ
alique ꝑſone ꝑticulares etiã iuſticiã legis obſeruantes in ali
quas aduſitates incidebant · vel quia iam erãt ſpũales effecti
ut per hoc magis ab effectu temꝑaliũ retraherent̃ ⁊ eoꝝ v̇tus
ꝓbata redderet̃ · aut quia tales opera legis exteriꝯ implentes
cor carneũ habebant in tꝑalibꝫ defixũ et a deo elongatum · de
quibꝫ yſaie · xxix · labijs me honorãt cor aũt eoꝝ longe eſt a
me · hec ille · vnde auctes ꝑ te allegate de ſtatu totius populi
iſrl'itici loquunt̃ In hiſtoria aũt job agit̃ de ꝑſona ꝑticulari
ut eſt dictũ · et eſt manifeſtũ · et ideo tres ſocij job et ipe heliu
qui ex tribulacõibꝫ ipi job euenientibꝫ ipm eſſe iniuſtũ argu
ebant erronee ſe habuerũt Nam hoc debuiſſent interp̃tari in
meliorem partẽ · ſ · ꝙ hoc ei cõtingebat ut ipius virtus appro
bata redderet̃ · ꝓut tu ſꝫm veritatẽ huiõi aduſa ipi euenerũt
quibꝫ aduſitatibꝫ v̇tus ipiꝯ job examiata fuit et a deo appro
bata ꝓut ex ſup̃dictis patꝫ · et ut huiõi approbacõ ſeu exami
nacio manifeſtaret̃ etiã apud eos qui aliam vitã nõ credebãt

ſicut ſaducei et infideles Jdeo legit̃ iob vltimo·c· Et addidit
quoqȝ dñs om̃ia quecũqȝ fuerũt iob duplicia·

Diſtinctio ſexta de ſcrutinio ſcripturaꝝ circa ea q̃
iudeis in ſua ꝑnicõſa ꝑfidia poſt morte ̃xp̃i perti-
naciter exiſtentibꝰ euenerũt et alijs ad hec pertinẽ-
tibus et continet xiiij·capl'a·

¶ In p̃mo capl'o oſtendit̃ ꝙ pena iudeorũ xp̃m negantiũ et
occidentiũ cum eoꝝ ſequacibꝰ grauior eſt etiam in hac vita q̃ȝ
pena ſodomitaꝝ et dathan et abyron qui ſubito conſumpti
ſunt·et ꝙ eoꝝ duracõ in hoc ſeculo cedit in vtilitatẽ eccl'ie

¶ In ſcd̃o capl'o oñdit̃ ꝙ tres cõdiciones occurrẽ hñt nccĩo
in pcc̃o negacõis et occiſionis xp̃i ꝓ quo peccato iudei in hac
captiuitate exiſtunt

¶ In tercio capl'o oñdit̃ ꝙ nõ ſolum per racõem cõꝓbat̃ ꝙ
ꝑdicte tres cõdicões occurrerũt in peccato negacõis et occi-
ſionis xp̃i ſed etiã hoc fundat̃ in auctitbus ſacris· et ibidem
oſtendit̃ ꝙ iudei per eoꝝ culpam cecitatẽ mentis incurrerunt
circa cognicõem eoꝝ que erãt eis nccĩa ad ſalutem ·que quidẽ
excecatio ſeu ignorancia nõ excuſat eos ſȝ potius aggrauat

¶ In quarto capl'o datur racõ quare p̃mi·ſ·iudei in captiui-
tate babilonica exiſtentes nõ legunt̃ incurriſſe excecacõem
mentis ſicut et ſcd̃i·ſ·exiſtentes in hac captiuitate

¶ In q̃nto capl'o oñdit̃ ꝙ ꝓ peccato peſſimo ypocriſis iudei
tp̃e templi ſcd̃i captiuati excecacõem mentis ſupdictã incur-
rerunt yſaie ꝓphete teſtimonio·

¶ In capl'o ſexto oñdit̃ ꝙ licet ypocriſis ſimpl'r conſiderata
nõ ſit de grauiſſimis peccatis ·ypocriſis tñ phariſaica quam
xp̃s ml'tipliciť increpauit grauiſſimum peccatum eſt quod ex
q̃nqȝ racõibus conſiderat̃

¶ In capl'o ſeptimo oñdit̃ ꝙ in cecitate phariſaica includit̃
negatio diuine ꝓuidencie magis culpabiliť q̃ȝ in illis qui pecca-
ta ſua publicauerũt ſicut Sodomite · Et in eodem oñdit̃ ꝙ ex
huiõi phariſaica ypocriſi nephanda deus elicuit magnũ bo-
num·ſ·gentiũ illuminacõem ⁊ vtrũqȝ fundatur in quadam
auctte yſaie de qua hic agit̃

¶ In capl'o viij·oñdit̃ ꝙ phariſei tripliciť incurrerunt cecita-
tem mentis ſicut et triplicẽ veritatẽ per ſuã nephandã ypo-
criſim corruperũt·quoꝝ duo in hoc capl'o explicant̃·et ibidẽ
declarant̃ verba yſaie ad hoc ꝑtinencia·ſ·cũ dicit· Et peribit

ſapiencia a ſapientibꝫ eius· qđ ꝓprie ⁊ mľtipliciť de phariſeis
et eoꝝ ſequacibus intelligendū eſt· Et ibidem declarať ꝙ hoc
non eſt contra doctrinā xp̄i dicētis de phariſeis ſuꝑ cathedrā
moyſi ſederūt ſcribe ⁊ phariſei quidquid dixerint vobis facite.

¶ In capl'o· ix· declarať tercius modus excecationis phari-
ſaice qui conſiſtit in ſuas ꝓprias inuenciones et aſſerciones
abſcondunt

¶ In capl'o· x· oñdiť ꝙ mľta de inuencōnibꝫ ſeu aſſercōnibꝫ
phariſeoꝝ quas ipſi inuentores ſeu aſſerentes minime intelli-
gunt qñqꝫ nobis ꝓficiūt ad erudicōnem et ꝙ in terminis ꝑ
eos aſſignatis ad ſuam redemptionem aliqua emerſerūt ad
honorē fidei catholice ꝑtinentia

¶ In capl'o· xi· oñditur ꝙ aliqua veriſſima circa eoꝝ redemp
cionem aſſeruerūt quod tamē ipſimet nō intellexerūt· Et ꝙ
hoc ꝓphetatū fuit per yſaiam

¶ In capl'o· xii· oñditur ꝙ cecitas phariſaica de qua yſaias
ꝓphetauit cōpendioſe tradiť in euangelio

¶ In capl'o· xiii· oñdiť ꝙ cecitas phariſaica nullū ꝑiudiciū
generat fidelibꝫ de gñe deſcendentibꝫ iſrl'itico· Nam in poten-
tiſſimis tꝑibus eccl'ie· ſ· in eius exordio ⁊ fine in quibꝫ xp̄us
fuit et erit ꝑſens in eccl'ia in natura aſſumpta de ſtirpe iſrl'i
tica deſcēdentes p̄ncipaliores fuerūt ⁊ erūt Nam ī fine mūdi
totū genus iſrahelíticū xp̄o firmiſſime adherebit

¶ In capl'o· xiiii· oñditur quid de iudeis ī tꝑe intermedio q̇
inter p̄mū aduentū xp̄i et 2us ſcḋm ſcripturaꝝ ſcrutiniū ſenci-
endum eſt et ibidē huiōi tractat⁹ in laude dīna finiť

¶ Capl'm p̄mū In quo oñdiť ꝙ pena iudeoꝝ xp̄m negancium
et occidenciū cū eoꝝ ſequacibꝫ grauior ē eciā in hac vita q̄z pena
Sodomitaꝝ et dathan et abyron qui ſubito cōſumpti ſunt et
ꝙ eoꝝ duratio in hoc ſeculo cedit in vtilitatem eccl'ie

Diſcipl's

VErum eſt ꝓut ſanct⁹ thomas dicit in loco per te alle
gato ſcđm ſacraꝝ ſcripturaꝝ teſtimonia ꝙ ꝓpl'us iu
daicus dum legem ſub qua erat diligenť obſeruabat
in tranquillitate viuebat Cum aūt ab huiōi obſeruacōne de
clinabat ī magnas aduſitates incidebat Sed ex hoc occurrit
michi quedam nō modica admiracō que talis eſt· video enī
ꝙ populus ille iudaic⁹ valde graui⁹ peccauit blaſphemando
et crucifigēdo xp̄m q̄m ſi quecūqꝫ alia pcťa cōmiſiſſent circa

blaſphemiam dei · dicit enī gloſa · yſa · xviij · omne peccatum
blaſphemie cōpatū leui⁹ eſt · Cū igitꝰ Chore ⁊ dathan et aby
ron et eoꝝ ſynagoga ꝓpt̄ hoc ꝙ contdixerūt ſacerdocio aaron
et ꝑpoſiture moyſi · deſcenderūt in infernū viuentes leuit · xvj
capl'o · ſic ꝙ nichil ex illis remanſit · ſ · de ꝑticipantibꝫ in eoꝝ
crimine · q̄nto magis debuiſſent ſubito a terra deleri qui non
ſolum xp̄o vero deo et homī contdixerūt ſed eū cum magnis
obꝓbrijs et blaſphemijs crucifixerūt · Maxima ergo admi-
racōne dignū eſt ꝙ deus tanto tp̄e tolerat ꝑdictum pcc̄m · qđ
incōꝑabiliter maius eſt q̄ȝ pcc̄m dathan ⁊ abyron quos tam̄
celeritꝰ ab hac vita deus repulit · ꝑſertim cū hoc pcc̄m cōtinue
et ꝑtinaciter ab omibꝫ et ſingulis ſub infidelitate iudaica ex-
iſtentibꝫ cōmittitꝰ · nullus enī taliū ē qui ꝑdicta pcc̄a in xp̄m
cōmiſſa nō approbet ymmo ſinguli tam in dictis q̄ȝ in ſcri-
pturis ſuis ꝑdicta pcc̄a approbāt laudant et cōmendāt ꝓut
in ſuis codicibꝫ tam talmudicis q̄ȝ alijs quibuſcūqȝ hoc ma-
nifeſte repitur quoꝝ allegacio omittitꝰ · tū ad ꝓlixitatē vi-
tandam · tum quia ab ipis cōiter cōceditꝰ Magiſter

Verum eſt ꝙ occiſores xp̄i ꝑſertim illi qui eū cognouerūt ut
pn̄cipes iudeoꝝ in quibꝫ ſi aliqua ignorancia fuit · non tn̄ eos
poterat excuſare cū eſſet affectata ut in tcia ꝑte · q · xlvij · nec
etiā talis ignorancia excuſat minores de ꝑpl'o · ꝑſertim eos q̇
poſt r̄ſurrectōeȝ xp̄i ⁊ diſcipuloꝝ ꝑdicacōeȝ · ꝑ quā maior ſeu
ꝑcipua pars mūdi ad fideȝ xp̄i ꝑ teſtimōia ſcripturaꝝ et mi-
raculoꝝ euidenciā cōuerſa eſt · quo nō obſtante adhuc ꝑtina-
citer in ſua nequiſſima ꝑfidia perſeuerāt ſe excuſando ꝑ fal-
ſas intꝑretacōes ſcripturaꝝ quibꝫ nituntꝰ negare xp̄m ut in
ꝑma ꝑte hui⁹ tractat⁹ multiplicitꝰ eſt oſtenſū · talis enī excuſa-
cio eſt circūſtancia aggrauās qđcūqȝ pcc̄m ut habetꝰ in glō ·
ſuꝑ illud pſalmiſte Nolite exaltare in altū cornu vr̄m Iteȝ
aggrauatꝰ hec blaſphemia per cōcomitans homicidiū qđ eſt
grauiſſimū pcc̄m inter ea que cōmittuntꝰ i ꝓximū · vnde ſim-
pliciter cōcedendū eſt ꝙ pcc̄m occidenciū xp̄m ſuꝑdictoꝝ ſil'r ⁊
cōſencienciū ſeu approbanciū illud poſtq̄ȝ cōmiſſū fuit eſt ſim-
pliciter grauiſſimū · vnde et ei debetꝰ grauiſſia pena · qȝ deutro ·
xxv · ſm menſuram delicti erit plagaꝝ modus · que quidem
pena licet ꝓut eſt grauiſſima credenda ſit eis reſeruata ad fu-
turū ſecl'm in quo vnuſq̄ſqȝ accipiet ꝑmiū ul' penam ſcōm
opeꝝ exigenciā · Conſiderandū tn̄ eſt ꝙ etiā in hac vita non

relinquunt̃ ſine pena iuſtiſſime a deo ꝓporcõnata pcc̃o eoꝝ ad
eccl'ie vtilitatẽ et infideliũ cõfuſionem Diſcipulus
¶ Queſo ut michi oñdas quõ in hac vita ſupdicti ꝓterui
puniant̃ ꝓporcionabiliter ad ſuũ peccatũ · cum per te cõceſſũ
eſt ꝙ iſtud pcc̃m eſt ſimpl'r grauiſſimũ ⁊ tñ videm⁹ ꝙ illi qui
fuerũt tꝑe diluuij et Sodomite et chore repentina plaga fue
rũt ↄſumpti qd̃ ꝑtinꝫ ad grauitatẽ pene · Iſti vᵒo adhuc viuũt
in hũanis Magiſter Ex hoc ꝙ iſti occiſores xp̄i et eorũ
ſequaces ſcd̃m ↄſenſũ et approbacõeꝫ nõ ſũt puniti repentino
modo ſicut legit̃ de illis quos allegas · nõ ſequit̃ ꝙ leui⁹ pu:
niunt̃ q̃ꝫ ſupdicti · diuturna eñ duracõ penaꝝ ſepe efficit ma
iorem grauitatem pene · ſicut et momentanea pene duratio
ad leuitatẽ pene videt̃ quodãmodo ꝑtinere · vnde de hac ꝓpria
materia · ſ · de cõꝑacione pene iudeoꝝ ad penam Sodomitarũ
trenoꝝ · iiij · legit̃ Et maior effecta eſt iniquitas filie ꝑpl'i mei
q̃ꝫ pcc̃m ſodomorũ que ſubũſa eſt in momento et nõ ceperũt
in ea manus · Ex quo patꝫ ꝙ longa diut̃nitas pene iudeorũ
reddit eam grauiorẽ ſeu magis odibilem q̃ꝫ pena ſodomoꝝ
momentanea Diſcipulus Video ꝙ momentanea pe:
na etiã ſi ſit grauiſſima in ſe · eligibilior tñ forte ẽ aliqua mi
nori pena nõ ita graui et ſi ſit valde longa ſeu diut̃na · vñ
et ꝓũbialiter ſolet dici ꝙ melius ẽ ſemel cadere q̃ꝫ in ꝑpetuũ
pendere vnde vellem ſcire quõ huiõi pene diut̃nitas magis
cedit in vtilitatẽ eccl'ie ꝓut tu aſſeris Magiſter Conſi:
derare debes ꝙ iudei xp̄m occidentes ſeu ipi⁹ ocaſionem cõſe:
quent̃ approbantes · nõ ſubito perierũt de hoc ſeculo ſicut illi
de diluuio et ſodomite · ⁊ illi q̃ fuerunt in ſciſmate chore · licet
eñ iſti graui⁹ q̃ꝫ illi peccauerĩt · hoc cedit tñ in vtilitatẽ eccl'ie
multipliciť · pᵒmo ut ex eis ĩ tempoꝝ ſucceſſione aliqui a deo
ꝑdeſtinati ſaluarent̃ per quos eccl'ia nũo et merito augeret̃
ut ex hiſtorijs autenticis haberi poteſt Et forte aliquid de hoc
infra tanget̃ · Scd̃o ut teſtimonia fidei que in veteri lege cõ:
tinent̃ cui⁹ textus ab eis conſeruat̃ eccl'ia haberet ab eis Sũt
eñ iudei ut dicit quedã glõ · bibliotece nr̃e ⁊ baiuli codicum
nr̃oꝝ a quibꝫ codicibus ſacre ſcripture teſtimoniũ accipitur
tanto fiducialius q̃nto nobis ſupdicta teſtimoĩa obtinẽ cu:
pientibꝫ auidius adũſant̃ Tercio cedit in utilitatem eccleſie
duracio ꝑpl'i iudeoꝝ ĩ vili ſtatu ſeruitutis ſeu miſerie inq̃ntũ
vltio ſanguis xp̄i in eis magis relucet · eo ꝙ in diuiſis tribꝫ

et locis eoꝝ deiectio et obꝓbriū agnoſcit̄ · qḋ non ſic oñderet̄
ſi in breui tp̄e vbiq3 et nō ſolū ī aliquib₃ regionib₃ cōſumpti
fuiſſent · Et de hoc ꝓp̄e intelligit̄ illud pſalmiſte Ne occidas
eos ne quādo obliuiſcant̄ ꝓpl'i mei · ſ · ne ꝓpl's dei obliuiſcat̄
iuſticie diue vlciſcentis ocaſionē xp̄i · Si enī celeriter fuiſſent
conſumpti ſicut Sodomite ⁊ dathan ⁊ abyron cito poſſet hec
vlcio tradi obliuioni ſicut multa que tp̄ib₃ retroactis con
tigerūt iam nō ſunt in memoria hoīm ut certa · ſ3 quaſi ſub
dubio narrant̄ Sed videtes eos cotidie affligi et ſupprimi in
penā ſceleris ocaſionis xp̄i nō pn̄t iſta obliuioni tradere nec
de ea dubitare · Senſus enī viſus certior eſt auditu et ceteris
ſenſibus ꝑut patz in p̄mo methaphiſice ·

¶ Capl'm 2ᵐ in quo oñdit̄ ꝙ tres condicōes occurrere hūt
ncc̄io in pcc̄o negacōis et ocaſionis xp̄i ꝓ quo pcc̄o iudei in
hac captiuitate exiſtūt Diſcipulus

Scripturas ſacras ſcrutanti ſatis conſtare debet ꝙ de⁹
qn̄q3 nō ſtatim cōſumit peccatores ſed diu in hac vi
ta ꝑ penas eos affligit ut ex hoc fortitudo dei et eius
iuſticia ꝓlixius oñdat̄ · legit̄ enī deū dixiſſe pharaoni qui di
uinis p̄ceptis de dimiſſione ꝓpl'i dei reſiſtebat · nūc enī extendēs
manū meam ꝑcuſſiſſem te et ꝓpl'm tuū peſte Ita ut perires
de terra Idcirco tn̄ poſui te ut oſtendā in te fortitudinē meā
et narret̄ nomen meū in omni terra · Ex quo patz ꝙ multi-
tudo plagaꝝ quas deus egipciis inflixit nō fuit ꝓpter hoc ꝙ
deus nō potuiſſet eos conſumē ꝑ vnā plagam tantū · ſ3 ideo
ut fortitudo dei in eis diuinius oñderet̄ ꝑut veriſil'r cōtigit in
ꝓpoſito · Sed adhuc vellē doceri quid dicendū ſit cont̄ iudeos
qui captiuitatē pn̄tem in qua ſūt nō dicūt eis aduenire ꝓp̄t
pcc̄m ocaſionis xp̄i · ſed ꝓpter pcc̄a ſuoꝝ p̄deceſſoꝝ antiquorū
utputa ꝓp̄t pcc̄m vituli ī deſerto fabricati · vnde Rabiſa ·
ſuꝑ illud verbū exo · xxxij · vbi dr̄ Ego aūt ī die vlcōnis vi
ſitabo hoc pcc̄m eoꝝ · dicit ꝙ in omib₃ oppreſſionib₃ ſeu aduerſi
tatibus que ꝓpl'o iſrl'itico in diuſis locis ⁊ tp̄ibus cōtingunt
pcc̄m vituli de quo ibi ad lr̄am agit̄ a deo punit̄ · Alij etiam
dicūt ꝙ ꝓp̄t peccata que in templo p̄mo fuerūt ꝑpetrata que
fuerunt magna et ml'ta ipi puniuntur in hac captiuitate ·
Vellem igit̄ ſcire ſi eſt aliqua racō ſeu auctas autentica ex
qua oñdi poſſit ꝙ captiuitas iudeoꝝ et eoꝝ ignominioſa de-
iectio in qua nunc ſūt eis infligit̄ ꝓpter pcc̄m ocaſionis xp̄i

ut tu aſſeris· licet em̄ hanc aſſercõez tuā credo eſſe verā · vellē tamē ad hoc habere aliquas racões ſeu auctīs fulamentū

V Magiſter V Si diligent̄ ſcripturas ſacras et alias apud hebreos autenticas ſcrutatus fueris certe repies q̄ in pecca to ꝑ quo iudei in hac conſiſtūt diuturna captiuitate tria opꝫ cōcurrē· Primū eſt q̄ hoc pcēm ſit valde grauius q̄ꝫ illud ꝑ quo fuerunt afflicti ſeu detenti in captiuitate babilonica ·qd̄ patꝫ ex hoc· nam ſicut pn̄s eoꝝ captiuitas valde longior ē in duracōne q̄ꝫ illa ut eſt manifeſtū Sic acrior eſt atq̄ꝫ acerbior illa · In captiuitate em̄ babilonica ī qua tantū ·lxx· annis durauerūt vt habet̄ Jere· xxx· Joachim rex iude honoratus fuit et in ſede regali cū alijs regibꝫ honorifice poſitus per re: gem babilonie vt habet̄· iiij · Re· vltimo · Silr̄ et alij ipſius gētis in honore fuerūt conſtituti vt habet̄ dan̄ · p̄mo et ſcd̄o· Silr̄ in illa captiuitate nō legunt̄ iudei fuiſſe venditi in vi: liſſimo p̄cio· nec etiā in magna mltitudine interfecti· In hac vero captiuitate cōiter nō legunt̄ ſic in honore notabili con: ſtituti· ſed quodāmodo ut ſerui ſeu eiecti vbiq̄ꝫ tractant̄· et de eis maxima mltitudo in deſtructione ihrl̄m ꝑ Titum int̄ fecti ⁊ cōſequēter in deſtructōne ciuitatis que dicit̄ biter ubi innumerabilis mltitudo eoꝝ ſub quodam falſo meſſia quez ſibi impoſuerūt noīe barcozba cōmorabant̄ maxima multi tudo eoꝝ vaſtata fuit ut iſta largius tradunt̄ a Joſepho in li bro de iudaico bello Et in talmuth ī libro qui dī guitur Itē in captiuitate babilonica int̄ eos fuerūt mlti ꝓphete ·quidam eorū p̄ſentes fuert in ip̄a captiuitate q̄ eos ex p̄te dei increpa bāt de pc̄tis p̄teritis ⁊ exhortabant̄ ad bonū pn̄ie· Silr̄ de ſpe redēptōis et ſalutis ꝯſolabant̄· vt pꝫ de jeremia et ezechiele in eoꝝ ꝓphecijs· Quidā vero ꝓphete fuerūt inter eos iam ꝓ: pe finē captiuitatis et in pn̄cipio reductionis ut patꝫ de da: niele et Eſdra zacharia et aggeo et huiōi ex quo dei pn̄cia ī eis manifeſtabat̄ eo q̄ deus adhuc habebat eos tanq̄ꝫ populū ꝓpriū · In hac vero captiuitate nunq̄ꝫ aliquis ꝓpha inſurgit iuxta illud pſalmi Jam nō eſt ꝓpha ⁊ nos nō cognoſcet am plius· qd̄ eſt magnū ſignum reprobacōis eoꝝ a deo et q̄ eos iam dereliquit tanq̄ꝫ non pp̄l'm ſuū · Ex quibꝫ et mltis alijs ſimilibꝫ manifeſte habet̄ q̄ iudei in hac captiuitate ſunt gra: uius puniti et a deo elongati q̄ꝫ fuerunt in babilonica capti uitate Ex quo cōſequent̄ concludit̄ veritas p̄mi p̄ſuppoſiti

ſcȝ ꝙ peccatū eoꝝ ex quo captiuitas eoꝝ pñs cis ꝓuenit valde
grauius eſt q̄ȝ illud ꝓ quo in captiuitate babilonica fuerūt·
Cōſeq̄ncia pȝ ex hoc quia ſm menſurā delicti erit plagaꝝ mo
dus deutro·xxv· Scdm vo qd opȝ cōcurrere ī hoc pcto ē ꝙ ſit
cōe omibus in hac captiuitate ubiqȝ terraꝝ exiſtentibꝫ ·ita
ꝙ in illo omēs quaſi cōiter ꝑticipent faciendo ul' cōſenciendo
ſeu approbando·et hoc a tp̄e quo iſta captiuitas incepit uſqȝ
nūc· Qd ſic patȝ Nam dicere ꝙ pcēm vituli ī oreb fabricati
vl' aliud ſil'e qdcunqȝ·ī quo iudei hodierni nō ꝑticipāt ꝑ fcēm
ſeu aſſenſū ul' approbacōeȝ ſit cauſa tam diutine captiuitatis
eſt manifeſte cont' ſacre ſcripture auctem ꝑ quā habet' ꝙ deus
reddit iniquitates patrū filijs et nepotibꝫ in tciaȝ et quartā
gn̄acionē exo·xx·et xxxiiij·capl'is et in alijs locis ſm quam
auctem ⁊ alias ſil'es habet' ꝙ nō plus ſe extēdit iuſticia diuina
in puniendo pcc̄a p̄deceſſoꝝ in hac vita niſi ad q̄rtam genera
cionem tm̄ Cuiꝰ racō eſt Nam filij et nepotes plures inueni
unt' imitatores paterni ſceleris ·vnde ī tranſlacōe caldaica
ſup illud verbū vſqȝ ad tciaȝ et q̄rtam gn̄acōem dicit' ꝙ hoc
eſt cū filij ſequunt' opera patrū ·Conſtat aūt ꝙ hoc nō habet
locū in pcto vituli quod cōiter deteſtat' ab omibꝫ iudeis hodi
ernis Et ſicut iſti nō fuerūt ꝑticipes in cōmittēdo illud pec:
catū quia non dū erāt in reꝝ natura ·Sic nec ꝑticipant conſen
ciendo ul' approbando ut eſt manifeſtū ·vnde cont' diuinā iu:
ſticiam eſſet ꝙ iſti ꝓ tali pcto punirent' · vnde Rabiſal'· et
alij hoc vident' fingere vt applicent huic captiuitati pcēm ydo
latrie qd eſt de maxis qd tamē nō habet locum vt dictū eſt·
Terciū vero qd in pcto huiꝰ captiuitatis opȝ cōcurrē eſt ꝙ hoc
pcēm eſt eis oīno ignotū · hoc enī expſſe habet' ī libro talmu:
dico qui dicit' magnilla ubi querit' racō quare p̄mis·ſ·ex:
iſtentibꝫ in captiuitate babilonica fuit terminus captiuita:
tis reuelatus vt patȝ jere·xxix·ubi dī·poſtq̄ȝ completi fue:
rint in babilone·lxx·āni viſitabo vos ⁊c̄·Et tū poſteris·ſ·
exiſtentibꝫ in hac captiuitate terminus redempcionis ab hac
captiuitate nō fuit nec eſt eis reuelatus Ad qd rn̄det' ibidem
ſic·p̄mis·ſ·in captiuitate babilonica exn̄tibꝫ quibꝫ pcēm ſue
captiuitatis fuit reuelatū ·terminꝰ eciā reuelatus fuit · Sed
poſteris·ſ·exn̄tibꝫ in hac captiuitate quibꝫ pcēm ſue captiui:
tatis nō eſt reuelatū ·Sil'r nec terminus ſue captiuitatis re:
uelatus fuit hec ibidem ·Ex qua aucte apud eos autentica

habes intentū·ſ·ꝙ pctm̄ ꝓ quo in captiuitate cōſiſtant nō eſt
reuelatū eis ſed eſt eis occultū ſeu ignotū qđ fuit terciū ꝑſup
poſitum Ex quib⁹ bene cōſideratis cōcluditˀ intentū·ſ·ꝙ pec-
catū ꝓ quo iudei in hac captiuitate exiſtūt ꝓprie eſt illud·ſ·
blaſphemia xp̄i et eius ocaſio·qđ ſic patꝫ·Nam ꝑdicto pec-
cato cōueniūt tria ꝑſuppoſita ſupdicta et nulli alteri quod
racōnabiliter poſſet aſſignari·Applicatˀ enī huic pcc̄o ꝑmū
ꝑſuppoſitū·nam blaſphemia dei in ꝑſona xp̄i cū tanto ſcelē
et enormitate cōmiſſa uſqꝫ ad ip̄ius ocaſionē turpiſſimam
et ignominioſiſſimā·grauior eſt q̄ꝫ ydolatria que licet ſit de
grauiſſimis peccatoꝝ nō tū in ꝑſonā dei cōmittitˀ de directo
Unde nec ydolatria equiparari debet blaſphemie xp̄i in graui-
tate·Qui enī in ꝑſonā regis cōmittit offenſam ꝑſertim eam
blaſphemando et turpiter occidendo criminoſius eū offendit
q̄ꝫ qui aliū regem ſup̄ ſe ꝓter ꝓpriū regem imponit vł q̄ꝫ ille
qui dominiū ſuo regi negat tm̄·non cōmittendo in ſuā ꝑſo-
nam aliā offenſā·Cum enī pcc̄a ꝑmoꝝ ꝓut declaratˀ in q̄rto
Re·et in alijs locis fuerūt ydolatria adulteria ⁊ homicidia
que licꝫ ſint grauia nō tū ſūt tante grauitatis ſicut peccatū
ſupdictū qđ in ꝑſonā xp̄i veri dei fuit cōmiſſū·ſequitˀ ꝙ hoc
peccatū grauiꝰ eſt q̄ꝫ pcc̄a que in templo ꝑmo a iudeis fuerāt
cōmiſſa· Sc̄dm v̄o ꝑſuppoſitū qđ occurrē debet in pcc̄o eſt ꝙ
tale pctm̄ ſit cōe oīb⁹ ī hac captiuitate ubiqꝫ terraꝝ exiſtē-
tibus·qđ ꝓprie cōuenit huic pcc̄o·ſ·blaſphemie et ocaſioni
xp̄i·licet enī iudei qui poſt deſtructionē ſc̄di templi fuerūt nō
interuenerūt in blaſphemia xp̄i ⁊ eius ocaſione·omēs tū qui-
cūqꝫ ſūt ſub hebraica ꝑfidia cōſentiūt approbant et laudant
omīa ſcelera atqꝫ pcc̄a que cōmiſſa fuerūt ꝑ ſuos ꝑdeceſſores
in ꝑſona xp̄i vt patꝫ per omēs mḡros eoꝝ qui cōueniūt in
hoc ꝙ ocaſores xp̄i ſcḋm verā iuſticiam legis eū occiderūt·vnde
Rabi moiſes in libro de iudicib⁹ titulo de regib⁹ ⁊ meſſia ſic
dicit·Circa finē templi ſc̄di·nazarenus ille iactauit ſe eſſe
meſſiam et ideo ſapientes et mḡri nr̄i fecerūt de eo ſeu in eū
qđ debebat fieri hec ille Et eſt cōis ſn̄ia oīm eoꝝ ꝓut eſt ſatis
notū cuicūq ꝙ noticiā eoꝝ habenti· Terciū v̄o ꝙ in huiōi pcc̄o
ꝓ quo iudei in hac captiuitate exiſtūt occurrē habet·ſ·ꝙ tale
peccatū ſit eis ignotū ꝓprie applicatˀ pcc̄o blaſphemie et oca-
ſionis xp̄i·qđ ſic patꝫ Naꝫ ip̄i nō reputāt ꝙ hoc fuit pctm̄
vnde in hoc credūt obſequiū ſe ꝑſtitiſſe deo·cum eſtimāt ꝙ ſcḋm

iuſticiam legis xp̄s fuiſſet reus mortis ut ſtatim ſup̄ dictū ē
Cum aūt nulli alteri pcc̄o iudeoꝝ p̄dicta tria cōueniūt ſimul
niſi tm̄ pcc̄o ſup̄dicto · ſ · blaſphemie xp̄i ſequitur ꝙ iſtud ſit
peccatū ꝓ quo ſolo in hac captiuitate exiſtūt patꝫ Nam nul
lum pcc̄m dari poſſet qd̓ grauiꝰ ſit q̄ꝫ blaſphemia dei · nec ipi
in alio pcc̄o q̄ꝫ peccato blaſphemie cōueniūt ut eſt manifeſtū
nec eſt eciā aliud pcc̄m in quo om̄es cōueniāt · nam ſi aliqui
eoꝝ peccāt in homicidio ul' adulterio aut vſuris et fraudibꝰ
ſiue mendacijs et huiōi Non tn̄ om̄es ꝓut manifeſtum eſt ·
Sil'iter nō om̄es peccāt in aliquo qd̓ ſm̄ om̄es eſtimet̄ iuſtū
et meritoriū ſicut eſt pcc̄m ſup̄dictū · ſ · blaſphemie Ex quibꝰ
recte conſideratis habet̄ qd̓ queris · ſ · ꝙ pcc̄m ſup̄dictū eſt cau
ſa ꝓpria ſue captiuitatis per modū demerITI

¶ Capl'm tercium in quo oñdit̄ ꝙ nō ſolū per racōem cōpro=
batur ꝙ p̄dicte tres cōdiciones occurrerūt in pcc̄o negacōis
et occiſionis xp̄i ſed eciā fundat̄ in auctībus ſacris · et ibidē
oñdit̄ ꝙ iudei ꝑ eoꝝ culpam cecitatē mentis incurrerūt circa
cognicōem eoꝝ que erāt eis neceſſaria ad ſalutē · que quidem
excecacio ſeu ignorācia nō excuſat eos ſed poꝰus aggrauat

Diſcipulus

Quod pcc̄m huiꝰ captiuitatis iudeoꝝ grauiꝰ ſit q̄ꝫ pcc̄m
ſeu pcc̄a ꝓ quibꝰ fuerūt i captiuitate babilonica ra
cionabile eſt ꝓut tu p̄mo p̄ſuppōis ad qd̓ eciā ſcri=
pturas ſcrutando alique reꝑiunt̄ auc̄tes que huic cōſonant
veritati · vnde jere · viij · de eis di · nō audierūt me nec inclina=
uerūt aurem ſuā ſed indurauerūt ceruicem ⁊ peius opati ſūt
q̄ꝫ p̄res eoꝝ · qd̓ ꝓprie verificat̄ de occiſoribꝰ xp̄i ⁊ eoꝝ ſequaci=
bus Naꝫ ut dicit Criſ · ſuꝑ illud verbū Mt · xxiij · Implete
menſurā patrū vr̄oꝝ · patres eoꝝ ꝓphetas occiderūt Iſti vō
dominū ꝓphetaꝝ · Scdm̄ vō qd̓ p̄ſuppōis · ſ · ꝙ pcc̄m per qd̓
iudei in hac captiuitate exiſtūt eſt cōe oībꝰ in hac captiuitate
exñtibꝰ eciā habet aliquas auc̄tes que huic cōſonāt veritati
vnde jere · ij · c · Quid vultis mecū iudicō contendē · om̄s enī
vos dereliquiſtis me ſeu p̄uaricati eſtis me · quod ꝓprie de hoc
peccato intelligi debet ſm̄ qd̓ quaſi in iudicō videtur cum deo
cōtendere eū cōtempnādo blaſphemādo et huiōi · in quo etiaꝫ
om̄s deū derelinquūt · Ad terciū tamē p̄ſuppoſitū tuū · in quo
oñdis ꝙ huiōi pcc̄m eſt eis ignotum licet hoc ſm̄ racōem et
auc̄tem apud eos autenticā maifeſtas · vellem tamē ad hoc

habere alicui⁹ ſacre auctͣs fulamentum ⸿ Magiſter ⸿ Si
ſcripturas ſcrutat⁹ fueris ſatis reperies ꝙ inter alias plagas
que a deo infligēde erāt populo iudaico · vna erat ꝑapua · ſ ·
ignorancia ſeu neſciencia eoꝝ que ſibi ad ſalutē per diuinas
reuelacōes ꝓphetice inſinuabanẽ · vnde yſa · vj · c · poſtq̄ꝫ deus
reuelauit ꝓphete ſūma fidei miſteria · ſ · miſteriū ſancte trini
tatis voce ſeraphica ter ꝓclamando · Sanctus ſcēs ſcēs ſil' et
diue vnitatis · ſubiūgendo dn̄s deus ſabaoth in ſingulari · et
conſequenter ibidem innuendo miſteriū ſancte incarnacōis
cum ſtatim ſubdit plena eſt omīs terra gloria eius · qd̄ ꝓprie
impletū fuit per plenitudinē diuinitatis in xp̄o habitantē · de
quo in pſ° · veritas de terra orta eſt Et yſa · xlv · Aperiatur
terra et germinet ſaluatorē · Q aūt hec plenitudo gracie eſſet
in hūana natura ſatis demōſtratẽ ex hoc ꝙ apparicio illa fuit
in effigie hoīs ſedentis per qd̄ ſignificabatẽ ꝙ deus aſſūptur⁹
eſſet formā hūanam · vbi attende ꝙ in eadem ſerie ut oſten=
deret ꝙ hec miſteria ad ſalutem hūani generis ꝑanenda licꝫ
ꝑp'o per veras ꝓphecias ꝓponerenẽ iudaico · ipi tn̄ ꝓ maiori
ꝑte ꝑdicta ſacra miſteria nequaq̄ꝫ intelligerēt ſeu crederent
ꝓꝫ qd̄ ibidem ſequitẽ vade et dices ꝑp'o huic audite audiētes
et nolite intelligere et videte viſionem ⁊ nolite cognoſcere ·
Et ut oſtenderet ꝙ in credēdis ſupdictis cōſiſtebat ſalus eoꝝ
ſtatim ſubdit Exceca cor ꝑp'i hui⁹ et aures eius aggraua · et
oculos eius claude ne forte videat oculis ⁊ in auribꝫ ſuis au=
diat et in corde ſuo intelligat et cōuertatẽ et ſanē eum · Ex q̄
auctē manifeſte habes duo · vnū eſt ꝙ cor hui⁹ ꝑp'i debebat eſſe
excecatū · Sil'r et aures grauate et oculi clauſi ſic ut nō intel
ligerent ſeu crederēt ꝑdicta miſteria ad ſalutem hūanā perti
nencia · Scd̄m eſt ꝙ ſi forte hec intelligerēt ſeu crederēt et cō=
uerterenẽ ſtatim eſſent ſalui · qd̄ ꝓprie correſpondet tacto ꝑſuppoſito
⸿ Diſcipulus ⸿ Placet michi expoſicō ꝑdicta de miſte
rijs fidei in ꝑdicta viſione yſaie incluſis · licet eīn iudei trinā
iteracōem hui⁹ diccionis ſanct⁹ ad maiorē expſſionē ſancti
tatis diue exponāt allegantes quedā que credūt eſſe ſimilia
ut cū dicitẽ jere · xxij · Terra terra terra audi verbū dn̄i · hoc
tamē nō valet · tū quia trina iteracō hui⁹ termini tra referen=
da eſt ad triplicem diſtinccionē terre cui loquebatur · erat eīn
tripartita · vna pars dicebatẽ terra iudee · alia galilee · alia vero
tranſiordanis · vt habetẽ in libro q̄ dicitẽ caubedrin · Et de iſtis

tribus ꝓuincijs quibꝫ terra ꝓmiſſionis diuidebať fit expſſe
mencio in euangelio in geſtis xpi · fuit enĩ cõceptꝰ in galilea
luce pͥmo · c · Miſſus eſt angelus gabriel ⁊c̃ · fuit natus ĩ iu:
dea Mt · ſcdo · c · Cum natus eſſet ihēſus in bethleem iude ⁊c̃
fuit baptizatus tranſiordanẽ ubi erat iohẽs baptizans Ioh ·
pͥmo · c · Et de iſtis tribꝫ ꝓuincijs intelligenda eſt trina itera
cio terre ꝑ ieremiã ante dicta · Siľiter dicendũ eſt de hoc qḋ leť
Jere · vij · templũ dñi templũ dñi eſt · Erat enĩ templũ Salo
monis pͥncipaliter tripartitũ · ſ · in ſanctũ ſcõꝝ · et ſanctũ · et in
atriũ ſacerdotũ · vnde ex hijs auctibꝫ iere · magis habeť ꝙ ta
lis trina iteracõ diſtinctionẽ inſinuat q̃ȝ cõfirmacõem · tum
quia licet loquẽdo de creaturis ſcriptura qñqȝ vtať tali itera:
cione ad fortificandũ ſniam et huiõi · nõ tñ ex hoc ẽ trahenda
cõſequẽcia ad iterandũ noĩa oĩno ſimilia quãdo de deo agiť ·
Nam in deo ſũme ꝑiculoſum eſt mľtiplicitatẽ ponẽ · nõ autẽ
in creaturis Sed de hoc qḋ dicit Exceca cor ꝑpľi huiꝰ ⁊c̃ · videť
non modicũ admirandũ · videť enĩ ꝙ verba illa ſonant ꝙ
deus ꝑciperet ut cor ꝑpľi huiꝰ excecareť et aggrauareť eius
aures ⁊c̃ · qḋ eſt incõueniẽs cũ a deo de directo ꝓcedãt cuncta
bona nõ aũt mala Magiſter Scire debes ꝙ huiõi excecacõ
ſeu obduracõ que in hoc loco et in alijs ſiľibus habeť in ſcri:
pturis nõ eſt intelligenda tanq̃ȝ a deo directe cauſata ſed po:
cius ex defectu liberi arbitrij hũani · nam homo qui ſe auertit
a deo mereť ut deus iuſte retrahat graciã ab illo · Cuiꝰ gracie
effectus eſt illuminare intellectũ · et mollificare affcũm · Qua
quidẽ gracia ſubtracta homo remanet excecatus ĩ intellectu
et obduratus in affectu ex ſua ꝓpria malicia nõ aũt ex diuina
opacione Diſcipulus Licet excecacõ ꝑdicta ex defectu
liberi arbitrij hũani ꝓcedat ut tu dicis adhuc videť ꝙ ꝑ ta:
lem excecacõem excuſareť a pcc̃o illo quo xp̃m nõ cognoue
runt ⁊c̃ · legiť enĩ Joh · ix · c · xp̃m dixiſſe iudeis Si ceci eſſetis
non haberetis pcc̃m Magiſter Cecitas que excuſat a
pcc̃o eſt illa que cõtingit ex natali defectu · vnde phs in ethi:
cis · Nemo increpat ceco nato ſed magis miſeretur · Cecitas
aũt de qua ꝓpheta loquiť hic · nõ ꝓuenit ex defectu natali ſȝ
ex defectu voluntario cauſato ex liberi arbitrij infirmitate
ſeu malicia · ideo talis nõ excuſat ſed pocius aggrauat pcc̃m
preſertim cũ ſit affectata et ex malicia ꝓut eſt in ꝓpoſito
Diſcipulus Vellem ut oñderes michi quõ in ꝓpoſito

huiõi cecitas ſit voluntaria. Cum cecitas dicat om̃ez p̃uacõz
cognicõis circa illud qd̓ quis ſit aptus cognoſcere Mgr
Ignorãcia ſeu excecacõ q̃ nõ ſolũ excuſat a pc̃to ſ; etiã ip̃m
aggrauat dupliciť poſſet cõtingere· vno modo qñ eſt affecta
ta ut puta cũ pc̃tor vult ignorare illa que teneť agere uel
omittere ut liberius peccet de quib; job· xxj · qui dicũt deo re
cede a nobis ⁊ ſcienciã viaꝝ tuaꝝ nolumꝰ Quod ꝓprie appli
catur judeis et p̃ſertim pñcipib; iudeorũ qui in crucifixione
affuerũt qui ꝑ ſcrutiniũ ſcripturaꝝ loquenciũ de xp̃o poterãt
et tenebanť xp̃m cognoſcere ꝑut in p̃ma ꝑte huiꝰ tractatus
eſt oſtenſũ· Siľiter et per eius op̃a vnde Jo· xv· Si opera non
feciſſem in eis que nullus alius fecit pc̃m nõ haberent· vnde
de talibus ꝓprie verificať v̓bum yſaie p̃allegatum· ſ· exceca
cor ꝑpľi huiꝰ et aures eius aggraua et oculos eius claude ⁊c̃
Iſti enĩ habuerũt ocľos clauſos q̃ſi nõ videntes op̃a xp̄i mi
raculoſa ut ex eis ꝓficerent· Habuerũt etiã aures grauatas
inq̃ntum nõ audierũt debite ea que a ꝓphetis de xp̃o p̃nũcia
abanť· Et quia iſta in eis ꝓcedebant ex voluntate depꝛauata
vt dc̃m ē Marco de ipis verificať habuiſſe cor excecatũ · qd̓ to
tum inq̃ntũ conſiderať ꝑ modũ pene attribuendũ eſt deo Et
ſic videť loqui ꝓpheta · inq̃ntum aũt cõſiderať ꝑ modũ culpe
ex defectu malicioſo liberi arbitrij ꝓcedentis attribuendũ eſt
ipis tranſgreſſorib; · que om̃ia applicabilia ſũt etiã moder=
nis· inq̃ntũ nequiciã ſeu facinori p̃deceſſorum aſſenciunt
Diſcipulus Et ſi modernis poſſet applicari aggrauacõ
auriũ inq̃ntũ ea que traduntť in ſcripturis de xp̃o debite non
ꝑcipiũt· Siľr excecacõ cordis inq̃ntũ hãc ignorãciã affectãt
Clauſura tñ oculoꝝ non videť eis ſic applicabilis· non enim
moderni viderũt op̃a xp̄i miracľoſa Magiſter Miracľa
xp̄i bene in corde diſpoſitis nunq̃ȝ deficiũt · vnde in collc̃a dr̃
Deus qui nullũ tempus ſine teſtimonio tue bonitatis relin=
quis· Sed adhuc miraculis xp̄i et diſcipuloꝝ eius noĩe ipiꝰ
factis credere debuerãt · habent enĩ in mľtis ſcripturis eorũ
ꝙ xp̃us miracľa faciebat et etiã diſcipuli eius· ſed hoc attri=
buebant magicis artibus ſupſticioſis ſicut et p̃deceſſores eoꝝ
etiã xp̃o p̃ñte dicebant in beelzebub eicit demonia Mt· ix· c·
Diſcipulus Habeo p̃miũ modũ in quo ignorancia ſeu
excecacõ aggrauat pc̃tm · doce ergo me de ſc̓do modo
Magiſter Eſt alius modus ſm quẽ ignorancia peccati

nō excuſat ſed potius aggrauat pcc̄m et hoc ē cū quis ex ma-
licia paſſionis errat in electione eius qd̄ eligendū eſt de quibꝰ
dicit̄ ſapie· ij ·c· Excecauit illos malicia eorꝝ· qd̄ potiſſime cō
tingit p̄dictis tranſgreſſoribus qui ex vicio peſſimo inuidie
moti ſūt ad crucifigendū verꝝ xp̄m · vnde Mt· xxvij· euange-
liſta de pilato dicit· Sciebat enī q̄ ꝑ inuidiā tradidiſſent eū·
De inuidia enī Gregoriꝰ in ·v· moraliū dicit q̄ q̄uis ꝑ omne
viciū qd̄ ꝑpetrat̄· hūano cordi peſtis antiqui hoſtis intus effū
dit̄ In hac tn̄ nequicia tota ſua viſcera ſerpens cōcutit Dr̄
enī ſapie· ij ·c· q̄ inuidia dyaboli mors intrauit in orbem ter
rarꝝ · fuit eciā hec inuidia grauiſſia inq̄ntū fuit inuidia fr̄ne
gracie ſcḋm quā aliquis dolet de augmēto gratie dei · nō ſolum
de bono p̄ximi · qua racōe talis inuidia ponit̄ pcc̄m in ſpūm
ſanctū ſcḋa ſcḋe · q · xxxvij ·

¶ Caplm̄ iiij · In quo dat̄ racio quare p̄mi · ſ · iudei in capti
uitate babilonica exn̄tes nō leguut̄ incurriſſe excecacōnem
mentis ſicut et ſcḋi · ſ · exiſtentes in hac captiuitate

Diſcipulus

SEcundū doctrinā Gregorij excecacō mentis oritur ex
peccato luxurie · qd̄ quidē pcc̄m nō legit̄ fuiſſe in tem
plo ſcḋo ſicut in p̄mo In quo tp̄e ꝑphete frequenter
increpabāt ppl̄m de illo pcc̄o · vnde jere · v · vnuſq̄ſq3 ad vxo
rem p̄ximi ſui inhiabat · vnde huiōi excecacō potius debuiſſꝫ
contingē exn̄tibus i captiuitate babilonica q̄3 in huiōi ſcḋa
quod tn̄ non legit̄ Magiſter Si bene conſideras aliud
eſt vnū peccatū oriri ex alio Et aliud eſt aliqd̄ pcc̄m ꝑ modū
pene infligi alicui · de p̄mo mō loquit̄ Gregꝰ · aſſignās quedā
pcc̄a ex alijs ꝓuenire ꝑ modū originis · que quidē pcc̄a dicit̄
filias alterius vt cū dicit̄ q̄ inuidia orit̄ ex inani gl̄a · Silit̄
excecacō mentis ex luxuria Sed hic agit̄ de ſcḋo mō · ſ · q̄ ex-
cecatio cordis et aggrauacio auriū et huiōi inflicte fuerūt po
pulo iudaico in penam alterius pcc̄i In quo pcc̄m per modū
pene inflictū corrn̄dere habet illi pcc̄o ꝓ quo infligit̄ ꝑ modū
demeriti · et iſto modo excecacō mentis et huiōi inflicta ſunt
illi ppl̄o · demerebat̄ enī excecacōem mentis ⁊ clauſurā ocl̄oꝝ
et huiōi ꝑ aliud pcc̄m in qd̄ voluntarie incurrebat · et hoc per
corrn̄dencia vniꝰ ad alterū Iuxta illud v̄bū ſup̄ allegatum
Iuxta menſurā delicti erit plagarꝫ modus

¶ Caplm̄ · v · In quo oн̄ditur q̄ pro pcc̄o peſſimo ypocriſis

iudei tꝑe templi ſcõi captiuati excecacionē mētis incurrerūt yſaie ꝓphete teſtimonio ✓ Diſcipl'ſ ✓

DEclara qͦ ſit illud pcīm ꝑ quod ppl'ſ iudaicꝰ ſeu eoꝝ pricipes excecacōem incurrerūt ſupdictā ✓ Magiſter Si bene ſcrutatus fueris ſcripturas reꝑies ꝙ ꝑ pcīm peſſimū ypocriſis que ē ſimulata ſanctitas ·et ſm jeronimū duplex iniquitas· deus claudere habebat oculos eoꝝ de quorū officio erat legem et ꝓphecias iudeis interpretari ſic ꝙ periret ſapientia a ſapientibꝫ eoꝝ·et eoꝝ intelligencia occultaretur qͦ manifeſte habet ysaie·xxix· ubi ꝓpha pnoſticauit iudaicaꝫ cecitatem a deo infligendā ppl'o dicens·qm̄ miſcuit vobis dominus ſpm̄ ſaporis ⁊ claudet ocl'os vr̄os· ꝓphetas· ſ·falſos et pricipes vr̄os qui vident viſiones operiet· Que quidē excecacō ⁊ clauſura ocl'oꝝ ī iudeis futa a ꝓpha declarat fore pricipaliter circa intelligenciā ſcripturaꝝ a quaꝝ vera intelligencia in locis ꝑtinentibꝫ ad cognicōem xp̄i dupliciter iudei declinant· Nam illi qui ſūt apud ipos periti ubi ꝓphete loquūt de tempore aduentus xp̄i et huiōi·ſic ꝙ ſm planū et verum intellectū xp̄m iam adueniſſe demr̄atur· reſpondent ꝙ talia ſunt oculta ⁊ nō interp̄tabilia per eos Simplices vero de hoc excuſant per ſuā impiciā de quibꝫ duobus modis quibꝫ veritas ſcripturaꝝ a ſupdictis amouet· ꝓpheta in loco allegato ſic dicit Et erit vobis viſio oīm ſicut v̇ba libri ſignati·quē cum dederint ſciendi lr̄as dicent lege iſtū· Et rn̄debit nō poſſum·ſignatus eſt enī·qͦ ꝑtinet ad eoꝝ peritos Et ſequit· Et dabit liber neſcienti lr̄as dicetqꝫ lege·et rn̄debit neſcio lr̄as· quod pertinet ad illr̄atos· Et ſic patet ꝙ ab vtriſqꝫ veritas ſcripturaꝝ ignorat per excecacōem ſupdictā· Et reddēs cauſam quare deus ſic clauſit ocl'os eoꝝ ut veritatē in ſcripturis traditam minime ꝑaperēt ſtatim ſubdit · Et dixit dn̄s pro eo ꝙ appropinquat ppl'ſ iſte ore ſuo et labijs ſuis glorificat me cor aūt eius longe eſt a me ·et timuerūt valde me mandato hoim et doctrinis Ideo ecce addam ut admiracōne faciā ppl'o huic miracl'o grandi et ſtupendo· peribit enī ſapiēcia a ſapientibus et intellectus prudenciū eius abſcōdet· Ex quo patꝫ manifeſte ꝙ in ipis habebat eſſe pcīm ypocriſis ſm qͦ exterius deū colebāt·de quo dicit labijs ſuis glorificat me Intꝰ aūt nō ſolum nō glorificabāt deū ſed eciā ab eo elongabant in corde In corde autem cultus dei verus ſm Augꝰ·conſiſtit

ꝓpter qđ pcc̄m deus ab eis abſtulit veram ſapienciā et intelli-
genciam Jdeo ſequit̄· Jdeo ecce addā ut admiracōem faciam
peribit eñ ſapiā a ſapientibꝫ et intellect⁹ prudenciū eius ab
ſcondet̄· Quod aūt dicit̄ hic de hac plaga excecacōnis ꝙ eſt
miraculū magnū et ſtupendū Jntelligendū eſt ꝓpt̄ magni-
tudinē̄ detrimenti qđ eis ex iſta excecacōe cōtingit· nam ꝓpter
hoc errauerūt circa cognicōem xp̄i· ex quo in ceteris aduſita-
tibus et erroꝛibꝫ ſunt lapſi Ex quibꝫ habes ꝓpoſitū· ſ· cauſā̄
excecacōnis iudeoꝛū a deo inflictā eſſe in eis penam ypocriſis
nephande Diſcipulus Vt ſuꝑ ꝑ te dictū eſt pene corre
ſpondere debent culpis· vellem igit̄ ſcire quō culpa pcc̄i ypo
criſis correſpōdet pene excecacōis ꝑut auctas yſaie ſupra al-
legata videt̄ ſonare Magiſter Correſpondēcia peccati
ypocriſis ſupdicti ad penā ꝑeo inflictam haberi poteſt ꝑ dc̄m
ſaluatoris dicentis Jn qua mēſura menſi fueritis remeciet̄
vobis Marci· iiij· Conſtat aūt ꝙ ypocrita ꝑſeram ille q̇ exte
rius deum videt̄ glorificare Jnterius aūt· ſ· in corde a deo lon
ge recedit de quo ꝓpheta loquit̄ dicens · ppl's iſte labijs me
honorat· coꝛ aūt eius longe eſt a me· talis conat̄ veritatem
vite ſue que peſſima eſt hominibꝫ ſub ſignis falſis exterioribꝫ
occultare· vnde eadem menſura huiōi ypocrite remetit̄ cum
veritas intelligencie ſacre ſcripture in qua vita ſpūalis hu-
mana doctrinaliter conſiſtit ei occultat̄ ſeu celat̄ · Et ideo ypo
criſis de directo opponit̄ virtuti veritatis vt in ſcđa ſcđe ·q·
cxj · Jdeo eadem huiōi pena· ſ· excecacōnis ꝑ quam veritas
ſcripturā̄ diuinā̄ occultat̄ ꝓprie correſpondet culpe ypocri
ſis ſupradicte·

¶ Capl'm ſextū Jn quo oñdit̄ ꝙ licet ypocriſis ſimplicit̄ cō
ſiderata non ſit de grauiſſimis pcc̄is· ypocriſis tñ phariſaica
quā xp̄us mlt'pliciter increpauit grauiſſimū pcc̄m eſt· qđ ex
qnq₃ racōibꝫ conſideratur Diſcipulus

Licet ypocriſis ſit pcc̄m non tñ ſemꝑ eſt moꝛtale ꝑut
in ſcđa ſcđe· q· ꝑ te allegata habet̄· Cum aūt eſt mor
tale nō videt̄ equiparari maximis vicijs utpote ydola
trie homicidio et adulterio et huiōi Jrracōnabile igit̄ videt̄
ꝙ pena iudeoꝝ in hac captiuitate exiſtenciū qui de ypocriſi pn̄
cipaliter notant̄ grauioꝛ ſit pena ꝑmoꝛum qui de ydolatria ⁊
alijs pcc̄is ſupdictis fuerūt rei· Conſtat tamē ex ſupdictis ꝙ
ſicut maioꝛ eſt pena exñciū i hac captiuitate q̄₃ in babilonica.

ſic et culpa maioꝛ debet eſſe ſm iaꝫ dicta. Magiſter. Licet
ypocriſis ſimpliciť cōſiderata ꝓut ſolū dicit ſimulacōem uel
fictionē nō ſit ita grauis culpa ſicut homicidiū et adulteriū
ꝛc̄. Cū ypocriſis qñqꝫ poſſit eſſe veniale pctm tñ vt in ſcda
ſcde. q. c. xi. ypocriſis tñ de qua hic loquiť. ſ. pharisaica ma:
gne grauitatis eſt. vnde ſuꝑ illud verbū ſaluatoris luce. xij
Attēdite a fermēto phariſeoꝝ qd eſt ypocriſis Beda ait Sic
modicū fermentū totam farine maſſā coꝛrumpit Sic ſimu
latio aīmi totā virtutū ſinceritatē et veritatē fraudabit Et
theophilus ibidē Nichil eñ ſic alterat moꝛes ut ypocriſis
ſcꝫ. phariſaica. vnde patꝫ ꝙ grauitas hui⁹ pcti ꝓut in pha:
riſeis vigebat magna ē tanqꝫ alteratiua et coꝛruptiua moꝝ
oīm. Circa qd cōſiderandū eſt ꝙ ſeriem euangelioꝝ diligentē
ſcrutanti manifeſte patꝫ ꝙ xp̄s nō legiť tantū impugnaſſe
cetera vicia que in phariſeis et alijs ſuo tp̄e habundabant
ſicut ypocriſim. Cui⁹ racō eſt Nam ypocriſis phariſaica quā
increpabat ex qñqꝫ reddiť grauiſſimū pctm. P̄mo ꝓpter eius
grauitatē. que quidē grauitas patꝫ ex hoc ꝙ viciū ypocriſis
eſt coꝛruptiuū oīm moꝝ vt dictū eſt. Scdo quia glō. ſuper
illud trenoꝝ q̄rto cap̄lo. maioꝛ ē iniquitas ꝑpli mei pcto So
domoꝝ dicit. Scelera aīe plāguntť que i ypocriſim labiť cui⁹
maioꝛ ē iniquitas pcc̄o ſodomoꝝ. Si aūt querať racō quare
ypocriſis ſit maioꝛ iniquitas qꝫ ſodomoꝝ. ad hoc dicitur ſm
Jero. ſuꝑ illud yſaie ubi ſup̄. ꝑpl's hic labijs me honoꝛat ꝛc̄
In compacōe duoꝝ maloꝝ leui⁹ eſt apte peccare qꝫ ſimulare
ſanctitatē In tali eñ ſimulacōne cōcurrit duplex iniquitas
quarum vna eſt malicia interioꝛ. alia vero ſimulacō exterioꝛ
¶ Tercio quia ypocriſis ſm ſe cōſiderata eſt quedā ſpēs men:
dacij vt in ſcda ſcde queſtione ſup̄ allegata. Conſtat autē ꝙ
mendaciū q̄nto magis elongať a veritate tanto eſt grauius
vnde phs in. v. methaphiſice magis mentitur qui aſſerit de
nouē ꝙ eſt centū qꝫ qui dicit ꝙ eſt decem. Mendaciū aūt ꝙ in
ypocriſi phariſaica includiť in extr̄mis diſtat a veritate Ipſi
eñ cum eſſent peſſimi et pleni vicijs ſimulabāt ſe nō ſolum
eſſe iuſtos ul' bonos ſed eciā ſanctos tanqꝫ ceteros in bonita
tate et iuſticia excedentes. vt patet de phariſeo aſcendente in
templo qui de ſua iuſticia iactās cōfidebat ceteros ſpernendo
luce. xviij. Intm̄ eñ ex ſuꝑba iactancia ceteros ſpernebant
huiōi phariſei ꝙ dedignabanť vt alij q̄litercunqꝫ eos tangerēt

de quib⁹ yſaie·lxv·c·qui dicũt recede a me nõ appropinques
michi quia immũd⁹ es ⁊c̃·Ex quo patꝫ ꝙ eoꝝ ſimlacõ erat
maxime mendoſa·quarto quia hoc viciũ·ſ·ypocriſis phari:
ſaica xp̃o maxime cõtrariabat̃·xp̃s enĩ qui nõ ſolũ ſm diuinã
naturã ſed etiã hũanam intrinſecus plenus gracie et veri:
tatis fuit·foris tñ in ſilitudinẽ carnis pcc̃i mundo apparuit
pharisei aũt ꝑ totũ oppoſitũ·conabant̃ enĩ magnaꝫ innocen:
ciam exterius oñdere ut oues Intus aũt oñi immũdicia ⁊
rapacitate erant pleni ſicut lupi·de quib⁹ Mt·vij·veniũt in
veſtib⁹ ouiũ·intrinſecus aũt ſũt lupi rapaces·Quĩto ꝙ ypo:
criſis phariſaica non ſolũ cõtrariat̃ veritati in vli ſed eciam
ꝑticularit̃ cõtrariabat̃ cuilibꝫ ſpẽi veritatis·ſ·veritati doctri:
ne·et veritati iuſticie·et veritati vite In hijs enĩ tribus ſm
Jero·veritas cõſiſtit·quã quidẽ triplicem contrietatẽ verita
tis i phariſaica ypocriſi cõtentã xp̃s execrabatur Mt·xxiij·
vbi ypocriſim phariſeoꝝ mltipliciť increpauit p̃nũcians eis
penam etnaꝫ·Cum dicit·ve vobis phariſei ypocrite ⁊c̃·ibidẽ
eciã explicat quõ triplicem veritatẽ ſup̃dictã q̃n tã in eis erat
offuſcare conabant̃·Qd patꝫ p̃mo de veritate doctrine Cum
dicit·ve vobis ſcribe ⁊ phariſei qui clauditis regnũ celoꝝ ⁊c̃
ſ·celeſtem beatitudinẽ cui⁹ introitus xp̃us eſt·vnde Joh·x·
caplo Ego ſũ hoſtiũ ſi quis ꝑ me introierit ſaluabit̃·Quod
quidẽ hoſtiũ recte ap̃it̃ per ſanã doctrinã ſcripturaꝝ ſm quã
vera xp̃i cognicõ habet̃·vnde xp̃us diſcipulis qui conabant̃
tendere ad eius cognicõem ſenſus aperuit vt intelligerẽt ſcri
pturas et ſic eũ cognouerũt·luce·xxiiij·phariſei v̊o ꝑuerſe
ſcripturas que de xp̃o loquunt̃ interp̃tando·ut patet in hijs
que ſup̃ in p̃ma ꝑte hui⁹ tractat⁹ dicta ſũt·regnũ celoꝝ clau
debant quo ad ſe et eoꝝ ſequaces de quo dicit·vos non intra
tis nec introeũtes ſinitis intrare ⁊c̃·Et quia pharisei nõ ſo
lum eos qui de gente ſua erãt ꝑ falſam doctrinã corrũpebant
ſed eciã laborabant ut gentiles ad ſuã falſam doctrinã ꝑuer:
terent Ideo ſubdit·ve vobis ſcribe et phariſei q̇ circuitis ma:
re et aridam ut faciatis vnũ ꝓſelitum·et cum fuerit factus
facitis eũ filiũ gehenne duplo q̃ꝫ vos In quo oñdit̃ ꝙ corrũ:
pere conabant̃ ꝑ ſuam falſam doctrinam nõ ſolum iſrlitas·
ſed eciã alienigenas·Et quia nõ ſolũ in hijs que ꝑtinent ad
cognicõem xp̃i ſed eciã in hijs que ad cultũ dei ꝑtinebant do:
ctrinam veritatis nitebant̃ corrumꝑe Ideo ſubdit·ve vobis

duces ceci qui dicitis · quicūq3 iurauerit ꝑ templū nichil eſt·
quicunq3 aūt iurauerit per aurū templi debet · In quo xp̄us
oñdit ꝙ circa obſeruacōem iuramētoꝝ que ad ydolatriā per=
tinet phariſei falſe interp̄tabanꝫ ſcripturas ex cupiditate ex
cecati p̄ferentes ſanctitatē auri quo templū ornabaꝫ ſancti=
tati templi per qd̄ aurū ſanctificabaꝫ ꝓut cōiter exponitur·
Conſequenē ibidem xp̄s increpat phariſaicā ypocriſim circa
veritatē iuſticie Et p̄mo in hoc ꝙ illa que erant maioris ne=
ceſſitatis ad ſalutē conſequendā cōtempnebāt ut eſt miſeri=
cordia uł iudiciū vł fides Illa vō que modice utilitatis ad
ſalutē erant ut eſt decimare mentā magna reputabāt · Ad
qd̄ ex duob⁹ ꝓpriis ſuis viciis mouebanꝫ· p̄mo ex iactancia
vt ab omīb⁹ crederenꝫ ſancti eſſe· Inq̄ntū decimas de minimis
rebus offerebant· Scd̄o ex cupiditate ut aliis exemplū p̄be=
rent ut ſoluerēt eis decimas de omīb⁹ nichil p̄termittēdo·et
de hoc dicit ve vobis ſcribe et phariſei qui decimatis mentam
rc̄· Idem oñdit ſub alio exemplo dicens· ve vobis duces ceci
excolantes culicē· camelū aūt gluciētes In quo oñdit ꝙ illa
que erant magni ponderis ſm̄ mentē legis ipi ꝓ nichilo re
putabant· minima vō cū magna diligencia ꝓquirebant qd̄ eſt
contra veritatē iuſticie que vnicuiq3 quod ſuū eſt reddit ſm̄
equalitatē ꝓporcionis· Conſequenē oñdit qualiē veritatem
vite contempnebāt Et p̄mo inq̄ntū de mūdicia exteriori·ſ·
veſtiū et corpoꝝ curabant Non autē de interiori mūdicia·ſ·
mentis que pocioꝝ eſt et ad ſalutem nccīa· de quo dicit· ve vo
bis ſcribe et phariſei qui mūdatis qd̄ deforis eſt phariſee cece
mūda p̄us qd̄ intus eſt ut fiat qd̄ deforis eſt mūdum · Con=
ſequenter hoc idem increpat ſub alio exemplo dicens ve vob̄
phariſei ypocrite qui ſimiles eſtis ſepulcris dealbatis rc̄· Qd̄
quidem exemplū differt a p̄cedenti quia p̄mū reſpicit res exte
riores · Scd̄m vero reſpicit ꝓpriā cōuerſacōem quā ab extra
honeſtam habebant ut cooperirent maliciā interiorē ſicut ſe=
pulcra abextra ſūt dealbata ab intus vō plena oſſib⁹ mor=
tuoꝝ In vltimo vō exemplo increpat eos de corrupcione ve
ritatis vite· inq̄ntū ſe conabanꝫ oñdere eſſe meliores q̄3 p̄res
eoꝝ vnde ornabant et edificabāt ſepulcra ꝓphaꝝ qui fuerūt
a ſuis p̄deceſſorib⁹ interfecti dicentes· Si fuiſſem⁹ in dieb⁹ pa=
trum nr̄oꝝ nō eſſem⁹ ſocii eoꝝ in ſanguine ꝓphaꝝ · Sed quia
ipi phariſei nō ſolū erāt equales i malicia p̄rib⁹ i occidēdis

ꝓphetis· ſed erāt diſpoſiti ad maximū malū ꝑpetrandum· ſ·
ad occidendū xp̄m qui eſt dn̄s ꝓphetaꝝ Idcirco eos maledicat
ꝓphetizando dicens· implete menſurā patrum vr̄oꝝ· phariſei
enī xp̄m occidētes impleuerūt menſurā prm̄ ſuoꝝ eos i ma-
licie plenitudine excedēdo In quo ſumma malicia phariſaice
ypocriſis oñdit̄· Inq̄ntū iuſtiores prib9 ſe oñdebant dicētes
Si fuiſſem9 in dieb9 prm̄ nr̄oꝝ ꝛc̄· et tn̄ occulte ſcēm ſcōꝝ et
regem ꝓphetaꝝ occidere intendebāt· Ex quib9 omib9 diligent̄
cōſideratis ſatis habet̄ q phariſaica ypocriſis cetera vicia exce
debat· inq̄ntū ex ea ſecuta eſt occiſio xp̄i q̄ grauior eſt grauiſſi
mis pccīs· vnde poſtq̄ȝ dixit Implete mēſurā prm̄ veſtroꝝ·
ſtatim ſubdit· Serpētes et genimina vipaꝝ quō fugietis a iu
dicio gehenne· q· d· Sic eſtis in malicia obſtinati ꝑ excecacōez
mentis quā per ypocriſim meruiſtis ut ex auct̄e yſaie ſup̄dc̄a
oſtenſum eſt q nullo modo poteſtis fugere a iudicio gehenne
eterne· nec etiā a pena tꝑali· ſ· a deſtructione templi tūc ꝑ ro-
manos futura de qua in fine capl'i ſubdit Ecce relinquet̄ vo
bis domus vr̄a deſerta

¶ Capl'm vij In quo oñdit̄ q in cecitate phariſaica inclu-
ditur negacō diuine ꝓuidencie magis culpabilit̄ q̄ȝ in illis q̄
peccata ſua publicāt ſicut ſodomite· Et in eodeȝ oñdit̄ q ex
huiōi phariſaica ypocriſi nephanda de9 elicuit magnū bonū
· ſ· gentiū illuminacōnem· et vtrūq̄ȝ fundat̄ in quadā auct̄e
yſaie de qua hic agit̄ Diſcipulus·

Habeo q ypocriſis phariſaica grauiſſimū pcēm ē ꝓut
tu dicis· ſȝ aliquādo per ſcrutiniū ſcripturarū reꝑire
poſſes q grauius peccat ille qui ſua pcc̄a publicat q̄ȝ
ille qui ea occultat ceteris parib9· vnde legit̄ q ꝓpha quoſdā
increpabat eo q pcc̄a ſua publicabāt et nō abſcondebant ea·
yſaie· iij· c· Et pcēm ſuū q̄ſi Sodoma p̄dicauerūt nec abſcon
derūt ve aīe eoꝝ· qđ non videt̄ oīno cōſonare p̄dictis

Magiſter Cum quis publicat pcc̄a ſua nō curans ea ab
ſcondere hoc cōiter contingit ex cōtemptu dei ꝛ iudicioꝝ eius
ſpecialit̄ cū quis credit q de9 nō habet noticiā de iſtis inferio-
ribus Iux̄ illud pſ̄· viduā et aduenā interfecerūt et dixerūt·
non videbit deus· et hoc manifeſte aggrauat pcēm· Sed ſi be
ne conſideras hoc etiaȝ includebat̄ in phariſaica ypocriſi· Ex
hoc enī phariſei ypocrite occultabāt pcc̄a ſua hominibus tm̄ q̄ȝ
credebant q deus nō eſſȝ inſpector cordiū· vnde i auctoritate

allegata yſaie · xxix · poſtq̃ ꝓpheta p̄dixit culpā ypocritarū dicens · labijs me honorāt · cor aūt eoꝝ longe ē a me Siliter et penā excecacōis eoꝝ dicens · ꝑibit eni ſapīa a ſapiētibus eius · et intellectus prudenciū eius abſcōdet · Que quidē pena correſpondet culpe illius ypocriſis vt ſup̄ dictū eſt ſtatī ibidē ꝓpha declarat ꝙ huiōi pctm ypocritaꝝ abſcondenciū pcta ꝓcedebat ex hoc ꝙ credebant deū non cognouiſſe abſcōdita humanaꝝ menciū · vnde immediate ibidez ſubdit · ve q̄ ꝓfūdi eſtis corde ut a dño abſcōdatis conſiliū quoꝝ ſūt in tenebris opera Et conſequenť de eis dicit · Et dicūt · quis vidit nos ⁊ quis nouit nos · Et attendēdum ꝙ negacio diuine noticie ſeu ꝓuidencie que includiť in hijs qui pcta ſua ſimpliciter publicant et ſi ſit valde grauis nō tñ tante grauitatis eſt ſicut negacō illa que ī ypocriſi p̄ſertim phariſaica includiť · In iſta eni pcta occultanť ab ypocritis ut ꝑ exteriorē iuſticiam alios decipiant et ad errores deducāt nō aūt in alia · Ex quo patz ꝙ in phariſaica ypocriſi includiť negacio diuine noticie de humanis grauiꝰ q̃z ſodomis qui pcta ſua publicāt · et ſup hoc in ypocriſi phariſaica adduntť alia nephanda que ſup̄ tacta ſūt

¶ Diſcipulus ¶ verba yſaie in auctē ꝑ te allegata · ſ · xxix · caplo · non videnť oīno adinuicē conſonare · dicit eni ibidez Et claudet oculos vr̄os ꝓphetas et pn̄cipes vr̄os qui vident viſiones operieť qd̄ tu exponis de cecitate phariſaica que in penā ſue ypocriſis eſt eis inflicta qd̄ ſatis cōueniē videť eſſe dictū cum cōtinuacōe ad illud qd̄ ſtatim de eis ſequiť · ꝓplus iſte labijs me honorat ⁊c̄ · in quo declarať eoꝝ ypocriſis Silr et ſtatim ſubdit penā eoꝝ cū dicit ideo addā ut admiracōem faciam ꝓplo huic miraclo grandi et ſtupendo · peribit eni ſapiencia a ſapiētibꝫ eius ⁊c̄ · de quibꝫ ſtatī declarať vnū de pn̄cipalibꝫ eoꝝ motiuis cū dicit · ve q̄ ꝓfundi eſtis ⁊c̄ · Et dicūt quis videt nos et quis nouit nos · ꝓut cōueniē expoſueras · de quo increpat eos ꝓpha dicens ꝑuerſa ē cogitacō vr̄a ⁊c̄ · Et ꝙ hoc ſequiť in lr̄a · nōne adhuc in modico ⁊ in breui conuerteť libanus in charmel · et charmel in ſaltum reputabitur · et audient in die illa ſurdi verba libri ⁊ de tenebris et caligine oculi cecoꝝ videbūt · non videť bene cōſonare cū hoc qd̄ dictū eſt et claudet oculos vr̄os ⁊c̄ · vnde peto ꝙ iſtā ꝓpheciam vlterius michi declares que videť multū facere ad ypocriſim phariſaicā declarandā ſimul cū eoꝝ pena q̄ fuit mētis

excecacō Magiſter Recte iudicaſti in hoc ꝙ yſaias in
aucte allegata phariſaicā ypocriſim cū ipius pena declarat.
ſed ad illa verba que vlteri⁹ ſequunt̄ quoꝝ petis declaracōe
pſuppone debes ꝙ ſm doctrinā aug⁹. de⁹ adeo eſt bonus ꝙ non
ꝑmitteret mala fieri niſi ex eis bona elicēt. ꝑmiſit em̄ pmū
angelū peccare ut inde ruine angelice reſtitucio ꝑ xp̄m glori
oſius fieret. vnde in ꝓpoſito ex phariſaica excecacōe quam in
penā ſue ypocriſis nephāde incurrerūt. diuina bonitas elicuit
illuminacōe gentiliū q̇ hactenus i hijs que ꝑtinent ad diua
erant ſurdi et ceci. vnde apl's ad Rō. xi. Cecitas ex ꝑte cōtin
git in iſrl' donec plenitudo gencīū intraret de quo actuū. ix.
Quia vos indignos iudicaſtis eterne vite. Ecce conuertim̄
ad gentes. Quo pſuppoſito ſenſus lr̄e quē petis clare habetur
Nam poſtq̄ ꝓpheta declarauit cecitatē phariſaica ut dictū
eſt. ſtatim ſubiūgit de illuminacōne gencīū que ex pdicta ceci
tate phariſaica ſtatim ſecuta eſt dicēs. Nōne adhuc in mo-
dico et in breui cōuertet̄ libanus in charmel. Charmel enim
mons ſterilis ⁊ ſiccus ē. libanus v̇o mons fructuoſus et aro
maticus. per hoc figuratiue intelligens ut gens iudaica in q̄
cōiter cōſueuerāt fructus ſpūales vigere. cōuertet̄ i charmel
ſcȝ in ſiccitate ſeu ſterilitate et econt̄ de gentib⁹ Et ut hanc fi-
guram apte nobis declaraſſet ſtati ſubdit Et audiēt in illa
die ſurdi. i. gētiles qui nūq̄ audierūt diuinū v̇bum. verba
libri. ſ. legis diue. et de tenebris ⁊ caligine ocl'i cecoꝝ videbūt
Et eſt eadem ſnīa Et quia ex iſta illuminacōe gencīū apl'i et
diſcipuli xp̄i fuerūt valde leti. idcirco ſubdit Et addēt mites
in dn̄o leticiā. qd̄ intelligit̄ de diſcipulis xp̄i quos ipe docuit.
diſcite a me quia mitis ſum Mt. xi. c. Et paupes homīes in
ſancto iſrl' exultabūt. ſ. ipi diſcipuli quos ipe docuit Mt. v
beati paupes ſpiritu. Alia aūt racō leticie ſupdicte. ſ. mitiū
et paupeꝝ xp̄i ſubdit̄ Cum diciēt qm̄ defecit qui pualebat. cō-
ſūmatus eſt illuſor. et ſucceſi ſūt om̄es qui vigilabāt iniq-
tatem ⁊c̄. que om̄ia de cetu phariſeoꝝ et ſcribaꝝ plane intel-
ligunt̄ ꝓut cōiter exponit̄ qui in deſtructōne ihrl'm ꝑ rōnos
ſūt occiſi et diſperſi et i captiuitatē uſq; ad pn̄tē diē deducti
¶ Capl'm. viij. In quo oñdit̄ ꝙ phariſei tripliciē incurrerēt
cecitatē mentis ſicut et triplicem veritatē ꝑ ſuam nephandā
ypocriſim corruperūt quoꝝ duo in hoc capl'o explicantur. et
ibidem declarant̄ verba yſaie ad hoc ꝑtinencia. ſ. cū dicit Et

ꝑibit ſapiēcia a ſapientib⁹ eius qđ ꝓprie ⁊ mlt̃plicat̃ de pha
riſeis et eoꝝ ſequacibus intelligendū eſt· Et ibidē declarat̃ ꝙ
hoc nō eſt contˀ doctrinam xp̄i dicētis de phariſeis ſupˀ cathedrā
moyſi ſederunt ſcribe et phariſei quicquid dixerint vobis fa
cite ⁊c̃· Diſcipulus

A Dhuc volo ꝙ michi vˀba ꝓphete in hac ꝓphecia con
tenta· ſ· ubi dicit̃ Ideo ecce addam ut admiracōnem
faciā ꝑplo huic miraculo grandi et ſtupendo et ꝑibit
ſapiencia a ſapientib⁹ et intellect⁹ prudenciū eius abſcondet̃
Si enī hec vˀba de phariſaica cecitate exponāt̃ ſupˀfluū videt̃
Iam enī de ipis dixerat modicū ſupˀ Et claudet ocl'os vr̃os
ꝓphetas et pĩcipes vr̃os qui vident viſiones oꝑiet· qđ ſuffe
ciſſet ad oſtendendū cecitatē ſuā ꝑdictā· querendū ergo videt̃
quid hic addit̃ ſupˀ ꝑdictā cecitatē cū dicat̃ Idcirco ego addā
In quo videt̃ aliquid addē ſupˀ ꝑdictā cecitatē Magiſter

Si bene ſcrutatus fueris in hoc loco verba ꝓphete reperies
ipa ꝓprijſſime adaptari phariſaice cecitati in quā incurrerūt
in penam ſue ypocriſis ſupˀdictā· ut dictū eſt Ad cui⁹ declara
cionem ſcire debes ꝙ phariſei ypocrite ſicut triplicē veritatem
corrumpebāt ſeu offuſcabant ut ſupˀ· vj· c· Sic triplicē incur
rerūt excecacōem mentis· pˀmo· ſ· circa cognicōem tꝑis aduē
tus xp̄i et diuinitatē eius et modū redempcōis ei⁹ ⁊ huiōi
de quibus ꝓphete fuerūt ſufficient̃ locuti· et tñ ipi tanq̃ȝ clau
ſos mentis oculos habentes hoc neſcierūt de quo in pˀma ꝑte
diſtinccione pˀma ⁊ in mlt̃is ſequentib⁹ large dictū eſt· Et de
hac excecacōne ꝓpheta loquit̃ cum dicit· Et claudet oculos
vr̃os ⁊c̃· uſqȝ ibi neſcio lr̃as· De iſtis enī et ſimilibus lr̃ati
eoꝝ q̃nqȝ ꝑtendūt ſe excuſare dicētes ꝙ talia ſūt ſignata ſeu
ſecreta· Simplices vero excuſant ſe dicētes· neſcio lr̃as ꝑut
ſupˀ· Scđo vero incurrerūt excecacōem circa obſeruanciā legis
moſaice eſtimantes ꝙ lex moſaica eſſet ꝑpetuo duratura etiā
quo ad cerimonialia et iudicialia qđ falſū eſt ut patȝ ſupra i
pˀma ꝑte di· viij· Et de hoc dicit ꝓpheta ꝑibit ſapia a ſapiē
tibus eius· Ad qđ ſciendū ꝙ huiōi cerimonialia tꝑe duratio
nis moſaice legis iudicabant̃ racōnabilit̃ apud oĩes ſapi
encialia eſſe· vnde in deutro· iiij· poſtq̃ȝ dixit moyſes· Scitis
ꝙ docuerim vos p̃cepta atqȝ iuſticias ſicut p̃cepit michi dñs
⁊c̃· Subdit· obſeruabitis ⁊ implebitis oꝑe· hec eſt enī veſtra
ſapiencia et intellect⁹ corā ꝑplis ut audiētes vniuſa p̃cepta

hec dicant En ppl'ſ ſapiens et intelligens gens magna hec·
Que quidem ſapiencia manifeſtū eſt ꝙ periſt ab eis poſt xp̄m
Nam ſicut ꝑ obſeruanciā legaliū tp̄e legis a ceteris nacōib₉
iudicabant̄ ſapientes· inq̄ntū ꝑ huiōi obſeruacōez regebant̄
a deo tanq̄m populus peculiaris ꝑ miracula ⁊ reuelacōnes·
ꝓpheticas et huiōi vt patz in ꝓceſſu veteris teſtam̄ti Sic poſt
xp̄i aduentū ⁊ diuulgacōem euangelij ipi⁹ cū huiōi legalia
fuerūt euacuata· ab omib₉ iudicant̄ ꝑ obſeruacōez eaꝝ inſi:
pientes et ſtulti tanq̄z laborantes in hys que ſūt nulli⁹ auto
ritatis ſeu vtilitatis qḋ patz ad ſenſū cū hodie omia illa ver
tunt̄ in deriſum apud intelligētes· Et de hac ignorancia ſeu
cecitate ꝓpheta dicit· Et ꝑibit ſapia a ſapientib₉·ſ·ſapiētia
ſupdicta que in legaliū obſeruacōe cōſiſtebat Item p̄dictum
verbū· peribit ſapientia a ſapientib₉ verificat̄ de eis ex hoc ꝙ
illud nephandū opus talmudicū eoꝝ cum magnis fatuitā
tibus et abſurditatib₉ ꝑmixtis cōpoſuerūt· vt large habetur
ſupra yſaie·xxxiiij·et zacharie·ix· in addicōib₉· vide ibi de
quib₉·ſ·ſcribis huiōi mendaciſſimā doctrinā cōponentib₉ in
telligit̄ ill⁰ jere·viij·c·Quō dicitis ſapiētes ſum⁹ ⁊ lex dn̄i.
nobiſcum eſt vere mendaciū opatus eſt ſtilus mendax ſcri:
barū· vbi ꝓpheta volens reddē cauſam tante inſanie ſubdit
verbū dn̄i· ꝓiecerūt ⁊ ſapiētia nulla eſt i eis·q·d·poſtq̄z ver
bum dn̄i·ſ·filiū dei ꝓiecerūt intm̄ caruerūt vera ſapiētia·ꝙ
ad huiōi nephandā doctrinam in ſcriptis ponendā mō p̄dicto
ꝓceſſerūt· Et quia illa·ſ·cōtenta i p̄dicto ope talmudico ne
phandiſſimo ſūt tante inſanie et fatuitatis ꝙ merito quilibꝫ
ſenſatus admirari debet quō talia ab hoib₉ auderent̄ cōſcribi
Ideo de hoc ꝓprie intelligit̄ illud i hac ꝓphecia yſaie cōtentū
ſ·ideo ecce addā ut admiracōe faciā ppl'o huic miracl'o gran
di et ſtupendo et ꝑibit ſapia a ſapientib₉·q·d·hec perdicō ſa
piencie ad tantā deueniet inſaniā ꝙ in admiracōes ſtupēdas
verteret̄ qḋ maifeſte patz aſpicienti p̄dictas addiciones
Diſcipulus verū eſt ꝙ i codicib₉ illis talmudicis mł'ta
tradunt̄ de deo que ſi intelligant̄ ut ſonāt nō ſolū falſa ſed
abſurdiſſima ſūt ut cū dicit̄ i libro baracoth ꝙ de⁹ i qualibet
nocte ſuꝑ ihrl'm et ppl'o iſrl' flendo dicit· ve michi q² deſtruxi
ciuitatem meā et combuſſi templū meū et in captiuitatez re
degi ppl'm meū· Siliter dicūt in libro qui dicit̄ bulin ꝙ deus
peccauit in faciendo ꝙ luna eſſet minoris quantitatis q̄z ſol

ꝓpter quod pctm̄ expiandū deus iuſſit ut in kalendis fieret
ſacrificiū de vno edo capraꝝ ut pctm̄ dei ſupoictū expiaretur
que quidē et m̄lta ſimilia ī ſuis codicib9 cōtenta ipi conant̄
a falſitate ſeu abſurditate excuſare ſic· dicūt enī ꝙ iſta itel-
gi debent methaphorice fuiſſe dicta ſicut cū ī ſcriptura deo at
tribuit̄ motus vt cū dicit̄ exo· xix· Deſcēdit deus ſuꝑ mōtez
ſynai Sil'r attribuit̄ deo in ſcripturis ſacris ira et penitudo
que nullo mō competūt ꝑfectiſſime immutabilitati diue ut
eſt manifeſtū· Sed iſta ⁊ ſimilia ſoluunt̄ exponēdo ea metha
phorice fuiſſe dicta ·ſ· ꝙ deus ſe habz nō in ſe ſed ī ſuis effec-
tibus per modū deſcēdentis ſeu irati ul' penitentis et huiōi·
vnde et ſili modo dicūt ꝙ ſūt intelligenda verba talmudica
ſupdicta ⁊ ſil'ia cū de deo dicūt aliqua que nullo mō deo com
petūt· ſed methaphorice ſeu ſilitudinarie et nō aliter ·et iſto
modo nitunt̄ defendere multa que in dicto oꝑe nephando tal
mudico ſupdicto cōtinent̄· ꝑcor igit̄ ut michi oſtendas quid
circa hoc ſit tenendū Magiſter Si bene cōſideras illa q̄
de deo in ſacris ſcripturis dicunt̄ licet imꝑfectōez important
tamē aliquid bonitatis ſeu ꝑfectōis includūt Moué enī licet
ꝑfectioni diue cui9 eſſe purus actus eſt· nulli potencialitati
admixtus oīno non cōueniat· importat tū actū entis qd̄ eſt
aliquid ꝑfectionis qd̄ deo attribuit̄· omēs enī ꝑfectōes que in
creaturis ſūt in deo ꝑexiſtūt ſecluſa quacūqz imꝑfectōne que
in eis includit̄ Ira ſil'r licet in creaturis eſt paſſio quedā que
deo nō competit· quia tū qñqz laudabilis eſt ut cum mouet̄
a rōne recta Idcirco deo attribuit̄ ſub racōe ꝑfectionis qua-
cūqz imꝑfectōne amota· Sed miſeꝝ eſſe qd̄ intelligit̄ ꝑ illud
dictū· ve michi· vl' peccare· qd̄ nō ſolum deo ſed nec ecīā btīs
competit· nullo mō eſt attribuendū deo cum nec ecīā ydolatre
ſuis diis falſis talia audent attribuere· que tū fatuitas tal-
mudica deo temerarie attribuit vt dictū eſt· Item differēcia
debet eſſe inter modū tradendi ꝓphetaꝝ et int̄ modū tradendi
eoꝝ qui verba ꝓphaꝝ exponūt· ꝓphete enī quia qñqz de hiis q̄
ſupra hoīez ſūt eis reuelata loquunt̄· qñqz vō ut hoīes more
loquunt̄ hūano in dictis ſuis inueniunt̄ obſcuritates · vnde
ſuꝑ illud pſalmi· tenebroſa aqua in nubib9 aeris· Glō· ob-
ſcura doctrina in dictis ꝓphaꝝ· Expoſitores tamen qui dicta
ꝓphetaꝝ declarant debēt nō obſcure ſicut ꝓphete loqui ſʒ apte
ſic ut errores q̄ cōtingē pñt in expoſicōe ꝓpheticaꝝ locucionū

vitare ſtudeant · non aūt inductiua ad errores ꝓponāt · vnde
et talmudici qui expoſitores ſacraꝝ ſcripturaꝝ ſe dicūt non
methaphoricis locucōnibꝫ vti debent · ſꝫ methaphoras in ſcri-
pturis ſacris cōtentas recte hn̄t exponē · Cuiꝰ oppoſitū in ſu-
pradictis ꝛ ſil'ibus talmudica inſania frequent̄ inducit · Et
attende ꝙ nō ſolum antiqui talmudici in cognicōe diuinorū
ſepe errauerūt · ſed etiā eoꝝ moderni magni rabini · int̄ quos
ꝑapuus fuit Rabi moyſes egipcius quē alteꝝ moyſen eſſe di
cunt · qui quaſi per viā phariſaicā ad expoſicōeꝫ ſacre ſcripᵗᵉ
tendere videt̄ cum hoc tamē in m̄l'tis errauit que ad cognicōꝫ
ꝑtinent diuinoꝝ · ut cū aſſerit om̄ia noīa que de deo et creatu
ris dicunt̄ eſſe mere eq̄uoca · ex quo ſequeret̄ ꝙ nullam de deo
haberemꝰ verā noticiam · Sil'r cū alios errores ī ſuis codicibꝫ
ponit ꝑiculoſos · de quibꝫ ſup̄ eſt aliquid tactū Item quia hu
mana ꝑfectio ꝑapue cōſiſtit in imitacōe diue ꝑfectōis · Iux̄
illud leuit̄ · xi · Sancti eſtote quia ſanctꝰ ego ſum dn̄s deus vr̄
Idcirco talia in ſcripturis attribuunt̄ deo in quoꝝ imitacōne
qn̄qꝫ homo meritorie ꝓficit · Meret̄ itaqꝫ homo in odiēdo im
pios ſeu i[illegible]ſcendo contra eos ꝓpter bonū iuſticie Iux̄ illud
nōne qui oderūt te dn̄e oderā et ſuꝑ inimicos tuos tabeſcebā
et ſic iſta et ſil'ia in ſcripturis deo attribuunt̄ ut ea homīes
imitent̄ in bonū Sed miſeꝝ eſſe uel peccare · ad quoꝝ imita-
cionē nullo mōdo homīes inducendi ſūt deo attribui nō debent
Diſcipl's Licet veꝝ eſt ꝙ phariſei talmudici in credēdis
multa falſiſſima ꝛ abſurda introduxerūt ꝓut ſup̄ dictū eſt
et in tuis addicōibꝫ · ſ · yſaie · xxxiiij · et zach · v · pleniꝰ conti
nent̄ · tamē in agendis videt̄ ꝙ xp̄us eoꝝ doctinaꝫ approbauit
vnde Mᵗ · xxiij · Suꝑ cathedrā moyſi ſedert̄ ſcribe et phariſei
quidquid dixerint vobis facite ꝛc̄ · Ex quo patet ꝙ de hijs q̄
agenda erant · phariſei et ſcribe nō extorte ſed recte docebant
licet ipſi oꝑe nō implerent Magiſter Verbū xp̄i ſupra
dictū intelligendū eſt de doctina moſaice legis qn̄ phariſei eā
non excedebant nec corrumpebāt ꝑ eoꝝ tradicōnes · non aūt
de lege talmudica quā fingunt eſſe ſcꝫm legem moyſi datam
vnde notant̄ xp̄s dixit · Suꝑ cathedrā moyſi ſederūt · ſ · pha
riſei ꝛc̄ · vt deſignaret ꝙ loquit̄ de doctina ī lege moſaica vere
cōtenta · non aūt de doctina falſa et ficta · ſ · talmudica

¶ Capl'm · ix · In quo declarat̄ terciꝰ modꝰ excecacōis pha
riſaice qui cōſiſtit in hoc ꝙ ſuas ꝓprias inuencōes ꝛ aſſercōne-

abſcondūt· **Diſcipulus**

Habeo duos modos excecacōis phariſaice per te michi
oſtenſos · ſed quia dixiſti ꝙ tribꝫ modis incurerent
cecitatem ſeu mentis excecacōem · ideo peto vt michi
declaras terciū modū **Magiſter** Tercio incurrerūt mētis
cecitatem intm̄ ꝙ verba ꝓpria ſua et ſuos mentis cōceptꝰ nō
intelligentes · ſue ꝓprie inuencōes ab eis abſcondite ſūt · Eſt
eñ ſup̄ i p̄ma ꝑte ī mltis locis oſtenſū ꝙ ꝑ dicta doctoꝝ ſuoꝝ
veritas catholica qñqꝫ oñdit̄ qd̄ tamē ipimet nō intelligūt·
Sed ſicut de Caypha Joh̄ · xj · legit̄ ꝙ neſciens ꝓphetauit ita
et eis accidit · de quo intelligit̄ verbū p̄dictū yſaie · ſ · et intel
ligencia prudenciū abſcondet̄ · q · d · ꝓpheta nō ſolum ꝓphecias
antiquas de xp̄o dictas ꝑ cecitatē mentis nō intelligent · nec
ſolum ſapiam eoꝝ legalem ꝑdent · ſed etiā qd̄ ipimet intelli-
gunt abſcondet̄ ab eis · verbi gracia · dicūt ꝙ p̄triarche et oēs
ſancti ante aduentū meſſie nō intrabant paradiſū ſed erant
in eius ſuburbio donec veniret filius phares · i · xp̄s filius da
uid · et hoc ꝓpt̄ pcc̄m ade · et tñ cum hoc negant pcc̄m origina
le fuiſſe nec eſſe ꝑ xp̄m ſeu meſſiā expiandū · et inter multa
que ipi aſſeruerūt vera et ſalubria q̄ tñ ipimet nō intellexe
rūt ut bene agerent · p̄cipue ſūt illa que ad terminū aduentꝰ
meſſie ꝑtinent · Circa hoc eñ fuerūt mltiplicit̄ in opionibus
diuiſi · Quidam eñ volentes claudere portā inquiſicōis huiꝰ
t̄mini ꝑ ſcripturas aſſeruerūt ꝙ terminꝰ redempcōis eoꝝ ab
hac captiuitate eſt inſcrutabilis ꝑ ſcripturas · Et querūt ra-
cionē quare p̄mis · ſ · in tranſmigracōne babilonica exñtibꝫ
fuit reuelatus · ſ · terminꝰ ſue redempcōis Jere · xxix · Cū im-
pleti fuerint ī babilone · lxx · anni viſitabo vos · Et tñ ſcd̄is
ſcꝫ qui fuerūt ſeu ſūt in hac captiuitate nō fuit reuelatꝰ ter-
minus ſue redempcōis · Ad qd̄ reſpondent ꝙ racō huiꝰ d̄ñe
eſt iſta Nam p̄mis fuit reuelatū pcc̄m ſeu pcc̄a ꝓ quibꝫ fu-
erunt in captiuitate ducti vt patꝫ · iiij · Re · et ſcd̄o ꝑalipꝓ ·
Et ideo illis fuit reuelatus terminꝰ ſue captiuitatis ut dc̄m
eſt · Sed ſcd̄is · ſ · in hac captiuitate exñtibus non eſt reuelatū
peccatū ꝓpter qd̄ in hac captiuitate ſūt deducti · et ideo t̄minꝰ
ſue redempcōis ē eis ſilr̄ ignotꝰ Alij v̄o tā antiq̄ q̄ꝫ moderni
aſſignauerūt t̄minos diuſos ad huiōi aduentū · qui tñ t̄mini
om̄es tranſierūt iam in p̄teritū vt ſup̄ diſtinctōe t̄cia capitl̄o
q̄rto plene oſtenſū eſt · Quidam v̄o eoꝝ aſſeruerūt ꝙ oēs t̄mini

ꝑterierūt et ꝙ non pendeat redempcio eoꝝ niſi in ſola pnīa·
Attende igitꝰ quō ſm tres opiones ſuꝑdictas ipoꝝ ꝓpria in-
telligentia abſconditꝰ ab illis· Nam ſi pmā ſequantꝰ opioēȝ
oportet eos concedē ꝙ pccm ꝓ quo ſūt in hac captiuitate eſt
eis ignotū ⁊ hoc eſt veꝝ ꝑut ſuꝑ in pñti diſtinctōe oſtenſū eſt
Et cōſequenē ſi hoc pccm ſibi innoteſceret· qd quidem pccm ē
derelinquere xp̄m veꝝ deū et hoiem et ſuas fatuitates ſequi·
tūc manifeſtū ꝙ terminꝰ captiuitatis eſſet eis notus· ſ· cum
ab iſto pcto cōuerterentꝰ per agnicōem veri xp̄i ſeu meſſie· ꝑ
hanc enī cōuerſionem ſtatim redempcōem adipiſcerentꝰ· Si
aūt ſcdam opioem ſequerentꝰ opȝ eos concedē ꝙ xp̄s ſeu meſ
ſias iam venit cum oēs termini per ſuos mgr̄os aſſignati
in ꝑteritū tranſierūt· Non enī pñt dine ſcripture in quibus
quilibȝ eoꝝ ſm ſuā intelligenciaȝ fundatꝰ a veritate deficē· Si
aūt tciam ſequantꝰ opioneȝ opȝ eos concedē ꝙ nullus eoꝝ eſt
in vera pnīa Nam ſi aliquis eoꝝ in vera pnīa eſſȝ· tūc ſaltē
ipe penitens eſſet redemptus ꝑ meſſiam Ex quibꝰ manifeſte
habetꝰ ꝙ illud qd ab ipiſmet intelligitꝰ circa tempus redempci
onis ſeu aduentus meſſie ab ipis abſconditꝰ· Et hoc ē quod
ꝓpheta ꝑdixit Et intelligēcia prudenciū eius abſcondetꝰ· nō
enī dixit Et intelligencia eoꝝ ꝑibit ſicut dixerat de ſapiēcia
ſed dixit abſcondetꝰ· q· d· ꝙ ipimet nō ꝑapient ea que ꝑ ipos
ſunt intellecta ſed ab eis abſcondentꝰ vt dcm̄ ē· nos autē qbꝰ
veritas ꝓpalata ē intelligenciā ſuꝑdictā ꝑ eos inuentā· ſpeci
aliter eoꝝ que aliquid cōtinent veritatis habere poſſumꝰ et ad
nr̄am erudicōem ꝓficē pñt ſi ſacras ſcripturas ſcrutari co-
nemur et quedā vera hiſtorialia ad hoc ꝑtinencia attente ꝑ
ſpiciamus

¶ Caplm· x· In quo oñditꝰ ꝙ mlta de inuencōibꝰ ſeu aſſer
cionibꝰ phariſeoꝝ quas ipi inuentores ſeu aſſerentes minime
intelligunt qñqȝ nobis ꝓficiūt ad erudicōem ⁊ ꝙ in tminis
per eos aſſignatis ad ſuā redempcōneȝ aliqua emerſert ad ho
norem fidei catholice ꝑtinencia Diſcipulus

Hoc vltimū qd dicis ulteriorem requirit declaracōem·
vnde peto ꝙ michi amplius declares quō intelligēcia
quorūdam ſuꝑdictoꝝ erronee opinanciū ad nr̄am ꝓ-
ficiant erudicōem Magiſter Scdm phm in methaphi
ſica veri phi in cognicōne veritatis ꝓfecerūt ex opionibꝰ an
tiquoꝝ etiā a veritate deuiānciū mꝗntum in talibꝰ erroribus

aliquid veritatis cõtinebat· Cui⁹ ſile in ꝓpoſito cõtingit · Ad
quod ſciendũ ꝙ phariſei et eoꝝ ſequaces xp̃m ꝑnicioſe abici=
endo trib⁹ modis circa inquiſicõez termini ſue redempcõis in
ip̃o ꝓceſſu tp̃is ſe habent· Quidã em̃ eoꝝ ſic ſũt in ſua exceca
cione obdurati ꝙ nec volũt inquirere de pcc̃o ꝓ quo ſũt ĩ hac
diuťna captiuitate· nec eciã ip̃ius captiuitatis terminũ ꝑ ſcri
pturas ſcrutari curant· Et ideo dicũt ꝙ vtrũqz eſt ignotum
et hij aſſimilant̃ infirmo qui ĩtcm̃ incurrit ſue ſanacõnis de
ſperacõem ꝙ nõ curat de cognicõe ſue infirmitatis neqz eciaz
de curacõne· Et iſtis cõſequent̃ correſpondet p̃mus modus
errandi ſup̃dict⁹ qui inter alios peſſimus eſt·ſ· dicenciũ ꝙ
peccatũ ꝓ quo ſũt ĩ hac captiuitate eſt ignotũ· Silr̃ et t̃min⁹
ſue redẽpcõis· quoꝝ vtrũqz licz ſit veꝝ q̃ntũ ad eos q̇ vtrũqz
ignorant non tñ quo ad nos qui utrũqz ꝑ ſcrutiniũ ſcriptu=
raꝝ cognoſcamus ut ex ſup̃dictis in p̃ma ꝑte hab̃ hec tamẽ
ignorancia nõ excuſat eos ſed potius accuſat cũ ſit nõ ſolũ
craſſa ſed eciã affectata· Sunt alij qui nõ curant de inq̇rendo
circa pcc̃m ꝓ quo in hac captiuitate detenti ſũt vl̃ ſi curãt hoc
attribuũt alijs pcc̃is antiquis utputa pcc̃o vituli in deſerto
fabricati ul̃ pcc̃is modernis que nõ ſunt cõia toti eoꝝ vniuſi
tati ſed ſingularia· quoꝝ vtrũqz eſt falſũ vt ſup̃ oſtenſũ eſt· cũ
de tribus cõdicionib⁹ hui⁹ peccati ageret̃ Iſti tñ conant̃ ſcru
tari terminũ ſue redempcõis ꝑ ſcripturas· et aſſignauer̃t ſin=
guli ſingulos t̃minos iam p̃teritos In quib⁹ t̃minis uel no=
tabiliorib⁹ eoꝝ ſ̃m quoſdam fideles ĩ antiqua ſacra pagina
lr̃atos et a iudaica cecitate ad lumẽ fidei cõuerſos aliqḋ ma
gnũ bonũ ſp̃uale ad laudẽ dei et honorẽ xp̃iane fidei enicuit·
quod ſic patz Nam int̃ terminos aſſignatos ꝑ iudeoꝝ docto=
res duo fuerũt p̃ncipue·ſ· termin⁹ aſſignatus ꝑ Rabimoyſẽ
egipciũ ſ̃m quẽ redempcõez iſrl̃iticã dixit eſſe futurã in ãno
certo computãdo a creacõne mũdi· qui quidẽ terminus iam
tranſiuit in p̃teritũ ꝑ· ccxviij· ãnos ꝓut ſup̃· di· p̃ma· c· iiij
dictũ fuit· Conſtat aũt ꝙ in p̃dicto t̃mino ab ip̃o aſſignato·
vel fere claruerũt in eccl̃ia dei duo viri ſancti ⁊ religioſiſſimi
ſcz dominicus et franciſcus Ex quib⁹ et eoꝝ ſequacib⁹ in reli=
gione doctrĩa fidei et moꝝ eccl̃ia vl̃is maxime refulget· ut ẽ
manifeſtũ· Non igit̃ immerito eſtimandum eſt ꝙ de tantis
viris et ordinib⁹ in toto orbe coruſcantib⁹ aliqḋ p̃noſti cũ eſſet
ꝑ ſcrutiniũ ſcripturaꝝ reꝑiẽdũ· vñ t̃min⁹ quẽ Rabimoyſes

egipcius ſcrutatus eſt nõ ad redempcõem iudaice ꝑfidie ſeu
ꝑtinacie eſt referendus · ſed pocius ad redempcõem ꝑpl'i dei · ſ ·
xp̃iani · quis enĩ nũare ſufficẽt quot aĩe ꝑ miſteriũ ꝑdicacõis
et doctrine ꝑdicatoꝝ et minorũ tam in dictis q̃ȝ in ſcriptis ſunt
deo coopante a demoniaca captiuitate redempte · certe nullus
niſi ſolus deus cui ſoli cognitꝰ eſt numerꝰ electoꝝ Item poſt
ꝑdictũ Rabimoyſen egipciũ fuit alter Rabimoyſes Gerũ:
deñ · qui licet nõ tam magne auctis fuit ſicut ꝑmus nõ tamẽ
mediocris auctus fuit ſed inter eos magnus reputatus fuit
Scripſit enĩ ſuꝑ pentateucũ et ſuꝑ aliquos alios libros biblie
et ſuꝑ ſuũ talmuth multa q̃ apud eos habenẽ tanq̃ȝ magna
lia qui in expoſicõe pentateuci in ꝑte ꝓhemiali cũ magna ſo
lempnitate detẽminauit ꝙ tẽminꝰ aduentꝰ meſſie futurꝰ erat
certiſſime in anno · v · milleſimo · cxviij · a creacõne mũdi ſꝫm
computacõem hebreoꝝ Qui quidẽ rabimoyſes ſecutꝰ eſt in
huiõi termini aſſignacõne Rabi leuibengin ſeu de ꝓuincia
ꝓuinciae in ſua expõne ſuꝑ danielẽ iactans ſe ſuꝑ hoc diuinaȝ
reuelacõem habuiſſe ꝓut laciuſ iſta dicta fuerãt ſuꝑ di · tẽia
quem quidẽ tẽminũ om̃es iudei ſpãlĩ citra marini tanq̃ȝ certiſ
ſimũ anteq̃ȝ tranſiſſet expectabãt · ſed deo diſponẽte contigit
eis oppoſitũ · pro quo ſcire debes ꝙ ĩ hiſpania ſpãliter ĩ regnis
et diciõis ſereniſſimi dñi dñi regis Caſtelle ⁊ legionis a ma
gnis tꝑibus ſuadente antiquo hoſtẽ iudei habebant magnos
ſtatus intantũ ꝙ fidelibꝫ in mľtis ꝑerant et officia magna et
publica exercebant inter xp̃ianos · et fidelibꝫ in mľtis ꝑficie:
banẽ · obtinebant enĩ in domibꝫ regũ et etiam magnatũ offi
cia magna ꝑ que om̃es ſubditi etiã fideles eos in magna ha
bebant reuerencia et timore qd̉ nõ in modicũ ſcandalũ ſeu pe
riculũ aĩaꝝ cedebat fideliũ ſimpliciũ · De facili enĩ tales cõſue
uerũt ad errores eoꝝ qui eis ꝑſunt moueri · Infideles etiã iu:
dei ex hoc occaſionẽ ꝑſiſtendi ĩ ſuis erroribꝫ ſumebãt dicẽtes
et in ſuis codicibꝫ nõnulli eoꝝ ſcribentes ꝙ ꝓpheciã Iacob pa
triarche · in qua dicitẽ · nõ auferet ceptrũ de iuda ⁊cẽ · Geñ · xlix
verificabatẽ in hoc ꝙ iudei ĩ hiſpania ceptrũ dñij ſeu regiminis
obtinebant modo ſuꝑdicto · Sed ſcrutanti hiſtorias hiſpanie
notum eſt ꝙ in termino ſuꝑdicto qui cõcurrit cũ anno dñi ·
Mᵒ · ccc · lviij · ul' circitẽ contigit ꝙ rex petrꝰ in carcereȝ duxit
illũ qui inter iudeos erat maximꝰ et valde magnꝰ in domo
regia quẽ in carcere iuſſit interfici et alios magnos eiuſdem

generis cū eo et extūc nō fuit aliquis iudeus qui in domo re:
gia ſicut hactenus pficeret. Conſequent etiā rex henricus ſe
cūdus bone memorie frat eius qui regnū fratris habuit. mlt
tas cedes ſeu ſtrages anteq̄ꝫ regnaſſꝫ in iudeos fecit tam i vr
be Toletana q̄ꝫ in quibuſdā alijs villis ⁊ caſtris in cōfinibꝫ
regni caſtelle exñtibus. et cū huiōi rex henricꝰ ſcōꝰ regnauit
regno accepto a fratre ſuo petro. ipe inſtituit in curijs gene:
ralibus ꝙ iudei portarent ſignū diſtinctōis in ſuis veſtibus
ꝓut iura canonica volūt. qd tñ nūq̄ꝫ fuit auditū i hiſpania
ſed indiſtincte cū fidelibꝫ cōuerſabant. ex quo mlta enormia
ſequebant et diu legi difformia. Cōſequent rex iohes pmꝰ
felicis recordacōis filiꝰ pdicti regis henrici ſcōi inſtituit ꝙ iu
dei nlla hērent publica officia nec iuriſdictōes etiā mt ſapos
in crīmalibꝫ exercerent. qua quidem iuriſdictōe als maxie
abutebant. Post quē. ſ. regē Iohem regnauit rex henricus
tercius ſancte memorie filiꝰ eius in āno. xj. etatis ſue in cuiꝰ
regni pncipio deo vlcione ſanguis xpi excitante mltitudo po
pularis magna et valida contra eos ſurrexit et q̄ꝫplurimi
erant interfecti ꝑ totam hiſpaniā. qui quidē tumultꝰ incepit
a ciuitate hiſpanenſi i cuiꝰ eccl'ia metropolitana quidā archi
diaconus in lrātura ſimplex et laudabilis vite cepit pdica
re contē errores iudeoꝝ ⁊ modos eoꝝ viuēdi enormes. et contē
ſinagogas eoꝝ nouiter contē ſacroꝝ canonū tenorē edificantes
ex quo tumultus ſupdictus incepit ⁊ conſequent in breuiſſi
mo tempe per totā hiſpaniā et vltra uſq̄ꝫ pereneos et i inſu:
lis maioricaꝝ et Sardinie velociſſime euolauit. deus aūt qui
adeo bonꝰ ē ut ex malis eliciat bona ſic diſpoſuit ꝙ hac vexa
cione currente. et etiā poſt ipius ſedicōem nōnulli iudeoꝝ ad
cor ſuū reuerſi dixerūt illud dentro. xxj. vere quia nō eſt me:
cum deus inuenerūt me hec mala. et vexacōe dante intellēm
auditui. ſcripturas ſcrutari ceperūt ⁊ deo illuminante errorē
ſuū cognouerūt ſic ꝙ ad deū conuiſi nomē xpi publice ⁊ deuo:
te pdicantes mltoꝝ corda filioꝝ ad pres deo dirigente conu:
terūt que omnia in hijs regionibꝫ manifeſta ſūt. poſt pdictū
vero regem henricū tciū ſancte recordacōis ſucceſſit ſereniſſi
mus rex Iohes filius eiꝰ qui hodie regnat et i longeuis tem
poribus feliciter regnet Iſte incepit regnare in cunabulis cum
eſſet in ſcōo āno etatis ſue et ſic fuit ſub tutoribus uſq̄ꝫ ad
tempus pfinitū a pre. in cuiꝰ tam durante tutela q̄ꝫ poſt cū

tam regimē regnoꝝ ſuoꝝ accepit ml'ta fuerūt inſtituta contˉ
iudaicam impietatē que in ſuis curijs et regnis ꝑ maiori
parte obſeruabantˉ ſub quo diuino auxilio opitulante fideliter
expectabatˉ ꝙ infidelitas tam iudaica q̄ȝ ſaracenica ſupprimē
tur· Ex quibꝰ ſatis patȝ ꝙ in termino finalitˉ a peritis iudeoꝝ
pro ſua redempcōe aſſignato incepit vaſtacō ꝑfidoꝝ infideliū
et ſalus vita ⁊ reſurrectio fideliū ad xp̄m cōuerſoꝝ eſt exorta
qd̄ eſt intentū · Et attende ꝙ intˉ duos p̄dictos tˉminos qui ꝑ
p̄dictos rabinos in ſuis libris et tractatibꝰ aſſignati fuerūt
fuit tˉminus alius a duobꝰ iudeis in hiſpania qui ꝓphete dice
bantˉ quoꝝ vnꝰ fuit in ciuitate abulenſi ꝓuincie cōpoſtellane
et alius ī villa que dicitˉ aylon Seguntine dioc̄· Toletane
ꝓuincie· qui quidē duo tam magnalia loq̄bantˉ et q̄nq̄ȝ futˉa
p̄noſticabant et occulta reuelabant et ſm̄ morē eorū honeſte
viuebant· ꝙ ab omībꝰ iudeis iſtius regionis reputabantˉ ſicˉ
ꝓphete· Et iſti duo aſſignauerūt tempus ad videndū ſignū
ſue redempcōis in anno a creacōne mūdi · v· milleſimo qua=
dringētesimo q̄ito ſm̄ eoꝝ cōputacōem · qui quidē āni con=
currunt cū anno dn̄i M°·cc·xcv· In quo quidē anno ī q̄rto
menſe qui apud eos dicitˉ chanum vltima die ipiꝰ menſis·
In quo die p̄dixerūt ꝙ iudei debebāt habē ſignū ſue redempcō
nis a deo miracl'oſe factū ad quorū ꝓclamacōem omēs iudei
fecerūt ſuas pn̄ias in ieiunijs mltis cū ſatiſfactōnibꝰ et ele=
moſinis q̄ſi ad deū reuſi orantes ut ſibi p̄dictū ſignū ſue ſa=
lutis oñderet· in quo āno menſe ⁊ die aſſignatis iudei intra
uerūt ſynagogas ſuas ad orandū deū induti ſindonibꝰ albis
lineis ſeu ſericis ꝓut eſt moris apud eos in die expiacōnis
ſcȝ in die decima menſis· vij· vnde et tūc altiſſimo deo coope=
rante qui nullū tꝑus ſine bonitatis ſue teſtiōio relinquit in
ſindonibꝰ ſup̄dictis apparuerūt ſigna crucis in oībus et ubi
cūq̄ȝ erāt eciā in illis ſindonibꝰ que ſeruabantˉ ī ſuis apotecas
quo ſigno viſo mlti eoꝝ fuerūt turbati · quoꝝ quidā dicebat
ꝙ hoc fuerat factū dyabolica arte · Nimirū cum p̄deceſſores
eoꝝ de xp̄o maxima miracl'a faciente dicebāt · In beelzebub
eiicit demonia Mt·ix·c· Alij v̇o dubitabāt nō audētes loqui
neque aliquid circa hoc iudicare Alij v̇o crediderūt hoc ſignū
fuiſſe veri xp̄i crucifixi et diſpoſuerūtˉ ſe ad eiꝰ fidē cū bapti=
ſmo recipiendā Iſti tn̄ fuerūt pauci Iuxˉ illud jere· iij·c· Aſ
ſumā vos vnū de ciuitate ⁊ duos de cognacōne ⁊cˉ· Saluator

etiam de via que ducit ad paradiſũ dicit· Et paucã inueniũt
eam· Mt· vij· Que oĩa large traduntᷓ a mgr̃o alfonſo vali:
ſoletañ· in quodã ſuo libro q̇ dicitᷓ de bellis dñi capl'o· xxvij·
qui ex p̃dictis mlta vidit et teſtimoniũ ꝑhibuit· Ego aũt
licet nondũ eſſem tp̃e iſtius ſigni natus· qui quidẽ terminus
p̃ceſſit natiuitatẽ meã per· lx· ãnos fere· teſtificor tñ corã deo
qui hoc p̃dictũ ſignũ modo p̃dicto contigiſſe ſepe ⁊ ſepiſſime
audiui ab antiquioribꝫ iudeis nemĩe contᷓdicẽte in ip̃o facto
niſi ſolũ in cã eius quia quidã eorũ hoc attribuebãt magicis
artibꝫ· quidam v̓o cauſã relinquebãt ſub dubio· Ego autem
qñqꝫ mirabar quõ dñi illius tp̃is p̃ſertim p̃lati eccl'ie de hoc
nõ fecerũt mẽcionẽ in ſuis hiſtorijs· de quo tñ racõnabiliter
debuiſſẽt feſtũ in ꝑpetuũ celebrari ad honorẽ crucis xp̃i· Sed re
uera hãc admiracõem tollit a me exceſſiu' iudeoꝝ ſtatus in
illis tp̃ibus de quo iam dictũ eſt· tantũ enĩ locũ habebãt cũ
regibus et p̃ncipibꝫ terre tam eccl'iaſticis q̃ȝ ſecularibꝫ ꝙ hoc
potuerũt cauillacõibꝫ ſuis impedire· Ex quibꝫ oĩbꝫ racio:
nabilitᷓ p̃ſumendũ eſt ꝙ ſicut i p̃dictis tᷓminis a ſuis mgr̃is
aſſignatis redemptio per ip̃os falſe expectata nõ ꝑuenit· ſed
potius aliqua cõtigerũt ad cõfirmacõeȝ ſeu honorẽ dei ⁊ fidei
catholice ꝑuenencia· Et ꝑ conſequẽs ad nr̃am redempcõeȝ ſeu
ſalutẽ· Sic p̃ſumendũ eſt contigiſſe in alijs tᷓminis de quibꝫ
facta fuit mencio ſup̃ ꝑte p̃ma di· iij· licet illa ad nr̃am no
ticiam nõ deueniſſent ꝓpter remocõeȝ parciũ tᷓre oriẽtaliũ atqꝫ
meridionalium ab hac regione hiſpanie que occidua eſt et
ſeptentrionalis

¶ Capl'm· xj· In quo oñditᷓ ꝙ aliqua veriſſima circa eorũ
redempcõem aſſeruerũt que tñ ip̃imet nõ intelligũt· et ꝙ hoc
ꝓphetatũ fuit ꝑ yſaiã Diſcipul'

Habeo ex ꝑte dictis quõ ex p̃mis duobꝫ modis errãdi
phariſeoꝝ circa cognicõem tp̃is aduẽtus xp̃i aliquid
nobis vtile elicitᷓ Sed de tcio mõ· ſ· aſſerenciũ ꝙ oĩs
termini aduent' meſſie ſeu xp̃i p̃terierũt et ꝙ non pendet re
demptio niſi in pñia vellẽ aliqualẽ declaracõem ut ſcirẽ quõ
ex hoc aliquid nobis vtile inſurgat Magiſter Iſte tcíu'
mod' dicendi eoꝝ veriſſim' eſt· nec indiget alia interp̃tacõe·
ſed ſicut ſonat ꝓpriũ obtinet veritatẽ nam ꝙ oĩes termini
aduentus iam p̃ceſſerũt hoc oĩno cõſonat catholice veritati
per quã creditᷓ ꝙ cum venit plenitudo tp̃is miſit de' filium

ſiuum 7c̄· tūc em̄ plenitudo tp̄is venit quā̄do om̄es t̄mini per ſcripturas ſacras ad hoc aſſignati ſūt impleti· Si em̄ ſacras ſcripturas fueris ſcrutatus reꝑies ꝙ ad ideꝫ temp⁹ aduent⁹ meſſie fuerūt termini diuiſis modis aſſignati· aliqui em̄ ter mini aſſignati ſūt ex ꝑte ablacōis poteſtatis ſeu dignitatis pn̄cipatus a ꝓpl'o iudaico· et hoc modo patriarcha aſſignauit huiōi terminū dicēs· nō auferet̄ ceptrū de iuda 7c̄· Gen̄· xlix Fuit em̄ alius modus aſſignandi huiōi terminū ex ꝑte mo narchiarū que in orbe p̄ceſſerūt aduentū meſſie Et hoc modo huiōi terminū daniel declarat cū dicat· In diebus regū iſtoꝝ ſuſcitabit deus celi regnū qd̓ in eternū nō corrumpet̄ dan̄· ij Fuit eciā alius termin⁹ aſſignatus ex abſciſſione· lxx· ebdo madaꝝ dan̄· ix· c· et ſic de alijs que ad huiōi aſſignacōem in ſacris ſcripturis pn̄t reꝑiri· vnde notabilit̄ apl's dixit· Cum aūt venit pleitudo tp̄is· tūc em̄ plenitudo tp̄is venit quā̄do tp̄a diuiſimode ad hoc deſignata ſimul cōcurrerēt· Silr̄ et v̓ba phariſaica ſuꝑdicta nō aliud ꝓprie ſonāt niſi ꝙ om̄es t̄mini p̄finiti tranſierūt in p̄teritū et ꝙ nō pendet redempcio niſi ex pnia Que quid̄e verba q̄ꝛ fideliſſima ſūt et vera vanā intelli gerent ut bene cōgerēt Sed verus intellectus huiōi verboꝝ eſt eis abſconditus ut ſuꝑ dictū eſt· ſpecialit̄ ex hoc ꝙ pcc̄m pro quo in hac captiuitate exiſtūt eſt eis ignotū· qd̓ expſſe p̄noſti catum fuit ꝑ Ieremiā tren̄· ij· vbi dr̄· ꝓphete tui et expoſitores tui viderūt tibi falſa 7 ſtulta nec aꝑiebant iniquitatē tuam ut te ad pniam ꝓuocarent· Et ſic patꝫ ꝙ ſi pcc̄m huiōi eſſet eis cognitū ad pniam ꝓuocarent̄ · et ſic ſtatim adipiſcerent̄ redempcōem· Sed ꝑ teraū modū excecacōis quā iuſte incurre runt per quā ꝓprie inuencōes ſue ſūt eis abſcōdite· iux̄ illud Et intellectus prudenciū abſcondet̄ · Sanus intellect⁹ ꝓprie inuencōis eoꝝ eſt eis abſcondit⁹ ut dictū eſt

¶ Capl'm· xij· In quo oñditur ꝙ cecitas phariſaica de qua yſaias ꝓphetauit cōpendioſe traditur in euangelio

Diſcipulus

Ex p̄miſſis habeo triplicem excecacōeꝫ phariſaicam per yſaiam auc̄te ſuꝑdicta p̄noſticatā cum illuminacōe genciū ſimul in eadem auc̄te cōtentā· Et vellem ſcire ſi forte huiōi cecitas fuit a xp̄o ip̄is phariſeis denunciata

Magiſter Si ſcrutat⁹ fueris euangelia xp̄i clare reꝑies ꝙ illud qd̓ ꝓphetica tuba· ſ· yſaias de hac cecinit cecitate euā

gelia dicta cōpendioſe expoſuerīt · vnde ſaluator ī phariſeoꝝ
pñciā dicit In iudiciū ergo ī hūc mundū veni ut q̄ nō vidēt
videāt et qui vident ceci fiant Joh · ix · In quibꝫ v̄bis xp̄us
quatuor expſſit circa huiōi cecitatē · pmū · ſ · ꝙ hoc intelligen
dum erat de phariſeis · vnde ibidē ſubdit Et audierūt phari
ſei et dixerūt · Nūquid et nos ceci ſumꝰ · Scōm ꝙ hāc cecita:
tem ex iudicō diuino incurrerūt phariſei ut iam dictū eſt · Et
de hoc p̄dixit · In iudiciū ergo in hūc mundū veni · Terciū
vt illuminacō gencīū cum p̄dicta cōcurret cecitate de quo di
cit vt qui nō vident videant · Quartū ꝙ huiōi cecitas phari
ſaica nō excuſat a pcto ſed pocius aggrauat · vnde phariſeis
dicentibꝫ · nūquid et nos ceci ſumꝰ · rn̄dit · ſi ceci eſſetis nō ha
beretis pctm Non enī erāt ceci per p̄uacōem luminis naturalis
racōis · ſed ꝑ luminis gracie ſubtractcōem quā vt ſup̄ dictū eſt
meruerunt

¶ Caplm · xiij · In quo oñdit ꝙ cecitas phariſaica nullum
p̄iudiciū generat fidelibꝫ de gn̄e deſcendētibꝫ iſrlitico · Nam
in potēciſſimis tꝑibus eccl'ie · ſ · in eius exordio et fine ī quibꝫ
xp̄us fuit et erit p̄ſens in natura aſſumpta de ſtirpe iſrl'itica
deſcendentes pn̄cipaliores fuerūt et erūt · nam in fine mundi
totum genus iſrahelīticum xp̄o firmiſſime adherebit

Diſcipulus

Conſidero hanc triplicē excecacōem iudicō diuino iuſtiſ:
ſimo iudaicā plebem incurriſſe ut ex vaticiniis ꝓphe:
taꝝ et euangelicis patꝫ documētis · De qua triplici ex
cecacōne videt̄ intelligendū illud deutro · xxviij · percuciet te
dn̄s amencia et cecitate et ſtupore mentis · vbi nō de cecitate
corꝑali agit̄ ſed mentali · Nam ſtatim ſubdit · Et palpes in
meridie ſicut palpare ſolꝫ cecus · Si enī cecitas de qua loque
batur eſſet corꝑalis ſuꝑflue diceret̄ · palpes in meridie ſicut
cecus Ex hoc nō inmerito mirandū videt̄ nō ſolū quomō
aliquis eoꝝ ſaluari poteſt ul' potuit · ſed eciā ſi aliqui eoꝝ ſal:
uant̄ · quomō ab eis obꝓbriū ſeu macula tante excecacōis
tolli poſſit · Et circa hoc ſcire vellem ſi de hac ſūt aliq̄ ꝓphetica
vaticinia ſp̄aliter loquēcia de ſua illuminacōne et eleuacōne
poſt caſū Magiſter Iux̄ doctrinā ſaluatoris qđ apud
homīes ē impoſſibile nō eſt impoſſibile apud deū Mt · xix · c ·
Et ideo p̄ueniente gracia diuina qua homo ſe cōuertit ad deū
nō eſt impoſſibile ꝙ homo illumineť et deo adhereat ꝑ graciā

gratificantē. Sed ad tollendā penitus tuā ſcdam admiracōē audi apl'm ad rō. xi. qui de hac materia alte loquit̄ et pfūde et circa hoc tradit veriſſima documēta ut cum dicit de iudeis Nūquid ſic offenderāt ut caderent. abſit etc. In quo docet q̄ conuſio eoꝝ pocius eſt intenta a deo tanq̄ ad pfectōem hūane ſalutis ptinens q̄z eoꝝ caſus. Et infra. Si enī amiſſio illorū recōciliatio eſt mūdi que aſſūpcō niſi vita ex mortuis etc. In quo oſ̄dit q̄ ex quo amiſſio eoꝝ pfuit in recōciliacōe mūdi a forciori cōſiderare debem⁹ q̄ aſſumptio eorū pocior eſſet et q̄ſi vita ex mortuis Et infra potens eſt enī deus iteꝝ inſerere illos. Et ut apl's oſ̄dat q̄ huiōi conuſio eoꝝ nō ſolū reputāda ē tanq̄z poſſibilis apud deū quia de mltis poſſibilib⁹ apud deū q̄zplurima nō pcedūt ad actū. ſed q̄ eſtimanda eſt de poſſibilib⁹ que expectanda erāt ſeu ſūt ventura Idarco ibidem dicit Nūquid dn̄s ppl'm ſuū repulit. q. d. nullo mō credendū eſt q̄ deus repuliſſz ppl'm ſuū antiquū ſic ut eos penit⁹ nūq̄z eſſet recōciliaturus. qd̄ pbat ex hoc q̄ ſine pnīa enī ſūt dona et vocacio dei. Que quidē v̄ba apl'i ſi diligēter pſpexeris cum aliis in hoc capl'o contentis admiracō tua penitus tollet̄. et de hoc vide s̄. p̄ma pte di. ij. c. vlt̄. Et circa hoc attendē debes q̄ ſicut excecacō iudas incredulitate phariſaica i factis fuit pphetice p̄nunciata. Sic eoꝝ cōuerſio ſalutifera i pphaꝝ vaticiniis repit̄ fore excellēs et potētiſſima inuanti q̄ ob pbrū excecacōis in honorem conuteret̄ quo ad illumiatos

Diſcipulus De hoc vltimo queſo vt me ulterius doceas Magiſter Ad huiōi declaracōēz cōſiderandū eſt q̄ ſi diligent̄ ſcrutat⁹ fueris ſcripturas repies q̄ tam in exordio eccl'ie q̄z in fine que pn̄cipaliores ptes ſūt tocius eccl'ie xp̄i duracōnis et in quib⁹ xp̄i pn̄cia in ſua eccl'ia pocior cōſiderat̄ in illis. ſ. duab⁹ ptib⁹. fideles xp̄i de gn̄e iſrl'itico carnalit̄ deſcēdentes pn̄cipales aſſiſtentes ipi xp̄o fuerūt ſeu erūt In p̄mo enī aduētu apl'i q̄ p maiori pte iſrl'itici fuerūt inter ceteros a xp̄o fuerūt electi ad fructū redempcōis in orbe pducendum Iuxta illud ioh. xv. Ego vos elegi de mūdo ut eatis et fructum afferatis etc. In ſcdo v̄o aduentu ſimilit̄ ipi pn̄cipaliores expectant̄. iux̄ illud Cum ſederit filius hoīs in ſede maieſtatis ſue ſedebitis et vos etc. Mt. xix. Ex quibus tanta excellencia huic nacōni iſrl'itice attribuenda eſt q̄ ob pbrū excecacōis ſupdicte ſuffigent̄ ab eis tollit̄. vnde yſaie. xxix. c.

vbi de cecitate quã phariſei ex ſuis demeritis incurrerũt agit̃
ꝓpheta ibidẽ ſubdit· ꝓpter hoc dicit dñs ad domũ iacob· nõ
modo cõfundet̃ iacob· nec modo vult⁹ eius erubeſcat quia cũ
viderit filios ſuos ſanctificantes nomẽ meũ et ſanctificabũt
ſanctũ iacob et deũ iſrl' p̃dicabũt In quibꝫ verbis ꝓpha re-
mouet opĩonẽ falſe eſtimanciũ ꝙ ex hoc ꝙ phariſei et eoꝝ ſe-
quaces que maior ꝑs iudeoꝝ erant ſcḋm numeꝝ tantã incurre-
runt cecitatem ꝙ xp̃m eis ꝓmiſſũ eiecerũt ꝙ hoc in cõfuſionẽ
ipſius iacob a quo ſcḋm carnẽ deſcenderãt redũdaret qḋ tamẽ
ꝓpheta improbat dicẽs · nõ mõ cõfundet̃ iacob·ſ·p̃triarcha
pater eoꝝ vt habeat racõem cõfuſionis ex hoc ꝙ phariſei peſ-
ſimi ⁊ ingrati ab ip̃o ſcḋm carnẽ deſcenderũt Nam cũ viderẽt
filios ſuos·ſ·apl'os qui de ſua ſtirpe deſcenderunt ſcĩficantes
nomen meũ et deũ iſrahel p̃dicantes·ex quoꝝ ſanctificacõe
et p̃dicacõne errores ſp̃ũales fuerũt euacuati et increduli le-
gem didicerũt diuinã de quo ſtatim ſubdit· Et ſcient errãtes
ſpiritu intellectũ et muſſitatores diſcent legẽ ex hoc nõ habet
locũ cõfuſio ſup̃dicta· Ex quo patꝫ qḋ dictũ eſt·ſ·ꝙ in exor-
dio eccl'ie p̃ncipales fuerũt illi qui de ſtirpe iacob deſcenderũt
intantũ ꝙ ex hoc tollit̃ confuſio iacob et fideliũ ab eo deſcen-
denciũ· licet etiã ex eo phariſei vl' ſcribe deſcẽderũt Item yſa·
iiij· ubi agit̃ de tp̃e p̃mi aduentus xp̃i cũ dicit̃ In die illa
ſcꝫ incipiente tp̃e gracie que dies eſt erit germẽ dñi·ſ·xp̃s in
magnificẽcia· Subdit· Et om̃is qui relictus fuerit in ſyon·
et reſiduus in ihrl'm ſanct⁹ vocabit̃ ⁊c̃· qḋ intelligit̃ de fideli-
bus xp̃i p̃mitiuis qui pauci et quaſi derelicti fuerũt Et con-
ſequent̃ ſancti vocant̃ qui om̃es fere de genẽ iſrl'itico fuerũt
vt eſt manifeſtũ In ſcḋo v̇o aduentu xp̃i qui ꝓpe finẽ mũdi
expectat̃ ipi qui in p̃mo aduentu xp̃o p̃ncipalit̃ aſtiterũt In
hoc ſcḋo p̃ncipalit̃ aſſiſtere debent ut iam dictũ eſt· de reliquis
vero·ſ· iudeis qui illo tp̃e remanſerũt cõiter tenet̃ ꝙ detecta
antixp̃i falſitate xp̃o firmiſſime adherebũt intantũ ꝙ ꝓ ei⁹
fide magnas ꝑſecucões uſqꝫ ad marciria paſſuri ſũt ⁊ in fide
xp̃i deuotiſſimi vſqꝫ in finẽ ꝑſeueraturi· de quibꝫ intelligitur
illud apl'i ad rõ·xj·om̃is iſrl' ſaluus fiet ꝓut doctores ibidẽ
exponũt qḋ ꝓprie ⁊ plane legit̃ Ozee·iij·vbi ſic·dies mľtos
ſedebũt filij iſrl' ſine rege et ſine p̃ncipe ⁊ ſine ſacrificio ⁊ ſine
altari et ſine ephod et ſine cheraſim · Et poſt hoc reũtent̃ filij
iſrahel et querẽt dñm deum ſuũ et dauid regem ſuũ· vbi in

tranſlacōe caldaica dicit· Et obediūt meſſie filio dauid regi
ſuo· et pauebunt ad dn̄m In hebreo habet Et fluent ad dn̄m
et ad bonū eius in nouiſſimis dieb9· hec Ozeas· Que quidem
auctas ꝓphetica ꝓprie verificat de ſtatu iudeoꝝ qui ſūt i pn̄ti
diuturna et abſq3 certo t'mino captiuitate quā ꝓprie ſignat pro
pheta dicens· dies mltos· q· d· ꝑ dies mltos quoꝝ finis nō
eſt nobis notus In hac eciā captiuitate manifeſtū eſt ꝙ ſūt
ſine rege de gn̄e eoꝝ et etiā ſine pn̄cipe· qd̄ tamē nō fuit in ca
ptiuitate babilonica ubi regē habuerūt et comites q̄n tū
ad honorificenciā vt in tcio Re· Sunt etiā in hac captiuitate
ſine ſacrificio et altari cū carent templo ſm legē moſaicam
regulato· Sunt etiā in hac captiuitate ſine ephod· ſ· veſte ſa-
cerdotali· et ſine cheraphim qd̄ eſt quid ydolaticū ſm ritū ydo-
latrie ad futura cognoſcenda ordinatū· laban enī Gen· xxxi
dicebat de ſuo cheraphim· Cur furatus es deos meos· per iſta
enī ꝓpheta ſignificare intendebat ꝙ in hac captiuitate iudei
nec colebant deū veꝝ nec ydola· qd̄ tamē al's nō ſic erat ſed
ſemper fuerūt cultores dei ul' ydoloꝝ Quid aūt de hoc cōtinge
ret in nouiſſimis dieb9 circa finē mūdi oñdit dicēs ꝙ poſtea
ſc3 poſt mltos dies illos qui diuturnā ſignāt captiuitatē reu-
tent filij iſrl' et cōuertent et querēt dn̄m deū ſuū· ſ· deū patrū
ſuoꝝ qui deus iſrl' cōiter noiat in ſcripturis· et querēt dauid
regem ſuū et meſſiā ⁊ fluent ad dn̄m ⁊ ad deū recurrētes ad
modū impetus fluminis ⁊ ad bonū eius· ſ· ad bona ſpūalia ꝓ-
miſſa per xp̄m et hoc in nouiſſimis dieb9· ſ· in fine mūdi vt
dictū eſt· Ex quo habes ꝙ i nouiſſimis dieb9· ſ· in fine mūdi
tota gens iſrl'itica conuti debet ad fidem xp̄i qd̄ concordat cū
apl'o vbi ſ̄· Diſcipulus Hec auctas Ozee exponit
ab hebreis de meſſia ꝑ ipos expectato quē dicūt venturū eſſe in
fine tpis Magiſter Si bene cōſideras hoc qd̄ dicit ꝓpha
Et querent dauid regem ſuū Et ſm trāſlacōem caldaicā· et
obedient meſſie filio dauid regi ſuo· nō poteſt vere ſeu ꝓprie
intelligi de meſſia ꝑ ipos expectato De illo enī debuiſſet dicē
Et veniet dauid rex ſuus quia i illo tpe· ſ· nouiſſimis dieb9
ſm eos p̄mo venturus eſt· Sed cū dicit Et querent dauid re
gem ſuū ſeu obedient meſſie filio dauid regi ſuo manifeſte
oñditur ꝙ ille meſſias iam venerat· S3 filij iſrl' ipm antea
nō querebant nec ei obediebant· et ideo nō inueniebāt eum·
ſed in nouiſſimis dieb9 querēt deū et obedient vero meſſie q

iam erat in mundo licet uſq3 nūc eum non queſiuiſſent nec
obedíuiſſent ei

¶ Capl'm xiiij. In quo oñdit̄ q̄d de iudeis ī tp̄e medio qui
inter p̄mū aduentū xp̄i et 2^9 ſcōm ſcripturaꝝ ſcrutiniū ſen
ciendum eſt. Et ibidē huiōi tractatus ī laude diuina finitur

Diſcipulus

Audio ex hijs que doces ꝙ in duobus tp̄ibus p̄apuis
ſcz in tp̄e aduent^9 xp̄i p̄mo et ſcd̄o fideles qui fuerūt
et erūt de gn̄e iſrl'itico excellenciā habent et habere de=
bent inter ceteros fideles cōiter Sed in tp̄e intermedio vellem
ſcire quid de eis per ſcripturaꝝ ſcrutiniū ſenciendum ſit

Magiſter De hoc tp̄e intermedio q̄d valde maius eſt in ex
tenſione duracōis licz min^9 in deuocōis intenſione ille ꝓpha
euangelicus. ſ. yſaias p̄dixit qualit̄ iſrl'itici deſcendētes a ja
cob ſm carnem ſe debebant habere. ſ. ꝙ paucíſſimi eoꝝ ꝑ inter
ualla tempoꝝ et locoꝝ diſtinctōez erāt ad ſtatū ſalutis colli=
gendi. De hijs eñ intelligit̄ illud yſaie. xvij. Et relinquet̄
in eo ſicut racem^9. et ſicut excuſſio oliue duaꝝ aut triū oliua
rum ī ſūmitate rami. poſtq̄z eñ ꝑ eoꝝ infidelitatē ſūt excuſſi
et ſeꝑati a radice oliue ī qua fuerāt antiq̄tus radicati adhuc
erant ī eis relicti q̄ſi due ul' tres oliue. ſ. pauci ī nūo qui ī vi
riditate ſue radicis radicati relinquent̄ q̄d videm^9 impletū
in iſto medio tp̄e In quo aliqui paucíſſimi eoꝝ in fide xp̄i ſūt
radicati. q̄d nō ſolū intelligendū ē de ſimplicib^9 ſeu illr̄atis
eoꝝ ſed etiā de viris notabilib^9 qui feliciter eccl'iaꝝ gubnacl'a
poſſederūt et opuſcula fideliſſima in honorē fidei et xp̄iane re
ligionis cōpoſuerūt. vnde notanter dixit ꝓpha in ſūmitate
rami. q. d. de illis paucis remanentib^9 nōnulli erant in ſum=
mitate rami q̄ſi ī apicib^9 magnis ſiue ſūmis eccl'ie. vnde ſe
cundū hiſtoriam damaſi ꝑut ptolomeus de luca narrat.
Quidā ſūmus pontifex de gn̄e iſrl'itico noīe euariſcus in ca=
thedra petri ſedit anno dn̄i M°. cxij. et ſeptim^9 fuit a beato
petro et per. x. annos ſeptem menſes et. xij. dies vl'em eccle
ſiam laudabilit̄ rexit et vitam ſuā glorioſe finiuit martirio
fuit etiā in hiſpania tp̄e Gothoꝝ quidam de ſtirpe iſrl'itica no
mine Julianus pomerij qui ētiãs a beato hilleſonſo cathedrā
Toletane eccl'ie et p̄matū hiſpaniaꝝ obtinuit. de cui^9 vita
glorioſa dn̄s Rodericus archieps̄ toletanus in ſua cōpendi
oſa hiſtoria laudabiliter facit mencōnem. Item vincencius

barnacenſis in ſua hiſtoria narrat ꝙ fuit in hiſpania quidã
de hoc gñe noīe petrus alfonſi qui quẽdam dyalogũ ſolemnẽ
edidit ad fidei catholice declaracõez cont̃ pharſaicã ꝑfidiam
Qui quidem dyalogus i hijs ꝑtibꝯ repit̃. Fuit eciã in hac re:
gione tempe regis alfonſi decimi quidã mgr̃ alfonſus burgẽ
ſis magnus biblicus phus et al' methaphiſicus qui in ·lx·
anno etatis ſue fere fidẽ xp̃i et ſacrũ baptiſma ſuſcepit · Et
conſequẽter cũ eſſet ſacriſta eccl'ie baliſoletane pulcra opuſ
cula ad confirmacõem fidei ꝛ confutacõez ꝑfidie iudaice in
hebraica lingua edidit quoꝝ trãſlacões i vulgari in domo p̃
dicatoꝝ baliſoletañ hodie reꝑiri pñt · vñ p̃ſumendũ eſt ꝙ in
alijs mũdi ꝑtibꝯ ubi captiuitas iſrl'itica ẽ diſperſa ſil'ia cõti:
gerũt licꝫ ad nr̃aꝫ noticiã ꝓpt̃ eoꝝ raritatẽ et viaꝝ ꝓlixitatẽ
nondũ venerũt · quoꝝ oĩm cõſideracõe pt̃ intelligi impletũ fu
iſſe illud ꝓphecicũ · aſſumã vos vnũ de ciuitate ꝛ duos de co:
gnacõe et adducã vos i ſyon jere · iij · c · Diſcipl's In fine
tractatus refert graciaꝝ actiones

Scrutiniũ nr̃m caſti eloquij hora ẽ ut intrũpat oracõ
graꝝ actio et vox laudis · quẽ finẽ ſcrutandi finis li:
bri expectare nõ pt̃ qꝛ incõprehẽſibil' eſt quẽ cepimus
ſcrutari · et ut vbis vtar hilarij q̇ pie infinita ꝓſequit̃ et ſi
nõ ſe ꝑuẽtuꝝ nouit tñ ꝓfectũ gr̃tulat̃ ineſtiabilẽ Iocũ fructũ
tã dulcis ſcrutinij celſis laudibꝯ ꝓſequamĩ ap̃te cõfitentes qꝛ
hec ẽ lex dñi imacl'ata conũtens aĩas teſtiõniũ dñi fidele ſa
piencıam preſtans ꝑuulis · Illa ergo parua ſtilla ſermonũ
eius quã ip̃o diſtillante ſcrutando deguſtauim⁹ a ꝓſequẽda
lectione in eius dilectõne ſponte nos rapiat · et quẽ nos di:
ligent̃ hactenus ſcrutati ſumus ſcrutemur ãmodo diligendo.
Ex quo in hijs que xp̃iane religionis ſũt penetrabilius ſine
carta et calamo ꝓcedemus quia dilectio interdũ intrat ubi
cognicõ foris ſtat · Si alimenta quoqꝫ morituri corꝑis edũt
pauꝑes et ſaturant̃ ut laudent dñm q̇ requirũt eũ in menſa
eloquioꝝ dei medullam eterne vite ſub cortice ſcrutantes in
voce exultacionis et confeſſionis debent epulantes alacrius
reſonare · quoniã quidquid in ea ſtudioſe ſcrutamur eſt veri
tas · quidquid p̃apitur bonitas · quidquid ꝓmittit̃ felicitas ·
Ip̃e aũt mediator dei et hoĩm homo xp̃us ih̃s veritas ẽ ſine
fallacia · bonitas ſine malicia · felicitas ſine miſeria · Cui ho:
nor et gloria in ſecula ſeculoꝝ amen · Deo gracias ·

08016

BA470
P1115
1-5132

